This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

Scan 4986.102

Harvard College Library

FROM THE

LANE FUND

The sum of $5000 was given by FREDERICK ATHEARN LANE, of New York, N.Y., (Class of 1849), on Commencement Day, 1863. "The annual interest only to be expended in the purchase of books for the Library."

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

STURLUNGA SAGA

I DANSK OVERSÆTTELSE

VED

KR. KÅLUND

VERSENE VED OLAF HANSEN

UDGIVEN AF

DET KONGELIGE NORDISKE OLDSKRIFTSELSKAB

FØRSTE BIND

GYLDENDALSKE BOGHANDEL
NORDISK FORLAG
KØBENHAVN OG KRISTIANIA
1904

Digitized by Google

Scan 4926.102
~~Scan 4986.15~~
Scan 4926.20
HARVARD COLLEGE LIBRARY
1904, Nov. 10.
Lane Fund.

H. H. THIELES BOGTRYKKERI

Digitized by Google

Omkring år 1300 levede i det vestlige Island på sin fædrene gård Skard i det nuværende Dala syssel lagmand Tord Narveson, hvis fader var en fætter til den år 1284 afdøde lagmand Sturla Tordssons hustru, og som ved venskab havde været knyttet til denne som historisk forfatter og skjald höjt ansete mand. Man antager med god grund, at han har istandbragt det vidtløftige kildeskrift til Islands historie i fristatens sidste tid, som senere efter den slægt, der giver tidsrummet sit præg, er bleven kaldt Sturlunga (d. v. s. Sturlungernes) saga. Det er i hvert fald af indre grunde så godt som sikkert, at bearbejdelsen er foregået på Skard ved denne tid af et medlem af Narvesönnernes slægt.

Bearbejderen har rimeligvis haft for sig en af Sturla efterladt saga om hvad der på Island havde tildraget sig fra c. 1200—1242 (eller længer), for så vidt begivenhederne angik hans egen slægt eller den snart efter sin død som helgen ansete biskop Gudmund på Holar, for hvem Sturla i sin faders hus havde lært ærbødighed. Dette værk, som af Sturlunga-bearbejderen benævnes Islændinge saga, blev nu kærnen for en langt mere omfattende Islandshistorie, idet der heri indarbejdedes udtog af forskellige samtidige sagaer og som indledning og fortsættelse tilföjedes allerede foreliggende sagaer fra den nærmest foregående eller efterfølgende tid. Som förste indledning benyttede bearbejderen en til Skard knyttet beretning om den stedlige landnamsmand Geirmund Helskind, og gennem nogle tilföjede slægtregistre danner han overgangen til den derefter følgende fortælling om Torgils og Havlide, en saga, der med Dala syssel som delvis skueplads foregår i begyndelsen af 12. årh. og behandler hovedbegivenheden i Islands historie ved denne tid. Den næste fortælling, sagaen om Hvam-Sturla, med Dala syssel som

Digitized by Google

hovedskueplads, fortsætter den foregående ved at berette om Torgils' sönner, men hovedpersonen, efter hvem sagaen tager navn, er Sturlunge-slægtens stamfader, og således danner denne saga den naturlige indledning til Sturlunga sagas midtparti, den af Hvam-Sturlas sönnesön Sturla Tordsson forfattede Islændinge saga, hvad også bearbejderen antyder ved at forudskikke vidtløftige, for Hvam-Sturlas saga og de følgende afsnit fælles slægtregistre. Selve Islændinge saga har bearbejderen på forskellig måde udfyldt. Først har han sammenarbejdet en nordlandsk saga om hövdingen Gudmund dyre, som til hovedgenstand har den skæbnesvangreste begivenhed fra 12. århundredes slutning (en stor mordbrand), med beretningerne om biskop Gudmunds ungdomsår, som belyser, hvad der senere fortælles om denne mand; dernæst har han blandt begivenhederne ved 13. årh.s begyndelse indskudt sidste halvdel af en andensteds fra kendt saga om biskop Gudmunds ven, den vestfjordske hövding Ravn Sveinbjörnsson, da drabet på ham sætter spor langt ned i den efterfølgende tid. Som fortsættelse af Sturlas Islændinge saga benytter bearbejderen en saga om Sturlungeslægtens ved midten af 13. årh. mest fremtrædende medlem, Sturlas fætter Tord kakale, til hvis livshistorie knyttes den lille Svinfellinge saga på grund af Tords forhold til denne østlandske hövdingeslægt. Sandsynligvis har ligeledes om Sturlungernes dødsfjende, den senere jarl Gissur Torvaldsson, foreligget en selvstændig saga, af hvis begyndelse partier er indskudte i Islændinge saga, medens dens fortsættelse er anvendt parallelt med Tords saga indtil tiden for Islands underkastelse 1262—64. Men i 14. årh.s 1. halvdel har yderligere en ny bearbejder i det af ham redigerede håndskrift indskudt store stykker af en saga om Sturlungeslægtens yngste hövding, Sturlas brodersön, den med Tord og Gissur samtidige Torgils skarde, og tilföjet beretningerne om Sturla Tordssons senere år.

Til overblik af det brogede stof vil det være tjænligt at fremdrage enkelte hovedpunkter. Med Torgils og Havlides saga slutter det fredelige hundredår (1030—1130), som ligger mellem den bevægede sagatid på overgangen mellem hedenskab og kristendom, og fristatstidens sidste stormfulde afsnit. Varetagelsen af uværdige klienters anliggender bevirker en så stærk spænding mellem de to hövdinger, at Torgils på altinget 1120 sårer Havlide og dömmes fredløs; ikke desmindre vil han næste år tiltvinge sig adgang til

Digitized by Google

tinget, hvor udsigten da er til almindelig kamp, men det lykkes den ansete gejstlige, den senere biskop Kløng, ved sine forestillinger at bilægge striden, et vidnesbyrd om, at tiden dog endnu præges af en sagtmodigere ånd end den i det følgende tidsrum rådende. Hvam-Sturlas saga giver i sagaens hovedperson en repræsentant for den nye tid, en mand, der ved selvisk, men klog og behersket beregning fra en forholdsvis ringe begyndelse under vekslende forhold når frem til magt og indflydelse, med bidende vid og stærk hævnsyge. Over sin medbejler Einar Torgilsson får han efter en række tvistigheder overtaget ved Hede-kampen 1171, men i den indviklede Deildartunge-proces spænder han buen for stærkt og må 1181 overfor den tids mægtigste høvding Jon Loftsson give efter. Hvam-Sturlas saga er som nævnt skilt fra Sturla Tordssons Islændinge-saga ved de ind i hinanden flettede sagaer om den senere biskop Gudmund Areson den gode og høvdingen Gudmund dyre. Gudmund godes saga omfatter hans præstetid og tidligere år; den fremtræder i en underlig ubehjælpsom form, idet den er annalistisk fortalt, og der til hvert år desuden er föjet opregning af en række ganske uvedkommende begivenheder. Født 1161 var Gudmund som barn af en heftig og stivsindet natur, men omtrent samtidig med at han 1185 præsteviedes, gennemgik han en religiøs vækkelse, hvortil spiren var lagt under et smerteligt sygeleje, da han 1180 ved et skibbrud havde fået det ene ben knust, og som kom fuldstændig til gennembrud ved sorgen over en vens nu påfølgende død, så at han ofrede sig helt for sit kald, som han opfattede som en bogstavelig efterlevelse af oldkirkens fromhedskrav, særlig en yderliggående og aldeles kritikløs udøvelse af kristelig godgörenhed og omsorg for de fattige, og hvormed han forbandt en mystisk tro på sin ævne til at indvie sundhedskilder og besværge onde ånder. I Gudmund dyres saga foranlediger gensidig skinsyge fortsatte rivninger mellem Gudmund dyre og hans nabo Önund Torkelsson, indtil den i øvrigt ret sympatetisk skildrede Gudmund ved at indebrænde Önund på hans gård 1197 gör en brat ende på deres mellemværende, men lægger spiren til ny ufred (Forligsbrud, Drabene i Lauvås 1198), indtil han endelig 1199 står som ubestridt sejrherre.

Islændinge saga med dens indskud giver en kronologisk velordnet fremstilling af tildragelserne på Island i 13. århundredes

Digitized by Google

1ste halvdel (indtil 1242); men dens anlæg som en lands-historie vanskeliggör overblikket over begivenhedernes gang. Ved århundredets begyndelse stod blandt hövdingeslægterne på Island nogle få i første række. I den sydlige del af landet var Odde-slægten den vigtigste, benævnt efter gården Odde i Rangarvalla syssel og nedstammende fra Jon Loftsson. Slægtens overhoved var Sæmund Jonsson, men han havde en mængde uægte søskende; han var selv ikke nogen fremragende mand og efterlod sig kun uægte afkom, så at slægtens anseelse efterhånden tabte sig. Ved siden af den ragede Haukdølerne frem, som nedstammede fra den første biskop i Skálaholt (Skalholt) og tog navn efter den noget nordligere liggende gård Haukadal. Slægtens vigtigste mand var Torvald Gissursson, fader til den senere så bekendte Gissur jarl. På vestlandet var i rask fremgang Sturlungerne, d. v. s. Hvam-Sturlas vidt forgrenede æt (over hvis vigtigste medlemmer medfølgende stamtavle giver en oversigt), særlig hans tre sönner Tord, Sighvat og Snorre; det var en hensynsløs slægt, som ved sit magtbegær har en stor del af ansvaret for samtidens politiske forholds uheldige udvikling. Medens Tord holdt sig i de hjemlige egne, bosatte Snorre sig snart i Reykjaholt på grænsen af syd- og vestlandet, hvorimod Sighvat overflyttede til nordlandet (det nuv. Øfjord syssel). På nordlandet var Skagafjord hjemsted for den anseteste slægt, blandt hvis medlemmer Kolbein Tumeson, broderen Arnor og dennes sön Kolbein (K. unge) især er fremtrædende; senere tilfalder herredömmet for en kort tid Brand Kolbeinsson, som tilhørte en sidelinje. Østlandet inddroges kun sjælden i Sturlunge-tidens fejder, og her træder egenlig blot Svinfellingerne, benævnte efter gården Svinafell i det sydøstlige Island, frem i første række.

Den vigtigste begivenhed ved den tid fortællingen tager sin begyndelse, er Gudmund Aresons valg 1201 til biskop over det nordlandet omfattende bispedömme Holar. Hans snart paafølgende uenighed med hövdingen Kolbein Tumeson, fordi biskoppen mod landsloven vilde gennemføre den kanoniske rets fordring om gejstlighedens uafhængighed af den verdslige magt, medførte Kolbeins fald og afødte en strid med de verdslige hövdinger, særlig Kolbeins slægt og den med denne besvogrede Sighvat Sturlason og sönnen Sturla, der varede til biskoppens død 1237 og gjorde hans liv til et martyrium, under hvilket han fordreven fra sin stol flakkede om, levede

Digitized by Google

nødtvungent udenlands eller befandt sig i sine fjenders vold; 1220 kom det på Helgastad til åben kamp mellem biskoppens mænd og modstanderne, og atter 1222 på Grimsø, efter at biskopsmændene forud ved et overfald på Holar havde dræbt en af Sighvats sönner. 1213 fandt den ædle Ravn Sveinbjörnsson døden ved et skammeligt overfald af en nabohövding Torvald fra Vatnsfjord; Ravns sönner må senere søge tilflugt hos Sturla Sighvatsson, og efter at de 1228 har brændt deres faders drabsmand inde, opstår et fjendskab mellem Sturla og Torvalds sönner, som ender med disses drab 1232. Til Sturlunge-slægten knyttes overhovedet de skiftende optrin, eller den er selv midtpunktet for disse, og ofte står dennes enkelte medlemmer fjendtlig overfor hinanden, navnlig brødrene Snorre og Tord (som dog var af et forholdsvis fredeligt sind) imod Sighvat og dennes sön Sturla; megen forstyrrelse forårsages 1233 og følgende år af Snorres uægte sön Urøkja, som gör Vatnsfjord til en røverrede, efter at faderen — hvis svigersön Torvald ved sin død var — havde fået ham anbragt her.

Ved siden af den indre kiv og strid præges tiden af den norske konge Håkon Håkonssöns forsøg på at vinde herredömmet over Island ved at tage ansete Islændere i sin tjæneste med dette formål for öje. Den første anledning frembød straks efter kongens tronbestigelse Sæmund Jonssons overgreb mod nogle norske købmænd 1217—18. Den offenlige mening i Norge ophidsedes stærkt mod Islænderne, og for at fri landet for videre ulæmper lovede Snorre Sturlason, som den gang opholdt sig i Norge, at bevæge Islænderne til underkastelse. Dette løfte kom dog ikke til udførelse, og først adskillige år senere, da Sturla Sighvatsson 1233—35 befandt sig på en udenlandsrejse, indledede kongen — som det især fremgår af Sturla Tordssons fremstilling i den af ham forfattede saga om kong Håkon — pány forhandlinger om sagen og traf denne gang bestemt aftale med Sturla, om at han skulde vinde Island for kongen ved at drive de genstridige ud af landet. Sturla gik efter sin tilbagekomst meget voldsomt til værks, mishandlede sin fætter Urøkja Snorreson og fordrev ham fra landet, besejrede sine slægtninge Torleiv fra Gardar og Snorre Sturlason i slaget på Bø 1237, hvorefter de også måtte forlade landet, fangede i det følgende år ved svig Gissur Torvaldsson, som hidtil havde holdt sig udenfor alle stridigheder, og traf også foranstaltninger til at sende ham ud

Digitized by Google

af landet. Men Gissur undveg og forenede sig med Kolbein unge i Skagafjord, og da nu Sturla gjorde et indfald i dette landskab, tabte han 1238 det afgörende slag på Örlygstad, som kostede ham, hans fader og tre brødre livet og gjorde Kolbein enerådende på nordlandet. Året efter vendte Snorre Sturlason tilbage til Island, men havde under sit ophold i Norge indladt sig i mistænkelig forbindelse med kongens misfornöjede svigerfader hertug Skule, og havde med hertugens billigelse, men mod kongens forbud forladt Norge, hvad kongen stemplede som höjforræderi, da Snorre stod i hans tjæneste som håndgangen mand (lensmand). Kongen overdrog da Gissur Torvaldsson at tage hævn over Snorre, hvorefter Gissur overfaldt og dræbte ham på Reykjaholt 1241. Det følgende år lod Gissur og Kolbein gribe Urøkja Snorreson og fætteren Sturla Tordsson, der var optrådte som Snorres hævnere, og Urøkja sendtes ud af landet; Kolbeins og Gissurs herredömme ansås nu for sikret, og Gissur selv begav sig ligeledes til Norge.

Hvad der i de nærmest følgende år skete på Island erfares af den til Islændinge saga knyttede Tord kakales saga. Tord kakale var tillige med broderen Tume de eneste genlevende af Sighvat Sturlasons mange sönner og den eneste, som ikke havde deltaget i slaget på Örlygstad, da han siden 1237 havde opholdt sig i Norge. 1242 vender han tilbage til Island for at få hævn over sine ved Örlygstad faldne frænder og oprejsning for den slægten her tilföjede tort. Hans mod og udholdenhed skaffede ham fodfæste i Vestfjordene trods Kolbein unges overmagt, 1243 kan han foretage flere indfald på det fjendtlige område, 1244 lykkedes det vel Kolbein at overfalde og dræbe Tume Sighvatsson, men et stort søslag i Floe-bugten mellem Kolbein og Tord bragte ingen afgörelse, og 1245 indrömmede den syge Kolbein umiddelbart för sin død Tord nordlandet øst for Skagafjord, imod at resten af denne landsdel tilfaldt Kolbeins slægtning Brand. Tord påførte dog allerede 1246 Brand krig og dræbte ham i slaget på Haugsnæs. Den fra Norge 1244 hjemvendte Gissur, som ikke var nåt at komme Brand til hjælp, rustede sig til hævn, men Tord og Gissur enedes om at henskyde deres hele mellemværende under kong Håkons voldgift. Kongen afgjorde da 1247, under påvirkning af Tord velsindede prælater, at Tord sendtes til Island for på kongens vegne at underlægge sig landet. Han arbejdede dog kun for sig selv og kom snart i uenig-

Digitized by Google

hed med den norskfødte biskop Henrik på Holar, med hvem han skulde samvirke til kongens bedste, og kaldtes til Norge 1250 for at stå til ansvar. Under Tords ophold på Island 1247—50 opstod den spænding indenfor Svinfellinge-slægten, som førte til drabet på Orm Jonssons sönner Sæmund og Gudmund, således som det udførlig berettes i den med Tords saga forbundne Svinfellinge saga.

Efter Tords tilbagekaldelse tilfaldt den opgave at vinde Island for kong Håkon Tords unge slægtning Torgils skarde og Gissur Torvaldsson, som bægge ankom fra Norge 1252. Torgils, som fra sin tidlige ungdom havde stået i kong Håkons tjæneste, følte sig fuldt ud som kongens håndgangne mand, hvis sag han var oprigtig hengiven, og optrådte uden betænkelighed på hans vegne mod de mænd, som endnu vilde støtte Tord kakales sag. Gissur viste sig i denne henseende mindre virksom og optoges snart ganske af sine egne anliggender. Det voldsomme had, som han fra Sturlungeslægtens tilhængere var genstand for, gav sig udslag i mordbranden på Flugumyre 1253, som kostede hans hustru og börn livet; med biskop Henrik blev også han uenig, og 1254 kaldtes han til Norge. 1255 fældedes den unge Odd Torarinsson af Svinfellingernes slægt, hvem Gissur havde overdraget sit herredömme, og samme år stod det afgörende slag på Tværå-ører, hvor Odds broder Torvard i forbund med Torgils skarde og flere andre slog Odds drabsmænd. 1257 nåede Torgils' magt sit höjdepunkt, men 1258 falder han som offer for Torvard Torarinssons skinsyge. Samme år sendtes Gissur som kongelig jarl til Island med det hverv at få indbyggerne til at betale skat — Tord kakale var 1256 død i Norge —; tiden gik dog uden afgörelse, og først den kongelige udsending Hallvard guldskos ankomst fremtvang Gissurs afgörende optræden for kongens sag på altinget 1262. Som kongemagtens tilhænger optrådte nu også Ravn Oddsson, der — som dattersön af Ravn Sveinbjörnsson — havde været en ivrig tilhænger af Tord kakale og fjende af Gissur. En anden tilhænger af Tord kakale og modstander af kongemagtens omsiggriben på Island, Sturla Tordsson, lykkedes det først under hans påfølgende tvungne ophold i Norge at besejre hoffets uvilje. Snart efter blev han kongelig historiograf; de i hans Håkons saga og det bevarede brudstykke af Magnus' lagabøters saga indflettede efterretntnger om de samtidige islandske begivenheder giver i flere henseender fyldigere oplysninger om de afsluttende forhand-

Digitized by Google

linger för underkastelsen end Sturlunga saga, ligesom også årsagssammenhængen klarere fremhæves i de i Håkons saga indeholdte korte oversigter over begivenhederne på Island end på de tilsvarende steder i Sturlunga saga.

Fra lovgivningens ordning efter indvandringens afslutning indtil landets underkastelse under den norske konge i 13. århundredes 2. halvdel havde Island som bekendt selvstyre, men var som fristat af en ganske ejendommelig art, hvor der hverken fandtes central-administration, udøvende magt eller statsindtægter; den eneste landsembedsmand var den for 3 år valgte lovsigemand, der dog ikke havde nogen forvaltnings-myndighed og ikke kan betragtes som fristatens overhoved. Hans vigtigste hverv var på altinget at foredrage den gældende lov; men efter at loven i 12. årh. var bleven nedskrevet, har hans virksomhed formentlig hovedsagelig indskrænket sig til ledelse af altings-forhandlingerne. Forfatningens tyngdepunkt afgav de 39 goder, som var indehavere af den lovgivende magt, og i hvis hænder også domstolenes sammensætning hvilede. Deres myndighed over de undergivne (tingmændene), som efter lovens ord frit kunde vælge, hvilken gode de vilde tilhøre, var nærmest af patriarkalsk natur. Uheldigvis kunde imidlertid godeværdigheden afhændes, og dette bevirkede, at godedömmerne i 12. og 13. årh. samledes på nogle få hænder, hvad i og for sig måtte føre til forfatningens opløsning. Dennes undergang fremskyndedes ved landets ejendommelige stilling til Norge. Overfor Island havde de norske konger lagt an på et velvilligt patronat, som allerede ved de islandske hövdingers jævnlige indtræden i den norske hird og visse af Islænderne vedtagne forpligtelser overfor den norske konge kunde få udseende af et halvundersåtligt forhold; men denne afhængighed forøgedes i höj grad ved de kirkelige forholds udvikling. Fra 1152 var den norske ærkebiskop de islandske biskoppers overhoved; kirkens og samfundets mangfoldige brøst måtte nødvendiggöre en idelig indgriben fra hans side, og det måtte da ligge nær for kongen også ved den verdslige magt at støtte hans bestræbelser. Da domkapitler aldrig var bleven indrettede på Island, tog ærkebiskoppen med domkapitlet i Trondhjem fra 1237 udnævnelsen af de islandske biskopper i sin hånd, og herved fremmedes den norske indflydelse yderligere. Endvidere lå det i tidens ånd, at et kongeløst statssamfund ansås for en utilbørlighed, så at

Digitized by Google

endog en i Norge 1247 tilstedeværende pavelig legat fandt sig beføjet til at opfordre Islænderne til som alle andre kristne at underkaste sig en konge. Mere og mere fæstnede sig også den opfattelse, at den norske konges krav på rådighed over islandske anliggender gennem de mange høvdinger, der ved at gå i hans tjeneste underkastede sig den norske hirdret, ikke helt lod sig afvise. Brød de islandske håndgangne mænd deres troskab mod lensherren, kunde han påstå sig berettiget til at inddrage deres ejendom og godedömmer; dræbtes hans hirdmænd i islandske fejder, kunde han med en vis ret kræve bod.

Af disse forviklede forhold benyttede den norske konge Håkon Håkonssön den gamle (1217—63) sig med stor snildhed, og allerede för Islands formelle underkastelse var kongen vistnok i besiddelse af landets fleste godedömmer. Der er næppe tvivl om, at kong Håkon under sit ivrige arbejde for at vinde herredömmet over Island ansporedes ved overbevisningen om at virke for en god sag, og at Norge under kongelig styrelse var nået videre i ordnede samfundsforhold, landefred og sædelig vandel end Island, hvor et myndigt overordnet tilsyn i höj grad havde manglet. Heri var den islandske gejstligheds stilling for en stor del skyld. De islandske præster var ganske afhængige af de verdslige stormænd. Nogle var oplærte til deres stilling af kirkeejeren og som følge heraf ved lov bundne til den pågældende kirke, de andre lejedes af kirkeejeren til at besørge gudstjænesten hos ham; i bægge tilfælde levede de vistnok i almindelighed i hans husstand blandt de andre tjænestefolk eller drev selv på bondevis jordbrug. Endelig havde en stor mængde af hövdingerne en eller anden gejstlig grad for at nyde de med standen forbundne fordele, men som regel vistnok uden at forrette gudstjæneste, og blandt disse valgtes sædvanlig biskopperne, så længe valget foregik på Island af øens stormænd. Mange af landets store gårde var kirkeejendom, men giverens slægt havde bevaret besiddelsesretten, så at de sædvanlig beboedes af en eller anden verdslig hövding, mod at han lod gudstjænesten besørge. At den kirkelige myndighed under disse omstændigheder blev svag, er en selvfølge; og at usædelighed, utæmmet hævnsyge i brutal form, svig og uordholdenhed greb foruroligende om sig, fremgår så vel af begivenhederne selv som af ærkebiskoppernes formaningsskrivelser. Men, — de samme forhold, som

Digitized by Google

virkede hæmmende på fremgang i kirkelig moral, fremmede de litterære interesser på national grund. Mellem gejstligheden og den øvrige befolkning var ingen kløft, cølibatet var ikke trængt igennem, romerkirkens ånd og den strængt kirkelige dannelse var vistnok kun lidet udbredt, men boglig kundskab, navnlig læsning og skrivning langt almindeligere end andensteds, og af Sturlunga saga fremgår, at de fleste mere ansete mænd på den tid har kunnet læse og skrive, og adskillige breve er her bevarede. Denne læse- og skrivefærdighed fik en ganske særlig anvendelse ved syslen med det righoldige sagastof, og om den interesse, hvormed denne litteratur omfattedes, og de dybe rødder historisk fortælling og versdigtning havde slået, findes i Sturlunga saga talrige vidnesbyrd. Særlig opmærksomhed fortjæner nidviserne og efterretningerne om danseviser, ligeså de mange drömmeviser, der afspejler menigmands stemning.

Sturlunga sagas brogede stof, som — foruden sagnet om Geirmund Helskind — omfatter tiden c. 1100—1300, er efter anlæg og forfatter-ejendommelighed forskelligartet: bygdesagaer, sagaer af mere biografisk karakter eller forsøg til en landshistorie. Men i visse henseender danner de dog alle en modsætning til den ældre saga-litteratur; stoffet er ikke ved mundtlig genfortælling fra slægt til slægt blevet sigtet, men giver öjenvidners beretning, hvor det uvæsenlige ikke er udskilt og navnlig en mangfoldighed af bipersoner beholdt. Dette gælder i höjeste grad den egenlige Sturlungetid, fra c. 1200. Men mangler end fjærnsyn og den tilstrækkelige forskel på småt og stort og sporer man end kun sjælden hos de optrædende personer höjere formål, får man netop på grund af de mange enkeltheder et omfattende materiale til belysning af alle sider af tidens kulturliv, og som udprægede fortrin må fremhæves de fortrinlig gennemførte samtaler, hvorigennem personerne karakteriseres, og en rigdom af livlig fortalte og spændende optrin. Ikke mindst fængslende er de bidrag man her får til indblik i tidens trosliv: med gentagne overtrædelser af de simpleste pligtbud, samtidig med at troen på kirkelærdommen forblev aldeles urokket og man forretningsmæssig gik ud fra, at en forseelse regelmæssig lod sig udslette ved en passende bodsydelse, og ved siden heraf enkelte glimt af virkelig syndsbevidsthed.

Ejendommeligt for Sturlas værk, som jo hovedsagelig behand-

Digitized by Google

ler hans egen slægt (Islændinge saga i dens oprindelige form), er, at han ligesom føler sig tynget af sit forhold til disse personer. Han står dem for nær til at få et virkeligt overblik over dem. Derfor mangler i en så påfaldende grad karakteristik så vel som ydre beskrivelse af de her optrædende Sturlunger, og omhyggelig undgår han enhver endog indirekte dom over disse mænd. Dette gælder også den som forfatter af den yngre Edda og Heimskringla berömte Snorre Sturlason; men skal han uden hensyn til sit forfatterskab værdsættes efter hvad der i sagaen foreligger om ham, kan dommen ikke blive gunstig, og på en mærkelig måde har hans handlinger helt igennem skæbnesvangre og beklagelige følger. Det helt forskellige indtryk man modtager af hans politiske personlighed og den i hans værker rådende ånd, lader sig måske bedst forlige ved i ham at se en æstetisk anlagt natur, hvis karakter ikke stod på höjde med hans begavelse, og som tillige synes at have manglet det personlige mod, som fandtes hos de fleste andre af tidens fremtrædende mænd. — Er Islændinge saga tilsyneladende skrevet uden tendens, gælder det modsatte om Tord kakales saga, der fordeler lys og skygge meget ulige mellem Tord og hans modstander Kolbein unge, som i virkeligheden synes at have været en af Islands hæderligste og selvstændigste hövdinger. Både om ham og Gissur Torvaldsson gælder det, at de kun modstræbende droges ind i partistriden, og særlig for Gissur var et vist behersket mådehold ejendommeligt, om han end på en uhyggelig måde tilsidesatte ethvert hensyn, også tro og love, overfor modstandere, hvis handlinger havde vist ham, at han fremtidig ikke kunde tro dem. Betegnende for disse to mænds stilling er den kærlighed, hvormed de undergivne (tingmændene) i det nedarvede herredömme har omfattet dem, medens de øvrige hövdinger væsenlig kun stod i nært forhold til en större eller mindre flok partigængere.

Tord kakales optræden sætter skel i Islands historie. Stormændene optræder nu som hövdinger efter norsk mønster, omgiver sig med hird og tilstræber fyrstelig magt; man fører krig, som var man hersker over et rige, betragter og behandler fremmede områder som et fjendtligt land osv. Men også nye æresbegreber trænger sig ind fra det norske hirdliv: grundsætningen om kirke- og kvindefred, troskab mod hirdfæller og herre m. v. Den mest udprægede repræsentant for den nye tid med dens påvirkning

Digitized by Google

af norsk hofkultur er Torgils skarde, som har fundet en kyndig og hengiven lævnedsskildrer i en ham nærstående mand, som med god grund kan antages at være hans svoger og våbenfælle Tord Hitnæsing. Også Gissur Torvaldssons lævned har sikkert været skildret af en ham velsindet mand, men ved siden af uddrag af dennes fortælling forekommer i Sturlunga saga beretninger om Gissur fra modsat synspunkt. Lettest tilgængelig for den med stoffet mindre fortrolige læser vil måske Sturlunga sagas II. del være, hvor interessen samler sig om enkelte fremtrædende personer, som naturlig bliver handlingens midtpunkt.

Sturlunga saga, hvis indhold og ejendommelighed i det foregående kortelig er berørt, trænger næppe til anbefaling for yndere af historisk læsning; de vil herigennem få indblik i den islandske statsforfatnings opløsning og finde vigtige bidrag til Norges historie, men fremfor alt står man overfor et uforfalsket stykke nordisk middelalder i sæder og skikke, tankegang og livsopfattelse, knyttet til bestemte historiske personer, til hvilket man kun altfor meget savner noget tilsvarende i dansk middelalder. På kulturlivets materielle område er her et rigt stof til forståelse af den ældre islandske sagalitteratur og vurdering af de der forekommende angivelser.

Nærværende oversættelse, hvoraf 1. hæfte udkom febr. 1903, tilstræber en let læselig, men tro og fuldtud nöjagtig gengivelse, der uden omskrivning eller forkortelse følger originalen, således som sagaen vil foreligge i en af mig for Det Kgl. Nordiske Oldskriftselskab forberedt tekstudgave, angående hvilken henvises til min redegörelse i Aarbøger for nordisk oldkyndighed 1902. Udgaven har ikke vundet lidet ved versenes gengivelse i metrisk form, som Hr. Cand. mag. Olaf Hansen velvillig har påtaget sig; originalens versbygning følges i det hele nöje, blot med den hovedafvigelse, at halvrim i de ulige linjer i drotkvædede vers er opgivet, hvorimod helrim og stavrim er benyttede i fuld udstrækning. Egennavnenes gengivelse er holdt noget nærmere til de islandske former, end det måske ved almindelig historisk genfortælling vilde være at anbefale, således er det islandske ei bibeholdt — at tvelyden ikke gengives ej, antyder at den islandske udtale er langt mindre åben. Stednavnene er endnu mindre ændrede, for at de lettere kan genfindes på et almindeligt Islandskort. Oversættelsen ledsages af et oversigtskort over Island, hvor de optagne navne har samme form

Digitized by Google

som i nærværende tekst, og en stamtavle over Sturlunge-slægten; endvidere findes indtrykt i teksten et kort over altingstedet (II, 366) og en grundplan af bygningerne på Flugumyre (II, 196). Ligeledes er det fundet nødvendigt til vejledning for læserne at medgive oversættelsen en udtömmende navnefortegnelse, hvor de mange ensbenævnte personer er holdte ude fra hverandre. En udførlig fremstilling af det i Sturlunga saga indeholdte historiske stof giver P. A. Munch i Det norske Folks Historie, som med udbytte lader sig læse ved siden af selve sagaen, men hvor dog biskop Gudmund Areson har fået en ret ublid bedömmelse.

København 15. oktober 1904.

KR. KÅLUND.

Digitized by Google

Digitized by Google

FORTÆLLINGEN OM GEIRMUND HELSKIND.

(C. 850—900.)

Geirmund Helskind[1] var sön af kong Hjör, der var en sön af kong Halv, efter hvem Halvs-kæmperne[2] benævnes, og som igen var en sön af kong Hjörleiv. En anden sön af kong Hjör var Håmund, som ogsaa blev kaldt Helskind. De var tvillinger. Men om grunden til at de kaldtes Helskind fortælles følgende. Da kong Hjör en gang skulde til kongestævne, var dronningen frugtsommelig, og medens kongen var borte, gjorde hun barsel og fødte to drengebörn. De var bægge overordenlig store af vækst og bægge forfærdelig stygge af udseende, men det værste ved deres uskönhed var dog, at ingen mente at have set mørkere hud end på disse drenge. Dronningen fattede kun ringe kærlighed til drengene og de forekom hende utiltalende. Lodhatt hed en træl, som havde overopsyn med de andre trælle der. Denne træl var gift, hans kone fødte en sön på samme tid som dronningen, og den dreng, som trælkvinden fik, var så vidunderlig smuk, at han forekom dronningen aldeles lydeløs, og hun syntes nu, at denne dreng var mere indtagende end hendes egne. Siden foreslog dronningen trælkvinden at bytte; det gik hende som dronningen, at hendes sön forekom hende ypperligst, men hun turde dog ikke afslå at bytte. Nu tager dronningen imod trælkvindesönnen, lader ham give navn og kalde Leiv, og udgiver denne dreng for sin sön; men trælkvinden tog imod dronningens sönner. De opfødtes i halmen[3] som andre trællebörn, indtil de var tre år gamle. Leiv derimod bæres på

[1] Helskind ɔ: den hvis hudfarve er som dødsgudinden Hels. [2] Om den norske vikingekonge Halv og hans fæller handler en egen sagnhistorisk beretning »Sagaen om Halv og Halvs-kæmperne«. [3] Den halm, hvormed hallens gulv var bestrøt.

Digitized by Google

hænderne og nyder ære, som man kunde vænte tilfældet vilde være med et kongebarn. Men efterhånden som alle drengene blev ældre, forknyttedes Leiv, men Håmund og Geirmund gik fremad, jo mere de voksede til, og således slægter enhver af dem sin æt på.

Man fortæller at Brage skjald[1] en gang var til gilde hos kong Hjör og opholdt sig hos kongen nogen tid. En dag, siges det, tog kongen med sin hird på jagt, og der blev kun få folk tilbage i hallen. Brage skjald var hjemme; han sad i höjsædet, legede med en rørstængel, som han havde i hånden, havde trukket kappen over sig og mumlede noget for sig selv. Dronningen lå i en vægbænk i den ydre del af hallen, tildækket af klæder, så at man ikke kunde se, at hun var der, når man ikke i forvejen vidste det. Leiv sad i det fornemste sæde og legede med guld, men Håmund og Geirmund sad i halmen og så på, at Leiv legede med guldet, og bemærkede ingen folk i hallen. Da sagde Geirmund til sin broder: »skal vi gå til Leiv og tage guldet fra ham og lege dermed en tid«. »Det er jeg rede til«, svarer Håmund. Derefter løb drengene ind til höjsædet og tog guldet fra Leiv, men han blev bedrøvet og gav sig til at skrige. »Hør«, sagde de, »hvorledes kongesönnen bærer sig ad og råber efter en guldring, og det er sandelig ilde anbragt, som du råder over«, og drengene greb nu fat i Leiv og jog ham ned af höjsædet og lo derad. Da stod Brage skjald op og gik derhen hvor dronningen lå i bænken, støttede rørstængelen mod hende og kvad dette vers:

1. Jeg så to her,
hvis sind mig hued,
Geirmund og Håmund
er hövdingesönner.
Den tredje, Leiv,
er et trælleskrog;
ej lysteligt er
det lidt han lover.

Dronningen stod nu op og gik bort med drengene, og bytter igen for anden gang med trælkvinden. Hun syntes nu, som det virkelig også forholdt sig, at de lovede godt, således som man kunde vænte det og de havde anlæg til. Om

[1] Brage er den ældste nordiske skjald der kendes, og står på overgangen mellem den sagnhistoriske og historiske tid.

Digitized by Google

aftenen da kongen kom hjem og havde sat sig i sit højsæde, gik dronningen frem for ham med drengene ved hånden; hun fortalte ham hele sammenhængen, hvorledes hun havde byttet med trælkvinden, og bad ham ikke vredes på hende. Kongen så på drengene og sagde: »visselig tror jeg, at disse drenge tilhører min æt, men aldrig har jeg set sådanne Helskind för, som de er«; og af den grund kaldtes de siden bægge Helskind. Så snart de var voksne, drog de ud for at hærge, vandt sig hurtig både rigdom og hæder og havde længe anførselen over en stor flåde, efter hvad der i nogle beretninger siges, og som der i den sidste del af Rôk den sortes saga noget hentydes til, hvor disse brødre kaldes de störste krigere af søkongerne på den tid [1]. — En sommer, da de drog i vesterviking [2], fik de langt större krigsbytte end de forrige somre, efter hvad der fortælles; og för de kom hjem, skiftede de byttet om somren; da fik den ene af dem 20 pund sølv, den anden 2 pund guld [3]. Samme sommer afsluttede de hærfærden og bortsendte deres folk, hver mand med rundeligt vederlag. De to brødre sejlede sammen på to skibe til den norske konges rige. Da rådede for Norge Harald den hårfagre; brødrene agtede at have fredland [4] her, de hævede deres samlag og skiltes. Men da kongen spurgte det, syntes han ikke om deres ophold der og frygtede for, at de vilde rejse sig imod ham, og det vil nogle folk sige, at Geirmund på grund af kong Haralds overmagt drog til Island. Men jeg [5] har hørt, at på den tid, da de to brødre kom fra deres vesterviking, taltes der meget om, at ingen færd regnedes for berömmeligere end at drage til Island. Og af denne samme grund vilde Geirmund sejle bort straks om somren ved ankomsten til Norge, da årstiden var fremrykket; men det vilde Håmund ikke, og han begav sig til Helge den magre og de drog sammen til Island [6].

[1] Rok (Hrókr) den sorte var en af Halvs-kæmperne; nogen særskilt saga om ham er ikke bevaret. [2] Vesterviking o: vikingetog til landene vest for Nordsøen (Storbritanien og Irland). [3] Forholdet mellem sølv og guld var i 13. årh. (da denne fortælling sandsynligvis er nedskrevet) således, at de to summer blive lige store. [4] Fredeligt tilholdssted. [5] Jeg o: sagaens unævnte forfatter. [6] Helge den magre var en af Is-

Digitized by Google

Geirmund drog straks afsted og landede med sit skib i Bredefjord [1] og opholdt sig i Budardal den første vinter han var på Island, men om våren tog han land fra Budardalså til Fåbeinså og opførte sin bolig på det sted, som nu hedder Geirmundarstad. Geirmund bonde [2] levede på en stor fod, han holdt aldrig mindre end 80 våbenføre karle hos sig på Geirmundarstad. Han havde også 4 andre avlsgårde, den ene var i Adalvik i Isafjord, den anden i Kjaransvik, den bestyrede Geirmunds træl Kjaran og havde 12 trælle under sig; en tredje gård havde Geirmund i de vestre Almindinger, den bestyrede hans træl Björn, — Björn blev senere dömt på grund af fåretyveri og hans forbrudte gods blev alminding [3]; Geirmunds fjærde gård bestyrede hans træl Atle. han havde også 12 trælle under sig ligesom Kjaran, og disse gårde bidrog alle til den husholdning, som han selv fik sit underhold af på Geirmundarstad.

Geir hed en mægtig og berömt mand i Sogn, han var en ivrig afgudsdyrker og kaldtes derfor Ve-Geir [4], han havde syv börn eller flere. Vebjörn hed en sön af ham, og Vegest, Vemund, Vestein, Veleiv, Vetorn, en datter hed Vedis. Da Vegeir døde, kom Vebjörn i besiddelse af både hans gods og værdighed. Han beskyttede Håkon Grjotgardssons [5] fjender, og derfor begav alle de søskende sig til Island. De tumledes længe om på havet somren igennem og landede endelig om høsten ved Hlöduvik vest for Horn [6]. Da beredte Vebjörn sig til at ofre, men hans brødre drev paa bortrejse, så at han ikke gav agt på ofringen; de stak i søen og led samme dag skibbrud under höje klipper i et stærkt uvejr, men slap op over den brink, som siden hedder Sygnakleiv [7]. Så tog Geirmund

lands bekendteste nybyggere (landnamsmænd); han og hans svoger Håmund nedsatte sig på nordlandet (Øfjord). [1] På vestlandet. Her ligger også de i det følgende nævnte steder, G.'s egen gård i det nuværende Dala syssel, hans 4 avlsgårde derimod på Islands nordvestligste, svagt befolkede, men på drivtømmer og lign. rige kyst. [2] Tilföjelsen „bonde" i denne forbindelse er en hæderstitel, der betegner vedkommende som den selvstændige gårdbruger, husets herre. [3] Offenlig ejendom til fælles brug. [4] Af *vé*, offersted, helligdom. [5] En af Harald hårfagers mægtigste jarler, farfader til den bekendte Håkon jarl. [6] Islands nordvestligste forbjærg. [7] D. v. s. Sogningernes brink.

Digitized by Google

Helskinds træl Atle imod hele skibsbesætningen og beholdt dem hos sig om vinteren; han var en uomgængelig mand og bersærk. Da Geirmund fik trællens beslutning at vide, spurgte han ham: »hvad bevægede dig til at påtage dig så store forpligtelser overfor Vebjörn og hans fæller«? Trællen svarede: »det drev mig dertil, at jeg vilde på den måde vise, hvor anselig og storsindet den mand måtte være, hvis træl turde indlade sig på så stort et foretagende«. Geirmund bad trællen have tak for sit valg, og gav ham til belönning frihed og gård. — Mange mænd gav Geirmund store værdier både i jordegods og løsøre. Han gav Rolv Kjallaksson bolig på Ballarå. Han var Geirmunds ven, og fra ham nedstammer en talrig slægt. Illuge den røde var hans sön og Sölve, fader til Tord, en fader til Magnus, fader til Sölve, som var fader til Povl præst.

Geirmund boede på Geirmundarstad til sine sidste dage. Der var i Geirmunds land en lille dal, som han vilde ønske bort af sit land, hvis han måtte råde — »og det,« sagde han, »især af den grund, at der er et sted i dalen, hvor, når jeg ser derhen, et lys skinner mig i öjnene, som er mig imod, og det lys er altid over det rönnetræ, som vokser alene der under skrænten«. Og hermed fulgte, at hvis nogensinde hans kvæg slog sig ned i dalen, da lod han mælken af det den dag tilintetgöre. Det fortælles. at en gang var hans hjemmekvæg kommet derned om natten, og da hyrden stod op og så kvæget i dalen, blev han meget bange; han løb så hurtig han kunde og drev kvæget ud af dalen; han river en vånd af rönnetræet og jager kvæget dermed og driver det hjem på Geirmundarstad. Geirmund var om morgenen stået op af sin sæng og så, hvor hyrden drev kvæget ud af dalen, og blev ikke vel til mode over at kvæget havde været der. Han gik henimod hyrden og bemærkede snart, at han havde rönnekvisten i sin hånd og drev kvæget med den. Og nu blev han så forbitret over bægge dele, at han løb hen til hyrden og pryglede ham dygtig igennem og befalede ham aldrig oftere at slå hans kvæg med en vånd, som var vokset i den dal, men dog allermindst med en gren af rönnetræet. Geirmund kunde lettelig kende vånden, ti kun på det ene sted voksede

Digitized by Google

rönnetræ i hans land, på selv samme sted hvor nu kirken på Skard står, efter hvad vi har hørt pålidelige mænd fortælle. Geirmund lod tage vånden og brænde, men sit kvæg lod han drive på græs og tilintetgöre mælken af det for den dag [1].

SLÆGTREGISTRE.

Geirmunds datter var Yr, moder til Torodd, fader til Odde, fader til Hallvör, som var gift med Börk, en sön af Tormod Tjostarsson.

Steinulv den lave, en sön af hersen Rolv fra Agdir, tog land mellem Budardalså og Tjaldanæs og boede i Fagredal. Hans datter var Helga, moder til Hyrning Olavsson, som var gift med Arndis, en datter af Geirmund Helskind. Deres datter var Fridgerd, moder til Snære Toroddsson, fader til Odde, fader til Torgils Oddeson. En anden datter af Steinulv den lave fra Fagredal var Arndis, moder til Tord, fader til Torgerd, moder til Ravn, fader til Snört, fader til Jodis, moder til Halla, moder til Yngvild, som Snorre lovsigemand var gift med, fader til Narve, fader til Skard-Snorre [2].

Ingulv Örnsson er den første landnamsmand, der bosatte sig på Island, af dem man kan føre sin slægt op til. Ingulv var fader til Torstein, der var fader til lovsigemanden Torkel måne. Torhild var datter af Torstein Ingulvsson, hun var moder til Torkel, fader til Ketil, fader til Hauk, fader til Yngvild, moder til Snorre, fader til Narve, fader til Skard-Snorre.

Rollaug hed en mand, han var sön af Rögnvald jarl på Möre; fra ham nedstammer Sida-mændene [3]. Hans sön var Össur, fader til Tordis, moder til Hall på Sida. Halls sön Egil var fader til Torgerd, moder til biskop Jon. Yngvild Hallsdatter var moder til Torø, moder til Sæmund den frode [4]. Torvard Hallsson var fader til Tordis, moder til Joreid, moder til præsten Hall Teitsson i Haukadal. Torstein Hallsson var fader til Magnus, fader til Einar, fader til biskop Magnus. Ljot Hallsson var fader til Gudrun, moder

[1] På en ejendommelig måde er her med et opbyggeligt sagn om kirken på Skard sammenknyttet hedensk overtro angående rönnebærtræet, der som indviet til Tor senere betragtedes som ulykkebringende. [2] Skard-Snorre, d. v. s. præsten Snorre Narveson fra gården Skard i det vestlige Island (Dala syssel), til hvem stamtavlerne her gennemgående føres ned — utvivlsomt på grund af et slægtskabsforhold til forfatteren eller bearbejderen —, døde år 1260. [3] En af Islands anseteste hövdingeslægter, benævntes efter landskabet Síða i det sydöstlige Island. [4] frod ɔ: kyndig, lærd.

Digitized by Google

til Einar Areson og Steinunn, moder til Gudmund og Hallbera, der var moder til Torgils, fader til Hunboge, fader til Snorre, fader til Narve, fader til Skard-Snorre. Skard-Snorres moder var Gudrun, datter af Tord, sön af Oddleiv, sön af Tord kragenæb [1]. — Disse var Skard-Snorres söskende: Tord, som var gift med Joreid Hallsdatter — deres datter var Helga, som lagmand Sturla Tordsson var gift med; Torbjörn og Halldis var uægtefødte; Yngvild Snorres søster var gift med Gunnstein Hallsson, hun var moder til Vigfus og hans søskende; Gudrid Snorres søster var moder til præsten Gudmund Olavsson og hans søskende; Hallgerd Snorres søster var gift med Tord under Fell [2], hun var moder til Snorre og Gudmund og Yngvild, som var moder til Peter Snorreson i Skogarnæs.

Ketil fladnæbs sön Björn [3] var fader til Kjallak, fader til Torgrim, fader til Vermund, fader til Yngvild, moder til Torgerd, moder til Yngvild, moder til Snorre, der var en sön af Hunboge Torgilsson.

Dalk var en broder til Torgils Havlideson; han var fader til Berse, fader til Dalk, fader til Halldor [præst i Saurbø], fader til Torstein, som var gift med Ingegerd, en datter af Filipus Sæmundsson. [Deres datter var Gudrun, som først var gift med Benedikt, senere med herre Kolbein Audkyling; abbedisse Hallbera var en anden datter af Torstein bonde Halldorsson og Ingegerd [4].]

[1] Ved „næb" gengives i tilnavne originalens *nef* (ɔ: næb, næse), da „næb" i dansk som bekendt kan bruges med spottende betydning for *næse*. [2] *Fell* betyder „fjæld", som stednavn forbindes det med præposition „under" til betegnelse af gårdens beliggenhed. [3] *Ketill flatnefr*, en bekendt norsk vikingehövding, var fader til to islandske landnamsmænd Björn „østmand" (ɔ: den norske) og Helge bjola. [4] Det i kantede klammer tilsatte mangler i den ene håndskriftklasse.

Digitized by Google

TORGILS OG HAVLIDES SAGA.

(C. 1117—1121.)

Havlide hed en mand; han var sön af Mår, sön af Hunröd, sön af Ævar. Turid hed hans kone, datter af Tord, der var en sön af Sturla Tjodreksson; de havde mange börn. Senere ægtede han Rannveig, en søster til Hall Teitsson. Deres datter var Sigrid, som var gift med Tord i Vatnsfjord; de havde en sön ved navn Snorre. Havlide boede på Breidabolstad i Vesterhop og var både klog og retsindig og en meget anset hövding [1]. Bergtor hed Havlide Mårssons broder; han var gift med Kolterna, en datter af Eyjulv den halte. deres sön var Gudmund, fader til Mår præst. En sön af Bergtor var Mår. Han var lidet yndet og af en slet karakter, ulig sine brave frænder; han havde nogle midler, men holdt dårlig hus dermed. Han opholdt sig ofte om vinteren hos sin frænde Havlide og voldte ham bryderier. Det fortælles, at en vår købte han sig et fartöj og drog nordpå til Strandene [2]. Han var en stor og knoklet mand, mager, sorthåret og uskön. Han kom til Åvik på Strandene, til en bonde som hed Hneite, en velstående og afholdt mand; hans kone hed Björg. De havde to sönner Steindor og Finnboge, Rannveig og Hergerd hed deres døtre. Hneite var Havlides tingmand [3]. — Torstein hed en mand, afholdt og stilfærdig; han havde ord for at være en ualmindelig dygtig fisker. Han

[1] H. boede i nordlandets vestligste del, det nuværende Hunavatns syssel. På hans gård redigeredes og nedskreves ifølge altingsbeslutning netop ved denne tid (vinteren 1117—18) fristatens love, og således fremkom den første islandske optegnelse, hvorom man har nogen efterretning. [2] Det nuværende Stranda syssel, på Islands nordvestligste halvø. [3] D. v. s. havde sluttet sig til det tinglag, hvoraf Havlide som øvrighedsperson (gode) var indehaver.

Digitized by Google

forsørgede sin moder og sine börn, han fiskede stadig på Hneites båd, og denne tildelte ham en rigelig andel i fangsten for hans arbejde.

Torgils Oddesons slægt.

På denne tid boede Torgils Oddeson på Stadarhol i Saurbø. Han havde mange folk om sig, og storartet gik det til der i mange henseender. Han var driftig og rig [1]. Torgils var en sön af Odde, der var en sön af Snære Toroddsson. Snæres moder var Fridgerd Hyrningsdatter. Hyrning var gift med Arndis, en datter af Geirmund Helskind. Odde Snæresons moder var Alov, en datter af Bitra [2]-Odde Torbjörnsson. Bitra-Oddes moder var Yngvild, datter af Alv i Dalene [3]. Yngvild havde været gift med Torvald eyrgode [4] Steingrimsson, som bebyggede Steingrimsfjorden og boede i Trollatunge [5]. Denne linje af Torgils Oddesons slægt er for somme folk mindre bekendt end Reyknæsinge-linjen [6]. Hallbera hed hans moder, datter af Are på Reykjanæs. Kolfinna hed Torgils' kone, en datter af Hall, der var sön af Styrme, sön af Torgeir fra Asgeirså. De bygder var på den tid tæt bebyggede og med mange velstående bønder [7]. Tord Gilsson boede under Indre-Fell; Hunboge Torgilsson boede på Skard, fader til lovsigemanden [8] Snorre. Præsten Mår Tormodsson boede i Sælingsdalstunge; han var en nær frænde af Havlide Mårsson, hans moder hed Halldora, datter af Vedis Mårsdatter, men Vedis var Havlide Mårssons søster. Torstein Kvistsson var gift med Vedis, datter af Torgerd, datter af Vedis Mårsdatter.

[1] *Saurbær,* der også forekommer som gårdnavn, er her navnet på en bygd i det nuværende Dala syssel i det vestlige Island. Hos Torgils opholdt sig en vinter den senere norske tronkræver Sigurd slembe, og nogle småtræk af livet på gården berettes i Heimskringla III, 516—17 (F. Jónssons udg.). [2] Et stednavn. [3] Efter disse „dale" har Dala syssel navn. [4] Tilnavn, sammensat af „gode" og et ubestemmeligt *eyr.* [5] i Stranda syssel. [6] Torgils' moderæt, benævnt efter *Reykjanes* med hovedgården *Reykjahólar* i det nordvestlige Island (Bardastrand syssel). [7] Hermed menes de egne, hvorover Torgils' indflydelse strakte sig og af hvis gårde flere i det følgende opregnes. [8] Lovsigemanden var den islandske fristats øverste embedsmand.

Digitized by Google

Præsten Gudmund Brandsson boede i Hjardarholt, han var en nær frænde af Torgils Oddeson og hans trofaste ven. Örnulv Torgilsson boede på Kvennabrekka. Arnor Kollsson boede på Kleivar i Gilsfjord. Toralv Björnsson boede på Skridinsenne, han var fattig, men var dog Havlides ven og hans tingmand.

Torgils og Havlides første mellemværende.

Præsten Ingemund, sön af Einar Areson, boede på sin fædrenegård Reykjaholar, han var en vennesæl mand, skönt hans formuesforhold ikke vare gode; han var gavmild og storsindet, som man kunde vænte efter hans herkomst[1]. Han var en god skjald og i mange henseender en udmærket mand. Også han var en frænde af Torgils Oddeson og havde givet ham Reyknæsinge-godedömme[2], og de to slægtninge levede i særdeles god forståelse. Ingemund var en mand, som vidste meget, og en dygtig saga-fortæller, han underholdt folk med kvæder og digtede; gode kvad forfattede han selv og belönnedes for dem udenlands. Når hans venner sendte ham folk, der var komne i forlegenhed, modtog han dem velvillig og hjalp dem på bedste måde. Rolv hed en mand, som boede på Skalmarnæs under Mule, han var en god ven af Torgils Oddeson og hans tingmand, meget lovkyndig og gav sig meget af med retssager, han kunde også sagaer og digtede ret godt, han var velstående og havde en god gård. Tord hed en mand, han boede i Hvamsdal på en gård, som Torgils Oddeson ejede. Tord var fattig; han kaldtes Ruvø-skjald, fordi han længe havde boet på disse øer. I Dögurdarnæs var et skib sat på land[3], som Bergtor Mårsson ejede, han

[1] At höfdingerne, med bevarelse af deres verdslige stilling, modtog gejstlig indvielse, var i den islandske fristatstid almindeligt og stod tildels i forbindelse med kirkegodsets oprindelse fra privat-stiftelser, hvis bestyrelse forblev i giverens familie. På denne tid var endnu heller ikke cølibatsloven trængt igennem. [2] *goðorð* ɔ: godeværdighed. Den islandske godeværdighed, med den tilhørende indflydelse på lovgivning og rettergang, oprindelig ikke af territorial natur, men knyttet til et bestemt antal höfdingeslægter, var arvelig og afhændelig. [3] Handelsskibet var her trukket på land til overvintring.

Digitized by Google

gav Tord sin sön Mår til opfostring, og Mår voksede op der, men lönnede god behandling ilde, og tilsidst sårede han sin fosterfader Tord hårdt, og løb så til sin frænde Havlide Mårsson, som tog imod ham; men Torgils påtalte sagen. Om denne retstvist og dens foranledning er meget at berette, og således skal stridighederne mellem Torgils og Havlide Mårsson være begyndt.

Olav Hildeson og Mår Bergtorsson.

I Bredefjord opvoksede en mand, som hed Olav og var sön af Hilde; hans fader var bleven dömt fredløs og drengen ført frem for udpantningsdomstolen, hvor han gjordes til fjærdings-fattiglem og bestemtes til at gå på omgang i Bredefjordsherredet, og således forløb tiden til han var 12 år[1]. Han var ikke nogen smuk mand, temlig kødfuld, med stort hår, som faldt i lange lokker. Derefter mistede han dette underhold, og han var nu længe hos Torgils på Stadarhol. Han ejede kun få værdigenstande, nogle heste havde han og var anstændig klædt, besad også en klædekiste og en særdeles god økse. Han søgte da råd hos Torgils, hvilken vej han mente stod ham åben; Torgils svarede, at det var bedst han drog nordpå til Strandene og samlede sig midler der, sagde, at det var mange folks sædvane. Derefter begav han sig nordpå til Strandene med sine sager og kom til Åvik til Hneite.

Endvidere berettes det, at Mår Bergtorsson talte til Torstein[2] om, at han gærne vilde fiske sammen med ham; »du er«, sagde han, »en mand, der er let at omgås, og sådanne folk trængte jeg mest til«. Han svarede: »jeg har længe været hos Hneite og haft en god fortjæneste derved, og det

[1] Efter fredløshedsdom foregik ved den såkaldte *féránsdómr* en art eksekution, hvorved den fredløses gods beslaglagdes; ved samme lejlighed måtte den ham påhvilende forsørgelsespligt ordnes. Olavs forsørgelse kom til at påhvile den af Islands 4 fjærdinger han hørte til, Vestfjordinge- (eller Bredfjordinge-) fjærdingen, og her underholdtes han vekselvis på de forskellige gårde. „Herred" har her som sædvanlig på Island kun territorial betydning (= landskab). [2] Den i slutningen af sagaens første stykke omtalte Torstein, som fiskede for Hneite.

Digitized by Google

er ikke let for mig at göre nogen forandring heri«. Mår sagde, at han troede nok han skulde blive godt behandlet af ham, og trængte stærkt på, så at det endte med, at Torstein ikke sagde nej til at være på Mårs fartöj. Da anstrængte denne sig ivrig for, at Hneite skulde give tilladelse til, at Torstein opgav sin plads på hans båd[1] og slog sig sammen med Mår. Hneite sagde: »forekommer det ham da selvfølgeligt at skilles fra mig«? Mår svarede: »det lader til, at han nu mener, at det er ham nok så bekvemt«. Hneite sagde, at han kunde få sin vilje, og dermed skiltes de.

Olav Hildeson bad Hneite om, at han vilde give ham plads blandt sin besætning. Han sagde, at han havde hyret folk til sit fartöj, men at Mår endnu ikke havde hyret fuld besætning. Olav svarede: »efter de ord at dömme, som vi har vekslet, bliver den mand vanskelig for mig at bevæge, og jeg vilde gærne, at du skulde tale med ham paa mine vegne«. Han lovede det og spurgte senere Mår, om han vilde antage Olav. Mår svarede, at han først vilde tale med manden, inden han lovede ham plads på sin båd. Siden bragte Hneite en samtale mellem dem i stand, og Olav beder om optagelse blandt Mårs besætning. Mår spurgte: »hvor er dine fiskeredskaber og dit mundforråd; folk plejer at anskaffe sig sligt, för de lader sig hyre.« Han svarede, at han havde ikke noget af den slags ting. Mår sagde, at han ikke vilde antage folk, der havde vist sig så uforstandige i deres udrustning, og at han desuden så ham ud til at være ildgærningsmand. Hneite anstrængte sig nu for, at Mår ikke skulde nægte ham hyre, når han selv kunde råde for vilkårene. Mår svarede, at han ikke vilde tage imod ham, medmindre han vilde fuldstændig gå i hans tjæneste og han selv kunde bestemme hans lön; dette går Olav ind på og modtager plads i Mårs fartöj.

[1] Teksten har her og ellers gennemgående „skib", idet man på Island skiller mellem „skibe" og „både" omtrent som vi mellem „både" og „joller"; fartöjer med 6 årer og derover er nemlig „skibe", og indtil den nyeste tid kendtes dæksfartöjer ikke. Besætningen på fiskebådene, der ledes af en formand, oppebærer ingen pengelön, men fangsten fordeles efter visse regler i „lodder" (*klutir*), med særlig begunstigelse af bådejer og formand.

Digitized by Google

Det hændtes en gang om somren, at Olav var klodset i det som han skulde udføre og Mår optog det ilde. Ofte opstod der uenighed mellem dem om somren, og det kom så vidt, at Olav svarede i vrede, men dog fik de et stort udbytte og kom om høsten tilbage til Åvik til Hneite bonde. Da forespurgte Olav sig, hvad han skulde have i lön. Mår svarede at han skulde intet have og intet havde fortjænt. Olav sagde at ofte havde han været hos ansete mænd og alle havde de behandlet ham godt på ham nær, at Mår viste sig i höj grad vanslægtet, og at ingen anden vilde have opført sig så slet mod ham. »Har man hørt magen,« svarede Mår, »det er dog for galt, at jeg skal tage mod onde ord af dig«. Derefter bemægtigede Mår sig alle Olavs ejendele, både hans kiste og klæder, og ligeledes hans våben.

Olav fortalte Hneite, hvorledes det var gået. Han sagde, at Mår dog vistnok ikke vilde handle således, og talte til Mår om, at han skulde tilbagegive hans ejendele og kiste, sagde at hans kår var hårde nok, ved det at han mistede sin lön. Mår svarede, at det vilde ikke hjælpe, hvad han talte om denne sag. Hneite blev ilde berørt heraf, og dermed skiltes de.

Kort efter sagde Hneite til Mår, at hans ophold der i huset ikke skulde vare længer med hans vilje; men grunden var i virkeligheden den, at Hneite syntes, at Mår talte for meget med hans datter. Mår svarede, at han brød sig ikke om, hvad småbønderne der på Strandene talte om hans ophold, og at han ikke vilde tage noget hensyn dertil.

Mår såres af Olav.

Olav Hildeson drog bort fra Åvik og havde mistet alt hvad han ejede. Han kom til Stadarhol i Saurbø. Det var aften, da han kom til Stadarhol, og barsk vejr, Torgils bonde og hans karle sad ved ilden. Olav kom ind og Torgils så manden; han kendte ham og indbød ham til at blive der, ytrede, at han kunde vide, at han havde solgt sine våben og klæder — »og vi vil næppe behøve«, tilföjede Torgils, »at købe fiskemad andre steder end hos dig«. »Det er værre

Digitized by Google

end som så«, svarede Olav. Han er der nu om natten, og sagde Torgils sin forlegenhed og bad ham om hjælp. Torgils lod ham være der og bad sin hustru skaffe ham nogle klæder, og nu spurgte Olav hvad Torgils snarest vilde råde ham til. Han svarede, at det var bedst for ham at forsøge hos Mår, om han kunde få sine ejendele tilbage. Olav erklærede sig utilböjelig hertil, — »og vænter jeg der onde ord«. Torgils sagde: »det er dog mit råd, at du søger at skaffe dig oprejsning, men jeg ser, at du mangler våben«, og hermed gav han ham en stor økse i hånden og tilföjede »du kunde egne dig til stimand«.

Hermed skiltes de, og Olav drog nordpå, til han kom til Åvik. Det var endnu ikke aften, Hneite var ikke hjemme, men husmoderen sad på bænken, og Olav gik hen til hende. Hun spurgte om nyheder. Mår lå på bænken, nærmere dören, og havde lagt sit hoved i skødet på Hneites datter Rannveig. Han rejste sig overende, da han hørte Olav, og havde det ene ben udenfor bænken; han var iført en lodden kappe. Olav vendte sig mod bænken, hvor Mår befandt sig, og spurgte: »hvorledes har du det? og hvordan er du tilfreds«? Han svarede: »hvad kommer det dig ved? du vil få at mærke, at jeg befinder mig ilde og er ilde tilfreds«. Siden anmodede Olav ham lemfældig om, at han skulde erstatte ham tilegnelsen af hans gods, og ytrede sig hensynsfuldt. Mår svarede vredt og sagde, at Torgils Oddesons ord eller mening i sagen ikke vilde hjælpe.

Olav huggede så til Mår, men såret blev overfladisk og hugget nåede ikke ind til knoglerne, og gik derefter ud. Mår vilde løbe efter ham, men Torstein sprang op og holdt Mår fast og trykkede ham ned i bænken. Mår blev meget vred og truede Torstein med at give ham samme behandling, som han havde tiltænkt Olav, hvis han hindrede ham i at hævne sig, men Torstein brød sig ikke om hvad han sagde. Da hidsede Mår Hneites sönner til at gå ud at hævne ham; ynglingerne løb ud, men deres moder efter dem og bad dem ikke styrte sig i en sådan forlegenhed. Olav drog nu sin vej, men kvinderne forbandt Mår. Han optog det uvilligt,

Digitized by Google

og kort efter sprang han op, vendte sig mod Torstein og huggede ham ned, så Torstein sank i sin moders favn [1].

Nu kom Hneite hjem og jog straks Mår bort, og sagde at meget ondt vilde forårsages af ham. »For denne gang vil jeg også gå«, svarede Mår, »men jeg tror næppe jeg skøtter stort om dine ord desangående«. Derefter drog Mår til sin frænde Havlide og fortalte ham Torsteins drab og alle omstændighederne derved, efter som sagens beskaffenhed var. Havlide dadlede værket og tilföjede, at Mår længe havde været et stort drog og til skam for sin æt.

Hneites drab.

Nu er at berette, at Hneite fra Åvik begiver sig til Havlide Mårsson. Havlide tog godt imod Hneite og sagde, at han vilde give bod for sin brodersöns ugærning, og tilbød at betale for Torsteins drab 10 hundrede tre-alens ører [2], — idet han sagde »enten kan du føre hans husstand til mig, og jeg skal da sørge for den, eller modtag du pengene og de forsørgelsesberettigede«. Hneite var vel tilfreds med Havlides udtalelser og blev der nogle dage.

Samtidig kom til Mår en mand ved navn Ravn, som efter sin moder benævntes Finngerdsson; han var stor og stærk, ufredelig og en uforbedrelig landstryger. De lægger råd op sammen og Mår spurgte: »hvilken stilling vilde du helst ønske dig«? Ravn svarede: »det vilde være mest efter mit sind at tjæne krigeriske og fornemme mænd og yde dem min støtte«. Mår sagde: »sådanne mænd som dig havde jeg god brug for«. Ravn indvendte: »det hænder eder stundum, at

[1] D. v. s. døde (sml. udtrykket falla í móðurætt), — eller skal ordene forstås bogstavelig om T.s moder, som i det foregående dog kun er nævnt s. 9? [2] Den sædvanlige mandebod var (if. dr. V. Guðmundsson) 15 hundred tre-alens ører = 15 mark sølv, der i vægt udgjorde 240 lod, men i handelsværdi antages at svare til c. 4500 kr. Når mandeboden her er forringet med en tredjedel, beror det muligvis på, at Torstein havde holdt Mår fast mod dennes vilje. — Ved „hundred" forstås i ældre islandsk litteratur „stort hundred" (120); hvor denne beregning forekommer i Sturlunga saga, udtrykkes i oversættelsen „hundred" ikke ved tal, men ordet skrives fuldt ud.

Digitized by Google

I slår stort på, men når mægtige mænds ord kommer til eder, bliver I straks skrækslagne«. Mår svarede: »det er sandt sagt, men jeg tror næppe det vil gå mig således«.

De drog nu bægge sammen til Åvik, tiltog sig rådighed over Hneites gård, medens han var borte, og indrettede sig således, at Mår søgte sæng med husbondens datter, men Ravn med hans hustru. Hneite fik nu at høre, hvad de havde taget sig for. Han brød hurtig op og skyndte sig hjem, men i al hemmelighed; han vilde nemlig overrumple dem hjemme tidlig paa dagen, og havde nogle mænd med sig. Men da Mår fik at vide, at Hneite vilde komme tilbage, tog han sig i agt, og samme morgen som Hneite kunde væntes hjem, foreslog han, at de skulde stå op og ikke oppebie hans ankomst. De gik til åen, den var åben midtströms, men med fast is ved bægge bredder. Mår sprang over åen, ti han var både kraftig og smidig; men netop da Ravn vilde springe bagefter ham, kom Hneite og hans følge til og huggede Ravn over bagen, så at han faldt forover på grund af såret; derefter tog de ham og bragte ham under lægebehandling.

Mår drog videre, til han kom til Jörund i Oddbjarnaøerne[1]. Han lod skikkeligt og bad om husly, så at Jörund tog imod ham, og da foreslog Mår, at de skulde hænte hans ejendele i Åvik. Jörund svarede, at han ikke vilde aflægge noget uvenskabeligt besøg i Hneites hus. Mår sagde, at de var forligte.

Derefter tog Jörund afsted med Mår, og de kom til Åvik tidlig om morgenen. Mår sagde til Jörund: »nu vil jeg gå ind, men du skal vænte på mig herude«. Mår gik ind. Hneite lå i sængen og spurgte, hvem der kom, og efter lyden huggede Mår. Hneite sprang op og tog et stykke træ i hånden og løb frem paa gulvet, men Mår huggede i træet, og således droges de længe med hinanden, indtil Mår raabte: »du må skamme dig, Jörund, at behandle folk således; du står rolig, medens man overfalder mig«. Så løb Jörund ind og gav Hneite straks banehug. Derefter gik de ud, og Mår sagde nu: »du er en stor misdæder og ulykkesfugl, en sagesløs,

[1] En øgruppe i Bredefjord (Vest-Island).

Digitized by Google

brav mand har du ihjelslået; du fortjænte, at jeg på stedet dræbte dig, og skynd dig nu bort i en fart, men jeg vil opsøge min frænde Havlide«.

Jörund gik ombord i sit skib, og om ham er at berette, at han overfaldtes af en storm og forliste. Mår begav sig til Havlide og fortalte ham, hvad der var sket. Han bebrejdede ham alt det onde han anstiftede og hvor vanslægtet han var, men mente dog ikke at han for slægtskabets skyld kunde opgive hans sag.

Torgils Oddeson overtager søgsmålet efter Hneite.

Torgils Oddeson havde en rejse at foretage nordpå til 1118. Strandene, som han ofte plejede. Björg og hendes sönner opsøgte Torgils og bad ham antage sig deres sag; de kunde ikke bekvemme sig til at henvende sig til Havlide, mest fordi Mår var der tilstede og dette var dem en krænkelse. Torgils mente ikke at have nogen forpligtelse til at tage sig af denne sag, hvori Havlides tingmænd var indviklede. Hun trængte stærkt på, og da Torgils så det, sagde han, at det var hårde vilkår, som vilde blive hende stillede, da det ikke var nogen let opgave at føre retssager mod Havlide; »jeg vil betale 12 hundrede i vadmel [1] for Hneites drab, imod selv at beholde det, som sagen mod Havlide og hans pårørende kan kaste af sig«. Herom blev de enige. Men da Havlide erfarede dette, forekom sagen ham at have taget en værre vending end han havde formodet; han sagde, at dette ikke var nogen oprejsning for Hneites drab, anså dennes enke og børn for at have handlet hensynsløst overfor sig og udtalte, at han havde tiltænkt dem en större godtgörelse

Torgils forbereder denne sag til altinget. Havlide anlægger paa den anden side sag mod Olav Hildeson, som da opholdt sig hos Torgils på Stadarhol, og bægge parter red

[1] 12 hundrede alen vadmel? eller det 3 gange så store beløb 12 h. tre-alens ører? 1 hundrede alen var = 1 kos værdi = $2^1/_2$ øre sølv, som i købeævne antages at svare til 100 kroner.

Digitized by Google

til tings med dette sagsanlæg [1]. Förend Torgils red hjemmefra, sendte han Olav sydpå til Eyrar [2] til en mand, som hed Arne, og kaldtes fjæreskæv [3], der om vinteren havde hørt til Torgils' husstand; han havde — sammen med en anden mand, som hed Hermund Torvaldsson, broder til Tord i Vatnsfjord, — et skib stående der. De havde bægge været med Jorsala-Sigurd i Østerlands-færden [4] og var siden den tid fæller. Torgils sendte Arne bud om, at han skulde føre Olav bort fra landet; »jeg ser tydelig«, sagde han til Olav, »hvorledes denne sag vil gå; du vil blive dømt fredløs, men jeg skal se at få et forlig i stand og betale for at du kan få ret til at forlade landet.

Forlig mellem Torgils og Havlide.

Snorre hed en mand, som kaldtes Måg-Snorre, han boede i Saurbø udfor Nedre Mule [5]. Han var gift med Hallbera, en datter af Snorre, sön af Tord Sturlason; hun var en broderdatter af Turid, som var gift med Havlide Mårsson. Grim hed deres sön, han var ung af alder og sent udviklet. Snorre var en velstående mand, som havde sæter i Svinadal, på det sted som nu benævnes Snorrastad; han druknede i Sælingsdalså, på det sted som nu kaldes Snorravad. Hans måg Sighvat Ulvsson drog med fire andre mænd ud for at søge efter liget, men de begravedes under et sneskred og omkom alle.

Olav rejste fra Stadarhol afsted til Eyrar på sydlandet; undervejs tog han en hest hos Snorre på Mule, da han dårlig gad gå, og red den til han traf Arne, som tog imod ham og lod ham være der i hemmelighed.

[1] Anklagen mod Olav begrundedes i det sår han havde tilföjet Mår. Se s. 14. [2] Handelspladsen Ørebakke *(Eyrarbakki)* i Árness syssel, Syd-Island. [3] *fjöruskeifr (fjöru-* af *fjara,* ebbestrand, fjære og *skeifr,* skæv). [4] Havde deltaget i den norske konge Sigurd Jorsalafarers korstog til det hellige land, 1107—1111. *Árni fjöruskeifr* omtales i de norske kongesagaer som knyttet til kong Sigurds hof, ja regnes endog blandt dennes skjalde. [5] Stednavnet Nedre Mule (i Saurbø) forbindes med præpositionen udfor til betegnelse af et gårdnavn (sml. s. 7 note 2); *múli* betegner et som en „mule" fremskydende, bredt og afrundet fjæld.

Digitized by Google

Nu kom Torgils' folk til tinget, og man søgte at mægle forlig mellem hövdingerne. Torgils sagde, at han vilde ikke vise nogen påståelighed i denne sag, og at han mest havde antaget sig den for at hjælpe sine frænder ud af en forlegenhed og på deres anmodning. Havlide udtalte sig også således om sagen, som om han ikke vægrede sig ved at give bod; men dog fremhævede hver stærkt hvad der talte til fordel for hans sag: Torgils drabet på Hneite, en anset bonde og hans frænde, men Havlide de Mår tilföjede sår. Alligevel blev enden på sagen, at det kom til et forlig, således at 30 hundrede skulde bødes for Hneites drab, 9 hundrede for Mårs sår, og Olavs fredløshed være af den art, at han 3 somre skulde have ret til at søge at komme bort fra landet, uden at hans underhold medførte noget ansvar; han skulde være fredhellig i følge med Torgils og på hans grund, men alle andre steder hjemfalden til fuld fredløshed. Havlide betalte Torgils de for Hneites drab fastsatte bøder[1]. Da digtedes disse vers:

2. Uden ynk Havlide
op med boden måtte;
tredve hundreder Torgils
tog — han var den kloge.

Sådan en fred om somren
slutted vore stormænd;
Oddes sön fik sejrrig
sølv for den dræbte Hneite.

3. End måtte Havlide, helten,
hårdt med bøder bløde:
ej han slap i angsten
under de tredve hundred.

Nu var Strande-Hneite
netop bødet, lød det;
taprest af de tvende
Torgils af alle kaldes.

4. Havlide for den døde
Hneite måtte bøde;
Torgils har hjulpet mange
mange gode gange.

Ham man ofte priste;
nu igen han viste,
at han aldrig svigter;
tit et vers jeg digter.

[1] Ved de nævnte beløb 30 hundrede og 9 hundrede må enten forstås „alen vadmel" eller „tre-alens ører". Dette sidste antager dr. V. Guðmundsson, som forudsætter, at mandebod og bøder overalt i Sturlunga saga beregnes efter tre-alens ører. For Hneites drab betales i så fald dobbelt mandebod. De efterfølgende 3 vers skal åbenbart forherlige Torgils på Havlides bekostning.

Digitized by Google

Mår efterstræber Olav.

Nu er at berette, at købmændene gjorde sig rejsefærdige på Eyrar, hvor Olav Hildeson hemmelig opholdt sig hos Arne fjæreskæv. De bar i løbet af dagen deres varer ombord. Olav gik ud på skibet med sit rejsegods og havde en sid hat på hovedet. Hermund styresmand[1] får manden at se, går henimod ham, og spurgte, hvem han var. Han vidste ikke, hvad han skulde svare. »Er du ikke Olav Hildeson«? spurgte Hermund, sprang ind paa ham og stødte ham fra landgangsbroen ned i vandet, så at andre folk måtte til at bjærge ham, og nægtede ham overrejsen; herved opstod der uenighed mellem styresmændene, men de forblev dog bægge ombord og stak i søen; Olav derimod sad tilbage og drog vestpå til Torgils, som tog imod ham. Det spurgtes nu i nabobygderne, at Olav opholdt sig hos Torgils på Stadarhol.

Mår Bergtorsson havde sit hjem hos Havlide. Han tog hjemmefra og begav sig vestpå til Saurbø, idet han slog følge med folk, som rejste derhen for at købe spiselig tang[2]; Mår søgte oplysning om hvad Olav tog sig for og lurede på en lejlighed til at træffe ham. Torgils fik underretning om Mårs rejse og gjorde sig rede for hans hensigt. »Hvad vil du nu göre, Olav«? spurgte han denne; »jeg har hørt, at Mår er kommet med mændene nordfra, men ikke har vist sig på nogen af gårdene; han pønser vistnok på at hævne sig på dig«. Olav svarede: »jeg vil følge dine råd«. Torgils sagde: »her er, som du ved, vandfulde moser nær gården; derhen vil jeg sende dig med en le for at skære græstørv. Når de ser dig, vil de tro at være herrer over din skæbne, men det kan hænde, at vejen ikke bliver så let som de tænker«. Olav gör nu dette, men Torgils sendte næsten alle karle bort fra gården, og lader dette rygtes og ligeledes Olavs forehavende, og fristede således Mår og hans ledsagere til et overfald.

Nu fik Mår og hans rejsefæller at vide, at der ingen huskarle var hjemme på Stadarhol, og at de vilde træffe Olav

[1] D. v. s. skibsfører. — [2] Rhodomenia palmata (isl. *sōl*).

Digitized by Google

på deres vej. Da sagde Mår: »måske kan vi nu göre en fangst«, og dermed red de ud i mosen henimod Olav, men hestene sank stærkt i, og de kom kun langsomt og med besvær frem. Olav trak sig nu hjem mod gården, og de vilde sætte efter ham. I det samme kom fra Stadarhol en mængde kvinder, iførte mandfolkebukser og rustede med sværd. Mår og hans mænd vare sprungne af hestene og vilde ved løb indhente Olav, da de ikke kunde anvende deres heste. Men da kvinderne kom ud fra gården, vendte de om og vilde op på deres heste, men fik ikke fat i dem; kun ved at løbe deres vej slap de bort og kunde takke benene for, at de slap derfra med livet. Torgils værdigede dem ingen videre opmærksomhed, og de fortsatte nu vejen, til de kom nordpå til Havlide, ilde tilfredse med udfaldet. Havlide dadlede deres færd og sagde, at det var hvad man kunde vænte, at Mårs lykke ikke kunde måle sig med hvad skæbnen havde forundt Torgils, — »og giv du dig aldrig ud på sådanne rejser mere«. Nu går dette år og næste sommer kommer, og man hører intet om, at Olav forsøger at komme bort fra landet.

Gildet på Reykjaholar.

Yngvild Tordsdatter boede på denne tid vestpå i Isa- 1119.
fjord. Hun var en rig og anset kvinde. Hendes husbond var død; de havde to døtre, den ene hed Helga, den anden Hallfrid. Dette samme forår flyttede hun vestfra til Reykjaholar[1] til præsten Ingemund og indgik med ham formuefællesskab[2]. Ingemund var sön af Einar Areson og en fætter på mødrene side til Torgils Oddeson. Ingemund var en ypperlig mand, en god skjald, fremtrædende både ved sit sindelag og sin fine dannelse, meget lystig og en mand som forstod sig på mange slags tidsfordriv. Han var en særdeles forstandig mand og gjorde meget for at vinde menigmands yndest, men han var også höjt agtet af mange fornemme

[1] Både Isafjord og Reykjaholar ligger i det nordvestlige Island, Isafjord nordligst — ifølge sprogbrug vestligst, derfor her „vestfra". [2] Kan her betragtes som en form for faktisk (men ikke lovgyldigt) ægteskab.

Digitized by Google

mænd. Da Ingemunds fader Einar døde, gav Ingemund sin frænde Torgils Reyknæsinge-godedømme, som för er skrevet[1], og de to slægtninges forståelse var bestandig god, så længe de levede.

Om somren bejlede en mand ved navn Olav til Yngvilds datter Helga, og man blev enig om ægteskabet. Brylluppet skulde stå på Holar[2] ved Olavsmesse-tiden om somren. Ingemund og Yngvild vilde først og fremmest indbyde Torgils Oddeson til dette gilde; endvidere indbød Yngvild Tord Torvaldsson fra Vatnsfjord[3]. Rolv fra Skalmarnæs deltog også i dette gilde og mange andre gode mænd, men dog var Torgils og Tord de mest ansete af de tilstedeværende. Nu anviste man gæsterne plads, på den ene bænk sad Torgils med sit følge og Ingemund præst, på den anden Tord, lige overfor Torgils. Tord sagde til sine ledsagere: »det aner mig, at noget sådant vil hændes i dette gilde, at jeg heller måtte ønske mig andensteds hen, — efter den forsamling at dömme, som her er tilstede; hvis jeg kunde vælge, vilde jeg foretrække at sidde hjemme i Vatnsfjord; jeg kan ikke vide, om her ikke er nogle uvenner af os tilstede, og da var det bedre, at jeg havde mere at sige end de«. Hans ledsagere svarede: »altfor mange brave mænd er her sammenkomne, til at nogen skulde være udsat for svig eller bedrag; heller ikke vil nogen mand blive mere hædret under besøget her end du næst efter Torgils Oddeson, og de folk, som forestår dette gilde, er dine venner så fuldt som nogen andens«. Tord sagde, at det var vistnok således, og viste sig nu vel til mode.

Dernæst sattes bordene frem og folk sad tæt både på bænkene og forsæderne[4]. Alt hvad der behøvedes, var godt og overflødigt og bødes omkring i rigeligt mål; der manglede heller ikke god drik. Da opfordrede Ingemund præst Torgils til, at han skulde udbringe mindebægrene, men han henviste

[1] Se foran s. 10. [2] *Hólar*, kortere form for *Reykjahólar* ɔ: de rygende kilders höje. [3] *Vatnsfjörðr*, med et höfdingesæde af samme navn, er en forgrening af *Ísafjörðr* (Isefjord). Den her optrædende stormand, Tord fra Vatnsfjord, var en svigersön af Havlide Mårsson. [4] D. v. s. både på de faste vægbænke og de på langs i stuen opstillede bænkerækker.

Digitized by Google

til Tord og bad ham afgöre, hvilken skål først skulde drikkes[1]. Tord var da oprömt og sagde til Ingemund præst, at en af hans venner burde åbne gildet, men at han vilde støtte enhver underholdning, som de bragte på bane. De drak nu fornöjede, og drikken gör dem snart lystige. Tord kunde ikke drikke meget og måtte være forsigtig med hvad han spiste, som tilfældet ofte er med folk, hvis helbred ikke er god; ti manden var til års; dog var han endnu en kraftig mand. Han led af en indvortes sygdom og tålte derfor ikke godt maden og havde nogen vanskelighed ved at spise kød; han pustede deraf, som om han havde opstød, og hans ånde blev noget ram. Tord var en mand af værdigt udseende, med store og smukke öjne, tyndhåret fortil og med strittende hår; han så stærkt opad og rystede lidt med hovedet.

Man drak stærkt, så at alle blev noget berusede; folk blev nu snaksomme, og næsten enhver kom med stiklerier til de andre, om end kun lidet af disse kådheder gentages i denne beretning. Det fortælles, at Ingemund præst böjede sig hen til sin sidemand, og idet han lod, som om det var et spörgsmål han svarede på, sagde han på vers:

5. Hvad stinker nu i næsen?
Nu ræber Tord ved bordet.

Der blev nu en stærk latter, og man drev hermed grumme meget löjer; da dette var forbi, kvad Tord til gengæld:

6. Altid lugter hans egen
ånde af alle hånde.

Ved disse hentydninger begyndte det nu at blive fra gammen til alvor, og spottevers digtedes. Da kvad man til Tord:

7. Skaldepanden når höjt i hans stormands-
skinner på goden, strube det brummer.

Ad dette vers lo Tord meget og kvad straks til svar:

8. Værre de blæser for alvor stram
på bænken derovre; er stanken blevet.

[1] De omtalte skåler vare bægere, der efter almindelig skik tömtes til ære for gud, Kristus og forskellige helgener.

Digitized by Google

Torgils smilte herved, men ytrede sig aldrig angående spydighederne. Ingemund sagde, at en eller anden af bænkefællerne skulde give Tord tilsvar. Da blev dette kvædet:

9. Der sker vel ingen skade, om vi også ræber af oksekødet, når fra sin kæft Kjartans sönnesön Torvalds sön, Tord, kan ræbe[1].

Tord så efter, hvor dette vers kom fra, og det forekom ham bestemt, at lyden kom derovre fra, hvor der på forsædet sad en kraftig mand med rig hårvækst. Tord bad om en samtale med værtinden, og spurgte hvem den langlokkede mand var, som sad på den løse bænk foran Torgils' langbænk, og pegede på ham. Hun svarede: »det er Olav Hildeson«. Tord sagde: »vi to bliver ikke længe sammen i dette gilde, enten må du sende ham hen til en anden gård, eller vi rider bort«. Hun tøvede med at svare og sagde så: »din nærværelse er os til ære, men jeg kan ikke tage den beslutning at bortvise Torgils' ledsagere, og Olav skal ikke tilföje eder nogen krænkelse ved sine ord«. Nu blev de tilstedeværende opmærksomme på deres samtale, og Torgils forespurgte sig om, hvad de forhandlede. Hun sagde ham det og bad Torgils lemfældigt at sende Olav bort, så at gildet ikke skulde forstyrres. Torgils svarede: »den fredhellighed tilstodes der Olav, at han skal være straffri i mit følge, men fredløs ellers; jeg sender ingen af mine mænd i døden. Tord kan göre angående sin bortrejse, hvad han vil, men Olav bliver her, og Tord skal få lov til at være i fred for os«. Da rejste Tord sig fra bordet og stönnede tungt, men sagde intet. Da blev dette kvædet:

10. Under laget det lange lød der et brag — der brød en væmmelig og voldsom vind fra et bryst herinde. Hu! Man holdt for næsen hånden — fult det ånded, godens gab; der lugted grueligt i stuen.

Det vides ikke, at Tord besvarede dette vers; han og alle hans mænd gik bort, de fik udleveret deres våben og

[1] Den i ordene indeholdte hån forøges ved den höjtidelige taleform, som fremkommer ved, at Tord benævnes både efter farfader og fader.

Digitized by Google

klæder og red bort, og tilbragte natten på en anden gård. Men da Tord gik ud, var der en, som kvad dette:

11. Goden ræbed, da vi — hans tjavser stod mod sky —,
gik hinanden forbi så enhver sagde „fy!"

Og dette vers, siges der, fik Tord med til afsked; men gaver ved man ikke noget om at han fik med[1]. Torgils sad nu tilbage med sine ledsagere og ligeså brudgommen og gæsterne, og Torgils' folk fandt Tords og hans mænds afrejse temlig latterlig. Nu var alt idel lystighed og glæde, med alle slags forlystelser: dans, brydning og sagafortællen. Syv samfulde dage varede festen, ti hver sommer skulde her holdes Olavsgilde, hvis man kunde få korn til købs på Torsnæsting[2], 1 skippund mel, og der var mange gildebrødre. På Reykjaholar var der i den tid så frugtbart, at markerne aldrig var golde, man plejede altid ved dette gæstebud at have nyt mel som en lækkerbidsken og sjældenhed, og gildet var hver sommer ved Olavsmesse[3]. Skönt det er af ringe betydning, véd man dog at berette noget om hvem der underholdt gæsterne, og hvormed de moredes. Der går det frasagn — som nu mange modsiger og erklærer aldrig at have vidst noget om; ti mange er uvidende om det sande og anser det for sandt, som er opdigtet, men det for lögn, som er sandhed —, at Rolv fra Skalmarnæs fortalte sagaen om Röngvid viking og Olav krigerkonge, om opbrydningen af Tråins höj og Romund Gripsson, hvortil hørte mange vers. Med denne saga underholdt man en gang kong Sverre, og han erklærede, at sådanne lyvesagaer var de morsomste, — men der er dog folk, som kan føre deres æt op til Romund Gripsson. Denne saga havde Rolv selv affattet[4]. Ingemund præst fortalte Orm Barøskjalds

[1] På grund af den under festen opståede spænding fik Tord ikke af værten de mellem venner sædvanlige afskedsgaver. [2] Torsnæsting — i det nuværende Snefjældsnæs syssel — var hovedtingstedet i Islands Vester-fjærding. [3] En sådan efterretning om et sluttet middelalderligt gilde på Island er enestående. Desværre er læsemåden „gildebrødre" ikke aldeles sikker, omend sandsynligvis den ægte. At man i det nordvestlige Island skulde have haft modent byg ved Olavsmessetid (29. juli gl. stil = 4. avg.), er overraskende. [4] Alle de nævnte personer hører hjemme i sagaen om Romund Gripsson, en uhistorisk og vel til dels vil-

Digitized by Google

saga, ledsaget af mange vers og ved sagaens slutning et æresdigt, som Ingemund havde forfattet, og så anser mange kyndige mænd denne saga for sandhed [1].

Olav Hildeson dræbes.

Samme høst købte Torgils Oddeson gården Mule af Grim Snorreson og hans moder [2]; for disse penge købte de Tunge i Svinadal [3], men blev dog boende på deres tidligere gård året ud. I Saurbø foranstaltede man nu lege afholdt, og Grim gik til leg på Stadarhol, hvor Olav Hildeson og Grim Snorreson ofte prøvede kræfter. Olav var dygtig i leg [4], voldsom og ivrig, Grim havde ikke mange kræfter og ringe hårdførhed, men var meget ilter; han måtte derfor ofte give tabt overfor Olav og blev ilde medhandlet af ham, og hertil föjede de hån og spot. Grim forestillede dem, at det var uværdigt at have ham til bedste og bruge ham til skive for deres angreb. Heraf havde de endnu mere löjer, og hans ord bevirkede ingen forandring.

Grim rejste nu hjemmefra, syd over heden til Sælingsdalstunge; her boede Havlide Mårssons frænde, præsten Mår Tormodsson, og Grim fortalte ham, hvorledes sagen stod. Mår tilbød Grim at opholde sig hos ham om julen og tilföjede: »jeg vil efter jul rejse nordpå til min frænde Havlide; følg du da med mig derhen, og du kan da betro ham dine forlegenheder«. Dette tilbud modtog Grim med tak og han var

kårlig opdigtet saga, som nu kun kendes i en yngre form, hvis kilde er en versificeret gengivelse af sagastoffet (Hrómundar rímur). Slutningsbemærkningen indeholder et forbehold overfor kong Sverres hårde dom. Men mistænkelig er den søgte höjtidelighed — i vendinger, der minder om indledningen til forskellige æventyrsagaer —, hvorved nærværende forf. bevidner Romunds-sagaens forekomst i gildet på Reykjaholar. Man skulde næsten tro, at han havde en skælm bag øret og vilde antyde, at beretningen om sagaunderholdningen ikke var så ganske pålidelig, ja muligvis hans eget værk. [1] Denne saga kendes ikke, og om sagaens hovedperson, der sandsynligvis må have navn af det nuværende Barra *(Barrey)* blandt Hebriderne, vides heller intet. Kun anføres af ham et par vers i Snorres Edda. [2] Sml. s. 18. [3] Det nuværende *Bessatunga*, også i Saurbø-bygden. [4] Sandsynligvis tænkes her nærmest på brydning.

Digitized by Google

der om julen. Efter jul rejste de nordpå, til Havlide, hvor de modtoges godt; der var mange folk og megen lystighed. Havlide og Mår præst talte ofte sammen, og da de var ved at tage afsted, fulgte Havlide dem på vej og tog en venlig afsked med dem. Mår spurgte Grim, hvorledes han havde syntes om at være der. Grim ytrede sin tilfredshed; »her er det sted«, sagde han, »hvor jeg har befundet mig bedst, og lykkelig var den mand, som kunde være her i længden; men jeg havde ønsket at tale mere med Havlide, end sket er«. »Så vend du da tilbage«, svarede Mår, »og sig Havlide hvad du vil, ti han har stedse vist dig velvilje«. Grim vendte da om og kaldte på Havlide, som kom imod ham og hilste ham. Grim sagde, at han vilde tale med ham, og de satte sig ned. Grim fortalte nu, hvad der var på færde mellem dem der vestpå i bygderne og at han var misfornöjet med sin stilling; han havde med besvær rejst den lange vej, fordi han for slægtskabs skyld væntede nogen hjælp der, og ingen, tilföjede han, havde forulæmpet ham således som Olav Hildeson. »Jeg forstår, hvad du mener«, svarede Havlide; »jeg vil ikke ægge dig til dårlige gærninger, men som min egen sön skal jeg beskytte dig, hvad som end hænder dig«. Derpå steg Grim til hest og bød Havlide farvel.

Da Grim kom tilbage til Saurbø, begyndte de at drille ham og sagde, at han var løbet fra legene og ikke havde turdet holde stand. Han brød sig ikke derom, og således led tiden til ind i fasten. Torgils skulde rejse bort og talte forinden med Olav om, at han ønskede, at han bestandig skulde holde sig hjemme; »ti vanskelighederne vil være noget större, end når jeg er tilstede; du skal ligeledes vogte mine heste«. Han tilföjede, at man kunde vænte ham hjem i fastens sidste uge. Nu går tiden, og Torgils kom ikke hjem; Olav arbejdede hjemme på gården, således som det var befalet ham.

Det fortælles, at da man var nåt den stille uge, så kom folk i talrig mængde til messe der skærtorsdags morgen. Grim var også kommen og gik efter natsang [1] hen til Olav og sagde: »har du noget med Torgils' heste at göre? nu

[1] Nattesangen svarer til latinsk „completorium", en gudstjæneste, som holdtes ved solnedgang; Grim er altså forbleven på Stadarhol hele dagen

Digitized by Google

er de i vort land og ingen er opmærksom derpå«. Olav svarede: »mig er det pålagt og jeg skal også søge dem«. Derpå fulgtes bægge ad, Olav havde en økse i hånden, Grim en stav. Olav sagde: »det er uforsigtigt af mig at færdes ene med dig ude ved nattetid; forholdet mellem os er noget koldt, og ingen ved hvor man kan møde en uven, eller om man har lykken med sig«. Grim svarede: »der er nu ingen fare på færde; jeg har en stok i hånden, men du en økse, og det har jeg fået at mærke, at selv om vi var ligelig rustede, vilde vi ikke forekomme dig lige kampdygtige«. Olav sagde: »vi vil nu glemme, hvad udestående vi kan have haft i leg, det er nu de tider, hvor man ikke skal mindes sligt«. De begav sig nu bægge til Lakså, hvor en mængde heste om vinteren havde græsset på moserne. Olav, der søgte at få fat i Torgils' heste, vilde lægge bidsel på hingsten, men Grim samlede de andre heste og drev dem ud på vejen. Hingsten blev urolig, da den så de andre heste, Olav kunde knapt holde den, og under hingstens voldsomme bevægelser tabte han øksen. Da gik Grim til, greb øksen og tilføjede Olav banesår, hvorefter han red hjem.

Han forudså, at lang tid kunde han ikke have sit ophold der, og drog derfor hurtig nord over heden til Bitra, derfra til Hrutafjord og kom påskelördag til Havlide, som tog vel imod ham. Efter påskeugen sendte Havlide Grim til Østfjordene til lovsigemanden Finn Hallsson i Hovsteig, som havde været gift med Halldis, en datter af Havlides broder Bergtor Mårsson, og Finn skaffede ham bort fra landet[1]. Da Grim kom tilbage, bosatte han sig der østpå i fjordene og ansås for at være en mand, der forstod at göre sig gældende, men dræbtes af sin huskarl.

Torgils søger ved en snigmorder hævn for Olav.

Nu er at berette, at Olavs lig førtes hjem og blev lagt under et tælt på kirkegården. Samme dag red Torgils sydfra

[1] „Østfjordene" betegner østlandet, Islands østlige fjærding; Olavs drab foregår 1120, hvorimod Finn Hallsson først i årene 1139—45 var lovsigemand.

Digitized by Google

over heden og bedede hos Tord Ruvøskjald i Hvamsdal. Tord havde digtet et kvæde om Torgils, men ikke modtaget nogen lön. Torgils havde som gave fået en god økse; Tord tog øksen og betragtede den; han spurgte, hvad øksen forekom dem at være værd, de anslog den til 2 mark. Da kvad Tord dette vers:

12. Sortskaft koster tvende mark, og få som denne er efter mine tanker, har den ej skavanker.
Ej jeg havde vraget øksen dyrt beslaget: ingen tilfredse bliver, når man dem intet giver.

Torgils svarede, at Tord skulde have sin fæstegård afgiftsfrit; men øksen, sagde han, havde han selv brug for. Da Torgils samme dag nåede sit hjem og fik at vide, hvad der var sket, lod han Olavs lig begrave på kirkegården [1].

Om våren, fortælles det, kom en mand ved navn Ketil til Torgils og bad ham om husly og hjælp; han var fra Vestfjordene og var en fredløs mand. Torgils svarede: »du må ikke undslå dig for noget, hvis jeg skal tage imod dig«. Ketil sagde: »hvis jeg siger nej til det, som du vil pålægge mig, er du løst fra al forpligtelse overfor mig, men heldet følger ikke mig, og jeg vil behøve at støttes af din lykke, hvis det skal gå godt«. Derefter opholdt han sig om foråret hos Torgils. En dag sagde Torgils til Ketil: »jeg vil sende dig nordpå til Vesterhop og lad ikke rejsen være uden udbytte«, og Torgils lagde den plan for ham, at han skulde dræbe en af Havlide Mårssons folk. »Jeg skal tage afsted«, svarede han, »selv om jeg ikke ser sejrrig ud«. Nu rustedes han til sin rejse, og der er intet at berette om hvor han tog ind, för han kom til Havlide Mårsson i Vesterhop. Han fremførte som sit ærende, at han var i forlegenhed som fredløs, og at Torgils havde søgsmålet; Ketil bad derfor Havlide om hjælp og optagelse i hans hus. Han blev nu også der, og folk syntes godt om ham.

[1] Herved viser Torgils, at han ikke betragter Olav som fredløs dræbt.

Digitized by Google

Havlides huskarl dræbes.

Der var en mand ved navn Steinulv, som stammede fra Østfjordene og var bleven dömt fredløs for en eller anden ugerning der på østlandet. Han flygtede så bort og kom til Havlide, som gav ham tilhold hos sig og tog ham i sin tjæneste. En dag om foråret blev Steinulv og Ketil sat til at arbejde sammen; de skulde opføre indelukker for lammene. De gik tidlig på dagen hjemmefra, talte meget sammen og nærede ingen mistro til hinanden; men enden paa det blev, at Ketil dræbte Steinulv, væltede foldens græstørvsvæg over ham og begav sig bort, idet han kundgjorde drabet, så snart han uden fare kunde göre det[1]. Han fortsatte derefter sin vej, indtil han kom til Stadarhol og sagde, hvad han havde at berette. Torgils var vel tilfreds med udbyttet og sagde, at hans forehavende var gået godt.

Samtidig er at berette, at man i Vesterhop syntes, at Ketils og Steinulvs hjemkomst trak ud om aftenen; man gik da for at søge efter dem, og Havlide sagde: »hvis det går så galt, at I finder en af dem falden for fjendehånd, så foretag ikke noget med ham, för end jeg kommer til; mangt og meget kan tit indtræffe«. Nu søgte man først ved lammefoldene, og her fandt man Steinulv, men — som rimeligt var — ikke Ketil. Det blev meddelt Havlide, og han begav sig hurtig til foldene; han i forening med nogle andre ser efter og opdager, at en arm fra håndledet af stak ubedækket frem fra græstørven. Havlide tog nu vidner på, at liget ikke har været tilhyllet, og stævner den sag for altinget, hvis Ketils fredløshed ikke forud skulde være fuldstændig. Torgils på sin side forbereder sagsanlæg for Olav Hildesons drab, som om han havde været en sagesløs mand, og giver som grund, at skyldfrihed var ham for så vidt indrömmet, at han skulde være sagesløs i følge med Torgils eller på hans grund[2].

[1] Loven påbød, at drabsmanden skulde tilhylle den dræbtes lig samt offenlig vedkende sig drabet. [2] Hermed mentes naturligvis indenfor Stadarhols enemærker; men, som det fremgår af det følgende, påstår Torgils, at den af ham i mellemtiden købte gård Mule, på hvis grund Olav dræbtes, også kan regnes til hans land.

Digitized by Google

Nu mødte bægge parter med et talrigt følge på tinget, og man stræbte efter et forlig. Havlide påstod, at Olav var falden som fredløs og dræbt på anden grund, end der hvor straffrihed var ham tilstået. Da forespurgte Torgils, om ikke en sådan straffrihed var indrömmet Olav, at han skulde være straffri »i følge med mig eller på min grund«, og således bevidnedes det. Derpå sagde Torgils: »hvorledes kan I da kalde Olav fredløs? Jeg regner det for min grund overalt hvor jeg ejer jord«. Havlide sagde: »jeg vil give Torgils 8 ko-værdier [1] for hans höjheds og anseelses skyld, men jeg kalder det gave og aldeles ikke bøde«. Derom var de uenige, at den ene af dem mente, at der intet var at bøde for, men den anden foretrak en ringe bøde i sagen fremfor at have en gave at takke for; og hver af dem mente, at med det udrededes navn stod deres anseelse på spil. Og den forskel bevirkede, at det ikke kom til noget forlig, og de skiltes således, at bægges misfornöjelse var tiltaget.

Retssagen henvises til domstolene.

Petersmesse-dags morgen [2] under tinget gik alle flokkene 1120.
til kirke, medens evangeliet læstes under messen, og stod med deres våben foran kirken, hvert parti på sin side af kirkedören. Havlides flok stod nord for kirkedören, og blandt dem var Hall Fålason; men syd for kirkedören Tord fra Vatnsfjord og hans skare, og længere mod syd Hall Teitsson og mange mænd med ham. Vest for kirken, lige overfor kirkedören, stod Torgils Oddeson og Bödvar Asbjörnsson, ledsagede af mange flokke. Da sagde Torgils Oddeson til Bödvar Asbjörnsson: »nu kan min økse nå Havlide Mårsson, og da bliver der mere at tale om end 8 ko-værdier«. Bödvar

[1] En kos værdi var en almindelig regningsenhed = 1 hundred alen vadmel eller 2½ øre sølv. [2] Petersmesse var 29. juni og indfaldt under det 14 dages alting, som tog sin begyndelse på den mellem 18. og 24. juni faldende torsdag (gl. stil). Gudstjæneste afholdtes da i kirken til den umiddelbart ved tingstedet liggende gård *Þingvellir* (Tingvold, d. v. s. tingslette, daniseret: Tingvalla).

Digitized by Google

svarede: »du er forrykt« og greb fat i ham og talte ham hårdt til. »Jeg raser ikke«, sagde Torgils. »Jo sandelig«, siger Bödvar. »Hvorledes det«? spurgte Torgils. Bödvar talte da: »du dömmer ikke rigtig. Betænk, hvor vi står; dette skal være et forligsmøde med gud, hvor vi besøger kirkens hellige grund for at bede om hans barmhjærtighed; herved vilde kirkefreden være brudt og dette således være en uhørt forbrydelse. For det andet er det i dag en höjhellig dag, som har været os alle til fuld hjælp, og på hvilken selve den almægtige gud så höjlig lod sin godhed og miskundhed lyse og åbenbare. Endelig må det nævnes, at fred og lejde er fastsat under tinget, og at tingfreden hersker, så at dette af den grund vilde være et stærkt lovbrud«. Ved denne samtale blev Torgils holdt tilbage, så at han ikke anfaldt Havlide. Da de gik hjem til boderne[1], sagde Havlide til Bödvar: »folk siger, at du er vantro, svoger! og kun lidet velvillig overfor andre, men det lagde du ikke nu for dagen«. Bödvar svarede: »du kan have ret i hvad du siger; det var heller ikke troen, som drev mig til at fraråde dig at anfalde Havlide; men jeg var opmærksom på mere end vor samtale, og jeg så, at flokkene stod på bægge sider af os. Vi var i klemme, og jeg så, at hvis dette udførtes, vilde det straks komme til kamp og alle vi fæller vilde blive hugget ned, den ene for fødderne af den anden. Men dette sagde jeg dig ikke, da jeg kendte dit sind og vidste, at du ikke vilde lade dig bevæge, hvis jeg angav denne grund. Men var der ikke denne fare, vilde jeg aldrig bryde mig om, at du dræbte ham under kirkefreden eller i tinghelligheden«[2].

Nu søger bægge parter bistand, til når de skal møde for domstolene[3], og samler så mange folk de formår. Da tog

[1] Hver gode skulde på tinget have en bod stor nok til at huse alle hans her mødende tingmænd; men desuden havde vistnok ofte de mere ansete bønder deres egne tingboder. Disses græstørvvægge stod fra år til år, men udbedredes henimod tingtiden og overdækkedes med vadmel, så længe de benyttedes. [2] Tinghelligheden opstod ved at tinget för forretningernes begyndelse fredlystes af den pågældende gode. [3] Ved de oftere her omtalte domstole menes altingets såkaldte fjærdingsretter, af hvilke der gaves en for hver af landets 4 fjærdinger, hvis medlemmer udnævntes af fjærdingens goder blandt deres på tinge tilstedeværende

Digitized by Google

Havlide en økse i hånden, inden han gik fra sin bod til domstolene. Dette havde han ikke tidligere plejet at göre, ti han rådede så godt som altid ene i alle sager, hvem som han så havde med at göre; Havlide havde nemlig både mange mænd under sig og var rig på ansete frænder. Da sagde hans kone Rannveig: »hvad skal det betyde, Havlide! nu at bære våben fremfor hvad du plejer at göre; bliv du heller ved din sædvane«. Hun var en forstandig kone og dygtig i mange henseender. Han svarede temlig vredt, at det ikke vedkom hende, og lod nogle ord til hende falde. Torgils gik til domstolene med et talrigt følge og fremførte sagen angående Olav Hildesons drab. Torgils var således klædt, at han over brynjen havde en sælskinds kutte, stoppet ned i bukserne, og i hånden holdt han sin økse.

Man beretter, at Tord Magnusson i Reykjaholt under tinget havde en dröm, medens han opholdt sig hjemme på Reykjaholt. Det forekom ham, at en mand kom til ham, og at han spurgte ham, hvorfra han kom. Manden svarede, at han var kommen fra tinget. Tord syntes da, at han spurgte om tidender. Hin fortalte nyheder fra tinget. Tord spurgte, om nogle tvistemål var ført frem på tinget. »Det er den vigtigste nyhed«, svarede drömmeskikkelsen, »at én mand har påtaget sig at arbejde i alle boder; han hedder Tord snavs-ender.« Tord rådede den dröm således, at ikke alle sager dér vilde få en god ende för tingets opløsning.

Havlide såres. Torgils dömmes fredløs.

Dernæst, fortælles det, gik Havlide for retten med en talrig skare og vilde sprænge domstolen. Der kom Torgils og hans mænd i stor trængsel; den var både lang og bred, og han føres vekselvis frem og tilbage i trængselen. Da det var gået således en stor del af dagen, opfordrede mange forstandige mænd til, at man igen skulde søge at tilvejebringe forlig. Havlide gentog de samme tilbud som han för havde gjort; nu vilde folk høre hvad der blev sagt, og trængselen

tingmænd. Lovsigemanden tilkom det at bestemme, hvor hver af retterne skulde sidde.

Digitized by Google

aftog noget. Torgils lod, som han ikke kunde opfatte Havlides ord, og lod sig af mængden føre frem, så at kun få folk var imellem ham og Havlide. Her så han, hvor Havlides økse ragede op; og da huggede Torgils over en anden mands skulder, så at hugget ramte Havlides hånd, hvor den holdt om økseskaftet, og huggede den længste finger fuldstændig af samt knuste knoglen i den lille finger og i fingeren mellem disse to. Da løb folk imellem dem, så at Torgils tabte øksen, idet man trængte sig sammen om Havlide; men han vristede straks en stor økse ud af hånden på en mand i Havlides flok ved navn Tormod, med tilnavnet læge. Denne samme Tormod forbandt Havlide Mårssons hånd og lægte ham således, at to af fingrene lå ubevægelige mod håndfladen og af den tredje stumpen blev bevaret. Efter at Havlide havde fået sårene, afbrødes tinget og hele Havlides flok gik hjem til boden. Da han gik ind i boden og derhen hvor hans kone sad, sagde han: »ofte har jeg erfaret, at jeg er vel gift, og atter har det vist sig, at du er en forstandig kvinde, ja næsten fremsynet har du været, ti ikke vilde jeg have lidt denne skade, hvis jeg havde fulgt dit råd«.

Siden blev hånden forbunden, hvorefter man gik til lovbjærget[1]. Der bekendtgjordes sårene, og Havlide og hans tilhængere forlangte, at man for anden gang skulde sætte retten, men de kunde ikke skaffe flere dommere tilveje, end de som havde været i deres flok; tre gange bragte de deres dommere til sæde på domsstedet, og dog kunde aldrig retten blive sat. Da nævnte Havlide vidner på, at han ikke kunde få domstolen bragt i virksomhed på grund af Torgils' voldsfærd, hvorefter de flyttede domstolen til Byrgesbod, østpå i lavasletten, hvor kløfter beskytter på de tre sider, men en forskansningsvold på den fjærde[2], og af denne ret bliver Torgils Oddeson dömt fuldstændig fredløs[3]; dette var den ene-

[1] Fra dette altingets midtpunkt — vistnok beliggende på skrænten af den store kløft *Almannagjá* — skulde bl. a. alle offentlige bekendtgörelser foretages. [2] Denne beskrivelse passer ganske til det nu af traditionen (utvivlsomt urigtig) udpegede såkaldte „lovbjærg" øst for den af en fra Almannagjá kommende å gennemströmmede tingslette. *Byrgi* betyder forskansning. [3] Fredløs „skovmand" har teksten, med be-

Digitized by Google

ste sag, som gennemførtes, af dem, som kom for retten. Derefter gik man til lovbjærget og forkyndte hans fredløshed.

Da folk derpå kom hjem til boderne, forhørte man sig om, hvilke sår Havlide havde fået, ti menigmand vidste endnu ikke, hvad der var indtruffet eller dets omfang. Man sendte så Bödvar Asbjörnsson og præsten Ingemund Einarsson ud for at undersøge, hvorledes det forholdt sig med sårene, og ligeledes fulgte flere andre med dem til Torgeir Halleson, som var gift med Hallbera Einarsdatter, en søster til Ingemund præst. Bödvar delte bod med Torulv Sigmundsson og havde mere at sige over tingmændene og bodfolket end Torulv; derfor brugte folk den talemåde, at Bödvar sad bag Torulv på hesten, men holdt dog tömmerne og styrede retningen. Da de kom tilbage til Torgils' bod, spurgte man dem om nyt og hvad de havde udrettet. Så kvad Ingemund præst et vers:

13. Havlide tre fingre færre — skade dog, at skaden
fået sig har — desværre; — skulde så liden blive.

Efter at dernæst eksekutionsret var begæret, red man hjem, og Torgils blev ikke desmindre siddende på sin gård[1]. Da tiden til eksekutionsdommen nærmede sig, samlede Torgils folk, og der kom henved 4 hundrede mand sammen. Havlide havde med sig nordfra omtrent 1 hundred mand, udvalgte folk både i henseende til rustning og stand. Ligeledes forenede bygdens folk sig til velvillig mægling, og i spidsen for dem var Tord Gilsson og Hunboge Torgilsson fra Skard, og til dem sluttede sig andre retsindige mænd, Gudmund Brandsson og Örnulv Torgilsson fra Kvennabrekka, så at de havde 2 hundrede mand for med disse at forsøge en mellemkomst. Torgils agtede at forsvare hele bygden, så at Havlide og hans folk ikke skulde kunne nå frem; han vilde forsvare hedeskrænterne, hvis de red ad Sælingsdal, men Mjosunde, hvis man red ad Svinadal, — dér kan kun få

nyttelse af et for fuldstændig fredløshed ejendommeligt udtryk, som minder om moderlandet Norges naturforhold, hvor skoven var de fredløses naturlige tilholdssted. [1] Eksekutionsretten (den s. 11 nævnte *féránsdómr*) skulde af særlig udnævnte dommere afholdes over den fredløse 14 dage efter det pågældende tings slutning og holdes i pileskuds afstand

Digitized by Google

folk ride ved siden af hinanden, ti der er stejle fjælde på bægge sider [1].

Eksekutionsdommen over Torgils forkyndes uden at gennemføres.

Nu er at berette, at Havlide og hans flok aftenen för eksekutionsdommens afholdelse red til gæsteri hos præsten Mår i Sælingsdalstunge; han havde hos sig 40 mand til hjælp for Havlide. Da kom Gudmund Brandsson til — en fætter på mødrene side til Torgils og sön af Steinunn Aredatter, en fortræffelig mand, hvis mening agtedes höjt i mange vigtige sager, og som næst efter Kløng nævntes mest, da der i Vestfjordingefjærdingen skulde være valg angående biskopper [2]. Gudmund var en god ven af Havlide; han og nogle mænd med ham red imellem og vilde mægle mellem parterne. Han spurgte Havlide, hvilken bestemmelse han havde om sin færd, »jeg beder dig, vær forsigtig og våg over din hæder og anseelse, ti her er så mange folk samlede, at du ikke kan måle dig med dem; her står meget på spil, hvis ikke alt går vel, og for dig er der ingen skam i at forberede din sag på det yderligste sted, hvor du kan anvende loven og selv er uden fare. Jeg skal også med alle dem, som jeg kan få med mig, slutte mig til den af eder, som lægger mest vægt på mine ord. Følg du nu dine venners råd og driv ikke denne sag videre end at du kan bevare din hæder ubeskåret«. Havlide svarede: »dette er i sandhed smukt og venskabelig talt, og jeg retter mig gærne efter sådanne mænds ord, som både giver gode og forstandige råd og er fremragende ved stilling«.

Derefter red Gudmund til Torgils og spurgte, hvilken

fra den skyldiges hjemmemarksgjærde. [1] Torgils' hjembygd *Saurbær*, der udgör den nordligste del af Dala syssel, grænser mod nordvest til havet og er i øvrigt ved sammenhængende höjland adskilt fra de omliggende egne. Kun fra syd af åbner den smalle *Svínadalr* med snævringen *Mjósyndi* (= Mysunde ɔ: det snævre sund) adgang til bygden; ligeledes kan man fra den lidt vestligere *Sælingsdalr* over fjældene (hederne) komme ned i bygden. [2] Her sigtes til det år 1152 stedfindende valg af Kløng Torsteinsson til biskop over Skalholt stift.

Digitized by Google

beslutning han havde fattet, så meget mandskab som der var samlet og rustet som til kamp både i henseende til våben og anden forberedelse. Torgils sagde at han anså det for bedst, at han forsøgte at hindre Havlide og hans mænd fra at trænge frem til Saurbøbygden, enten ved at værge hedeskrænterne ved Sælingsdal eller Mjosunde, hvis de red Svinadal. Da sagde Gudmund: »om sligt kan der ikke være tale, du må betænke, hvor betydelig en mand du har retstvisten med; der vil gå ry af, at du har vist din uforfærdethed, selv om du ikke påtager dig mere end at værge din gård og stedet, hvor eksekutionsretten skulde sættes, eller i det højeste din gårds jorder. Hvis du derimod viser et overmod, som ingen kender magen til, da frygter jeg du vil fa overmod og voldsomhed at føle, för din sag med Havlide ender; ti aldrig har jeg hørt nogen optræde så hensynsløst eller på den måde kunnet gennemføre sin sag. Fortsæt ikke sligt med så stor stivsindethed, men tag heller mod et godt råd af dine venner, da du ikke kan se rigtig på sagen for din voldsomheds skyld. Havlide vil gå frem med læmpe og besindighed; men det er rimeligt at han vil søge at gennemføre sin sag; du vil nu vistnok tage hensyn til, hvad vi, dine venner, siger, og ikke styrte mange folk i stor forlegenhed«. Endelig fik han løfte af Torgils angående dette.

I det samme kom de mænd ridende, som Torgils havde sat til at udspejde Havlides bevægelser; de havde at melde, at Havlide vilde ride ad Sælingsdal. Da opfordrede Torgils flokken til at ride imod Havlide og hans mænd, og de red nu til de kom op forbi Steinshyl til Tværdalså; der afvæntede de Havlides skare, og der kom de mænd fra bygden, som forsøgte at mægle. Der er höje klippevægge øst for åen og stejle grusbanker på vestsiden, så at man ikke kan ride forbi, hvis mange folk er samlede, og stedet bliver næsten til en enkeltmandssti. Nu rider Havlide med sine folk frem, de stiger af hestene, og han tager vidner på, at de ikke uden fare kan komme videre; de afholdt her eksekutionsdommen, uagtet det ikke var på Stadarhols grund, og ingen af parterne angreb den anden. Derpå red Havlide nordpå til sit hjem, men Torgils sad på sin gård med 80 våbenføre

Digitized by Google

karle; og bægge parter tog sig i agt overfor hinanden om sommeren.

I Hrutafjord havde vinteren over et skib stået på land, Torgils havde her købt meget tømmer til skålebygning[1] og ført det hjem på 1 hundrede planker nær, som var blevne tilbage, og det alene fik Havlide af Torgils' forbrudte gods. Dette år, medens Torgils var erklæret fredløs, blev skålen bygget, og den skåle var endnu ikke faldefærdig, da biskop Magnus Gissursson døde[2]. Det år, da Torgils var fredløs, fødtes hans sön Einar. Havlide sendte nu bud rundt i alle bygder for at udbede sig hjælp og støtte, både hos höjere og ringere mænd, og om efteråret mødtes efter aftale Havlide Mårsson, Hall Teitsson og Tord Torvaldsson Vatnsfjording; herom blev dette kvædet:

14. Ambhoved kom nordfra,
Sælhoved sydfra
Hjorthoved vestfra,
hemmelig svig de gemte.

Tusind ting under mødet
talte de om, de kloge;
megen ondskab ulmed
i Ambhoveds hjærte[3].

Nu går det år, og er alt hurtigere sagt end gjort[4].

Havlide vil spærre Torgils vejen til altinget.

1122. Næste vår drog Havlide Mårsson sydpå over heden til Haukadal[5] for at overvære årsdagen for kirkens indvielse på

[1] Skåle betegner sædvanlig i det islandske bygnings-komplex en större sængestue. [2] D. v. s. år 1236. Skålen har sandsynligvis på vanlig islandsk måde haft græstørvs-vægge og tag, støttede af et tømmerskelet, samt indvendig paneling. At en sådan bygning står godt og vel 100 år, kan nok betragtes som noget ualmindeligt. [3] Af de tre pågældende hövdinger tilhørte Havlide nordlandet, Hall (Havlides svoger og en af sin tids lærdeste og anseteste mænd) sydlandet, Tord (bekendt fra gildet på Reykjaholar) vestlandet; grunden til de dem tildelte øgenavne er ukendt og oversættelsen for det førstes vedkommende (*ambhǫfði*) usikker. [4] Talemåde — antyder at begivenhedernes udvikling selvfølgelig har krævet deres tid, selv om de kun kortelig omtales. [5] Haukadal, i det nuværende Árness syssel, var ved siden af Odde Islands ypperste lærdomshjem og sædet for den berömte, fra Islands første biskop stammende Haukdøleæt. Ved „hede" menes som sædvanlig det ubeboede höjland, her de mellem nord- og sydlandet skillende fjældvidder.

Digitized by Google

apostlene Philippi og Jacobi messedag[1], til besøg hos sin svoger Hall. Her, hvor han under sit ophold behandledes med udmærkelse, holdt han efter gudstjænestens slutning en lang tale om sit og Torgils Oddesons mellemværende; han sagde, at det vilde falde ham besværligt at have med Torgils at göre på grund af hans voldsomhed og talrige mandskab; han talte herom udførlig og godt, bad om bistand fra herredet ved mandstærk ledsagelse til tinge og opfordrede sin svoger Hall til hjælp og understøttelse; han bad også klærkerne om bistand, at de skulde bede for dem til gud, om at disse sager måtte få en god ende og forløbe således som det var bedst for alle landets indbyggere, dog at hans ære intet skår led. Da tog en mand ved navn Torstein fra Drumboddsstad til orde: »dig er det ganske nødvendigt at hjælpe; du har længe lidt overlast af Torgils og tålt megen fortræd af ham«. Hertil svarede Hall Teitsson: »min gode Torstein! lad os heller tie; uheldig er du i dine ord, og vi gör bedst i at høre til. Du har en god vilje, men dårlig ævne. Havlide har aldrig tålt nogen fortræd af Torgils; men ikke desmindre er sagen ham magtpåliggende, og ingen er min ven, som ikke fremdeles støtter denne sag«.

Nu samlede i løbet af somren bægge parter mandskab efter ævne til tinget, og næste dag för Johannes messe red folk til tinget[2]. De to svogre Havlide og Hall Teitsson red med nogle flokke tidlig på dagen op på tinget, Havlide begav sig til Torgils' bod, og den jævnede de fuldstændig med jorden. Derpå æggede Hall til, at Havlide og han skulde ride imod Torgils med det mandskab de kunde få med sig; de kaldte det ganske usömmeligt og en ulovlighed, at fredløse folk red op på det indviede ting, — »og lad os nu mindes, at Torgils ikke tillod eksekutionsrettens afholdelse, der hvor den efter loven skulde være, medmindre man vilde kæmpe for at nå frem«. Derpå red de op på sletterne[3] og lagde sig der i baghold. Dog var alt ikke så hurtig gjort som sagt, ti mange gav deres ord med i laget og frarådede

[1] 1. maj. [2] Altingets begyndelse faldt netop år 1121 den 23. juni. [3] Disse sletter er de såkaldte „volde“ (vellir), nogle nord for tingstedet beliggende, græsgroede flader.

Digitized by Google

bagholdet; deres mening var, at bægge parter snarest vilde lade sig lede til forlig, når mange brave mænd tog del i mæglingen, og at der kunde findes mange udveje, når et sammenstød forhindredes. Således var der meget, som sinkede, og man red derfor ikke længere, men steg af hestene.

Da gik præsten Ketil Torsteinsson frem og spurgte: »råder du, Havlide! for dette baghold«? »Ja visselig«, svarede han. »Dette forsæt er utilrådeligt«, fortsatte han, »det kunde være, at Torgils besluttede sig til at ride frem i nat eller ikke ad alfarvejen, hvis han vil bruge trods«. Da gik biskop Torlak[1] til, medens de talte om dette, og bad Havlide, at han skulde drage tilbage til boderne, så at der kunde underhandles om forlig. Han svarede: »denne sag, at fredløse mænd rider til det helligede ting, og således bryder lands lov, er mig for vigtig og magtpåliggende, til at den kan blive genstand for forhandling; erfaringen vilde da inden lang tid vise, at mange efterlignede dette, hvis det går godt for denne«. Da svarede biskoppen: »du kan have ret i, hvad du siger; men er det sandt, som er kommet os for øre, at du i år har søgt hjælp i alle bygder, hos høvdinger og småfolk, ja hos fattigfolk og hver affældig kælling«. »Således forholder det sig«, sagde Havlide. Biskoppen fortsatte: »det var ydmygt af en mand som dig at begære, at alle folk med deres ønsker og bönner skulde støtte dig; men dog vil man sige, at her har en klog mand været höjlig forblindet, hvis du ønsker på din side alle de elendigste folk, men vil have imod dig denne ophöjede mand, hvis messedag det er i morgen, og som er så at sige den herligste af alle guds helgener efter guds eget vidnesbyrd; hans vrede vil blive følgen, og den vil ramme dig, hvis du vil udgyde så mangen mands blod for denne sags skyld; derimod er det at vænte, hvis du til bedste for freden opgiver dette under denne höjtid, at gud og helten Johannes den døber under dig en hæderfuld udgang af denne sag, og desuden, i sammenligning med hvilket hint er uden betydning, at du i den anden verden vil få lön for hvad du nu gör for guds og Johannes den døbers skyld«. Dertil svarede Havlide: »dette er sande ord, men dog kan vi ikke

[1] Torlak Runulvsson, biskop i Skalholt 1118—33.

Digitized by Google

bekvemme os til at holde ting i så stor lovløshed, at fredløse mænd møder på tinget«. Det endte med, at Havlide afslog, hvad biskoppen bad om, og der i bagholdet var 12 hundrede mand.

Torgils får meddelelse om Havlides baghold.

Da forbød biskoppen alle klerker at slutte sig til Havlide og opfordrede alle tilstedeværende til sammen med sig at mægle, og hertil erklærede mange sig villige. Men da Havlide havde nægtet at give Torgils adgang til tinget, red folk imod Torgils' flok og sagde ham, hvorledes sagerne stod. De traf flokken nord for Sandvatn[1]. Der var da 7 hundred mand. Man ventede efter Styrme Reinsson fra Gilsbakke, Torgils' måg; hos Torgils var da alle godordsmænd[2] vest for Blåskogahede undtagen Tord fra Vatnsfjord[3]. Nu begyndte folk indbyrdes at samtale, og de fleste frarådede tingridtet overfor en så stor overmagt. Da sagde Torgils: »det er jeg sikker på, at hvis der er så mange folk samlede, som man siger, så vil deriblandt findes mange, som vilde foretrække at være i min flok, hvis de turde, og de vil ikke kæmpe ivrig for Havlide. Der vil også være mange, som med fornöjelse vilde se en af os falde, men bryde sig lidet om, hvem af os der slap bort. Men jeg véd, at jeg i mit følge har så pålidelige og standhaftige mænd, at de heller vil falde, den ene tværs over den anden, end at jeg skulde komme til noget, og derfor vil vi fortsætte vor vej«. Styrme var da kommen, ledsaget af 1 hundred mand; han svarede: »det ved vi, at næsten alle har det således, at de først da anser sig for hjulpne til gavns, når de har fået hjælp i strid. Nu kan vi også her se, at Torgils synes, at ingen fuldstændig hjælp er ydet ham, hvis man ikke yder ham stridshjælp. Altså bör de, som her er sammenkomne, forene sig om ikke at opgive denne sag, för end den på en eller anden måde bringes til ende, alle de,

[1] En lille sø på fjældvejen, der nordfra fører til altingsstedet. [2] D. v. s. indehavere af godord (godedömmer), altså: goder. [3] Tord var den eneste gode fra den vestlige del af landet, som ikke stod på Torgils' side. Blåskogahede er höjlandet nordvest for altingsbygden.

Digitized by Google

som nu vil udsætte øig for så stor fare. Men det vil jeg vide, Torgils! i hvad hensigt du vil drage til tinget, udover at vise din dumdristighed og styrte så mange folk i så stor fare«. Torgils svarede: »det er mit ærende på tinge at byde Havlide et godt og ærefuldt forlig, men hvis han afslår det, da at nyde fordelen af mine talrige, ansete venner og mine mange tilhængere«. »Hertil bör alle dine kække venner hjælpe dig«, sagde Styrme.

Bård og Aron sendes ud for at spejde.

Derefter udvalgte man Bård den sorte[1] og hans sön Aron til med nogle mænd at ride forud og spejde, forinden flokkene stødte sammen. Men hovedstyrken red i fylking ned fra Videkjörr, over halsen[2] til Sandvatn; de rådslog ivrig, og man drog temmelig langsomt frem. Torgils red foran i sin fylking. Da kvad Ingemund et vers:

15. Hall vil ej fred, der holder;
Havlide slår for den vide
slette, för en fredløs
fod skal sætte i boden.
Forrest den fuldtro Torgils
farer i sin skare;
han vil med til mødet,
manden er kendt i landet.

Da kom ridende til dem præsten Tord med tilnavnet Lunde-skalle[3], og nogle mænd med ham. Han var en hovedrig mand og en ven af Torgils, en anset og retskaffen mand. Han spurgte, skönt han forud vidste besked, hvad de forhandlede om, og hvorledes sagerne stod, og hvad man sidst havde hørt om Havlides flok. Man fortalte ham omstændelig, at Havlides flok befandt sig på de øvre sletter og agtede med væbnet hånd at værge hele det fredlyste ting-område, men at biskoppen og mange andre velvillige mænd frarådede baghold og fremrykning; mere vidste man ikke, men der var sendt folk forud for at spörge nyt. Tord sagde: »ikke vil

[1] Bekendt höfding fra Vestfjordene, farfader til den Ravn Sveinbjörnsson, om hvem en særskilt, i Sturlunga saga til dels optagen saga handler. [2] Halse benævnes på Island langstrakte höjderygge eller åser. *Víðikjörr* (ɔ: vidjekrat) er navn på en lille oase noget overfor Sandvatn. [3] D. v. s. Skallepanden fra gården Lund. På den således benævnte gård i Borgarfjord har Tord antagelig bot.

Digitized by Google

jeg, Torgils! lære dig, hvad du skal göre, men det beder jeg dig om, at du vil være min gæst; og som udslag af din nedladenhed og min taknemlighed skal jeg tilföje, at du ikke skal have maden alene som udbytte af dit besøg. Det er rimeligst, at Havlide ikke forbliver i bagholdet længer end denne dag og nat; du vil da kunne ride uanfægtet, og det kan vel ske, at brave mænd bringer forlig og fred mellem eder til veje, så at man på en god måde vil kunne drage frem, efter at have fjærnet den fortræd for mange mennesker, som nu synes at true«. Da Tord havde endt sin tale, takkede mange ham for hans ord og tilskyndede til, at dette tilbud modtoges.

Om Arons og hans fader Bårds færd er nu at berette, at de kom ned gennem Kløfterne og så nede under Årmannsfjæld[1] en stor mængde heste og mennesker; de overvejede nu hvad der var at göre og anså det for sandsynligt, at det var Havlide og hans folk, som havde taget stilling der for at bevogte bægge vejene, af hvilke den ene fører langs Årmannsfjæld og forbi Slædeås, den anden østpå over lavaen, forbi Ravnebjærgene og Reydarmule til Gjåbakke og så mod vest over lavaen til boderne[2]. Aron og hans fader beslutter sig nu til at opsøge disse mænd — »jeg ved ikke af, at vi har noget udestående med folk«, sagde han, »men nogle af vore ledsagere skal ride bagefter og lægge mærke til, hvorledes alt går, og berette Torgils, hvad der sker, hvis vi møder nogen hindring på vor vej, og I,« tilföjede han til disse, »må ikke lade eder forvirre, men skal nöjagtig vide besked med hvad I beretter«. Nu red Bård den sorte og hans sön Aron med nogle ledsagere frem mod flokken, som de stødte på, men de tilstedeværende rejste sig bevæbnede, og hver af de to blev ført til sin side. Der blev nu en stor trængsel, så at hine[3] for stimmelen ikke kunde se hvad der gik for sig;

[1] Passet *Kluptir* og det sydvestligere *Ármannsfell* hører til Tingvold-bygdens nordlige begrænsning. [2] Disse lokaliteters beliggenhed fremgår omtrent af beskrivelsen; *Gjábakki* er navnet på en gård, der benævnes efter den østlige af de to lavakløfter, der begrænser tingstedet med nærmeste omgivelser. [3] D. v. s. Bårds og Arons tilbageladte mandskab.

Digitized by Google

de følte sig overbeviste om, at de alle var tagne til fange, og sinkede ikke længe færden, men red hurtig tilbage til Torgils med store nyheder at berette.

Torgils spurgte: »hvad nyt bringer I?« De svarede: »vi kan ingen sikre efterretninger meddele«, men fortalte om, hvor de skiltes fra Bård og hans sön — »der var en stor mængde folk samlet ovenfor Slædeås, hen til dem red Bård og Aron, og det forekom os, at bevæbnede mænd i flokken sprang op og tog dem alle til fange i bedste tilfælde«. Torgils spurgte: »kunde I dömme noget om, hvilke hövdinger den flok tilhørte, og kendte I nogle mænd dér, eller udrustning og heste«? Sendebudene svarede: »vi vil ikke sige det for vist, men vi tænkte os, at det måtte være Havlides flok; og jeg syntes at kende« (fortsatte den talende) »Broget-kind, hesten, som du selv har lagt til, og som du gav din måg Bödvar forrige sommer på tinget; jeg skulde også tage meget fejl, om ikke det guldbeslåede spyd, som du gav ham, var der«. Mange sagde hertil, at dette sikkerlig bebudede tidender, og at det var selvfølgeligt heller at modtage Tords ærefulde indbydelse end at stille sit eget og sine mænds liv på spil ved at gå til kamp mod en sådan overmagt og på overmodig vis lade hånt om den beviste ære; man vilde uden fare kunde ride til tings i morgen eller overmorgen, — og således gentog de alle Tords forestillinger.

Torgils fortsætter sin vej til tinget.

Torgils hørte til, medens de andre talte om dette, og blandede sig ikke i samtalen, men overvejede sagen. Da de spurgte, hvad beslutning man skulde tage, svarede Torgils: »hvis dette forholder sig som der siges, at vore raskeste og pålideligste mænd er tagne til fange og forulæmpede, eller lemlæstede og dræbte, da vil det lægges os til last, hvis vi rider bort uden at få nöjere besked end hvad vi kan slutte os til. På den anden side mente de[1] at kunne kende de to gaver, hest og spyd, som jeg gav min måg Bödvar, og af hvilke han ikke med sin gode vilje vilde slippe nogen. Hvis

[1] D. v. s. Bårds og Arons sendebud.

Digitized by Google

han har lidt nogen skade, vil jeg fortsætte vejen og prøve om jeg kan hævne ham. Men hvis det forholder sig som jeg tror, at han sund og rask, og selv i besiddelse af sine gaver, med en stor skare er kommen os til hjælp, da vil man tale ondt om os, så fremt vi rider bort og lader ham tilbage i fare. For vist vil jeg ride til tings, med de mænd, som vil følge mig, hvad der end står på spil; men de kan vende om, som finde det mandigere«. Derefter satte han sig straks i bevægelse, og man red ned gennem Sand-Kløfter; men ingen vilde vende om, da Torgils red videre, og alle var bestemte på ikke at forlade ham, hvad der end kunde møde.

Nu er at berette om Bård og Aron, at de red henimod flokken[1] og at folkene rejste sig og hilste dem venskabelig, ti det var venner, der mødtes. Her var Bödvar Asbjörnsson og Gudmund Torgeirsson, Torgils' måg, med over 1 hundred mand, og bægge parter var meget opsatte på at spörge nyt af hinanden. Bödvar spurgte Bård om Torgils' plan, men Bård spurgte Bödvar om, hvad der havde tildraget sig på tinget, og nu trængte man på fra alle sider, da der var mange, som vilde høre hvad der blev sagt. Da de havde talt sammen en tid, red Bård og hans følge videre. lige til de kom ned på sletterne til Havlides skare, og her blev de vel modtagne, da mange vidste besked med Bård og hans sön, ti de var agtede mænd og venner af mange fornemme folk. De blev udspurgte om, hvad de kunde fortælle om Torgils' fremrykning og mandstyrke. De sagde, at Torgils var nåt til fjældheden syd for Reykjadal med mange folk, men at der da kom mænd imod skaren, som fortalte, at tingridt var forment Torgils og hans følge, og at, hvis han ikke desmindre vilde rykke frem, agtede Havlide at værge tinggrænserne mod ham, hvortil Torgils havde svaret, at dette næppe var Havlides alvor, men at sendebudene havde erklæret det for sikkert og tilföjet, at Havlide rykkede frem med 12 hundred mand, efter hvad de sidst havde erfaret. Endvidere berettede de[2], at på grund heraf havde Torgils'

[1] D. v. s. den skare, som ifg. s. 43 havde samlet sig nedenunder Ármannsfjæld, og som Bårds og Arons tilbageblevne og til Torgils tilbagevendende ledsagere anser for fjender. [2] D. v. s. Bård og Aron.

Digitized by Google

flok gjort holdt for at rådslå om, hvad beslutning man skulde tage, og at således stod sagerne, da de skiltes fra dem. Herefter red Bård og Aron ind til boderne og opsøgte biskoppen. Han tog vel imod dem, og de fortalte fortrolig hinanden sagernes hele stilling. Derpå sendte de Torgils bud om, hvorledes alt forholdt sig og hvad de havde erfaret.

Spejderne[1] traf Torgils under Årmandsfjæld ovenfor Slædeås, hvor Bödvar og hans mænd havde holdt rast, og sagde ham hele sammenhængen og hvorledes hans bod fuldstændig var jævnet med jorden. Da sagde Bödvar: »det er tydeligt af sligt, at Havlide ikke betænker sig på at skaffe vore hænder noget at hævne; det kunde nu også være passende at han fik at prøve, om vi kan göre mere end opbygge Torgils' bod, ti nu klør vore næver«, og hermed slog man våbnene mod skjoldene. Hertil svarede mange, at nu var det bedst, at Torgils tog bestemmelse om deres forehavende. Da kvad Torgils til svar:

16. Længe det vil ej vare, vi i kamp skal komme;
vakre kvinde, inden krigeren, jeg, det siger[2].

»Og vi vil trods alt ride frem«, sagde han, »og det får da gå som det kan«.

Havlide forbliver uböjelig.

Nu er igen om to ting at fortælle, idet biskoppen efter at have sammenkaldt de gejstlige[3] gik for anden gang til Havlide og hans mænd og sagde: »er du nu, Havlide! bestemt på ikke at rette dig efter nogen mands ønske eller vilje med hensyn til tilbagetoget«? »Det aner mig«, svarede Havlide. Da sagde biskoppen: »så vil vi gå til kirken, og ifølge den magt, som gud gav apostelen Peter til at binde og løse alt i himlen og på jorden, og som denne gav pave Clemens, hvorefter den ene efter den anden modtog den magt, men som ærkebiskop Asser gav mig, — med denne myndighed vil jeg forbyde dig at slå dig ned her, da du afslår forlig og bryder

[1] D. v. s. de af Bård og Aron udskikkede sendebud. [2] Den kvinde digteren henvender sig til, er en tænkt skikkelse. [3] Sml. s. 41.

Digitized by Google

freden. Fra Torgils' side har jeg fået bud om, at han vil göre gode tilbud. Og«, sluttede biskoppen, »af alle disse grunde og hvis mine ord og vore bönner må gælde noget hos gud, da bönhøre han dig på dommens dag så villig som du nu bönhører mig«. Hertil sagde Havlide: »mit og Torgils' mellemværende får den udgang som skæbnen vil, og hver kan bedömme denne sag som han vil; men for disse dine ord skal jeg, så længe denne dag varer, ikke kæmpe, så fremt de mænd, som her er tilstede, lover ikke at opgive min sag, för den har fået en ærefuld udgang,« — »og afgörelsen lægges i din hånd«, indskød Hall Teitsson. Dette lovede man. Da sagde Einar Gilsson: »følg du, Havlide! dette gode råd, som biskoppen giver dig; efter helligdagen[1] vil vi da hjælpe dig som vi har midler til«. Herefter gik Havlide og hans mænd tilbage til boderne.

Torgils derimod og hans mænd red ind på tingsletten og til boden, og så der sporene efter hvad der var foregået, at hans boder var nedbrudte. Mange tilbød ham deres boder til at tælte[2], men Torgils afslog det og var bestemt på at genopføre sin bod. Da gik Sæmund frode[3] til med nogle mænd, om aftenen begyndte man at opbygge boden, og för ottesang var hele arbejdet endt. Nu forsøgte man at forlige Havlide og Torgils. Havlide vilde intet andet forlig end selvdom[4]. Torgils afslog ikke, at Havlide tildömte sig en så stor bøde som han vilde, men fredløshed af enhver art samt fortabelse af godedömme og hovedgård forlangte han undtaget; herom forhandledes der helligdagen igennem, at Havlide vilde ene afgöre alt uden betingelser, og da fandt bægges venner det vanskeligt at mægle. Sent om aftenen den påfølgende messedag, da de fleste folk havde lagt til at sove, gik Ketil

[1] Omfatter egl. 1½ dag, nemlig St. Hans aften og den påfølgende dag. [2] D. v. s. til brug, idet boderne som tidligere anført ved at dækkes og indvendig behænges med uldne töjer indrettedes til beboelse. [3] Sæmund frode til hovedgården Odde på sydlandet var en af den tids mange præsteviede hövdinger, og den af alle, som nød störst ry for sin lærdom. Som bekendt har en senere tid uden grund tilskrevet ham samlingen af Eddadigtene. [4] D. v. s. ret til sagens afgörelse ved egen dom.

Digitized by Google

Torsteinsson[1] med nogle mænd til Havlides bod, hvor han fik en god modtagelse. Ketil sagde til Havlide: »stor skade synes det eders venner, at det ikke kan komme til et forlig og denne sag afgöres med det gode, og mange har nu så at sige opgivet alt håb; her har jeg intet råd at give, men en fortælling vil jeg berette dig«.

Havlide lader sig omstemme.

»Vi voksede op i Øfjord, og man anså os for lovende unge mænd. Jeg fik tillige til ægte den kvinde, som regnedes for det bedste parti, nemlig biskop Gissurs datter Groa[2]. Men man ymtede om, at hun ikke var mig tro, og det krænkede mig, at der førtes sådan tale. Sagen blev undersøgt og udfaldet var godt, men ikke desmindre var jeg meget utilfreds med det rygte der gik. Således kom jeg til at nære fjendskab mod manden, og en gang da vi mødtes på alfarvej, anfaldt jeg ham, men han løb mig ind på livet, så at jeg faldt og kom under ham. Derpå drog han en kniv og stak mig i öjet, så at jeg mistede synet på det ene öje. Da lod han mig — Gudmund Grimsson var hans navn — stå op. Dette udfald var imod al sandsynlighed, ti jeg var dobbelt så stærk som han, og lige så meget mente jeg at overgå ham i andre henseender; derfor vilde jeg hævne mig frygtelig med mine frænders hjælp og göre manden fredløs. Vi anlagde sag imod ham, men nogle mænd med indflydelse påtog sig at støtte ham, og mit sagsanlæg blev uden virkning; således kan det også ske nu, at nogle byder sig til at hjælpe Torgils, uagtet du mest har retten på din side. Da det var kommet så vidt mellem os, tilbød modparten at betale böder i sagen. Nu tænkte jeg på, hvad der var hændt mig, og hvor stor skade jeg havde lidt, og jeg afslog pengebøderne. Men jeg så, at den eneste hjælp var at henskyde sagen til guds miskundhed, ti hidtil havde jeg overalt haft modgang, hvor det gjaldt min stilling og anseelse. Jeg sagde mig

[1] Ketil Torsteinsson, fra 1122—1145 biskop på Holar var en sönnesönssön af den berömte nordlandske höfding Gudmund den mægtige.
[2] Datter af Islands berömteste biskop Gissur Isleivsson (1082—1118).

Digitized by Google

selv, at min heftige forbitrelse skyldtes Mödrvellingernes voldsomhed og hovmod[1]. Jeg indså tillige, da jeg tænkte over min anseelse, at der ikke vilde blive givet sådanne böder, som kunde være mig til nogen ære. Jeg gjorde da det for guds skyld, at jeg eftergav ham hele sagen: jeg vidste, at jeg da vilde få den lön, som bådede mig bedst. Tillige indböd jeg ham til mit hus, og han var derefter længe hos mig. Da forandredes folks omtale og dom, og alt blev mig fra nu af til lykke og hæder mere end för. Nu venter jeg også af gud, at det vil gå dig således. Men brug du nu«, sagde Ketil, »hvad du af mine ord finder anvendeligt«.

Havlide takkede ham hjærtelig og sagde: »en sag har været til forhandling her på tinget, som er af stor betydning, nemlig hvem vi nordlændinger skal vælge til biskop efter biskop Jon[2]. De fleste har henskudt dette til mit valg, men på grund af retssagerne er spörgsmålet ikke blevet afgjort så hurtig; nu behöver man ikke længer at betænke sig på dette valg; selv om det skulde vare hele somren, går jeg ikke ind på noget andet end at du vælges til biskop, og det er min mening, at efter de mænd som der nu er at vælge iblandt, vil befolkningens tarv være bedst varetaget, når du bliver biskop«. Havlide blev meget bevæget ved deres samtale, og fra nu af var han mere tilböjelig til forlig end för og meget ydmygere. Da sagde Ketil: »jeg er uværdig til en sådan stilling; enhver kan se, hvor stor en lyde jeg har i menneskenes öjne[3], men langt större lyder bærer jeg dog for guds öjne, så at jeg er uskikket til bispe-værdigheden«. Dog kom det omsider dertil, at Ketil erklærede: »kunde eders forlig derved fremmes, da undslår jeg mig ikke for dette ansvar, hvis de andres vilje er som din«. Efter denne tildragelse underhandledes der igen om forlig af forstandige og velsindede mænd. Hall var i alle henseender vanskeligere at bevæge end Havlide, men det kom dog til forlig på de betingelser, at Havlide skulde tildömme sig for sårene så meget

[1] Ketils fædrenegård var höfdingesædet *Mödruvellir*, han selv altså en *Mödrvellingr*; hans udtalelse indeholder en selvbekendelse af, at hans slægts hovmod hidtil havde behersket ham og gjort ham uforsonlig. [2] Jon Ögmundsson, biskop på Holar 1106—21. [3] Nemlig som enöjet.

Digitized by Google

gods han vilde, men undtaget fra hans selvdom skulde være fredløshed af enhver art, godedömme og hovedgård, således som man fra begyndelsen havde tilbudt. Hertil knyttedes, at enhver af de tre mænd, som gik til håndslag[1], aflagde femtedoms-ed[2] på at betale de bøder, som idömtes. Følgende mænd gik til håndslag: Torstein Gelleson fra Frodå, en meget rig mand og Torgils' måg, gift med Steinvör, en datter af Torstein Areson; den anden var Styrme Reinsson fra Gilsbakke, besvogret med Torgils — Torgeir Galtesons datter Turid var Styrmes moder, men Styrme Torgeirsson var fader til Hall, Kolfinnas fader —; den tredje håndslagsmand var Torstein ubillig, så vidt jeg mindes[3]. Da sagen var ført til ende, blev dette vers kvædet[4]:

17. Det trak ud, forinden
ende der blev på denne
sag med forlig, ti Sandskorn[5]
sent til fred blev rede.
Heller søgt han havde
harmfuldt mod våbenlarmen,
skare imod skare
skyndt, så strid begyndtes.

18. Blakket det tegned, bedre
blev det, om end trevent;
slemt så det ud, ti Sandskorn
sent til fred blev rede.
I sin trods han trued
tappert med strid dem siden,
sagde skyndsomt skulde
skaren fremad fare.

Torgils og Havlide forsones.

Det havde lagt sig for dagen under mæglingen, da man underhandlede om forliget, at Hall mente, at der var ingen grund til at trække en stor styrke sammen, med mindre Havlide ved lejlighed gjorde brug af den i den ham magt-

[1] Som borgen eller garanter overfor de påtagne forpligtelser. [2] Femtedommen var en art appelinstans blandt altingets domstole, ved hvilken en stærkere ed end den sædvanlige anvendtes. [3] Torstein med tilnavnet *ranglátr* (ɔ: den uretfærdige) var en nordlandsk hövding; den her talende „jeg" er sagaens forfatter. [4] Det følgende udgör, som det ses, 2 vers. [5] Da *hallr* betyder „sten", gengives Halls navn spøgende ved „Sandskorn" (d. v. s. lille sten). Om Hall Teitsson, der 1149 valgtes til biskop i Skalholt, men som på den herved foranledigede rejse døde i Utrecht 1150, fortælles det, at han på rejsen til og fra Rom overalt kunde tale sproget som en indfødt. Her skildres han som en mand, der modarbejder forlig i tillid til den store styrke han havde samlet til hjælp for sin svoger Havlide.

Digitized by Google

påliggende sag eller kom til at afgöre alt ubetinget; han sagde, at Havlide nu på sine gamle dage var rig nok, når kun hans anseelse forblev ubeskåren.

Den tredje dag för tingets slutning gik bægge partier frem i talrig mængde, da forligsvilkårene skulde forkyndes. Havlide bestemte i bod for de ham tilföjede sår 80 hundrede tre alens ører[1]. Böderne skulde erlægges i lovlige betalingsmidler eller i jordegods i Nordlændinge-fjærdingen, i guld og sølv, norske varer, smedearbejde, fuldgode værdigenstande af mindst en kos værdi; gildede heste måtte benyttes i betaling, men en hingst kun når en hoppe medfulgte, og en hoppe kun ledsaget af en hingst; ingen hest måtte være ældre end 12 år og ingen yngre end 3 år. Betalingen skulde foregå foran Havlides boddör, eller godset skulde bringes til hans hjem, og Havlide selv skulde vurdere alt godset.

Da Havlide kundgjorde beløbets störrelse, sagde Skafte Torarinsson[2]: »dyr vilde hele Havlide blive, hvis hvert lem skulde være så kostbart«. Da svarede Havlide: »ikke vilde den tunge påtale drabet, om det skulde behöves, og snarere går det efter Bödvar Asbjörnssons og andre af vore fjenders vilje, når jeg skal tage penge for hvad der er overgået mig, end at jeg kunde ønske sligt; dette forlig skyldes mine venners bön mere end pengebegærlighed alene«. Hertil sagde Bödvar: »da der ved dette er sigtet mere til mig end til andre, må jeg svare, og jeg vil da göre indsigelse herimod, for så vidt som jeg vel under dig den tilföjede skade eller en endnu större, men pengene ikke«. Da Havlide forkyndte forliget, havde Bödvar ytret: »det var et ublu forlangende«[3], og derfor rettede Havlide sine ord til Bödvar; mellem dem var der også bestandig uvenskab. Torgils sagde: »Havlides ord bör man påhøre i stilhed, ti hver af os har her opnåt, hvad han kan være vel tilfreds med«. Herefter takkede

[1] Dette beløb er ligt med 80 mark sølv (1280 lod), som i købeævne antages at have svaret til c. 24000 kr. [2] Skafte var en af tidens præstelige höfdinger og må antages at have stået på Torgils' side. [3] Dette er meningen af den her forekommende talemåde *þar reis at undir króki*; bogstavelig oversat synes den at betyde „dér rejste der sig en bølge under bagstavnen".

Digitized by Google

bægge parter deres tilhængere for ydet hjælp, ledsagelse og bevist ære.

Endnu för Torgils kom hjem fra tinge, havde han af sine venner og frænder modtaget ikke mindre gods end 80 hundreder; men desuden indbød mange ham til sig, fra alle bygder, både på nordlandet og sydlandet, østlandet og vestlandet, som han senere besøgte, og de gav ham da til afsked store gaver. Viden om i Vestfjordinge-fjærdingen opkrævede han penge, men efter at hele den fastsatte sum var betalt, gav Torgils Havlide ærefulde gaver — fem stodheste, en guld-fingerring og en bræmmet kappe —, som han havde fået af Sigrid, en datter af Snorre godes sön Eyjulv, fra Hövdabrekka på østlandet; hun havde været gift med Jon Kalvsson; derhen drog Torgils på gæsteri, og da gav hun ham alle disse kostbarheder. Havlide sagde: »nu ser jeg, at du ønsker et oprigtigt forlig imellem os, og vi skal fra nu af bedre vogte os for tvistigheder«. Dette holdt de også, ti stedse var de på samme side i sager af vigtighed, så længe de levede.

SLÆGTREGISTRE.

Sæmund frode var gift med Gudrun, datter af Kolbein Floseson; deres börn var Eyjulv præst, Loft præst og Lodmund samt Torø, som var gift med Torvard Olavsson, og hvis sön Olav præst var. Loft Sæmundsson drog udenlands og ægtede i Norge Tora, som senere viste sig at være kong Magnus barfods datter. Deres sön var Jon, som har været den störste og vennesæleste hövding på Island. Han var gift med Halldora Steggbrands datter; deres börn var Sæmund og Solveig, som var gift med Gudmund gris. Med Ragnheid havde Jon sönnerne Povl biskop og Orm Bredbøling. Ragnheid var en datter af Torhall og søster til biskop Torlak den hellige. Med Æsa Torgeirsdatter havde Jon Loftsson sönnen Torstein; hans sönner var Andreas, Åmunde, Torgeir og Gunnar. Endvidere havde Jon Loftsson med Helga Toredatter sönnen Einar, som havde mange börn: Svart, Ravn, Kriströd. Fremdeles havde Jon Loftsson med Valgerd Loftsdatter sönnerne Hallbjörn præst og Sigurd, som var gift med Salgerd Erlendsdatter. — Lodmund Sæmundsson var gift med Torunn, en datter af Torarin Forneson; deres sön var Jon, som var gift med Aldis Halldorsdatter, hvis börn var Valgerd og Eyjulv. En sön af Eyjulv og Valgerd Gamledatter var Gudlaug, men Eyjulvs börn med Hild,

Digitized by Google

en datter af Skegge Skutason, var Jon, Lodmund og Alvheid. Ragnhild og Solveig var døtre af Valgerd og Sæmund Jonsson.

Tord, en søn af Gils, søn af Snorre, søn af Jörund, var en samtidig af biskop Gissur. Gils' moder var Asny, en datter af Sturla Tjodreksson. Tords moder var Tordis Gudlaugsdatter. Tordis' moder var Torkatla, en datter af Snorre godes søn Halldor. Tord Gilsson var gift med Vigdis, en datter af Sverting Grimsson. Vigdis' moder var Tordis, en datter af Gudmund, søn af Gudmund, søn af Eyjulv den halte, søn af Gudmund den mægtige. Sturla hed den ene af Tords og Vigdis' sönner, og den anden Snorre, Tordis og Gudrun døtrene. Sturla havde først som frille Olov Vilhjalmsdatter, og med hende börnene Svein, Turid, Helga, Valgerd og Sigrid. Senere ægtede han Ingebjörg, en datter af Torgeir Halleson; Steinunn hed deres datter, som var gift med Jon Brandsson, hvis sönner var Bergtor, Ivar, Brand og Ingemund. Tordis hed Sturlas og Ingebjörgs datter; hun var gift med Bård, søn af Snorre, søn af Bård den sorte, deres sönner var Peter, Sturla og Snorre. Björn hed Sturlas og Gudfinnas søn. Derefter ægtede Sturla Gudny, en datter af Bödvar Tordsson. Bödvars moder var Valgerd, en datter af Markus lovsigemand[1]. Gudnys moder var Helga, en datter af Tord Magnusson fra Reykjaholt. Sturlas og Gudnys börn var Tord, Sighvat og Snorre, samt Helga, som var gift med Sölmund østmand[2], og Vigdis, som Gelle Torsteinsson ægtede. Tord Sturlason var først gift med Helga, en datter af Are den stærke, og de havde ingen börn. Siden ægtede han Gudrun, datter af Bjarne Bjarneson; Bödvar hed deres søn, men deres datter Halla, som var gift med præsten Tomas Torarinsson. Tord havde en frille, som hed Tora; deres börn var Olav, Sturla, Guttorm, Tord, Valgerd og Gudrun. Sighvat Sturlason var gift med Halldora Tumedatter; deres börn var Tume, Sturla, Kolbein, Tord kakale[3], Markus, Tord krok, Tume[4] og Steinvör, som var gift med Halvdan Sæmundsson; Valgerd hed en datter af Sighvat, som var gift med Bård Hjörleivsson. Sigrid hed endvidere en datter af Sighvat med Helga Bjarnedatter; hun var gift med Styrme Toreson. Snorre Sturlason var gift med Herdis Bersedatter; deres börn var Jon murte[5] og Hallbera, som Kolbein Arnorsson ægtede. Senere blev Snorre gift med Hallveig, en datter af Orm Jonsson; ingen af deres börn levede. Snorre havde en søn, som hed Urøkja; Turid Hallsdatter var hans moder. Ingebjörg var en datter af Snorre med Gudrun Reinsdatter. Ingebjörg blev gift med Gissur Torvaldsson.

[1] Markus Skeggeson, lovsigemand 1084—1107. [2] D. v. s. den norske. [3] Kakale synes at betyde „djævel". [4] Sighvat havde virkelig 2 sönner ved navn Tume ligesom to af navnet Tord. [5] At tilnavnet hentyder til hans lidenhed under opvæksten, angives senere.

Digitized by Google

En datter af Snorre var Tordis, som Torvald Vatnsfjording var gift med. Oddny hed hendes moder.

Asbjörn Arnorsson var gift med Ingunn, en datter af Snorre godes sön Torstein. Deres börn var Arnor, Torstein, Bödvar og Sigrid. Arnor var gift med Gudrun, en datter af Dade Starkadsson; deres sön var Kolbein, hans sön Tume, som var uægte født. Tume var først gift med Gudrun, en datter af Tore Steinmodsson. Sigrid hed deres datter, som var gift med Sigurd Ormsson. Derefter ægtede Tume Turid Gissursdatter; deres börn var Kolbein, Arnor og Halldora, som var gift med Sighvat Sturlason, samt Alvheid, som var gift med Ingemund Grimsson. Torstein hed en uægte sön af Tume; han var fader til Ivar munk og Tume samt Gudrun, som var Sveinbjörn Ravnssons frille, Steinunn, som Kråk havde til frille, og Sigrid. Arndis hed Tumes uægte datter, som var gift med Steingrim Torvaldsson. Arnor Tumeson var gift med Asdis Sigmundsdatter, deres börn Kolbein den unge, Sigrid, som Bödvar på Stad var gift med, Herdis, som ægtede Bödvar i Bø, og Arnbjörg, som Urøkja Snorreson var gift med. En uægte datter af Arnor var Tjodbjörg, som Brodde var gift med. Kolbein, en sön af Arnor Asbjörnsson, var gift med Herdis, en datter af Torkel Steinulvsson; deres sön var Arnor, som var gift med Gudrun, en datter af biskop Brand[1]; deres börn Kolbein koldelys og Halldora, som var gift med Jon Sigmundsson, disses sön var biskop Brand den senere[2]. Kolbein koldelys var gift med Margret, en datter af Sæmund Jonsson, deres börn Brand, Povl, Valgerd.

Sigmund Torgilsson var gift med Halldora, en datter af Skegge Bjarneson. Deres sön var Jon; han var gift med Torny, en datter af Gils Einarsson. Deres sön var Orm, som var gift med Helga, en datter af Arne Grimsson; deres sön var Sigmund, som var gift med Arnbjörg, en datter af Odd Gissursson; deres sön Jon, som först var gift med Tora, en datter af Gudmund gris, deres börn Orm Svinfelling, Steinunn og Solveig. Jon ægtede senere Halldora Arnorsdatter; deres sön var biskop Brand. En uægte sön af Jon var Torarin, som var gift med Helga, datter af Diger-Helge; deres sönner var Torvard og Odd. Sigurd munk var ligeledes en sön af Orm og broder til Sigmund; hans sidste hustru var Turid Gissursdatter, men først var han gift med Sigrid Tumedatter. Orm Svinfelling var gift med Alvheid Njåls datter; deres börn var Sæmund, Gudmund, Orm og Tora, som var gift med Kråk Tomasson. Oddny var Orms uægte datter, som Finnbjörn ægtede. Skard-Snorres moder hed Gudrun, hendes moder var Halldora, en datter af Jon, en sön af Sigmund, sön af Torgils, sön af Torgeir, sön af Tord Freysgode.

[1] Brand Sæmundsson, biskop på Holar 1162—1201. [2] Brand Jonsson, biskop på Holar 1263—64.

Digitized by Google

Bård den sorte hed en anselig bonde, som boede i Selå-dal; han var en sön af Atle. Bård var gift med Birna, en datter af Aron Snorreson. Deres börn var Sveinbjörn, Atle, Aron, Snorre, Ingulv, Styrbjörn, Gunnar, Höskuld, Rögnvald, Markus, Hallbera, Oddgerd, Salgerd, Ulvrun. Sveinbjörn var gift med Steinunn, en datter af Tord Oddleivsson. Deres sön var Ravn, som var gift med Hallkatla Einarsdatter; disses börn var Sveinbjörn, Kråk, Einar og Grim, samt Steinunn, Herdis, Torø, Turid, Hallgerd. En sön af Sveinbjörn (Bårdsson) var præsten Markus den stærke, men hans (Sveinbjörns) døtre var Herdis, som Hall Gissursson ægtede, Helga, som Brand ægtede, Gudrun, som Såm Simonsson ægtede, Birna og Halla. Aron Bårdsson var gift med Sigrid Torleiksdatter, en søster til Torleiv beiskalde fra Hitardal; deres börn var Havtor, Yngvild og Ragnheid, som Åmunde var gift med; disses börn var Tord, Tova, Margret, Hallbera og Birna. Ragnheid blev senere gift med Torarin Torkelsson. Deres börn var Kråk, Halldor, Eyvind og Tomas, som ægtede Tord Sturlasons datter Halla; disses börn var Kråk, Torarin, Audun, Snört, Gudrun, Ragnheid, Gudfinna, Gudrid og Hallbera. En datter af Torarin (Torkelsson) var Gudfinna, som var gift med Skule under Hraun. Snorre Bårdsson var gift med Cecilia Asgeirsdatter; deres sön var Bård, som var gift med Tordis Sturladatter. Snorre ægtede senere Cecilia Havtorsdatter; deres døtre var Torlaug og Ursula, som var gift med Svein Sturlason. Uægte börn af Snorre Bårdsson var Eiliv og Tova; hun var moder til Sæunn, som Skard-Snorre var gift med.

Tord i Vatnsfjord var en sön af Torvald Kjartansson og Tordis Hermundsdatter. Torvalds moder var Gudrun, en datter af Snorre godes sön Halldor. Tord var gift med Sigrid, Havlide Mårssons datter. Povl, Snorre, Teit og Ivar var deres sönner. Povl var gift med Gudrun, biskop Brands datter. Povls og Hallveig Asmundsdatters börn var Vigfus og Oddny; hendes börn med Kalv Snorreson på Mel var Vigfus, Snorre og Eyrny, som levede sammen med Tord Jörundsson på Hitarnæs. Oddnys og Torbjörn Bergssons börn var disse: Snorre, Teit, Valgerd og Margret, som Asgrim Bergtorsson var gift med. Snorre Tordsson var fader til Havlide, som forliste med Asmund kastanrasse; Snorre var også fader til Tord, Torvald og Bård. Torvalds moder var Joreid, en datter af Oddleiv, sön af Tord, sön af Torvald, sön af Tord, sön af Torkel den rige fra Alvidra. Torvald var gift med Kolfinna, Einar Torgilssons datter. Deres börn var Einar, som druknede på Isafjord, og Joreid, som Havtor Halldorsson var gift med. Tord var Torvalds sön med Tordis Asgeirsdatter. Ketil hed også en sön af Torvald; endvidere var Illuge Torvalds sön med Halldora. datter af Svein Helgeson. Povl var en sön af Lovnheid og Torvald. Torvald blev senere gift med Tordis, Snorre Sturlasons datter; deres börn var Snorre, Einar og Kolfinna.

Digitized by Google

Torstein, som kaldtes ubillig (ranglat), boede på Grund i Øfjord. Han var en sön af Einar, sön af Ketil, sön af Torvald krok, sön af Tore fra Espehol, sön af Håmund Helskinn. Torsteins moder var Steinunn, en datter af Berg, sön af Vigfus Viga-Glumsson. Torstein og Steinunn, datter af Björn Karlsevneson, havde følgende börn: Ketil — han var gift med Alvheid, en datter af Torleiv beiskalde, sön af Torleik den rige fra Hitardal, deres börn er Torleik, Arne og Herdis, uægtefødte er Jon og Tordis; börn af Torleik Ketilsson og Gudlaug, datter af Eyjulv, sön af Gudmund gasemand, sön af Torstein, sön af Eyjulv den halte, var lovsigemanden Ketil præst[1], Steinunn og Ingunn, uægtefødte er Tora og Torbjörg. Björn var en sön af Torstein ubillig, endvidere Olav og Einar, og Gudrun, Steinunn og Helga (hans døtre). Olav Torsteinssons börn var Einar og Gudrun. Gudruns og Eyjulv Hallssons börn: Jon i Mödrufell. Björn Torsteinsson var gift med Torleiv beiskaldes datter Ingebjörg, deres sön var Sæbjörn. Gudrun Torsteinsdatters og Jörund Gunnarssons døtre var Halla, Kolfinna, Hallfrid og Hallotta. Hallas börn var Flose, Einar, Gudrun, Helga og Gudrun. Kolfinnas börn: Jon og Kår. Jons börn: Torstein i Hvam, Gudrun og Einar. Hallottas börn: Styrme, Steinunn og Turid. Steinunn Torsteinsdatters börn: Vilmund, Torstein og Havlide. Helga Torsteinsdatters og Asgrim Tordssons börn: Havlide, Turid og Halldora. Præsten Ketil Torleikssons moder var Gudlaug, en datter af Eyjulv, sön af Gudmund gasemand, sön af Torstein, sön af Eyjulv den halte, sön af Gudmund den mægtige, sön af Eyjulv, sön af Einar, sön af Audun rådden. Eyjulv Einarssons moder var Valgerd, hendes moder var Vilborg Osvaldsdatter, hendes moder Ulvrun, datter af den engelske konge Edmund. Gudlaugs moder var Sigrid, datter af Hall, sön af Ravn lovsigemand, sön af Ulvhedin lovsigemand, sön af Gunnar lovsigemand[2]; men Sigrids moder var Valgerd, en datter af Torstein, sön af Asbjörn, sön af Arnor, sön af Arngeir, sön af Spak-Bödvar, sön af Öndot krage.

[1] Ketil Torleiks- (ell. Torlaks-) son, lovsigemand 1259—1262.
[2] Gunnar Tolgrimsson, med tilnavnet den spage (ɔ: den vise), var lovsigemand 1063—65 og 1075, hans sön Ulvhedin 1108—16, sönnesönnen Ravn 1135—38. Alle tre kaldes de her i originalen, under påvirkning af senere tiders forhold, lovmænd.

Digitized by Google

HVAM-STURLAS SAGA.

(1148—1183.)

Torgils hed en mand, sön af Odde, han var en stor höv-ding. Han boede på Stadarhol i Saurbø[1]. Hallbera var hans moder, datter af Are på Reykjaholar. Han var gift med Kolfinna, en datter af Hall Styrmeson fra Asgeirså i Videdal. Følgende af deres börn nåede den voksne alder: Odde og Einar; Hallbera, som var gift med Gunnstein Tore-son, som boede på Einarsstad i Reykjardal på nordlandet, var deres datter; en anden var Valgerd, som var gift med Torhall Finnsson i Fljotsdalsherred i Østfjordene, den tredje var Alov, som var gift med Snorre Kalvsson, som boede på Mel i Midfjord; den fjærde Alvdis, som var gift med Örnulv Kolleson fra Snefjæld i Isafjord; den femte Yngvild, som var gift med Halldor Bergsson; den sjette Ingebjörg, som var gift med Bödvar Börksson; den syvende Gudrun, som var gift med Halldor grubefod, som boede i Fagredal. Odde Torgilsson opfostredes i Odde hos Sæmund Sigfusson og blev en kundskabsrig mand. Einar Torgilsson opfostredes hos Torgeir Sveinsson på Brunnå; Vidar hed Torgeirs sön. Ver-mund den rige boede på Hol i Saurbø; han var gift med Turid Starredatter. Torbjörn hed deres sön, men de to døtre Tora og Torbjörg, som var gift med Are, en sön af Einar Areson. Tora var gift med Torgils Simonsson; deres sönner var Gunnlaug præst, Jon, Vermund og Torgeir. Da boede på Stad i Hrutafjord Skeljung Helgeson; han var gift

[1] Torgils Oddeson vil være kendt fra den efter ham og Havlide benævnte saga, med hvilken denne til dels har skueplads fælles, nemlig Saurbø og omliggende bygder i det nu værende Dala syssel i det vestlige Island, ligesom hans sön Einar her er en af hovedpersonerne.

Digitized by Google

med Torgerd, en datter af Asbjörn den døve. Deres börn var Helge præst, Narve og Torlaug, som var gift med Jon Torgilsson.

Lovsigemanden Snorre Hunbogeson[1] boede på Skard på Nordre Strand[2]. Hans moder var Yngvild Hauksdatter; hendes moder hed Torgerd, hendes moder Yngvild, hendes moder var Olav Höskuldssons datter Torbjörg. Höskulds moder var Torgerd, en datter af Torstein den røde, sön af Olav den hvide, sön af Ingjald. Ingjalds moder var Olov, en datter af Sigurd orm i öje[3]. Snorre lovsigemand var gift med Yngvild Atledatter; deres sönner var Torgils og Narve, fader til Snorre præst, som senere boede der[4]. Alv Örnulvsson boede på den anden gård Fagredal[5]. — Birning Steinarsson boede i Tjaldanæs; han var gift med Helga, en datter af Torgeir langhoved. Deres datter hed Sigrid. Birnings moder var Hallfrid, en datter af Birning, sön af Halldor, sön af Snorre gode.

Under Fell på Sydre Strand[6] boede Tord Gilsson. Tords moder var Tordis, en datter af Gunnlaug fra Straumfjord og Torkatla, en datter af Snorre godes sön Halldor. Tord Gilsson overtog Snorrungernes godord efter Måne-Ljot[7]. Tord var gift med Vigdis, en datter af Sverting Grimsson. Deres börn var Sturla, Snorre, Tordis og Gudrun. Tord damps sön Hall var huskarl under Fell og tjænte der penge, til han købte en gård i Flekkudal. Han elskede Sturla, da han var lille, og blev hans fosterfader. Hall havde en kone, som hed Gudbjörg; deres sönner var Grim,

[1] Snorre Hunbogeson, lovsigemand 1156—70. [2] Nordre Strand, nu Skardsstrand, bygd i Dala syssel. [3] Denne fornemme slægt nedstammede således fra Ragnar lodbroks sön Sigurd. Olav den hvide og Torstein den røde omtales som hærkonger på de britiske øer. Höskuld og hans sön Olav (Olav på) er hovedpersoner i Laksdøla saga. [4] Præsten Snorre Narveson døde år 1260. [5] I den lille dal af dette navn findes to gårde. [6] Sydre Strand eller Medalfellsstrand er den nuværende bygd Fellsstrand. *Undir Fell* (ɔ: under fjældet) er navnet på den nu Staðarfell benævnte gård. [7] Snorre gode var en af Islands bekendteste hövdinger omkr. år 1000. Det i slægten arvelige godedömme benævntes Snorrunga-goðorð; Måne-Ljot, efter hvem Tord Gilsson havde overtaget det, var en sönnesön af Snorre gode.

Digitized by Google

Snorre og Ingjald. Erlend hed en mand, som boede i Svinaskog; han var gift med Olov, en datter af Torgeir Kaggeson[1]. Deres datter var Gudleiv. Erlend døde, men Olov blev boende og ansås for en særdeles smuk og dygtig kvinde. Sturla Tordsson besluttede at tage hende til sig, og de havde 5 börn sammen: Helga og Valgerd var lige gamle, Svein og Turid var også lige gamle; Sigrid hed én datter.

Skegges og Odalriks tvist.

Skegge hed en mand, som boede på Skarvstad, en sön af Gamle, sön af Skegge korthånd, der var en sön af Grette Asmundssons søster Herdis[2]. Skegge var en forstandig mand og en anset bonde. Torodd hed Gamles anden sön; han boede i Tjodulvshavn, og var en velstående bonde, hans sön hed Vilmund. Gamles tredje sön hed Einar, som boede i Midfjord; han var gift med Sigrid Kalvsdatter, en søstei til Snorre. Desuden hed en datter af Gamle Helga, som var gift med Torarin Kroksfjord; deres sönner var Jon, Torstein og Odd, de var store og stærke mænd. Da boede i Hvam præsten Torkel, en velstående bonde[3]; han var gift med Torunn Ormsdatter. Deres sönner var Gudmund og Bjarne; de var dygtige mænd. Men da Torkel døde, forbrugte de to brødre deres midler, og de solgte gården til Bödvar Börksson. Gunnfard hed en udenlandsk præst; hans börn var Asulv, Odalrik[4] og Margret; de var flinke folk, som arbejdede for betaling om somren.

Nu er at fortælle, at Odalrik tog tjæneste hos Skegge Gamleson. Om somren hændte det, at 6 alen lærred forsvandt for Arnora, Skegges kone; men Skegge mente at vide, at Vigdis, Odalriks frille, havde dem; hun var en upålidelig kvinde og var dengang vesterpå i Saurbø ved tangstranden[5] og boede i fårehusene, der hørte til Hvitedal.

[1] Olov kaldes s. 53 Vilhjalmsdatter. [2] Den fredløse Grette er helten i den efter ham benævnte Grettes saga. [3] Betegnelsen „bonde“ angiver her, at præsten har været bosat på egen gård og ledet dens drift. [4] Han kaldes i teksten afvekslende Adalrik og Odalrik. [5] D. v. s. hun opholdt sig her for at samle spiselig tang.

Digitized by Google

Skegge søgte en samtale med Odalrik og sagde: »således forholder det sig nu, at der er forsvundet noget lærred, og jeg formoder snarest, at du og din kvinde har det i eders besiddelse og er skyld heri; jeg vil bede dig sige mig dette i fortrolighed, og sagen skal da ingen vanskeligheder medføre«. Odalrik svarede og sagde, at han ikke havde væntet sig sådanne ord af Skegge til lön for det arbejde, som han udførte for ham. Skegge spurgte: »vil I forpligte eder til jærnbyrd«? Odalrik svarede, at det vilde han gærne, og dette vedtoges, men Skegge tilföjede, at han ikke vilde have ham i sin tjæneste, för han havde renset sig for beskyldningen. Odalrik sagde, at han havde ingen lyst til at bære jærn, hvis han skulde miste sin tjæneste. Skegge svarede: »derfor skal man holde sig fra ugærninger, at de tager en dårlig ende«. Skegge havde mange venner og stod fast på sin ret, selv om han fik med stormænd at göre; derfor vakte sagen uvilje, ti alle Torgils Oddesons frænder mente, at enhver burde give efter for dem, og Odalrik var knyttet til dem. Nu begav Odalrik sig til Odde Torgilsson og fortalte ham, hvilken beskæmmelse der var tilföjet ham og bad ham om hjælp. Odde svarede, at han ikke ret vidste, hvad slags mand han var i henseende til troskab og andre ting, om man turde dömme efter hans udseende og legemlige dygtighed. Odalrik sagde, at herom var det vanskeligt at afgöre noget. Odde afslog dog ikke beskyttelsen. På denne tid havde Odde nedsat sig på Skard på Nordre Strand, men hans broder Einar boede i Tunge i Sælingsdal.

Samme sommer mødtes på tinget Torgeir Halleson og Sturla Tordsson, og Sturla friede til hans datter Ingebjörg. Torgeir optog denne sag vel og rådførte sig med sine venner; han vidste af omtale om Sturla, at han var en betydelig mand, ætstor og med gode udsigter som hövding. Udfaldet af sagen blev da, at Sturla fæster sig Ingebjörg på dette ting. Hun var en af Islands smukkeste kvinder på den tid. Hun havde været gift med Helge Eriksson, og Einar hed deres sön; han var da tre år gammel. Ingebjörgs moder var Hallbera, Einar Aresons datter. Torgeir boede da i Krossanæs i Øfjord og var en stor hövding. Sturla drog

Digitized by Google

derhen til sit bryllup på nordlandet og med ham Torgils Oddeson og hans sön Einar og Magnus præst, 30 tilsammen og havde et godt følge; hans fader var da svækket af alder og blev hjemme. Ingebjörg fulgte nordfra med Sturla og de tilbragte vinteren under Fell. Om høsten ved Mattiasmesse var repp-møde i Hvam[1], og der kom mange folk tilstede. Odde Torgilsson var kommen på besøg der; om dagen mellem gudstjænesterne skulde man forhandle mødesagerne og man havde taget plads i stuen. Odde sad i höjsædet, Skegge Gamleson sad i den indre del af stuen på den fornemste bænk. Man ventede på Bödvar Börksson, men han kom ikke ind. Odalrik var kommen der og slentrede omkring på gulvet; men da han kom foran Skegge. drog han en økse frem under kappen og huggede ham i hovedet, så at øksen sank i, idet han sagde: »således kan jeg bære jærn«! Skegge sprang op ved hugget, men satte sig straks ned igen. Odalrik løb straks til dören og ud. Men Bödvar Börksson havde stået udenfor dören og lukkede den i efter ham, da han løb ud. Han løb op i fjældet og vestpå over heden. Da sagde Odde Torgilsson: »dette er en sørgelig tildragelse«. Skegge svarede: »men ikke langt fra hvad I kunde ønske«; ikke véd man, at han ytrede flere ord, og såret viste sig straks dødeligt. Da Skegge var Tords og Sturlas tingmand og ven, overtog Sturla søgsmålet og sagde, at det sömmede sig ilde, at snigmordere overfaldt folk. Til Odalrik hørtes i begyndelsen intet.

Næste vinter efter jul holdtes der skindleg[2] under Fjæld. Der var kommen en nordlandsk mand, som sagde, at folk der nordpå i Øxarfjord talte om, at her vestpå måtte der være dygtige legere, ti der var (herfra) kommet til dem en mand, som var leder af legene; om foråret var han rejst til Østfjordene. Sturla spurgte, hvad han hed. Gæsten svarede, at han havde et underligt navn, og ligeledes hans

[1] Reppen *(hreppr)* er den islandske landkommune, der vel ikke falder sammen med „sogn", men dog omtrent i störrelse svarer til dette Mattiasmesse må her betyde Mattæusmesse 21. september. [2] En kraftprøve, der synes at have bestået i, at to personer eller partier trak hver i sin ende af et skind.

Digitized by Google

fader. Da nævnte Sturla navnene Odalrik Gunnfardsson. Gæsten svarede, at således havde han kaldt sig, og sagt, at præsten Brand Ulvhedinsson havde sendt ham til Østfjordene til Torhall Finnsson. Sturla sagde, at nu lettedes eftersøgningen, og om foråret efter påske rejste han nordpå til Øxarfjord i forretninger. Da han var i Skagafjord ved Vallalaug[1], kom præsten Brand Ulvhedinsson der. Sturla søgte en samtale med ham og spurgte, om han var skyldig i drabsmandens underhold og hvorledes han tænkte at bære sig ad, — »vi vil med besindighed forhøre os desangående«. Han indrömmede sandheden, — »men nu står det således, at du skal få alt at vide om hans færden, og jeg ønsker, at du skal alene afgöre sagen mellem os«. Sturla sagde: »dette har du måttet göre, jeg forstår fuldt vel, hvad der har bevæget dig, og heri har Odde Torgilsson son og mange andre, hvem jeg ikke vil nævne, haft del«. Han mente nu at vide nöje besked med, hvem der havde hjulpet Odalrik med råd og dåd, og der begyndte at komme skår i venskabet mellem ham og Odde. Denne sag kom for retten på tinget om somren, og Odalrik blev fredløs, uden at man forsøgte at hindre det, men man skaffede ham ud af landet i Østfjordene. Derefter stilledes der forespörgsel om, hvad folk vilde byde for den drabsmanden ydede bistand og anslag mod den dræbtes liv; ved brave mænds mægling kom det dertil, at der tilsammen bødedes 30 hundred[2].

Samme sommer lod Torstein Asbjörnsson og hans sön Erik sagsøge Gils, en sön af Tormod og Gudrun Gilsdatter, Tord Gilssons søster, fordi han havde börn med Asny knar-bringe, Torstein spurvs søster. Gils' og Asnys sönner var Håmund og Sigurd. Sturla bad om, at man vilde tage mod böder for hans frænde, men det afsloges og sagerne kom for domstolen. Da søgte Sturla sig bistand og erklærede det nødvendigt, at hans frænder ingen overlast led, og folk lovede ham hjælp. Derefter gik han til domstolen og denne splittedes. Herpå sagde han: »nu gælder de samme tilbud som för, at for vor frænde skal penge blive fremlagt til fyldestgörelse, ti her vil

[1] Vallalaug, med (som navnet antyder) en varm kilde, var et til offenlige møder hyppig benyttet sted. [2] 30 hundred, d. v. s. 30 h. alen? eller 30 h. tre-alens ører?

Digitized by Google

vi ingen uretfærdighed begå«. Da tilstodes dette, men domstolen blev ikke sat, för end sagen var forligt og bøder uden fredløshed modtagne. Dette var for Sturlas vedkommende den förste begyndelse på de retssager, som han kom til at føre med folk.

Sturla køber Hvam. Einar Torgilsson bliver hövding.

Da man kom hjem fra tinge, opsøgte Sturla Bödvar 1151.
Börksson og sagde, at han vilde købe hans gård af ham, og at den havde han især lyst til. Bödvar gav ham adgang hertil, og de blev enige om betingelserne. Derefter bosatte Sturla sig i Hvam og drev denne gård til sin alderdom; men Bödvar flyttede til Sælingsdals-tunge. På den tid flyttede Torgils Oddeson til Tingøre på nordlandet[1], men hans sönner overtog gården Stadarhol og godedömmet. Næste vinter var der megen sygdom. Da døde Odde Torgilsson, hvad der ansås for et stort tab, da han var en klog og meget veltalende mand; han døde barnløs. Da døde også hans søster Alvdis, og samme vår døde deres fader Torgils. Einar arvede da gods og godedömme og blev hövding, ti han støttedes på mange måder, ved frænder, besvogrede og venner, som hans fader Torgils havde skaffet sig; han manglede heller ikke iver og dristighed, men han var ingen lovkyndig mand og læspende i sin tale. Det berettes, at Vermund den rige døde og hans sön Torbjörn tog arv efter ham; han var en meget kvindekær mand, som havde mange börn, af hvilke de fleste kun udviklede sig dårlig. Han var gift med Helga Torulvs datter; deres sön hed Olav og var præst.

Einar Torgilsson beskytter en tyvebande.

Yngvild Torgilsdatter fattede ingen kærlighed til sin husbond Halldor, dog gik det nogenlunde tåleligt, så længe

[1] Gården Tingøre *(Þingeyrar)* i det nuværende Hunavatns syssel indviedes år 1133 til et Benediktiner-kloster; at Torgils Oddeson flyttede derhen, betyder vel, at han endte sine dage som munk; han døde ifølge annalerne 1151.

Digitized by Google

hendes fader levede; men siden kunde intet samliv mellem dem finde sted, og Halldor begav sig da på en udenlandsrejse og med ham Torbjörn Vermundsson. Da de kom over havet, foretog de sig en pilegrimsrejse og døde bægge. Da dette spurgtes ud til Island, overtog Torgils og Tora bestyrelsen af Torbjörns börns gods og boede på Hvål[1]. Dêr tog præsten Helge Skeljungsson ophold; han var en forstandig mand, en god gejstlig, med indsigt i mange ting og en udmærket læge. Da ægtede Jon Torgilsson Helge præsts søster Torlaug, men Helge giftede sig med Torgerd, en datter af Halldor grubefod og Gudrun Torgilsdatter. Jon overtog nu gården Hvål, da Torgils og Tora ældedes stærkt. Helge præst førte hus sammen med siu svoger Jon. Torodd Gretteson hed en stor og stærk bonde. Han avlede en sön med Tordis den lögnagtige; hun var tiggerske. Den dreng hed Geir og var en berygtet ugærningsmand, tyv og røver; han var så hurtig til fods, at ingen hest kunde indhente ham. Vidkunn hed en anden mand, han var en sön af Galman og Kort-Lina, han gjorde sig også skyldig i mange forbrydelser; han var lille af vækst og meget hurtig. Tore hed en nordlandsk mand, Torgrim örns fostersön, lille af vækst; han var i følge med Geir, og de gjorde meget ondt.

Det var en gang, at huskarlene fra Hvål var taget ud til øerne, og da de kom tilbage ved ebbetid, fortöjede de deres båd ved Saltholm[2], bar deres sager i land og drog hjem om aftenen. Men om natten kom Geir og hans ledsagere og borttog lævnedsmidler og klæder og alt som der var gemt, så at om morgenen, da Hvålfolkene kom, gik de glip af det forvæntede og var ilde tilfredse med deres rejse. Noget senere om høsten mente Helge præst at have nys om, at Torgeir på Brunnå og hans sön Vidar husede fredløse. Ved vinterens begyndelse, da moserne var tillagte, drog de 10 sammen fra Hvål tidlig om natten; det var nemlig nymåne. De drog til Brunnå, og da de var nær ved gården, kom imod dem 2 mænd, Vidar og Tore den troldkyndige,

[1] Tora og Torgils (Simonsson) var den afdøde Torbjörns søster og svoger. [2] Saltholmene *(Salthólmar)* benævnes to småholme, nær den vig, hvori Saurbø-elven falder ud.

Digitized by Google

som intet mærkede, förend Hvål-folkene kom over dem, da de havde måneskinnet i öjnene. De løb op på en isbelagt brink og dækkede sig med våbnene. Men Hvål-folkene slog kres om dem og foruroligede dem med småanfald, samtidig med at man vekslede ord med hinanden. Jon sagde, at det var godt de mødtes og at Tore ikke havde færdedes pænt i bygderne, det var upassende for mænd, som anså sig for noget stort, at stjæle småstumper. Tore svarede han skulde stundum være villig til at skære större stykker. Han havde en økse med fremstående hjörner, som Drab-Stein[1] havde ejet. Han stak med øksen til Jon og ramte ham i bugen; det blev et stort sår. Tore fangede de, men Vidar undslap og begav sig til Stadarhol til sin fosterbroder Einar; han fortalte ham hvorledes det stod, og sagde, at han håbede han vilde skaffe ham oprejsning, da de havde leget sammen som börn. Einar lovede at göre det, og sagde, at han ikke skulde behøve at flakke langs strandene. Tore derimod blev ført bunden til Hvål og var bestemt til at dræbes. Tidlig om morgenen kom Einar til Hvål selv femtende, de gik ind i stuen, og man vekslede ord med hinanden. Einar spurgte, om de vilde løslade manden. Helge præst svarede, at det stod ikke således til, at man kunde løslade en tyv og troldkyndig mand, som nu tilmed havde forbrudt sit liv ved sine gærninger. Einar sagde, at man kunde have meget at udsætte på ham som på andre folk, men at han havde vist sig som en mand ved at ville forsvare sig. Præsten svarede, at folk vilde sige, at det var at vise for stor voldsomhed, hvis de bortførte ham, og at det næppe var rådeligt at øge sin anseelse blandt ildgærningsmænd, så at man gjorde sig brave mænd til uvenner. Einar erklærede at ville have manden bort med sig, og enden blev, at han gik hen til Tore, skar båndene af ham og førte ham med sig. Men herefter blev Helge præst aldrig en sådan ven af Einar som för.

Jon lå en tid af sine sår og døde heraf. Tore levede som røver og opholdt sig på forskellige steder. Han og Vidkunn Linason havde en flok om sig; en af deres folk hed

[1] *Víga*-Stein. Denne mand kendes ikke, men tillæget til hans navn tyder på, at han har dræbt mange mænd.

Digitized by Google

Vigfus og var østfjordsk, Geir var der også af og til, og man ymtede om, at de til tider var på Stadarhol, eller Brunnå, eller i Tjaldanæs. Om vinteren för faste, berettes det, kom Hvål-folkene derhen[1] i et antal af 15 eller 16 og angreb dem straks, men de værgede sig i husene. Hvål-folkene troede at vide, at det ikke vilde komme til nogen uvildig afgörelse, hvis Einar fik nys om hvad der foregik, og trak sig tilbage. Birning klagede over, at hans huse var beskadigede, men Hvål-folkene sagde, at der var gyldig grund hertil, da han havde huset ugærningsmænd, og af sligt opstod misstemning blandt folk. Om foråret fangede Helge præst Geir i fårehuset, der hørte til Brunnå; han førte ham med sig op til Hvål og opfordrede til nu ikke at opsætte at hænge ham, for at folk ikke skulde give sig til at tage ham fra dem; dette blev også udført, og han hængtes i Kops-folden bag husene. Næste sommer holdtes hestekamp på Stadarhol. Der var Vidkunn Linason tilstede. Han og Björn Gilsson kom i ordstrid. Vidkunn bebrejdede ham, at han havde ledsaget Hvål-folkene på toget til Tjaldanæs, og forlangte bøder derfor. Björn svarede, at han lagde en stor utilbørlighed for dagen ved at besøge offenlige møder, tyv og ransmand som han var, hvorefter de truede hinanden. Björn sagde, at Vidkunn ikke turde gå imod ham åbenlyst. Da svarede Vidkunn: »pas du nu på«! og stak Björn med øksen Steins-eje foran i bugen, så at han faldt. Men Vidkunn gik hjem til Stadarhol og ind i sydboden[2]. Der var Tore til stede, og boden lukkedes nu i lås. Björn døde om natten. Senere skaffede Einar Tore ud af landet, men for drabene blev ingen bøder givne. Vidkunn opholdt sig forskellige steder. Man lagde Einar til last, at han var medvider i Björns drab; men han rensede sig ved ed, dog holdt rygtet sig bestandig.

Det hændtes på Kamb i Kroksfjord — der boede Erik Kjartansson —, at Torarin Kroksfjords sönner Jon og Torstein var kommet derhen for at søge tidsfordriv. Torstein var inde, han havde en frille der, men Jon stod ude ved væggen og talte med Steinunn husfrue. Da red nogle mænd

[1] D. v. s. til Tjaldanæs. [2] *Suðrbúr,* d. v. s. det mod syd liggende forrådskammer.

Digitized by Google

frem for husene, det var Vidkunn Linason og Vigfus; han havde da øksen Steins-eje, men Vidkunn havde et svedjespyd[1], sølvbeslået forneden, et overmåde skarpt våben, hvis skaft var jærnbeviklet. De løb straks imod Jon og sagde, at nu skulde de lönne ham for hans efterstræbelser og forfølgelser, og Vidkunn stak til ham med våbenet; men Steinunn løb ind på Vigfus og holdt ham fast. Jon havde en bredøkse med kort skaft. Han afbødede stikket og greb om våbnet og halede det efterhånden til sig; da vilde Vidkunn drage saks-sværdet[2], men Jon greb fat på ham, og nu mærkedes forskel på kræfterne, så at Vidkunn veg tilbage. Da kom Torstein ud, men foretog sig intet, og da Jon så det, stødte han Vidkunn fra sig så hårdt, at han var ved at falde. Derpå huggede han til ham og ramte ham tværs over panden, og det sår var tilstrækkeligt til hans bane. Dette hug pristes meget af de fleste folk. — Efter disse begivenheder var det den almindelige mening, at bygdestyrelsen havde et andet præg, end da Torgils forestod den, og mange mænd, af dem for hvem meget syntes at stå på spil, søgte sig da bolig andensteds, hvor de kunde vænte sig støtte.

Yngvild Torgilsdatters og Torvard Torgeirssons kærlighedsforhold.

Nu er at fortælle, at med Bödvar, som boede i Tunge i Sælingsdal, gav Yngvild Torgilsdatter sig i bolag; hun var da enke. På den tid opholdt Torgeirs sönner Torvard og Are sig i Hvam hos deres svoger Sturla; de omgikkes meget med Tunge-folkene og mødtes sædvanlig ved den varme kilde[3]. Det var om vinteren, at Torvard havde begivet sig til kilden i Sælingsdal, og da han skulde drage hjem, faldt han af hesten og beskadigede benet; han udmattedes af blodtab, og man førte ham til Tunge, hvor han blev tilbage. Yngvild forbandt hans ben og han forblev længe i Tunge

[1] *Svida*, kastevåben, hvis beskaffenhed ikke nærmere kendes. [2] *Sax*, d. v. s. enægget sværd. [3] Efter en til badning benyttet varm kilde har den lige overfor Tunge i Sælingsdal liggende gård *Laugar* sit navn. Som mødested kendes kilden også fra Laksdøla saga.

Digitized by Google

for at helbredes, og om foråret var han vekselvis der eller i Hvam. Man talte om, at Torvard og Yngvild gav sig mere af med hinanden end andre folk, men deres venner benægtede det. I løbet af foråret begav Torvard sig til Øfjord, men Yngvild flyttede ud på Medalfellsstrand og bosatte sig på Ballará. Hun lod sig indrette et sovehus og var ofte og længe der; hun havde om somren en fodskade og kunde intet synderligt tilsyn føre med arbejdet. Men om efteråret, da der var 6 uger af somren tilbage[1], kom der en kvinde, som hed Tordis Leivsdatter; hun var fra Øfjord. Da hun havde opholdt sig her en kort tid, fødte hun et barn, som blev kaldt Sigrid. Men som pigens fader nævntes Torstein Torsteinsson, en nordlandsk mand. Hun rejste om efteråret med barnet nordpå til Øfjord, men ikke desmindre havde folk mistanke og der taltes meget om Torvards og Yngvilds forhold. Og da Einar erfarede dette, forespurgte han sig om sagen hos Torvard og sagde, at han håbede han vilde sige sandheden desangående. Men hertil gav Torvard det svar at nægte alt, og jærnbyrd blev fastsat, således at biskop Kløng skulde skönne over gudsdommens udfald. Grim, en nordlandsk mand, hed den, som bar jærnet. Og da hånden blev løst, var det biskoppens afgörelse, at han var skyldfri[2]. Derefter indrettede biskoppen afgörelsen og idömte Einar en bøde, og således endte dette ting.

Samme sommer rustede Torvard sig til bortrejse i Øfjord. Da overdrog også Yngvild Sturla alle sine pengefordringer og han overtog anklage og forsvar i alle hendes sager, som om han var hendes lovlige værge. Derefter rejste Yngvild hemmelig bort til Øfjord på nordlandet, idet hun anlagde sig mandfolkedragt og kortklippet hår, ledsaget af Steingrim Mårssön tykkert. Da købmændene sejlede ud gennem fjorden, lod de sejlet falde, satte en båd i søen og roede over til Galmastrand; der gik Yngvild ombord og drog bort med Torvard. De nåede Norge; da var Inge Haraldsson konge,

[1] Vinteren begynder ifølge den islandske kalender lördagen 11.—17. oktb. (gl. stil). [2] Umiddelbart efter jærnbyrden blev hånden forbunden og forbindingen først nogle dage efter fjærnet. Den, der her bærer jærnet, udfører altså prøven på en andens vegne.

Digitized by Google

og Torvard begav sig til ham, men Gregorius Dagsson[1] tog Yngvild i sin varetægt. Da dette blev bekendt, var det pány den almindelige mening, at Sigrid vistnok var Torvards og Yngvilds datter, og tillige, at bevisprøven var bleven forvansket, samt at Sturla og Ingebjörg havde været Torvards medvidere i denne plan[2]. Einar rettede nu sit fjendskab mod Sturla og sagde, at han havde indviklet ham i store vanskeligheder. Næste sommer udtalte Einar til sine venner, at han vilde anlægge sag mod Sturla for denne skammelige opførsel, og dette gjorde han. Han samlede en stor styrke og bragte den sag for retten, at Sturla havde givet Torvard det råd, at han skulde sige at Torstein var Sigrids fader, uagtet Torvard Torgeirsson var det, og således foranlediget urigtig udlæggelse af barnefader og brud på kristenretten; derfor nedlagde han påstand på den ringere fredløshed[3]. Sturla tilbød da med ed at ville fralægge sig, at han havde haft del i disse planer. Einar sagde: »skaf 12 mænd med dig til at bekræfte din ed, og da skal jeg ikke forfølge denne sag«. Da man skulde aflægge ed, udtrykte Sturla sig i sin edelige forsikring således, at han havde ikke tilrådet Torvard at angive en urigtig barnefader. Hertil föjede Einar som forklaring: »og ikke været hans medvider«. Da svarede Sturla: »jeg mente ikke, at jeg skulde blive fredløs, fordi jeg ikke røbede slægtninges forseelser, så længe jeg ikke var adspurgt«. Einar sagde, at nu kunde man høre, hvorvidt Sturla havde kendt den falske udlæggelse eller ikke. Og folks mening var, at han vistnok havde kendt den, og hermed var forliget opgivet. Men da den bøde henstod ubetalt, som biskoppen havde idömt Einar, stævnede Sturla sagen angående betalingsterminen ifølge altings-forlig for retten og gjorde fordring på den mindre fredløshed. Bægge sager kom for retten, bægge partier mødte mandstærke. og bægge sager gennemførtes, så at både Sturla og Einar blev fredløse af mildere grad.

[1] Bekendt norsk höfding, kong Inges trofasteste støtte. [2] Sturla og hans hustru Ingebjörg var, som det vil erindres, Torvards svoger og søster; Yngvild derimod søster til Einar Torgilsson. [3] D. v. s. treårig landsforvisning m. v., forbunden med ejendoms-konfiskation.

Digitized by Google

Efter tinget samlede bægge parter folk til eksekutionsdommenes udførelse. Da drog Einar til Hvam med halvfjærde hundred mand, men lod tilbage i Saurbø Rolv Gunnulvsson med 1 hundred mand. Med Einar var Snorre Kalvsson, Torleiv beiskalde fra Hitardal, en sön af Torkel den rige, Hermund Kodransson, Halldor Egilsson og mange andre ansete mænd. Sturla havde også mange folk. Der var Bödvar Tordsson og Povl Bjarneson. Sturla red vestpå til Saurbø med 60 mand, op gennem Tværdal[1] og gennem Tradardal ned i Saurbø, hvor han på Stadarhol afholdt eksekutionsretten. Han red tilbage ad Sælingsdal og ad ridestien udenfra til Hvam; men Einars flok havde lejret sig ovenfor vejen mellem tungærdet og Stekka-mule. Da gik Bödvar med sine mænd hjemme fra gården for at møde Sturla; Einar sprang op og opfordrede til angreb, men Torleiv beiskalde[2] bad ham ikke føre folk i så stor våde, at den aldrig løstes, som vænteligt var, om en så talrig mængde sloges. Mange brave mænd i forening med ham lagde sig imellem, så at man skiltes uden at der skete nogen ulykke. Men da Bödvar og Sturla mødtes, sagde Bödvar, at Sturla havde vist stor forvovenhed i sagen ved at ride fra sine mænd. Sturla svarede, at man ikke vilde ansé ham for jævngod med Einar, hvis han sad hjemme og ikke afholdt eksekutionsdom; det var desuden ikke godt at vide, hvem af dem der vilde sejre.

Einar Torgilssons og Sturlas stridigheder.

1160. Nu sad bægge som fredløse den vinter, men næste sommer rustede de sig til tingridt, og Sturla red ad Langevatnsdal, men Einar over Brattabrekka. Da Einar kom sydpå til Karlsdal[3], delte han sine folk og sagde: »således forholder det sig nu, at vi vil forandre plan med hensyn til

[1] Tværdal *(Þverdalr)* er en lille sidedal nord for Hvam, hvorfra man kan skyde en genvej over fjældet til nabobygden mod nord, Saurbø. [2] Torleiv beiskalde (tilnavnets betydning kendes ikke), en hövding fra det sydligere vestland, som her viser sig velvillig stemt overfor Sturla, bliver senere en af hans modstandere. [3] I Norderådal, i det nuværende Myra syssel.

Digitized by Google

vor rejse og vende tilbage til bygden, men Alv, Torodd jarls sön, skal overtage mit godedömme[1]. Dette kom mange uventet, og man mente at kunne forstå, at der måtte være en vigtig grund hertil. Einar vendte om med 25 mand; med ham var Gunnstein Toreson, Eyjulv, Odd Berseson og Vidar Torgeirsson. De spiste nadver på Saudafell og red om natten ind til Hvam. För de red hen til gården, sagde Einar: »nu kunde jeg ønske, at vi tændte rigelig op for dem i Hvam i nat, så at de kunde huske vort besøg«. De fleste af hans ledsagere var også folk, som ikke havde noget mod dette at indvende. Da de kom til Hvam, førte de alle folkene ind i kirken, men ranede alt gods og afbrændte gården; de førte alt med sig vestpå til Saurbø, idet de sagde, at det var deres retmæssige ejendom, som de havde taget i besiddelse. Einar red derefter til tinget selv-niende. Men da Sturla fik bud om disse tidender, sagde han, at én nat havde Einar forstået at fyre ulastelig[2]. Dernæst forsøgte bægges venner at bringe forlig i stand og møder afholdtes, da man frygtede farlige følger. Derpå anmodede man biskop Kløng om at dömme i sagen; heri indvilligede Einar og ligeledes Sturla, og för tinget var endt, var alle sagerne forligt på disse vilkår. Men för sagerne endelig afgjordes, forlangte Sturla, at biskoppen skulde aflægge femte-doms ed på, at han fastsatte et for bægge parter lige antageligt forlig[3]. Herefter afholdtes et meget talrigt møde i bondens kirkegård[4]. Da udtalte biskoppen: »jeg bestemmer for branden og skade på gården 60 hundrede, men for forseelser overfor Einar 50 hundrede, samt at det røvede skal tilbagegives«, hvorpå han aflagde femtedomsed[5]. Da sagde Sturla: »jeg agter biskoppens ed lige så højt som en påskemesse, og sligt kan jeg ikke vurdere

[1] Torodd jarl, hvor „jarl" må være et tilnavn, kendes ellers ikke. Han skulde repræsentere Einar på altinget og udføre de ham som gode påhvilende pligter (deltagelse i den lovgivende forsamling [lovretten], udnævnelse af dommere osv.) [2] Branden i Hvam henfører annalerne til år 1160. [3] Den særlig strænge femtedomsed er tidligere (s. 50) nævnt. Et sådant krav som det af Sturla her stillede ansås for lidet hensynsfuldt. [4] Kirkegården ved den til gården *Þingvellir* (sml. s. 31) hørende kirke. [5] Som sædvanlig må ved bødebeløbene enten underforstås „alen" eller „tre-alens ører".

Digitized by Google

i penge, men er os en ære; dog vil de fleste finde udredelserne små og kendelsen ikke indbringende«. Siden drog folk hjem fra tinge og de var forligte af navn; ranene erstattedes for störste delen, men ikke fuldstændig.

Sturla lod husene på sin gård opføre om sømren, og för vinternætterne[1] var den genopført og lige så god som för. Sturla og Ingebjörg havde to døtre, Tordis og Steinunn. Ingebjörg blev syg og døde, för denne sag endte. Senere ægtede Jon Brandsson Steinunn Sturladatter, de boede på Reykjaholar; deres sönner var Bergtor, Brand, Ivar og Ingemund. Men Tordis blev gift med Bård, en sön af Snorre, sön af Bård den sorte fra Selådal; deres sönner var Snorre, Peter og Sturla. Noget efter fik Sturla en sön med Gudfinna Sveinsdatter, som hed Björn. Og lidt senere ægtede han Gudny Bödvarsdatter; det bryllup stod i Hvam, og med hende var han gift til sin alderdom.

Einar Torgilsson ypper strid med Sturlas stesön Einar.

Den gang opholdt Einar Helgeson, Sturlas stesön, sig i Hvam; han var nu en voksen mand, og Sturla udbetalte ham hans formue. Det var gården Sælingsdals-tunge med tilhørende besætning. Han bosatte sig da og giftede sig, og ægtede efter Sturlas anvisning Gudny Brandsdatter, en søster til Jon Brandsson. Hun bragte i medgift jorden Kroksfjordsnæs og Kroksfjord-øerne[2]. Men det havde nogen tid fundet sted, at Brand havde lånt Einar Torgilsson øerne til at sætte slagtefår i om efteråret, og nu var det kommet så vidt, at Einar Torgilsson mente at have bindende tilsagn om at benytte dem, så længe han boede på Stadarhol. Om høsten lod Einar Ingebjörgsson[3] flytte sine får derud og sagde, at han ikke agtede at lade sig udplyndre af Einar Torgilsson. Men da Einar spurgte dette, sagde han, at man måtte vænte han vilde holde på sin ret overfor sin navne, og at de ikke trættedes ved at forulæmpe ham. Derefter afsendte han Ljufine

[1] Vinterens begyndelse — sml. s. 68. [2] Disse steder ligger nordvest for Saurbø, skilte derfra ved den lille Gilsfjord. [3] Sturlas stesön Einar benævnes vekselvis efter sin fader og moder Helgeson eller Ingebjörgsson.

Digitized by Google

præst for at flytte hans får ud, men de andre hjem. Da de kom til Kroksfjordsnæs til Eyjulv Hallgrimsson, som var en gammel mand og agtet bonde, bad de ham om et fartöj; han afslog lånet. Da sagde præsten: »uhørt er din opførsel«, og slog ham med øksehamren, så at han fik et kendeligt sår, hvorpå de tog fartöjet og flyttede fårene ud, men de andre til land og drog så hjem.

Da Einar Ingebjörgsson erfarede dette, sagde han, at Einar Torgilsson som sædvanlig viste uretfærdighed og støttede en slet sag; sine får lod han hente og drive hjem. Derpå opsøgte han Sturla og klagede over sin navne. Sturla svarede: »de fleste antager vel, at jeg nu ønsker at undgå retssager med Einar; men jeg vil ikke tåle nogen usömmelighed af ham overfor mig og mine venner«.

Lidt senere rejste Sturla og Einar, 12 i alt, vestpå til gæstebud i Guvudal, og da de drog vestfra, begav de sig ud i Kroksfjord-øerne, hvor de slagtede alle Einar Torgilssons får og slæbte dem sammen i en bunke, hvorefter de drog hjem. Einar Torgilsson overværede et bryllup på Reykjaholar, hvor Bödvar Börksson bortgiftede sin datter Valgerd til Torhall Brandsson. Her hørte Einar om fåreslagtningen og ytrede: »de er da endnu ikke trætte af vore gensidige drillerier«.

Om vinteren efter jul rejste Einar Ingebjörgsson nordpå til Øfjord. Da Einar Torgilsson erfarede det, begav han sig selv-ottende til Tunge; han kaldte til sig Torgeir Grimsson og bød ham anfalde Gudny Brandsdatters fosterfader Loft; han vilde lade dem få at føle, hvad de havde gjort[1].

Da de kom til Tunge, gik de ind i stuen; man hilste dem og spurgte om nyt; de satte sig ned. Men da Einar så, at Torgeir intet foretog sig, stod han op og gik frem på gulvet. Han var nærsynet og kunde ikke se, hvor Loft sad; han vendte sig da mod en mand, som hed Torulv, og stak ham med et spyd i låret, så at kødet gennemskares og han fik en flænge. Da sprang alle op, som var derinde, og den ene greb fat i den anden. Der var Gudfinna Sveins-

[1] Gudny var den bortrejste Einar Helgesons (ell. Ingebjörgssons) hustru.

Digitized by Google

datter[1] tilstede og hun holdt på Einar. Man sendte en kvinde ud til Hvam for give Sturla besked, medens de kvinder og mænd, som var tilstede, holdt dem fast, og de vilde ikke være slupne bort, hvis Sverting Starreson ikke havde hjulpet dem; han befriede dem, idet han sagde, at det gik ikke an, at her opstod flere forviklinger, og skaffede dem bort. Han var huskarl der. Einar og hans folk drog straks bort, de gik op på mulen[2] og så nordpå langs fjældet, indtil de kom hjem. Da Sturla med sine mænd kom til Tunge, lod han kundgöre de tilföjede sår[3]. Han gik henimod Sverting og svingede øksehamren mod hans hoved og sagde, at han fortjænte at blive dræbt. Og det var nærved, at det skete, men det frelste ham, at han var Einar Ingebjörgssons huskarl. Nu mente Einar Torgilsson, at han havde hævnet fåreslagtningen.

Sturla lader en af Einar Torgilssons huskarle overfalde.

Om høsten, fortæller man, kom fra bygden nordpå præsten Torgrim brud-mand med sin kone Olov; hun var udmærket smuk, men han gammel. De kom til Stadarhol. Hall Tjodulvsson var huskarl hos Einar; han sagde, at det skulde aldrig ske oftere, at en gammel mand besmittede en så smuk kvinde, og tog hende fra ham og fratog ham ligeledes hans hest, som hed Måne, en fortrinlig hest. Torgrim forlod Stadarhol ilde tilmode. Han begav sig til Hvam og fortalte Sturla, at man havde tilföjet ham en beskæmmelse, og bad ham om hjælp. Sturla svarede, at i sligt lagde sig ingen overlegenhed for dagen, og at Einar handlede ilde i vedblivende at hjælpe forbrydere og således sætte sin anseelse på spil. Om efteråret var et skib strandet nordpå ved Horn[4]; besætningen derfra kom efter at have mistet alt til Sturla og bad ham om hjælp. Han modtog dem hos sig om vinteren. En af dem hed Gjavvald; til ham sagde Sturla: »jeg synes jeg har underholdt dig rigtig godt; nu vil jeg sende dig

[1] Moder til Sturlas uægte sön Björn. [2] D. v. s. op på den bag gården Tunge fremskydende fjældknude *Tungumúli*, som skiller mellem Sælingsdal og Svinadal. [3] For således at forberede søgsmålet (mere end ét sår omtales dog her ikke). [4] Islands nordvestligste forbjærg.

Digitized by Google

vestpå til Saurbø under Helge præsts beskyttelse[1], så at han og hans folk kan yde dig bistand, men du skal forsøge at overfalde Hall Tjodulvsson. Han svarede, at han anså sig forpligtet til at göre hvad Sturla forlangte, og begav sig vestpå til Helge præst, hvem han sagde sit ærende. Denne lovede at tage imod ham og han var der en tid. Kort efter kom Hall gående der forbi og tog vejen ned til Mårskelda. Helge præsts huskarle slog følge med ham, men da de kom ud fra gården, kom Gjavvald efter dem og huggede straks til Hall. Hugget ramte den höjre skulder og løb ned langs armen næsten til albuen, så det blev et stort sår. Gjavvald løb da afsted og stansede ikke för han kom til Hvam. Da Einar Torgilsson erfarede dette, kaldte han sine venner til sig og sagde, at han vilde ikke finde sig heri, men nogle indvendte, at ved dette var det ikke let at göre noget. Derefter forlod Olov Stadarhol og begav sig til Hvam, hvor Torgrim tog imod hende. Sturla opfordrede nu Torgrim til at forsøge at få fat i sin hest. Han drog da til Saurbø og passede hesten op, han fik taget den under en snebyge og slap bort med den. Om vinteren kom Einar Ingebjörgsson tilbage fra nordlandet og var ilde tilfreds med, at hans huskarl var bleven såret.

Sturla støtter sin stesön mod Einar Torgilsson.

Sigurd kællingenæse hed en mand, som boede på Laugar i Sælingsdal; han var Einar Torgilssons tingmand. Med ham samlevede Arngerd, Asulv Gunnfardssons datter; hun var en smuk kvinde. Det var en gang, at Einar Ingebjörgsson red over til Laugar og bandt sin hest ved dören. Han gik ind i stuen og talte med Arngerd. Da Sigurd bemærkede dette, skød han bidslet af hesten, så at den løb bort; men kvinderne kom ind i stuen og sagde, at Einar vilde blive nødt til at gå til fods hjem, hvis han ikke tog sin hest. Einar gik ud og traf Sigurd og spurgte ham, hvorfor han gjorde ham en sådan forsinkning. Sigurd var stortalende og sagde,

[1] Helge præst er den 64 ff. optrædende Helge Skeljungsson.

Digitized by Google

at han passede vel til at løbe og således jage efter sin hest. »Har man hørt mage«, udbrød Einar, »at du tör byde mig en sådan behandling«, og slog til ham med øksen ovenover øret, så at han straks vendte benene i vejret; »ønsker du ét hug til«? spurgte Einar. Sigurd stod op og smuttede ind i forstuen. Men kvinderne holdt Einar tilbage og bad ham begive sig hjem, og det gjorde han. Siden sendte han et bud til Hvam for sige Sturla dette. Einar Torgilsson var på besøg i Asgård[1] hos Erlend præst. Sigurd opsøgte straks Einar Torgilsson og fortalte ham, hvilken vanære han havde lidt, og bad ham om hjælp. Einar lovede at sørge for, at man ikke gjorde sig til vane at overfalde hans tingmænd. Sturla begav sig til Tunge og sammenkaldte bønder, så de blev henved 30 mand. Einar Torgilsson afsendte da Styr Gilsson for at bede bønderne at komme til Asgård. Da Sturla fik dette at vide, sagde han, at det skulde ikke ske. Derpå red Einar til Tunge selv niende. Sturla og hans flok gik ud imod Einar og hans mænd. Da sagde Sturla: »nu har vi fået nok af eders hjemsøgelser; i höj grad føler vi os fortrædigede ved eders foretagender, og kendelig har vi givet efter. Grunden hertil er, at vi ønsker at undgå forviklinger; men nu vil vi være i stand til at tage oprejsning overfor dig«. Einar svarede: »dette besøg er udelukkende af den art, at det ikke skal være eder til nogen skam«, og gav nu gode ord. Sagen afgjordes således, at Sturla skulde dömme imellem dem. Sturla sagde: »jeg bestemmer i erstatning for såret en hest og en treårs okse, at betale nu straks«; og hermed skiltes de. Hall Tjodulvsson var under lægebehandling på Hvål, til han blev rask. Helge præst sagde: »jeg råder dig til at tage til Hvam og henskyde din sag under Sturla, det tror jeg vil hjælpe dig bedst«. Hall opsøgte nu Sturla og sagde, at han ønskede hans afgörelse i sin sag. Sturla svarede, at han vilde give ham oprejsning for det tilföjede sår.

[1] En gård nær ved Hvam.

Digitized by Google

Sturla tager sig af Kjartan, som dræbte Einar Torgilssons fostbroder Vidar.

Halldor hed en mand, som kaldtes hvirvel; hans sön hed Kjartan, han var huskarl hos Uspak i Holt. Gudbjörg hed en kvinde; hun var Skjald-Tords datter. Hun havde levet sammen med Vidar Torgeirsson, men nu var de skilte og hun var tjænestekvinde i Holt. Man sagde, at Kjartan var forelsket i hende. Det hændtes en gang, da de gik fra messe, at Vidar traf dem på vejen. Han løb imod Kjartan og sagde, at det var for galt, at sådan en pjalt lagde sig efter kvinderne, og slog ham til jorden og handlede ilde med ham. Da der forlangtes bod, svarede han: »hvis jeg skal bøde for dette, så vil jeg se at få noget at betale for«. Endnu en gang, da han traf Kjartan og Gudbjörg på alfar vej, slog han ham til jorden og behandlede ham endnu værre end för, og brugte mange hånlige ord til ham. Da Uspak fik dette at vide, krævede han påny bøder, — »og tag hensyn til mig i denne sag, da han er min huskarl og jeg i dig må se en slægtning«. Uspaks fader Odd og Vidars fader Torgeir var brødre. Vidar nægtede at bøde noget, sagde at Kjartan havde været den værste både i ord og gerning, og der opnåedes intet. Det var om vinteren, Magnus-messe för jul[1], at de bægge to begav sig til Hvål til kirke. Da gudstjænesten var endt, tog folk afsted. Vidar gik ud af kirkegården og hjem, men Kjartan fulgte straks efter ham og huggede ham i hovedet, så at det sår blev Vidars bane. Kjartan drog derefter sydpå over heden til Hvam og gav Sturla underretning om såret. Sturla sagde, at nøden havde drevet ham, og tilstod ham nogen beskyttelse. Kjartan var beslægtet med brødrene på Skard Narve og Torgils[2], og derhen sendte Sturla ham. De tog imod ham og skaffede ham ud af landet, idet de betalte for hans overrejse[3].

[1] D. 13. december. [2] Disse mænd er nævnt s. 58. [3] Meningen er utvivlsomt, at de ved udredelsen af en pengebod opnåede, at modparten ikke krævede K.s fredløshed, men lod sig nöje med en landsforvisning.

Digitized by Google

Sturla overfalder Einar Torgilssons venner Erlend præst og Snorre.

Gils hed en mand, som boede på Medalfellsstrand, han var hverken velstående eller afholdt. Össur hed hans sön; han havde faret til søs og først været nordmanden Gudlaug den riges skibsforvalter, hvorved han tjænte penge, så at han blev en rig mand. Han købte sig gården Budardal på Nordre Strand, hvor han bosatte sig og blev en ansét og hjælpsom bonde, men var dog som oftest lidet rask. Torgils hed en mand, som boede i Kroksfjord, en udygtig mand. Hans sönner var Grim og Skofte. Grim forsørgedes af Alv Örnulvsson i Fagredal, Skofte boede i Kroksfjord og havde mange uforsørgede börn, men få midler og var selv ubetydelig. De to brødre udpegedes som arvinger efter Össur den rige, ti Torkatla Svartsdatter ansås ikke for at have forstand på at bestyre formuen, men var dog den Össur nærmest beslægtede. Josef hed en mand, en sön af Grette, sön af Skegge korthånd, han var en ansét bonde; hans kone hed Olov, datter af Trygve. Deres börn var Odd, Heimlaug og Tordis. Odd Josefsson var lige så nær beslægtet med Össur som Skofte og Grim. Odd var en dygtig mand, der forstod at tale for sig, og Össur anså sin formue for bedst anbragt, hvis Odd fik den; han opholdt sig ligeledes ofte i Budardal, og således også da Össur døde. Da boede præsten Erlend Halleson i Asgård; han var Einar Torgilssons tingmand og trofaste ven, og modtog hans besøg, hvad enten han rejste med flere folk eller færre; han var en velstående landbruger. Han levede sammen med Jorunn Grettedatter. Snorre, Damp-Halls sön, havde taget tjæneste vestpå i Saurbø, ti han havde en kærligheds-forståelse med Kolfinna Torgeirsdatter, Sigurd Höskuldssons kone på Bjarnastad, og blev Einar Torgilssons ven. Men da man påtalte hans ophold i Saurbø, gik han i fællig med Erlend præst i Asgård; han holdt med Einar i hans og Sturlas stridigheder. Da fattede Sturla uvilje til Erlend og Snorre og sagde, at det viste sig, at de vilde være hans modstandere. Det var en gang, at hestene fra Asgård var

Digitized by Google

gået ud over åen[1]. Mår Alvsson vogtede får i Hvam, han tog hestene og red dem, men Torleiv Ketilsson, Erlend præsts huskarl, kom til og kastede ham af hesten, og pryglede ham så han var både blå og blodig.

Sturla var reden ud på Stranden og kom hjem om mandagen; man fortalte ham da om Mårs og Torleivs mellemværende. Sturla erklærede det for ganske utilbørligt at slå sagesløse folk og sagde, at sligt ikke vilde føre til noget godt. Derefter lod Sturla holde öje med hvad de foretog sig i Asgård og fik at vide, at Erlend præst og hans folk agtede sig til den varme kilde om söndagen. Efter davre om söndagen drog Sturla og hans sön Svein hjemmefra til badet, og da de kom der, var præsten i badet, Snorre gik op af badet, men Torleiv sad ned og var ved at afklæde sig og agtede sig i bad. De tilföjede straks Snorre et sår og dræbte Torleiv. Da sagde Sturla til Svein, at han skulde anfalde Erlend præst. Han svarede, at det sömmede sig ikke for ham, — »ti han er min dåbsfader«[2]. Derpå begav Sturla og Svein sig hjem, og ligeledes præsten. Ketil, Torleivs fader, var Einar Torgilssons tingmand. Han og Einar foretog sig at tillyse drab og sår; de sagde, at her var voldsomhed og fjendskab i höj grad lagt for dagen, og at Sturla som oftest var først til at vække ufred. Næste forår holdtes et møde i den ydre del af Sælingsdal, men uden at folk blev enige. Noget senere kom nordfra Snorre Einarsson[3], og da holdt man atter møde i Sælingsdal. Han tog megen del i forligsmæglingen, erklærede det nødvendigt, at stridighederne ikke fortsattes, og sagde, at bægge parter havde skyld. Da kom man overens om, at hver af de to skulde vælge en voldgiftsmand. Derefter hævede Erlend præst sin husholdning, men Snorre flyttede til Skarvstad.

Einar Torgilsson bemægtiger sig arven efter Össur den rige.

Da Einar Torgilsson erfarede Össur den riges død, drog han ud i Fagredal, og da han kom der, sagde han Grim sit

[1] Den mellem Asgård og det vestligere Hvam skillende Lakså.
[2] D. v. s. han havde døbt Svein.[3] Denne person kendes ikke, og faderens navn er tvivlsomt.

Digitized by Google

ærende: »jeg ønsker, at du skal følge hjem med mig, men jeg vil overtage de pengefordringer du har i Budardal«. Grim førtes ud af kirken og fulgte med Einar, men Alv sagde, at det skete ikke med hans vilje, — »jeg har underholdt ham, ti mig påhvilede forsørgelsespligten, da Össur var uægtefødt, og derfor anser jeg mig for berettiget til en del af hans arv«[1]. Einar svarede, at han ikke brød sig om hvad han sagde, tog Grim — som man fra nu af kaldte Kirke-Grim — i hånden, nævnede vidner og forkyndte, at han ved håndslag og hjemmel lod sig overdrage alt det gods, som var i Budardal, og som Grim var bleven arving til, — »men jeg tilsiger ham ved håndslag til gengæld ophold og forsørgelse«. Derefter begav Einar sig til Skofte og fik af ham håndslag på lignende vis. Senere drog han til Budardal til Odd og sagde, at han vilde udkøbe ham fra alt det gods, som der var, med 60 hundred[2]. Odd afslog dette, selv om Einar havde tiltvunget sig sådanne ulovlige fordringer af folk. Da sagde Einar: »jeg har ladet mig fortælle, at du ikke er ægtefødt, og det er vist rettest, at du intet erholder heraf«. Hermed skiltes de. Einar red hjem, men Odd rejste sydpå til Hvam for at træffe Sturla og bad ham om bistand i sagen. Sturla lovede at tage sig af ham. Derpå tilbød Odd Einar jærnbyrd som bevis for at han var lovlig arving, hellere end at han vilde slippe godset mod loven. På den tid opholdt sig hos Einar Mår Gilsson, Vilmund Snorreson, Ivar Össursson, samt Grim og Asbjörn Ljots-sönner. De var blevne fredløse for drabet på Kår Kodransson og Bödvar Grimsson; de kaldtes Skogunger, og havde forud været hos Torstein Gydason i Flatø.

Sturlas stesön Einar støtter Össurs arving Odd.

Om våren efter påske begav Einar Torgilsson sig til Budardal og borttog al den ejendom — lævnedsmidler, varer,

[1] Sml. s. 78. Grim er en af Össurs formentlige arvinger, men fattiglem og forsørget af sin hertil nærmest forpligtede slægtning Alv; denne vil nu have sine udgifter godtgjorte af den Grim tilfaldende arv og ønsker derfor at beholde værgemålet over ham. For at hindre Einar Torgilsson i at bortføre ham har man anbragt ham i den fredhellige kirke. [2] Vel snarest 60 h. alen.

Digitized by Google

kvæg —, som de kunde føre med sig. Odd fastholdt man så længe; Einar bød ham være stille, gik hen til ham og tog en sølvring af hans arm, hvorefter de drog hjem. Derefter opførtes en forskansning[1] omkring gården Stadarhol, hvori kvæget indelukkedes og bevogtedes om natten, medens man om dagen vogtede det ovre under fjældet lige overfor Stadarhol. Odd Josefsson drog straks efter ranet til Hvam og bad Sturla om hjælp, idet han erklærede i höj grad at behøve hans bistand, — »og jeg vil give dig penge for din hjælp«, sagde han. Sturla svarede, at han ikke kunde beslutte sig til at strides med Einar om slige sager, — »men du kan opsøge Einar Ingebjörgsson og høre, om han vil hjælpe dig på fode«. Nu gik Odd til Einar i denne sag, sagde at han var kommen meget til kort, — »og jeg vil betale dig for din hjælp«. Einar vilde først tale med Sturla. Nu begav bægge sig til Sturla; Einar sagde, at han vilde prøve på at gribe ind, »her forekommer mig at ske en uretfærdighed, som sagen nu står, men hvorledes stiller du dig, Sturla«? »Du ved, mág!« svarede Sturla, »at jeg ikke forlader dig i nogen retstvist«[2]. Siden efter drog Sturla og Einar med Odd til Budardal og lagde en besætning på gården; de samlede til sig det kvæg, som var blevet tilbage, og ligeledes fik de fra øerne æg og sæler. Dernæst begav Sturla sig hjem, men Einar og Odd var i spidsen for besætningen. — Einar og hans mænd var bedre forsynede med skibe end Buddølerne, og hans folk gjorde derfor ofte den bedste fangst[3].

Einar Ingebjörgsson og Odd kæmper med Saurbø-folkene.

Einar Ingebjörgsson drog en gang med nogle mænd til 1170.
Tjaldanæs og sagde, at han vilde göre Saurbøingerne nogen skade. Da de kom til Tjaldanæs, huggede de hul på tre fartöjer og sagde, at nu kunde det gå lige op mellem dem. De

[1] Ved „forskansning" gengives det i Sturlunga saga jævnlig forekommende „virke", hvis beskaffenhed ikke klart fremgår af skildringen, men som regel synes at have været en husene omgivende vold. — [2] Mág betyder her stesön. — [3] Ved Einar må her forstås Einar Torgilsson, da Buddølerne er Einar Ingebjörgsson og Odd.

Digitized by Google

begav sig tilbage langs kysten ved ebbetid; da kom imod dem Mår Gilsson og Bjarne Kalvsson ad den øvre vej over moserne, men Einar og hans folk bemærkede dem ikke, för de var komne forbi; de vendte straks om efter dem og forfulgte dem et langt stykke, men da fik de forspring og hermed skiltes de. Da Einar Torgilsson fik dette at vide, sagde han, at han vilde opsøge Buddølerne, og dette skete; men da bønderne så det, lagde de sig imellem, så de ikke kunde komme til at göre hinanden fortræd. Einar stævnede da sagen om fartöjsbeskadigelsen for retten og drog derefter hjem. Siden red Einar til tings, men den nærmeste tirsdag-nat för tinget drog Einar Ingebjörgsson og hans mænd over fjældet ned gennem Tradardal ovenfor Stadarhol, de sendte to mænd til fjælds, gennem Melådal og ned ad Asolvsstien for at udspejde, hvor det kvæg, der var kommet fra Budardal, befandt sig. De mødte Einar og hans flok i Tværådal og sagde, at kvæget var i nærheden af tunet på Stadarhol[1]. De begav sig nu til kvæget; Odd kendte deriblandt den tyr, som var kommen fra Budardal, og derfor troede de, at det var dette kvæg, men i virkeligheden var det dog gård-kvæget fra Stadarhol. De drev kvæget foran sig og tog vejen til Tjaldanæs.

Da Einar (Torgilsson) red til tings, lod han blive tilbage Mår Gilsson og Vilmund. Sturla red også til tings. Vilmund og hans fæller var hjemme og var gåede til bords, men Mår fastede den dag. Da kom Mår ind i stuen og sagde, at der var andet at göre end at spise videre: Einars kvæg var bortdrevet og Buddølerne vistnok komne. Vilmund og hans folk greb straks til våben og forfulgte dem tillige med nogle mænd fra de nærmeste gårde, som så bægge partiers bevægelser. De mødtes vest for åen ovenfor Styrtebæk. Buddølerne var

[1] Tværådal (nu *Þverdalr*) og Tradardal er to smådale, der omtrent parallelt strækker sig fra Stadarholsdal i sydvestlig retning op i fjældet henimod Budardal. Asolvsstien (*Ásólfsgata*) er en buglet vej, der fører op på fjældet lidt længere ude i Stadarholsdal og forbinder denne med Fagredal, blandt hvis forgreninger Melådal sandsynligvis er at søge. Tradardal står, som det af s. 70 fremgår, også i forbindelse med en lille sidedal fra Hvam, benævnt *Þverdalr*. Ved „tun" forstås den indhegnede gården omgivende græsmark.

Digitized by Google

da 16 tilsammen. men Vilmund og hans folk 14. Da de mødtes, kom det straks til kamp, og tidlig på dagen huggede Ivar præst Einar Ingebjörgsson tværs over ryggen og tilføjede ham et stort sår; men Odd gav Ivar præst banehug. Odd Josefsson dræbte Einar Torgilssons huskarl Leiv. Derpå tilføjede Odd Asbjörn »Finnsson«[1] et hug i skulderen og kløvede den ned til siden. så at man så ind i legemet. Så huggede han til Torstein Olavsson og kløvede hans ansigt, så at han faldt der. Asbjörn Finnsson stak med et spyd til Grim, denne faldt ikke, men gik imod stødet, så at odden stod fast i ryggen; han drejede sig, så at spydet løb ud mellem ribbenene, gik derefter imod stødet og huggede med en håndøkse Asbjörn over armen, så at der tilføjedes ham et stort sår. Der faldt Grim og Audun »Tosteson«[2]; Steinulv fra Kverngrjot og Einar Sigurdsson fra Bjarnastad var løbet til fra tørveskæring[3]. Bjarne Finnsson fik også et stort sår i siden. Sigurd Ingemundsson fik et stort sår. Vilmund Snorreson kom også i stor fare. han veg hen mod åen, stak spydskaftet bag sin ryg ned hinsides åen og slap således ved et spring bort.

Da kampen ophørte og de var skilte, opdagede Buddølerne, at Einar Ingebjörgsson var såret, og nogle vilde da forfølge fjenderne og dræbe dem. Dog tog man den beslutning at begive sig til Hvål til Helge præst, ti det tilrådede Einar, som sagde, at store ting var allerede sket; han måtte bæres fra kampen på et skjold. Hall den røde drog til Hvål og sagde præsten tidenderne. Han drog dem derpå imøde, forbandt Einars sår og førte ham hjem med sig. »Det er mit råd«, sagde han, »at dyrene drives[4] til Stadarhol, da man dog har taget fejl af kvæget, ti nu drejer det sig om noget langt større«. Deri var også Odd enig. Kvæget blev da

[1] Rettere *Ljots*son? Denne mand må nemlig være forskellig fra den straks efter anførte, modpartiet tilhørende Asbjörn Finnsson, som sårer Grim (Ljotsson?); sml. s. 80. hvor Grim og Asbjörn Ljotssönner nævnes blandt Vilmunds fæller og Einar Torgilssons mænd. [2] Rettere Grim og Asbjörn Ljotssönner? [3] Også disse skal betegnes som faldne. [4] For „dyrene drives" har teksten egenlig „nogle begiver sig", men en rettelse synes nødvendig.

Digitized by Google

drevet til Stadarhol. Derefter drog Odd og hans mænd til Budardal og sendte straks en mand til tinget. En hest blev sadlet, og den red Olav Torgeirsson til Lækjarskog: her fik han en anden og den red han til Glystad; derpå en tredje, og den red han til Sturlas bod og berettede ham tidenderne. Da kaldte Sturla sine venner til sig og sagde dem, hvad der var sket. Kort efter kom Sigmund, som Herdis havde sendt fra Stadarhol for at forkynde Einar Torgilsson tildragelserne.

Striden blusser igen op mellem Sturla og Einar Torgilsson.

Nu opstod et stort gensidigt fjendskab, og man søgte sig hjælpere. Med Einar holdt hans frænde biskop Kløng, Gissur Hallsson, Torleiv beiskalde, Snorre Kalvsson og mange andre. Men biskop Brand hjalp sin frænde Sturla; biskoppens fader Sæmund var en farbroder til Sturlas moder Vigdis. Sturla blev også hjulpet af sin svigerfader Bödvar Tordsson, af Torvard Torgeirsson og mange andre. Nogle søgte at stifte forlig, men det førte ikke til noget, og sagerne kom for retten, hvor bægge parter gjorde hinanden fredløse. Da tingets opløsning nærmede sig, forekom det folk ufredeligt, om sagerne i denne tilstand nåede hjembygden. Man forhandlede da og det kom til forlig om, at biskop Kløng og Bödvar Tordsson skulde afsige en kendelse; denne blev straks forkyndt, men Sturla anså afgörelsen for skæv og uheldig. Derefter forkyndtes de dömtes fredhellighed[1]. Sturla red bort fra tinget för end Einar. Da han kom hjem, var Einar Ingebjörgsson kommen der og med ham Helge præst, og lidt senere kom Odd Josefsson for at træffe Sturla. Sturla sagde, at det bedste var, at de indgik fælles-bo. Odd erklærede sig villig hertil, og det blev afgjort, at Odd skulde have del i husholdningen på Hvam. Derefter tog Sturla ledelsen af sagerne på alles vegne. Einar Ingebjörgsson, Odd og de andre Buddøler opholdt sig i Hvam det år, og der var da om vinteren 18 fredløse mænd[2]. Einar Torgilsson holdt også

[1] D. v. s. den dem idömte fredløshed stilledes i bero som følge af forliget. [2] De kaldes vel her fredløse under hensyn til, at det indgåede forlig ikke overholdtes.

Digitized by Google

en stor besætning om vinteren. Der var hans frænde Hall Gilsson, Asbjörn Hevlabjörnsson, Arne Basseson, Torgils Sighvatsson, Hall Tordsson og Torgrim Kolbeinsson; de var alle Einar Torgilssons følgesvende. De anså sig fuldt sikre overfor lige så mange mænd og var ikke bange for at give sig i kast med dobbelt så mange Buddøler. Der løb megen løs tale om mellem folk, men det kom ikke til kamp. Sturla betalte ingen bøder om somren, ti man stolede ikke på hinanden; han havde ladet opføre en forskansning om husene i Hvam.

Einar Ingebjörgsson drog ofte om vinteren til den varme kilde selv femte eller sjette. Einar Torgilsson lod hans veje udspejde og fik at vide, at Einar Ingebjörgsson agtede sig næste dag til kilden. Han begav sig da vestfra med 30 mand. Samme dag gjorde Einar Ingebjörgsson sig færdig til en kildefærd selv femte. Sturla frarådede det, — »den slags omstrejfen synes jeg ikke om«. Einar sagde, at han alligevel vilde afsted. Så rustede Sturla sig til opbrud; de var mellem 20 og 30 mænd fuldt bevæbnede. Gils Styrmeson boede da på gården Laugar. Da han opdagede, at Einar Torgilsson havde lejret sig ved kilden med mange folk, løste han sine køer ud og drev dem ned på bankerne[1]; han vidste nemlig, at Hvams-folkene agtede sig til kilden. Han kaldte höjt, at de skulde ride tilbage, men af og til råbte han efter kvæget for ikke at vække mistanke. Sturla og hans ledsagere valgte vejen til fjælds og kom til kilden. Der var Einar Torgilsson med sine mænd tilstede, men ingen af parterne angreb den anden; Einar Torgilsson begav sig nu hjem, og Sturla kort efter. Sturla sagde, at han antog, at Einar Ingebjörgsson næppe vilde have følt sig for mandstærk, hvis han var taget afsted selv femte, som han havde i sinde. Han svarede: »du er ofte klogere end jeg, måg«[2]! Fra den tid af var de forsigtigere med deres kilde-besøg end för. Denne vinter kaldte Hvam-folkene Buddøle-vinter.

[1] Disse banker er de såkaldte *Laugahólar* syd for gården *Laugar*.
[2] Måg betegner her stefader.

Digitized by Google

Einar Torgilsson plyndrer Sturlas svigersön Ingjald.

1171. Næste sommer red bægge parter til tings. Da anlagde Einar Torgilsson sag angående forligets overholdelse. Deres venner bestræbte sig atter for at forlige dem, og der blev igen tilvejebragt forlig i sagen. I borgen for Sturla gik ved håndslag hans broder Snorre og Damp-Halls sön Ingjald; han var gift med Sturlas datter Turid og boede da på Skarvstad; da ikendte man Sturla en bøde for brud på forligets overholdelse, men alle de tidligere afgörelser blev bestående. Derpå blev bægges fredhellighed forkyndt. Denne sommer var Torvard Torgeirsson til stede på tinget. Han ytrede, at hans søstersön Einar[1] dêr vestpå blev narret frem til dumdristig at stille sig blot, og forlangte, at han fra tinget skulde følge med ham til nordlandet, og dette skete. Siden drog han udenlands og var hos kong Magnus Erlingsson, vel anset, og ansås for en beleven mand, men han faldt på Ilevoldene[2]. Da Sturla kom hjem fra tinget, var han lige så utilfreds med afgörelsen som forrige sommer; han lod heller ikke sin svigersön Ingjald udrede nogen betaling, men tilbød ham ophold hos sig og erklærede det for det forsigtigste; men Ingjald sagde, at han vilde blive på sin gård. Snorre Tordsson betalte heller intet; han mente, at det ikke vilde blive til noget med forliget, selv om han betalte sin del af det fastsatte, hvis noget forblev ubetalt. Han opgav gården under Fjæld, som overtoges af Odd Kroksfjords-sön; men Snorre begav sig til Alv Snorreson på Ballarå og var der om somren. Det var en fugtig sommer og folks hø ødelagdes. Söndagen i vinternætterne kom Ingjald til messe i Hvam. Da sagde Sturla til ham: »jeg ønsker at købe beder til slagtning af dig, da det forekommer mig uforsigtigt, at du holder mange beder; jeg har hørt, at Saurbøingerne truer jævnlig dig og din ejendom«. Ingjald trak sig tilbage og tav.

Tirsdagen derefter kom Olav Torgeirsson til Hvam; han var huskarl på Bjarnastad. Sturla fulgte ham på vej og spurgte, hvorhen han skulde. Han svarede, at han havde

[1] D. v. s. E. Ingebjörgsson. — [2] På Ilevoldene ved Trondhjem slog Sverre 1180 modkongen Magnus Erlingsson.

Digitized by Google

ærende op på Kugaldastad. Tidligere havde han været Sturlas huskarl, og nu opholdt sig i Hvam hans broder Asbjörn præst, hans moder Kolfinna Gisledatter og hans søster Cecilia; hun levede sammen med Svein Sturlason. Der var da få mandfolk tilstede i Hvam. Odd Josefsson var rejst nordpå i herredet for at købe håndværksarbejder. Svein og Odd præst var taget over til Dalene. Sturla sagde om aftenen, da han kom hjem: »vor fostersön Olav[1] forekom mig ikke pålidelig, og jeg kan ikke vide, hvad hensigten med hans rejse har været«. Om aftenen kom Svein og Odd præst hjem, samt mange af omegnens beboere. Efter nadver om aftenen sagde Sturla til sin hustru Gudny, at man skulde slå ringdans, og heri deltog de fleste af gårdens folk og ligeledes gæsterne. Sturla sagde, at man skulde se ud af og til og høre godt efter, ti det var stille vejr; man vågede til midnat eller mere, men bemærkede ingen menneske-færdsel. Olav Torgeirsson kom vestpå til Stadarhol og fortalte Einar alt hvad han havde fået at vide i Hvam og ligeledes, at der var få karle hjemme. Einar sagde, at han bragte god besked. Næste aften rustede Einar sig til færd; de var 14 eller 15. Der var Hall Gilsson, Asbjörn Hevlabjörnsson, Arne Basseson, Olav Klakkason, Hall Tordsson, Torgils Sighvatsson, Torstein Tjörveson og Tjostulv Starreson. Einar Torgilsson og hans flok drog om natten vestfra og syd over skrænten, som er øst for enden af den kløft, som ligger øst for ridestien. Der var i skrænten en drive af nyfalden sne, som de brød sig vej igennem. De drog ned gennem Sælingsdal ud forbi Hvam og lige til Skarvstad. Nogle begav sig hjem til husene og løste 13 stykker kvæg ud af stalden; andre begav sig ned til fårehusene og samlede alle de får sammen, som de stødte på, — her var Einar selv med. Han red i en grube, så at hesten styrtede under ham og han faldt af og kom til skade. De drev alt, hvad de fandt, med sig, tog derfra om natten og kom ved dagens frembrud til Sælingsdal.

[1] Som tidligere medlem af husstanden kaldes han formodenlig spøgende „fostersön".

Digitized by Google

Sturlas og Einars afgörende kamp[1].

Det hændte sig på Skarvstad, at en kvinde stod op ved daggry og gik til bönhuset[2]. Hun begav sig til kostalden, da hun hørte en ko bröle. Hun så da, at kvæget var borte og kun én kvie tilbage. Hun gik ind og sagde dette til Ingjald. Derefter klædte folkene sig på, tog deres heste og red ind til Hvam. Med Ingjald var Torstein Gunnarsson og Tord Bödvarsson. De kom køerne på sporet og så en af mange mænd trådt sti. Sturla var stået op, straks da det blev lyst, og gik til sin stakkehave; der var hans huskarle tilstede og nedtog en høstak, som om efteråret var bleven gennemvåd. Det var nordenvind og frost. De så tre mænd komme ridende hist ovre fra gården Aker, så hurtig de kunde, og da de kom til tunmarken, kendte de, at det var Ingjald. Da sagde Sturla: »min måg Ingjald ser mig ud til i dag at ville sælge mig bederne«. Ingjald kom til Hvam og fortalte Sturla og hans folk ranet. Sturla sagde intet og gik tiende ind og hen til sin plads, han tog skjold og økse ned. Hans hustru Gudny var vågnet og spurgte, hvad der var på færde. Han svarede: »intet videre, end at Einar Torgilsson og hans mænd har plyndret Ingjald for alt hans kvæg«, og løb med disse ord frem på gulvet og ud. Gudny stod hurtig op og gik frem på gulvet og sagde: »stå hurtig op folk! Sturla er gået ud med sine våben, og Ingjald udplyndret«. Folkene skyndte sig at klæde sig på og rustede sig, men i stor hast. Arne Bjarneson tog et skjold ned fra bræddevæggen, men ingen andre. De havde kun to spyd i alt. Og således drog de da afsted, hver som han var rustet, ud af gården, langs lien, og var to om én hest. Da de kom til Krossholar, var de 19 i alt. De så, at Einar og hans mænd drog op over Ranarvoldene[3]. Da sagde Sturla: »jeg vil, at folkene bærer

[1] Kaldes efter slagpladsen „hede-kampen“ (*heiðarrík*). [2] D. v. s. det til gården hørende kapel. [3] Ranarvoldene (*Ránarvellir*) kaldes en strækning i Sælingsdal, nord for gården Laugar; bankerne (*hólar*), hvorfra disse „volde“ (d. v. s. sletter) ses, må være de s. 85 nævnte *Laugahólar* eller *Hólar* syd for Laugar; fra *Krosshólar* (ɔ: Korshöjene) længere syd på er derimod udsigten spærret og afstanden desuden for stor.

Digitized by Google

deres økseskafter således, at der ingen is lægger sig på«, og han bad dem göre deres bedste, sagde at nu var der for tapre mænd at vænte enten døden eller stor hæder. De skyndte sig nu fremad af alle kræfter.

Einar og hans mænd så, at man red efter dem. Da sagde Hall Gilsson, og flere støttede hans ord: »det forekommer mig rådeligst, frænde! at lade de unge dyr blive tilbage, men drive det kvæg afsted, som er hurtigere, ti det aner mig, at vi vil få med overmagt at skaffe, hvis vi mødes her syd for heden«. Dertil svarede Arne Basseson og andre af de ivrigste: »vi kan ikke se, at de er flere end vi, snarere noget færre, og det skal være vist, at vi ikke vil flygte, hvor styrken er lige«. Olav Klakkason sagde: »jeg er en skarpsynet mand, og det forekommer mig, at de fleste af dem, som rider efter os, sidder to på én hest«. Einar erklærede: »hvert lam skal vi beholde, så længe det kan gå«. Det gik nu sent for dem at komme over åen, ti kvæget længtes efter hjemmet. Da Einar og hans mænd kom over Snorravad, drog Sturla og hans skare over Ranarvoldene[1]. Einars flok havde besvær med at nå op over bakkerne, da der lå sne i driver. Einar sagde da til Arngeir Audunsson: »du skal begive dig vestpå over heden[2] og samle folk«, og dette gjorde han. Einar og hans mænd steg helt op på hedeskrænten og fulgte ridestien; da de var komne op, sprang de af deres heste og valgte sig en stilling yderst på brinken. Da var Sturlas flok kommet op til den øverste skrænt og sprang af hestene. Svein Sturlason og Torstein Gunnarsson sprang af og Svein kom forrest; de slog ind på den sti, ad hvilken Einars skare natten forud var kommet vestfra, men hvor der nu ikke fandtes folk. Arne Basseson afskød fra sin bue nogle pile, men ramte ikke. Da Einar og hans mænd så den retning de tog, løb de imod dem, hvor kløften ender; men Sturla

[1] *Snorravað* er et vadested over Sælingsdalså temlig højt oppe i dalen, som overskrides kort før man stiger op på Sælingsdalshede, som i virkeligheden kun er en smal ryg, der adskiller Sælingsdalens nordligste forgreninger fra Saurbøbygdens sydligste del (Stadarholsdalen).
[2] D. v. s. til Saurbø. Her, som ellers i disse egne, bruges „vest" om en retning, der stærkt nærmer sig nord.

Digitized by Google

steg op på samme sted, hvor Einar og hans mænd forud var draget frem, og da han og hans ledsagere kom op på skrænten, vendte Einar og hans mænd om imod dem. Da sagde Sturla: »vil I slippe kvæget«? Einar svarede: »aldrig så længe vi kan holde fast på det«. Så løb de mod hinanden, og Ingjald gik stærkt frem med hævet økse; men Olav Klakkason huggede straks til ham og ramte ham i venstre skulder, så at øksen trængte ind i brysthulen, og det blev et livsfarligt sår. Asbjörn Hevlabjörnsson huggede til Sturla, ramte skjoldet og kløvede det ned til håndtaget; da rettedes to spydstik mod ham, men bægge ramte i skjoldet. I dette öjeblik huggedes en hånd af Bruse Ljotsson. Omtrent samtidig såredes Torgrim Kolbeinsson. Svein Sturlason og Torstein Gunnarsson sårede ham; han ramtes på to steder i armen, så at den knækkede både ovenfor og nedenfor albuen. Han havde også et stort sår i skulderen. Derefter stak en mand til Olav Klakkason og ramte ham midt på livet; han havde to spydstik og mange andre store sår. Han forlod da kampen og gik op i skråningen og satte sig ned der. Da fik Snorre Hallsson et sår i armen. De to navnefæller Arne Basseson og Arne Bjarneson stod overfor hinanden med hævede våben. Da sagde Arne Bjarneson: »lad os ikke kæmpe mod hinanden, vi har lovet at være venner«. Da lod Arne Bjarneson skjoldet synke ned fra sit ansigt. Men da Arne Basseson så det, svingede han øksen med bægge hænder og huggede til ham; men denne undgik hugget, så at han[1] drev øksen nedad og selv styrtede efter. Da huggede Arne og Tord bægge til ham; det ene hug ramte i hovedet, det andet tværs over hærderne og trængte ned gennem brystet, så der lod Arne sit liv. På samme tid slap Asbjörn øksen, idet han huggede nedefter, og den gled fra ham, og da han vilde tage den, faldt han så lang han var, da grunden hældede. Da huggede Svein Sturlason til ham; han ramtes midt på livet, og der lød et höjt brag. Asbjörn var omgjordet med et saks-sværd, hugget traf hjaltet, og saks-sværdets odd stødte mod jorden. Han stod straks op og var ikke bleven såret. Da fik Einar et spydstik i siden og han

[1] D. v. s. Arne Basseson.

Digitized by Google

mistede meget blod. Torstein Tjörveson trak med sin økse en Sturla-mand til sig, og de huggede løs på ham, medens han lå for deres fødder, indtil han slap ned i kløften under en fremludende snedrive.

Endnu flere mænd af bægge flokke såredes end de her er nævnte. Derefter sagde Einar til Svein Sturlason: »vi vilde gærne, at du tilstod os fred, ti du har jævnlig gjort dit til at bedre forholdet mellem os«. Svein svarede: »min fader råder for freden«. Da satte Einar sig ned, og blodtabet udmattede ham. Hall Gilsson sagde til Sturla: »fred mener vi nu at trænge til«. Sturla svarede: »læg da våbnene ned«. Det vilde de ikke. Sturla sagde så: »fred skal de have«. Da blev der tilstået dem fred, og nu gjorde ingen mand indvendinger imod, at kvæget udleveredes. Som Sturlas ledsagere på heden nævnes hans sön Svein og hans svigersön Ingjald samt dennes to huskarle, endvidere Ingjalds broder Snorre, Præst-Odd, Torgeir Basseson, Tord Eindrideson, Asbjörn Hjortsson, Odd Sveinson, Bruse Ljotsson og hans broder Ingemund, Arne Bjarneson, Hall Gudlaugsson og Atle Tormodsson. Ingjald og Arne Basseson døde straks. Men Olav Klakkason og Torgrim Kolbeinsson fik sakramentet, inden de døde. Torstein Tjörveson lå hele vinteren af sine sår og helbrededes af navn; ligeledes blev alle andre helbredede. Men Snorre Hallsson og Bruse nåede ikke deres fulde førlighed, ti Bruse mistede en hånd, og Snorre fik heller ikke gavn af sin hånd.

Endeligt forlig mellem Sturla og Einar.

Da Sturla drog hjem fra kampen, førte han med sig Ingjalds lig og alt det røvede kvæg. Einar og hans mænd begav sig også hjemad, og i Hvamsdal[1] kom der folk dem i møde. Efter denne kamp sad bægge parter rolige på deres gårde om vinteren. Men de fleste var enige om, at den kamp var afgörende for Sturlas og Einars anseelse. Næste vår stævnedes sagerne til altinget; bægge parter red til tings

[1] Denne dal har ikke navn efter Sturlas gård, men er en forgrening af Stadarholsdal, hvor man stiger ned fra heden.

Digitized by Google

og forsvarede deres sag. Det gentog sig da, at deres venner mæglede, så at der tilvejebragtes forlig. Jon Loftsson og Gissur Hallsson[1] skulde kende i sagen; og disse kendelser indrettedes som det forekom rimeligst, når forliget skulde overholdes, og ikke så ubilligt som tidligere var skét. Således kom man på det ting til forlig i alle de sager, som havde været folk imellem, og drog derefter hjem og var nu forligte.

Sammenstød mellem Sturla og Torleiv beiskalde.

Tanne hed en mand, som boede i Galtardalstunge; han var gift med Gunnhild Brusedatter, Tords søster. Tordis hed Bruses anden datter. Hun levede sammen med en mand, som hed Torgeir; han benævntes efter sin moder og kaldtes Arnorason; Bödvar hed hans fader. Tordis var ustadig; hun tog en gang på besøg til sin søster i Tunge. Da Torgeir syntes hun var sén til at komme tilbage, rejste han efter hende, men hun var uvillig til at vende hjem. Da ytrede Tanne bonde, at han ikke vilde, at hun mod sin vilje forlod hans hus. Torgeir svarede, at han ikke skulde komme til at afgöre dette, og deres uenighed tiltog nu, indtil Torgeir huggede til Tanne og tilföjede ham et dødeligt sår. Derefter begav Torgeir sig til Sturla og bad ham om hjælp. Sturla svarede, at det var en slet gærning, men at han ikke overfor en tingmand kunde bekvemme sig til at jage ham fra sig. Tanne havde været Torleiv beiskaldes tingmand og frænde. Torleiv overtog søgsmålet efter Tanne og anlagde sag på altinget mod Torgeir til fuld fredløshed. Sturla mente ikke at kunne forsvare denne sag, så Torgeir blev fredløs skovgangsmand; men Sturla skaffede ham om somren ud af landet, i Øfjord på nordlandet.

Ufeig Salgerdsson hed en mand, hvis fader hed Berg. Han var Sturlas ven og hørte til hans husstand; han drog nordpå med Torgeir og rejste udenlands. Næste sommer kom Ufeig tilbage, begav sig til Sturla og var der om vinteren.

[1] J. L. og G. H., bægge tidligere nævnte, var to af sydlandets anseteste hövdinger.

Digitized by Google

Torleiv fik dette at vide og erklærede det for meget usömmeligt af Sturla, at han vilde forholde hövdinger deres oprejsning[1]. Torleiv samlede om våren folk og drog til Dalene, hvor han gæstede i Asgård hos Bjarne Steinsson. Der sluttede Einar Torgilsson sig til ham, de havde da 3 hundrede mand og drog i stævnefærd til Hvam. Da Sturla erfarede deres rustninger, samlede han folk til sig, men fik et langt ringere antal. Torleiv stævnede nu Ufeig, fordi han havde ledsaget Torgeir. Sturla sagde, at Torleiv ofte havde store ting for, selv om dette ikke kunde sammenlignes med, da han indebrændte biskop Magnus i Hitardal, men selv grædende slæbtes ud af ilden[2]. Torleiv svarede: »for ingen har den begivenhed været sørgeligere end for mig; men endnu er vi to ikke komne så vidt, at det er sikkert, at det går den bedst, som anser sådanne tildragelser for betydningsløse[3]. Men nu har du nok glemt, at du vilde være bleven dræbt ved din gård som en ræv ved sin hule, hvis jeg ikke havde beskyttet dig[4]. Dog det håber jeg, at færre går hovedløse for mig på dommens dag end for dig[5], da du nu ler af dine ugærninger«.

Derfra begav Torleiv og hans ledsagere sig om aftenen til Asgård og gæstede der næste nat med hele deres flok. Den følgende morgen skiltes han og Einar der og drog hver for sig hjem. Kort efter red Sturla selv sjette til Asgård; Bjarne bonde var hjemme selv anden og var i smedjen. Sturla kaldte ham ud og sagde: »jeg tror vi må hæve naboskabet«, og tilföjede, at han ikke vilde finde sig i, at hans fjender havde frit gæsteri i Asgård, når de drog ud på slig ufredsfærd, og at en af de to måtte flytte bort. Derefter red Sturla hjem; men Bjarne solgte gården til præsten Erlend Halleson. Om somren red Torleiv beiskalde til tings og bragte sagen for retten; folk mæglede og fik dem forligte.

[1] Sturla gör sig ved sin handlemåde til medskyldig af Ufeig, der var hjemfalden til straf som den fredløses hjælper. [2] På Torleivs gård Hitardal hændtes år 1148 den enestående ulykke, at Skalholtsbiskoppen Magnus Einarsson på en visitatsrejse indebrændte sammen med 72 andre folk under en ved nattetid opstået ildløs. [3] Dette vil nemlig først erfares på dommens dag. [4] Hermed sigter Torleiv til hvad der fortælles s. 70. [5] D. v. s. at jeg må have færre drab at stå til regnskab for overfor gud.

Digitized by Google

Hver af de to tog en voldgiftsmand, Sturla valgte Bödvar Tordsson, men Torleiv Einar Torgilsson. Disse enedes ikke om kendelsen. Da sagde Bödvar: »det forekommer mig rådeligst, at vi kaster lod om, hvem af os to der skal afgöre sagen«, og herpå gik Einar ind. Derpå kastede de lod, og afgörelsen tilfaldt Bödvar. Han ikendte Sturla en ringe pengebod.

Sturlas og Torleivs vedvarende uvenskab.

Noget senere herskede der megen sygdom i bygderne. En aften, fortæller man, kom der en mand til Hvam; han havde arbejdet for dagleje om somren og var nu kommen ude fra Snefjældsnæs, hvortil han tidligere var rejst fra Borgarfjord. Sturla gav sig i tale med ham og spurgte ham om mange ting. Han udspurgte ham først om hans rejse og fik besked. Da sagde Sturla: »er der stor sygdom sydpå i bygden«? Manden svarede, at så var tilfælde. »Kom du til Hitardal«? spurgte Sturla. »Ja«, svarede den fremmede. »Hvorledes befandt Torleiv sig«? spurgte Sturla. »Som vel var, befandt han sig godt«, svarede den fremmede. »Ja«, sagde Sturla, »det kan være, ti da er alle kvaler sparede ham til den anden verden«. Hermed endtes deres samtale, og næste morgen rejste manden videre og i løbet af efteråret helt vestpå i fjordene, hvorfra han henimod vinter kom tilbage. Kort efter vinterens begyndelse kom han til Hitardal. Torleiv bonde var spörgelysten overfor ham og udfrittede ham om meget; »er du kommet fra Vestfjordene«? sagde han. Den fremmede svarede, at således forholdt det sig. Torleiv spurgte, hvorledes åringen var der. Manden svarede, at der var god åring, men stærk sygdom herskede der nu. Torleiv spurgte: »kom du til Hvam?« »Ja«, svarede hin. »Hvorledes havde Sturla bonde det?« »Han havde det godt«, svarede den fremmede, »da jeg drog vestpå, men nu lå han syg, da jeg kom vestfra, og var hårdt angreben«. »Det er rimeligt«, sagde Torleiv, »nu har han det dårligt, men dobbelt så slemt vil han få det senere«.

Digitized by Google

Fjendskab mellem Sturla og Torhall Svartsson.

En mand hed Bjarne Torsteinsson, han var gift med Helga Gelledatter; deres sön hed Torstein dretting[1]. Torhall Svartsson hed en bonde, som boede på Holmlater på Skogarstrand, han var gift med Æsa Torkelsdatter; han var en meget rig mand, stærk og ufredelig, og en betydelig mand. Han var Torleiv beiskaldes tingmand og ven, som modtog gaver af ham. Torhall og hustru havde tre døtre. Tordis. Torny og Helga. Torny fik Torstein dretting til ægte; han var da en velstående mand og flyttede til Holmlater med sit gods. Da blev det bekendt, at Torny var bleven gift frugtsommelig og at faderen til hendes barn var en mand ved navn Tord, af dårligt rygte. Torstein dretting kunde også vænte sig et barn, men hemmeligholdt det. Tillige sagde Gudrun Asbjörnsdatter nu, at Torstein var fader til et barn af hende, som da var nogle år gammelt. Da alt dette blev bekendt, lod Torhall ham føle sin overlegenhed og tilegnede sig al Torsteins ejendom, men selv blev Torstein sat til arbejde, og hvis han gjorde indvendinger, blev han udskældt eller pryglet; Torstein var ikke nogen afholdt mand. Torvard hed en mand, som boede ude i Eskegræsø, en anset bonde. En gang ved vinterens begyndelse begav Svein Sturlason sig derud og købte mel af ham for Sturla. Men da melet kom hjem, viste det sig dårligere end man havde væntet. Dette mishagede Sturla, som mente, at Torvard havde bedraget ham. Noget efter begav Sturla sig afsted og opsøgte Torvard og sagde til ham: »jeg vil sætte dig to vilkår; enten stævner jeg dig, eller du skal tage min sön Halldor til dig«[2]. Torvard svarede, at han vilde foretrække dette, og således ikke udsætte sig for Sturlas og Sveins fortrædigelser, hvorefter Halldor flyttede derhen. Torvard var en trofast ven af Torhall på Holmlater; da han erfarede dette, begav han sig derhen og førte drengen bort til hans mødrene-frænder, hvor han tidligere havde været, idet han erklærede ikke at ville tåle et sådant overgreb.

[1] Dretting betyder sandsynligvis „driver", „nøler" eller lign. [2] Halldor er åbenbart en uægte sön, som det fremgår af det følgende, men han synes snarere at måtte være Sveins end Sturlas sön.

Digitized by Google

Torvard sagde, at dette var et venskabsbevis overfor ham, »men jeg ansér det dog for bedre at vise svaghed i denne sag end at bringe mig selv i forlegenhed«. Torhall svarede, at det skulde have sit forblivende derved.

Da Svein erfarede dette, sagde han: »det ser ud til, at Torhall vil råde over vore forhold, men ivrig skal jeg være for at göre gengæld«. Sturla erklærede det for öjensynligt, at sådanne folk vilde i strid med dem. Gudny bad dem forholde sig rolige, ti hun og Torhall var venner. Man besluttede da at sende folk til Holmlater og forlange tre vægter[1] fødevarer til købs, og at anmode herom i Gudnys navn; men Torhall svarede, at han vilde ingen fødevarer sælge Hvamfolkene. Æsa rådede til at sælge, men Torhall vilde ikke og han fik sin vilje. Sendebudene kom tilbage til Hvam og berettede Sturla hans ord. Sturla opfordrede Gudny til endnu en gang at prøve sine venner. Kort efter traf Svein Sturlason og Torstein dretting hinanden på Kambsnæs og talte sammen en tid, og det kom på bane imellem dem, at Svein skulde rydde Torhall af vejen, men Torstein betale ham 60 hundreder[2] derfor, og denne overenskomst skulde holdes hemmelig. Næste vår efter påske drog Svein ud til Holmlater selv tiende, de rejste til søs og landede ved Torhals fårefolde. Svein talte til sine mænd: »nu skal I vide mit ærende; vi vil stævne Torhall«. Siden gik de op til gården. Havtor Naddsson var Torhalls huskarl, men ven af Svein, og de havde i sinde at kalde ham ud for at høre stævningen. Torodd og Tord Bruseson gik først hen til indgangen og bankede på dören, men Torhall gik selv til dören og lukkede op, og blev stående indenfor. Da gik Svein og hans mænd hen til indgangen; han nævnte sig vidner og stævnede Torhall, fordi han havde skjult fjærdedelen af sin ejendom og ikke betalt tiende deraf; en anden stævning rettede han mod ham, fordi han havde to forskellige bismere, af hvilke han havde købt på den störste og solgt på den mindste, men bægge var falske; herfor gjorde han påstand på den mindre fredløshed. Han stævnede ham endvidere for, at han havde falsk alenmål, og gjorde påstand på den mindre fredløshed —

[1] En „vægt“ (*vætt*) er 80 pund. [2] Vel snarest 60 h. alen vadmel.

Digitized by Google

og for hver af de tre sager tillige på 6 mark. Dernæst stævnede Torleiv Tormodsson ham med fire stævninger, en for hver af tiendens fire dele[1], og gjorde med hensyn til hver del påstand på 6 mark. Da sagde Torhall til Svein: »du vil vel købe mit gods til den værdi, hvormed du har ansat det til tiende«? Svein svarede, at han næppe vilde sælge ham 3 hundred hundreder på borg, når han ikke turde betro ham 3 vægter mad[2].

Derefter drog Svein bort, men Torhall opsøgte Torleiv beiskalde og spurgte ham til råds. Torleiv sagde, at her var to ting at vælge imellem, enten at sælge sin gård og flytte bort der vestfra, eller at forlige sig med Hvamfolkene og tilstå dem selvdom. Torhall spurgte: »vil du da skaffe mig en gård her sydpå«? Torleiv svarede, at det næppe vilde være tilstrækkeligt for ham, og rådede ham til at flytte længere bort. Torhall drog hjem og begav sig kort efter til Hvam og opsøgte Sturla; han overdrog ham selvdom og sagde, at det troede han vilde være bedst for ham, og at han ikke vilde drive denne sag til det yderste. Sturla svarede, at han også anså dette for det bedste for ham. Dernæst spurgte Sturla sin sön Svein, hvad man skulde tilkende sig. Svein mente, at man skulde tildömme sig ikke mindre end 1 hundred hundreder, og sagde, at sligt havde han fortjænt. »Nej«, sagde Sturla, »10 hundreder skal fastsættes, efter at han har henskudt sagen til min afgörelse«, og denne kendelse forkyndte Sturla. Torhall erklærede sig vel tilfreds hermed og lige så hans kone; han betalte straks med gården Laugeyjarnæs og tre hundreder i slagtekvæg.

Torstein Torleivsson hed en mand, han havde været i Sturlas tjæneste, men opholdt sig nu hos Torhall; der var et dårligt forhold imellem dem, og Torhall stævnede ham for at have redet hans heste. Han drog da til Sturla og bad ham om hjælp. Torhall sagsøgte ham på tinge til fuld fredløshed,

[1] Tienden, som udgjorde omtrent 1 procent af al gældfri ejendom, deltes i 4 dele, mellem biskop, præst, kirke, fattige; ifg. teksten er det den kun her nævnte Torleiv Tormodsson, som bliver genstand for stævning af Svein angående tiendes 4 dele, men dette beror utvivlsomt på en forvanskning, T. T. må antages for at være en af Sveins ledsagere.
[2] Til 3 hundred hundreder (alen), i nutidens penge c. 30,000 kr., anslås altså Torhalls formue; en bøde af 6 mark sølv vilde svare til c. 1800 kr.

Digitized by Google

men Sturla erklærede at have optaget ham i sit hus, så Torhall vovede sig ikke til at afholde eksekutionsdom. Siden sendte Sturla ham til nordlandet og afholdt sig ikke fra at yde ham lovstridig hjælp. Nu forøgedes den gensidige utilfredshed. Sturla syntes, at Torhall intet hensyn tog til, at manden havde været under hans beskyttelse, men Torhall anså sig igen for forurettet. Da Torhall fik nys om Sveins og Torsteins aftale[1], opsøgte han en sommer på altinget Torleiv beiskalde og Einar Torgilsson og sagde dem, at han frygtede for at være kommen i en meget vanskelig stilling. Einar sagde: »vilde det ikke ligge nærmest, at Torleiv og jeg ryddede Sturla af vejen, om vi formåede, men du betalte drabsbøderne«? Han svarede, at det vilde han gærne. Men præsten Helge Skeljungsson fik nys om denne rådslagning og fortalte det til Sturla og hans sön. Kalv hed en mand, som boede på Gunnarsstad, nærmest øst for Holmlater; han havde tre sönner, af hvilke den yngste hed Börk. Da deres fader Kalv døde, solgte de to ældste gården til Torhall; efter at Börk var vokset noget til, krævede han gården Gunnarsstad tilbage af Torhall, men Torhall erklærede ikke at ville give slip på gården for hans skyld og svarede temlig afvisende. Börk vejede heller ikke sine ord. Han var Sturlas tingmand.

Torhall dræbes.

Kår hed en mand, som boede der i Dalene; han var et uroligt hoved. Denne mand fik Torhall gjort fredløs; men Kår opholdt sig dog der i Dalene. En gang traf Kår og Svein hinanden, og Kår klagede sin nød for ham og sagde, at han var ilde stedt. Svein indrömmede det og sagde, at mangen mand vilde ikke tåle sligt. En mand hed Alv; han var en fattig bonde. Han havde fæstet sig til hustru en kvinde, som hed Valgerd; deres bryllup skulde holdes på Ketilsstad en uge efter midsommer, og Torhall begav sig til gæstebudet med sin hustru og datter. Om söndagen red han ind til Leidarholm for at overvære en hestekamp. Der var da Svein Sturlason til stede; han havde også et følge med

[1] Den aftale, som Svein og Torstein dretting havde sluttet om at rydde Torhall af vejen. Sml. s. 96.

Digitized by Google

sig, men Torhalls var talrigst, han ledsagedes om dagen af 30 mand. Om aftenen red han ud på Ketilsstad og var der om natten. Svein og hans folk red også ud på Skogarstrand. Der var Börk Kalvsson og Snörts sönner Bergtor og Tjörve samt den fredløse Kår. De red til Gunnarsstad om aftenen til Hedin Bergtorsson. Næste morgen red Börk ind til Ketilsstad for at spejde og krævede da atter jorden af Torhall, så at der opstod en heftig tvist; derefter vendte han tilbage til Svein. I løbet af dagen red Torhall hjemefter, ledsaget af sin kone Æsa og sin datter Helga samt sin måg Halldor Gudbrandsson. Kolbrand hed en mand, som fulgte med ham. De red den nedre vej langs søen. Da Svein og hans folk så deres ridt, red de imod dem, og de mødtes ved søen lige overfor Gunnarsstad. Da Torhall og hans mænd så dem komme, steg de af hestene, og da de nåede hinanden, sprang Svein og hans ledsagere af. Börk holdt Halldor og Svein Kolbrand, men Kår og Bergtor dræbte Torhall, hvorefter Svein og hans ledsagere red ind til Hvam, hvor Sturla tog imod dem alle med undtagelse af Kår, som opholdt sig på forskellige steder.

Torleiv beiskalde overtog søgsmålet efter Torhalls drab og sagsøgte dem på tinge. Bergtor blev fredløs skovgangsmand, Tjörve forvistes fra landet og skulde være borte i tre år; Bergtor fik også adgang til at forlade landet, men for Svein og Börk betaltes bøder. Eksekutionsdommene holdtes i Hvam. Torleiv og Einar Torgilsson hjemsøgte Sturla og havde henved 1 hundred mand; dêr var også mange folk tilstede. Sturla indbød Torleiv med sin flok til davre. Torleiv svarede: »denne sinde kommer jeg ikke på besøg her«; Torleiv og Gudny var beslægtede. Sturla sagde: »du kan modtage indbydelsen til trods for, at Bergtor og Tjörve er her; de skal straks blive bortsendte, hvis I vil være her«. Derpå red Torleiv og hans følge bort, og således endte disse sager.

Sturla og Einar Torgilsson som medbejlere.

Klement Karlsevneson hed en mand; han var bonde og var gift med en kvinde, som hed Helga, en datter af Vin-

Digitized by Google

centius Eyjulvsson. Bård hed en mand, sön af Alv Örnulvsson. Der gik det rygte, at han forførte Klements kone Helga. En mand hed Kjartan, sön af Torvald; han var Klements frænde. Det var en gang ved en hestekamp på Kleivar i Gilsfjord, at Bård og Helga talte sammen; da kom Kjartan til og tilföjede Bård et sår. Derefter bad Alv Einar Torgilsson om hjælp, men han undslog sig. da han stod Kjartan og hans fader Torvald nærmere; de var hans venner og tingmænd. Derpå henvendte Alv sig til Sturla, og han tog Alv og Bård i sin varetægt og påtalte Bårds sag; det kom derefter til et forlig og Sturla bestemte i bod 25 hundreder. Alv valgte sig så tinglag med Sturla.

Birning Steinarsson og hans kone Helga, datter af Torgeir langhoved, kunde ikke enes, og der foretoges skilsmisse mellem dem; dog havde de en datter ved navn Sigrid. Dernæst ægtede Birning Gudbjörg Alvsdatter, men Helga giftede sig med Torstein Torvardsson og fik med ham börnene Torgeir præst og Ingemund. Gudbjörg og Birning havde en sön, som hed Torleik. Birning betragtede Torleik som sin arving, men hans datter Sigrid gik det kun dårligt. Hun levede sammen med en Hjaltlænding ved navn Erik. Einar Torgilsson købte af hende den forvæntede arv efter Birning, idet han sagde. at Birnings giftermål med Gudbjörg ikke havde været noget lovligt ægteskab. Siden forlangte Einar, at Birning skulde flytte hjem til ham med sit gods, men han vilde da tildele Gudbjörg og hendes sön noget deraf, så meget som han fandt for godt. Det vilde Birning ikke. Han boede da på Heinaberg og havde meget gods. Om høsten sendte Einar sine huskarle ud på hederne for at samle Birnings beder sammen. De drog afsted og drev hjem til Stadarhol 70 beder, som Einar alle lod slagte. Derefter tog Birning til Hvam og opsøgte Sturla; han bad ham om råd og sagde, at han ved håndslag vilde overdrage ham alt sit gods. Det blev aftalt, at Birning begav sig til Hvam og var der, så længe han levede, men Gudbjörg styrede gården på Heinaberg. Således endte denne sag, at Sturla ikke sagsøgte Einar for ranet, ligesom Einar heller ikke gjorde indsigelse

Digitized by Google

mod Sturlas og Birnings overdragelse, og bægge vogtede de på, hvad hver især havde fået.

Brødrene Snorre og Povl fra Vatnsfjord bortfører en kvinde.

På denne tid boede i Vatnsfjord brødrene Snorre og Povl, sönner af Tord Torvaldsson og Sigrid, datter af Havlide Mårsson og Rannveig, datter af Teit, sön af biskop Isleiv[1]. De to brødre var fremragende høvdinger. Povl var en ualmindelig smuk og kraftfuld mand, Snorre var lille af vækst, men smuk og klog og en meget dygtig mand.

Da boede på Helgafell præsten Olav Sölveson, en broder til Povl præst i Reykjaholt. Der var til huse en fornem gejstlig, præsten Runulv, sön af Dalk Torsteinsson og brodersön til biskop Ketil; han var en ypperlig klærk. Hans datter var Hallgerd, som var gift med Olav præst; hun var en udmærket smuk kvinde, anselig og i alle henseender dygtig. Det berettes, at Povl meddelte sin broder, at han vilde drage sydpå til Helgafell og bortføre Hallgerd, og sagde, at han vilde have hans hjælp hertil. Snorre sagde, at det sömmede sig ilde at handle således mod ansete gejstlige, og mente at han havde sådanne mænd i sin nærhed, som ikke vilde finde sig i sligt. Povl erklærede at ville vove forsøget. Derpå drog de temlig mandstærke syd over heden og over Bredefjord[2]; de kom ved nattetid til Helgafell og gik straks ind i sængestuen. Hallgerd blev tagen op af sin sæng og båren ud; men Olav holdt man fast og Runulv præst, han var stor og stærk. Da var dêr på Helgafell Jorunn Havlidedatter, Vatnsfjordingernes moster; hun havde været gift med Brand Gelleson, som havde bot på Helgafell. Derpå drog Vatnsfjordingerne bort. Dette spurgtes vide og folk syntes, at heri var stor usömmelighed lagt for dagen.

Om somren, da man kom til altinget, blev Jon Loftssons bistand søgt i denne sag; han var en god ven af brødrene Povl og Olav, samt Runulvs og Mödruvoldslægtens

[1] Tord Torvaldsson optræder i Reykjahole-gildet, s. 22 fg. [2] Gården Vatnsfjord ligger ved en vig af den store fjord Isafjordsdybet, på Islands nordvestligste halvø.

Digitized by Google

frænde[1]. Eyjulv den haltes datter Torø var moder til Sæmund, Jon Loftssons farfader, og Runulv præst var sön af Dalk, en sön af Eyjulvs sön Torstein. Vatnsfjordingerne var også på tinget og ligeledes Hallgerd. Da havde Jon Loftssons anseelse nåt sit höjeste og alle vigtige sager henskødes til hans afgörelse. Povl, Runulv og Olav fortalte ham, hvilken vanære de havde lidt, og bad ham om hjælp. Han svarede, at visselig havde man heri vist stor usömmelighed og anmasselse, og lod hidkalde Hallgerd. Da dette var sket, havde Jon og hun en samtale, under hvilken han forestillede hende, hvor ilde sligt sömmede sig, og bad hende vende sit sind fra dette utilbørlige forehavende. »Vi har længe«, sagde han, »været gode venner, og jeg vilde gærne, at du kom til en forståelse med din husbond. Selv om du synes der er forskel på de to mænd, da er dog af langt större vægt det dermed forbundne ansvar; denne handling vil få slemme følger, og det er bedre for dig frivillig at træde tilbage, end en tvungen adskillelse, ti du vil ikke længe få nogen glæde heraf. For denne gang vil jeg dog ikke tvinge dig angående dette, men jeg siger dig, hvad det gælder. Hvis du følger mine råd og drager hjem med din husbond af egen fri vilje, da er enden god. Det lover jeg dig, hvis du nogensinde behøver min bistand, at jeg skal være dig en oprigtig hjælper, dersom du nu gör efter mit ønske. Men hvis du afslår dette, da vil jeg aldrig hjælpe dig«. Hallgerd svarede: »det vælger jeg at have dig blandt mine venner«. Derpå foreslog Jon, at Olav præst skulde tage sin hustru til sig, og sagen forligtes.

Kort efter drömte Povl Tordsson, at han var iført en skinnende lærredskjortel, og derefter druknede han i Isafjord, og nogle mænd med ham. Da rådedes drömmen således, at linkjortelen var de store hvide bølger, som væltede sig imod ham. Efter ham blev hans broder Snorre höving i Vatnsfjord; hans sönner var Havlide, Tord, Torvald og Bård. Hallgerds datter hed Valgerd; hende bortførte Svein Sturlason i Hvam, og deraf opstod megen strid. Da bad Hallgerd Jon om bistand i sagen og sagde, at hun nu vilde göre brug af, hvad han havde lovet hende. Han sagde det var til rede

[1] Denne slægt tilhørte præsten Runulv. Sml. foran s. 49.

Digitized by Google

og sendte sin sön Sæmund og nogle mænd med ham til vestlandet. De drog til Borgarfjord, hvor Torleiv beiskalde og Einar Torgilsson stødte til dem, og begav sig til Hvam på stævnefærd. Da Sturla kendte mændene, spurgte han: »er Sæmund der«? »For ham tror jeg nok du kan antage mig«, svarede Sæmund. Sturla sagde da: »du er dog vel altfor forstandig til ikke at vide, om det er dig eller en anden mand«. Derefter stævnede de Svein Sturlason; hele denne sag kom under Jon Loftssons afgörelse på tinget, han rådede ganske som han vilde og ordnede den således, at de fleste var vel tilfredse.

Arvetvist mellem Sturlas svigerfader Bödvar Tordsson og præsten Povl Sölveson.

Povl Sölveson boede den gang i Reykjaholt; han var 1174–80.
gift med Torbjörg Björnsdatter, en søster til Aud-Helga[1], som var gift med biskop Brand. Povls og hans hustrus börn var Brand, Magnus, Torlaug og Arndis. Tore Torsteinsson hed en mand; han var præst og boede i Deildartunge i Nordre Reykjadal[2]. Han var en meget rig mand; han havde på rente lejekvæg til en værdi af 1 hundred køer og ejede 10 bebyggede gårde. Han levede sammen med Asny Halldorsdatter; deres sönner var Læg og Led, subdiakonen[3] som omkom på Blåskogahede. Vigdis hed Tores ægtefødte søster, som var gift med præsten Klypp Torvardsson; deres börn var Torvard præst og Kolterna, som var gift med Sturla Tordssons frænde Håmund Gilsson. Torvard præst var gift med Oddny Torvedatter. Torvard præst og Oddny havde mange börn: Arne præst, fader til Are på Lund, fader til Lundesvendene[4]; Snorre præst, fader til Jatgeir præst; Torve præst, fader til Læg præst og Oddny; Gunnar; samt Gudbrand.

[1] Rigdoms-Helga. [2] Så vel Reykjaholt som Deildartunge er beliggende i det nuværende Borgarfjords syssel i det sydvestlige Island, bægge i samme dal, som nu efter den første af disse gårde benævnes Reykholtsdalen. D. kaldes i det følgende sædvanlig alene Tunge; *Deildar-Tunga* betyder Tvistens-T. [3] Subdiaconus, d. v. s. underdegn, den 5te af de 7 gejstlige grader. [4] Eller: Lunde-Bjarne (ifg. en anden læsemåde)?

Digitized by Google

Tore den rige friede til Povls datter Torlaug. Povl svarede, at Tores velstand var ham bekendt; »men da standsforskellen er stor. vil jeg råde for ægtepagten«[1]. Siden fuldbyrdedes ægteskabet, med de vilkår, at Torlaug skulde have i medgift 30 hundreder — og dog var det den almindelige mening, at Tore i gaver til Povl og kirken i Reykjaholt udredede lige så meget gods som hun bragte med sig —, men efter deres forbindelse skulde hver af dem eje den halve formue, så stor som den var eller kunde blive.

Efter giftermålet boede de i Tunge 7 eller 8 år; de fik börn, men som alle døde. Dernæst ønskede Torlaug at forlade landet og sagde, at hun under sin svaghed havde lovet en Rom-færd[2]. Tore vilde nødig opgive sin sorgfri stilling og var utilböjelig til nogen forandring. Men hun bad ham meget, og for sin kærligheds skyld til hende lod han sig bevæge og gjorde det dog ugærne. Han overdrog sin formues bestyrelse til sin svigerfader Povl præst, så længe de var borte. og den udgjorde 4 hundred hundreder[3]. Tore landede nordpå i Trondhjem[4] og opholdt sig der om vinteren. Men næste sommer drog de sydpå til Bergen og var der den følgende vinter. Her fødte Torlaug en sön, som hed Björn. Næste sommer rustede de sig til sønderfærden og gav drengen til opfostring på Mjølkerå kort fra byen[5]. Derpå drog de til Rom, og ingen af dem kom tilbage. Somren derefter døde drengen Björn, nær Seljumændenes messe[6]. Jon Torhallsson hed en islandsk præst, en sandfærdig mand og bredfjordsk af slægt. Han havde været på pilgrimsgang samme vinter. Han berettede således: at præsten Tore den rige var død i Lukaborg[7] fredag af tamperdagene i lange-fasten, men at Torlaug havde fortsat rejsen til Rom, og på vejen havde han truffet hende, da han kom sydfra; det var efter påske, og hun var da fattig og noget syg. Tore krakke[8] hed en norsk mand,

[1] Povl Sölvesön hørte som indehaver af et godedömme til landets styrende hövdinger. [2] Pilgrimsrejse til Rom. [3] Så vel her som ovenfor betegner „hundred“ vistnok hundred alen (1 hundred alen vadmel regnedes som tidligere anført i værdi lig med 1 ko). [4] D. v. s. det således benævnte norske landskab. [5] Gården Mjølkeråen ligger omtrent 10 km. nord for Bergen, nær fjorden og ved udløbet af en å (Prof. O. Rygh, privatmedd.). [6] D. v. s. 8. juli. [7] Byen Lucca i Italien (Toscana). [8] Tilnavn af usikker betydning.

Digitized by Google

som den gang var på pilgrimsfærd; han fortalte, at han havde truffet Torlaug om somren efter Tores død, nær Mariemesse[1]. Da de tidender kom til Norge, var biskop Torlak[2] kommen fra sin indvielse til skibet, hvormed han samme sommer drog til Island, og han bragte disse efterretninger med sig. Nu erklærede præsten Povl Sölveson efter Tore krakkes udsagn om forskellen mellem deres dødstid, at først var Tore død og dernæst drengen; da var, sagde han, Torlaug hans og sin söns arving; men han var, sagde han, hendes arving, og tilegnede sig hele formuen. Bödvar Tordsson[3] var nær frænde af Tore og (hans søster) Vigdis, som endnu levede; han erklærede Vigdis for Tores rette arving, ti hun var den nærmeste ægtefødte slægtning[4].

Bödvar sendte bud til Povl om vinteren og forlangte på hendes vegne jordegods til en værdi af 40 hundreder, og sagde, at det passede sig bedst, at hun blev på en eller anden måde udløst. Povl svarede, at han mente formuen vilde tilfalde ham efter loven, og at han ikke vilde give slip på hvad han med rette ejede. Tores sönner syntes, at der måtte tilfalde dem en arv efter deres fader, og Eyjulv Torgeirsson, som den gang boede i Stavaholt, tilbød dem sin hjælp. Om våren red Bödvar til Tunge tredje påskedag med 60 mand og slog sig ned på gården; derefter tilbød han Povl 60 hundreder af godset; men Povl sagde, at man ikke således kunde lokke ham til at opgive hvad han ikke för vilde indrömme[5]. Siden sendte Bödvar bud til sine venner Hermund Kodransson[6] og hans sönner Ketil og Kodran, som da

[1] D. v. s. 15. avgust. [2] Torlak Torhallsson, biskop i Skalholt 1178—93. [3] Sturlas svigerfader, boede på gården Gardar i Borgarfjord. [4] Repræsentationsret kendte den islandske arveret ikke, men de levende slægtninge kaldtes til arv efter en nöje bestemt orden, med særligt hensyn til ægte eller uægte fødsel. [5] Da gården Tunge (det senere Deildartunge) i jordtakst er ansat til netop 40 hundred, er meningen utvivlsomt, at Bödvar tager den i pant for sin ovennævnte fordring på jordegods til dette beløb. Men når han tilbyder Povl 60 hundred (alen), som er 1/4 af det halve dødsbo, må dette forstås i forbindelse med hans i det følgende anførte, videre gående krav. [6] Hermund Kodransson repræsenterede höfdingeslægten fra Gilsbakke, hvortil også den bekendte skjald Gunnlaug ormstunge hørte.

Digitized by Google

var de dygtigste mænd, i egnen, ved siden af Magnus Torlaksson på Melar; Torlaks moder var Helga Sölvedatter, en søster til Tord, fader til Magnus, fader til Sölve, fader til Povl; Magnus Torlaksson var gift med Valdis, en datter af abbed Rein på Tværå[1]. Brand Povlsson opfordrede Magnus til bistand, og Valdis tilskyndede ham ivrig til at hjælpe. Tord Bödvarsson bad også Magnus om hjælp og sagde, at det vilde være bekvemt for ham at støtte hans fader, da de bægge boede i samme bygd[2], men at det vilde falde ham vanskeligt at stå dem imod. Magnus svarede, at han vilde hjælpe Povl, som han først havde lovet bistand. Brand var en stærk mand og stor af vækst; hans broder Magnus var også en kraftig mand, og ofte opholdt der sig hos ham løse og ledige folk, når de var raske mænd. Hans fostbroder var Torarin svade[3], en overmåde stærk mand, og mange andre hans jævninge var på den tid i Reykjaholt. Hövdingerne blev dog enige om ikke at øge vanskelighederne i herredet, men afvænte altinget.

Bægge parter drog til tings om somren, og der holdtes møder angående sagen. Povl opregnede den skade han havde lidt, ved at Bödvar havde forødt meget gods i Tunge, og forlangte erstatning herfor, da han anså ham for med urette at have besat gården. Men Bödvar mente, at Vigdis havde ret til at overtage og bestyre den del af formuen, som hendes broder Tore havde ejet i fællesboet med Torlaug; for at nå et forlig i sagen vilde han dog gå ind på, at Vigdis lige overfor Povl fik en tredjedel af alt godset som sin ejendom[4]. Da kom det dertil, at bægge samtykkede i at lade Jon Loftsson dömme. På tinget afsagde Jon sin kendelse, at Povl skulde have alle de jordejendomme, som Tore havde besiddet, og ligeså løsøret, men skulde betale Vigdis 40 hundreder, som Bödvar først havde forlangt; det forekom ham rettest, at Povl gjorde

[1] Reins abbed-sæde er tvivlsomt; Tværå kan det næppe have været Også han tilhørte Gilsbakkeslægten. [2] Bödvar Tordssons gård Gardar og Magnus Torlakssons gård Melar ligger ikke langt fra hinanden, bægge i den sydvestligste del af det nuværende Borgarfjords syssel. [3] Tilnavnet kan måske betyde „rå, plump". [4] Bödvar forlanger strængt taget det halve bo, d. v. s. 240 hundred (hvert hundred udgör, som det vil erindres 120), men vil betingelsesvis lade sig nöje med en tredjedel, 160 hundred.

Digitized by Google

dette for enighedens skyld overfor Tores frænder, uagtet han lovlig besad godset. Povl erklærede sig tilfreds med hans afgörelse, men Bödvar syntes ikke om kendelsen og red tilbage til Tunge, hvor han blev siddende på gården hele det år.

Povl Sölveson havde bortgiftet sin datter Arndis til Gudmund dyre[1], og derfor understøttede han Povl. Næste forår efter påske kom biskop Brand og Gudmund dyre Povl til hjælp med en stor skare folk; ligeledes Torleiv beiskalde og Are Torgilsson den stærke[2], ti Magnus Povlsson var gift med Ares søster Hallfrid. Der kom også Hermund fra Kalmanstunge, som havde været gift med Hallfrid Runulvsdatter, og en mængde af bygdens folk. Nede fra Tunge kom Tord Bödvarsson og opfordrede Povl til at indrömme Vigdis' frænder hæderlige vilkår. Da svarede Gudmund dyre, at Povl havde henskudt sin sag til hövdingen Jon Loftsson og vilde nu rette sig efter alle hans bestemmelser, og det gjorde han for sin præstelige værdigheds skyld og for at store vanskeligheder i bygden kunde undgås, men tilföjede, at Tungefolkene kun lidet havde vist, at de fortjænte at hædres. Derefter drog Reykholtingerne på stævnefærd til Tunge. Bödvar havde ladet opføre en forskansning omkring gården Tunge og havde mange folk der. Der var da hans svigersön Sturla Tordsson med stort følge, Tord Bödvarsson, Arne Borgnyson fra Holm og Svein Sturlason; de rådslog alle om, hvilken fremgangsmåde man skulde følge, hvis de stævnede dem. Nogle af de voldsomste rådede til, at man skulde anfalde dem. Sturla sagde, at det ikke var rådeligt, overfor en så stor styrke som de havde, men foreslog heller at stævne dem lige så mange gange og bruge som påskud hvad der faldt dem ind. Dette blev bestemt, og bægge parter anlagde sag. Sturla gik gik hen til Jon Torarinsson, Gudmund dyres broder — deres moder var Turid, Gudmund lovsigemands datter[3] —, og sagde: »god dag, Jon«! En mand spurgte, hvorfor han

[1] En nordlandsk hövding, om hvem et afsnit af Sturlunga saga handler. [2] Sönnesön af den bekendte historieskriver Are frode. [3] Lovsigemanden Gudmund Torgeirsson (1123—34) var de to halvbrødres morfader; Gudmund dyres fader hed Torvald.

Digitized by Google

hilste ham og ikke Gudmund. Sturla svarede, at denne var bekendtest ved ugærninger. Jon var skjald, han kvad:

19. Fanden er faret i Sturla,
finder sig let til rette —
ham man må jo for husvant
holde, hvor uret voldes.

Derefter red man fra den sammenkomst, og sagerne kom om somren for altinget. Povl lod da på tinget lovlig bevidne tidsforskellen mellem Tores og Torlaugs død, således som han havde för gjort. Men heller ikke denne gang blev de enige, og sagerne ordnedes således, at et forligsmøde i herredet blev bestemt til om efteråret efter Mikaels messe[1] i Reykjaholt. Heri tog mange ansete mænd del. Her var Bödvar Tordsson tilstede og hans svigersön Sturla; folk sad ude på græsmarken syd for gårdens huse og forhandlede om en overenskomst. Bödvar vilde fremdeles, at han og Vigdis skulde have en tredjedel af formuen, og anførte, som tilfældet var, at selv om husholdningen på Tunge havde givet ringe udbytte, havde han dog lagt meget til i mel og slagtekvæg. Men Povl var temlig utilböjelig og talte for sin sag, og afgörelsen trak i langdrag.

Sturla såres af Povl Sölvesons hustru.

1180. Povls hustru Torbjörg havde et vredagtigt sind og var meget misfornöjet med denne forhaling; hun løb ind mellem mændene, med en kniv i hånden, og stak til Sturla, idet hun sigtede efter öjet og udråbte: »hvi skal man ikke göre dig ham du helst vil ligne så lig som muligt, og det er Odin[2]!« men i det samme blev hun greben, så at stikket afbødedes og ramte kinden; det blev dog et stort sår. Derpå sprang Sturlas mænd op og svang våbnene. Da sagde Sturla: »anfald ingen mand, för jeg siger, hvem der skal rammes«. Bödvar var også meget ophidset. Da sagde Sturla: »lad folk sætte sig, så vi kan tale om forliget; det er ikke værd at tabe ligevægten for denne sags skyld. Kvinderne har for-

[1] D. v. s. 29. september. [2] Ordene indeholder en så grov fornærmelse som vel muligt, da Odin på de tider betragtedes som et med djævelen.

Digitized by Google

skellige måder at lægge deres kærlighed for dagen på, og Torbjörg og jeg har længe været gode venner«. Han holdt hånden for ansigtet, gned blodet ud over kinden og sagde: »det står til at vænte, at Povl og jeg enes om vore sager, uden at andre behøver at blande sig heri, og sæt Eder Povl måg«! Da svarede Povl: »visselig vil jeg forhandle om forlig med Bödvar, men dog forekommer mig det, som nu er sket, omtale værdt til udjævning af sagen«. Sturla svarede: »lad folk først tale om forliget mellem dig og Bödvar; dette har intet at betyde, jeg og min måg Povl kan senere tale derom«. Da forligtes han og Bödvar, og Povl opgav da, hvad der hidtil havde været dem imellem, så at sagen afgjordes på den måde, at Bödvar skulde have en tredjedel af det gods, som Tore havde ejet.

Efter dette beredte folk sig til at ride bort, og Povls venner bad ham om, at han skulde tilstå Sturla selvdom i sagen. Han gjorde det ugærne og sagde, at man af Sturla kun kunde vænte sig uretfærdighed, selv om han brugte fagre ord. Dog gik han efter folks opfordring hen til Sturla og takkede ham for den selvbeherskelse han havde vist på mødet. Sturla svarede: »det hører jeg, at det ansés for ligegyldigt, hvorledes jeg bliver behandlet, og jeg kan ikke mærke andet, end at du synes således«. Povl svarede: »hvis det skete derved kan göres godt, så er jeg villig til at lade dig selv bestemme den oprejsning, som du finder passende«. Sturla sagde: »tag dig i agt for, hvis jeg selv skal vurdere mig, at I ikke finder det overdrevent«. Povl svarede: »den forlegenhed, som er hændt, har ikke ramt mig med min gode vilje, og lige så lidt har jeg ønsket dig skade derved, det passer derfor godt, at du afgör sagen; men derom vil jeg bede dig«, tilföjede Povl, »at du ikke kender i sagen, för end rettænkende mænd og vore fælles venner er tilstede«. Derefter overdrog ved håndslag Povl Sturla selvdom, men Sturla til gengæld, at sagen ikke skulde retslig forfølges, og dermed skiltes de.

Digitized by Google

Sturlas ubillighed.

1181. Nu gik vinteren, og næste vår drog Sturla sydpå til Borgarfjord og red i Tunge til Bödvar. Derpå sendte han bud til Povl i Reykjaholt, at han skulde komme til Tunge og høre forligets forkyndelse. Det var korsmesse[1]. Da Povl kom, spurgte Sturla: »hvor mange folk vil du medtage i forliget, så at du giver håndslag på deres vegne«? Povl svarede: »mig og mine sönner og min kone«. Sturla sagde: »ikke flere«? Da tilföjede Povl: »Hermund og hans sönner og Torve Svartsson«. Hertil svarede Sturla: »vil du medtage dem, så vil jeg undtage dem, ti nu bærer du vidne om, hvem der har lagt råd op mod mig«. »Det er min tro«. sagde Povl, »at i de anslag har ingen haft del uden den som udförte værket. Men derfor nævnte jeg disse mænd, at ingen viser sig redebonnere til at hjælpe mig end de. Nu vil du vel ikke både undtage folk fra forliget og alene kende i sagen dig til hæder«. Det kom så dertil, at Sturla forkyndte kendelsen og sagde: »hvorfor skulde vi undlade at følge den forstandigste mands, Havlide Mårssons, eksempel, da han kom til skade ved at såres. Nu tilpligter jeg dig at bøde for din hustru Torbjörgs overfald på mig 2 hundred hundreder; det skal være varer og kvæg, guld og renset sølv eller andre gode værdisager«[2]. Povl sagde: »visselig har din ubillighed længe vokset, men nu er usömmeligheden dog nåt til det yderste,« og tilföjede at summen næppe vilde blive betalt til første fardag[3]. Det var ikke gode ord, som folk, vekslede den dag, og alle fandt det uhørt, at det kunde falde ham ind at bestemme sligt; herefter drog folk hjem.

Povl kaldte sine sönner til sig og spurgte, hvad de vilde foretrække: »man må betænke, at hvis denne sum betales, så vil hele vor formue gå med; nu må I vælge, om I vil løbe den fare at udsætte eder for Sturlas overvold og efterstræbelser, eller I vil søge andres bistand og købe hjælpen for penge, ti de fleste vil mene, at i denne sag kan man ikke blande sig«.

[1] D. v. s. 3. maj. [2] Dette beløb svarer til det beløb af 80 hundrede tre-alens ører, som Havlide tilkendte sig som bod for det sår Torgils Oddeson havde tilföjet ham. Se s. 51. [3] Fardagene, 4 på rad i slutningen af maj måned, var egenlig den lovbestemte flyttetid for jordbrugere.

Digitized by Google

De svarede, at de aldrig vilde opgive deres ejendom. Siden sendte Povl sin sön Brand sydpå til Odde, hvor han blev vel modtaget af Jon. Han fremførte da sagen for ham og forklarede ham hele sammenhængen. Jon svarede, at det sömmede sig ilde, at hövdinger med så stor uretfærdighed angreb en så ypperlig gejstlig som Povl var, og sagde, at han på tinge vilde yde ham al den hjælp han kunde. Siden drog Brand hjem og sagde Povl, hvorledes sagen stod. Det led nu mod tinge.

Povl red til tings, ti han var indehaver af Reykholtingegodedömme; mellem de forskellige flokke herskede stor mistro og agtpågivenhed. Han red til sin bod, men Jon Loftsson gik fra sin bod ud imod ham, hilste ham og bød ham velkommen og sagde: »følg med til min bod«. Povl takkede ham for tilbudet; »men«, tilföjede han, »jeg vil ride til min bod, derimod kan vi holde vore drikkelag i fællesskab, så længe tinget varer«. Dette gjorde de. Kort efter tingets begyndelse opsøgte Bödvar Tordsson Jon Loftsson og sagde, at Sturla havde sendt ham og håbede, at Jon ikke vilde være en modstander af denne sag, skönt sligt sagdes. Jon svarede, at man var gået frem med stor voldsomhed mod Povl, og at det ikke sömmede sig for mægtige hövdinger at yppe strid med gamle og værdige gejstlige; »derfor vil jeg yde Povl bistand«. Bödvar sagde: »det aner mig, at det vil koste nogle af Povls venner hovedet, hvis Sturlas vilkår forringes«. Jon svarede: »folk ved vel, at Sturla ofte er rask til manddrab, men flere forstår at lade mænd dræbe end Sturla alene, og det siger jeg dig, Bödvar! at hvis Sturla lader dræbe én mand for Povl, skal jeg lade dræbe tre mænd for Sturla«. Dermed endte deres samtale. Under hele tinget herskede gensidig mistro. Sturla opholdt sig sædvanlig i sin bod og gik kun få steder, men lod sig underholde hjemme i boden.

Povl præst opsøgte biskop Torlak, og de havde en samtale. Biskoppen sagde: »din og Sturlas tvist forekommer mig ikke at være mellem ligemænd; de er mægtige og underfundige, men du er en fremragende gejstlig. Nu beder jeg dig at være forsigtig og bære våben, så at du kan værge dig, hvis det behöves; ti af dem kan man vænte sig alt«. Povl gjorde

Digitized by Google

så, men ofte lod han sine våben blive liggende, når han gik fra kirke, og det viste sig heri, at han ikke var vant til at bære våben.

Sturla giver efter for Jon Loftsson.

Nu forhandledes der om forlig, og Sturla og hans parti indså, at Jon havde besluttet med kraft at hjælpe Povl efter biskop Brands anmodning. Folk mæglede da imellem dem og bad Sturla, at han skulde henskyde sagen til Jons afgörelse; man kunde da vænte, at dette vilde blive ham til den störste ære, men det var meget usikkert, hvorledes det vilde gå, hvis det kom til strid; de fremhævede, at Sturlas parti havde brudt de aftaler, som Jon bestemte i Tunge-sagen, og derved vist ham mangel på agtelse; de ytrede også, at denne sag så meget mere burde ordnes, som den på en uhørt måde var rejst. En dag da folk i talrig mængde strömmede til lovbjærget[1], gik Sturla frem på forskansningen foran sin bod[2]; det var nemlig ofte hans sædvane at holde lange taler om sine anliggender, ti manden var både klog og veltalende; han ønskede også, at hans berömmelse skulde overgå alle andres.

Han talte nu således: »sagen mellem Povl og mig vil være folk bekendt, og ligeledes den beskæmmelse, som var mig tiltænkt, hvis den var kommen til udførelse, og at det ikke skete, skyldtes mere min gode lykke end dens optræden, som handlede. Siden kom det til forlig i sagen og Povl overdrog mig selvdom, men nu hiddrages de ypperste mænd på Island, for at få denne sag afgjort ved voldgift, som för henvistes til selvdom. Hvis der gives tilfælde, hvor folk tidligere har båret sig således ad, kunde dette tages under overvejelse. Af de mænd, som nu har knyttet sig til sagen, nævner jeg først Jon Loftsson, som er den mest udmærkede mand her i landet og som alle henskyder deres sager til. Jeg ved da intet bedre for min anseelse end prøve, hvilken

[1] Sml. foran S. 34. [2] Denne bod må antages at være den samme som den senere i Sturlunga saga nævnte Hladbod, der lå ved indgangen fra tingsletten til Almanna-kløften, vest for Øksará.

Digitized by Google

hæder han vil tilstå mig. Det kan være, at jeg ikke har forstand til at vælge hvad der er bedst for mig, men min ære vil jeg søge at bevare«. Da ytrede biskop Brand: »ingen har noget at udsætte på din forstand, men snarere tvivler man om din retsindighed«. Jon svarede, at Sturla ved sine kloge ord havde sørget for manges velfærd; »men«, tilföjede han, »for Povls vedkommende vil böderne blive nedsatte, ti de var overdrevne, og herom skal man nu have med mig at göre og ikke med Povl«. Herefter gik folk fra lovbjæget og hjem til boderne. För tingets slutning tilbød Jon Sturla barne-opfostring[1] og indböd hans sön Snorre og ham selv til kirkedagen[2] i Odde. Derpå fulgte Sturla drengen sydpå og modtog siden anselige gaver af Jon, men böderne ændredes meget og fastsattes til omtrent 30 hundreder.

Povl præst indböd Jon Loftsson til Reykjaholt, og der var et godt drikkelag. Da förtes tre okser frem; af disse var én 6 år, en anden 9 år.[3] Povl sagde: »den lön her bydes er ringere end du fortjæner for din hjælp; men nu skal du vælge, om du vil have denne 6 års okse eller bægge de andre«. Jon så på okserne og svarede: »det dömmer jeg om den 6 års okse, at der næppe findes bedre okse end den, og denne vælger jeg«. Povl sagde: »det er godt, ti denne har alene kostet mig lige så meget som de andre to«. Derefter trak han en guldring på oksens horn og sagde, at hermed skulde følge 10 hundreder i vadmel.[4] Jon takkede ham varmt for sådanne vennegaver, og de skiltes med et oprigtigt venskab.

Sturlas sidste år.

Man fortæller, at da Sturla erfarede Torbjörgs, Povl præsts kones, död, lagde han sig til sængs, som han ofte plejede, når han var bekymret. Man spurgte, hvad det skulde

[1] En stor æresbevisning, da man efter den gængse opfattelse derved bragte sig selv i en art underordnet stilling; det barn, opfostringen gælder, er den senere så bekendte hövding og forfatter Snorre Sturlason. [2] D. v. s. årsdagen for kirkens indvielse, der fejredes som helligdag. [3] Sandsynligvis er den tredje okses alder udfaldet i teksten. [4] D. v. s. 10 hundred alen.

Digitized by Google

betyde. Han svarede: »jeg har nu spurgt de tidender, som forekommer mig alvorlige«. Folk svarede; »vi troede ikke, at du vilde sørge over, at Torbjörg var død«. Sturla sagde: »grunden er også en anden; jeg føler mig ilde til mode, fordi jeg mente, at der altid vilde være anledning til fjendtligheder mod Povls og Torbjörgs sönner, så længe hun levede, men nu går det ikke vel an at forfølge dem, da hun er død«. Da boede på Helgafell Povls sön Magnus præst og Hallfrid, datter af Are frodes sön Torgils; hun var en særdeles dygtig kvinde. Sturla døde i sin alderdom på Hvam; men Gudny boede der længe efter. Einar Torgilsson døde 2 år efter Sturla, som senere skal beretttes.[1]

Mange sagaer bliver nu samtidige[2], og man kan dog ikke på én gang nedskrive dem alle: biskop Torlak den helliges saga[3] og Gudmund Areson den godes, indtil han blev viet til præst (1185); Gudmund den dyres saga begynder 3 år efter Sturlas død (altså 1186) og ender, da biskop Brand er død; da viedes Gudmund den gode til biskop[4]. Ravn Sveinbjörnssons og Torvald Snorresons saga er samtidig med Gudmund den godes saga, og denne endes efter biskop Brands død, således som Sturla Tordsson beretter i Islændinge sagaerne[5].

Næsten alle de sagaer, som har tildraget sig her på Island, var skrevne för biskop Brand Sæmundsson døde, men

[1] Sturlas og Einars dødsår er henholdsvis 1183 og 1185. [2] D. v. s. nu (c. 1200) foreligger mange beretninger om indbyrdes samtidige begivenheder. [3] Biskop Torlak († 1193, skrinlagt 1198) nævnes kun ganske flygtig i Sturlunga saga. [4] Biskop Brand Sæmundsson døde 1201; hans efterfølger blev Gudmund Areson den gode, som indviedes i Norge 1203. Gudmund døde 1237, efter dog længe i forvejen at være fjærnet fra sit embede. [5] Den saga, som her benævnes efter Ravn og Torvald i forening, er utvivlsomt den Ravns saga, hvoraf sidste halvdel er optaget i Sturlunga saga, og som ender med Ravns drab 1213; Torvald indebrændtes 1228. Det påfølgende *denne* går vistnok på Gudmund den godes saga, men da der umiddelbart efter henvises til Sturla Tordssons beretning i Islændinge sagaerne (d. v. s. Sturlunga sagas midtparti), synes det at måtte være de heri indtagne fortællinger om Gudmunds bispeår, hvortil der sigtes.

Digitized by Google

de sagaer, som senere har tildraget sig, var kun i ringe grad nedskrevne, för skjalden Sturla Tordsson forfattede Islænddinge sagaerne, og dertil havde han kundskab fra indsigtsfulde mænd, som levede i hans første dage, men noget havde han fra breve, som de havde skrevet, som var deres samtidige, som sagaerne handler om. Meget kunde han selv se af de vigtige begivenheder, som i hans levetid tildrog sig. Og vi tiltror ham vel både forstand og oprigtighed til at fortælle, ti ham kendte jeg som den forstandigste og sindigste mand. Gud unde ham nu den lön, som overgår vor ros«.[1]

[1] Den her talende er Sturlunga-samlingens, ved c. 1300 levende redaktør, sandsynligvis lagmanden Tord Narveson eller en af hans nærmeste slægtninge, som ønsker her at give en oversigt over sine kilder for det efterfølgende. Hans beretning om nedskrivningstiden for islandske sagaer har været forskellig opfattet, så meget mere som den foreligger i en dobbelt redaktion. Som her gengivet udsiger den, at de fleste islandske sagaer, om hvad der hidtil havde tildraget sig (ikke blot de til de grund for Sturlunga-samlingen liggende), var nedskrevne för 1201, men at de begivenheder, der senere havde tildraget sig, kun i ringe grad var nedskrevne, för Sturlas forfattervirksomhed begyndte. Den her nævnte Sturla er Hvam-Sturlas sönnesön af samme navn, skjalden og historieskriveren Sturla Tordsson, som levede 1214—84; om hans andel i Sturlunga saga se nærv. oversætters afhandling i Aarb. for nord. Oldk. 1902. Sml. F. Jónssons, Oldnorsk-isl. litt. hist. II, 269—71. De i tekststykket tilföjede årstal skyldes oversætteren.

Digitized by Google

SAGAERNE OM GUDMUND DEN GODE SOM PRÆST OG GUDMUND DYRE.[1]

(1161—1202.)

Torgeir Halleson boede under Hvassafjæld i Øfjord; han var gift med Hallbera, datter af Einar fra Reykjanæs, som var sön af Are, sön af Torgils, en sön af Are Mársson. Torgeir og Hallbera havde 10 börn, som nåede den voksne alder, 5 sönner og 5 døtre. En af deres sönner var Einar, som ikke efterlod sig börn. Han fandt døden i Grönland i ubygderne, og der er to fortællinger om hans død. Styrkår Sigmundsson fra Grönland, en dygtig og pålidelig mand i sine beretninger, fortæller, at deres skib fandtes i ubygderne, men besætningen havde delt sig i to partier og kæmpet indbyrdes, fordi lævnedsmidlerne slap op for det ene parti, för end for det andet. Einar undkom selv tredje og søgte til bygden; han gik op på jøklerne og mistede livet dêr, da der var en dagsrejse til bygden. De fandtes året efter; Einars lig var helt og uskadt, og han hviler på Herjulvsnæs.[2] Torgeirs anden sön var Torvard; han rejste udenlands 18 år gammel, og straks da han steg i land i Bergen, slog han en af kong Inges hirdmænd ved navn Jon, så at han aldrig blev rask og døde året efter. Grunden hertil var, at denne mand havde sejlet fra ham i Øfjord, men Torvard fik sig straks plads ombord i et andet skib, og de kom til Bergen tre dage senere end Jon. Torvard søgte beskyttelse hos Ketil Kalvsson og havde i hver sin hånd øksen

[1] Sagaen om den nordlandske hövding Gudmund dyre er indflettet i en oprindelig selvstændig saga om biskop Gudmund Aresons ungdomsår.
[2] Herjulvsnæs (Ikigeit) var et af de sydligste af Nordboer beboede punkter i det gamle Grönland; der er her fundet lævninger af en kirke.

Digitized by Google

og skaftet, som knækkede, da han slog Jon. Men den sag endte således, at Torvard blev kong Inges hirdmand og blev ham kær. Nu stanser beretningen om Torvards foretagender, ti deri er mere indhold end jeg vil skrive i denne saga.[1] Han giftede sig, da han ophørte med rejserne, og ægtede Herdis Sighvatsdatter. Han havde 5 døtre, som nåede den voksne alder; en var Gudny, som blev gift med biskop Brands sön Torgeir og derefter med Erik Håkonsson fra Orknøerne, en dattersön af Sigurd slembe; den anden var Gyrid, som Kolbein Tumeson var gift med, den tredje Gudrun, som Kløng Kleppjarnsson ægtede, den fjærde Hallbera, der ægtede Tord Önundsson, den femte Ingebjörg, som var gift med Brand. Men för Torvard giftede sig, havde han en datter med Yngvild, datter af Torgils Oddeson[2]; hun blev gift med Hjalm Asbjörnsson. En anden datter havde han med Herdis Kløngsdatter, hun hed Helga og var gift med Teit Oddsson i Østfjordene. Torvard havde en sön, som hed Ögmund, med en kvinde, som hed Helga. Ögmund ægtede Sigrid Eldjarnsdatter fra Espehol. I sin alderdom havde Torvard en datter, som hed Berghild, med Birna Brandsdatter; hun blev gift med Eldjarn i Fljotsdalsherred. Torgeirs tredje sön hed Tord og var munk i Tværå og døde der, han havde ingen börn. Den fjærde hed Ingemund, han var gift med Sigrid Tumedatter og havde ingen börn; han var præst og en meget anselig mand. Are hed Torgeirs femte sön, han var en stor og stærk mand. Torgeirs datter Tora var gift med Hedin Eilivsson, som boede på Holar i Øfjord, men senere blev hun gift med Eyjulv Einarsson. Torgeirs anden datter hed Ingebjörg, hun var først gift med Helge Eriksson fra Langahlid, men senere med Hvam-Sturla. Torgeirs tredje datter hed Torny, hende ægtede Grim Snorreson fra Hov på Hövdastrand i Skagafjord. Torgeirs fjærde datter hed Grima, hun var gift med Brand Tjörveson på Videvellir. Torgeirs femte dater hed Oddny, hun var gift med Darr-Tore Tor-

[1] Om Torvard, der tidligere er nævnt i Hvam-Sturlas saga, fortælles adskilligt i Sturlunga sagas fra Gudmund dyres saga hentede afsnit.
[2] Sml. foran s. 67—69.

Digitized by Google

vardsson. Gunnar hed en Mand, som kaldtes Slegge-Gunnar,[1] han var en sön af Helge, sön af Tord, sön af Tore, sön af Arngeir, sön af Bödvar. Gunnar var gift med Rannveig, datter af Ulvhedin, som var sön af Kolle, sön af Tormod (sön af Kolle[2]). Torlaksson, som var en broder til Steindor på Øre, fra hvem Ørbyggerne nedstammer.[3] Tormod Kolleson var gift med Torny Aredatter fra Reykjanæs. Gunnar og Rannveig havde en datter, som hed Ulvheid, hun blev bortgiftet mod sin vilje. Senere hen blev Are Torgeirsson forelsket i hende og havde med hende 4 börn. Klement hed en sön af dem, som døde ung. De havde en anden sön, som hed Gudmund; han var født på den gård, som hedder Grjotå i Hörgådal, dêr boede den gang Steinunn, som var datter af Torstein og Sigrid Ulvhedinsdatter; hun var Ulvheids fætterske,[4] og der var et kærligt forhold imellem dem. Det var tre dage för Mikaels messe, at drengen blev født. Der var til stede en indsigtsfuld og forstandig mand ved navn Gudmund krushoved; han tog til orde, da den nyfødte dreng lod sin stemme høre, og han tilstod aldrig at have hørt nogen sådan barnestemme og sagde sig i sandhed vide, at det barn vilde blive ypperligere end andre mænd, hvis det levede, og at han blev meget forfærdet ved at høre denne røst. De havde en datter, som hed Gudrun og en sön, som hed Gunnar og døde ung. Da Ares og Ulvheids samliv begyndte, overlod hun ham 15 hundred tre-alens ører,[5] til rådighed og anvendelse, og ejede desuden en guldring og mange andre kostbarheder, men da Are var en rundhåndet mand, forbrugtes snart disse penge.

Are Torgeirssons fald.

Nu er det at fortælle, at Torvard Torgeirsson kom tilbage efter kong Inges fald[6] og erklærede, at han vilde ikke

[1] Af *sleggja* d. v. s. forhammer. [2] Dette slægtled er tvivlsomt. [3] Efter denne slægt har den bekendte Eyrbyggja saga navn. [4] *systrunga* d. v. s. kusine på mødrene side. [5] 15 h. tre alens ører svarede til 15 mark sølv, i nutidens penge (efter købeævne) c. 4500 kr. [6] Kong Inge faldt 4. febr. 1161 i et slag ved Oslo mod Håkon hærdebred.

Digitized by Google

tjæne nogen jordisk konge efter kong Inge, ti han mente, at ingen vilde blive hans jævning. Og derom bad han sin broder Are, hvis han kom til Norge, at han da ikke skulde slutte sig til den flok, som havde fældet kong Inge; han sagde, at det var sandsynligt, at en flok vilde rejse sig østpå i Vigen[1] for søge hævn, og bad ham slutte sig til denne og indtage hans plads. Nu drog Are bort, men Ulvheid med deres sön Gudmund blev tilbage. Are opsøgte Erling jarl og traf ham næste forår østpå i Vigen, og straks efter stod en kamp i Tunsberg mellem Håkon herdebred og Erling jarl, i hvilken Håkon tabte og flyede. Kort efter kæmpede de ved Ravnebjærgene og Håkon flyede atter[2]. Et tredje slag holdt de den sommer under Sekk ud for Raumsdal; der faldt Håkon og mange ansete mænd med ham.[3] Erling jarl agtede Are höjt for hans bistand. Om vinteren drog jarlen og kong Magnus omkring på Oplandene, og Are og mange hirdmænd med dem; de havde da en kamp ved Reyr kort fra Hamar købstad og kæmpede med Sigurd jarl; der faldt han og 1166.
mange folk med ham.[4] Men da disse tidender kom til Island, og det med, hvilken anseelse Are nød hos kongen og jarlen, kvad Torvard følgende vers:

20. Stridsglad, støt hos Erling
stod sydpå min broder
i det bragende bulder
bold under brede skjolde.

Ung han kom til kampen.
kæk han slog for os bægge,
hvor de brast, de brune
brynjesærke stærke.

Om våren længtes Are tilbage her til landet, og jarlen gav ham en knar med rå og redskab. Han havde en heldig rejse og landede ved Gåsar i Øfjord; Åmunde Konradsson og han ejede i forening skibet, halvdelen hver. Den sommer

[1] Vigen omfattede landet omkring Kristiania-fjord. [2] Ravnebjærgene er en lokalitet ved Tunsberg, en fra slaget ved Tunsberg forskellig kamp her kendes dog ikke. Hvis Are virkelig har deltaget i slaget ved Tunsberg, har han ikke først „næste forår" efter sin ankomst til Norge truffet Erling jarl, slaget ved Tunsberg var nemlig samme år som kong Inges fald. [3] Sekk er en ø i Moldefjord i det vestlige Norge; den nævnte kamp mellem Håkon og Magnus fandt dog ikke sted „den" sommer, men først den næste (1162). [4] Det her omtalte slag stod 20. febr. 1163 på Re ved Tunsberg, hvormed i Sturlunga saga Reyr er forvekslet. Den ovennævnte kong Magnus er Erling jarls sön, Sigurd jarl var modpartiets fører.

Digitized by Google

blev kaldt Stenkast-sommeren; da kæmpede man i lovretten på altinget, og mange folk såredes, der faldt præsten Halldor Snorreson og der såredes Torvard Torgeirsson; men da disse begivenheder var indtrufne, da forekom det høvdingerne nødvendigt at forlænge tinget, for at de sager straks kunde søges, hvor folk havde taget skade af stenkast og våben, ti under stenkastningen gik det så utroligt til, at sandfærdige mænd, som var nærværende, fortæller, at efter kampen kunde folk næppe løfte de sten fra jorden, som under kampen kastedes. Og da dette spörgsmål, om tinget skulde forlænges, omhyggelig overvejedes, ytrede Torgeir Halleson sig således: »det er sikkert, at jeg ikke giver mit minde til denne sag, at göre alle folk så stor skade og ulejlighed at forlænge tinget, og jeg frygter for, at herved vil strid og ufred øges, men ikke mindskes. Men de forstandigste mænd har lært det, at man skal dæmpe striden og ikke göre den voldsommere. Nu er min sön blevet såret, og jeg ansér ham for en fuldgod mand, dog vil jeg ikke skaffe ham eller mig de vilkår, som medfører besvær for almenheden; hellere vil jeg vænte og søge råd og drage hjem for tiden«. Og da han havde erklæret dette, fulgte alle høvdinger hans råd, og tinget opløstes. Om efteråret begav Are sig til Hvassafell til sin fader, og derhen fulgte ham Ulvheid; dêr var de to år, og derhen var også deres sön Gudmund kommen.

Da Are havde været der to år, drog han og hans broder Ingemund udenlands, og da de kom over havet, fik Are plads i Erlings hird og var hos ham om vinteren. Den vinter rejste sig en flok under Olav Gudbrandsson, Harald gilles dattersön.[1] Are rustede om foråret sit skib til Island, og de var fuldtfærdige til at stikke søen; men hans avindsmænd lagde ham til last, at han viste Erling sin hjælp ved at forlade ham, når han mest trængte til folk og ufred var at vente. Da Are hørte disse ord, lod han straks bære sit rejsegods af skibet og trådte atter ind i kongens og jarlens hird; men Ingemund præst og de andre Islændere sejlede til Island og havde en lykkelig rejse. Den sommer ledsagede Are jarlen

[1] Olav Gudbrandsson var ifølge kongesagaerne en dattersön af Magnus barfods sön Eystein (halvbroder til Harald gille).

Digitized by Google

og fulgte ham om høsten østpå til Vigen. Natten efter alle helgens messe befandt jarlen sig med sit følge på gården Rydjøkel; han stod efter sædvane om natten op til ottesang og gik til kirke og med ham de mænd, som var ham kærest.[1] Da ottesangen var til ende, sad jarlen og sang salmer. Da hørte de lurklang og forstod, at der vilde komme ufred. Jarlen endte sin salme og gik derefter ud; de så, at krigsfolk var kommet til gården, så at den var fuld af mænd, og jarlen vilde nu søge til sin stue og få sig folk og våben. Da tog Björn buk ordet for, at det var jarlens eneste udvej at se at undkomme, da de ikke havde våben at værge jarlen med, om de end vilde. Are svarede: »lad os blive her og ikke skilles fra jarlen, selv om våbnene mangler«. De tog nu flugten, og fjenderne forfulgte. Jarlen ledsagedes af lensmændene Björn buk og Ivar gille, Björn staller og Are; da de kom til et plankeværk, sprang Björn buk og Ivar gille over gærdet, men jarlen kunde ikke komme over, da han var tungfør, og Björn og Ivar hjalp ham. Are løb da mellem jarlen og fjenderne og satte sig som et skjold foran ham og vendte sig mod krigerne; således gav han jarlen liv, men kom selv til at undgælde, ti hidtil var han ikke såret, men nu blev han ramt i halsen af et kastespyd og derved naglet til plankeværket. Der lod Are sit liv, men jarlen slap bort og fik dog et skud i låret, för han slap over gærdet. Ved dette overfald faldt 10 mænd foruden Are; af jarlens folk faldt efter Torkel hages[2] udsagn Are Torgeirsson, Einar åben-pung, Björn stærke, Jon fjose[3], Ivar dølske[4], Såm tjæreskind, Torodd Jorsalamand. Da jarlen var kommet over gærdet og i nogenlunde sikkerhed, spurgte han, hvor Are Islænding var; hans folk svarede, at han var bleven tilbage ved gærdet livløs. Jarlen sagde: »det er vist, at der døde den mand, som har støttet os bedst, og vi har ingen lige så tapper tilbage· han alene af eder var beredt til af egen vilje at give sit liv for mit liv. Hans frænder kan jeg

[1] Rydjøkel er en nu nedlagt gård Rjodokull nordøst for Kristiania; alle helgens messe falder på 1ste november. Af de to ottesange holdtes den første kl. 3, den anden kl. 6 om morgenen. [2] hage ɔ: den kunstfærdige. [3] fjose ɔ: røgter (?) [4] dølske ɔ: tåbe.

Digitized by Google

ikke erstatte det tab de har lidt for min skyld«. Derefter nåede jarlen til sine tilhængere, samler sin flok sammen og lod begrave de af sine mænd, som var faldne. Disse tidender kom til Island somren efter. Da digtede Ares broder Torvard en arve-flok[1] om ham og syntes snarest således at kunne finde trøst over Ares død ved at mindes hans heltemod i digte, som spredtes viden om.

Gudmund Areson sættes til bogen.

Nu begynder jeg fortællingen med Gudmund Aresons fødsel på Grjotå. Det var samme år som kong Inges fald og branden på Sturlas gård Hvam. Da var Björn biskop på Holar, og Kløng biskop i Skålaholt. Ærkebiskop Eystein indviedes året i forvejen. Da var ledet fra vor herres fødsel 1162 år[2]. Den næste sommer begav biskop Björn sig nordpå til Tværå for at indvie sin broder Björn til abbed[3], og på den rejse konfirmerede[4] han Gudmund Areson på Möd-ruvellir, det skete om foråret efter påske. Den sommer agtede biskop Björn at ride til tings, men da blev han syg og nåede ikke til tinget. Han stævnede da sine frænder og venner til sig og anordnede alt, som om han havde kort tilbage, således som det senere viste sig. Han gav 1 hundred hundrede (alen) fra bispestolen til Munke-Tværå og viste derved to ting, dels at han mente at have været for påholdende med bispestolens gods, dels at han anså det for kristendommens største støtte at styrke klostrene, og han overdrog sin frænde Brand, som blev biskop efter ham, gennemførelsen; dette var forsig-

[1] En „flok“ (ɔ: et kortere digt, i modsætning til „drápa“) forfattet til den afdødes ære og bestemt til fremsigelse ved arvegildet (erfi). [2] Dette rette årstal er 1161. Fra dette år udgår også i det følgende beregningen af Gudmunds aldersår og de dermed forbundne annalistiske notitser, men således at året regnes fra forår til forår (formodl. „1ste sommerdag“ i april) og at Gudmund angives at have fyldt lige så mange år som han har levet vintre. I henførelsen af annalnotitserne til de pågældende år findes dog adskillige unøjagtigheder. [3] Gården Tværå i Øfjorden (Munke-Tværå) var fra år 1155 til reformationen sædet for et benediktiner-munkekloster; den her nævnte abbed Björn bærer i virkeligheden samme navn som hans broder biskoppen. [4] Konfirmationen var i den romerske kirke en med biskoppelig håndspålæggelse forbunden salving.

Digitized by Google

tigt, at overdrage udførelsen til den, som selv skulde betale. Derefter drog han hjem til Holar og lå hele somren, indtil han døde på Kölns-møernes messe[1]. Da tilbød Torgeir Halleson at tage Gudmund Areson hjem til sig til opfostring, det var i hans andet år Det år faldt kong Håkon herdebred under Sekk, og Magnus blev konge. Det år døde abbed Asgrim og Torvald den rige; samme år sloges folk ved fårefoldene i Floe på sydlandet, og da indviedes til Færøerne biskop Roe. Det tredje år kom Are Torgeirsson tilbage, og dette år fandt lovrette-kampen sted, som för er skrevet. Samme sommer blev Brand Sæmundsson viet til biskop. Fjærde år mødte Torgeirs-sönnerne Torvard og Are meget mandstærke på tinget, Are havde mange Nordmænd, næsten tredive, i sin flok; den sommer kaldtes Skjold-somren. Da sagsøgte de Vatnsfjordingerne for det Torvard tilföjede sår, og enden blev, at den mand gjordes fredløs, som havde forøvet anfaldet. Vatnsfjordingerne Povl og Snorre overdrog Torvard selvdom[2]. Torkel Floseson, som var bleven gjort fredløs den sommer, bragte Torvard næste skærtorsdag aften sit hoved og lagde det på bordet for ham; men han gav ham hovedet, bød ham drage bort i fred, hvorhen han vilde, og gav ham efter påskeugen en hest; han skulde nyde godt af, at han kom på en sådan tid[3]. Femte år kom biskop Brand tilbage, da var der store jordskælv i Grimsnæs og 18 mennesker omkom; da var Karlstormen Gregorius messe[4]. Sjette år faldt Are Torgeirsson; da kom Kristi blod til Nidaros. Den vinter døde Jon Sigmundsson den ældre; abbed Rein viedes[5].

Da de midler, som Are havde ejet, ikke tilfaldt hans sön Gudmund[6], forekom det hans frænder bedst at sætte ham til bogen; Ingemund præst tog imod ham for at undervise

[1] D. v. s. de 11 tusinde jomfruers dag, d. 11. oktober. [2] D. v. s. overlod ham selv at afgöre, hvilken fyldestgörelse han vilde bestemme. [3] Den ydmygt bedende fredløse overgiver sig på nåde og unåde, men får tilgivelse under hensyn til helligdagen. [4] Gregorius messe er 12. marts; om den anførte Karl-storm (Karlsbríð) vides intet. De under 5te år anførte begivenheder tilhører i øvrigt det nærmest foregående år, hvorimod sagaen her har glemt Ares udenlandsrejse 1165. [5] Her er glemt en meddelelse om, at i det 7de år (1167) kom tidenden om Ares fald til Island. [6] På grund af dennes uægte fødsel.

Digitized by Google

ham og gav ham således først i bod og arv efter faderen, at han blev pryglet til bogen. Han var meget ivrig, og det var straks klart af hans adfærd, at han havde taget ufordragelighed i arv, ti han vilde råde, hvem han end havde at göre med, og derfor var hans fosterfader hård imod ham. Den vinter kaldtes Vidunder-vinteren, ti da tildrog sig mange underlige ting; da så man to sole, og alver og andre overnaturlige væsener sås ride flokkevis i Skagafjord, det så Are Bödvarsson. I Hegranæs skete det, at en so løb ud af sit hus om natten og brød dörene op og løb hen til en sæng, hvori en kvinde lå med et barn; soen greb barnet og bed det ihjel og løb derefter ud, barnet lå dødt tilbage, men soen løb ind i sit hus. Næste år solgte Torgeir Hvassafell og flyttede til Munke-Tværå[1], men Torvard og Ingemund præst overtog gården; det år brændte kirken i Lauvås, Gudmund var da 8 år gammel. Da begav Ingemund med sin fostersön sig nordpå til Hals til Brand, som var gift med Grima Torgeirsdatter, og var hos ham det år; da flyttede Torvard med sin husholdning til Ljosavatn, og da var Gudmund 9 år. Nu drev Ingemund i forening med sin måg Brand gården Hals, og her var de den næste vinter. Det år dræbte Torvard Höskuld Hareson, og Kår Kodransson og de med ham ihjelsloges; da viedes abbed Karl til Tingøre. Gudmund var 10 år gammel, da hans fosterfader Ingemund flyttede sin husholdning til Vaglar, [men da overtog Torvard gården Hals][2], og da de to brødre således boede i nærheden af hinanden, legede Gudmund og Ögmund sammen og mange andre drenge med dem. Men hvad man end begyndte på, blev udfaldet af legen næsten altid det samme, at til Gudmund lavede de bispehue, stav og messeklæder, kirke og alter, og han skulde være biskop i legen, men Ögmund fik økse, skjold og våben, og han skulde være kriger. Heri så folk et stort varsel, da det senere viste sig, hvad der var bestemt for hver af de to. Det år omkom 80 mennesker ved sneskred, og den vinter

[1] Som munk. [2] Den i skarpe klammer stående sætning mangler nu i Sturlunga saga, men må oprindelig have stået der. Til forklaring af det følgende tjæner, at Ingemund og Torvard var brødre, Gudmund og Torvards sön Ögmund fættere.

Digitized by Google

kaldtes Rædsels-vinteren. Det år dræbtes ærkebiskop Tomas i England og døde munken Torgeir Halleson; den sommer stod en kamp i Saurbø mellem Einar Helgeson og Skogungerne Vilmund, sön af Snorre Kalvsson, og de andre, der faldt 8 mand af Vilmunds folk, men Einar såredes og blev båren bort på et skjold, ligeledes såredes nogle af hans parti[1]. Næste forår flyttede Ingemund præst sin husholdning til Mödruvellir og lejede landet for 10 hundreder[2]. Det år ægtede Ingemund Sigrid Tumedatter. Om høsten kæmpede Sturla Tordsson og Einar Torgilsson, som för er skrevet; da var Gudmund 12 år[3]. Ingemund hævede sin husholdning og flyttede til Ås i Skagafjord til sin svigerfader Tume med sin kone Sigrid, ti deres samliv var temlig ufredeligt; da begav Gudmund sig til Hals til Torvard. Det forår døde Grund-Ketil. Om efteråret flyttede Ingemund bort fra As, da han og Sigrid ikke kunde leve sammen; mange ansete mænd indbød ham til sig, men han begav sig til Grenjadarstad til Hall Ravnsson. Derhen flyttede hans brodersön Gudmund [næste vår i fasten][4]. Den vinter kaldtes Den gode vinter; da brændte Bergen; somren forud var den hellige Sunniva overført fra Selja, og da hendes skrin blev båret mod ilden, stansede den[5]. Det år dræbtes Einar Grimsson, og Helge Skoftesons gård Saurbø på Kjalarnæs brændtes; Styrkår Oddeson valgtes til lovsigemand.

Herefter tilbragte Ingemund og Gudmund 4 år på Grenjadarstad. Da Gudmund var 12 år gammel, indviede biskop Brand ham til akolut, næste år viede han ham til underdegn, og da han var 14 år til messedegn[6]. Det første år skete det, at

[1] Sml. foran. s. 83. Denne kamp, som fandt sted 1170, henføres her urigtig til 1171(—72). [2] D. v. s. den årlige fæsteafgift af denne gård var 10 hundred alen vadmel. [3] Sml. foran. s. 88-91. Kampen mellem Sturla og Einar forefaldt 1171, ikke som her forudsat 1172(—73); ved dette års udgang (april 1173) er Gudmund 12 år gammel. [4] De i parentes satte ord er udfaldne i Sturlunga saga. [5] Den irske helgeninde Sunniva skal med sine ledsagere i 10. årh. have søgt tilflugt i en klippehule på øen Selja i det vestlige Norge, hvor relikvierne opdagedes på Olav Trygvesons tid, og hvorfra den hellige Sunnivas lævninger 1170 flyttedes til katedralkirken i Bergen. [6] Akolut (egl. ledsager), underdegn, degn og præst er de 4 øverste af den katolske kirkes 7 gejstlige grader.

Digitized by Google

da dræbtes Ingemund Jonsson, en broder til abbed Karl; det år drog Povl Tordsson fra Vatnsfjord tilligemed Svein Sturlason og et talrigt følge til Helgafell og bortførte Hallgerd Runulvsdatter og hendes datter Valgerd[1]. Næste år dræbtes Helge Skofteson på altinget, fordi han havde brændt et handelsskib, som tilhørte Povl Nordmand, som kaldtes Brand-Povl. Dette drab påtalte Torvard Torgeirsson, som nåede selvdom hos Nordmændene og derved vandt stor hæder[2]. Det år døde Snorre Kalvsson på Mel. Det tredje år døde biskop Kløng; da faldt kong Eystein på Re og Nikolaus Sigurdsson[3]. Samme år opstod tvist mellem Arnor Kolbeinsson og Svein Sturlason. Svein var redet hen for at besøge en kvinde, som Arnor forbød ham omgang med; Arnor red da efter ham selv syvende og kæmpede med ham ved Svinavatn sidste Marie-messe. Svein havde kun 1 mand med sig og han blev greben og holdt fast, men Svein løb ind på Arnor og huggede ham over armen, så at han straks blev ukampdygtig. De anfaldt ham da og mente at have livet af ham, men Svein kom sig af sine sår, hvorimod Arnor levede med en legemsskade fra den tid af. Denne begivenhed viser, at Kolbein slægtede sine frænder på ved ikke at dæmpe sin voldsomhed og vrede för himmeldronningen Maries skyld[4]. Det fjærde år viedes den hellige Torlak til biskop, og da tog Sverre kongenavn; da var Gudmund 17 år[5].

[1] Sml. foran s. 101-2, hvor de to kvinders bortførelse fortælles som 2 forskellige begivenheder. Gudmunds 1ste år på Grenjadarstad er 1174 (—75); ved dettes udgang, foråret 1175. er han 14 år. [2] Der er næppe tvivl om, at striden mellem Povl og Helge står i forbindelse med den forud nævnte brand af Helges gård Saurbø, som rimeligvis skyldes Povl under hans ophold på Island som købmand. [3] Den her nævnte kong Eystein er Sverres nærmeste forgænger Eystein meyla, som faldt i januar 1177; Nikolaus Sigurdsson, en af modpartiets höfdinger, var året i forvejen bleven dræbt af Eysteins folk. [4] Den nævnte Marie-messe indfalder 8. september. Den her nævnte Arnor Kolbeinsson tilhører samme familie som Kolbein Tumeson, der gjorde Gudmund til biskop, men snart kom i den hæftigste strid med denne; sagaen sigter til, at Kolbein på selv samme helligdag rettede et angreb på bispegården, under hvilket han selv fandt døden. [5] Ordenen af disse angivelser er ikke heldig, Sverres kongevalg (1177) foregår för Gudmunds fyldte 17. år (april 1178), biskop Torlaks indvielse den påfølgende sommer.

Digitized by Google

Gudmund lider skibbrud.

Nu flyttede Ingemund og Gudmund fra Grenjadarstad. 1180.
Ingemund tog ophold på Stad i Kaldakinn hos Torarin og havde landbrug dêr i to år, men Gudmund begav sig til Saurbø i Øfjord til Olav Torsteinsson og opholdt sig dêr i de to år, da hans fosterfader var på Stad. Den første vinter fik Gudmund krushoved en åbenbaring. Den vinter var den første, i hvilken biskop Torlak beklædte sit embede. Næste vår faldt Erling jarl[1]. Da vedtoges ved lov Ambrosius messe, Cecilie messe og Agnes' messe, hvorimod to dage af pinsen afskaffedes. Det påfølgende år døde Hallbera Einarsdatter. Da blev Gudny Torvardsdatter gift med Torgeir biskopssön[2], brylluppet stod på Hals, og der var indbudt 500 gæster. Det år stod slaget på Ilevoldene, mellem Sverre og Magnus[3]. Om våren, da Gudmund var 19 år, beredte Ingemund præst sig til en udenlandsrejse og med ham hans fostersön Gudmund. De fik sig skibslejlighed på Gåsar hos Hallstein pukkelryg og stak i søen dagen för Mikaels messe. Det var en söndag; vinden førte dem nordpå forbi Nup til Melrakkaslette. Da kom der modvind, så at de drev for vinden, og således omtumledes de en uge og førtes vestpå til Hornstrandene. En aften, da de sad ved spisebordet, løsnede en mand, som hed Asmund, tæltkanten, han var Nordmand, og da han så ud, faldt ham i munden: »hys, tys! tæltene ned, op alle mand, rask og hurtig! der er brændinger overalt forude, skyd bordene til side og bryd jer ikke om maden«[4]. Da sprang alle op og kastede tæltene af. Da råbte styresmanden[5] Håvard: »hvor er vor skibspræst«? »Han er ikke langt borte«, svarede Ingemund, »hvad vil I

[1] Erling jarl faldt 29. juni 1179. [2] Sön af biskop Brand på Holar. [3] Slaget på Ilevoldene ved Trondhjem stod 27. maj 1180. [4] De nævnte tælte er et tælttag, hvormed den tids skibe overspændtes, når mandskabet trængte til hvile, da kahyt eller overdækket lastrum ikke fandtes; herunder har man altså ved måltiderne fremsat flyttelige borde. Skibet, som kun i for- og bagstavnen havde et halvdæk, førte et råsejl, og ladningen var stuvet i det åbne lastrum midtskibs. [5] Styresmanden er skibsfører; da denne styresmand kaldes Håvard og tidligere Hallstein er nævnt som ejer af skibet, må der her være to styresmænd, som formodenlig i forening har ejet skibet.

Digitized by Google

ham«? »Vi vil gå til skrifte«. Ingemund siger: »nu er der ikke bedre lejlighed til at gå til skrifte end i høst; jeg har bedet eder derom for guds skyld hver söndag, men I vilde aldrig lyde; nu må gud skrifte eder, ti nu er søen ikke fjærnere mig end eder, værer nu raske og uforfærdede«. »Så vil du dog, præst! sammen med os love valfart og andre storløfter, ti nu hjælper ikke andet«. »På ingen måde«, svarede præsten, »jeg vil være med, hvis jeg må afgöre, hvad der skal loves; ellers vil jeg på alle de Islænderes vegne, som er ombord, erklære, at ingen skal göre løfter sammen med eder, ti jeg vil nu lige så lidt have eders omsorg for mig, som I vilde have min i høst«. »Hvad vil du da love, præst«? »Jeg vil anråbe den almægtige gud, det hellige kors, fru sankte Marie og alle helgen og love den tiende del af alt det, som reddes, til kirker og fattige efter biskoppens bestemmelse«. De svarede: »du skal råde, præst! ti vi kan nu ikke undvære din forsorg«. Derefter gav de hverandre håndslag på dette løfte. De var nu komne brændingerne ganske nær; og der var nu stor uenighed om, hvilken beslutning de skulde tage, og hver vilde sit. Nogle vilde hejse sejl, og man løb hen for at göre det. Håvard styresmand spurgte Ingemund, om han kendte guds höjeste navn. »Jeg kender nogle navne på gud, og jeg tror, hvad apostelen Paulus siger, at ikke er noget navn helligere end Jesus; men jeg kan ikke vide, hvilket du anser for det höjeste«. Styresmanden svarede: »sådanne folk kalder jeg ikke præster, som ikke kender guds navn«. Da kaldte han på Hallstein styresmand og spurgte: »kender du det höjeste navn«? Han svarede: »gud skal vide, at jeg desværre ikke tror, at jeg kan huske det i öjeblikket, men Tord krage kender det vistnok«. »Tord krage, kender du navnet«? Han svarede: »jeg har uheldigvis glemt det, min ven, men jeg kender en, som kan det, Torbjörn humle vêd det«. »Ja vel da, Torbjörn humle! sig navnet, hvis du kan«. Han svarede: »jeg vilde gærne, men jeg ved aldrig af at have hørt det navn, men jeg kan påvise en mand, som jeg tror kender det, det er Einar vibe«. Nu henvendte man sig til ham, og han nævnte navnet[1].

[1] Det skildrede optrin giver en interessant belysning af troen på

Digitized by Google

Da de havde hejst sejlet knap en mandshöjde fra lasten, kom en styrtesø foran lasten og agter og slog over ladningen. Folkene holdt fat i alle tove, og Ingemund greb en rebestang og vilde drage sejlet ned. Hans fostersön Gudmund, som havde sit tilhold i båden, stod mellem båden og sejlet for at klare dette. Da kom en anden sø, så stor, at den gik helt over skibet og bortrev flöjen og bægge skanseklædninger; den tog med sig udenbords alle løse genstande ovenpå lasten undtagen skibsfolkene, og skib og båd tog stor skade. Nu dreves de frem over brændingen, og de fik en tredje sø, som dog var mindre end de andre. Man løb til øsning for og agter, og sejlet hejstes. De så nu land og talte om, hvor de var komne. Nogle sagde, at de var ved Malmø[1], men Islænderen Torarin roste[2] sagde, at de måtte være drevet længere end som så. Da sagde Mår Eyjulvsson, at han kendte, at de var komne vestpå til Skjaldabjarnarvik på Hornstrandene, hvor han havde været somren i forvejen, og de bad ham da om at vise sig til en havn; de vilde længere nordpå til Taralatrsfjord, hvor der var en god havn. Man undersøgte nu, hvad skade der var lidt. Ingemund kom da til sin brodersön Gudmund, hvem styrtesøen havde slået ind i båden, således at foden hang udenfor bådsrælingen og var fast i sejlet. Ingemund spurgte, hvorfor han ikke stod op, men han svarede, at der tyngede en sådan vægt på ham, at han ikke kunde røre sig. Man kastede nu alt af ham, men han kunde alligevel ikke stå op, og da Ingemund spurgte, hvorfor han ikke rejste sig, sagde han, at hans fod var så tung, at han ikke kunde røre den. »Den er dog vel ikke brækket«? spurgte Ingemund. »Jeg ved ikke«, svarede han, »jeg føler intet«. Da så man efter, og benet var knust mod bådskanten så smått som skal-smuld, og tæerne vendte den vej, hvor hælen skulde være; man lavede ham da et leje i båden. Nu savnede

„navnets magt". Det navn, der fyldigst betegnede guddommens væsen, tillagde man guddommelig kraft, og den, som var herre over navnet, kunde ved dettes nævnelse sætte de dette iboende overnaturlige kræfter i virksomhed. Desværre får man ved fortællingens slutning ikke nærmere oplysning om det pågældende navn eller den påfølgende virkning.

[1] Malmø er en ø i Skagafjorden. [2] „rosti" d: slagsbroder?

Digitized by Google

Ingemund præst sin bogkiste, og den var skyllet overbord. Det var et hårdt slag for ham, ti der var hans glæde, hvor bøgerne var, og tilmed var den mand lemlæstet, som han elskede højest. Dog tog han det alt som en guds tilskikkelse, og han så nu sin dröm hurtig opfyldt, som han havde haft natten forud, da han syntes han kom til ærkebiskop Eystein, som modtog ham vel [men sagde: »jeg synes ikke det går hurtig med din rejse, og jeg er bekymret angående den«][1]. Den dröm havde Gudmund tydet således, at der skulde komme over dem en ærke-bestyrtelse. Samme dag de sejlede ind mellem brændingerne, tog Magnus Åmundeson til orde og spurgte, om nogen vidste, hvor de brændinger var, som hed Tuebrændingerne; man svarede ham, at de var ud for Strandene. »Jeg har drömt«, sagde han, »at nær dem er vi komne«. Og kort efter disse ord så de brændingerne. Skibet førtes nu nord forbi Reykjafjæld, men længere kunde de ikke komme; de lod da sejlet falde og kastede anker; omsider fik et tov-anker fast i bunden, og de lå så dêr om natten. Næste morgen bjærgede besætningen sig i land med tømmer fra skibet, de huggede mast og tove og lod det gå overbord, så at det kunde drive op. Da man talte om, hvorledes man skulde bære sig ad med Gudmund, sagde en mand, som hed Berse og kaldtes valbrad[2], ti hans ene kind var blåsort: »hvorledes skal vi kunne føre en mand med os, som har brækket benet, da vi ikke kan bjærge os selv, og lad os kaste ham overbord«. Torarin roste svarede: »gid du få en ulykke for din tale, du fortjænte selv at kastes overbord, men vi vil finde en anden udvej«. Han sprang med det samme overbord og ligeledes Einar vibe[3]. Da havde skibet flyttet sig, så at det stod fast på grunden, og nu hejsede de Gudmund ned i vadmel langs skibssiden, men Torarin og Einar tog imod ham, således at hver af dem holdt om et af hans lår, men han med sine arme om bægges hals; nogle gik bagefter og beskyttede ham mod søerne. Når bølgerne

[1] De i klammer satte ord er ved uagtsomhed udeladte i Sturlunga saga. [2] *valbráð* (nyisl. *valbrá*) egl. „ligkød", betegner en medfødt mørk plet i huden (et modermærke). [3] Den för nævnte Einar „vipa" kaldes her E. „nefa". Bægge tilnavnes betydning er tvivlsom.

Digitized by Google

sank, stod de i fare for at blive trukne med ud i havet; når bølgerne skyllede op mod stranden, førtes de indefter, og således slap de i land omsider. Derefter kæntrede skibet ud mod havet, og alt hvad der var ombord skyllede til havs, skibet sønderbrødes, og kun lidet af godset kom i land.

På det sted boede en mand, som hed Snorre Arngeirsson; han var læge. Han tog imod Gudmund, gav ham ophold hos sig og behandlede ham på bedste måde; han var fattig, men havde en god vilje. Mange folk kom fra de omliggende bygder for at hjælpe de skibbrudne og redde godset. Ingemund gjorde et løfte, for at hans bogkiste og bøger skulde komme i land, og få dage efter spurgtes det, at den var dreven i land ved Drangar uskadt, med alt det der var deri, og således at én haspe holdt, men to var brudte af. Alle andre kister, som kom i land, var derimod sønderslagne og alt borte, som var i dem. Derhen tog Ingemund for at törre sine bøger; og dêr var han til Martinsmesse; da vendte han tilbage for at træffe sin brodersön og se, hvorledes det gik med foden; benet var da grot sammen. Ingemund begav sig derfra til Bredebolstad i Steingrimsfjord; dêr boede da Jon Brandsson, som var gift med Ingemunds søsterdatter Steinunn, en datter af Sturla og Ingebjörg Torgeirsdatter; de tog imod ham med åbne arme, og dêr var han om vinteren. Tre uger för påske kom Gudmund nordfra, så at benpibens brudstykker stak frem; i denne forfatning kom han gående til Bredebolstad Passio domini-dagen[1], og hans farbroder Ingemund blev meget glad ved at se ham. Der opholdt han sig, til påskeugen var til ende, men da mente man hans fod ikke længer kunde undvære behandling. Han rejste da sydpå til Holar på Reykjanæs, til præsten Helge Skeljungsson, han var en ypperlig mand og en fortrinlig læge. Han gav Gudmund en udmærket modtagelse, og der var han under lægebehandling til på den anden side fardagene[2]. Kort efter at han var kommen derhen, æltede lægen foden, og to mænd måtte med en tang drage benstumpen ud af foden, för den gik bort. Derefter

[1] D. v. s. 25. marts. [2] D. v. s. til slutningen af maj, den tid hvor de islandske fæstere tiltrådte deres gårde.

Digitized by Google

lægede han såret, og ved fardagstid var Gudmund rask; efter fardagene rejste han nordpå til Bredebolstad.

Den vinter da Gudmund var på Strandene, kaldtes Sotvinteren; da døde mange mænd, hvis bortgang var et stort tab: Björn abbed på Tværå, Stykår lov(sige)mand, Odd Gissursson, Arnor Kolbeinsson. Da blev Gissur Hallsson lovsigemand; da forefaldt Deildartunge-sagen[1]. Nu var Gudmund 20 år. Om somren drog Jon Brandsson nordpå til Tingøre til gilde og med ham Gudmund Areson; Ingemund ønskede nemlig, at han skulde tage ophold på Hals hos Torvard, og dêr var han om vinteren. Da længtes han tilbage til sin fosterfader, og med Torvard fulgtes han så til altinget. Den sommer kaldtes Græsløse-somren. Den foregående vinter døde kong Valdemar Knudssön i Danmark[2]. Den vinter indtraf store jordskælv, og herved omkom 11 mennesker. Da var Gudmund 21 år. Fra tinget om somren fulgtes han med Jon Brandsson. Den sommer besøgte den hellige biskop Torlak første gang Vestfjordene. Da han kom til Steingrimsfjord, tog han ind på Kalvanæs, hvor kirken var uviet og nyopført. Der samledes mange ansete folk, hvoriblandt abbed Ögmund og Torstein Tumeson, som senere blev abbed; der var også Ingemund præst og hans fostersön Gudmund. Da Gudmund fandt det morsommere at tale med biskoppens klærke end være ved messe og kirkevielse, gik Ingemund præst til ham og sagde: »begiv dig til messen og kirke-indvielsen og læg nöje mærke til alt, ti man kan aldrig vide, hvem der får brug for sligt; men jeg tror, at for den, som skal lære sligt, vil der ikke blive lejlighed til at lære af nogen bedre mand end den, som skal udføre denne forretning her«. Dette var en dobbelt spådom, ti bægge de ting, som lå i hans ord, blev senere til virkelighed, nemlig at biskop Torlak var en helgen, og at Gudmund vilde få denne virksomhed at forrette.

[1] Sml. foran s. 103 fg. [2] Græsløse-somren er 1182; da kong Valdemar I. døde 12. maj 1182, indtræffer altså dødsdagen strængt taget ikke vinteren forud, men nogle uger efter 1ste sommerdag, som dette år indtraf 15. april.

Digitized by Google

Gudmund Areson sagsøger Koll-Odd.

Om efteråret begav Ingemund sig til et skib, som lå i 1183.
Hvitå, for at købe varer til salg og forrentning, ti han tænkte stadig på udenlandsrejse, således som det senere viste sig. Han og Gudmund skiltes i Dalene, og herfra skaffede Sturla Gudmund en ledsager nordpå til Hals, hvorhen Ingemund præst igen sendte ham. Men her holdt han ikke ud mere end en halv måned og vendte tilbage til vestlandet, hvor han tilbragte vinteren på Bredebolstad. Den vinter dræbtes Gudmund Björnsson på Kleivar i Gilsfjord; han var en god ven af Jon Brandsson, og Gudmund Areson påtalte drabet.

Nu stævnede Gudmund en mand ved navn Koll-Odd for drabet og sagsøgte ham til fredløshed. Da han var erklæret fredløs, tog Jon Hunrødsson imod ham. Fra tinget drog Gudmund til Saurbø på vestlandet for at holde eksekutionsdom over Odd på Stadarhol. Derfra begav han sig til Bredebolstad for at træffe sin slægtning Jon og var på besøg der. Herfra tog han til sin svoger Sturla i Hvam for at bede ham søge efter sin skovmand [1]. Men da skete det, at Sturla, som lå i sin banesot, døde to dage efter Gudmunds ankomst. Gudmund blev der, til Sturla var begravet, men nu havde han mistet den hjælp, som derfra var at vænte. Hans iver havde dog ikke tabt sig, og han overvejede nu, hvorledes han skulde søge sin sag fremmet, således at han på den ene side ikke fik skam af forgæves at have gjort en mand fredløs, på den anden side ikke pådrog sig et sådant ansvar, at han derfor mistede sine vielser og den gejstlige stand. Han fandt da råd hos den, der var hans hjælper, den almægtige gud, som indgav ham den beslutning at påkalde den almægtige gud, og han lovede at give gud alt det gods, som tilfaldt ham ved Odds fredløshed, om sagen kunde forliges, så at det ikke blev ham til sjælefare. Nu er denne fortælling ført frem til hvor der stansedes i Heidarvigssagaen, og de to har alt længe løbet ved siden af hinanden [2].

[1] Sturla Tordsson på Hvam var besvogret med Gudmund ved at have været gift med hans faster Ingebjörg. [2] Heidarvigs-sagaen, sagaen om hede-kampen, er den foranstående Hvam-Sturlas saga; denne ender med beretningen om Sturlas død 1183.

Digitized by Google

Dette år tildrog sig Bø-Högne sagen, da Högne bortgiftede sin datter Snelaug til Tord Bödvarsson trods dobbelte hindringer[1]. Dette ægteskab forbød den hellige biskop Torlak med så stor fortrøstning til gud, at han gik til lovbjærget med sin klærkeskare og lod aflægge ed på, at ægteskabet var imod guds lov. Derpå udnævnte han sig vidner og erklærede ægteskabet opløst og udelukker alle dem fra nadveren[2], som havde stiftet dette. Denne sommer forliste fem søgående skibe, og den kaldtes Ufærds-somren. Dette år havde kong Sverre en kamp på Ilevoldene[3]. Nu er Gudmund 22 år gammel.

Efter Sturlas død rejste Gudmund til Tingøre. Der var til stede hans ven og fostbroder Torgrim foderkarl[4]. Han bad Gudmund tage med sig til en hestekamp på Vatnsende i Vesterhôp. Gudmund svarede: »jeg ved ikke, om det passer sig, ti der kommer folk, som jeg ikke skøtter om, nemlig min skovmand Odd og de mænd, som beskytter ham, og det vil være mig en tort at se dem. Dog, hvis du ønsker det, skal jeg følge med, og gud vil da våge over mig«. De tog nu afsted og overværede sammenkomsten. Der mødte Jon Hunrødsson omgivet af en skare uroligt og overmodigt pak; der var den fredløse Odd. Der kom også Tord Ivarsson fra Torkelshvål og med ham et talrigt følge; ligeledes var Bjarne Halleson ledsaget af mange Midfjordinger til stede. Koll-Odd og en søstersön af Jon ved navn Hunrød blev uenige og gik løs på hinanden, og Hunrød huggede til Odd, så at han fik et sår i armen. Derover blev Jon vred og vilde anfalde sin frænde Hunrød. Nu opstod stor trængsel, og Hunrød huggede da for anden gang til Odd, men ramte af en fejltagelse Jons sön Eyjulv, som døde heraf. Jon tilföjede Tord Ivarssons huskarl Torodd et sår, og mange andre såredes her. Således havde gud, da

[1] Ifølge den kanoniske ret var ægteskabet af to grunde ugyldigt. [2] Biskoppen lyser „forbud“ over dem, d. v. s. excommunicerer dem (udelukker dem fra gudstjænesten), men går dog ikke så vidt som til egenlig banlysning. [3] Denne kamp på Ilevoldene ved Trondhjem er forskellig fra det mere bekendte slag 1180. Den fandt i øvrigt ikke, som her angivet, sted 1183, men 1182. [4] Torgrim havde tilnavnet *alikarl*, som muligvis kan oversættes som oven angivet, da *ali-* (af *ala*, ernære) bruges i sammensætninger for at betegne husdyr, som opfodres med særlig omhu i hjemmet.

Digitized by Google

Gudmund forlod mødet, taget hævn over hans fjender, idet Jon mistede sin sön for Odds skyld og Odd selv blev hårdt såret, og alle disse forviklinger var Odd skyld i. Men gud vågede således over Gudmund, at han hverken i ord eller gærning havde bidraget hertil. Herefter begav han sig til Torgeir biskopssön og tilbragte vinteren hos ham godt behandlet, så at han senere bevidnede, at ingen ubeslægtet mand havde været ham så god som Torgeir. Næste vår anlagde Tord Ivarsson sag mod Jon Hunrødsson for det af ham tilföjede sår, og om somren dömtes Jon fredløs. Under denne retssag støttedes Tord af biskop Brand og hans sön Torgeir med disses frænder og venner. Alle mødte mandstærke til eksekutionsdommen, og man enedes her om, at sagen skulde henskydes til biskop Brands afgörelse. Biskoppens sön Torgeir erklærede da, at forliget vilde gå over styr, hvis ikke Gudmunds sag angående Koll-Odds fredløshed og den ham ydede beskyttelse tillige afgjordes, og han viste ham i denne sag så stor kærliged og trofasthed, at der ikke var noget andet vilkår for forlig. Nu forligtes man, så at biskoppen og Torvard skulde kende i sagen. Dette år var de tidender, at da faldt kong Magnus Erlingsson i Sogn, og da døde Tume Kolbeinsson; da brændte gårdene Mödruvellir og Bakke i Midfjord. Da var Gudmund 23 år. Denne sommer drog Gudmund Areson til altinget og derfra sydpå til Næssene på besøg til Magnus Åmundeson og Torfinn, som senere blev abbed[1], ledsaget af præsten Gelle Höskuldsson, og han var derfor ikke til stede ved forligsmødet på Asgeirså. Efter dette besøg begav han sig nordpå til Stad til Torgeir og var der det år sammen med sin fosterfader Ingemund præst. Næste vår hævede Torgeir sin husholdning og beredte sig til at rejse udenlands; han skaffede sig plads på et skib i Øfjord. Det skib ejede Ögmund ravhoved, han var fader til Helge, som senere blev biskop på Grönland. Sammen med ham rejste præsten Toralv Snorreson, Erikssönnerne Torstein og Torkel og mange andre Islændere. Den sommer drog også udenlands på et andet skib i Øfjord Karl abbed, præsten Ingemund

[1] Torfinn Torgeirsson, abbed til Helgafell, d. 1216.

Digitized by Google

Torgeirsson, Ögmund Torvardsson og mange andre islandske mænd. Gården Stad blev da drevet af en mand ved navn Hesthövde, en sön af Gunnar og Gudrun Sæmundsdatter, som var en søster til biskop Brand. Denne vinter døde Einar Torgilsson på Stadarhol. Da rejste Kuvlungerne[1] sig. Einar kåde forliste alle helgens messe og mange brave mænd med ham. Samme vinter styrtede et skred ned på østlandet i Geitdal, hvorved 18 mennesker omkom. Nu er Gudmund 24 år.

Gudmund præstevies.

1185. Dette forår i fastetiden viedes Gudmund til præst af biskop Brand 4 nætter efter Gregorius messe[2]. Ingemund gav ham ved deres afsked alle sine bedste og indholdsrigeste bøger og en messedragt, og skiltes således først fra ham, da han var præst og fuldfærdig i gode sæder. Nu drog da de to mænd bort, som han elskede höjest, Ingemund og Torgeir. Skibene lagde ud fra Øfjord og landede i Norge, og lå bægge vinteren over i Trondhjem. Torgeir biskopssön opholdt sig hos ærkebiskop Eystein om vinteren, men Ingemund præst havde bolig i byen og fik overdraget Jons-kapellet ved domkirken for deri at forrette gudstjænesten; jule- og påskehöjtiden tilbragte han hos ærkebiskoppen og nød hos ham megen anseelse. Næste forår vendte Torgeir og hans ledsagere tilbage til Island, men Ingemund blev tilbage i Norge og overtog gudstjænesten i Mariekirken på Stad[3], hvor han var to vintre. Det tjæner til bevis på, hvor god en mening ærkebiskoppen havde om hans lærdom, at da biskop Jon i Grönland, som kaldtes knude, døde, ønskede ærkebiskop Eystein at indvie ham som biskop til dette embede, men han indvilgede ikke heri, og deraf kunde man se hans mangel på ærgærrighed og hans forsigtighed. Den første vinter Ingemund var udenlands, tilbragte Gudmund på Hov hos sin måg Grim[4] som sognepræst. Denne

[1] Kuvlungerne benævntes tilhængerne af den norske tronkræver Jon kuvlung, en forhenværende munk, hvortil hans tilnavn (af kufl, en munkekutte) sigter; om ham berettes i det flg., s. 139—40. [2] Gr. messe er 12. marts. [3] Stad i Stadsbygden i Søndre Trondhjems amt. [4] Grim Snorreson var gift med Gudmunds faster Torny.

Digitized by Google

vinter døde Bödvar Tordsson og Torvard den rige. Da var han 25 år. Om somren blev Torgeir, biskoppens sön, syg på overrejsen, og han måtte ligge til de landede. Efter at han var kommen i land, tiltog hans sygdom, og han døde to nætter för den første Marie messe[1]. Hans lig førtes til Holar, og biskoppen erfarede ikke hans død, för de kom der med liget. Dette var en stor sorg for hans frænder og venner, men mest dog for biskoppen. Gudmund Areson sagde, at han havde ikke mistet nogen, hvis død gik ham så nær, og så tungt faldt det ham, at man næsten kunde sige, at han blev et helt andet menneske. Han opholdt sig fremdeles på Hov.

Gudmund viser stor trosiver.

Gudmund blev nu så ivrig i sin tro med bönnehold, messelæsning, gavmildhed og forsagelse, at der var dem, som fandt det overdrevent og frygtede for, at han ikke vilde kunne udholde sine spægelser og sorgen over Torgeirs død. Han tog hjem til undervisning gejstlige, og daglig var det hans forehavende mellem gudstjænesterne at undervise og skrive. Han tilbragte også en stor del af natten i kirke, både i begyndelsen og slutningen af natten, og gik hyppig til skrifte, når han traf præster. Han gennemgik folks bøger og uddrog af hver mands bøger, der hvor han kom, det som han ikke havde i forvejen. Alle beundrede hans tro, og de mest, som var de forstandigste. Meget optog ham i sin tro, som ingen vidste, at nogen mand forud havde antaget her i landet. Men på den anden side syntes folk at mærke den störste forskel på, hvorledes hans sind havde forandret sig den vinter han var på Strandene, ti da havde han hverken ro dag eller nat, för han traf sin fosterfader. Fra nu af gjorde hvert år ham til en bedre mand, og det kom så vidt, at han i næsten alle henseender syntes i sin adfærd forskellig fra hvad han tegnede til, da han var barn. Hermed fulgte også, at hans vand-vielser og oversyngen ledsagedes af mange tegn, som folk straks fandt betydningsfulde og hvoraf man kunde se, at

[1] Den første Marie messe er 15. avgust.

Digitized by Google

gud fandt behag i hans adfærd. Menigmand viste, hvad de dömte om hans adfærd, ved at man gav ham det tilnavn, at han blev kaldt Gudmund den gode. Men det gik her, som det ofte sker, at alle var ikke lige taknemlige, skönt det var godt, hvad der ydedes. Nogle takkede gud, de som var trængende og nød godt af ham både åndelig og legemlig, men andre var avindsyge, de som var rigere end han, men gjorde mindre gavn. Det hændte hvert år, at hele det offer, som han modtog om vinteren, blev forbrugt ved det at han gav det til føde og klæder for fattige folk, som var hans frænder, og det var syv fattiglemmer, som han på den måde underholdt. Da forsøgte hans avindsmænd at berede ham vanskeligheder, så at han mindre kunde være til hjælp for andre; han forflyttedes til sogne, som var fattigere end de han tidligere havde, og biskop Brand krævede af ham bøger og messeklæder, da han sagde, at bispestolen på Holar havde ret til arv efter Ingemund præst, men dette voldte hans avindsmænd. Alligevel fik de hverken hindret hans gavmildhed eller spægelser; ti ved gode mænds hjælp tilbød der sig altid noget, hvorved han kunde vedblive med hvad han havde begyndt. Dette år tildrog der sig mange begivenheder. Da blev Jerusalem indtaget af Saracenerne, så at alle derværende kristne enten måtte fly eller blev dræbte, og al kristendom blev tilintetgjort. Da formørkedes solen ved middagstid, så at mange forstandige mænd troede, at verdens undergang var kommen. Den vinter kaldtes Kvægdøds-vinteren[1]. Næste sommer indtraf stor græsmangel og uår, og der kom intet skib til Island fra Norge. Da var Gudmund 26 år.

Ingemunds Norgesrejse.

Det følgende forår[2] tog Gudmund ophold på Miklebø, hvor den gang Björn den rige boede, og var der to år. Det første år, da han var dêr, døde Eystein ærkebiskop; forud havde han viet biskop Jon Sverresfostre til Grönland. Da

[1] Egl. „fald"vinter (fellivetr) d. v. s. en vinter, hvor de udegående kreaturer styrter døde om af fodermangel og frost. [2] D. v. sige foråret efter den forud omtalte vinter (1186—87).

Digitized by Google

var Gudmund 27 år. Det andet år døde kong Henrik i England; den vinter tilbragte Jon Grönlændinge-biskop på Island i Østfjordene. Om foråret druknede abbed Ögmund og abbed Kåre døde. Disse år opholdt Ingemund præst sig i Bergen; han vandt ved sin optræden hos forstandige og ansete mænd större og större anerkendelse, jo mere han blev dem bekendt, og Jon kuvlung og hans mænd viste ham megen agtelse. Dêr befandt sig den gang også Ögmund Torvardsson og nød megen anseelse; han tog med åbne arme mod sin farbroder Ingemund præst og tilbød ham al den hjælp han kunde yde ham. Om foråret havde Ingemund gjort en handelsrejse til England og kom om efteråret tilbage til Bergen. Da de nu kom fra England med en rig ladning af vin og honning, hvede og klæde og mange andre ting, vilde Jon kuvlungs folk tage det fra dem og plyndre dem. Da gik Ögmund til Jon kuvlung og sagde til ham: »det vilde sandes, hvis kong Inge var i live, at da vilde han ikke lade Torvard Torgeirssons broder udplyndre, om han fik ham i sin magt, og lige så lidt Magnus for Ares skyld. Nu venter jeg af Eder, at I for deres skyld og ved min forbön lader hans gods i fred«. Jon svarede: »du har ret, og det skal sandelig ske, at hver penning, som han ejer, skal være i fred; se selv efter sammen med din frænde, og han skal være i guds navn velkommen hos os«. Derefter gik Ögmund til skibet og forkyndte Jons ord. Jons mænd gik da hen til 8 vintønder, som købmændene havde, og spurgte hvem de tilhørte; Ingemund præst tilkendte sig 4 eller 5 og mange andre ting, som de spurgte om, indtil de fik mistanke om, at han ikke kunde være så rig som han sagde. De sagde da til ham: »nu ser vi, præst! at du vistnok tilkender dig, hvad der tilhører andre, og vi vil ikke finde os i at miste alt«; de tog så en tønde, og det traf sig således, at Ingemund præst ejede den, ligeledes tog de 16 alen rødbrunt klæde, som han ejede, det var fint klæde. Men han vilde ikke røbe det, og vilde hellere miste det end komme i uenighed med sine skibsfæller. Derefter fik Ingemund præst sig herberge og var der om vinteren. Da det led ud på vinteren, hændte det, at han kendte det klæde i hirdmændenes kjortler, som

Digitized by Google

var blevet ham frarøvet om efteråret. Han kom da til at omtale for Ögmund, at han kendte klædet, men bad ham dog ikke tale derom, sagde at han ikke ønskede, at nogen ufred skulde opstå for hans skyld, og at han havde penge nok. Gæste-høvdingen [1] Björn fjælnæse var skyld i Ingemunds udplyndring, hvorimod hirdmændene havde villet opgive den.

Det hændte en dag, at Ögmund fik öje på de mænd, som gik i kjortler forfærdigede af Ingemund præsts klæde. Han fortalte det til sine venner Bård lykke, Peter gnist og Endride og sagde til dem: »det står nu ikke vel til, jeg har set Björn fjælnæse og hans følgesvende bære det klæde, som var røvet fra min frænde Ingemund i høst«. Endride spurgte: »hvorfor forholdt du dig rolig og krævede det ikke«? Ögmund svarede: »han vil ikke selv lade det affordre, og han ønsker ikke, at sagen skal få slemme følger«. Endride sagde: »det skal aldrig ske, at så slette folk kuer os eller tilföjer vore venner sådanne krænkelser, og vi skal visselig forfølge den sag, selv om din frænde ikke vil«. De sprang nu op og gik ud, hver med en økse i hånden. Nordmændene gik til en drikkestue, hvor Björn fjælnæse og gæsteflokken med ham, henved 40 mand, holdt drikkelag, og dem fulgte Ögmund; Endride vilde straks gå løs på dem, men Bård sagde, at det kunde ikke lade sig göre, da der var 40 mand imod dem alene 4, og bad dem vænte til de gik ud. Og således traf det sig, at de 4 gik ud, der bar de omtalte klæder, som om de havde været udvalgte hertil. Endride huggede straks Björn banehug, men Bård, Ögmund og Peter dræbte de andre tre, så at det ikke kom til nogen modstand. Da lød gæsteluren, og 400 mand samledes sammen. Disse tidender kom for Jon kuvlung, og nu lød hirdmandsluren, og bægge parter fremstillede sagen for Jon kuvlung. Bård og Peter var nære frænder af ærkebiskop Eystein, og Jon tog så meget hensyn til dem i denne sag, at han afskedigede hele denne flok, men Ögmund og hans fæller tog klæderne til sig, og der blev ikke senere rørt ved denne sag. Næste vår skaffede Ingemund

[1] „Gæster" benævntes en under hirdmændene i rang stående afdeling huskarle ved den norske konges hof, der forrettede forskellig livvagts-tjæneste.

Digitized by Google

sig plads ombord på et skib, som hed Stangkarret[1], og rustede sig til at rejse til Island. Der var ombord Bergtor, en sön af Tord Ivarsson, og mange brave mænd, både Islændere og Nordmænd. Deres skib forsloges til ubygden i Grönland, og der omkom de alle. Dette erfaredes således, at 14 år senere fandt man deres skib, og der fandt man tillige ligene af 7 mænd i en klippehule. Blandt disse var Ingemund præst; han var hel og uforrådnet og lige så hans klæder, men ved siden af ham lå benene af 6 mænd. Der var også hos ham voks og runer, som fortalte omstændighederne ved deres død[2]. Dette forekom folk at være et stort bevis på, hvor meget Ingemund præsts lævned havde behaget gud, at han havde ligget så længe ude med uskadt legeme. Den sommer Stangkarret forliste, kom fra Grönland Asmund kastanrasse. Nu er Gudmund 28 år[3].

Jærtegn, som bebuder Gudmunds hellighed.

Medens Gudmund opholdt sig på Miklebø, havde han at forrette gudstjæneste på en gård, som hedder Marbøle. Der messede han en helligdag. Der var til huse en god og forstandig kvinde ved navn Hallfrid Ufeigsdatter. Hun overværede Gudmund præsts messe og fulgte den med opmærksomhed, som hun plejede, og havde öjnene fæstede på ham under messen. Da evangeliet var læst og han vendte sig udefter og sagde »Dominus vobiscum«, da så hun ild fare af hans mund op i luften, meget klarere end nogen ild hun forhen havde set. Derefter flyttede han fra Miklebø til Vidvik og var der om vinteren hos Mår Finnsson. En gang da Gud-

[1] eller (efter andre kilder) Stangfolen. [2] Ingemund havde altså på middelalderlig vis med en metalstift nedskrevet denne beretning på trætavler betrukne med voks. [3] Annalerne, som under 1189 omtaler disse begivenheder, beretter udförligere om Asmund: Asmund kastanrasse (bagsvinger?) kom fra Grönland, fra Korsøerne, selv 13de på et skib, som næsten alene var sömmet med trænagler og sammenbundet med senetråd; han landede i Bredefjord på Island; han havde også været i Finnsboderne. Næste år, efter afrejsen fra Island, forliste skibet, som det i det følgende berettes (formodenlig på vej til Norge).

Digitized by Google

mund var i kirken og holdt bön, kom Mår bonde ind i kirken, og da han kom i kirkedören, så han, at en lille fugl flöj fra Gudmunds skuldre op i luften og forsvandt der. Det år forsvandt Asmund kastanrasses skib, og der forliste mange islandske mænd, ved hvilke der var et stort tab. Da døde abbed Hall og Erik jarl[1], og da stod der en kamp østpå i Vigen. Nu er Gudmund 29 år.

Strid om arven efter Teit Gudmundsson[2].

Da der er at berette om to samtidige tildragelser, begynder jeg nu fortællingen om en mand, som hed Gudmund Eyjulvsson og boede på Helgastad i Reykjardal; han var en mand rig på gods og vennesæl, men ansét for temmelig påholdende. Han havde en sön, som hed Teit, en smuk og vennesæl mand. Gudmund havde to brødre, Halldor og Björn; de var mindre velstående end Gudmund, men havde dog hver sin gård der i dalen. Der var da dygtige bønder i den dal. I Fellsmule boede den gang Sigurd, en sön af lovsigemanden Styrkår, men på Grenjadarstad Eyjulv, en sön af Hall, som var sön af Ravn lovsigemand, som igen var sön af Ulvhedin lovsigemand, en sön af Gunnar lovsigemand. Sigrid, en datter af Hall Ravnsson, var moder til Gudlaug, som var moder til Ketil præst Torlaksson, Narvesönnernes morfader[3]. Da Teit voksede til, søgte man ham en hustru. Der var en bonde ved navn Torulv, sön af Sigmund. Han boede i Øfjord, på den gård som hedder Mödrufell; han var dattersön af Havlide Mårsson og var en velstående bonde; hans Hustru hed Steinunn, en datter af Torstein ubillig. De havde tre sönner, som ikke

[1] 1190 døde i Tunsberg Erik jarl Sigurdssön, en halvbroder af kong Sverre. [2] Hermed begynder sagaen om Gudmund dyre; han selv optræder dog først senere hen i fortællingen. [3] Istedenfor „Narvesönnernes morfader" har enkelte håndskrifter „min morfader, ligeledes Narvesönnernes morfader". Sætningens ægthed i denne form er tvivlsom; den vilde ellers kunde give et vink om Sturlunga-samlingens istandbringelse. Narvesönnerne er nemlig sönnerne af den i Sturlunga saga oftere nævnte præst Narve Snorreson på Skard; en fætter af Narvesönnerne er abbeden Torstein böllott på Helgafell († 1351), og ham har man da gættet på som samlingens sidste bearbejder.

Digitized by Google

her kommer til omtale. En datter havde de, som hed Oddkatla, hun var en smuk kvinde og vidste vel, hvorledes hun skulde skikke sig. Om den kvinde anholdt man til hustru for Teit, og partiet fandtes passsende, da han var af fornemmere slægt, men hun rigere, og bægge meget afholdte. Hun bortfæstedes da til Teit og flyttede hjem til deres gård, hvor hun overtog husholdningens bestyrelse; men tidligere havde der været forskellige husholdersker, efter at Gudmunds kone var død. Dermed var alle vel tilfredse, og kort efter overdrog Gudmund dem gårdens bestyrelse og alt godset, men selv flyttede han til Tværå, med det som han behøvede til sit underhold, og blev munk dêr. Der var da Hall Ravnsson abbed. Efter at Gudmund var borte, blev det snart anderledes med Teits velstand. En vinter stod tre skibe trukne på land i Øfjord[1], det var da et stort uår. Kolbein Tumeson var den gang höving i Skagafjord. Det var hans vilje, at bønderne ikke skulde tage mindre underholdningsvederlag[2] der i herredet[3] end han bestemte, og han satte en bøde for overtrædelsen heraf. Nordmændene fandt vederlaget temlig höjt og tog sig derfor ikke ophold vest for heden. Teit Gudmundsson tog mod tre Nordmænd[4] ved navn Grim den røde, Erling og Ravn; det var den vinter, da gårdene Mödruvellir i Øfjord og Bakke i Midfjord og flere andre brændte. Han syntes godt om dem og fik lyst til at rejse bort med dem, ti han havde ikke för været udenlands, og tog sig plads på deres skib. Da rejste også flere andre mænd til udlandet, deriblandt en mand ved navn Teit, som havde bot på Keldur og i Gunnarsholt, og som var gift med Vilborg, en datter af Gissur Hallsson. Samme sommer drog biskop Brands sön Torgeir udenlands og Gunnar fra Audkula. Somren i forvejen var Torvard Asgrimsson den rige rejst. Og om hver af dem gjaldt det, at der i hver enkelt bygd ikke var nogen, hvis tab var føleligere end deres, men ingen af dem kom tilbage.

[1] D. v. s. de overvintrede her. [2] Nemlig for de hos dem overvintrende skibsbesætninger. [3] D. v. s. landskabet Skagafjord, som omfatter nabobygderne til Øfjord mod vest, adskilt herfra ved en höjslette (hede). Teits gård Helgastad lå i landskabet øst for Øfjord, det nuværende Tingø syssel.

Digitized by Google

Biskop Brand plejede i den tid hver sommer at berejse sin fjærding[5] og besøge hveranden kirke. Dette år skulde han besøge Teits gård Helgastad. Oddkatla havde indbudt sine frænder og venner, sin fader Torulv, sin morbroder Olav Torsteinsson og Eyjulv Hallsson, som var gift med Gudrun Olavsdatter, Oddkatlas fætterske. Den dag biskoppen var gæst dêr. tildrog der sig det vidunderlige, medens kvinderne ombar davren, at Oddkatla syntes gentagne gange at se sin husbond Teit sidde blandt de tilstedeværende. Men når hun så efter, fik hun ikke öje på nogen, som lignede ham, og hun kunde på grund af dette ikke deltage i opvartningen. För gæsterne drog bort, kaldte Oddkatla sin fader og sine fortrolige venner til sig og bad dem foretage skifte mellem hende og hendes husbond Teit. Dette forekom dem besynderligt, ti de holdt meget af hinanden den tid de var sammen; men da hun sagde dem hvad der var sket, var de mindre uvillige til dette. Der tilkom hende nu brudkøbssum[2] og medgift, og det blev nu bestemt hvad hun skulde have i jorder og løsøre. Hun erklærede, at hun hverken i henseende til formue eller samliv vilde skilles fra Teit sin husbond, hvis han kom tilbage, men samme sommer, da skibene kom, bragtes efterretningen om Teits død; han var død om foråret i Norge. Teit og hans hustru havde ingen börn; man talte nu om, hvem der var Teits arving, og det ansås for meget uvist, hvem den fordel vilde tilfalde. Mange mente, at hans fader måtte tage arv efter ham, men Gudmunds brødre Björn og Halldor sagde, at Gudmund kunde ikke besidde eller røgte ejendom, da han var munk. I denne sag delte folk sig i partier, og der var mange på hver side. Eyjulv Hallsson på Grenjadarstad erklærede det for sandsynligst, at arven tilkom Gudmund. Eyjulv havde to sönner, hvem han ønskede at skaffe en gård; han begav sig til Tværå og tilbød Gudmund at afkøbe ham jorderne og arven; han købte siden dette for næppe mere end dets halve værdi, men skulde selv have ansvaret for, hvorvidt loven tilkendte ham det. Gudmunds brødre mente, at dette var deres

[1] D. v. s. Nordfjærdingen, den del af Island, som udgjorde bispedömmet Holar. [2] „mundr", den sum, hvormed brudgommen købte sin brud af hendes formynder, og som blev hendes personlige ejendom.

Digitized by Google

ejendom; de undte ikke Eyjulv besiddelsen heraf og var selv meget trængende. Eyjulv købte godset mellem jul og faste, men i påskeugen rejste de ind i Øfjord til Hörgådal for at opsøge deres godordsmænd.[1] Den ene af dem var i ting med Torvard Torgeirsson, som boede på Mödruvellir i Horgådal, den anden med Önund Torkelsson på Laugaland. De forklarede dem deres forlegenhed og bad dem om hjælp, og enden blev, at de overdrog hver sin godordsmand godsets indkrævning, hvad udfaldet end blev for deres vedkommende, hvorefter de rejste hjem, og hvad der var sket, blev almindelig bekendt. Om foråret efter påske anordner Oddkatla alt angående sine jorder og gennemførte det skifte, som var foregået den foregående sommer. Derefter flyttede hun fra Helgastad med alt sit til sin fader paa Mödrufell og forekommer ikke mere i denne saga.

Höfdingerne Torvard og Önund forener sig.

Nu holdt höfdingerne Torvard og Önund et møde og 1187.
besluttede at optræde i forening; de drog da med 50 mand nordpå til Reykjadal og slog sig ned på gården Helgastad. Det spurgte Eyjulv snart, da rygtets vej kun var kort[2], og samlede folk. Til ham sluttede sig hans nabo Sigurd Styrkårsson, hans brødre Isleiv og Asbjörn samt Kleppjarn Kløngsson, som var gift med Sigurds søster Ingerid. Med Eyjulv var ogsaa Hjalm Asbjörnsson fra Vesterhôp, Asgrim Gilsson fra Vatnsdal, som var gift med Eyjulvs søster Jarngerd, og Eyjulvs nære frænde Mår Gudmundsson, som var gift med Helga, en datter af Snorre Kalvsson. Med Önund var Einar Hallsson fra Mödruvellir, som både var hans frænde og i forening med ham ejede godedömmet. Bægge partier holdt en mandstærk besætning. Eyjulv drog til Helgastad, men de kunde ikke blive enige, ti bægge parter påstod at eje alt det, hvorom der tvistedes, og det kunde ikke komme til noget

[1] D. v. s. de mænd, som var i besiddelse af det godedömme (goðorð), hvortil de havde sluttet sig, altså de goder (höfdinger), hvis tingmænd de var. [2] Eyjulvs gård Grenjadarstad ligger kun en mils vej fra Helgastad.

Digitized by Google

forlig, da ingen vilde göre nogen indrömmelse. Derefter fulgte en stævnefærd, og Eyjulv stævnede Önund for godsforbrug og erklærede, at det var hans ejendom, som var forbrugt, men Torvard stævede Mår Gudmundsson, endvidere stævnedes Önunds to sönner Håmund og Vigfus og en mand ved navn Valgard. De indstævnede sagerne for Vadla-ting.[1]

Gudmund dyre gör ende på striden.

Gudmund hed en mand, sön af Torvald, og kaldtes den dyre[2]. Han boede i Øksnadal på den gård, som hedder Bakke[3]; han var en broder til Torvard den riges fader Asgrim, til Alvheid, som var gift med Gissur Hallsson, og til Vigdis, som var gift med Forne Saksulvsson, efter hvem Fornungerne er benævnte, og han havde moder fælles med Tord Torarinsson på Lauvås. Gudmund var indehaver af et godedömme, som hans broder Asgrim og Torvard den rige havde ejet. Han havde ikke taget parti i denne sag. Han samlede folk, både sine egne og andres tingmænd, og drog således til vårtinget. Da man kom sammen på vårtinget, nyttede det ikke at arbejde på forlig, da ingen af parterne vilde give efter og bægge erklærede ene at have ret til alt hvad der stredes om. Torvard og Önund tilbød kamp, men intet lovligt forsvar. Gudmund med sin flok trådte da imellem, så at det hverken kom til kamp eller søgsmål. Sagsøgerne henskød sagen til altinget[4], da den ikke kunde søges på lovlig vis på vårtinget; og hermed opløstes tinget. Derefter rustede folk sig til altinget, da tiden hertil

[1] Vadla-ting, beliggende i Øfjord, var et af Islands 13 vårtingsteder, hvor der hvert forår af tinglagets 3 goder afholdtes ting. Det var værneting for de til tinglaget hørende, således at man kunde vælge, om man vilde anlægge sagen her eller ved fjærdingsretten på altinget. [2] „dyr“ betyder her ypperlig. [3] Øksnadalen ligger i den nordvestlige del af landskabet Øfjord og er en forgrening af den förnævnte Hörgådal, hvor Torvard og Önund boede. [4] Den udførligere af de to sagatekster tilföjer „således som loven bestemte“, hvori man — ligesom af flere i det følgende brugte udtryk — har villet se en henvisning til fristatstidens lovgivning som ikke længer bestående, og således en antydning af sagaens tilblivelse efter 1264.

Digitized by Google

kom, men hverken Torvard eller Önund drog hid; Einar Hallsson sendtes til tings med Önunds godedömme, men med Torvards godedömme en mand ved navn Snorre Grimsson, en frænde af Torvard[1]. De bad dem ikke fremføre noget forsvar, men sagde, at de selv skulde jævne sagen, når retsforfølgningen hjemme i bygden begyndte. Olav Torsteinsson bad Kleppjarn vælge, om han helst vilde hjælpe Eyjulv på tinge eller blive hjemme og vogte herredet; Kleppjarn drog til tings, og Olav blev hjemme. Önund og Torvard sad på deres gårde, så længe tinget varede, og holdt sig rolige, og gjorde ingen mand fortræd. Da folk kom tilbage fra tinget, fortalte de, at Önund og Torvard var fredløse. Bægge parter holdt da en talrig styrke samlet. Tiden for eksekutionsdommen nærmede sig nu, folk samlede sig langvejs fra; fra Østfjordene kom Torvards svoger Teit Oddsson for at hjælpe ham. Styrelsen af Skagafjord var da kommen i hænderne på Sigurd Ormsson og Turid Gissursdatter, som havde været gift med Tume Kolbeinsson; Kolbein Tumeson var rejst udenlands, og Sigurd skulde bestyre hans høvdingdömme. Gudmund sendte bud til Sigurd, at han skulde sende ham nogle folk til hjælp. Sigurd overlod ham 40 velrustede mænd. Den dag eksekutionsdommene skulde afholdes, drog Gudmund hjemmefra med halvandet hundrede mand og begav sig op på halsene mellem Hörgådal og Kræklingahlid, hvor han stødte på Eyjulvs flok. Af eksekutionsdommene var den ene bestemt til at afholdes på Mödruvellir, den anden på Laugaland[2]. Önund og Torvard drog med deres flok mod Eyjulvs flok; da Gudmund havde stanset Eyjulvs flok, vendte han sig mod Önunds og Torvards skare og stansede dem. Eyjulv erklærede det for lovligt, at han afholdt eksekutionsdommene omgivet af sine folk dêr, hvor han ikke uden fare

[1] D. v. s. disse mænd fik fuldmagt til at besørge de Ö. og T. som „godordsmænd" påhvilende forretninger. [2] Med „var bestemt til at afholdes" er her gengivet tekstens, „var udnævnt", et besynderligt udtryk, i steden for hvilket man væntede „skulde udnævnes"; retten, som på sagsøgerens begæring afholdtes udenfor den skyldiges gård, må i dette tilfælde antages at skulle udnævnes på begæring af Eyjulv og efter dennes ankomst udenfor Torvards og Önunds gårde.

Digitized by Google

kunde nå længere frem; Önund og Torvard truede med straks at lade det komme til kamp. Da trådte Gudmund imellem og sagde, at han vilde vende sig imod den, som ikke vilde föje sig efter hans vilje. Det kom nu hverken til eksekutionsdom eller kamp, og da det led ud på dagen, drog folk bort, ti det var bestemt i loven, at alle eksekutionsdoms-beviser skulde være fremførte, för solen stod i syd[1].

Bægge partier holdt deres folk samlede og sad med en talrig styrke på deres gårde, men de, der var komne længst borte fra, drog til deres hjem. Kosten var bedst på Helgastad, og der havde man lettest ved at skaffe sig løse og ledige folk, men man forsynede sig, som man kunde, når husholdningen ikke kunde tilvejebringe det fornødne. Til Eyjulv bragtes hval og æg, og man fortærede alt hvad der var spiseligt, men benyttede kun hvad der tilhørte Eyjulv. Da forrådene på Helgastad tog af, begyndte man at røve, og da udplyndredes en mand ved navn Torgeir, som benævntes sön af Hliv og boede på gården Næs, og ligeledes en anden mand, som hed Hall Isleivsson — ham vilde de gribe, men han slap ud af et vindue på sin gård og red bort på en af deres egne heste; de borttog derfra gods og fødevarer. Da de var på tilbagevejen, bedede de i tunet på Grenjadarstad og æggede modstanderne til at komme ned fra forskansningen — ti bægge parter havde forskansning omkring deres gård. Isleiv Hallsson vilde gå ned og kæmpe med dem, men forhindredes af sine mænd; derefter drog Torvard og Önund til Helgastad med deres bytte. Eyjulv havde mangel på folk, men kunde intet mandskab få i nærheden. Da begav Isleiv sig vestpå til Skagafjord for at samle folk, han havde her en gård Geldingaholt. Da han kom vestpå, fik han besøg af en mand Grim Snorreson, som boede på Hov på stranden udenfor Hjaltadal; han var gift med Torny Torgeirsdatter, en søster til Torvard, men havde ikke været i vagtholdet hos dem. Han foretog sig nu en rejse og begav sig til Bakke til Gudmund dyre. Gudmund fulgte med ham, og de

[1] För middag skulde retten være udnævnt og alle pågældende have givet møde, hvorefter først bevisernes fremførelse har kunnet gå for sig; muligvis er det også en sådan lovregel, der har foresvævet forfatteren.

Digitized by Google

var nu i alt 15, nordpå til Reykjadal, til Helgastad og Grenjadarstadstad. De opsøgte bægge partier og arbejdede på forlig; de forestillede dem, at vagtholdet ikke kunde vedvare, uden at det kom til ran og anden ufred mellem dem. Grim var en kløgtig mand, som let fandt på udveje, og han og Gudmund fik dem forligte. Grim foreslog et ægteskab, nemlig at Kløng Kleppjarnsson skulde begære til hustru Torvard Torgeirssons datter Gudrun, og dette giftermål tillige med forliget gennemførtes. Man tog ingen voldgiftsmænd, men alt aftaltes her. Ingen af parterne skulde have de jorder, som de stredes om, og alt kvæget var fortæret. Kløng og Kleppjarn fik jorderne, Torvard mente, at de da gennem giftermålet vilde komme i hans besiddelse, — men de skulde betale ejendommenes værdi til dem, som de måtte tilfalde efter loven. Derefter forpligtede man sig gensidig ved håndslag i anledning af de ran, der var begåede, og var nu forligte. De afskedigede deres styrke, og de mænd, som havde fulgt dem, søgte sig ophold andensteds. Derpå skiltes man, og ingen af de stridende parter havde nogen ære af denne sag, men anseelsen tilfaldt Gudmund. Sagen var således afgjort, inden Isleiv kom tilbage, og Eyjulv trængte ikke længer til folk, men lovede da vinterophold til alle dem, som var tagne fra deres sommerarbejde. Herover blev brødrene Isleiv og Eyjulv uenige. Isleiv skilte sig da af med dem alle, idet han gik ned i Eyjulvs hvalgrave[1] og uddelte tre vægte[2] til hver, hvormed de drog bort. Det aftalte giftermål fandt sted om efteråret og brylluppet stod på Mödruvellir. Gudrun flyttede straks efter til Ravnagil med Kløng. Asbjörn Hallsson, Eyjulvs broder, var på denne tid uden gård; han ønskede at købe Helgastad af Kløng og Kleppjarn, og da de ikke havde midler til at drive gården, solgte de den til Asbjörn. Da Torvard erfarede dette, mishagede det ham, at gården var kommet i Halls-sönnernes besiddelse; men fader og sön erklærede, at de havde samme ret til at sælge denne ejendom som deres øvrige gods, og Asbjörn flyttede nu til Helgastad.

[1] Hvalgrave var gruber, hvori det til føde bestemte, afflænsede hvalkød gemtes. [2] „Vægt“ (vætt) betegner på Island en vægt af 80 pund.

Digitized by Google

Gudmund dyre var den, hvis anseelse disse sager mest havde øget.

Gudmund dyre erherver sig et nyt godedömme.

Björn hed en mand, sön af Gest, han boede på gården Sand i Olavsfjord. Han var Önunds følgesvend og tingmand, var en kraftig mand og voldsom i alle henseender, både overfor folk og når det angik gods, han samlede ofte sådanne mænd om sig, som handlede mod loven. Han havde hele den sommer ledsaget Önund og kom først hjem til sin gård, da disse sager var afsluttede; der var da kun udført lidet arbejde, han var fattig, men havde familie et forsørge. Den vinter foregik slemme ting i herredet, tyverier og indbrud i forrådshusene fandt sted i Olavsfjord og Fljot, og man blev vår, at ugærningsmænd opholdt sig i Björns hus. Jon Ketilsson, en broder til Asgrim skjald, var hövding der; han drev gården Holt, men opholdt sig på Holar hos biskop Brand. Da rejste to bønder fra Fljot ind til Holar, den ene hed Mår, sön af Runulv, den anden Torvard, sön af Sunnulv, og underrettede Jon om deres vanskelige stilling. Jon spurgte biskop Brand til råds. Han svarede, at mange vilde finde det rigtigt at rense bygderne ved at dræbe dem, som længe havde vist sig som misgærningsmænd, og til sådanne folk hørte Björn. Derefter rejste Jon med Torvard og Mår ud i Fljot, og herfra ledsagedes han af Fljot-mændene, så at de i alt var henved 50 mand; de begav sig til Olavsfjord og kom til Sand. Björn var da rot på fiskeri. De tog to fartöjer og roede efter ham; de traf ham ude på søen, og det var nær ved, at han ikke var bleven greben; ombord hos ham var en mand ved navn Eyjulv. De tog Björn og bandt ham ombord på fartöjet og begav sig så i land med ham. Der var en mand ved navn Præst-Valde, en sön af Mår, det var en ugærningsmand, som Fljot-mændene havde grebet på fersk gærning; ham førte de med sig, han skulde frelse sit liv ved at dræbe Björn, og han udførte hvervet, men dårligt. Derefter begravede de Björn under en stendynge[1]. Da Önund erfarede Björns henrettelse,

[1] At opkaste en dysse af løse sten over liget var den almindelige måde at begrave forbrydere på.

Digitized by Google

erklærede han sig herved meget forulæmpet, ti han vurderede mænd efter den bistand de ydede ham, men ikke efter deres yndest hos andre folk, og han krævede fulde drabsbøder efter Björn, da han ikke var greben i nogen forbrydelse, da de fangede ham.

Nu gik den vinter indtil langefasten. Onsdagen i tamperdags-ugen under fasten kom en mand ved navn Sölve Torarinsson til Fljot. Han kom til gården Gil. Der boede Torvard, en sön af Björn, som kaldtes Skær-Björn; Torvard havde været til stede ved Björns drab, og Sölve var udsendt for at dræbe ham, men da folk drog hjemmefra til eftermiddagsmessen, begav Sölve sig bort og vilde ikke overraskes der, da han manglede bistand. Siden begav han sig til et fårehus, som Jon i Holt ejede, og skjulte sig der om aftenen. Glum hed den mand, som vogtede fårene her, og da han ved aftentid kom til fårehuset, dræbte Sölve ham. Derefter løb han om natten til Svarvadardal, men fik bægge fødderne stærkt skadede af frost; han nåede stranden indenfor Svarvadardal, og derfra fulgte man ham fra hus til hus, til han kom til Önund på Laugaland, hvor han derefter opholdt sig. Om foråret truede Önund med at drage ud i Fljot og anlægge sag mod dem, som havde deltaget i Björns drab, ti de var alle velstående, og sagen ansås for indbringende. Glums drab skulde påtales af Jon og hans broder Asgrim, men drabet var udført af en sådan person, at det forekom dem ligegyldigt, enten han blev fredløs eller ikke; og Fljot-mændene kunde indse, at de ikke vilde få fuld oprejsning i sagen overfor Önund, med mindre de fik bistand af andre. De begav sig til biskop Brand og spurgte ham til råds. Biskoppen fremhævede, at i de sager, som den foregående sommer havde været de betydeligste, havde Gudmund givet de bedste råd, og opfordrede dem til at gå til ham og få ham til at antage sig deres sag. Brødrene Jon og Asgrim drog da til Gudmund dyre og bad ham føre deres sag, men Gudmund sagde, at hertil følte han sig ikke forpligtet og at han stod ingen af parterne nær. De så nu, at de vilde ikke opnå noget hos ham i denne sag; men så gav de Gudmund Fljotamands-godedömmet, det var

Digitized by Google

både talrigt og vel afrundet[1]; Gudmund modtog gaven, og alle de, som sagen angik, blev nu hans tingmænd. Der aftaltes derefter et forligsmøde mellem Gudmund og Önund; de forligtes her angående deres sager og tog til voldgiftsmænd præsten Hall Gunnarsson fra Mödruvellir og præsten Björn Steinmodsson fra Øxnahol; disse vedtog ligestore bøder for Glums drab og Björns henrettelse, de fremhævede, at fordringerne efter Björn vilde blive så meget mere indbringende, som der var flere indviklede i sagen, og at han desuden ikke var værdig nogen bøde. Man blev enig om, at hver af de to parter skulde betale bøderne for sine mænd.

Gudrun Tordsdatters to første ægteskaber.

Der var en kvinde ved navn Gudrun, en datter af Tord; hun boede på gården Arnarnæs, på stranden udenfor Hörgådal, hun var en særdeles smuk og høvisk kvinde. Hun ejede både gård og kvægbesætning der; hun var ung og havde overtaget sin fædrene arv, hun ansås for det bedste parti blandt kvinder af lige stand. Til hende friede en mand ved navn Simon, en sön af Torvard, som kaldtes bart-hund; han var en vennesæl mand, og partiet fandtes passende. Ægteskabet blev sluttet, og herefter flyttede Simon sammen med hende. Deres samliv blev vanskeligt, og det skete snart, at Gudrun stundom forlod gården, stundom vendte tilbage. Simon var altid sagtmodig. De var sammen to vintre, og sidste vinter kom de bedre ud af det sammen, og hun opholdt sig da hjemme. Der var mangel på fastemad. Da langefasten kom, talte hun om, at han skulde hente den fastemad ude på Siglunæs, som han havde hos sin fader. Han drog afsted og sejlede ud efter fjorden[2]; de løb på en klippe, som hedder Svarthövde-sten. Der druknede Simon og hans to huskarle, så at Gudrun nu var enke. Samme sommer friede en mand

[1] De islandske høvdingedömmer (goðorð) var ikke territoriale, da man som tingmand kunde vælge, hvilken gode man vilde stå under; men det var naturligvis for goden fordelagtigt at have sine tingmænd samlede, og i løbet af Sturlunge-tiden synes der at ske en stærk tilnærmelse til geografisk begrænsning. [2] D. v. s. Øfjord.

Digitized by Google

til hende, ved navn Ravn Brandsson, som havde hjemme vestpå i Skagafjord og var fra Grim Snorresons bygd, og denne antog sig sagen. Torvard Torgeirsson var hendes værge, og de to svogre bragte den sag i orden, at Gudrun bortfæstedes til Ravn. Ravns og hendes bryllup stod på Hov hos Grim; man fortalte at hun sprang ud af sængen den første nat, da Ravn førtes ind. De flyttede nordpå til deres gård Arnarnæs, og Ravn overtog bestyrelsen. Gudrun var lige så ustadig som för, om somren løb hun bort og begav sig vestpå til Hov, hvor Grim tog godt imod hende og hvor hun var en tid. Men da hun mærkede, at Grim agtede sig til et handelsskib i Øfjord, vilde hun ikke følge med. Hun sneg sig da hemmelig bort, så at hendes hest blev tilbage, og stansede ikke för hun kom til Torvard bart-hund på Siglunæs; hun kom der grædende, og sagde, at hun elskede alt dêr på grund af Simon. Torvard tog imod hende, og hun var der længe.

Torvard plejede hver sommer at laste en fragtbåd med fastemad og føre denne ind i herredet og sælge bønderne den. Således gjorde han også nu, sejlede ind efter fjorden og havde Gudrun med sig. Han begav sig til Gåsar, ti her lå et handelsskib. Torvard rejste her et tælt, og Gudrun var hos ham i tæltet. Der var til stede nogle mænd, som der bliver noget at fortælle om, nemlig Tord Torarinsson fra Lauvås og hans sönner Håkon, Hildebrand og Dagstyg. En gang traf Håkon og Gudrun hinanden, således at de kom til at tale sammen, men forud havde de ofte set hinanden, og efter den samtale gik Håkon hver dag hen for at tale med hende, så længe de opholdt sig her. Da Torvard havde gjort de indkøb, som han vilde, brød han op og havde Gudrun med sig, og da han kom til Arnarnæs, overgav han Gudrun til hendes mand og hus. Derfra begav han sig selv hjem og optræder herefter ikke i sagaen. Fra nu af blev Håkons besøg i Arnarnæs til vane, og således gik det hele den vinter. En dag sagde Gudrun til Håkon, at hun ikke ønskede hans besøg, så længe Ravn levede. »men siden kan du göre, som du vil«. Det var en dag, at Håkon og hans broder Hildebrand sad på tværbænken, hver på sin side af Gudrun, og

Digitized by Google

alle tre talte sagte sammen, men Ravn sad på langbænken og snittede en ske, han var nemlig en kunstfærdig mand. Da rejste brødrene sig op, og idet de gik ud gennem stuen, stak Håkon med et kortskaftet spyd til Ravn og ramte ham i brystet. Endnu en gang stødte Håkon til ham og bibragte ham en skramme. Derefter gik de to brødre ud. Ravn greb efter en økse, som lå hos ham, og rejste sig op, men Gudrun tog fat på ham og bad ham ikke gå ud. Han svarede: »kort bliver gangen nu, skönt holdningen er pralende«. Hun spurgte, hvor hårdt han var såret. Han svarede: »skrammerne trænger ikke dybt ind, men hullet ved ribbenene tror jeg vil svie en tid«. Ravn lå tre nætter af sine sår og fik fuld berettelse, hvorefter han døde og førtes til Módruvellir.

Forlig efter Ravn; Gudruns tredje ægteskab.

Hövdingerne var på denne tid urolige over Gudmund dyres stigende magt. Han havde mange folk. Han havde afskaffet Vadla-ting, således at her ikke skulde foretages søgsmål, da han syntes her opstod stor-tvister som på altinget[1]. Hövdingerne væntede sig godt udbytte af sagen angående Ravns drab; Gudmund ledede forsvaret, da Håkon var hans brodersön. Gudmund fandt nu på råd og sendte en mand ved navn Valgard vestpå til Skagafjord til Erlend Brandsson, han var Ravns broder og nærmest til at påtale drabet og tage böder efter Ravn. Gudmund lod ham indbyde til sig og bad Valgard tilföje, at på den måde vilde han nå de störste böder efter sin broder. Erlend bragte Valgard med sig vestfra og medførte desuden to præster, Flose præst Tordsson, som boede på Silvrastad, og præsten Björn Olavsson, som boede under Fell i Skagafjord. De begav sig til Gudmund, som tog

[1] Vadla-ting, hvis tingsted var i Øfjorden, var et af Nordfjærdingens 4 regelmæssige vårting Gudmund har sandsynligvis været indehaver af et af de 3 hertil hørende godedömmer, men har selvfølgelig ikke haft ret til egenmægtig at ændre tingets art. Ethvert vårting bestod af to afdelinger, et søgsmålsting, bestemt til pådömmelse af rettergangssager, og et omsætningsting, der gjaldt som lovbestemt betalingstermin; den første af disse virksomheder er det ifølge ovenstående, at Gudmund ophævede.

Digitized by Google

vel imod dem og sendte bud efter Tord og hans sönner; de gav møde på Steinastad, hinsides åen, hvor Gudmund havde en gård. Gudmund søgte nu at tilvejebringe et forlig, men Tord erklærede ikke at ville give bøder for Ravn, medmindre Gudrun udredede halvdelen, da hun, som han sagde, havde rådet Ravn bane. Dette vilde Gudrun ikke tilstå, og de enedes da om, at Gudmund og Flose præst skulde kende i sagen; disse bestemte 15 hundreder tre alens ører som bøder for Ravns drab, og Gudmund udbetalte straks hver øre. Han gav i betaling to jorder vest for heden, Halvdanartunge og Uppsalir ved Silvrastad, og gav dem alle gaver, da de drog bort[1]; samtidig tilsagde man hinanden sikkerhed i anledning af Ravns drab, og hövdingerne fik intet om sagen at vide, för dette var tilendebragt. Derefter ægtede Håkon Gudrun; han var hård ved hende og sagde, at det ikke skulde hændes ham, at hendes mænd havde hans liv i deres hånd[2]. Hermed må denne fortælling stanse.

Drabet på Helge præst og dets følger.

Helge Halldorsson hed en præst, som boede på gården Årskog på stranden indenfor Svarvadardal; han boede der sammen med en kvinde, som hed Herdis, som havde været gift med Brand Gelleson, som havde bot der og her var bleven dræbt i kirkedören. Tordis hed Helge præsts hustru; hendes moders navn var Torgerd Torgeirsdatter. Torgerd boede på gården Brattevold, hinsides åen, i Torgeirsdal. Hun ejede den gård hun beboede, og her vilde hun lade sin stue genopføre[3]. Helge præst hjalp hende med arbejdet og hjemførte tømmer for hende og andet hvad hun behøvede. Der i bygden

[1] 15 h. tre-alens ører (= 15 mark sølv) var den almindelige mandebod; til denne sum svarer de to gårdes værdi, da de tilsammen i jordskyld er takserede til 46 hundred (alen). [2] D. v. s. at han skulde blive ryddet af vejen af en mand, som tænkte derefter at ægte Gudrun. [3] Hvert af de til en sammenbygget islandsk gård hørende værelser udgjorde egenlig et særligt hus; disse, der hovedsagelig bestod af græstørv, måtte temlig hyppig genopføres. De vigtigste var stue, skåle (soverum), køkken, forrådskammer (búr).

Digitized by Google

opholdt sig en mand ved navn Ingemund, han var løs og ledig, og en håndfærdig mand, som påtog sig husets bygning. Han opførte stuen og havde ophold der om vinteren, men herefter forblev han der i lang tid, og man sagde, at de syntes om hinanden. Dette var der ingen, som påtalte, da der ingen hindringer var for deres samliv og da på denne måde både hans egen stilling og hendes husholdning var bedre. Men det skete, at heri forlod lykken ham; han blev forelsket i en anden kvinde, som hed Asgerd og havde ophold på gården Kalvskind, derhen begav Ingemund sig ofte. Herover blev Torgerd og han uenige, og Torgerd flygtede stundom hjemmefra til Årskog. Fredagen efter jul besøgte Ingemund Asgerd, og da han vendte hjem, kom det til en ordtvist mellem ham og Torgerd; hun løb da bort om aftenen og ned til Årskog, hvor hun blev om natten. Om aftenen, da folk sad ved nadveren, kom Ingemund og vilde have Torgerd med sig, men hun vilde ikke bort. Da spurgte Ingemund Helge, om han vilde blande sig i denne sag. Han svarede: »det vilde jeg, at Torgerd aldrig slæbes nødtvungen her imellem gårdene, og det skal stå hende frit for, hvor hun vil være«, og derefter blev de der bægge om natten. Der var kun få mandfolk på gården, og alle tilstedeværende sov i stuen. Da folk var faldet i sövn, gik Ingemund ud; han havde sit leje på langbænken, men kvinderne sov på tværbænken. Der brændte lys i stuen og blusset var trukket til vejrs. Da Ingemund kom ind, gik han hen til Helge og huggede ham i hovedet med en økse, så at han ikke vågnede i dette liv, så vidt man ved. Derpå løb Ingemund bort og kom til Ydre Årskog, hvor han kaldte på Sommerlide, som boede der, og sagde, at han skulde bede for Helge præst[1]. Han drog nu videre, til han kom til Holar, hvor han opsøgte biskop Brand og åbenbarede ham, hvad der var i vejen for ham. Biskoppen vilde ikke tage ham til skrifte; han sagde, at han fortjænte at tages af dage, men at sligt tilkom det ikke ham at göre. Biskoppen så sig ikke i stand til at fore-

[1] Således angiver han sig som Helges drabsmand, hvad loven krævede, for at han ikke skulde betragtes som morder.

Digitized by Google

skrive ham nogen bod, men han var villig til at give ham et råd. Der var en mand ved navn Sommerlide Asmundsson, som boede på Tjörn i Svarvadardal; han var Ingemunds frænde. Derhen sendte biskoppen ham, og Sommerlide tog imod ham.

Helge præst var Torvard Torgeirssons frænde og Önund Torkelssons tingmand; hver af dem skaffede en mand til at sidde på gården sammen med Torgerd; de skulde styre gårdens drift og passe på, at Ingemund ikke opholdt sig der, men dræbe ham, hvis de kunde. Den mand, som Önund havde sendt, hed Torarin med tilnavnet sprade, den anden, som Torvard havde skaffet, hed Jon Olavsson og kaldtes skolpe[1]. De sad nu bægge der på gården. Da foråret kom, påskönnede Ingemund ikke opholdet hos Sommerlide som han burde, men løb ind på stranden for at træffe Asgerd og førte hende med sig ud i Svarvadardal til den gård, som hedder Reykjarhamar; der boede en mand, som hed Eyjulv og kaldtes slurk. I Hörgådal fik man at vide, hvor Asgerd var bleven af, og 8 mand i alt drog afsted og kom til Brattevold. Her sluttede Torarin og Jon sig til dem, så at de nu var 10. De kom til Reykjarhamar tidlig om morgenen og opdagede, at Ingemund opholdt sig der i et udhus. De opfordrede ham til at gå ud. Han svarede, at deres overlegenhed i styrke var betydelig, men Jon Olavsson erklærede, at han ikke skulde blive angrebet af andre end ham. Da løb Ingemund frem og ud gennem dören, i den hensigt at såre Jon, som stod lige for indgangen, men Jon dræbte ham, idet han kom ud. Derefter nedgravede de ham i en snedrive, inden de drog bort. Eyjulv løb bort fra gården og til Tjörn, hvor han fortalte Sommerlide, hvad der var sket. Han samlede folk og forfulgte dem selv femtende, men de stødte ikke på hinanden, som vel var. Dette blev al den bod, som nåedes for Helge præst, foruden hvad de fik i bøde af dem, som havde ydet Ingemund underhold[2]. Men af Sommerlide fik de intet og han anså sig for meget forulæmpet ved Inge-

[1] Tilnavn af usikker betydning. [2] En drabsmand kunde ikke uden strafansvar huses eller hjælpes.

Digitized by Google

munds drab, da han havde tænkt at betale hvad der behøvedes for at han kunde forlade landet[1].

Samme forår foregik i Svarvadardal et frieri; det var en mand fra Hov i Skagafjord ved navn Snorre Grimsson, som bejlede til en kvinde, som hed Turid, en søster til Sommerlide, der i forening med sin moder og søster havde afgörelsen. Grim var en kløgtig mand, men lille af vækst og kaldtes Ræve-Grim. Sommerlide svarede efter deres mening foragtelig, erklærede, at han ikke vilde give sin søster til Rævlingerne, og partiet gik over styr[2].

Gudmund Areson var på denne tid præst ved kirken på Vellir i Svarvadardal; han lod bære Ingemund bort op i Ovsadal, og der lå han, til folk kom fra tinge; så lod Gudmund præst tage ham op og føre til Vellir.

Sommerlide dræbes.

Örnulv hed en mand, som boede på gården Gardshorn kort fra Tjörn, hans sön hed Brand, en ung rask mand. Forholdet mellem de to gårde var ikke venskabeligt. En helligdag red Brand til Tjörn til messe og havde en utilreden hest. Hesten slap løs under messen og gik ind i tunet; Brand kom til og tog hesten, men kunde ikke styre den, og den løb endnu mere omkring end för. Da løb Sommerlide til med en prygl og slog både Brand og hesten, så at han med nød slap bort og næppe kunde hjælpe sig selv. Der lå endnu skibe ved Gåsar og der var livlig handel. På Øxnahol skulde om mandagen være kirkedags-fest, og folk kom om söndagen til gildet. Der kom Gudmund dyre og Önund; de fremmedes heste førtes bort under tilsyn, men Önund holdt sine heste i hilde[3] hjemme ved gården. Mandagen var andensteds ikke

[1] Ved forlig kunde man for den fredløse opnå visse læmpelser, således bl. a. tilladelse til at sende ham ud af landet. [2] Med „deres mening" må forstås Grims og hans slægts; Grim er selvfølgelig Snorres fader; denne mand er i øvrigt, hvad man efter fremstillingen ikke skulde vænte, nævnt i det foregående, nemlig s. 148-49. [3] Den på Island brugelige hestehilde (hnapphelda) består af et reb, hvormed hestens forben sammensnöres.

Digitized by Google

helligdag, og ved skibene var der mange folk til stede; den ene drog bort, når den anden kom. En mand ved navn Flose, som var præst på Silvrastad, skulde just bryde op, og folk hjalp ham med at løfte kløvbyrderne på hestene; blandt disse var Sommerlide, som var i færd med at støtte en kløvbyrde. Da red en mand imod ham på et føl, i grå kappe og med maske for ansigtet; han steg af og løftede masken. Det var Brand Örnulvsson. Han sagde, at Sommerlide nu skulde vise sig lige så modig som om somren, da han jog ham ud af tunet, og huggede ham over ryggen med en bredøkse; det var et betydeligt sår. Torstein Eyjulvsson Urda-Stein[1] var til stede og vilde gribe Brand, men Snorre Grimsson, som også var til stede, og en anden mand ved navn Björn Olavsson holdt Torstein fast. En præst ved navn Torodd Grimsson, Önunds husfælle og Brands frænde, skaffede ham en hest, og han red bort. Folk forfulgte ham til hest, men han blev ikke greben.

Efterretningen herom nåede Øxnahol, da folk gik til aftensang; da den var sungen, blev Önunds og hans mænds heste sadlede. Önund erklærede, at han havde spurgt, at hans præst var indviklet i sagen, og red til skibs. Da han kom tilbage, spurgte Gudmund om nyt fra skibene. Önund svarede, at Sommerlide levede, men at han ikke havde langt igen. Gudmund spurgte efter Brand; Önund sagde, at Kolbein Tumeson ledsaget af mange mænd var gået ud på skibet, og at man mente, at Brand var i hans flok. Derefter red Gudmund til skibs og var der om natten; han foretog der de nødvendige bekendtgörelser; ti Sommerlide var hans tingmand og frænde. Sommerlide levede til samme tidspunkt dagen efter, da døde han og førtes til Vellir i Svarvadardal. Björn Olavsson ledsagede Brand til Kolbein Tumeson på Videmyre; derfra lod Kolbein ham ledsage østpå til Svinafell, hvor Sigurd Ormsson skaffede ham ud af landet; han døde på en pilgrimsrejse. Næste forår anlagde Gudmund sag mod Brand

[1] Denne mand. der som oftest alene kaldes Urda-Stein (formodenlig efter gården Urðir i Svarvadardal), synes at være søn af den Eyjulv, som er fader til to af de i denne saga oftere forekommende Arntrudssönner.

Digitized by Google

for Sommerlides drab, mod Snorre Grimsson for anslag mod hans liv og drabsmandens understøttelse og mod Björn Olavsson og Torodd præst for hjælp ydet drabsmanden. Disse sager kom for tinget, og Önund støttede Gudmund; det kom til forlig i sagerne undtagen med hensyn til Sommerlides drab, her svarede ingen for Brand og han blev fredløs. Snorre bødede 12 hundred og forvistes fra Skagafjord, hvorefter han drog sydpå til Odde. Björn Olavsson bødede 6 hundred og forvistes fra herredet. Torodd præst bødede 3 hundred, men kunde opholde sig, hvor han vilde[1].

Gudmund dyre og Önund besvogres.

Nu har flere en én begivenhed tildraget sig samtidig, og dog kan man kun berette om én ad gangen. I Hörgådal foregik et frieri, det var Önunds sön Torfinn, som begærede Gudmund dyres datter Ingebjörg til ægte; hun var uægte født, hendes moder hed Valdis. Gudmund erklærede, at Torfinn vilde være hende god nok, hvis det kunde stemme med med guds lov[2], men de var beslægtede, og derfor anså han det ikke for tilrådeligt at give Torfinn hende, da hverken guds eller landets lov tillod dette. Torfinn og hans fader betragtede dette svar som en fornærmelse og tog intet hensyn til Gudmunds indvendinger. Gudmund led under den fejl, at han elskede flere kvinder end sin ægtehustru. Han var gift med Arndis, en datter af præsten Povl Sölveson fra Reykjaholt. Gudmund havde mange tingmænd og nære frænder ude i Svarvadardal, og han drog til gæstebud der høst og vår. En gang om våren ved et gæstebud her fik han öje paa en kvinde, som forekom ham både smuk og anselig; hun hed Torgerd og var datter af Asbjörn med tilnavnet valgrisk, en broder til Eyjulv den pragtelskende. Gudmund tog hende med sig og gav hende bolig i Mørkådal. Det år ankom der et skib, med hvilket forskellige mænd vendte tilbage. Blandt de ankomne var Berg Torsteinsson, Illuge Josefsson med tilnavn stengrisk og Tormod Einarsson, som alle var der fra

[1] Disse summer må vel antages at være hundreder alen vadmel.

[2] D. v. s. den kanoniske ret.

Digitized by Google

egnen. Berg og Illuge tog ophold hos Gudmund, Tormod begav sig til Ravnagil til Kleppjarn, men de skiltes i uenighed; Tormod sagde, at han havde mistet lærred og andre varer, og beskyldte Illuge for, at han enten vidste hvor det var eller selv havde taget det.

Dette efterår begav Gudmund sig igen til Svarvadardal. Her var der en mand. som hed Torstein Skeggeson, han var skrinsnedker og en meget håndfærdig mand, som i kort tid tjænte stor lön, men han forbrugte pengene, så at de kun forslog til føde og klæder. Han havde talt med Torgerd, för Gudmund tog hende til sig. Gudmund indbød Torstein til ophold hos sig og foruden ham en mand ved navn Torstein, som kaldtes Skjald-Stein. De var der sammen med de fra udlandet forud ankomne. Torfinn Önundsson kom der ofte den vinter og talte med Ingebjörg. Om våren red Illuge til Ravnagil og opsøgte Tormod og spurgte, om han fastholdt hvad han havde sagt sidste høst, eller om han vilde tilbagekalde det; men Tormod svarede, at hvis Illuge i høst havde været ophavsmand eller medvider, kunde der ikke heri være sket nogen forandring denne vår. Da huggede Illuge fra hesten til Tormod og ramte ham over hærderne og tilföjede ham et stort sår. Derefter red Illuge bort; man forfulgte ham lige til gården Kropp; der var Urda-Stein til stede og Torstein Arntrudsson, og således fik forfølgerne ikke fat i ham. Tormods sår lægtes, men han blev aldrig rask. Det kom til forlig i sagen, Illuge skulde ved jærnbyrd rense sig for beskyldningen, biskop Brand skulde anordne bevisførelsen og det efterfølgende forlig. Dette gik nu for sig, at Illuge bar jærnet, så at han beviste sin uskyldighed godt. Tormod fik en ringe bod for såret, da man lagde megen vægt på fornærmelsen, ti Illuge havde hverken för eller siden været anset for skyldig i sligt. Illuge drog samme sommer udenlands, men kom tilbage om efteråret og begav sig til Mödruvellir i Hörgådal. Der boede da Torgrim Vigfusson kaldet foder-karl, han var gift med Gudrun, en datter af Önund Torkelsson, og hos Torgrim var Illuge den vinter. Næste forår giftede Illuge sig og ægtede en kvinde ved navn Finna og boede på Hladir.

Digitized by Google

Vinteren over lå der skib ved Gåsar, og om somren var der livlig handel. Der kom Fornungerne[1], og medlemmerne af slægten havde et tælt for sig. Til stede var brødrene Saksulv Forneson og Höskuld, ligeledes Saksulvs hustru Tordis, en datter af Dade Illugeson fra Skagafjord, og hendes broder Brand, som var gift med Signy, en datter af Gudmund dyre, og dêr var hendes søster Ingebjörg; her opholdt sig også stadig Gudmund, når han besøgte skibet. En gang rejste Gudmund ind i fjorden, og da han var borte, kom Torfinn en dag ind i deres tælt, hvor han satte sig til at tale med Ingebjörg, og gik først ved nadvertid bort. Da de var ved at gå til sængs, kom Torfinn selv tredje tilbage og talte med Ingebjörg, så at deres ophold i boden[2] trak ud. Da sagde Saksulv: »jeg beder dig, Torfinn, ikke at aflægge besøg her eller have nattefarter til vort tælt, så længe Gudmund er borte; men når han er til stede, vil vi ikke blande os i sagen«. Torfinn svarer: »du vil ikke have fortræd af mine besøg, hvis du ikke selv pådrager dig fortræd«. Derefter rejste Torfinn sig og greb Ingebjörg i hånden og vilde føre hende bort. Saksulv greb efter hende og rykkede hende ind i tæltet. Torfinn greb sit sværd og vilde hugge efter Saksulv, men han ramte tæltstængerne, som var i mellem dem, og overhuggede remmen på et dêr ophængt skjold, så at det faldt ned; dette tog Saksulv og dækkede sig med. Torfinn og hans ledsagere trak sig ud af tæltet; der vekseledes hug over tæltstængerne og både Saksulv og Torfinn fik skrammer, men ingen af dem så betydelige, at de kunde kaldes sår. Derefter drog de bort, men deres tre skjolde blev tilbage, dem hændte Torodd præst, han søgte med gode ord at få dem, og de blev ham overleverede. Næste dag kom Gudmund tilbage til skibet og førte Ingebjörg hjem med sig. Ingen af parterne vekslede noget ord med den anden om denne sag, som om intet var hændt. Samme uge begav Önund og Torfinn sig hjemmefra; de var i alt 15 mand og red op til Bakke. Gudmund var hjemme, men få andre folk, hans huskarle var

[1] Efterkommerne af den s. 146 nævnte Forne Saksulvsson (eller Sökkulvsson). [2] Udtrykkene tælt og bod bruges her i flæng; sandsynligvis har rummet haft vægge af græstørv og været dækket af et vadmelstag.

Digitized by Google

i virksomhed og arbejdede langt borte. Jeg[1] kender ikke deres samtale, men angående udfaldet er det at berette, at Ingebjörg bortfæstedes til Torfinn, för de drog bort, og brylluppsdagen blev bestemt, og ligeledes hvormeget gods han skulde have med hende. Dette giftermål kom i stand, Gudmund holdt brylluppet, og derefter drog hun bort med Torfinn, og deres samliv var godt; men næste sommer bekendtgjorde biskoppen, at deres börn ikke skulde betragtes som ægtefødte. Önund bemægtigede sig alt det kvæg, som tilhørte en mand ved navn Tore Bårdsson, der boede på gården Langahlid, og erklærede, at han havde forkøbsret til denne gård; og de var så ulige i magt, at Tore måtte drage bort nødtvungen. Derefter flyttede Önund til Langahlid, men Torfinn boede på Laugaland.

Om Ögmund sneis og hans strid med Tords-sönnerne.

På denne tid kom tilbage en mand, som her må omtales. Han hed Ögmund og var sön af Torvard Torgeirsson, han kaldtes sneis[2]. Han havde længe været udenlands. Han landede i Østfjordene og var om vinteren hos sin svoger Teit. Så mente Teit at have haft ham længe nok for denne gang. Nu drog Ögmund til Fnjoskadal, hvor en mand ved navn Brand, som boede på Dravlastad, indbød ham til sig; Brand var gift med Ingebjörg Torvardsdatter, og hos ham var han den vinter. Hos Brand opholdt sig en kvinde ved navn Turid; hun var søster til Brand, en smuk og rask kvinde. Hende besov Ögmund om vinteren; og det passede sig ilde, ti hun var gift med Björn, en sön af Hall Asbjörnsson, som havde bot på Fornastad, og Hall og hans sönner havde været Torvards ledsagere og venner. Ögmund og Turid forligedes dårlig, da bægge var af et heftigt sind, men hun blev frugtsommelig ved Ögmund, medens hendes husbond ikke var her i landet. Ved forårstid syntes Brand, at han havde haft Ögmund mere end længe nok hos sig. Da indbød Tord Torarinsson i Lauvås ham til sig, ti Tord havde været hans fader Torvards ledsager og ven; Ögmund flyttede til Tord, men havde ikke været der længe, för man sagde, at der var

[1] D. v. s. sagaens forfatter. [2] Sneis betyder „pind".

Digitized by Google

en forståelse mellem ham og Tords hustru Margret, en datter af Odd Gissursson. Denne sommer kom Björn Hallsson tilbage; Ögmund bragte ham hans kone og tilbød ham selvdom, og det kom til et forlig herom imellem dem. Ögmund var dette år hos Tord, men næste forår drog han bort, og Brand modtog ham atter; det blev nu bestemt, at Ögmund skulde drive den halve del af gården. Han aflagde hyppige besøg på Lauvås; dette satte splid imellem ægtefolkene Tord og Margret, og hun rejste til Østfjordene til sin broder Teit og blev der. Da opholdt sig Håkon Tordsson i Lauvås; ti Tord anmodede ham derom[1].

En gang havde Ögmund ærende i Hövdahverve[2], og hans vej førte forbi gården Lauvås; han ledsagedes af en mand ved navn Torstein Ketilsson, og de to var ene sammen. Da de var draget forbi, kaldte Tords-sönnerne deres huskarle sammen og sagde, at de skulde til skovs for at hente brænde. Blandt dem var en stor og stærk mand ved navn Gissur Halldorsson, desuden en anden ved navn Berg, og en tredje som hed Sölve Toroddsson. De begav sig op i dalen til den skrænt, som senere kaldtes Önundsbrekka[3], men det blev ikke til noget med skovarbejdet. Da forklarede Håkon huskarlene, at han havde i sinde at lægge sig i baghold for Ögmund og tage ham af dage, og spurgte hvilken bistand de vilde yde. Gissur svarede: »jeg vil ikke føre våben mod Ögmund, men hans ledsager skal jeg stanse.« Berg tav; men Sölve sagde, at han vilde ikke være Ögmunds modstander, selv om han muligvis ingen hjælp ydede ham, og ytrede, at han ikke skyldte Ögmund mindre tak end dem. Nu så de, at Ögmund kom tilbage; de sprang da op fra bagholdet, men Ögmund og hans ledsager sprang af hestene. Gissur greb Ögmunds ledsager og holdt ham fast bagfra, men Berg holdt ham om skuldrene, og således tumlede de omkring i krattet. De tre Tords-sönner angreb Ögmund, Sölve derimod var uvirksom. Ögmund forsvarede sig godt, da han både var våben-

[1] Tords søn Håkon boede efter at være bleven gift med den s. 152-55 omtalte Gudrun på gården Arnarnæs. [2] Hverfi betyder „bygd", og Höfðahverfi er navnet på et lille bygdelag nord for Laufás. [3] Brekka betyder skrænt.

Digitized by Google

øvet og vel rustet. Da stak Dagstyg ham med et spyd under armen; de troede, at han nu var dødelig såret, men skaden var dog ringe, da han havde et pålideligt panser[1]. Ögmund havde også et sår i ansigtet, hvorfra blodet løb ham ned i öjnene, så at han ikke kunde bruge sine våben. Da satte han sig ned og bad dem skaffe sig en præst, hvis de vilde tage ham af dage. Hildebrand og Dagstyg vilde dræbe Ögmund, men Håkon vilde det ikke. Da sagde Sölve, at han vilde komme Ögmund til hjælp, hvis de ikke holdt op. Håkon tilbød at forbinde Ögmund, og de troede, at han var dødelig såret, men Ögmund vilde ikke tage derimod. Derefter drog de hjem. Tord stod ude og spurgte, hvad de havde foretaget sig. De fortalte, at Ögmund var såret og i live, men ønskede præstelig bistand. Tord svarede, at det kun var en list af Ögmund, og sagde, at han vilde have skilt hovedet fra kroppen, hvis han havde været til stede. Gårdens præst, som hed Erp, drog derpå afsted og en mand med ham, men da de kom til det sted, hvor kampen havde stået, var Ögmund borte, skönt han havde besværlige sår. Hans ledsager var uskadt, og således nåede de til gården Dravlastad; derhen kom der en kvinde ved navn Alvheid, som havde været gift med Hall Asbjörnsson fra Fornastad, for at læge Ögmund. Torvard Torgeirsson opholdt sig den gang på Videmyre hos Kolbein Tumeson; da han spurgte disse tidender, lod han sin hest sadle og red både dag og nat, til han kom til Dravlastad, og aldrig havde han faret hurtigere end den gang. Da Ögmund var kommet sig af sine sår, holdtes et forligsmøde, og det kom tilsyneladende til forlig mellem dem, men det overholdtes ikke. Derefter digtede de gensidig om hinanden i denne sag. Ögmund kvad om Dagstyg en vise:

21. Med sit spyd i mørket
mærkede Hildebrands stærke
broder mig, — men bagfra
bonden[2] stak mig vunden.

Sådan let han sejred
— sommerens tid var kommen —
forud på jorden fodsvag
faldet jeg lå og såret.

Da kvad Dagstyg en vise:

[1] Det da brugelige panser, som er forskelligt fra brynjen, var en tyk. fodret tröje. [2] „Bonde" (egl. le-svinger) er her brugt som en nedsættende betegnelse for en kriger.

Digitized by Google

22. Harmeligt, at den hårde
helt med sværd ved bælte
ej hin dag vi dysted
døde ved vort møde.

Glædeligt dog, at den djærve,
dristige, angst måtte liste
sydfra, ludende, langsomt,
luskende mellem buske.

Denne vinter døde Dagstyg af sygdom. Men da det, som de var blevne forligte om, ikke overholdtes, anlagde Ögmund sag mod de efterlevende, og sagen kom for tinget. Jon Loftsson og hans sön Sæmund understøttede Ögmund i sagen: det kom da atter til forlig, og der tilkendtes Ögmund 12 hundreder, og Torstein 3 hundreder, fordi denne havde været fastholdt. Derfor optog Lauvåsingerne[1] den talemåde, at de sagde, når en mand var bleven holdt fast: »stå stille, så får du 3 hundreder[2]«. Gudmund dyre gik i borgen for forliget, og halvdelen skulde betales, når man kom hjem fra tinget, men resten på Tværå-høstting[3] i Øfjord. Ögmund opsøgte Gudmund, da folk kom fra tinget, men han betalte intet; til Tværå-høstting kom Ögmund ikke, og der betaltes heller intet. Da udnævnte Ögmund sig vidner og opsagde lejdet og hele forliget. Og hermed må vi nu stanse.

Strid mellem Gudmunds og Önunds tingmænd.

På gården Brekka boede en mand ved navn Torstein Halldorsson, og på den anden gård Brekka[4] boede Eyvind Björnsson og hans moder Sigrid. Man sagde, at Torstein syntes godt om Sigrid. Da var Eyvinds broder Sighvat den store kommen tilbage; han havde været udenlands nogle år og været på vikingetog, og nu boede han der på Brekka. De to brødre var bleven først færdige med deres høhøst, men Torstein havde endnu noget ude og havde ført det, som endnu ikke var indhøstet, hjem på tunet. Et pigebarn vogtede brødrenes kvæg, og en dag drev hun køerne ind i tunet: Torstein gik da imod hende og opfordrede hende til ikke at drive kvæget til høet og jog

[1] Mændene fra Lauvås, d. v. s. Tord og hans sönner [2] De angivne beløb er vistnok hundreder alen vadmel. [3] På det sædvanlige vårtingsted skulde hvert år efter hjemkomsten fra altinget holdes et ting, hvor de på altinget vedtagne nye love m. v. kundgjordes. [4] De to nabogårde Brekka i Hörgadal benævnes nu Store og Lille Brekka.

Digitized by Google

kvæget bort. Hun svarede, at hun skulde gå hjem og sige, at han jog både køerne og hende bort, og det gjorde hun. Derefter gik brødrene fra Brekka til Torstein og traf ham, idet han trak sin hest ud fra gården. De påtalte, at han havde jaget pigen hastig bort. Torstein nægtede det, men sagde, at der var tilstrækkelig græsning for kvæget andensteds end i tunet, hvor han havde hø. De svarede, at det nu var så langt ud på somren, at kvæget havde lov til at gå hvor det vilde. Sighvat havde en økse i hånden og slog efter Torstein, men hesten, som Torstein trak, var imellem dem; han kastede sig da ned ved siden af hesten, så at økseskaftet ramte hestens hærdetop og knækkede; øksen ramte Torsteins skulderblad, men han tog ingen skade deraf. Han smuttede om på den anden side af hesten og hen mod Sighvat og huggede til ham med en buløkse, han ramte ham på armen og tilføjede ham et stort sår, så at han ikke siden kunde bruge sin hånd; dermed skiltes de.

Torstein kunde ikke mere opholde sig der og flygtede bort, han var broder til Arnodd den store, som boede på Kviabekk. Torstein opsøgte nu Gudmund dyre, da han var hans tingmand, og var der om vinteren, men hans huskarl Tord blev tilbage og tog sig af gårdens drift. Björns-sönnerne sagde, at derfra skulde ingen indtægt komme; men om foråret drog Saksulv Forneson, som boede i Mørkådal, og Urda-Stein og Arntruds-sönnerne derud og bortførte alle Torsteins ejendele og bragte dem til Gudmund, uden at der blev ydet nogen modstand. Derefter anlagde Gudmund sag mod Sighvat for overfald på Torstein, men Önund Torkelsson anlagde sag mod Torstein for det Sighvat tilføjede sår, ti han og hans broder var hans tingmænd. Disse sager kom for tinget, og man forsøgte forlig; Torfinn Önundsson, Gudmunds svigersön, stod frem og bad Gudmund tage mod forlig og tilbød sin voldgift; han lovede Gudmund en fordelagtig afgörelse, så at denne lod sig bevæge, og de forligtes der. Disse sager kom for på det samme ting som Önunds sag. Derpå drog folk hjem fra tinge, og om somren på et møde i Skeid-holmene i Hörgådal bestemte Torfinn følgende forlig: 12 hundreder[1] til Sighvat for såret,

[1] Vistnok 12 h. alen vadmel.

Digitized by Google

men intet til Torstein; denne voldgiftskendelse vakte mishag, men dog udbetaltes for störste delen pengesummen.

Gudmund dyre fornærmes.

En sommer var der hestekamp i Fljôt ved Hamar. De to mænd, hvis heste skulde kæmpe[1], hed bægge Nikolaus. Den ene var sön af Runulv og var en fattig mand af temlig ringe stand; han havde tre sönner, Runulv, som var den ældste, Leiv og Halle, de var alle voksne mænd. Den anden var en sön af Skratta-Björn Torvaldsson på Grindil, han var velstående og regnedes til de ansete bønder. Bægge deres heste var grå af farve. Nu førtes hingstene mod hinanden, og de bed bægge godt fra sig, så længe de fik lov til at skøtte sig selv; men da syntes Nikolaus fra Mjovafell[2], at hestene ikke blev lige ivrig fremdrevne, og mente, at man lod personsanseelse gælde. Han havde en stor stav i hånden og vilde slå sin navnebroders hest. Men Nikolaus Björnsson løb frem under hugget, og staven ramte ham. Han huggede med en håndøkse sin navnebroder i hovedet, men det blev kun et ubetydeligt sår. Der opstod nu stor trængsel. Nikolaus fra Mjovafell's sön Runulv var til stede og blev holdt fast, men temlig løselig, han fik fat i en økse hos en mand og huggede Nikolaus Björnsson mellem hærderne og tilföjede ham et stort sår. Og hermed endte denne hestekamp. Nikolaus fra Mjovafell, som havde et ubetydeligt sår, sagde, da han red hjem: »jeg ved ikke, hvordan jeg skulde bære mig således ad, da jeg var i mine bedste år, — at hugge en 60årig mand i hovedet, så at han red med uforbundet hoved derfra!« Derefter flygtede Runulv bort, men Nikolaus Björnsson blev lægt; Han var Kolbein Tumesons nære frænde og Gudmund dyres tingmand. Det kom til forlig i sagen. Man lod det mellemværende, som

[1] Egl. „som skulde hidse hestene." Ved de yndede hestekampe kæmpede to og to heste med hinanden, således at de rejste sig på bagbenene og bedes, idet hver støttedes og opmuntredes af en med en stav forsynet mand. Af det følgende synes det dog at fremgå, at de to mænd af navnet Nikolaus vel har været hestenes ejere, men ikke selv har ført dem frem. [2] Dette må være den først nævnte Nikolaus.

Digitized by Google

de to navnebrødre havde haft, gå lige op, men Runulv skulde være fredløs i herredet[1] og måtte ikke opholde sig indenfor Gudmunds og Kolbeins godedömmer.

Næste sommer kom dog Runulv sydfra over heden[2]. Der var en mand ved navn Bödvar Björnsson, som boede på Fell i Skagafjord, han var lille af vækst og velskabt og kaldtes lille-pral; han tog imod Runulv, og der var han om somren, lige til Kolbein Tumeson rejste til gæstebud hos Grim Snorreson på Hov. Da sendte Kolbein bud til Bödvar, at han skulde komme derhen. Bödvar kom og blev nu nødt til at slippe Runulv, som drog ind i herredet til gården Tværå, til Dalk Torgeirsson, som tog godt imod ham, og der var han om vinteren. Næste forår spurgte Runulv Dalk, hvad han skulde göre. Dalk svarede: »begiv dig først til Kolbein og tilbyd ham böder for dit ophold her«. Dalk ledsagede ham, men Kolbein vilde ikke tage imod dem. Da gik Dalk ind og bad Kolbein om at komme ud. Han svarede, at han havde intet at forhandle i enrum om med Runulv. Dalk sagde: »du anser dig da for en betydeligere mand end din fader. Hos mig opholdt sig en vinter en mand, som han havde gjort fredløs; om foråret red jeg til hans gård med ham, han kom ud til os, og da jeg red bort med den fredløse, var straffen ham fuldstændig eftergivet«. Kolbein svarede: »råder du mig til at mødes med Runulv«? »Ja,« sagde Dalk, »jeg synes det er rigtigt at behandle Runulv således, at udfaldet bliver godt«. Derefter gik Kolbein ud, og Runulv tilbød ham da som gave nogle stodheste. Kolbein sagde: »gå først til Gudmund dyre og tilbyd ham hestene«. Derpå sendte Kolbein og Dalk bud til Gudmund med Runulv, om at han skulde tage velvillig mod böderne[3]. Runulv kom nu til Gudmund og tilbød ham hestene, som denne modtog, og Runulv tilbragte der nogle nætter. Derfra drog han ned til Langahlid, hvor hans brødre Leiv og Halle opholdt sig hos Önund. Halle fortalte, at Runulv havde bortskænket hestene. Önund udtalte sig misbilligende om denne gave, da han dog ikke havde opnået

[1] „herred" betegner på Island „landskab." [2] Ved „hede" forstås på Island „höjland"; her menes de fjældvidder, som skiller sydlandet og nordlandet. [3] D. v. s. de som bod tilbudte heste.

Digitized by Google

utvivlsom fred; det kom så vidt, af Runulv opsøgte hestene og førte dem bort, han vidste nemlig, hvor de var, og bragte dem til Langahlid; han gav Önund hestene. og Önund tog både imod dem og Runulv, som nu kaldtes vendekåbe.

Gudmund lod som han intet mærkede, men hans anseelse aftog meget og syntes i höj grad at forringes ved det, som forefaldt. Önunds mænd sagde, at Gudmund sad på fredstol oppe i Øxnadal, og at de vilde bygge en mur i dalen ovenfor og nedenfor og siden dække rummet med græstørv, og således dêr begrave hans anseelse. Gudmund kom aldrig til nogen sammenkomst om somren og ingen af hans mænd, heller ikke til lege om vinteren. Første söndag efter jul var der leg på Bægiså. Der boede en mand, som hed Torvald og var Gudmunds nære frænde. Langhlidingerne drog derhen til leg, men oppe fra Øxnadal kom ingen. Der mødte til leg en mand, som hed Olav og kaldtes tjæreskind, han opholdt sig hos Kolbein Tumeson. Han sad som tilskuer ved legen på tværbænken, men da legen var endt, gik han frem og tilföjede Runulv et sår, idet han gik over gulvet udefter, og huggede ham over armen, så at han var enhændet siden. Olav nåede ud af stuen, men slap ikke ud. Langhlidingerne spærrede indgangsdören, og det kom til håndgribeligheder mellem folk. Kvinderne blandede sig heri, og det lykkedes dem at skaffe Olav bort til forrådskamret og derfra ud gennem vinduet; ude var der snefog op gennem dalen. Torvald[1] opfordrede dem til at stanse dette klammeri; de svarede, at de straks vilde holde op, når Olav blev dem udleveret, og erklærede, at de vilde føre ham for Önund samme aften og få at vide, hvad straf han bestemte han. Torvald sagde, at han ikke var i stand til at udlevere Olav, men at de sandsynligvis vilde få öje på ham, hvis de skyndte sig. De svarede, at de ikke forlangte mere. Torvald sagde, at det var deres egen skyld, hvis han slap bort. Siden løb de alle ud og så nu en mand løbe af alle kræfter, og han var da nåt til Søndre Bægiså. Langhlidingerne satte efter ham. Snefoget tog til, og det blev uvejr og mørke. Olav undgik alle bebyggede steder i dalen, indtil han kom til Gudmunds sæter

[1] Bonden på gården.

Digitized by Google

ved navn Varmavatn; der lagde han sig ned i sæteret og sov en tid, hvorefter han drog bort. Da han var borte fra sæteret, kom Önunds folk der. Således gik det tre gange om natten, når han flygtede fra sæteret, at de kom der hver gang, efter at han var borte. Derefter drog de ned gennem dalen, og antog at han havde begivet sig sydpå over heden. Men da han så, at dagslysningen begyndte, brød han op og nåede uskadt tilbage til Videmyre. Langhlidingerne bragte Runulv til Søndre Bægiså. Der boede Torstein guldsmed, som var gift med Sigrid Tjodulvsdatter, der længe havde haft den gård; dette parti og dermed gården havde Gudmund skaffet ham. Torstein modtog Runulv og forbandt hans sår.

Da boede Björn præst Steinmodsson på Øxnahol, han var gift med en kvinde. som hed Birna Gudmundsdatter; han skilte sig fra hende og gav hende bolig i Øvre Langahlid[1]. De havde en datter, som også hed Birna; bægge var de smukke og belevne kvinder. Torvald fra Bægiså gik jævnlig derhen og talte med den yngre Birna. Han havde en huskarl, som hed Gudmund Tasseson; ham var det en fornöjelse at tale med den ældre Birna, og bægge fulgtes så derhen. Det var en halv måned efter, at Runulv var bleven såret, at de igen gik til Langahlid og sad i samtale med kvinderne, som de plejede. Der kom samme dag Nikolaus-sönnerne Leiv og Halle og sad derinde. I tusmörket kom ligeledes Torfinn Önundsson og med ham Tjörve, som boede på Raudaløk, men sædvanligvis opholdt sig hos Önund. Da de kom ind i stuen, sprang Halle op og huggede til Torvald; han ramte i brystet, men såret blev kun en skramme. Leiv og Tjörve holdt Gudmund fast. Derefter drog Torfinn og de andre bort, men den ældre Birna forbandt Torvalds sår; Gudmund begav sig hjem. Da Gudmund dyre spurgte dette, drog han hjemmefra, fra Bakke, og ned i Øvre Langahlid og vilde vide, om Torvald var så rask, at han kunde bringes op til ham; de var 14 sammen. Önund drog også hjemmefra, til Bægiså, for at få at vide, hvorledes det gik med Runulvs hånd; det

[1] Denne gård, som ellers ikke kendes, må være forskellig fra hovedgården Langahlid, hvor Gudmund dyres medbejler Önund boede.

Digitized by Google

var samme dag som Gudmund begav sig afsted, og ingen af parterne vidste noget om den andens forehavende. Önund og hans folk var i alt 15. De mødtes og kendte hinanden. Håkon Tordsson var i følge med Gudmund og sagde: »det er godt, at vi mødes her, og lad os nu bringe sagen til en afgörelse mellem os, det er uvist, om tabet bliver mindre en anden gang, ti opsættelsen bliver ikke lang«. Gudmund svarede: »der er ikke den forskel i styrke, som jeg kunde ønske«. Håkon sagde: »et sådant forhold i styrken vilde jeg helst, ti nu kan vort mellemværende gå som skæbnen vil«. Gudmund svarede: »jeg vil ikke fra min flok begynde tilråb eller angreb, men vi skal tage imod dem så flinkt som muligt, hvis de anfalder os«. Det var tydeligt, at Håkon gjorde hvad han kunde for at få kampen i gang. Önund og hans folk tog stilling på en lille höj, men Gudmund og hans mænd gik forbi, og ingen af parterne indlod sig med den anden. Gudmund begav sig til (Øvre) Langahlid og førte Torvald hjem med sig om aftenen, uden at han og Önund havde noget sammenstød. Torvald kom sig af sit sår.

Gudmund dyre drager ud for at angribe Önund.

Erlend hed en mand, sön af Torgeir, som kaldtes Udåds-Geir; han havde været udenlands med Torvard Asgrimsson den rige og boede på Mørkå. Han var en vennesæl mand, stor og stærk, han fulgte Önund, men havde dog ophold på sin gård. Det var tidlig om foråret, at Erlend begav sig til Langahlid for at tale med Önund; han sagde, at han havde iagttaget, at Gudmunds mænd holdt sig sammen i flok, hvor de så drog hen; han vidste også, at Saksulv Forneson i Mørkådal stadig havde mange folk hos sig, og han bad Önund om at vise större forsigtighed end ellers. Leiv og Halle var til stede og sagde: »for kort tid siden gik vi gennem hele Øxnadal og afsøgte alle de øvre græsgange, men vi fandt ingen får med undtagelse af et kullet hunfår, hvis uld var falden helt af, og det går ikke langt omkring dette forår; vi formoder, at Gudmund sidder urokkelig på sin fredstol«[1]. Önund svarede: »det kan

[1] Det er naturligvis Gudmund, som sammenlignes med det forkomne får, og hele billedet er taget fra den årlige afsøgning af fjældhederne,

Digitized by Google

være, at han sidder en stund, men hvis han rejser sig, da ved ingen, hvor langt han går frem«. Derefter drog Erlend hjem. Det hændte om foråret, at huskarlene på Langahlid kom ind og vilde søge Önund angående hvad de behøvede, men de så ham ikke, og således gik det tre gange, uagtet han sad på sin plads. På Sakka i Svarvadardal boede den gang Arntrud Fornedatter og hendes sönner. Det hændte sig en morgen, da folkene lå til sængs i skålen, at det sang höjt i to økser på økseplanken. De blev da tagne ned, og de tilhørte brødrene Torstein og Snorre, Arntruds sönner. De sang ikke mindre, skönt man holdt dem i hånden. Da sendte man bud efter præsten Gudmund Areson, og da han bestænkede dem med vievand, tav de. En uge efter, at Erlend havde besøgt Langahlid, blev han vår, at der samledes folk, og drog da hjemmefra; det var tirsdagaften för gangdagene[1]. Hans stesön ved navn Hauk ledsagede ham. De kom til åen Barkå. Der var Saksulv Forneson til stede selv ottende. Han spurgte, hvorhen Erlend agtede sig. Han svarede: »til Langahlid«. Saksulv sagde: »det råd vil jeg give dig ikke at rejse længere end du nu er kommen; og det tror jeg vil være et godt råd«. Erlend svarede: »jeg ved ikke af, at der er sådanne vanskeligheder på min vej, at jeg ikke skulde kunne fortsætte min rejse«. Saksulv ytrede, at det vilde vise sig, om det lod sig göre.

Erlend red videre og kom til Øxnahol, hvor han opholdt sig en tid; herfra drog de afsted 8 i alt. Da de kom ud forbi Hallfridstad, traf de Saksulv for anden gang, og han havde nu 14 mand hos sig. Saksulv sagde: »vend om, Erlend! og fortsæt ikke vejen længere; jeg ved, at du tror at bemærke, at der samler sig folk mod Önund og truer ham fare; det er bravt gjort af dig, at du vil advare ham, men det kan nu ikke hjælpe, og du udsætter dig måske selv for fare. Nu lader det sig ikke nægte, at vi skal mødes med ham. Du kan se ud for Øxnadals munding ved Grönnebro, at en

hvorved hvert efterår de om somren her frit græssende lam og beder atter føres ned til bygden.

[1] Gangdagene („processionsdagene"), de tre dage för Kristi himmelfartsdag.

Digitized by Google

krigerskare viser sig, og når solen skinner nede på klipperne, kan du se, at der blinker skjolde, det er folkene ude fra Svarvadardal, og hele denne styrke vil forene sig og angribe Önund i nat«. Erlend mente, at der var så meget mere grund til at komme afsted, og drev hesten frem, men Saksulv greb fat i töjlerne. Da sprang Erlend af hesten og vilde løbe. Snorre Arntrudsson huggede efter ham, men Hauk skød et skjold for, så at han ikke såredes. Erlend huggede imod, men Brand[1] skød skjold for, så at der intet sår tilföjedes. Da løb Sighvat Saksulvsson til og stak med et spyd til Erlend; det ramte oventil i låret og skar indefter og tilföjede et overfladisk sår. Herefter måtte Erlend og hans ledsagere vende tilbage til Øxnahol. Gudmunds og hans tilhængeres flokke samledes på ørerne[2] oven for Langahlid. Der var også kommen Kolbein Tumeson vestfra med sin flok, og han og Gudmund havde tilsammen henved 90 mand. Langhlidingerne fik öje på flokkene og antog nu, at de måtte være forberedte på ufred. De havde hos sig omtrent 50 mand. De talte nu om, at det vilde være rådeligt at berede sig til forsvar ude. Der var en slags forskansning på gårdens huse, og de formente, at forsvaret kunde længe fortsættes ude. Önund svarede, at man havde mange eksempler på, at det var vanskeligt at kæmpe mod folk, som skulde angribes inde i husene. Man indvendte, at da vilde ilden blive taget til hjælp. Önund vilde ikke forstå det; han vilde råde, og alle gik nu ind.

Önund indebrændes.

1197. Flokkene steg af hestene udenfor gærdet, hvorefter alle gik hen til gården; de fordelte sig nu således, at nogle gik bag om husene, og de agtede at angribe fra to sider, hvis man vilde værge sig ude. Men da de kom til indgangen, var alle gåede ind og kun én dør åben. Da spurgte Önund, hvem der rådede for den skare. Gudmund svarede: »styrelsen er kun

[1] Formodenlig Brand Eyjulvsson, sön af Arntrud i dennes 2. ægteskab. [2] Flade grussletter langs bredden af den gennem Hörgådalen strömmende å.

Digitized by Google

ringe, her er nu kommet det kullede får, som er gået ned fra dalen, ulden er næsten helt tabt, og bedre fører-bede er nu ikke til at få[1], men dog agter det nu, at et af de to skal ske, at det enten skal miste hele sin pels eller gå hjem med fuld pels«. Önund spurgte, om folk her kunde nå forlig på noget vilkår. Gudmund svarede: »længe er det ikke blevet til noget med forlig, skönt man har givet det udseende deraf, og nu vil det ikke ske«. Så skal der heller ikke blive anmodet derom«, sagde Önund. Nu skød Gudmunds mænd ind i forstuen, og dören blev da lukket. Gudmund og hans mænd skönnede, at de vanskelig kunde blive herre over husene, med mindre man stak ild på dem; der var mange velbevæbnede mænd derinde. Der var ingen ild at få hjemme på gården, men den måtte hentes nede på grunden[2]; nogle rev kostald og lade ned og bar høet hen til husene og tændte siden ild foran indgangen. Tord Lauvåsing og hans mænd var oppe på husene og brød hul på taget, hvorefter de optændte bål på tagværket; der blev stoppet hø i alle vinduesåbninger, og det underliggende tømmerværk var tört, så det var ikke let at værge sig mod ilden for dem inde i husene[3].

Nu bad man om udgangstilladelse for kvinderne og de mænd, som ikke havde forset sig mod angriberne. Da lod Gudmund bryde hul på væggen i nærheden af indgangen, ved vægbjælken, og der gik de mænd ud, som det tillodes, og der var mange, som de ikke ønskede at skade. Røgen blev nu så stærk, at de ikke kunde se klart. En mand ved navn Torodd løvernæse[4] kom med mange våben i favnen, som han vilde bære ud; Håkon Tordsson stod der udenfor og huggede ham straks ned, og han tog ikke fejl, ti ham havde de bestemt at dræbe. Torodd var den første, der mistede livet her. Der inde var en anset bonde ved navn Galm Grimsson fra Dynhage, han var en ven af dem alle, men mest dog Kolbein Tumesons. Han gik hen til indgangen for at tale med

[1] De islandske fårehjorde, som om vinteren for en stor del selv må søge sig deres føde, ledes under snefog og uvejr af et af hjordens kraftigste dyr, den såkaldte „fører-bede“. [2] Betydningen af denne stedsangivelse er noget tvivlsom. [3] Langahlid har som alle islandske gårde bestået af sammenbyggede huse, hvert omfattende et beboelses- eller

Digitized by Google

dem, og ilden havde da endnu ikke grebet mere om sig, end at alt kunde være reddet. Han bad Gudmund og Kolbein om, at de for denne gang skulde drage bort, og tilbød dem herfor al sin ejendom, men han var en hovedrig mand og havde en ypperlig gård. Kolbein svarede, at han vilde give Galm så meget gods, som han forlangte, for at han skulde gå ud. Galm sagde: »længe har I let af, at jeg har yndet bad og ofte drukket tæt; nu er her lejlighed til bad, men det kan være tvivlsomt, hvorledes det går med mjøddrikningen«. Og han gik ikke ud. Da sagde Torfinn til sin svigerfader Gudmund: »det er skade, at din datter Ingebjörg ikke er her inde«. Gudmund svarede: »det er godt, at hun ikke er her, men dog vilde det nu ikke hjælpe«. Da løb Halle Nikolausson ud; han var meget medtaget af hede og lagde sig ned i en bæk, som var udenfor dören. Snorre Arntrudsson var bestemt til at anfalde ham, og han løb til og gav ham dødshugget der i bækken. Derefter gik Tjörve ud; mod ham var Torvald fra Bægiså bestemt, han gennemborede Tjörve med et sværd. Tjörve gik ned på græsmarken, hvor Gudmund stod. Gudmund havde ikke set, at han var bleven såret; »Tjörve skal have fred,« sagde han, men tilföjede »skönt du ikke fortjæner det«! Jeg ved intet af fred«, svarede Tjörve og faldt død om. Dernæst løb Leiv Nikolausson ud; til angreb på ham var Gudmund Tasseson udset. Leiv var våbenløs, men han greb en mand ved navn Svein Jonsson og dækkede sig med ham. Det så Håkon Tordsson og huggede ham på akslen, så at hele skuldren nedefter gik løs; han slap med sit sår ind i kirken.

Det blæste den nat, og de frygtede for, at vinden skulde føre ilden mod kirken. Da lovede Gudmund at give kirken en ko, hvis den bevaredes. Nu blev det vindstille, og dernæst kom vinden fra kirken og førte al ilden bort. På denne tid kunde ingen komme ilden nær, og flammerne slog så höjt

arbejdsrum. På de lave og tykke græstørvsvægge hvilede et tag, hvis indre del bestod af vandrette åse, på tværs af hvilke lå en brædde-forskalning eller et lag af rafter, medens den ydre beklædning også her var græstørv; i det svagtskrånende tag fandtes husets vinduer, for så vidt ikke lyset kom fra det i tagmønningen anbragte trækhul (lyren).

[4] laugarnef; af *laug*, vaskevand, bad.

Digitized by Google

op fra husene, at ilden faldt ned langt borte, da husene begyndte at brænde. Da så de, at noget kastedes ud gennem hullet, der var brudt på væggen, og bemærkede pludselig, at det bevægede sig; de spurgte, hvem det var. Manden svarede, at han var Torfinn. Ham skulde Urda-Stein føre våben mod, men han kunde ikke beslutte sig, ti alt stod i lue på Torfinn, både hår og klæder. Da løb Arntrudssönnerne Torstein og Snorre til og sårede ham. Torfinn sagde, at de skulde hugge både stærkt og ofte, da ingen mand vilde blive dem skadeligere end han, hvis han levede. Torfinn slap ind i kirken med sit sår og levede tre nætter derefter. Det var den almindelige mening, at Torfinn ikke vilde have levet, selv om han ikke var bleven såret, så ilde medtaget var han af ilden. Der brændte Önund inde og Galm. Branden var endt för dagmål[1]. Tordssönnerne gik og stak med spyd overalt, hvor de formodede, at der var sådanne skjul, at mennesker kunde have reddet sig. Derefter drog alle bort; de spiste davre på Bakke. Da de drog fra branden, kvad Kolbein en vise:

23. Lumsk de lo af Gudmund
lasted ham dog for hastig,
når de spydig spotted:
spag er han alle dage.

Nys de frække at føle
fik, han skåner ikke.
Mægtig han er og modig:
mand han var for branden.

Samme dag rejste Kolbein vestefter hjem, og för de skiltes, aflagde alle ed på, at de skulde hævne hinanden, hvis de forulæmpedes for denne sag. Kun én mand undslog sig, det var Vermund fra Moberg; han sagde, at han ikke vilde sætte sin velfærd på spil for at hævne enhver skurk, som kunde være der i følge.

Jon Loftsson mægler forlig.

Nu følte Gudmund, at han havde fuldt op af fjender, og sendte derfor bud til Ögmund sneis, at han skulde hente det gods[2], som havde været ham forholdt, og sagde, at det vilde blive udbetalt, når det afhentedes. Men da var forholdene

[1] Tiden ved kl. 9 formiddag. [2] Den ham tildömte pengebod, se s. 166.

Digitized by Google

således, at man mente at kunne vænte sig alt af Gudmund overfor de mænd, som han havde noget at udsætte på, og da Ögmund på den tid under små kår drev gården Hals og ikke så sig i stand til at have så mange folk med sig, at han var Gudmund voksen, mødte han ikke. Da tog Gudmund selv og vurderede gods til udbetaling, 12 hundreder, således som det tidligere var bestemt, og lagde hertil 3 hundreder, det lod han bringe til Ögmund og sendte hermed det bud, at Ögmund ikke skulde være hans modstander i de sager, som nu havde rejst sig. Da godset kom til Ögmund, blev han glad derover. Hörgdølerne var blevne så skrækslagne overfor Gudmund, at de sendte bud til biskop Brand, at han skulde komme vestfra og tilvejebringe stilstand imellem dem. Biskoppen rejste straks op til heden[1], og de havde med sig hud og reb, da de agtede at sætte biskoppen på den, hvis han trættedes under gangen. Da han kom dêr nordpå, lykkedes det ham at bringe den overenskomst til veje, at Jon Loftsson skulde afgöre sagen.

Torgrim foderkarl sendte Sæmund Jonsson bud, to af Sæmunds börn, Povl og Margret, var nemlig Torgrims søsterbörn[2]; Sæmund samlede nu folk og havde en talrig styrke med sig til tinget. Mange mænd samlede den sommer talrige skarer, tinget var stærkt besøgt, og tingmændene var alle delte i to partier. Til Gudmund og Kolbein sluttede sig Torvald Gissursson og alle hans brødre samt Sigurd Ormsson[3], men på Sæmunds side stod alle Sturla-sönnerne. Eyjulv Hallsson fra Grenjadarstad red til sydlandet til Keldur og traf der Jon Loftsson. Han havde ikke haft i sinde at ride til tings, för Eyjulv sagde, at der snarest kunde være udsigt til forlig, når han kendte i denne sag. Jon svarede: »dette formår jeg ikke, da jeg aldrig för har haft sligt at forhandle«.

[1] Det mellem Skagafjord og Øfjord skillende höjland; ved vintertid har de herværende passer sandsynligvis kun kunnet befares gående. [2] Den her nævnte Sæmund Jonsson er Jon Loftssons sön; det af Torgrim sendte bud har sandsynligvis indeholdt en anmodning om hjælp, T. var nemlig gift med en datter af den indebrændte Önund. [3] Torvald Gissursson var hovedet for den berömte Haukdøleslægt på sydlandet, Sigurd Ormsson var østlandets mægtigste mand.

Digitized by Google

Eyjulv sagde: »det ligger dog nær at forsøge et forlig, og det er ikke let at se, hvem der kan mægle, hvis du ikke mener dig i stand dertil«, og bad ham for guds skyld, at han ikke skulde undslå sig; det skete også omsider, at Jon drog til tings. Under tinget var det dårligt vejr og nedbør. Jon i forening med bægge biskopperne, Povl og Brand, forhandlede om forlig, og man kom til enighed om, at Jon alene skulde fastsætte forligsvilkårene uden indskrænkning. Gensidig sikkerhed blev nu tilsagt, og der på tinget afsagde Jon sin kendelse.

For Önunds indebrænding og de dermed forbundne begivenheder fastsatte han en bod af 60 hundreder tre alens ører, for Torodds drab 15 hundreder tre alens ører og for endnu én mand 15 hundreder tre alens ører; det blev 1 hundred hundreder tre alens ører tilsammen med det, som var bestemt for Torfinns drab, nemlig 30 hundred tre alens ører. Derefter vurderede man modpartens forseelser. Nogle af dem, som der omkom, ansås for ufredhellige ved egen gærning. Gudmund og Kolbein sagde, at de ikke vilde give bøder for Galm, da de endog havde budt ham penge for at gå ud. Gudmund skulde købe gården Langahlid, som om den ikke var nedbrændt, og give erstatning for alle de brændte ejendele, som havde tilhørt Önund; herfor skulde han bøde 40 hundreder tre alens ører. Men angående de ejendele, som andre folk havde haft inde her, da bestemtes det, at de mænd, som havde ejet til en værdi af 5 hundreder eller mindre, skulde have dobbelt så meget i erstatning, men de, som havde ejet 10 hundreder eller mere, skulde have lige så meget. Også fredløshedsdomme blev fastsatte. Arntrudssönnerne Torstein og Snorre skulde forlade landet og den ene være borte i tre vintre, den anden aldrig vende tilbage, og de kunde selv afgöre, hvem af dem det skulde være. Tordssönnerne skulde også begive sig bort, den ene tre år, den anden aldrig vende tilbage, og også de kunde bestemme, hvilken af delene hver af dem skulde göre. Endvidere bestemtes, at Tord Lauvåsing skulde forlade landet og være borte i tre år eller betale 15 hundreder, men han erklærede, at han vilde ingen af delene göre. For hver mand, som havde været til stede ved branden,

Digitized by Google

skulde der betales 1 hundred, det blev i alt 100 hundreder; Kolbein skulde heraf udrede halvdelen og betale den halve bod for Önund. Kolbein og Gudmund skulde, om de vilde, kunne være borte fra deres gårde tre vintre og hver vinter få beløbet nedsat med 5 hundreder. Efter at dette var afgjort, drog folk hjem fra tinget. Gudmund begyndte straks udbetalingerne fra sin husholdning, alt hvad han kunde; han udredede både heste og andre værdigenstande hele den sommer, så meget han kunde afse. I begyndelsen af næste vinter døde Jon Loftsson, og i den følgende tid var det stille i bygderne[1].

Drab som følge af mandjævning.

Erlend hed en mand, som kaldtes den røde, han opholdt sig i Skjaldarvik. En gang traf han sammen med Illuge fra Hladir. Genstanden for deres samtale blev en mandjævning[2]. Erlend sagde, at der var ingen så beleven og rask mand som Kalv Guttormsson — han var da nylig kommen tilbage fra udlandet —, men Illuge sagde, at Torgrim foderkarl var i ingen henseende mindre dygtig. Deres samtale endte med, at Erlend dræbte Illuge, og der var ingen anden grund dertil end dette. Derefter flygtede Erlend til Kalv og Gudmund. Næste forår sendte de ham til sydlandet til Torvald i Rune[3], for at han skulde skaffe ham bort fra landet. Torvald skaffede Erlend plads på et skib ved Eyrar, men han blev ladt tilbage ved bortrejsen. Drabssagen førtes af en mand, som kaldtes Sigurd græker[4], sön af Odd, men han tabte den, og der blev ikke givet bod for Illuge. Torvald skaffede anden

[1] M. h. t. de anførte beløb må det erindres, at 1 hundred tre alens ører var = 1 mark sølv (32 lod, i pengeværdi c. 300 kr.), 15 hundred tre alens ører er den almindelige mandebod. Ved de beløb, som angives i hundreder alene, må vistnok underforstås „alen vadmel"; 3 hundred alen vadmel er = 1 hundred tre alens ører. [2] En yndet, men noget farlig, selskabelig adspredelse var sammenligning mellem fremragende mænd — ofte rivaler, for hvilke da de ordskiftende tog lidenskabelig parti. [3] Hövdingen Torvald Gissursson. [4] *grikkr*, kan betyde „kneb," „puds", men har her snarere betydningen „græker", da S. havde opholdt sig i Miklegård (Konstantinopel).

Digitized by Google

gang Erlend skibslejlighed på Eyrar, med nogle Hjaltlændinger, men de fik ikke medbør om høsten. Da vilde Torvald ikke have Erlend længer der sydpå for hans sinds skyld, og han vendte så tilbage til Gudmund. Erlend gav sig nu til at føre ladninger mellem landet[1] og Grimsø, indtil en mand ved navn Brand traf ham på Grimsø, han var broder til Illuge og knap 20 år gammel. Brand tilføjede Erlend et stort sår, og det var hver mand ham taknemlig for. Erlend kom sig aldrig helt. Han begav sig til biskop Brand og spurgte ham til råds om, hvorledes han skulde forholde sig. Biskoppen rådede ham til, at han skulde samle sig almisser og gå i kloster. Erlend drog nu den sommer omkring på indsamling, da brød hans sår op og lægtes langsomt; derefter viedes han til munk på Tingøre. Men længe kunde de ikke finde sig i at have ham der på grund af hans sindelag, og han drog da vidt omkring i bygderne.

Önunds slægt bryder forliget.

Brandsomren og den næste sommer kom der ingen skibe til nordlandet[2], og således forhaledes de mænds bortrejse, som skulde forlade landet. Da boede Torgrim foderkarl på Mödruvellir i Hörgådal; han var gift med Gudrun Önundsdatter. Gudmund dyre drog allevegne omkring for at skaffe sig indtægter; han rejste nordpå til Sletten[3] og til Grimsø med en færge, som han ejede, for at samle forråd til husholdningen og midler til udbetaling, han anmodede også mange steder om pengebidrag og ligeledes sendte han andre[4]. Kolbein Tumeson var den første vinter borte fra sin gård

[1] D. v. s. Island; den umiddelbart herefter nævnte Grimsø ligger c. 6 mil nord for Øfjord. [2] Handelen var på denne tid ganske i Nordmændenes hænder, dog kunde, som det ses af dette eksempel, to år hengå, uden at en hel landsdel besøgtes af noget fremmed købmandsskib; muligvis står dog dette i forbindelse med, at annalerne for brandåret (1197) mælder „stort uår og islæg". [3] Ved Sletten menes her bygden Melrakkaslétta i det nordøstlige Island. [4] Ved „penge" må, hvor det gælder islandske forhold, ikke forstås udmøntet metal, men kun i almindelighed lovlige betalingsmidler.

Digitized by Google

og opholdt sig på Tingøre. Da sendte Torgrim en snigmorder, som vel intet udrettede, men Kolbein ophørte herefter med udbetalingerne. Om efteråret, da der var gået to somre efter branden, var alle Önundssönnerne i besøg på Mödruvellir: Vigfus, Håmund og Tord — han var barn af år og nylig viet til præst; Vigfus var også præst, han havde ikke deltaget i forliget og vist at han ingen lyst havde dertil. Der på gården var også Falke Dalksson og sammen med ham en fredløs mand ved navn Starkad. Til davre om dagen fremsattes for dem svedne hoveder og ben af de får, der var blevne slagtede om efteråret, og ingen anden mad. Torgrim spurgte: »hvad betyder dette skrab? det forekommer mig, man kunde vænte anden anretning, efter de mænd, som nu er komne«. Gudrun svarede: »det svedne er der for mig nu mest forslag i«. Hendes broder Vigfus sagde: »du forsömmer ikke at minde os om, hvad vi har at göre med det afsvedne[1]«. Samme dag drog Torgrim i en flok på 15 mand ud til Arnarnæs, hvor Håkon Tordsson boede. De søgte både gods og hævn. Håkon var ikke hjemme, men de plyndrede der og bortførte 10 hundreder brunstribet vadmel, som Håkon havde bestemt til udenlandsrejsen[2]. De mødte ingen hindring, men Gudrun, Håkons kone, talte mange heftige ord til dem. Da de kom tilbage til Mödruvellir, stod Gudrun Önundsdatter i dören og sagde, at hun ikke vilde huse ranet gods; de bragte det da til Laugaland, her boede den gang Björnssönnerne Sighvat og Eyvind.

Men så snart de var borte fra Arnarnæs, sendtes der bud og meddelelse til Håkon, som var på et fartöj ude ved Hjaltaøre selv femte, nemlig foruden ham hans broder Hildebrand, Torstein Urda-Stein og Arntrudssönnerne Torstein og Snorre. Da de fik dette at vide, sejlede de langs landet til Svarvadardal, hvor de landede ved åmundingen og trak deres fartöj på land; de begav sig derfra til Sakka, og her sluttede Arntrudssönnerne Kløng og Brand sig til dem. Derfra drog de om natten op gennem dalen og havde til hensigt at opsøge

[1] Disse hentydninger med „svide" gælder naturligvis Langahlidbranden. [2] For Islænderne var vadmel det almindelige betalingsmiddel.

Digitized by Google

Kolbein, da de anså dette for lettere end at træffe Gudmund, som var nordpå, på Melrakkaslette. De fortsatte nu vejen, til de kom til Lille Skard i den øvre del af dalen; så vendte de om og drog ned gennem dalen til Urdir, hvor de spiste davre — her boede da præsten Orm Forneson —, og derfra til Sakka, hvor Kløng blev tilbage. De begav sig nu 6 sammen til deres fartöj og roede østen om Hrisø, til et sted, som hedder Laugarkam, og lagde sig der til at sove ombord. Da Brand vågnede, var de så höjrøstede, at han var nær ved at skifte sind[1]. De talte om, at Tord næppe vilde have fred i Lauvås, og at de vilde drage derhen og tage ham med sig. De landede med deres fartöj i den lille vig, som går ind ved nordsiden af tunet. De gik hjem til gården og spiste der nadver. Siden beredte man et leje for dem i stuen, hvor de lagde sig til at sove, og den lukkedes indefra. Tord var imidlertid ikke hjemme.

Gården Lauvås overfaldes.

Nu er der at fortælle om Torgrim og hans folk på den 1198
anden side fjorden[2]. De gik ombord på et fartöj 12 i alt. Der var foruden Torgrim præsten Vigfus Önundsson og hans broder Håmund, Sighvat den store og hans broder Eyvind, Falke Dalksson, Starkad den fredløse, Asmund, Eyjulv, sön af Eiliv vrist-ben, Sölve, sön af Torodd løvernæse, Sigurd græker og hans broder Torgrim. De roede over fjorden til Lauvås og landede ved Håkons og hans ledsageres fartöj og kendte dette. De gik op til gården og først ind i skålen, men traf der ingen folk. Da vilde de ind i stuen, men den var lukket. Da steg de op på huset og brød rammen af lyren[3]. Brand vågnede ved stöjen, sprang op og spurgte, hvem der var. Torgrim kendte hans stemme og råbte på sine

[1] Meningen må vel være, at B. bliver så uhyggelig til mode, at han kunde ønske at vende om. [2] Gården Lauvås, hvortil Tordssönnerne og Arntrudssönnerne havde begivet sig, ligger på østsiden af Øfjord, alle nærmest forud nævnte lokaliteter derimod på dennes vestside. [3] Det i tagmønningen anbragte lys- (og røg-) hul, lyren, lukkedes med en, med en gennemsigtig hinde overdraget, træramme.

Digitized by Google

ledsagere og sagde: »her er de djævle Arntrudssönnerne inde«. De kastede derpå stene ind ad lyre-hullet, men det skadede ikke dem, der var inde. Håkon spurgte, hvor mandstærke de var. »Knap hundred mand«, svarede Torgrim. Håkon bad for sig og sine ledsagere om tilladelse til at gå ud, men det tillodes ikke. Nu hentede Torgrim og hans folk ild og bar den hen foran stuedören og antændte nogle kistefjæle, som de straks kunde rykke bort, når de vilde. Da de, som var i stuen, mærkede røgen, bad de om, at gården måtte blive skånet, og Håkon bad om fred for dem; Torgrim lovede ham og Hildebrand sikkerhed. Derefter brød de hul på stuen omkring lyre-hullet og trak alle derud igennem i et tov, undtagen Torstein Urda-Stein, han sagde, at han aldrig vilde lade sig trække ud der, selv om hele gården skulde blive brændt for hans skyld. Da de kom ud, blev alle grebne undtagen Håkon, han gik løs og opholdt sig derude.

Da Erp præst[1] kom ud, sagde han, at Håkon skulde gå ind i kirken og således frelse sig. Håkon sagde: »det behøves ikke, da jeg har fået fred«. Præsten svarede: »hvad godt de lover, holder de ikke«. Håkon sagde: »mig er det ikke tilladt at betræde kirken«[2]. Præsten svarede: »jeg skal påtage mig ansvaret for, at du på denne måde redder dit liv«. Håkon sagde: »jeg vil dog ikke gå ind i kirken, da det ikke er mig tilladt; men hvis de gör mig noget ondt, da bliver det deres sag«. Præsten lod nu kirken stå åben. De tre Arntrudssönner skriftede for præsten. Brand mærkede, at man holdt ham løselig; han gjorde en hastig bevægelse og slap løs og nåede ind i kirken; de løb efter ham lige til kirken. De to brødre Torstein og Snorre beredte sig til døden; de toede deres hænder og kæmmede sig, som de skulde til gilde. Snorre sagde: »jeg beder om, at jeg må blive dræbt för end Torstein, ti jeg tiltror ham bedre end mig, at han kan tilgive eder, selv om han ser mig tagen af dage.« Torgrims mænd sagde, at man skulde binde dem noget for öjnene. De svarede, at de ikke behøvede at lade

[1] Den præst, som betjænte Lauvås kirke. [2] Formodenlig på grund af hans deltagelse i mordbranden.

Digitized by Google

sig binde for öjnene som tyve, og at de ofte havde set våben. Snorre blev da først hugget ned, det gjorde Hámund Önundsson. Vigfus Önundsson sagde, at han var nærmest til at dræbe Torstein, men at han dårlig egnede sig dertil, da han var præst. Falke Dalksson tilbød at skaffe en mand til det, og Starkad den fredløse førte hugget mod ham. Sighvat den store trængte stærkt på og fordrede, at Tordssönnerne skulde dræbes, han sagde, at ingen vilde blive Torgrim værre fjender end de. Da bød Torgrim at lade de to brødre gribe. Hildebrand nåede hen til kirken og fik stolpen fat, men de sled ham bort fra denne, og derefter dræbte Sölve ham. Da var Håkon ene tilbage; han bad dem om at hugge hånd og fod af ham, og lade ham således rejse bort og drage på pilgrimsfærd for at göre bod for sine og andres synder. Torgrim sagde, at han ikke vilde pine ham således. Da bad Håkon, at de vilde stikke ham ihjel og ikke hugge ham. Torgrim afslog det. Ingen havde lyst til at ombringe Håkon. Sölve vilde ikke udføre dette værk, da han havde tilsagt Håkon sikkerhed for Torodds drab[1]. Da sagde Sigurd græker: »den vanskelighed skal jeg klare, at dræbe Håkon«. Håkon svarede: »det vilde jeg også foretrække, ti af dig fortjæner jeg det mindst, blandt de mænd her er til stede. Jeg modtog dig, da du fattig kom tilbage her til landet, og gav dig ophold; og dog overraskede jeg dig tre gange i sængen hos min kone Gudrun«. Håkon gav sine våben til Sölve Toroddsson; derefter dræbte Sigurd Håkon.

Siden trængte de ind i stuen og brød den op for at få fat på Torstein (Urda-Stein) og angreb ham der. Han værgede sig tappert. Fra stuen var der adgang til et forrådskammer, og dören sprang op, da Torstein rørte ved den; han trak sig da tilbage hertil og var såret næsten dødelig. En kvinde gik henimod kirken med et drengebarn på armen, som Hildebrand var fader til. Sighvat opfordrede dem til at slå drengen ihjel. Torgrim sagde: »hverken mod börn eller

[1] Sölve må være den S Toroddsson, der s. 164—65 er omtalt som daværende huskarl på Lauvås, og hans fader T. den under Langalhlid-branden dræbte T. løvernæse. — Håkons påfaldende forlangende sigter vistnok til, at han ønsker at göre bod for sin andel i mordbranden.

Digitized by Google

kvinder skal man her føre våben, selv om den dreng volder os alle døden«. Nu drog Torgrim og hans følge bort. Tord kom hjem, da de var borte, og da han så, hvad der var udført, sagde han: »nyslagtet kød er her at behandle[1]«. De dræbtes lig ydede man den fornødne tjæneste, og Tordssönnerne blev begravede der hjemme, men Torstein og Snorre førtes til Vellir i Svarvadardal. Da Torgrim og hans folk var komne over på den anden side fjorden, fik de sig heste og red til Gudmunds gård Bakke, hvor de plyndrede; de bortførte alle våben og værger, men fandt dog ikke Gudmunds bedste skjolde. Da tog de Gudmunds huskarl Valgard Hjortsson og vilde tvinge ham til at sige besked. Sighvat den store sårede ham ved et hug over armen, så at han var enhændet siden, men de fik dog intet ud af ham. Derfra drog de ned til Skeid-holmene og rejste tælt der, ti de vænted, at Gudmund skulde komme tilbage fra sin rejse nordpå, og vilde sidde på lur efter ham, når han red fra skibet. Da brød to mænd op fra Bakke, Sighvat Saksulvsson og Gissur, sön af Höskuld Forneson. De drog over Skjalgsdalshede ned i Øfjordsbygden og derfra nordpå, tog nye heste, når deres trættedes, og stansede ikke för de kom til Sletten og traf Gudmund, hvem de fortalte, hvad der var sket. Gudmund sendte folk med skibet, men selvfjærde rejste han til lands, så hurtig han kunde, så at Torgrim og hans mænd intet mærkede, för end Gudmund var hjemme og havde mange folk om sig.

Nu begav Torgrim og hans ledsagere sig til Laugaland, hvor der samlede sig mange folk, og tingmændene ydede bidrag[2]; bægge partier sad mandstærke, men uden at angribe hinanden. Da kom biskop Brand vestfra og opfordrede dem til ikke at holde nogen væbnet styrke samlet. Torgrim og hans ledsagere begav sig da efter biskoppens råd bort herfra ind til Øfjord og over heden til sydlandet; de fortsatte rejsen, til de kom til Rangåvellir, til gården Klove. Her

[1] Tord var fader til to af dræbte, nemlig Håkon og Hildebrand.
[2] De tingmænd, der tilhørte Önunds godedömme, måtte underholde den på Laugaland samlede styrke.

Digitized by Google

boede Einar Bårdsson, som var gift med Gudrun Gisledatter, Torgrim foderkarls søster. Der var de en tid. Derefter fulgte Einar dem til Odde, hvor Sæmund modtog dem godt, og hvor de var en halv måned. Derfra drog de til Østre Skard, til brødrene Eyjulv den rasende og Hall præst, sönner af Torstein; præsten Hall og Önund Torkelsson var søskendebörn. Da de havde forladt Odde, traf brødrene Sæmund og Orm hinanden, og Orm spurgte om nyt, men Sæmund sagde hvad der var hændt. Orm spurgte: »har du, broder, lovet at hjælpe Torgrim i disse sager«? Sæmund svarede: »det er sandt, at jeg har givet ham udsigt til min bistand; hvad synes du derom, og hvad del vil du tage deri«? Orm sagde: »du kan forlade dig på, at jeg aldrig vil skille mig fra dig, men der er ikke nogen sag, som er mig ubehageligere end denne«. Sæmund spurgte, hvorledes dette hang sammen. Orm svarede: »her mener jeg, at hovmod står bagved. Vi havde den fader, som nød så stor anseelse her i landet, at der ikke var nogen mand, som ikke var vel tilfreds, når han skulde kende i hans sag. Nu ved jeg ikke, hvad der er mest eksempelløst, den sags beskaffenhed, som overdroges ham, eller det forlig han senest gjorde. De overdrevne beløb, som fastsattes. og om hvilke folk mente, at de aldrig vilde blive udredte, og at det vilde føre til forligsbrud, er blevne betalte, men de, som modtog pengeboden, har nu brudt og kuldkastet alt det han bestemte; det er mig derfor ubehageligt at yde Torgrim hjælp og således beskæmme vor faders ord og ham selv og alle os hans sönner«. Og man sagde, at fra nu af aftog Sæmunds bistand overfor Torgrim.

Eyjulv fra Skard besøgte Sæmund og bad ham, at han skulde bidrage til hans og Torgrims underhold om vinteren, men han opnåede intet. Da indbød Eyjulv dem alle til sig om vinteren. Hans broder Hall var en velstående mand, men Eyjulv var ødsel, og hver af de to havde sin egen husholdning. Hall indså, at Eyjulvs husholdning kun en kort tid vilde kunne bære omkostningerne, og sluttede den overenskomst med Torgrim, at Torgrim skulde overtage hans husholdning, som om han havde modtaget den ved flyttedagstid; Torgrim skulde tage følgerne af boets forøgelse eller forringelse og

Digitized by Google

kunde holde så mange folk om vinteren, som han vilde; Hall fik ophold hos Torgrim. Hall hjalp Vigfus Önundsson, men Håmund opholdt sig den vinter vestpå i Stavaholt hos Eyjulv Torgeirsson.

Gudmund dyre og Kolbein ruster sig.

Nu er at berette om Gudmund dyre. Om vinteren efter alle helgens messe[1] kom det rygte inde fra Øfjord, at Torgrim var kommen med 1 hundred mand og opholdt sig i Gnupufells-skovene og agtede sig mod Gudmund. Da sendte Gudmund bud til Kolbein Tumeson og bad ham komme vestfra med så mange folk, som han kunde få. Kolbein samlede straks mænd og drog nordpå. Gudmund havde imidlertid begivet sig til Laugaland, hvor han plyndrede og bemægtigede sig hvad der af husholdningen var efterladt, dernæst drog han omkring i dalen og tog bøder af de bønder, som om efteråret havde ydet Torgrim bidrag. Han kom også til Øxnahol til Björn præst og førte ham bort med sig og ligeledes Torunn Önundsdatter, Björns frille; det kom til omtale at lægge hende i sæng hos en eller anden kåd fyr og handle med Björn, så at der tilföjedes ham en ikke mindre skændsel, han havde nemlig om efteråret støttet Torgrim, og i vagtholdet dêr havde hans sön Steinmod deltaget. Den samme aften Gudmund vendte hjem, kom Kolbein vestfra med 50 mand. Da han hørte, at Torunn var dêr, sagde han, at for hendes broder Bruses skyld måtte ingen skændsel vederfares hende. Da kvad Kolbein en vise:

24. Kløgtige folk! lad fjendskab
fare nu og sparer
disse; ej skånsel skader;
skån da! freden gråner.

Hvis til kamp over Kølen
krigerne atter stiger
sydfra, vist vi vide
vil vor hævn at stille.

Om aftenen, da man gik til sængs, havde hver af de to flokke sin soveplads[2]. Da løb Björn præst fra sovepladsen hen til

[1] Alle helgens messe er 1. november. [2] Langs de to sidevægge i det egentlige sovehus på de islandske gårde, den såkaldte skåle, løb et ophöjet bræddegulv *(set)*, som udgjorde sovepladsen og væsenlig optoges af sængene. G.s og K.s flokke indehavde altså hver sit *set* i samme skåle.

Digitized by Google

Kolbein og bad ham hjælpe sig, så at der ingen skændsel tilføjedes ham. men tilbød Kolbein til gengæld så meget af sit gods, som han vilde. Han tog Björn præst til sig, og Gudmund og Kolbein havde vanskelig ved at blive enige i denne sag, men Kolbein fremhævede, at han havde hjulpet Gudmund så meget, at han nok kunde råde heri. Enden blev også, at Kolbein fik sin vilje; om morgenen drog Björn præst med Torunn hjem og gav Kolbein to okser. Senere spurgtes det, at Torgrim ikke var kommet sydfra. Kolbein var der en tid. Hans og Gudmunds mænd forligtes dårlig; de strødes om tavlspil og kvinder og stjal fra hinanden, og skiltes således at bægge parter var utilfredse. Kolbein drog omkring i dalen. og tog fra bønderne hvad der behagede ham, hvorefter de skulde have fred for Gudmund, når Kolbein var borte. Derefter drog han vesterpå hjem og opløste sin flok på Miklebø.

Bödvar lille-pral dræbes.

Bödvar lille-pral hed en mand og Torvald hans broder[1]. De drog ud langs Stranden[2] og kom til gården Tjörn. På vejen traf de en mand, som hed Torstein og kaldtes Rannveigsson; han var fredløs og førte med sig to toårs kvier, som han havde købt til vinterophold for sig. Torstein havde om høsten været med Torgrim i vagthold på Laugaland, men ikke deltaget i noget livsanslag. De to brødre anfaldt Torstein og vilde dræbe ham. Torstein var stærk, hvorimod Bödvar var en lille mand, og det lykkedes Torstein at gribe Bödvar, som han holdt foran sig og dækkede sig med, så at Torvald ikke kunde ramme ham, men Bödvar fik skrammer af sin broder Torvalds våben. Bödvar bad dem holde op. og de skiltes således, at Torstein havde deres skjold, men de hans spyd og kvier; Torstein slap bort over søen[3] og gik derover på én nat gammel is. De drev hans kvier hjem og slagtede dem. Torstein begav sig til Holar og opsøgte biskop Brand

[1] Bödvar har dog allerede tidligere været nævnt, nemlig s. 169.
[2] Den her omtalte „Strand" er bygden Höfðaströnd ved Skagafjordens nordøstlige kyst; den kort efter nævnte gård Tjörn hedder nu Tjarnir,
[3] Vistnok indsøen Höfðavatn.

Digitized by Google

og fortalte, at Bödvar havde taget hans underhold fra ham. Der var en mand ved navn Olav Vivilsson, som boede i Laksådal, det er vest for Skagafjord ude mod kysten. Han var Torsteins frænde og var på tinget om somren gået i borgen for Torstein, men summen var ikke betalt, og derfor var hans fredløshed ikke bleven hævet. Biskoppen rådede ham til at opsøge Olav og forsøge, om han vilde give det til vinterunderhold for ham, som ikke var bleven betalt for hans straffrihed. Han begav sig afsted, men kom samme aften tilbage til Holar og sagde biskoppen, at der var intet at erholde. Da sagde biskoppen, at han ikke kunde give ham noget råd, men man skaffede ham våben, så at han kunde færdes med andre mænd.

Der var en mand ved navn Hermund, en anset bonde, han boede på grænsen af Fljot og Skagafjord, på gården Hede. Han havde en datter ved navn Groa, som kaldtes Hede-Groa, hun var en smuk og beleven kvinde. Bödvar fra Fell kom ofte og talte med Groa, men folk mente, at hun ikke syntes om det. Der var en mand ved navn Beine, sön af Sigmund, som var en sön af den Asulv, som havde bot i Næverholt på Rangåvellir; han var en stærk og beleven mand, han opholdt sig på Haganæs i Fljot hos Illuge, sön af Asgrim skjald. Beine kom stundom til Hede og morede sig med at tale med Groa, og folk antog, at dette behagede hende. Torstein den fredløse var beslægtet med Groa, og han besøgte gården, da han forlod Holar; han og Groa talte da nogen tid sammen. Derfra begav han sig til Haganæs og opsøgte Beine. De slog ind på den vej, som Bödvar plejede at følge, og sad på lur efter ham, indtil han kom, ledsaget af sin broder Torvald. Beine greb fat i Torvald og holdt ham fast, men Torstein dræbte Bödvar. Derefter tog Torstein den hest, som Bödvar havde redet, og red til han nåede Olavs gård. Der tog han en stodhest, som Olav ejede, men lod den tilbage, som han tidligere havde brugt. Han red derfra til Dalene på vestlandet, til Svein Sturlason, men Hermund og Illuge forpligtede sig til på Beines vegne at betale 12 hundreder, imod at han kunde opholde sig, hvor han vilde.

Digitized by Google

Et forlig med brandhævnerne aftales.

Nu gik den vinter, og Torgrim med følge kom da sydfra over Kølen til Skagafjord, hvor sammenskrabet pak uden fast tjæneste flokkedes om ham. De drog op i Goddalene og 1199.
over det indre højland til Øfjorden, indtil de kom til gården Leyning. Der boede en mand ved navn Berse; de plyndrede her og bortførte fødevarer og vadmel til beklædning for sig. Derfra drog de vide om i herredet og blev modtagne af bønderne. Da dette spurgtes, begav Eyjulv sig fra Grenjadarstad nordfra til dem og opsøgte ligeledes Gudmund, og han fik aftalt et forligsmøde mellem dem. Kolbein ankom vestfra, men havde ikke mange folk med sig, og da han kom til Gudmund, kvad han en vise:

25. Gudmund beværter gæster godt, — men uden flothed!
fed man går ej fra ham;
føden man i sig nøder.
Renere er her ofte
inde end denne sinde;
mange må dog tåle
måden, hvorpå han råder.

De holdt forligsmødet ved Glerå, og hvert parti kom fra sin side; der var en bro over åen, og nedenunder kløftvægge[1]. Eyjulv førte underhandlingerne og fik tilvejebragt et forlig; alle tilstedeværende forpligtede sig ved håndslag, så vel Vigfus som de andre. Teit Oddsson fra Østfjordene skulde fastsætte boden for Tordssönnernes drab og ranet i Arnarnæs. For Arntrudssönnernes drab samt Gudmunds udplyndring og det hans huskarl tilföjede sår skulde afgörelsen tilkomme Torvald Gissursson; Torstein Urda-Stein var nu bleven rask, og Torvald skulde ligeledes kende angående den ham tilföjede skade. Derefter drog man hjem fra mødet. Torgrim tog bolig på Laugaland og havde der om somren ikke mere end 10 køer. Denne sommer rejste Vigfus og Sölve bort fra landet og blev ikke herefter indviklede i disse sager. Om somren under enghøsten kom Hall præst fra sydlandet til Laugaland; Torgrim erstattede ham da hvad der om vinteren var forbrugt i hans husholdning. Derefter drog Hall hjem, og de skiltes som venner.

[1] Elvens leje havde her stejle klippevægge, hvorover broen førte.

Digitized by Google

Fornyet spænding mellem Torgrim og Gudmund.

Da Hall præst havde været kort tid hjemme, begav han sig til Odde[1], uden at folk kendte årsagen til hans rejse. Men kort efter brød Torstein Jonsson op fra sydlandet og agtede at rejse udenlands, efter hvad han sagde, og hans hustru Tordis, også temlig mange mænd ledsagede ham. Han drog til Øfjord og var først i Miklegård med Jon Örnulvsson, men da folk erfarede, at Torstein var kommen i herredet, strömmede Indfjordingerne[2] flokkevis til ham. Da Torgrim fik dette at vide, flyttede han hele sin husholdning indefter og sluttede sig til ham; stundom drog de mange i følge ud på Laugaland eller til handelsskibene, og var der en nat over. Da boede i Audbrekka Kalv Guttormsson; han var gift med Osk, en datter af Torvard den rige, Gudmund havde bortgiftet hende, ti Torvard var hans brodersön; Gudmund var nu vekselvis hjemme på Bakke eller i Audbrekka, da det syntes det forsigtigste, hvis det skulde komme til forviklinger. Det var en helligdag, at Torstein og hans følge var på Laugaland og derfra red til skibet. Gudmund opholdt sig på Audbrekka, og Kalv og han brød op med deres flok. Torstein og hans parti kom først med deres flok og steg af hestene ved den ene side af boderne. Da kom Gudmund og Kalv med deres flok og steg ligeledes af hestene; de stod lige over for Torstein og hans mænd, og bægge parterne betragtede hinanden. Østmændene[3] lo over, at Islænderne tede sig så overmodig. Nu gik af bægge partier nogle hen til købmændene, og tog sig mænd til ophold vinteren over. Gudmund tog en mand, som hed Asbjörn og kaldtes lyre[4], men Torstein og hans folk modtog hos sig en mand ved navn Torbjörn, som kaldtes Grönlænding. Da sagde Kalv til Gudmund: »hvorfor skal vi nu ikke gå løs på hinanden? nu er stillingen gunstig, og det er rimeligt, at andre

[1] Gården Odde var hovedsædet for Sæmund frodes bekendte slægt (Oddaverjerne); her boede Jon Loftsson og efter ham sönnen Sæmund; den umiddelbart i det følgende nævnte Torstein Jonsson har vistnok været Sæmunds broder. [2] Indfjordingerne er beboerne af Øfjord-herredets indre del. [3] D. v. s. de norske købmænd. [4] *lýri*, = *hlýri*, ven, broder?

Digitized by Google

vil betænke sig på at blande sig i sagen«. Gudmund svarede: »jeg vil ikke fra min flok begynde anfald eller fornærmelser«. De steg da til hest og red mellem tæltene og stranden, og dernæst bag Gudmunds skare og drev hestene hurtig frem over sandfladen, men Kalv slog med sværdskeden på sit skjold og spyttede ad dem, da de red bort. Gudmund og hans mænd steg derefter til hest og red afsted. Da de kom op på skrænterne, var Torsteins flok dêr. Da sagde Kalv: »nu er det selvfølgeligt ikke at opsætte vort mellemværende, nu er vor stilling dobbelt så god som för«. Gudmund sagde, at han vilde ikke med sin flok göre begyndelsen, men at man skulde tage kraftig imod dem, hvis de begyndte. Gudmund og hans mænd red da hjem, og det kom ikke til noget sammenstød. Men Torstein og hans følge var stansede der, fordi nogle vilde kæmpe, andre ikke.

Samme sommer kom Torvald fra sydlandet og forkyndte de forligsvilkår, som det var overdraget ham at bestemme. Der kom også Torgrim til stede. Torvald fastsatte 30 hundreder tre alens ører for hver af Arntrudssönnerne og regnede dem lige med Torfinn Önundsson[1]; for det Valgard tilföjede sår bestemte han 10 hundreder, men for ran og overfald på Gudmunds gård 20 hundreder, foruden at de skulde bringe alt det bortførte tilbage, både skjolde og våben[2]. Han fastsatte endvidere 12 hundreder tre alens ører for såret på Urda-Stein. Da Torgrim red bort fra forligsmødet og de var komne et kort stykke, red en mand hurtig efter dem nede fra Audbrekka ved navn Måne Grimsson. Drab-Starkad[3] ledsagede Torgrim og spurgte: »hvorfor farer du således afsted«? Måne sagde, at han søgte efter sin hest. Starkad svarede: »tror du måske den er i vor flok«? Måne sagde, at han ikke behøvede at lede længere, dersom han vidste hvor den var. Starkad huggede ham da på låret ved sadeldækkenet med en håndøkse og tilföjede ham et stort sår. På

[1] Med 30 h. tre-alens ører var nemlig Torfinns drab blevet bødet. [2] Disse 10 og 20 hundreder er formodenlig h. alen vadmel; det første beløbs størrelse er i øvrigt ifg. teksten tvivlsom. [3] *Víga-Starkaðr;* angående navne-tillægget *víga,* som bares af mange bekendte voldsmænd, sml. s. 65. Det er öjensynlig den tidligere omtalte fredløse Starkad.

Digitized by Google

grund af dette jog Torgrim ham bort fra sit følge og sagde, at han kunde se, at han vilde de aldrig skulde leve i fred. Starkad drog da til Østfjordene og videre til sydlandet. Fra Østfjordene kom Teit og fastsatte de kendelser, som han skulde afsige. Han bestemte 30 hundreder tre alens ører for drabet på hver af Tordssönnerne og erklærede dem for lige så betydelige mænd som de andre, der bødedes med samme beløb; endvidere skulde det i Arnarnæs røvede bringes tilbage. Teit og hans fæller rejste videre og gæstede hos Gudmund fredag nat i efterårs-tamperdagene; Torvald og han sagde, at de havde hørt ymte om, at Indfjordingerne havde i sinde at overfalde Gudmund hjemme. De drog derfra om lördagen[1].

Gudmund knækker sine fjenders magt.

Natten för söndag var Gudmund i kirke, som han plejede van. Han blev opmærksom på, at der redes over åen ved tunet med temlig mange heste; vejret var stille. Gudmund gik ind og vækkede sine mænd. Kløng Arntrudsson løb først ud og en mand med ham. De løb op på husene og frem på forstue-væggene, da de troede, at angrebet vilde ske herfra[2]. Det var Torstein Jonsson og Torgrim, som var komne udenfor forskansningen med 100 mand[3]. Da løb 4 mand ud af flokken; nemlig Sigurd græker, Falke Dalksson, sydlændingen Torgeir Helgeson og en fredløs mand fra Skagafjorden ved navn Hall Torbjörnsson; de slap alle op i virket og søgte efter den löndör, som var på dette, men fandt den ikke. Da gik Gudmund ud af denne dör og en mand med ham, som hed Torkel. Det var nu lyst, og de fremmede, som var komne hen under husene, havde at se imod dagskæret. Gudmund så mændene, men kendte dem

[1] I steden for „Teit og hans fæller" og „Torvald og han" har teksten de tvetydige udtryk „þeir Teitr" og „þeir Þorvaldr"; ved Torvald skal vel snarest forstås forligsmægleren Torvald Gissursson, og han og Teit har da været rejsefæller. [2] De sammenbyggede islandske huses brede og lave græstørvsvægge er det let at bestige og finde fodfæste på. [3] Denne forskansning *(virki)* synes således at have befundet sig i gårdens umiddelbare nærhed; angribernes antal er ikke ganske sikkert.

Digitized by Google

ikke, da han var svagsynet, og spurgte, hvem de var. Falke svarede: »her er gæster«. Gudmund sagde: »næppe velkomne gæster«. Gudmund holdt et skjold for sig, han havde et spyd i hånden og var omgjordet med et sværd; han gik løs på dem, men de veg tilbage til et gærdebrud i virket. Da blev Kløng og hans ledsager vår, at der hørtes stöj bag ved husene, og løb derhen. Der faldt Falke, og ham dræbte Gudmund. Kløng huggede samtidig Hall banehug; også Torgeir faldt. Da mødtes Sigurd græker og Gudmund og kæmpede en tid sammen, bægge brugte sværdet, og ingen af dem blev såret. Da strömmede Gudmunds mænd til, og Sigurd trak sig ud baglæns af virket. En af Gudmunds huskarle, ved navn Grim faldt ned fra virket i en bæk, som løb under dette. De, der var udenfor, så det, men troede, at det var en af deres mænd. Grim gik hen til dören, som kvinderne var ved at lukke, og slap der ind. Nu angreb de fremmede virket, og da såredes Gudmund og Kløng og flere andre mænd.

Da det var blevet lyst, fik de ankomne öjenforblændelse; de troede at se folk rykke imod sig fra alle sider, men det de så, var tørvekasser og høstaksindhegninger; der lå tåge over moserne, så at höjderne stak frem. De drog da bort og efterlod tre af deres fæller som faldne. De red ned gennem dalen og agtede sig til Langahlid for at gribe den mand, som boede der; han hed Torgeir og var Gudmunds frænde. De red hastig og vidste intet, för de var komne langt forbi gården Langahlid. Så besluttede de at drage til Audbrekka og berøve Kalv Guttormsson livet. Da red Sigurd græker fra dem og anbragte Kalv i kirken, og derefter stillede han sig foran kirken og sagde, at han vilde værge adgangen, så længe han kunde holde sig oprejst. Torstein Jonsson vilde nu lade bryde hul på kirken eller opbrænde den, men Torgrim vilde det ikke. De opbrød et forrådshus og tog en hest, som tilhørte Kalv; den belæssede de med fødevarer og drog således bort og ind i fjorden. Gudmund lod Falke bringe til Bægiså og jorde der, men Hall og Torgeir blev førte til det sted, som benævnes Hallsgrave og der jordede. Den næste morgen ved daggry kom de igen til Audbrekka og vilde gribe Kalv, men han var rejst op til Gudmund, og i hans sted var

Digitized by Google

kommen Tord fra Lauvås med 90 mand; de var alle oppe i virket med deres heste. De ankommende gjorde et angreb på dem, men fik intet udrettet. De begav sig da til kostalden og tog otte køer. som de førte med sig. Det kunde de, som var i virket, ikke forhindre, ti de havde ikke styrke til at gå ned. Derfra drog de ind til Grund og lagde sig der som besætning.

Nu samlede Gudmund så mange folk han kunde få; han sendte ligeledes bud til Kolbein og til alle dem, som han væntede sig nogen bistand fra. Han rykkede med sine folk frem til Grund og slog tælte op i tunet, og således afspærrede de dem fra al tilførsel, efter at de var komne. Ögmund sneis kom Gudmund til hjælp med 40 mand. Gudmund og hans mænd foretog ikke noget angreb på dem, för Kolbein kom. Da havde Gudmund hos sig 6 hundred mand. De dækkede sig med flager[1] og satte leblade på lange skafter, de hagede disse fast i virkegærderne og brød således hul på virket og opbrændte et eller to huse. De havde hos sig i virket henved 1 hundred mand, vel rustede, men deres stilling blev vanskelig, fordi alle rådede lige meget, og den ene ikke var fører mere end den anden. Da alle var komne, begyndte kampen for alvor, og de mænd tog til at skyde, som forstod sig derpå. Da skydningen begyndte, sagde en degn, som var i virket, at man skulde angribe Gudmund; men kort efter ramte en med takker forsynet[2] armbrøst-pil degnen i pandebenet ved öjenbrynet og trængte igennem, og man kunde ikke få den bort, för man anråbte biskop Torlak[3]. Nu så de, at de vilde blive overvundne, og foreslog Gudmund forlig. Han svarede: »det hjælper ikke at indgå forlig med eder, og til forlig kommer det nu ikke, med mindre jeg får at råde ene«. De forpligtede sig da således, at alle overdrog Gudmund selvdom. Da forlig var sluttet, gik Torstein Jonsson ud af virket til en sammenkomst med Kolbein, og de talte en stund sammen. Derefter forkyndte Gudmund afgörelsen og bestemte først til udredelse alle de bøder, som var fast-

[1] Bevægelige skråtage af brædder eller ris. [2] *ok malla í*, oversættelsen er usikker. [3] Den år 1193 afdøde biskop Torlak Torhallsson af Skalholt var netop året forud (1198) bleven erklæret for helgen.

Digitized by Google

satte somren forud, men som ikke var bleven udredede. Dernæst bestemte han angående det, som senere havde tildraget sig. Nu udrededes alt, hvad man var kommet overens om, og Torgrim havde da omtrent mistet alt hvad han ejede. Alle mere betydelige deltagere bødede noget. Gudmund forviste fra herredet Torstein Jonsson og Torlak Ketilsson[1]; Torlak drog sydpå til Hitardal, hvor han kunde overtage denne gård. Torgrim begav sig vestpå til Skagafjord og opholdt sig den første vinter hos Isleiv i Geldingaholt.

Enkeltstående drab i Øfjorden.

Tord kom efter denne afgörelse hjem med sine huskarle til Lauvås. Samme aften traf han ude ved en bæk sin huskarl Torvard, som kaldtes barthund[2]. Han havde hvæsset sin økse og viste den til Tord, som sagde: »nu kan den bide, hvis du tör nytte den«. Hos Tord opholdt sig to Nordmænd, de var brødre og hed Sörle og Torkel. sönner af Hånd-Basse. De havde behandlet Torvard dårlig og drillet ham om somren. Torvard gik ind, folk sad omkring ildene, og huggede Sörle banehug. Da Torvard vilde løbe ud, sad Tord bonde og strakte sig, så at Torvard faldt over hans ben. Torkel Basseson og endnu en mand sprang til og sårede ham; Torvard slap dog ud og til en båd, som han fik sat i søen, og roede over fjorden. Han nåede til Audbrekka og lå der af sine sår, men blev lægt.

Tord hed en mand, som boede paa gården Fagreskog; han havde benyttelsen af en ko, som Gudmund dyre ejede. Om efteråret slagtede han koen, men forsynede en anden med Gudmunds mærke. hvad denne tillod[3]. Næste forår sendte Gudmund efter koen en mand, som hed Haver Torarinsson, ledsaget af en anden mand ved navn Gudmund, som var præsteviet, men dog næppe tyveårig. Da de kom til Fagreskog, vilde Tord ikke give slip på den ko, som var mærket, men tilbød en anden, som var af mindre værdi, og

[1] T. K., barnebarn af høvdingerne Torstein ubillig og Torleiv beiskalde, er i det nærmest foregående ikke udtrykkelig nævnt, men må have vist sig som Gudmunds modstander ved at modtage hans fjender på sin gård Grund. [2] Han må være forskellig fra den s. 152 således benævnte mand. [3] Kreaturerne kendtes på indsnit i ørene, forskellige for hver ejer.

Digitized by Google

sagde, at den var fuld erstatning. Men Haver vilde have den, som bar Gudmunds mærke. Tord var en stor og stærk mand og ubillig af tænkemåde. De søgte at drage koen til sig, men fik den ikke i deres magt. Da løb Gudmund til og tilföjede Tord et stort sår, de skiltes fra ham ved nogle tørvegrave kort fra huset. De tog koen med sig og gav på den nærmeste gård besked om, hvad Tord behøvede. Tord levede fra dagmåls-tid til middag. De kom hjem om aftenen til Gudmund, og Haver fortalte, hvad der var sket. Gudmund svarede: »det er tydeligt, at I ikke vilde rejse forgæves«. Gudmund bødede Tords drab.

Om Gudmund gode og Torlak den hellige[1].

1190. Da Gudmund præst den gode Areson opholdt sig på Miklebø og var 29 år gammel, flyttede han til Vellir i Svarvardardal, ti hans frænke Arntrud Fornedatter, som boede der, bad han om dette. Hun var enke; hun havde anden gang været gift med en mand ved navn Eyjulv, de havde to sönner Brand og Kløng. Hendes første mand hed Snorre; de havde også to sönner, Torstein og Snorre. Hendes husbond blev dræbt af en Nordmand, fordi han ikke vilde betale sin huskarls gjæld, da huskarlen intet ejede. Önund Torkelsson tog Nordmanden til sig og skaffede ham ud af landet, og dette førte til, at Arntrudssönnerne deltog i Önunds-branden. Det andet år, da Gudmund præst var paa Vellir, dræbtes om efteråret ved tæltene[2] Sommerlide Asmundsson; for ophavsmanden til dette drab anså man Snorre Grimsson, Gudmund Aresons søskendebarn på fædrene side. Biskop Brand støttede søgsmålet og vilde på tinget lade nævningerne erklære Snorre skyldig i livsanslag og i hjælp overfor Brand, som udførte drabet. Men på Gudmund præst Aresons bön og mange andre ansete mænds, som ydede Snorre hjælp, lod biskop Torlak nævningerne erklære Snorre uskyldig i livsanslag. Nu er Gudmund 31 år. Men da Gudmund var 32 år, om vinteren to nætter för jul, døde biskop Torlak den hellige i Skålaholt. Han havde noget forud indbudt til op-

[1] Her tager igen Gudmund godes saga fat. [2] Købmændenes boder. Sml. foran s. 158 og 60.

Digitized by Google

hold dersteds Gissur Hallsson, da hans livsvilkår blev vanskelige, og der var Gissur, så længe han levede[1]. Tre mænd agtede biskop Torlak højest, og de har næppe lignet de fleste andre folk; den ene af dem var hans søstersön Povl, som siden blev biskop, den anden Torvald Gissursson, som senere blev en mægtig hövding, og som i de fleste henseender overgik sine andre samtidige, den tredje Gudmund gris, som bortgav mere til guds ære end de fleste andre og tilsidst handlede efter evangeliets bud, idet han på én dag skiltes fra sin formue og sine kære og gik i kloster[2]. Gudmund gris' sönner var Magnus gode og Torlak, fader til biskop Arne den ældre, som har været en af de ypperligste mænd på Island; Torlak Gudmundsson havde desuden sönnerne Orm præst, kannik i Tykkebø, og Magnus, der døde som kannik i Vidø; Torlaks døtre var Asbjörg nonne, moder til Arne biskop den yngre, og Agata abbedisse, samt Torgerd og Gudrun, nonner i Kirkebø. Alle Gissurs sönner satte biskop Torlak höjt; Magnus ydede han en kærlig opfostring, så længe han ønskede at være der; den hellige biskop Torlak havde vist ham megen hæder, fordi han både var forstandig. veloplært og veltalende; både Torvald og Magnus viede biskop Torlak til præster. Biskop Torlak skaffede ligeledes sin søstersön Orm Jonsson en bolig, idet han overdrog ham Bredebolstad i Fljotshlid, den gård, som han anså for bedst af dem, som han havde rådighed over[3]. Den sommer efter

[1] Gissur Hallsson, som havde været lovsigemand 1181—1200, tilhørte Haukdøleslægten og var en for sine på vidtløftige rejser erhvervede kundskaber og dannelse höjt ansét mand. Han var fader til Torvald Gissursson. [2] Gudmund gris, som var gift med en datter af Jon Loftsson og boede på den på altingsstedet beliggende gård Tingvellir, bliver senere nærmere omtalt i Sturlunga saga. [3] Bredebolstad var en af de mange gårde på Island, som var kirkeejendom under den form, at en verdslig stormand drev gården til egen fordel blot mod at sørge for gudstjænestens udførelse ved den derværende kirke. De islandske præsters stilling var höjst forskellig; dels lod höjbårne mænd, som de ovenfor nævnte Torvald og Magnus, sig indvie for at have de med standen forbundne fordele og da navnlig kirkegodsets forvaltning; dels — og således i reglen — besørgedes gudstjænesten af lejede og af kirkeherren stærkt afhængige gejstlige, hvis vilkår ofte ikke var bedre end en tjænestekarls.

Digitized by Google

at biskop Torlak var død om vinteren forud, døde Snorre Tordsson fra Vatnsfjord Remigius-messe[1].

Menigheden vil ikke give slip på Gudmund gode.

Nu er det at berette om Gudmund præst Areson, at da han havde været nogle år på Vellir og husfru Arntrud var flyttet til Sakka i Svarvadardal med sine sönner Brand og Kløng, da var det en sommer på altinget, at Halldora Eyjulvsdatter, abbedisse i Kirkebø, opfordrede Gudmund præst til, at han skulde flytte derhen til østlandet og hjælpe hende med styrelsen; dette gik han ind på, og hun skulde sende folk efter ham om somren. Efter Olavs messe kom der nu et handelsskib til Gåsar, og der var biskop Povl ombord[2]. Biskop Brand red da til Grund, og her traf han og biskop Povl sammen. Her kom også Gudmund præst og fik tilladelse af biskopperne til at flytte til Kirkebø; men da bygdefolkene erfarede dette, begav de sig til biskop Brand og bad ham forbyde Gudmund præst at flytte bort, og heri indvilligede han. Da de traf Gudmund præst og sagde ham biskoppens ord, opsøgte han straks biskoppen, og nu sagde biskoppen, at han forbød ham at flytte bort. Derfra red Gudmund til Vellir og var der om vinteren. Denne tildragelse tillagde biskop Brand så stor betydning, at han syntes det gik her som med pave Gregor[3]. Den følgende vinter opstod der en spænding mellem Gudmund præst og Torstein Traslaugsson, som boede på Vellir; bygdens folk bragte nemlig Gudmund de gaver, som de ved anråbelser havde lovet helgenerne, men Torstein sagde, at Gudmund selv tog dette gods. Gudmund plejede ofte ved höjtiderne at lade folk kysse relikvierne; Torstein sagde herom, at man kunde ikke vide, om det var hellige mænds ben eller hesteben. Heraf opstod fjendskab mellem dem, så at Torstein ansøgte biskop Brand om, at han skulde forflytte Gudmund præst derfra. Næste vår begav biskop

[1] Remigius messe er 1. oktober; årstallet er 1199. [2] Povl Jonsson (søn af Jon Loftsson), biskop i Skalholt 1195—1211, kom netop da tilbage fra sin indvielse i Norge. [3] Gregor den store blev som abbed af Romerne, der ikke vilde miste ham, holdt tilbage fra at gå som missionær til Angelsakserne.

Digitized by Google

Brand sig nordpå til Vellir og mærkede det på menigmand blandt egnens folk, at de vilde på ingen måde miste Gudmund. Da tilbød biskoppen ham selv at bestyre kirkegodset på Vellir, men det vilde han ikke; biskoppen ansatte da en anden præst der. Gudmund præst lod om våren forkynde Torstein to stævninger, dels stævnede han ham, fordi han beskyldte ham for tyveri af folks gudelige gaver, dels for gudsbespottelse, fordi han kaldte hellige mænds ben for hesteben, og flyttede derefter ved fardagstid bort til Upsir. Om somren red Gudmund til tinget og fik overdraget selvdom i sin sag. Fra tinget indbød Sigurd Ormsson ham til sig på Svinafell; efter tinget drog han da sydpå til Haukadal, dernæst østpå til Svinafell, derfra til Østfjordene, så til Fljotsdalsherred, Vapnafjord, Øxarfjord, derpå nordfra til Øfjord og kom tilbage til Upsir hen mod vinternætterne. På hans rejse tildrog sig flere mærkelige begivenheder end jeg formår at opregne, ved hans sang-besværgelser og vandvielser[1].

Arntrudssönnerne kræver bestyrelsen af Vellir[2].

Arntrudssönnerne Brand og Kløng opholdt sig på Sakka i Svarvadardal, men deres fader Eyjulv havde boet på Vellir og havde fået håndslags-löfte på, at kirkegodset skulde gå i arv[3]. Men da Eyjulv døde, erklærede biskop Brand, at Eyjulvs sönner ikke var i stand til overtagelsen, og overdrog gården til Torstein Traslaugsson, han var gift med biskoppens frænke. Arntrudssönnerne krævede den til kirken hørende gård, men Torstein vilde ikke slippe den. Det hændte en söndag på Vellir, at Kløng og Torstein for løs på hinanden, men folk sørgede for, at ingen af dem blev såret. Derpå drog Torstein vestpå til Holar og fortalte biskoppen dette; biskoppen bad ham vende tilbage og medgav ham som ledsager en mand ved navn Snorre Tordsson, en søstersön af Drab-Starkad; men, som för er skrevet, Starkad havde dræbt

[1] Gudmunds undergærninger bestod især i ved salmesang at fordrive onde ånder og ved indvielse af kilder at give disses vand helbredende kraft. [2] Dette og det følgende stykke er taget fra Gudmund dyres saga. [3] D. v. s. at kirkegodsets bestyrelse, brugsretten af gården Vellir, hvor kirken stod, skulde være arvelig i hans slægt.

Digitized by Google

Torstein Arntrudsson. Korsmesse om høsten[1] holdtes der sognemøde[2] på Hals i Svarvadardal, og om dagen, medens folk sad i stuen, huggede Kløng det ene ben af Snorre ovenover knæet, en anden mand, ved navn Grim, sårede også Snorre, som straks dræbtes. Torstein begav sig igen til Holar og fortalte biskoppen, hvad der var sket. Arntrudssönnerne derimod opsøgte Gudmund dyre og bad ham følge med dem og holde gården besat. Han svarede, at han vilde ikke følge med, men sagde, at de skulde opfordre Ögmund sneis hertil, som var dem lige så nær beslægtet; han lovede da at sende sin sön Torvald med ham. De begav sig nu til Ögmund, som også fulgte med dem. Ögmund lod bære alt, hvad der havde værdi, ud af husene og ind på kirkegården, for så vidt det ikke kunde rummes i kirken. Kirkegården var både god og stor, og ikke så nær ved husene, at den derfra kunde angribes. Derefter forskansede de kirkegården ved hjælp af rafter og beredte sig til at yde modstand herfra. De fordelte kirkegården mellem sig til forsvar, om det skulde behøves. Der var 30 mand, og Ögmund havde befalingen over dem.

På den anden side lod biskop Brand samle folk, og blandt dem var Hjalm Asbjörnsson kommen længst vestfra, af de mænd som havde nogen betydning. Biskoppen havde også selv i sinde at drage med; men den nat, da de var samlede paa Holar, ramtes biskoppen af ansigtssmærter, så at han ikke kunde rejse. De brød nu op henved halvandet hundred mand; i spidsen for denne styrke var Kolbein Arnorsson og hans fostersön Haver Brandsson. De kom til Vellir og havde en samtale med Ögmund; han sagde, at de måtte vænte sig modstand af dem, der var til stede, og at de ikke agtede at opgive gården. Haver fandt det betænkeligt at angribe kirkegården, og sagde, at hvis kirkegården besmittedes, havde de ansvaret, som angreb, og ikke de, som måtte værge deres hænder. De lå der to nætter og fik intetsteds husly, ti alle egnens folk holdt mere med Ögmund.

[1] K. om h. er 14. september. [2] Sognemøde er en ikke ganske nöjagtig oversættelse af *hreppstefna*, da grænserne for den islandske landkommune *(hreppr)* ikke behøver at falde sammen med sognegrænsen.

Digitized by Google

Ögmund gav dem en ko til slagtning, men de kunde ikke få kedler til at koge den i og stegte den ved ildene. De udrettede intet andet end at de forligtes angående Snorres drab, for hvilket der blev givet bøder. Derefter drog de bort. Gudmund dyre ankom nu til gården og tog Arntrudssönnerne med sig derfra; han begav sig til biskoppen, og de blev enige om, at biskoppen skulde sætte en mand til at bestyre gården, så længe han levede, men derefter skulde Arntrudssönnerne overtage den; Torstein skulde heller ikke have den. Da flyttede Torkel Torarinsson til gården og boede der, så længe biskoppen levede. Derefter overtog Arntrudssönnerne den.

Gudmund dyres sidste år.

En mand ved navn Skæring Roaldsson, degn af vielse og Gudmund dyres frænde, var bleven såret, ved at Nordmænd huggede en hånd af ham. Gudmund påtalte sagen, og han fik selvdom for såret; Haver Brandsson og Gudmund fastsatte da en bod af 30 hundreder, og denne skulde straks betales. Derefter red Gudmund bort fra skibet, men Nordmændene, som fandt boden for höj, trængte ind på Haver og forlangte, at han enten skulde nedsætte boden eller aflægge ed[1]. Men han gjorde ingen af delene. Da red man efter Gudmund og sagde ham, hvorledes sagerne stod. Han vendte straks tilbage til skibet og spurgte Haver, hvad der var på færde. Haver sagde, hvorledes det stod til. Gudmund svarede: »aflæg du eden, ellers vil jeg göre det, men de skal da betale 60 hundreder; en ed fra en af os skal koste lige så meget som Skærings hånd«. Det vilde Nordmændene ikke gå ind på. Da sagde Gudmund: »et andet vilkår kan også stilles eder, jeg vil betale Skæring de 30 hundreder, som er fastsatte, mod at vælge af eders flok en mand, som synes mig ham jævnbyrdig, og hugge en hånd af ham, og for ham kan I da fastsættes så ringe bod, som I lyster«. Det vilde Nordmændene heller ikke og udbetalte beløbet. Gudmund førte

[1] D. v. s. aflægge ed på, at hans afgörelse var sket efter bedste overbevisning. Bodens störrelse har vel været 30 h. alen vadmel.

Digitized by Google

Skæring med sig fra skibet. — Derefter boede Gudmund ikke længe på Bakke, för han flyttede vestpå til Tingöre og gik i kloster, idet han således opgav sin ansete stilling, og her døde han. Hermed stanser jeg denne fortælling[1].

Gudmund gode deltager i biskopperne Torlaks og Jons skrinlæggelse.

1198. Det samme forår, da Tordssönnerne og Arntrudssönnerne om høsten dræbtes i Lauvås, tog Gudmund præst Areson ophold på Stad i Skagafjord, fordi Kolbein Arnorsson indbød ham dertil. Efter tinget sendte biskop Povl fra sydlandet mænd efter biskop Brand og Gudmund præst Areson, med anmodning om at de skulde komme sydpå til Skålaholt straks efter tinget. Det var på tinget besluttet, at man skulde optage biskop Torlaks relikvier af graven. De drog da afsted efter tingtid og kom til Skålaholt Margrete-messe[2]. Ved den gudstjæneste, som afholdtes gud og den hellige biskop Torlak til ære, stillede biskop Povl under hele tjænesten Gudmund Areson nærmest de to biskopper; de lod ham sammen med sig aftörre kisten, da den blev båren ind i kirken, og han bestemte for en stor del, hvad der blev sunget, da relikvierne optoges. Der skete da mange jærtegn ved den hellige biskop Torlaks fortjænester. Efter dette drog Gudmund præst hjem og var på Stad hos Kolbein det år. Næste forår flyttede han til Videmyre til Kolbein Tumeson. Den sommer besøgte Gudmund præst tinget, men fra tinget drog han vestpå til Borgarfjord, hvor mange mænd hele herredet over indbød ham til sig. Derfra begav han sig vestpå til Hvam og overværede Snorre Sturlasons bryllup. Derfra drog han til Fagredal og derfra til Reykjaholar og indviede den kilde, som man senere for at spotte ham pissede i, men det vand lægede alligevel ikke mindre end för. Derfra drog han til Steingrimsfjord, så til Midfjord og om efteråret hjem til

[1] Gudmund dyre døde år 1212 og havde altsaa forinden ladet sig optage som munk i benediktinerklosteret Tingøre (i den vestlige del af Nordisland). [2] Margr. m. er 13. juli.

Digitized by Google

Videmyre, hvor han tilbragte vinteren i god behandling. Kolbein viste ham så megen agtelse og hengivenhed, at han kaldte ham en i sandhed hellig mand, og sagde, at han selv havde mange beviser herpå. Somren forud var Torlaksmesse vedtagen som lovbefalet helligdag. Den vinter Gudmund præst tilbragte på Videmyre var meget stræng, og det så farligt ud for mange. Da erfaredes det i drömme om biskop Jons hellighed, at han åbenbarede, at vejrliget vilde bedres, hvis hans relikvier optoges[1]. Dette besluttede da biskop Brand, og han sendte bud til Gudmund præst Areson, at han skulde komme derhen og være lederen af denne gudstjæneste, ti biskoppen lå selv til sængs. Biskoppen kaldte nu folk til sig, men vejret var så hårdt, at Gudmund kom en dag senere end det var bestemt; alligevel væntede man på ham. Da han kom, blev biskop Jons relikvier optagne under store jærtegn 7 nætter efter Mattias messe[2].

Gudmund godes undergærninger.

Om foråret rejste Gudmund nordpå til Øfjord. Medens han var borte, døde hans moder Ulvheid; hendes lig førtes til Holar, og biskoppen modtog det med kærlighed. Gudmund præst kom da hjem, men brød igen op. Han besøgte tinget om somren. Da vedtoges Jon biskops messe som helligdag på biskop Brands anmodning, og efter en tale, som Gudmund præst holdt i lovretten[3]. Fra tinget indbød Vestfjordingerne ham, og han drog da først til Borgarfjord og derfra til Bredefjord. Fra Reykjanæs blev han sat over til Flatø. Torgils Gunnsteinsson lod sine sönner og en huskarl overføre ham. Han bad Gudmund præst give drengene bør, når de drog tilbage, »ti de har ikke mange kræfter«, sagde

[1] Biskop Jon Ögmundsson, som år 1200 erklæredes for helgen, var nordlandets 1ste biskop 1106—21 og residerede som alle hans efterfølgere på Holar i Skagafjorden. [2] M. m. er 24. februar. [3] Lovretten var altingets lovgivende forsamling, som bestod af landets styrende höfdinger (goderne) med bisiddere, samt de to biskopper og lovsigemanden. Denne sidste, landets øverste (og paa en vis måde eneste) embedsmand, ledede forhandlingerne.

Digitized by Google

han, »og jeg anbefaler dem i dine hænder«. »Jeg skal bede gud, at han giver dem bør«, svarede præsten. Det var vindstille, da de kom til Flatø. Drengene beredte sig til at rejse tilbage; de gik til deres fartöj, ordnede deres sejl og bad præsten holde sit løfte til dem om børen. Han gik til kirken. men de hejsede sejl, så snart de var færdige. Der kom straks vind i sejlet, og de lod det ikke falde, för de var hjemme, og havde des bedre bør, jo længere de sejlede. Gudmund drog da mod vest ind i fjordene, og da han opholdt sig i Saudlausdal, viede han noget vand, som en kvinde bar hjem i sin hue. Derfra drog han nordpå i fjordene, indtil han kom i Keldudal til Tord Areson; han havde en vissen hånd, og den smærtede så meget, at han ikke kunde spise med den. Om natten, da han ikke kunde holde ud at ligge, gik han ud. Da han kom ind, så han i Gudmunds sæng et stærkt lys, som om en stråle skinnede ned. Han rakte den svage hånd ind i lyset, og det lys, der faldt på hånden, var lige så klart som för; men fra da af var hånden rask og uden smærter, og nu forsvandt lyset. Derfra drog han til Haukadal til Arne rødskæg. Om aftenen, da han var kommen i sæng, skaffede man en kvinde til at klø hans fødder. Hendes hænder var vanføre, så at tre fingre lå ind imod håndfladen. Men da han syntes, at hun kløede for svagt, sparkede han hårdt til med foden, så at hælen ramte i de sammenkrympede fingres böjning, og i bugten kom han til at sparke, så at det gjorde temlig ondt. Få dage efter kom hun til ham og viste ham sin hånd, som nu var rask; og alle, som så det, lovede gud. Han drog så til Isafjord og kom ved Mattæus-messe[1] i Sudavik. Der gav han sin frænde Bård 30 hundreder vare[2] til brudkøbssum[3], og til ham bortfæstedes da en datter af præsten Steindor Björnsson. Der kom en kvinde løbende, som havde levet sammen med Arne rødskæg trods biskop Povls forbud, og han havde ikke formået at skille dem. Men da hun hørte tale om Gudmund præsts lær-

[1] Mattæus m. er 21. sept. [2] „vare", egl. handelsvare, betalingsmiddel, men bruges særlig som betegnelse for vadmel. [3] Denne ydelse havde brudgommen för ægteskabets indgåelse at udrede til brudens værge, men den tilfaldt hende.

Digitized by Google

domme, da higede hun mest af alt efter at træffe ham, og hun måtte løbe hemmelig bort fra Arne, ti han elskede hende meget og de havde börn sammen; hun var også smuk af udseende. Hun nåede nu til Gudmund Mattæus-messe og bad ham med anger-gråd om at forbarme sig over hende og modtage hende, så at hun kunde forlade sin mislige stilling; og mødet med ham medførte så meget godt for hende, at hun aldrig henfaldt til sit tidligere liv, men fulgte bestandig ham siden, når ikke andres ufred skilte dem. Derfra drog han til Vatnsfjord og så til Steingrimsfjord til Jon Brandsson; han ledsagedes da af mange folk, og man talte om, at der burde sendes bud i forvejen, for at de ikke skulde komme uventet. Men Gudmund præst sagde, at det behøvedes ikke, »gud vil nok betale for os og sende dem en hval, för vi drager bort«. Og disse ord opfyldtes således, at samme dag drev en rørhval op på Jons forstrand, der hvor han var eneejer, og næste morgen berettedes hvalens inddriven. Jon gav Gudmund en bog, som var en kostbarhed, og som biskop Povl havde givet Jon. Derfra drog han til Broddanæs og så nord over Floe[1] til Midfjord og så til Vatnsdal.

Medens han var der dette efterår på Hov, hændte det, at han sang over en sængeliggende syg mand og bar sine relikvier over ham. Han lå i bænken hos den syge mand, og det så ud for dem. der var til stede, som om han sov ind under bönnen. Hans degn lå ved siden af ham i bænken, og Gudmund sank ned over ham, da han faldt i sövn[2]. Da han havde ligget en kort tid, kunde degnen ikke mærke, at han hvilede på ham; men både han og de andre så, at han lå der. Dette varede meget længe. Men da han vågnede, spurgte degnen, hvorfor han ikke mærkede ham, da han lå på hans bryst; han vilde ikke sige det. Da kom om vinteren den beretning fra Vestfjordene, at en mand, som hed Snorre, vestpå i Skålavik, blev plaget af en troldkvinde, og hun anfaldt ham så stærkt, at han ikke væntede at beholde livet. Denne samme nat, som der foran er fortalt om, det

[1] Floe er stor bugt, der skiller Vestfjords-halvøen fra nordlandet.
[2] „Bænk" betegner her en lignende soveplads som den s. 188 omtalte.

Digitized by Google

var lørdagnat, begav Snorre sig alene til messe, og det var en meget lang vej at rejse. Da kom troldkvinden imod ham og angreb ham og vilde drive ham til fjælds. Da bad han, at Gudmund præst skulde hjælpe ham, hvis han havde så meget at sige hos gud, som han troede, og fri ham for denne troldkvinde. I det samme forekom det ham, at et lys kom over ham, og med lyset fulgte en mand i mørk kappe, som havde en vievandskost i hånden og stænkede på hende; da forsvandt troldkvinden, som om hun sank i jorden, men ham ledsagede lyset lige til gården, og han syntes tydelig at kende, at med lyset fulgte Gudmund Areson. Nu faldt det sammen, at på netop den tid åbenbarede han sig for Snorre, som degnen ingen tyngsel følte af ham. Denne degn havde en byld i hovedet, og en gang da han støttede Gudmund under messen og hans albue hvilede på bylden, voldte det ham stærk smærte, men da messen var sungen, mærkede han intet til bylden. Dernæst drog de til Tingøre og kom der för alle helgens messe; der var Karl abbed og Gunnlaug munk til stede[1]. De modtog om dagen ham, der den gang var præst, med en procession og sang til ham responsoriet *vir iste in populo suo mitissimus apparuit sanctitate dei et gratia plenus; iste est qui assidue.* Nu vidner dette om, hvor höjt man agtede hans vandel, för folk forblindedes af hovmod. Da prædikede han længe alle helgens dag. Derfra drog han ud til Blöndubakke og var der i lang tid. Da agede man ham derfra op gennem Langedal; man sendte bud efter den fedeste og stærkeste hest i dalen, men kunde ikke få den lånt. Om natten gik imidlertid hesten ud i bækken hjemme ved gården og døde. Gudmund fortsatte rejsen, til han kom hjem

[1] Benediktinerklosteret Tingøre (det ældste islandske kloster, grundlagt 1133) var beliggende ud for Vatnsdalens munding, i det nuværende Hunavatns syssel, vest for Skagafjord. Det talte blandt sine brødre adskillige ved lærdom og åndelige interesser fremragende mænd, således bægge de her nævnte, abbeden Karl Jonsson (abbed 1169—81 og 1187—1207), som er forfatter til Sverres saga, og munken Gunnlaug Leivsson († 1219), som bl. a. på latin forfattede flere sagaer, som dog kun kendes i oversættelse eller uddrag.

Digitized by Google

på Videmyre ved Nikolaus-messe[1]. Kolbein blev meget glad ved at se ham, og han tilbragte nu vinteren under god behandling. Om foråret drog han i gæstebud nordpå til Øfjord og til Flatø[2], derfra til altinget og besøgte tinget; fra tinget indbød mange mænd ham til sig, sydlændinger og Østfjordinger, som senere skal berettes.

[1] Nik. m. er 6. december. [2] Flatø på nordlandet, nordøst for Øfjord, forskellig fra F. i Bredefjord.

Digitized by Google

ISLÆNDINGE SAGA[1].

Sturla, Tord Gilssons sön, boede i Hvam mere end 30 vintere; han døde, da han var 67 år. Da var hans tvistemål med Povl præst i Reykjaholt endt. Jon Loftsson havde forligt dem og tilbudt at opfostre Sturlas sön Snorre; han var 5 år, da Sturla døde, men Sighvat var 13 år, Tord 18 år, bægge disse var hjemme. Da var den strid endnu ikke afsluttet, som han havde med Einar Torgilsson om det gods, der tilhørte Birning Steinarsson, som da opholdt sig på Hvam, men Gudbjörg og deres sön Torleik boede på Heinaberg[2]. Efter Sturlas død aflagde Are den stærke hyppige besøg på Hvam, og mellem ham og Gudny opstod stor kærlighed. Are boede på Stad på Snefjældsnæs, han var gift med Gissur Hallssons datter Kolfinna; deres datter hed Helga. Et år efter Sturlas død døde Tume Kolbeinsson i Skagafjord; han var da gift med Turid Gissursdatter[3].

Einar Torgilsson dræbes.

1185. To år efter Sturlas død red Einar Torgilsson til Heinaberg selv syvende og forlangte penge af Gudbjörg, men hun af-

[1] Ved Islændinge saga forstås den del af Sturlunga saga, som efter de nyeste undersøgelser må tilskrives Sturla Tordsson; heri er indskudt nogle slutningskapitler af den ovenfor meddelte saga om Gudmund den gode (för bispeårene) og den sidste del af en også andensteds fra kendt saga om Ravn Sveinbjörnsson. Rektor Björn Olsen har endvidere i sin islandske afhandling „Um Sturlungu" gjort det sandsynligt, at man så vel her som i de følgende partier af Sturlunga saga har betydelige indskud fra en ellers tabt saga om Gissur jarl. En nærmere redegörelse for Sturlunga sagas enkelte bestanddele findes i en afhandling af nærv. oversætter i Aarb. f. nord. Oldkyndighed og Hist. 1902. [2] Om disse forhold se foran s. 100. Gudbjörg var Birnings 2den hustru. [3] En søster til Kolfinna.

Digitized by Google

slog dette bestemt[1]. Derefter red Einar og hans folk hen til kvæget og vilde drive det bort. Da løb kvinderne fra gården til og Gudbjörgs sön Torleik, han var da knap 20 år gammel og lille af vækst; med ham var en anden dreng, deres fostersön Snorre, han var yngre. Kvinderne løb efter kvæget og vilde drive det bort fra dem, men Gudbjörg og de to drenge vendte sig mod Einar. Gudbjörg greb med bægge hænder i hans kappe og holdt ham fast på hesten, men drengene huggede bægge på én gang efter ham. Det ene hug ramte i hovedet oven for øret, det andet på kinden, og det så ud til at være det störste. Derefter løb folk til, men drengene løb bort. Her såredes en kvinde, som hed Valgerd, en datter af Brand læge. Einar og hans folk drog hjem og lod kvæget blive tilbage. Dette var om efteråret nær Mattæusmesse. Einar lå af sine sår og præsten Helge Skeljungsson forsøgte at læge ham. Sårene groede først sammen, men ved julefasten slog der sig værk i dem, og de brød atter op. Han døde 2 dage efter Magnus-messe[2]. Da styrede Salbjörg Ketilsdatter husholdningen på Stadarhol. Bestyrelsen overdroges om vinteren til Torstein Gydason, og da föjedes Akerøerne hertil; Steinvör Ingjaldsdatter havde da husholdningen under sig. Efter angrebet på Einar Torgilsson drog Torleik og Snorre ud til Skard og var der om natten. Torleik var noget såret. Næste morgen lod brødrene Narve og Torgils, sönner af lovsigemanden Snorre Hunbogeson, dem følge sydpå over fjældet til Hvam. Da var Are der, og han og Gudny tog imod dem, de var stundom i Hvam, men af og til på Stad.

Søgsmålet efter Einar Torgilsson.

Efter Einar Torgilsson var hans søstre nærmeste arvinger. Da var Torvald Gissursson bleven gift med Jora, datter af biskop Kløng og Yngvild Torgilsdatter[3]. Præsterne havde gjort indsigelse mod deres samliv[4]; noget efter drog

[1] Einar bestred gyldigheden af Gudbjörgs ægteskab med Birning og optrådte for B.s datter af første ægteskab. [2] 16. april. [3] Einars søster, se om hende navnlig s. 67 ff. [4] Formodenlig på grund af slægtskab i forbudne grader.

Digitized by Google

da Torvald udenlands og fik af ærkebiskoppen tilladelse til, at de måtte være sammen i 10 år fra da af; men når 10 år var gåede, skulde de skilles, hvad enten det var dem kært eller ukært. De holdt meget af hinanden, men alligevel gik Torvald ind herpå. Yngvild opholdt sig hos Torvald, da Einar blev dræbt, og hun bad ham påtale sagen. Torvald begav sig da til Jon Loftsson og bad ham om råd og hjælp. Jon svarede: »Einars og mit venskab var ikke så stort, at jeg af den grund har nogen forpligtelse i denne sag, men dog forekommer det mig betænkeligt, hvis der ikke skal gives oprejsning for, at ringe folk hugger høvdinger ned, og derfor vil jeg love dig min hjælp i sagen, når den kommer til tinget«. Om foråret drog Torvald og hans broder Magnus til Vestfjordene, og da de kom til Bredefjord, ankom Kalv Snorreson nordfra fra Midfjord og mødtes med dem. De drog vestpå til Saurbø og forberedte søgsmålet i drabssagen. De førte Salbjörg nødtvungen bort fra Stadarhol, og Torgils Gunnsteinsson overtog da kirkegodset og de derværende fattiglemmer[1]. Derefter begav Torvald og de andre sig til Hvam og stævnede nogle mænd for at have givet drabsmændene underhold. Der var Bödvar[2] til stede og bød dem til davre, ti der var da knap tid på fødevarer i herredet; det kaldtes Den slemme vår. Torvald takkede ham for indbydelsen og sagde, at han kendte hans rundhåndede husholdning, men at han dog ikke vilde holde måltid der. Torvald og hans mænd var i alt 18, og de gik alle vejen frem og tilbage[3]. Disse sager kom for tinget, og Are den stærke førte forsvaret, men understøttedes af Torleiv beiskalde og Bödvar. Torleik og Snorre gjordes fredløse, men der gaves mod betaling tilladelse til at føre dem bort fra landet. Det kom til forlig i alle de anlagte sager, Torleiv beiskalde forpligtede sig ved håndslag på Ares vegne og udredte meget gods.

[1] Stadarhol var et af de mange islandske høvdingesæder, hvor gården egenlig tilhørte den derværende kirke. De fattiges forsørgelse påhvilede først og fremmest slægten, dernæst kommunen, i visse tilfælde fjærdingen eller det hele land. [2] Bödvar (Tordsson, fra Gardar) var den nogle år tidligere afdøde Hvam-Sturlas svigerfader. [3] Den „slemme" vår hindrede dem formodenlig i at få heste.

Digitized by Google

Denne sommer rejste Are bort fra landet, gården Stad overdrog han Tord Sturlason og gav ham sin datter Helga til ægte. Tord overtog da husholdningen der og godedömmet. Gudny overdrog gården Hvams drift til en mand, som hed Odd dignare[1]. Hun og Are tog sig bægge skibslejlighed vestpå i Vadil og rejste bort; der rejste også Torleik og Snorre til udlandet. Are døde i Norge. Han gik med nogle andre til for at bære en langskibs-rå; da de vidste, at han var stærkere end andre mænd, slap de råen og løb bort. Are lod den alligevel ikke falde, men herefter blev han syg og døde. Gudny drog da til Island og overtog gården Hvam. Arven efter Are tilfaldt Tord Sturlason og Ares datter Helga. Tord var ikke så lykkelig at fatte en sådan kærlighed til Helga, som det burde sig, og det kom dertil, at skilsmisse mellem dem foretoges. Tord tog da til sig Rodny Tordsdatter, som var gift med Berse Vermundsson den rige, og deres venskab varede længe.

Om Tord Sturlason.

Da der var gået 6 år efter Einar Torgilssons død, 1191.
bosatte Sighvat Sturlason sig på Stadarhol sammen med Odd dignare. Sighvat syntes ikke om dette sted og flyttede ud til Stad, ti da var forholdet mellem de to brødre så kærligt, at næppe nogen af dem kunde undvære den anden. Den vinter dræbte Torgrim Ingemundsson og Basse Uspaksson Jon Björnsson den rasende på Stadarhol efter messen inde i stuen. Jon den rasende og Björn Sturlasön var søstersönner og gode venner. Derfor bad Björn sin broder Tord om hjælp til søgsmålet angående Jons drab[2]. De fire brødre, sönner af Sturla, og nogle andre mænd drog vestpå til Saurbø; de overnattede i Hvam hos Gudny, og hun ledsagede dem til den varme kilde i Sælingsdal. Hall Areson, som den gang boede på Höskuldsstad, og hans sönner var der til stede. Tords ledsagere havde grebet en tyv der og agtede at hænge

[1] Af *digna*, give efter? [2] Björn og den kort efter nævnte Svein var halvbrødre til Tord, Sighvat og Snorre.

Digitized by Google

ham, men Hall og hans sönner hjalp ham bort. Herover blev Tord Sturlason så vred, at han opfordrede til at angribe dem; men hans moder Gudny og flere andre holdt fast på ham. Da æggede han sine brødre Svein og Sighvat. Hall og hans følge løb op på en høstak og forsvarede sig derfra; der dræbte Åmunde Bergsson en mand, som hed Torhall; da Tord erfarede dette, bad han Svein og Sighvat at holde inde med angrebet, og således skete det. De drog derefter vestpå til Saurbø og indgik forlig angående Jons drab; da gav Tord også bøder for det drab Åmunde havde begået, og de ordnede denne sag fuldstændig. Tord Sturlason ægtede Bjarne Bjarnesons datter Gudrun, som havde været gift med Torvard den rige. Han fik med hende meget gods, og Tord kunde nu optræde som høvding. Sighvat opholdt sig som oftest hos ham.

Strid mellem Tords og Kolbein Tumesons tingmænd.

1195-97. Håmund Gilsson hed en mand, som boede på Lund i Reykjadal; han var gift med Kolterna Klyppsdatter, en søster til Torvard præst. De to svogre boede på samme gård; Håmund var Tord Sturlasons tingmand. Tord hed en mand, med tilnavnet rød; han boede paa Oddsstad ovenfor Lund og var en anselig bonde. Hans sön hed Finn, de var bægge Kolbein Tumesons tingmænd, og Finn opholdt sig for det meste hos ham. På Reykir i Reykjadal boede Torstein Brat-Stein[1], han havde sönnerne Gudmund og Stein. Tord rød og Håmund slev uenige om vidje-ruskning[2] til fjælds, og mangt blev dem til uvenskab. Torgils Skeggeson, som boede i Tunge, var en frænde af Håmund; hans datter hed Tordis. Hende fulgte Gudmund (Tor-)Steinsson på vej efter messe. Torgils løb efter dem, men da han nærmede sig, stak Gudmund øksen bag sin ryg uden at se efter; den ramte Torgils i öjet, så at han blev blind på det ene öje. Denne sag blandede

[1] „Brat" i tilnavnet sigter rimeligvis til personens stive holdning.
[2] D. v. s. retten til at tage (ved oprivning) dværgpil til brændsel.

Digitized by Google

Håmund sig i, uden at det kom til noget forlig, men Gudmund var ven med Tord rød, og således var der stærk spænding mellem alle disse. I begyndelsen af vinteren skulde Gudmund rejse til Hvitå-vellir, han bad Finn Tordsson ledsage sig; Grim Erlingsson sluttede sig til som den tredje. De gik forbi gården Lund. Da kom Håmunds fårehyrde, som hed Finnboge, ind og sagde, at Gudmund med to ledsagere gik forbi gården. Håmund sammen med Hallgrim Kolbeinsson og Torgils løb efter dem. Gudmund og hans ledsagere stansede, da de så forfølgelsen; de mødtes uden for gårdens gærde og løb straks mod hinanden. Hallgrim tilföjede Finn et stort sår i skulderen. Gudmund stak til Hallgrim, så at stødet gik igennem skjoldbulen og armen. Da løb Håmund og Torgils bægge mod Gudmund. Gudmund stak Håmund i låret, så at stødet trængte op i småtarmene, men Håmund huggede Gudmund over hånden, så at han huggede to fingre af ved spydskaftet. Grim stod uvirksom. Da kom Torvard præst til med gårdens folk og skilte dem. Gudmund og hans ledsager blev bragte til Skard. Håmund lå længe af sine sår. Han sendte en mand til Stad med bud til Tord. Tord sendte sin broder Sighvat og Halldor, sön af Odd Josefsson, sydpå til dem, og de havde om vinteren flere folk end sædvanlig[1].

Om foråret kom det til forlig med Reykir-folkene, men sagerne angående Finns og Håmunds sår indstævnedes for altinget[2]. Högne præst den rige boede i Bø; han var besvogret med Lund-folkene og Tord Sturlasons ven. Högne bad Tord om at støtte Håmund og Finn, og af den grund mødte Tord mandstærk på tinget. På tinget herskede stor tvedragt. Kolbein Tumeson hjalp Tord rød og støttedes af Torvald Gissursson og alle Haukdølerne i forening med Svinfellingerne og Gudmund dyre. Men Odde-slægten hjalp Sturlungerne, og ligeledes Önund Torkelsson, og Tords svogre Einar brud og Flose, endvidere Ögmund sneis, Tord Bödvarsson, og mange andre. Jon Loftsson holdt sig hjemme i sin bod, men (hans sön)

[1] Disse begivenheder foregår i det sydvestlige Island, i landskabet Borgarfjord, noget sydligere end det mod vest udskydende Snefjældsnæs, hvor Tords gård Stad lå. [2] Håmunds sagsanlæggelse synes ikke at stemme med det indgåede forlig.

Digitized by Google

Sæmund førte hans folk. Ved domstolene opstod stor trængsel. Da angreb Tord rød bagfra Tord Sturlason og huggede ham, da lejligheden var bedst, mellem skuldrene med en bredøkse; men den bed ikke, og dog havde Tord hverken brynje eller våbentröje. Da hans broder Sighvat så det, løb han frem mod Torvald Gissursson og huggede til ham; men hans følgesvend Halldor løb frem foran ham, så at Sighvat huggede foden af ham, og dette blev hans banesår. Dermed begyndte anfaldene. Tord Sturlason og Einar brud gav Finn Tordsson ulivssår, og flere andre mænd såredes, för man fik skilt dem. Tord Sturlasons svogre sårede Tord rød, Eyjulv Oddsson bibragte Beine fra Næverholt et sår, og Urda-Stein gav Jon den lave i Sæmunds flok et sår. Der blev nu tilvejebragt stilstand, men det kom ikke til forlig på det ting; biskop Povl havde mest del i mæglingen. Det følgende år herskede heftigt fjendskab blandt folk og ufred i landet. Om efteråret dræbtes Markus på Raudesand, og næste forår var Önunds-branden i Langahlid. I brand-sagen kom det til forlig om somren på altinget, således at Jon Loftsson fastsatte betingelserne[1]; samtidig kom det også til forlig i Røds-sagen, og Tord betalte bøderne for sin broder Sighvat; betalingerne skulde foregå på Tingvellir ved midsommer, Halldor Olavsson foretog udbetalingen, Lid-Orm modtog det udredede.

Sighvat Sturlason ægter Halldora Tumedatter.

1197. Samme vår Önunds-branden indtraf, bosatte Sighvat Sturlason sig i Hjardarholt. Præsten Magnus Gudmundsson overdrog ham kirkegodset; han havde tidligere ved håndslag overdraget hans fader Sturla kirkeejendommen efter sin død. Sighvat havde til at sætte bo med sin fædrenearv 40 hundreder. Han overtog først Galtardalstunge, men solgte denne gård og købte halvdelen af Stadarhol[2]. Senere solgte han

[1] Sml. foran s. 179—80. [2] Galtardalstunge er ifg. den islandske jordvurdering ansat til 40 hundred (alen); man har derfor antaget (amtmand P. Briem), at denne ejendom har udgjort hele værdien af Sighvats til „40 hundreder" anslåede fædrenearv, der rigtignok så vilde være overraskende lille, i nutidens penge c. 4000 kr.; skal man derimod til beløbet underforstå „tre-alens ører", bliver arven 3 gange så stor.

Digitized by Google

Stadarhol mod løsøre og satte disse midler på rente, för han bosatte sig. Torleiv hestesko og hans søster Turid lagde deres gods til husholdningen og ledede gårdens drift[1]. Om somren på samme ting, hvor det kom til forlig i Røds-sagen, fremførte Sighvat sin ægteskabsbegæring og bejlede til Halldora Tumedatter; afgörelsen tilkom Sigurd Ormsson og hendes moder Turid Gissursdatter — Halldora opholdt sig hos dem på Svinafell[2] —, samt hendes broder Kolbein Tumeson og andre ypperlige mænd, som var hendes frænder. Torvald Gissursson tog ingen del i denne sag, ti han var på den tid ingen ven af Sturla-sönnerne. Turid Gissursdatter svarer hertil, at hun elskede sin datter Halldora så meget höjere end Alvheid, at hun alene vilde bortgive Halldora til den mand, hvem hendes frænder fandt hende fuldt jævnbyrdig, men Alvheid vilde hun bortgifte, når partiet blot fandtes sömmeligt[3]. Alle Halldoras værger anså dette parti for passende, og Sighvat fik løfte om denne kvinde. Sturla-sönnerne syntes, at det var en lang vej at skulle rejse til bryllup på Svinafell, og man forsøgte da at få det afholdt andensteds. Præsten Magnus Gissursson boede i Tunge ovenfor Skálaholt; han tilbød sin svoger Sigurd at holde brylluppet, og der mødte bægge familier; der samledes her mange ansete folk. Halldora flyttede med Sighvat til Hjardarholt, og deres samliv var godt. Om foråret overtog de gårdens drift og styrede den alene; de erhvervede sig både velstand og anseelse. Præsten Torgils, en sön af lovsigemanden Snorre, gav Tord Sturlason det halve Torsnæsingegodedömme, men den anden halvdel havde Are besiddet. Sighvat overtog da det i slægten nedarvede godedömme, som Sturla havde været ejer af. Sighvat stod i venskabsforhold til Helga Gydadatter, som boede på Brjansløk. Helga havde arvet Torstein Gydason, men Torsteins sön Gelle havde af arven erholdt Flatø, hvor han boede og var gift med Vigdis

[1] Torleiv hestesko (*skeifa*) var gift med Sighvats halvsøster Turid, som tidligere havde været gift med den s. 86 ff. omtalte Ingjald Hallsson. [2] Den østlandske höfding Sigurd Ormsson var Halldoras stefader, hendes morbroder var den straks efter nævnte Torvald Gissursson. [3] Turids anden datter Alvheid havde til ægtefælle en mand ned navn Ingemund Grimsson.

Digitized by Google

Sturladatter. Helga manglede kvæg, men havde gode landejendomme. Sighvat støttede hende stadig med store summer, men fik til gengæld af hendes besiddelser hvad han vilde, og således blev Sighvat en meget rig mand.

Sighvat Sturlason har en retstvist med Odde-slægten.

På Øre i Kjos boede en mand ved navn Ketil Eyjulvsson med sin sön Ljot; Ketil var en broder til Kol den rige på Mödruvellir. Ved siden af dem boede Markus Skeggeson, som var en frænde af Tord Bödvarsson og tilhørte Markus lovsigemands slægt. De blev uenige i anledning af deres naboskab, og fader og sön tvang Markus til at forrette sin nødtørft inde[1]. Derefter opsøgte han sin frænde Tord, og da han kom tilbage, dræbte han Ketil og sårede Ljot. Markus var Sæmund Jonssons tingmand og ven. Sighvat Sturlason begav sig om foråret sydpå til Kjos selv syvende. Ketils frænder søgte bistand hos ham, og han forberedte disse sager til søgsmål på altinget. Der var megen tale om disse sager, ti det ansås for en stor nyhed, at nogen på den tid vilde føre sag mod Odde-slægten. Kolbein Tumeson og Sigurd Ormsson støttede Sighvat; de var meget mandstærke. Tord Sturlason stod i venskabsforhold til Sæmund og han rettede sig meget efter hans ønsker i denne sag. Desuden syntes de, at der ikke var meget at vinde ved at göre det af med Markus; han blev fredløs på tinget, men således at han skulde forlade landet og aldrig vende tilbage. Sighvat høstede megen ære af denne sag og Kjos-boerne var altid senere hans venner.

Sighvat støtter en mand mod Vatnsfjordingerne.

En mand fra Dalene ved navn Tord, som var en sön af Kolle, dræbte Tord, som var sön af Trågjarn og Helga Erlendsdatter og broder til Brand Torhallsson fra Fjallsende, da

[1] At besætte alle udgange på en mands bopæl og således tvinge husets beboere til at forrette deres nødtørft inde i huset, ansås for en grov fornærmelse.

Digitized by Google

de tog bort fra en leg i Snoksdal. Derefter flygtede Tord til Vestfjordene, hvor Torvald Snorreson tog imod ham, og han fulgte ham til drabet på Ljot, en sön af Sæle-Erik. Næste sommer red Torvald til tinget og var i bod med sin frænde Torvald Gissursson, og med ham fulgtes Tord Kolleson. Tord var gået ind i Skard-slægtens bod, som nogle Nordmænd havde taget i brug[1], og sad på en kiste. Da kom Brand Torhallsson ind i boden og huggede ham på halsen, så at hovedet næsten gik af, og hævnede således sin broder. Derefter løb Brand til den bod, hvor Sighvat var, og sagde ham hvad der var sket. Sighvat lod kalde til sig Povl Kolleson, som var hans tingmand, men Tords broder og den der skulde påtale sagen, og forligede ham og Brand, förend Torvald erfarede noget; ved dette forlig følte Torvald sig meget krænket, og der var længe uvenskab mellem ham og Sighvat.

Sturla Sighvatsson fødes.

Sighvat og Halldora havde en sön, som hed Tume, han fødtes om somren efter at de havde været én vinter sammen[2]. Den næste vinter var Halldora frugtsommelig, og hendes tilstand udviklede sig langsomt. Gudny Bödvarsdatter[3] boede da på Hvam, hun var meget ivrig efter at spörge nyt om Halldoras befindende. En nat drömte hun, at der kom en mand fra Hjardarholt, og at hun spurgte om, hvorledes Halldora befandt sig. Han sagde, at Halldora havde født et barn og at det var en dreng. Gudny spurgte hvad han hed. »Han hedder Kamp-stærk«, svarede manden. Næste morgen kom der en mand fra Hjardarholt og sagde, at Halldora var bleven forløst. Gudny spurgte, hvad barnet var. Han sagde det 1199.
var en dreng, og at han hed Sturla.

[1] Ordret „havde tjældet (tæltet)", d. v. s. havde indrettet boden til opholdssted under tingtiden ved på vanlig vis at forsyne de hele året rundt stående græstørvsvægge med et vadmelstag. [2] Senere erholdt en yngre sön samme navn; den her nævnte ældre Tume dræbtes år 1222. [3] Halldoras svigermoder.

Digitized by Google

Snorre Sturlason ægter Herdis Bersedatter og optræder som Sæmunds forbundsfælle.

Snorre Sturlason opfostredes i Odde hos Jon Loftsson, så længe Jon levede. Da han døde, var Snorre 19 år[1]. Han opholdt sig derefter hos sin fostbroder Sæmund, indtil denne og Tord Sturlason bejlede for ham til Herdis, en datter af Berse den rige fra Borg på Myrerne; Berse ejede 8 hundred hundreder[2]. Snorre var på den tid uden midler, da hans moder havde forødt de 40 hundreder, som han tog i arv efter sin fader. Gudny udredede da gården Hvam som brudkøbssum, og deres bryllup stod i Hvam. Det var bestemt, at Snorre skulde føre hus sammen med sin moder, men Herdis og han rejste om høsten sydpå til Odde og var der om vinteren.

Efter Jon Loftssons død begyndte Sæmunds stridigheder med Sigurd Ormsson. De stredes om arven efter en mand, som hed Gløde. Jon havde ved håndslag fået sig overdraget hans gods, men arvingerne levede østpå i Sigurds bygd; han satte sig derfor i besiddelse af godset og indsatte til bestyrer en mand, som hed Kåre. Herom tvistedes man på tinget. Sæmund tilbød voldgift af Torvald Gissursson, som den gang var gift med Tora, en datter af Gudmund gris og Solveig, som var datter af Jon Loftsson og søster til Sæmund og biskop Povl. Dette afslog Sigurd, da Sighvat Sturlason og Kolbein Tumeson frarådede ham forlig og lovede ham fuld hjælp, og således blev denne sag ikke afgjort på tinget. Da det led ud på vinteren, efter at Snorre somren forud havde giftet sig[3], drog han og Sæmund 19 mand i alt østpå til Sida, og Sæmund lod her dræbe Kåre, som sad på de ejen-
1200. domme, som Gløde havde besiddet. Om foråret indstævnede Snorre Sturlason Sigurd til vårtinget på Tingskålar[4]. Sigurd

[1] Da Jon Loftsson døde 1197 og Snorre ifølge annalerne er født 1179, må man antage, at S. er født i begyndelsen af året og hans aldersår er beregnede efter „vintre". Sml. om denne beregning s. 122, anm. 2. [2] Beregnet i alen vadmel skulde dette svare til en nutids-formue på c. 100,000 kr. [3] Snorres giftermål må herefter antages at have fundet sted 1199. [4] Dette var den tingkrés, hvortil Sæmund hørte; tingstedet ligger på sydlandet i det nuværende Rangárvalla syssel.

Digitized by Google

sendte tidlig om foråret sin stesön Arnor Tumeson til Sighvat og Kolbein Tumeson og bad dem komme med al den styrke de kunde opdrive, da han havde nys om sagsanlæget. Sæmund sendte Snorre Sturlason til Borgarfjord for at opbyde de tingmænd, som hans fader Jon havde haft, det var både mange og ansete bønder. Han fik en samling dygtige folk. Da Snorre kom med sin flok til Skálaholt, var Arnor Tumeson der til stede: han kom fra at søge Sighvats og Kolbeins bistand, men de mente ikke at kunne føre krigsflokke ved forårstid en så besværlig vej: da var Snorre 20 år[1] og Arnor 18. Sigurd blev fredløs på tinget. Derefter samlede bægge parter igen folk, men Sæmund blev langt mandstærkere. Sigurd fik 2 hundrede mand. men da han erfarede, at Sæmund havde 7 hundrede mand, trak han sig med sine folk op på Håø[2] og beredte sig til modstand der. Under disse vanskeligheder kom biskop Povl og Torvald Gissursson til for at arbejde på forlig, og overmagten var nu så stor, at Sigurd ikke havde andet valg end at se at komme til enighed med Sæmund. Der blev da sluttet stilstand, og de mødtes ved Forså nær Skogar. Deres forlig blev, at biskop Povl skulde afgöre sagen på tinget. Bægge parter drog til tinget, og biskoppen traf afgörelsen der, efter at have rådfört sig med de anseteste mænd. Han tildömte Sæmund ejendommene, men afpassede vilkårene således, at bægge parter kunde føle sig tilfreds; dog blev det Sæmund, hvis anseelse voksede ved denne sag. Kolbein Tumeson mishagede denne afgörelse, og Sighvat var endnu mere utilfreds.

Haukdøleslægtens stamfædre.

En berömt norsk mand, Ketilbjörn Ketilsson, drog til Island, da landet viden om var bebygget langs søen. Hans moder var Æsa Grjotgardsdatter, søster til Håkon Ladejarl.

[1] Hermed stemmer, at Snorre ifg. annalerne var født 1179. [2] Håø (Eyin há), nu Petersø (Pétursey), er et fritstående fjæld i Myrdal, omtrent på grænsen af syd- og østfjærdingen.

Digitized by Google

Ketilbjörn var gift med Helga, en datter af Tord skegge[1] Rappsson; han var hos ham om vinteren nedenfor Blåskogahede og drog om våren op i landet for at søge sig bosted. Så siger Teit[2]. De byggede sig en skåle, der hvor de søgte nattely, og kaldte stedet Skålabrekka[3]. På deres vej videre kom de kort herfra til en tilfrossen å og huggede en våge i isen, men tabte deres økse heri; derfor kaldte de åen Øxará. Den å blev senere ledet ned i Almanna-gjå og gennemløber nu tingsletten[4]. Da fortsatte de rejsen, til de kom til Reydarmule; der glemte de nogle ørreder, som de havde med sig, og kaldte derfor stedet Reydarmule[5]. Ketilbjörn bosatte sig på Mosfell[6] og tog af det omliggende land, så meget han vilde have. Fra Ketilbjörn og Helga nedstammer Mosfellingerne.

Ketilbjörns og Helgas sön var Teit, fader til Gissur hvide og til Jorunn, som var moder til Asgrim Ellidagrimsson og til Sigfus, som var fader til Torgerd i Odde, moder til Grim

[1] *skeggi* betyder „mand", vel egl. en skægget mand. Tord skegge boede i det sydvestlige Island, i det nuværende Kjos syssel, som ved et her Blåskogahede nævnt höjland er skilt fra den altingsstedet Þingvellir omgivende bygd. [2] Denne påfaldende henvisning til den 1110—11 afdøde Teit Isleivsson som hjemmelsmand må bero på, at her i Sturlunga saga er uændret optaget et stykke af de beretninger om islandske landnam, som historieskriveren Are frode — hvis fosterfader og hovedkilde Teit var — må antages at have forfattet. [3] Skåle *(skáli)* må her have betydningen midlertidigt skur eller hytte; *brekka* betyder „skrænt". Skålabrekka er nu navnet på en gård vest for søen Tingvallavatn. [4] Altingsstedet (Þingvellir, „Tingvalla") begrænses mod vest af kløften Almannagjå, over hvis stejle vestervæg elven Øxará kaster sig ned i en smuk foss for derefter at gennemløbe denne, hvorefter den gennembryder den lavere østlige kløftrand, forgrener sig over tingsletten og endelig udmunder i den sydfor liggende sø Tingvallavatn. Men i höjlandet vestfor Almannagjå ses virkelig spor af et ældre åleje, der viser, at Øxará oprindelig er faldet i Tingvallavatn kort nord for gården Skålabrekka uden at berøre Almannagjå. Om når og hvorledes denne forandring foregik, vides intet nærmere. Sml. Årb. f. nord. Oldk. 1899, s. 16—18. [5] *Reyðr* betyder „ørred", *múli* betegner som stednavn en bred og afrundet, fremløbende höjde. [6] Dette Mosfell ligger øst for søen Tingvallavatn i bygden Grimsnæs.

Digitized by Google

og til Sigfus, som var fader til Sæmund den frode. Teit havde flere andre börn end de her nævnte.

Gissur hvide var biskop Isleivs fader; om Gissur berettes meget i kong Olavs saga[1] og om, hvorledes han og Hjalte Skeggeson fra Tjorsådal rejste herhid til Island for at forkynde kristendommen.

Biskop Isleiv viedes til biskop i Harald Sigurdssöns dage[2]. Hövdingerne på Island så, at biskop Isleiv var en meget dygtigere mand end andre gejstlige her på landet, og derfor overgav mange folk ham deres sönner til undervisning og for at han kunde vie dem til præster; af dem blev senere indviede til biskopper Kol[3], som var østpå i Vigen, og Jon[4], som blev biskop på Holar. Isleiv bispeviedes, da han var 50 år gammel. Pave var den gang Leo, den niende som har båret det navn[5]. Næste vinter tilbragte Isleiv i Nidaros og drog derefter til Island. Han døde i Skålaholt, da han havde været biskop i alt 24 år. Det var söndagen 6 nætter efter Peters og Povls messe[6], 80 år efter kong Olav Trygvesöns fald.

Biskop Isleivs sön Gissur blev viet til biskop i kong Olav kyrres dage[7] efter anmodning af landets beboere to år efter sin faders død; af de to vintre tilbragte han den ene på Island, den anden i Gautland. Han fortalte Are præst, at hans rigtige navn var, at han hed Gisrød[8]. Biskop Gissur var mere afholdt af alle landets indbyggere end nogen anden mand på Island. Af kærlighed til ham og ved hans og Sæmund præsts forestillinger og efter Markus lovsigemands og flere vise mænds råd blev det vedtaget som lov, at alle folk på Island,

[1] Den pågældende konge er Olav Trygvesön, men sagaen kalder ham ved en fejltagelse Olav den hellige. [2] Isleiv var biskop 1056—1080; ved hans embedstiltrædelse regerede i Norge Harald Sigurdssön hårdråde. [3] Kol Torkelsson var i beg. af 12. årh. biskop i landskabet Vigen omkring Kristiania-fjorden i Norge (Oslo bispedömme). [4] Jon Ögmundsson, 1ste biskop på Holar, 1106—21. [5] Pave Leo IX († 1054) kan Isleiv muligvis have besøgt i Rom, men 1055, da Isleiv bispeviedes i Bremen, var denne pave død. [6] Peters og Povls messe er 29. juni; söndagen derefter er for 1080 5te juli; teksten har her urigtig 7 for 6. [7] „kyrre" betyder som bekendt „den rolige". [8] Ifølge Are frode, som i sin Islændingebog har en tilsvarende meddelelse, har altså Gissur ment, at hans navn svarede til det tyske „Gisfried", hvad der dog er meget tvivlsomt.

Digitized by Google

for så vidt de ikke var fritagne, opregnede og vurderede deres ejendom, og svor at alt var rigtig vurderet, hvad enten det var jorder eller løsøre, og herefter betalte tiende deraf. Det var et stort vidnesbyrd om, hvor lydige alle var overfor ham, at han satte det igennem, at alt gods, som fandtes her i landet, blev edelig vurderet, og ligeledes selve jorden, og tiende udredet deraf, og gjorde til lov, at således skal det være, så længe Island er bebot[1]. Biskop Gissur fik også gjort til lov, at den islandske biskops sæde skulde være i Skálaholt, og hertil gav han gården Skálaholt og mange andre rigdomme i jorder og løsøre[2]. Da han anså denne stiftelse for at have nået kraft og velstand, gav han mere en fjærdedelen af sit bispedömme til at her kunne blive to bispestole på Island[3]. Forud havde han ladet tælle bønderne[4] på Island; der var da i Østfjordinge-fjærdingen 7 hundred, i Rangåinge-fjærdingen 10 hundred, i Bredfjordinge-fjærdingen 9 hundred og i Øfjordinge-fjærdingen 12 hundred, men de taltes ikke med, som ikke skulde udrede tingrejselön[5]. Ulvhedin Gunnarsson overtog lovsigningen efter Markus og indehavde den 9 somre. Da havde Bergtor Ravnsson den 6 somre. Første sommer, da Bergtor foredrog loven[6], var biskop Gissur ikke i stand til at møde på tinget. Han sendte da bud til sine venner på altinget om at man skulde bede Torlak, en sön af Runulv, som var sön af Torleik, der var broder til Hall i Haukadal, at lade sig vie til biskop, og det gjorde de mænd, som modtog hans opfordring. Han rejste bort den sommer, men

[1] År 1097 vedtog altinget tiendens indførelse; af de mænd, der her nævnes som Gissurs hjælpere, var Markus Skeggeson lovsigemand 1084—1107; præsten Sæmund er den lærde Sæmund Sigfusson på Odde 1056—1133. [2] Skálaholt (Skalholt) havde Gissur arvet efter sin fader Isleiv, som også havde bot her. [3] År 1105 oprettedes af Islands nordfjærding bispedömmet Holar. [4] Ved „bønder" forstås her familiefædre, som drev selstændigt jordbrug. [5] Af de 4 nævnte fjærdinger benævnes de tre sidste sædvanlig Sydlændinge-fjærdingen, Vestfjordinge-fjærdingen, Nordlændinge-fjærdingen. Den omtalte tingrejselön var en afgift, som påhvilede enhver ikke ganske uformuende bonde, for så vidt han ikke selv mødte på altinget; afgiften må antages at være anvendt til vederlag for de mødende. [6] I løbet af 3 år skulde lovsigemanden på altinget mundtlig have foredraget samtlige lovafsnit for de tilstedeværende.

Digitized by Google

kom tilbage den næste og var da indviet til biskop. Gissur viedes til biskop, da han var 40 år gammel; da var Gregorius pave, den syvende af det navn. Derpå var han den næste vinter i Danmark og kom somren efter tilbage til Island. Da han havde været biskop i 24 år som hans fader, blev Jon indviet til biskop, han var da 54 år[1]. Tolv år senere, da Gissur havde været biskop i 36 år, viedes Torlak til biskop i Skålaholt, medens biskop Gissur endnu levede[2]. Biskop Gissur døde i Skålaholt. Samme år døde pave Paschalis, för end biskop Gissur, endvidere Balduin Jorsala-konge, patriarken Arnald i Jerusalem, den svenske konge Filippus og den græske Konge Alexius. Det var 118 år efter Olav Trygvesöns fald, men 250 år efter at landnamsmanden Ingulv kom til Island[3].

De egentlige Haukdøler.

Biskop Isleiv havde tre sönner, som alle blev höfdinger, biskop Gissur, Torvald og Teit; Teit opfostredes i Haukadal hos Hall den fromme. Jeg[4] kom til ham 7 år gammel, en vinter efter at Gelle Torkelsson døde[5]. Hall fortalte præsten Are frode, at han kunde huske, at han tre år gammel var bleven døbt; det var 1 vinter för end kristendommen var vedtaget som lov på Island. Han satte bo tredive år gammel og boede i Haukadal 64 år; han var 94 år, da han døde, det var Martins messe 10 år efter biskop Isleivs død. Efter Hall boede i Haukadal hans fostersön, biskop Isleivs sön Teit præst, som var en meget anset mand. Fra ham ned-

[1] Jon Ögmundsson, den første biskop på Holar, indviedes 1106. [2] Ærkebiskop Asser i Lund indviede Torlak 28. april 1118, en måned för biskop Gissurs død; men da han ikke mente at kunne vie ham til biskop i Skalholt, så længe forgængeren endnu levede, gjorde han ham til titulær-biskop af Reykjaholt. [3] Efter denne angivelse kom Ingulv altså til Island (for første gang?) 868; hans andet besøg og faste bosættelse i Reykjavik som Islands første kolonisator (landnamsmand) henføres sædvanlig til 874. [4] Den talende er Are frode, fra hvis Islændingebog disse meddelelser så vel som de to foregående stykker om Isleiv og Gissur er tagne. [5] Gelle Torkelsson, som var en sön af heltinden i Laksdøla saga, Gudrun Usviversdatter, døde 1073.

Digitized by Google

stammer mange folk; den slægt kaldes Haukdøle-ætten. Teit døde 1111 år efter Kristi fødsel, 5 år för end Hvam-Sturla fødtes[1].

Præsten Teits sön var Hall, udvalgt biskop og en fremragende hövding; han boede i Haukadal efter sin fader og døde, da der var ledet fra Kristi fødsel 1150 år[2]. Hall Teitsson var gift med Turid, en datter af Torgeir på Myre. Gissur lovsigemand var deres sön, han boede i Haukadal efter sin fader; han var både klog og veltalende. Han var staller hos kong Sigurd, fader til kong Sverre[3]. Han hørte også til de bedst uddannede i boglig lærdom, som har været her til lands. Han rejste ofte udenlands og var mere anset i Rom end nogen anden islandsk mand för ham, på grund af sin dannelse og dygtighed. Han lærte vidt omkring de sydlige lande at kende, og derom forfattede han den bog, som hedder »Flos peregrinacionis«[4]. Han var gift med Alvheid, datter af Torvald Gudmundsson den rige. Deres börn var Torvald, Hall abbed, biskop Magnus, Turid, som var gift med Tume Kolbeinsson, og Kolfinna, som først var gift med Are den stærke, men senere med Garda-Snorre. En datter af Gissur og Turid Arnedatter var Halldora, som blev gift med Berse Halldorsson; deres börn var Teit, udvalgt biskop, og Torgerd. En datter af Gissur og Torbjörg Reinsdatter var Vilborg, som blev gift med Teit Sugandeson. Valgerd hed en datter af Gissur og Torny Vigfusdatter, hun var gift med Teit Aslaksson; en anden datter af Gissur og Torny var Tordis, hun var gift med Torstein Jonsson. Hall Gissursson var gift med Heidis Sveinbjörnsdatter, deres datter var Hallfrid; en uægte sön af Hall var Magnus, som var gift

[1] Hvam-Sturla kan ikke være født senere end 1115; her må altså enten læses 4 for 5 eller, hvad der er det rimeligste, 1110 for 1111. [2] Hall Teitsson døde i Utrecht, på rejsen for at søge indvielse som biskop i Skalholt. [3] Denne kong Sigurd var den norske konge Sigurd mund († 1155), sön af Harald gille; „staller" kaldtes den hofembedsmand, som førte ordet på kongens vegne. [4] Om dette værk vides intet nærmere. Også Gissurs fader havde ualmindelige sprogkundskaber; om ham fortælles det (sml. s. 50, anm. 5), at han på sin rejse til Rom i anledning af bispevalget overalt hvor han kom talte stedets sprog, som om han var barnefødt der.

Digitized by Google

med Steinvör Sámsdatter, deres sön var Sám. Biskop Magnus var gift med Halldora Hjaltedatter, deres sönner var Hjalte og Gissur.

Gudmund gris' døtre.

Torvald Gissursson boede i Rune, han var gift med Jora biskopsdatter, de havde sönnerne Gudmund, Kløng, Björn, Einar, Teit. På denne tid boede Gudmund gris på Tingvold[1], han var gift med Jon Loftssons datter Solveig; de havde to døtre, som bægge hed Tora, og til adskillelse af deres navne kaldtes den ene den yngre, den anden den ældre Tora. De var bægge dygtige og vel oplærte kvinder, og ansås for de bedste partier af ugifte kvinder. De begav sig ofte op i Almannagjå[2] med deres lærred til den å, som løber her[3]. En dag, da de befandt sig her ved åen for at more sig, tog den ældre Tora til orde: »hvor længe tror du, søster, at det vil vare, för der mælder sig nogen for at fri til os, og hvad tror du vor fremtid vil bringe«? »Det tænker jeg kun lidet over«, sagde den yngre Tora, »jeg er vel tilfreds med min stilling«. »Det er vist«, sagde den ældre Tora, »at her er godt at være hos vor fader og moder, men her er alligevel ikke synderlig morsomt eller behageligt«. »Det er sandt«, svarede den yngre, »men hvem ved, om du vil befinde dig bedre, når heri sker en forandring«. »Lad os dog for morskabs skyld prøve vor kløgt i denne sag«, sagde den ældre Tora, »og sig mig hvem du ønsker vilde fri til dig; ti jeg er vis på, at vi ikke hele livet vil komme til at sidde ugifte hjemme«. »Det anser jeg for ufornødent«, svarede den yngre Tora, »da alt er forud bestemt; og derfor vil jeg ikke danne mig nogen mening herom eller føre dette i snak«. »Det er sandt«, sagde den ældre Tora, »at ringere ting end menneskers skæbne er forud bestemt, men ikke desmindre beder

[1] Altingsstedet „Tingvalla" (Tingvellir, Tingvold), hvor der fandtes en gård med tilhørende kirke. [2] Gjå betyder kløft. [3] Den flere gange nævnte Øxará, som, efter et stykke at have fulgt kløftens bund, gennembryder dens østre væg og gennem tingsletten og forbi præstegården søger sin vej til søen Tingvallavatn.

Digitized by Google

jeg dig sige, hvilken fremtid du vilde vælge«. »Jeg råder til, at vi ikke taler herom«, svarede den yngre Tora, »hvad der bliver sagt, rygtes hurtig«. »Det er mig lige meget, om dette bliver genstand for omtale«, sagde den ældre Tora, »og jeg skal gærne sige dig først, hvad jeg vilde vælge, hvis du derefter vil fortælle mig, hvad du ønsker«. »Du er den ældste af os«, sagde den yngre Tora, »og du skal sige først, da du ikke vil holde op med den snak«. »Det vilde jeg ønske«, sagde den ældre Tora, at Jon Sigmundsson[1] kom ridende og friede til mig, og at jeg blev bortfæstet til ham«. Den yngre Tora svarede: »Du har sandelig været betænkt på ikke at give slip på den mand, som nu anses for det bedste parti; og du har valgt først, fordi du så, at valget så blev besværligere for mig. Nu ønsker jeg noget langt vanskeligere og usandsynligere. Jeg vilde ønske, at Jora biskopsdatter døde, og at Torvald Gissursson rejste herhen og friede til mig«. »Lad os ende denne samtale«, sagde den ældre Tora, »og ikke ytre noget herom«. Derpå gik de hjem.

Da var de 10 vintre ledne, i hvilke ærkebiskop Guttorm havde tilladt Torvald og Jora at leve sammen[2]; og Torvald sagde, at aldrig havde han elsket hende højere end nu, og at han ikke var sikker på, om han kunde overvinde sig til at skilles fra hende, således som han havde lovet ærkebispen; men samme år døde Jora. Næste forår havde Torvald og Jon et ærinde at udføre vestpå i Borgarfjorden. De red sammen og overnattede på Tingvold. Da de næste dag red vestpå, talte de meget om de to Gudmundsdøtre. De to søstre plejede at sove i samme sæng og den ældre Tora lå ved sængestokken[3]. Da Torvald og Jon kom vestfra, besøgte de igen Tingvold. Da sagde den ældre Tora til sin søster: »nu vil jeg i aften anvise Torvald og Jon vor sæng, og da de vistnok nu anholder om vor hånd, så skal jeg få den, som

[1] Jon Sigmundsson var en anset høvding af den bekendte Svinfellinge-slægt fra østlandet. [2] Da Jora døde 1196, kan den pågældende biskop, som 10 år forud gav den betingede tilladelse (sml. foran s. 212), ikke have været Guttorm, men må være den 1188 afdøde Eystein. [3] Sængestokken er den planke, som begrænser sængestedets ind mod stuen vendende side.

Digitized by Google

ligger på min plads, men du den, som ligger på din«. Hun vidste, at Torvald plejede at ligge nærmest sængestokken, og bægge vilde nu helst have ham. »Hvorfor skulde du ikke have lov til at fordele sængelejet, som du vil«, svarede den yngre Tora, »vor skæbne vil dog blive, som det forud er bestemt«. Om aftenen, da Torvald og Jon gik til sængs, spurgte Jon: »Torvald bonde! vil du helst ligge ved sængestokken eller ved væggen«? Torvald svarede: »jeg plejer altid at ligge ved sængestokken, men du skal nu vælge«. »Så vil jeg ligge ved sængestokken«, sagde Jon, og således skete det. Morgenen efter fremførte de deres frieri, og udfaldet blev da, at den ældre Tora blev gift med Jon, den yngre med Torvald. Disse börn havde Torvald Gissursson og den yngre Tora: Halldora var deres ældste barn, derefter Gissur jarl og så Kolfinna. Halldora Torvaldsdatter blev gift med lovsigemanden Ketil præst Torlaksson.

Biskop Brand dør, Gudmund udses til hans efterfølger.

En vinter efter stridighederne mellem Sæmund Jonsson og Sigurd Ormsson døde biskop Brand på Holar. På den tid var Kolbein Tumeson enerådende på nordlandet. Han valgte efter samråd med sine venner præsten Gudmund Areson den gode til biskop, som da var præst på Videmyre hos Kolbein. Gudrid Torvardsdatter, Kolbeins kone, og præsten Gudmund den gode var søskendebørn på fædrene side. Han var en vennesæl og sagtmodig mand, og mange sagde, at Kolbein vilde vælge Gudmund til biskop, fordi han mente da at kunne råde både over lægmænd og gejstlighed på nordlandet. 1201.

Denne sommer besøgte præsten Gudmund den gode tinget, men efter ting indbød både sydlændingerne og Østfjordingerne ham til sig. Fra tinget rejste han sydpå til Skålaholt. Den nat han tilbragte der, døde Ketilbjörg nonne[1], og biskop Povl lod Gudmund præst synge over hendes lig, medens biskoppen selv og Gissur Hallsson overværede hand-

[1] Nonne har sandsynligvis her betydningen eneboerske.

Digitized by Google

lingen; denne gudstjæneste var så höjtidelig, at Gissur Hallsson vidnede i den tale han holdt ved graven, at de syntes aldrig för at have hørt en sådan sang, og så et bevis på hendes hellighed i, at en sådan sang blev hende til del. Derfra drog Gudmund østpå over åerne[1]. Da indbød præsten Arne på Skumstad ham til sig. Der herskede stor dødelighed, så at syv mennesker var døde og desuden både kvæg og heste. Der overnattede han; han viede noget vand og førte relikvier med sig og stænkede selv vandet over hans agre og tun og vidt omkring over engene, og straks hørte dødeligheden op. Derfra drog han østpå under Øfjældene og videre mod øst til Sida og Ver. Han kom så til en gård, som hedder Lomagnup[2]. Der var da så stort løb i åen Lomagnupså, at gårdbonden Arne slap med nød og næppe op af den og en mand druknede for ham. og på mange steder brød den bort af hans jord. Folk sad øst for åen og kunde ikke komme over, da den var fuldstændig ufarbar. Da Gudmund præst og hans følge kom til åen, steg de af hestene og så, at åen var ufarbar, og væntede. De så da, at vandet i åen faldt. Men da de, som var øst for åen, havde siddet i lång tid ved åen uden at turde ride ud i den, så de, at åen faldt, og besluttede sig til at ride. Da red også Gudmund præst og hans ledsagere ud i åen, og de mødtes omtrent midt i åen med dem, som kom øst fra, og bægge parter var meget heldige med overfarten. men da bægge var komne over åen, da voksede den straks og var ufarbar nogle dage derefter.

Gudmund den godes besøg på Svinafell.

Derfra begav Gudmund præst sig til Svinafell til Sigurd Ormsson; der var da kommen Kolbein Tumeson på besøg, og de

[1] Ved åerne forstås de store sydlandet gennemströmmende elve.
[2] Lomagnup er en gård i det nuværende Skaftafells syssel, som ved to rivende Jøkelelve — Lomagnupså (Núpsvötn) og Skeidarå — samt en mellemliggende 5 mile lang sandstrækning med ovenfor liggende skridjøkel (gletscher) er skilt fra nabobygden mod øst. I jøkelelvene forøges vandstanden pludselig og uregelmæssig ved at uhyre, med isstykker opfyldte vandmasser vælter sig ned fra de ovenfor liggende gletschere, og således opstår de såkaldte „løb".

Digitized by Google

alle tilbragte der tre dage sammen[1]. Da drog Kolbein bort, og Sigurd og Gudmund fulgte ham på vej. Da Sigurd og Gudmund vendte tilbage, vilde Sigurd tale alene med ham om de vanskeligheder, der for ham fulgte af stridighederne med Sæmund, idet han næppe kunde udholde den tort og nedsættende omtale, som denne sag gav anledning til; han spurgte Gudmund præst til råds og sagde, at han var mest tilböjelig til at søge at hævne sig på Sæmund. Gudmund præst bad ham fremfor alt vogte sig for dette, »ti du kan finde dig i, at man taler ilde om dig, fordi du handler rigtig; men jeg vil bede gud om, at han styrker og vogter dig«. »Jeg vil da anmode dig om«, sagde Sigurd, »at du beder til gud om, at han giver dig magt til at skaffe mig en anselig stilling i egnene der nordpå, ti du forekommer mig så betydelig, at jeg aner, at du vil få större indflydelse end du nu har; jeg vilde da overdrage denne gård til min frænde Jon Sigmundsson. Enten vil jeg nu søge bort herfra, hvis du lover mig dette, eller også forsøge mig mod Sæmund, hvorledes det end går«. Gudmund præst sagde, at han da heller vilde love at bede gud om at give sig magt herover. Og samme dag som de havde denne samtale, døde biskop Brand. Således opfyldtes bægges ord: Sigurds erklæring om det udseende, som han syntes Gudmund havde, og det velvillige løfte, som Gudmund præst gav Sigurd om at skaffe ham en stilling, hvis han da kunde göre en ende på hans og Sæmunds uenighed. Ti denne dag fik han bispestolen i sin magt, skönt de ikke vidste det.

Det tildrog sig der, at Sigurd bad Gudmund præst give sig relikvier, og dette gjorde han. Da han gav ham et stykke ben af biskop Jon, sagde en præst ved Navn Stein, at benet forekom ham at have en styg farve og et lidet helligt udseende. Gudmund præst spurgte stilfærdig, om han troede, at biskop Martin var mindre hellig, fordi hans ben var sorte, eller om han anså biskop Torlak for helgen eller ej. Præsten Stein svarede, at biskop Jon næppe nåede höjere end til midt på siden af biskop Torlak. Gudmund præst sagde da: »nu

[1] Kolbein var, som det vil erindres, Sigurds stesön.

Digitized by Google

skal vi alle bede gud og den hellige biskop Jon, at han må vise sin hellighed ved et tegn for at dæmpe Stein præsts vantro«. Da faldt alle på knæ sammen med Gudmund præst, og derefter lod han alle kysse benet. Da mærkede alle en så stærk duft af benet som af den sødeste røgelse med undtagelse af Stein præst, han mærkede ingen duft. Da skammede Stein sig over sin vantro og sine ord, og han så guds og biskop Jons vrede mod sig deri, at han udelukkedes fra denne herlighed, og bad da gud og den hellige biskop Jon med tårer om tilgivelse. Derefter bød Gudmund præst, at man skulde give Stein præst et stykke af Jons ben, hvis han vilde dyrke ham af fuldt hjærte. Han sagde, at han gærne vilde det, og var bange for, at biskop Jon ikke vilde modtage hans tilbedelse. Nu sagde Gudmund præst, at alle skulde bede den hellige biskop Jon vise Stein præst, at han tilgav ham hans ord. Da Stein så tog imod benet, mærkede han samme duft som de andre. Da takkede alle gud og den hellige biskop Jon; der ringedes med alle klokker og blev sunget Te deum og således dette jærtegn kundgjort.

Der indtraf ligeledes den tildragelse, at der kom løb i den å, som flyder forbi gården, så at den gravede bort af agre[1] og tun og gjorde stor skade. Da bad Sigurd Gudmund præst begive sig til stedet og synge over åen. Han brød op med sine relikvier og klerke og sang længe over åen. Morgenen efter var åen forsvundet fra det leje og havde brudt sig et nyt leje vest over sandene.

Der på Svinafell lå en gammel kone og var så nær ved at dø, at hun 7 dage havde været målløs og ikke smagt mad og havde intet lem kunnet røre undtagen spidsen af fingrene og tæerne, men dog kunde hun ikke opgive ånden. Fuldstændig berettet var hun bleven. Hun var et godt menneske. Da Gudmund præst var færdig til opbrud fra Svinafell og var ved at stige til hest, sagde han: »det er sandt, jeg har ikke kysset[2] den stakkels syge gamle kone derinde, det skal ikke være således«. Derefter gik han ind og alle

[1] I den sydlige del af Island dyrkede man endnu den gang hist og her lidt byg. [2] Kys er den nationale form for hilsen på Island.

Digitized by Google

fulgte ham. Han kom ind i stuen, hvor den gamle kone lå, og da var hun nær ved at dø. Han kyssede hende og sagde: »lev nu vel min gamle, du skal nu drage til gud, og hils da fra mig guds moder Maria og hovedengelen Mikael, Johannes den døber, Peter og Povl, kong Olav, men fremfor alt min ven Ambrosius«. Da svarede den gamle kone så højt, at de, der stod udenfor stuen, hørte det lige så tydeligt, »ja«! Og det var det sidste ord hun talte; det var da middag, men hun døde samme dag ved non-tid[1].

Gudmund erfarer sin udvælgelse til biskop.

Gudmund præst drog nu med sit følge til Østfjordene og kom Bartolomæus messe[2] til Stavafell. Der erfarede han ved ottesangs-tid biskop Brand Sæmundssons død; af denne tidende blev han så betaget, som om han var bleven ramt af et stenkast. Han lod straks synge sjælemesse og næste dag alle sjælebönnerne og ligsang med al omhu og kærlighed. De drog siden videre og ankom til Valtjovstad i Fljotsdalsherred til Jon Sigmundsson Ægidius messe[3]; det var der kirkedag[4]. De fik en god modtagelse. Da Jon om aftenen førte Gudmund præst ind i kirken, spurgte Gudmund ham om nyt. Jon svarede, at der var store og gode nyheder, »indbyggerne i Skagafjord holder møde i morgen og vælger sig biskop, og du vil blive valgt, ti det er guds vilje«. Fra nu af var der slig rædsel i hans bryst, at han hverken kunde sove eller spise af bekymring for sådanne ting. Aftenen för Korsmesse[5] kom Gudmund præst til gården Hlid i Fljotsdalsherred. Da drömte han om natten, at han trådte ind i kirken på Vellir i Svarvadardal, og han syntes, at alteret, prydet med sit bedste skrud, faldt i hans favn. Dagen efter drog de nordpå over heden til Vapnafjord og kom om aftenen til Krossavik. Medens de sad til bords, kom Kolbein Tumesons sendemænd der, og Einar fork trådte frem for Gudmund

[1] Non er tiden omkring kl. 3. [2] B. messe er 24. avgust, [3] Æ. m. er 1. september. [4] Den årlige fest på kirkens indvielsesdag. [5] K. m. er 14. september.

Digitized by Google

præst og hilste ham vel. Gudmund spurgte om nyt. Einar svarede: »der er gode nyheder! du er valgt til biskop af Kolbein og alle herredets folk; nu bringer jeg breve og det bud, at du så snart som muligt skulde komme hjem«. Denne tidende gjorde ham så sorgfuld, at han en tid lang ikke kunde fremføre et ord; da bad han gud lade det ske. som vilde være bedst for alle.

Gudmund søger at unddrage sig valget.

Næste dag begav Gudmund præst sig til Hov til Teit Oddsson. Der opholdt sig da præsten Halldor Hallvardsson. Gudmund forhørte sig hos Halldor, om der var nogen udsigt til, at han vilde befri ham for dette ansvar og selv påtage sig det. Men han undskyldte sig med sin alder og sagde, at han heller ikke i andre henseender var skikket dertil, og at han vidste, at det ikke vilde hjælpe Gudmund at undslå sig; »det er både guds og menneskers vilje, at du skal være biskop, men jeg vil hjælpe dig med mine bönner og styrke dig i alt hvad jeg formår«. Derfra drog han mod nord til Øxarfjord over Mödrudalshede; de fik hårdt vejr med snestorm, så at deres følge adsplittedes, indtil Gudmund præst indså, at de havde forvildet sig. Han, ledsaget af to degne, Sturla Bårdsson og Lambkår Torgilsson, nåede først til bygden, men langt senere kom de andre. Nu drog de fra nord og kom til Grenjadarstad; der boede den gang Eyjulv Hallsson. Gudmund præst forespurgte sig hos Eyjulv, om han ikke vilde påtage sig at være biskop. Han svarede, at dette hjalp det ikke at forsøge, og at Skagfjordinger og Øfjordinger ikke vilde have nogen anden end Gudmund. Nu drog de videre, og kom ved Mikaels messe[1] til Hals til Ögmund Torvardsson[2]. Ögmund spurgte, om det var sandt, at han undslog sig for at være biskop. Han sagde, at det var sandt. »Hvad skal det betyde«? spurgte Ögmund. Gudmund svarede: »fordi det forekommer mig et stort ansvar at have

[1] M. m. (Mikkelsdag) er som bekendt 29. september. [2] Den tidligere omtalte O. T. (sneis) var Gudmunds fætter og barndomsven. Sml. s. 124 ff.

Digitized by Google

at göre med mange ulydige og hadefulde, mægtige mænd; vil måske du, min frænde, lyde os, hvis vi påtaler din vandel«? Ögmund sagde: »for hvis fejl skulde du snarere tage ansvaret end for mine! men selv om jeg er dig ulydig, så vil jeg dog være alle andre endnu mere ulydig, og ingen anden vil det nytte at påtale sligt. Det vil heller ikke hjælpe dig at give afslag, det vil gå dig som Ambrosius biskop, ti börnelegene spåede dig som ham, at du skulde blive biskop; ham nyttede det ikke at undslå sig, og således vil det ske med dig, og vi vil ikke have nogen anden biskop end dig«. Derfra rejste Gudmund præst ved vinternats-tid[1] hjem til Videmyre, og alle glædede sig over hans tilbagekomst.

Gudmund påvirkes af sin farbroder Torvard.

Om lördagen havde Torvard Torgeirsson en samtale med Gudmund i enrum og spurgte, om det var sandt, at han var fast bestemt på at undslå sig for biskopsvielsen og ikke følge hans og andre forstandige mænds råd. Han svarede, at det var sandt. Torvard sagde: »jeg mener at have ret til at være Eders værge, og jeg vil råde«. »Hvad skal det betyde«, spurgte Gudmund, »at jeg ikke får lov til at råde for mig selv«? Da sagde Torvard: »du ved, frænde! at jeg har været vor slægts overhoved og min fader för mig; din fader fulgte mit råd og ligeså mine andre frænder, og det samme tilråder jeg dig; efter mig vil ledelsen tilkomme dig«. Gudmund svarede: »ingen arv tilbød du mig efter min fader, og ringe ære har du hidtil vist mig, uden ladet mig prygle til bogs[2]; jeg tror også snarere, at du vil bringe mig i forlegenhed end til anseelse, og jeg siger ikke ja hertil«. Torvard udbrød: »hvor har man hørt magen hertil, at afslå sin egen ophöjelse; men det vil ikke hjælpe, du bliver biskop, derom har jeg drömt«. »Hvad har du drömt«? spurgte Gudmund. »Jeg drömte, at jeg skulde gå ind i et stort og höjt hus, så stort, at jeg ikke havde set dets lige, og med så store döre, at de passede hertil. Men da mit hoved var kommet ind gennem

[1] Sidste halvdel af oktober. [2] Sml. s. 124.

Digitized by Google

dören, så stødte hærderne imod, og jeg kom ikke længere. Denne dröm udlægger jeg således, at din berömmelse vil blive så stor, at hele kristenheden ikke kan tænke sig din berömmelse så stor som den vil blive. Derefter drömte jeg en anden dröm. Jeg syntes jeg kom ind i kong Olavs hal nordpå i Nidaros, han sad i sit höjsæde, og hallen var fuld af gæster. Han stod op imod mig, bredte armene imod mig og hilste mig med ordene: ‚velkommen Torvard, du vil blive velsignet i alle Nordens lande'. Jeg ved, at disse drömme gælder dig. Dersom gud vil, at du skal indvies i kong Olavs hal — det er i Kristkirken[1], der vil du blive viet til biskop —, da vil dette ske, hvad enten du vil eller ej». Hermed skiltes de. Torvard fortalte Kolbein deres samtale. Kolbein gik da til Gudmund og berettede om det møde de havde haft på (Vide-) Vellir Ægidius messe: »der var abbeden fra Tingøre og fra Tværå, Gissur Hallsson, Gudmund dyre og mange af egnens folk. Du og Magnus Gissursson blev foreslåede til valg. Gissur talte sin söns sag og fremhævede, at hans forbindelser kunde yde ham en kraftigere støtte, og at han var mere øvet i godsforvaltning end du, men jeg erklærede mig vel tilfreds med hvem af eder der blev valgt. Da sagde Hjalm Asbjörnsson og Haver og mange andre, at de syntes ikke om, at en mand fra en anden fjærding blev valgt; dette forekom alle så rigtigt, at ingen gjorde indsigelse, og alle var enige heri; således er du kåret ubrydelig ved guds og mænds valg. Nu vænter vi, at du følger guds vilje og vor og ikke undslår dig«. Han svarede: »først vil jeg vide og høre, om de andre herredsfolk er af din mening, ti hermed forekommer mig et stort ansvar forbundet, og jeg er utilböjelig til at indvillige«.

Gudmund modtager valget.

Derefter sammenkaldtes et møde til om söndagen på Videmyre; der kom herredets folk sammen og forhandlede på ny sagen, men udfaldet blev det samme. De sendte da bud efter Gudmund præst, og Kolbein sagde ham, at de vilde

[1] Domkirken i Trondhjem.

Digitized by Google

bede om hans samtykke og indvilligelse i at påtage sig den ansvarsfulde stilling, som de havde valgt ham til, nemlig at være biskop. Gudmund præst så, hvorledes Kolbein stillede sig, at han vilde ikke gå ind på andet, og mente dette vilde falde ham lettest; han svarede derfor: »jeg vil da håbe på guds miskundhed og påtage mig dette ansvar, hellere end at ingen skal blive valgt«. Kolbein udbrød: »til lykke med dine ord«! og alle takkede ham på ny; derpå drog folk hjem om aftenen. Om aftenen beredte man ham et højsæde, og Kolbein bar selv maden frem for ham og bredte en dug på bordet. Men da dugen skulde skaffes i en fart, var den meget slidt, og Kolbein sagde: »dette vidner mere om vor formløshed end Eders fortjæneste, at en så dårlig dug kommer på Eders bord«. Gudmund præst sagde: »det gör intet med hensyn til dugen, men med min bispeværdighed vil det gå på lignende måde; således vil den slides som denne dug«. Kolbein rødmede herved og svarede intet. Næste morgen brød de op til Holar med den udvalgte biskop, Kolbein, Torvard og Gudmunds klerke. Kolbein gav ham en gammel okse om morgenen, da de drog afsted, og sagde, at han skulde være den første til at veksle gaver med ham; Gudmund takkede ham meget.

De rejste nu den dag ud til Holar og kom der om aftenen för Kölns-møernes messe[1], hvor man modtog ham med en procession. Da de var ankomne, tog Kolbein hele bestyrelsen og gårdens drift under sig uden den udvalgte biskops tilladelse. På Holar var da til stede Kyvre-Björn. För de kom til Holar, havde Lambkår degn besørget alle Kolbeins skrivelser, når han var hjemme, men straks efter at han var kommen til Holar, viste man ham mistro angående alt skriveri, og Kyvre-Björn toges til brevskrivning i stedet. Kolbein viste ingen mand större fortrolighed end Björn, men Björn fattede straks uvilje til den udvalgte biskop, fordi han ikke anså sig for tilstrækkelig agtet af ham; dette varslede allerede om, hvad Björn senere lagde for dagen, ti der opstod avind hos ham, og den tiltog jo længer den varede. Nu gik

[1] 21. oktober (s. 123 anm. 1 ved trykfejl 11. okt.).

Digitized by Google

det således om vinteren. at Kolbein rådede ene for alt, men den udvalgte biskop blev i den grad tilsidesat, at han ikke kunde sætte igennem, at hans brodersönner opholdt sig der; han skaffede dem da en husholdning på Kalvstad, ved de gaver han havde modtaget om somren. Men Kolbein tillod sig at sidde på bispegården selv syvende. Den udvalgte biskop vilde også lade give de fattige to måltider om dagen, men Kolbein drev dem ind i gæstehuset og lod dem give ét måltid. Da julen endte, kom bryden Torarin Stråledags aften[1] til den udvalgte biskop og sagde: »du er ikke videbegærlig angående den husholdnings stilling, som vi har med at göre«. Gudmund svarede: »de vilkår tykkes mig ikke bedst, at give sig af dermed og råde i intet«. Torarin sagde: »da vil jeg dog give dig besked. Jeg har beregnet samme forråd til juleforplejning som længe har været sædvane og som det hvert år kneb med, når der skulde koges til julen, men i år har kosten strakt til en uge længer, og her har dog aldrig været flere folk om julen end nu«. »Det er tydeligt«, sagde Gudmund, »at jomfru Maria synes bedre om hvad her bortgives end Kolbein«. Kolbein sad hos og tav. Derefter gik bryden bort. Nu kom røgteren og fortalte om det foder, som han havde under sine hænder, at aldrig havde foderet slået så godt til som nu. Den udvalgte biskop svarede det samme: »hvem ved, om ikke jomfru Maria synes bedre om hvad her bortgives end Kolbein«.

Den udvalgte biskop får Ravn Sveinbjörnsson som ledsager på sin udenlandsrejse.

Efter julen sendte den udvalgte biskop en mand ved navn Tord Vermundsson for at stævne Ravn Sveinbjörnsson til et møde med sig i Midfjord, da han vilde have hans ledsagelse på sin rejse til udlandet. Da tiden nærmede sig, beredte den udvalgte biskop sig til at drage hjemmefra, og da han var kommen i sin kærre, gik Kolbein hen til ham og sagde: »nu ønsker jeg, at vi gör en ende på det uvenskab, som har været mellem os i vinter, ti det er det eneste rette, og

[1] 13. januar.

Digitized by Google

at ingen af os regner den anden det til onde«. Den udvalgte biskop svarede: »jeg mener ikke at have forset mig, og det er godt, hvis I heller ikke har gjort det, men ansvaret er Eders, hvis I har handlet anderledes end I tror«. Kolbein sagde: »ingen af os har alene skylden, således plejer det at være; men det er rimeligt, at vi har den største skyld, derfor vil vi bede Eder om forladelse; vi vil også tilgive Eder, hvis I har i nogen henseende begået overgreb«. Gudmund svarede: »gode ord er gode, men her ved da ingen af os besked med sin gærning, ti jeg benægter, at jeg i nogen henseende i vinter har begået overgreb, da jeg ikke har haft magten dertil«. Nu drog han til bygderne vestpå og overnattede på Tingøre. Der var en god og forstandig nonne, en eneboerske ved navn Ulvrun, moder til præsten Simon den store; hun holdt så strængt over eneboerlivet, at hun ikke vilde se sin søn, når han besøgte hende. Hun fortalte den udvalgte biskop, at jomfru Maria havde åbenbaret hende, at gud og hun vilde, at han skulde være biskop, »derfor skal du ikke undslå dig, hvis du vil göre guds vilje, hvad du sikkert ønsker, ti således er det bestemt«. Dette udsagn forekom ham betydningsfuldt, og han troede det. Han fortsatte vejen til Midfjord og kom den aftalte dag til Stadarbakke. Samme aften kom Ravn Sveinbjörnsson fra Vestfjordene dertil, således som det var bestemt. Der holdt den udvalgte biskop om söndagen en lang og indholdsrig tale og spurgte, om der var nogen her tilstede, som kendte en mand, der vilde påtage sig den vanskelige stilling, som var ham tiltænkt, eller nogen, som vilde vrage ham, »da vil jeg med glæde give afkald, dersom det kan ske med folks samtykke«. Men ingen dristede sig til at modsætte sig det, og på dette møde afgjordes hans og Ravn Sveinbjörnssons udenlandsrejse; derefter drog bægge hjem, den udvalgte biskop til Holar, men Ravn til Vestfjordene.

Gudmunds brevveksling med Sigurd Ormsson og biskop Povl.

I løbet af vinteren havde den udvalgte biskop sendt en 1201-2.
mand med brev østpå til Svinafell. Det lød således: »guds

Digitized by Google

og sin hilsen sender Gudmund, som nu kaldes electus[1], til Sigurd Ormsson og Turid. Gud har gjort store jærtegn, for at vi skulde kunne holde vort løfte til eder, at få eder en bolig. således som vi har forpligtet os til. Nu trænger jeg til din hjælp, da jeg har påtaget med en større byrde, end jeg er i stand til at bære. Jeg tilbyder eder derfor med mig at bestyre bispegården og godset; kom så snart som muligt, ti det vil være bedst for bispestolen og os alle. Valete[2]«. Sigurd brød op østfra efter jul, og han og den udvalgte biskop mødtes på vejen, da denne vendte tilbage[3]. Sigurd rejste hurtigere i forvejen nordpå til Holar. Da den udvalgte biskop kom til Holar, forhandlede man om, hvilke vilkår Sigurd skulde have. Han sagde, at han ikke vilde overtage stillingen, medmindre bispegårdens bestyrelse overdroges ham ved håndslag. Den udvalgte biskop var uvillig til at give håndslag, men sagde. at han vilde overlade Sigurd bestyrelsen. Da forestillede Kolbein Tumeson og Haver Brandsson og mange andre forstandige mænd den udvalgte biskop, at han skulde hellere overdrage bispegårdens bestyrelse til Sigurd ved håndslag end vrage en sådan mand som Sigurd var, og alle syntes, at man ikke på bedre måde kunde ordne bispegårdens styrelse end ved at overdrage den til Sigurd og Turid; udfaldet blev da, at han ved håndslag overdrog Sigurd bispegårdens styrelse sammen med sig.

Derefter rejste Sigurd med den udvalgte biskops brev til biskop Povl i Skålaholt, det som lød således: »til Povl biskop sender Gudmund præst, som nu kaldes udvalgt biskop, guds og sin hilsen. Jeg har påtaget mig et større ansvar end jeg formår at bære, og har ikke indhentet Eders tilladelse, som det burde sig. Nu vil jeg bede Eder overveje sagen på guds vegne, således som I er pligtig til, og sige hvad der er mest efter Eders sind. Om I vil vælge en anden mand til denne ære og ansvar, som jeg ufortjænt har taget imod, da vil jeg gærne opgive den og træde fra, ti jeg bliver vår hos nogle, at de mener i denne sag at have sagt for meget; derfor har jeg antaget Sigurd Ormsson til at forvalte godset

[1] udvalgt (biskop). [2] Farvel. [3] Fra mødet med Ravn.

Digitized by Google

sammen med mig, da folk ængstedes for min bestyrelse. Vælg nu hurtig, om jeg skal træde til eller fra, således som gud indgiver Eder, og send mig et brev så snart som muligt. Valete«.

Da Sigurd havde bragt biskop Povl dette brev, sendte han en mand med følgende brev østpå til Sæmund i Odde: »biskop Povl sender sin broder Sæmund guds og sin hilsen. Den udvalgte biskops brev er kommet til mig, om at jeg skulde vælge en anden mand til biskop, hvis jeg vilde; han erklærede sig rede til at opgive valget. Han har antaget Sigurd Ormsson som bestyrer, fordi folk var noget bange for, at hans godsforvaltning vilde mangle forsigtighed. Jeg tror at forstå af hans brev, at han agter sig udenlands i sommer, hvis han ikke forkastes, ti han bad mig hurtig forkynde, om jeg vilde vælge eller vrage ham. Nu beder jeg dig sige, hvad jeg skal bestemme«.

Sæmund sendte et brev til svar, som lød således: »til Povl biskop sender Sæmund guds og sin hilsen. Du ved, broder! at den udvalgte biskop Gudmund ikke har vist sig synderlig venlig stemt i min og Sigurds sag, men han berömmes meget af folk, og det er rimeligt, at valget har truffet ham, fordi det således er guds vilje. Jeg hører, at han i mange henseender skal være vel skikket, både ved godhed, retskaffenhed og — hvad der har mest at betyde — ved sin kyskhed. Men hvis der er andre mangler, så lad nordlændingerne tage følgerne, så at de selv bliver ansvarlige for deres valg. Det er mit råd hellere at vælge ham end forkaste ham, ti det er usikkert, om der er nogen, som behager gud bedre end denne, og her er et godt udfald sandsynligt. Det er tvivlsomt, om den findes, som der intet er at udsætte på. Nordlændingerne vilde råde selv angående valget, lad dem nu bære ansvaret for, hvorledes det falder ud«.

Da dette brev kom til Skålaholt, sendte biskop Povl bud til Torvald Gissursson og hans brødre Hall og Magnus, samt til Sigurd Ormsson, og de havde et møde. Biskoppen meddelte dem, at valget var henskudt til hans afgörelse, og at han havde besluttet at antage Gudmunds valg til biskop og

Digitized by Google

ikke forkaste ham. Dette vedtog alle som fast aftale. Biskoppen sendte Sigurd Ormsson nordpå til den udvalgte biskop Gudmund med et brev, som lød således: »biskop Povl sender den udvalgte biskop Gudmund guds og sin hilsen. Gud og vi har valgt dig til biskop, og du er nu urokkelig valgt efter guds og menneskers lov, så fuldgyldig som det lader sig göre i dette land. Nu da gud og gode mænd har lagt dette ansvar på dig, da er det nødvendigt for os at træffe dig så hurtig som muligt, ti jeg forstod af dit brev, at du agtede dig til udlandet i sommer, hvis det går efter dit ønske. Jeg vil møde dig, hvor du bestemmer, men være dig tak skyldig, hvis du besøger mig, dog vil jeg ikke forpligte dig dertil. Jeg har nemlig mange vigtige ærinder til ærkebiskoppen, for hvis skyld jeg beder dig træffe mig, förend du rejser bort. Valete«. Nu forløb vinteren, og efter pinseugen drog den udvalgte biskop til Skálaholt for at træffe biskop Povl og tog imod de breve, som han sendte ærkebiskoppen; derefter vendte han tilbage til Holar. Da kom fra østlandet Sigurd og Turid. De stillede den udvalgte biskop det vilkår, at deres midler ikke mindskedes, og deres gods beregnede de til 2 hundred hundreder[1]. Det var al slags gods, både kvæg og løsøre, og dette indrömmedes.

Gudmund indvies til biskop.

Gudmund var nu rede til at sejle bort med sin tiendevare[2]. Da han var kommen til skibet, kom fra vestlandet Ravn Sveinbjörnsson, rede til afrejse, således som de havde aftalt. Der var også Tomas Ragnheidsson, Ivar Jonsson, Grimne munk, Eyjulv Snorreson, i alt var de 15 islandske mænd[3]. De stak i søen söndag morgen för[4] Divisio aposto-

[1] Når Sigurd fratrådte sin stilling som bispestolens bestyrer, skulde han altså, hvordan driften end gik, kunne medtage et lige så stort beløb. [2] Formodenlig de varer han havde oppebåret i tiende og som skulde anvendes til de med rejsen forbundne udgifter. [3] Skibet og den øvrige del af besætningen har utvivlsomt været norsk. [4] „för" er tilföjet som en nødvendig konjektur. Rejsen foregår nemlig 1202, og i dette år indfalder Div. ap. (15. juli) på en mandag.

Digitized by Google

lorum. Den udvalgte biskop havde sendt Kollsvein Björnsson fra skibet nordpå i fjordbygden for at hente hans vandtønder; han kom ned til fjorden, da skibet sejlede ud, og blev således strandtåbe[1]. Der kom da 3 mænd roende, det var Narve fra Brekka, de var komne øst fra med tørret fisk fra Flatø. Kollsvein siger dem sin forlegenhed og beder dem om at føre ham ombord. »Ilde er du stedt«, sagde Narve, »og dette er i lige grad fornødent for den udvalgte biskop og for dig, du skal visselig blive hjulpet«. De kastede straks lasten af fartöjet og tog imod Kolbein og hans sager, hvorpå de under sejl roede ud gennem fjorden. Vinden tiltog og handelsskibet fjærnede sig fra dem. Da Narve så skibet sejle fra dem, spurgte han: »hvor langt skal vi nu ro efter dem, for at du skal anse os for ikke at have skam af vor roning«? Kollsvein svarede: »ud til fjordmundingen, hvor havet begynder«. »Det er billigt«, sagde Narve, »og således skal det være«. Da handelsskibet nåede ud til Hrisø, tog den udvalgte biskop til orde: »nu skal man lade sejlet falde, jeg vil ikke sejle fra min mand, som er i land; desuden vil jeg holde messe i dag på øen«. Det var østmændene[2] meget imod ikke at benytte så god en bør; men han sagde, at det vilde de komme til at undgælde for, og at gud vilde forhale deres rejse mere end det skete herved. Da de så, at dette mishagede ham, lod man sejlet falde og kastede anker. Den udvalgte biskop gik da i land for at holde messe. Nu behøvede Narve og de med ham ikke at ro længere, og Kollsvein gik ombord der.

Næste morgen var vinden god, men da de vilde lette anker, var dette fast. Da gik den ene efter den anden til, og de forsøgte alt hvad der faldt dem ind, men det løftedes ikke. Det blev mældt den udvalgte biskop. Han gik så til, velsignede og sagde: »herre! løs du ankeret«, og tog fat i tovet. Da løsnede ankeret. De hejsede derefter sejl og fortsatte rejsen indtil Grimsø, hvor de lå en uge. De fik

[1] Dette er den ordrette oversættelse af *strandarglópr*, som betegner en person, der mod sin vilje lades tilbage af et bortrejsende skib. Den fjord, hvorfra G. sejler ud, er Øfjord. [2] D. v. s. Nordmændene, skibets norske besætning.

Digitized by Google

derpå bør og sejlede nordpå forbi Gnupar[1]. Da kom der modvind, som drev dem helt vest forbi Skagen[2]. Her stansede driften og de kom for anden gang nordefter forbi Langanæs, men fik så modvind pâny, som drev dem tilbage vestpå i havet. Da drömte en nat en kvinde ombord på deres skib, at en mand i biskoppelig dragt gik langs efter skibet, til det sted, hvor Gudmund sov, og velsignede ham. Hun syntes at forstå, at det var biskop Jon[3]. Næste dag bad den udvalgte biskop dem hejse sejl og sejle vest omkring landet, »ti nordøstlige vinde blæser nu, og vi vil ikke kunne komme nord omkring landet«. Dette besluttede man sig til; de sejlede forbi Vestfjordene, og sydefter forbi Snefjældsnæs og Reykjanæs, og nåede udfor Øfjældene[4]. Da mødte de nordøstvinde, som drev dem sydpå i havet, de fik Syderøerne i sigte og kendte dem, og var da komne til de øer, som hedder Hirtir. Der erfarede de kong Sverres død[5]. De førtes derefter sydpå i Irlands-havet og forbi Irland med stormende vejr, til alle sider hørte de brændinger. Da sagde den udvalgte biskop, at alle skulde gå til skrifte og alle gejstlige lade sig kronrage, og at man skulde aflægge løfter. Det blev gjort som han bød. De lovede at give en alen[6] af hver sæk, at sende en mand til Rom og at give et fjærdingspund voks for hver mand til kirkerne. Da faldt straks vinden og de fik bør til Norge. Den udvalgte biskop traf i Bergen kong Håkon, som tog vel imod ham. Derfra drog han nordpå til Nidaros, hvor ærkebiskop Erik indviede ham til biskop.

Sigurd Ormssons virksomhed på nordlandet.

Den vinter Gudmund stod i spidsen for gejstligheden på Holar[7], sendte Kolbein bud til sin stefader Sigurd og sin

[1] En pynt i det nordøstlige Island nær Langanæs. [2] Skagastrandshalvøen, som skiller mellem Skagafjord og Hunafjord. [3] Den islandske helgen af dette navn. [4] Ved Islands sydkyst. [5] Hirtir, d. v. s. „Hjortene", må være en øgruppe ved Syderøerne (Hebriderne); efter hvad Ravns saga beretter, erfarer de først ved ankomsten til Norge Sverres død. [6] En alen vadmel eller et tilsv. værdibeløb. [7] Det er Gudmunds vinter som udvalgt biskop, hvorom der kort forud er fortalt efter den særlige Gudmunds saga.

Digitized by Google

moder Turid, samtidig med at den udvalgte biskop sendte sine mænd østpå til Svinafell; han bad dem ligeledes at overtage bispegårdens og godsets bestyrelse i forening med den udvalgte biskop, og forestillede dem, at deres anseelse vilde være meget större på nordlandet end der østerpå. De solgte da gården Svinafell og høvding-dömmet til Sigurds brodersön Jon Sigmundsson. Han var gift med den ældre Tora, en datter af Gudmund gris og Solveig Jonsdatter: deres börn var Orm og Solveig, som var gift med Skegge i Skogar, samt Steinunn, som var gift med Ögmund Helgeson. Jon og Tora boede på Valtjovsstad; den gård solgte de til Teit, en sön af Odd Gissursson, og som var gift med Helga Torvardsdatter, biskop Gudmunds søskendebarn på fædrene side. Da Jon red bort fra Valtjovsstad og sydpå over Øxarhede, vendte han hesten og sagde: »her skilles jeg nu fra Fljotsdalsherred og efterlader intet her«. Hans hustru Tora svarede: »du efterlader noget her, men jeg intet«. Denne spådom gik i opfyldelse på den måde, at nogle år efter blev en dreng ved Navn Torarin i Fljotsdals-herred udlagt som Jons sön; han blev senere en fremragende mand, som længere hen skal fortælles. Samme sommer, da disse salg foregik, flyttede Sigurd og Turid til Holar og var der to år. De antog da til opfostring Sighvats sön Tume.

Da Gudmund Areson var blevet bispeviet og han havde været én vinter i Norge, vendte han tilbage til Island til 1203.
stolen. Han og Sigurd var der bægge næste vinter. Den følgende vår bad biskop Gudmund Sigurd at flytte nordpå til Munke-Tværå og genopbygge klosteret, hvis huse var meget forfaldne. Sigurds fader Orm var en søstersön af biskop Björn, som havde stiftet klostret på Tværå, og Orm døde her som munk; Sigurd havde derfor stor kærlighed til stiftelsen, og efter biskoppens og sin frænde abbed Orms anmodning flyttede han derhen og hjalp den på fode i henseende til huse og kvægbesætning.

Digitized by Google

Snorre Sturlason arver Borg og kommer i besiddelse af Reykjaholt.

Berse præst den rige døde samme år som biskop Brand;
1202. efter ham tog Snorre Sturlason arv. Snorre flyttede da til Borg og boede der nogle år. Da boede hans morbroder Tord Bödvarsson i Gardar, han havde tingmænd på Akranæs og desuden mange oppe i herredet. Han syntes, at hans søstersön Tord Sturlason underlagde sig de tingmænd, som var ham nærmest, og han gav da Snorre det halve af Lundmændenes godedömme[1]. for at han skulde beskytte tingmændene mod Tord og andre, som vilde forulæmpe dem. Men da Snorre havde overtaget tingmændene, syntes Tord Bödvarsson, at han forulæmpede hans venner endnu mere end hans broder Tord för havde gjort.

Medens Snorre Sturlason boede på Borg, landede i Hvitå et skib fra Orknøerne, hvis fører hed Torkel hvalros, en sön af biskop Bjarnes broder Kolbein karl. Han tog ophold på Borg om vinteren, men forholdet mellem ham og Snorre blev ikke godt. Snorre fratog ham om vinteren en del mel og erklærede, at han selv vilde bestemme prisen; Torkel sagde, at han vilde råde for, til hvad pris han solgte sine varer. Melet blev taget ud af et forrådshus, medens Torkel stod ved siden af og lod, som om han intet mærkede. Den ivrigste af alle var en mand ved navn Gudmund, som var degn på Borg, men boede på Tingnæs, og hans broder Gudmund den unge, som senere ægtede Snorre Ufeigssons datter Halldora. Svein Sturlason lå på sit dødsleje, da melet blev taget; han dadlede det, da man fortalte ham derom, og sagde, at det ikke skulde være sket, hvis han havde været oppe, og at Snorre ikke vilde høste ære af denne beslaglæggelse. Næste sommer, da Orknømændene var sejlklare, anfaldt Torkel Gudmund degn og tilföjede ham et dødeligt sår. Da Snorre erfarede dette, sendte han bud til sine brødre Tord og Sighvat, som kom til Borg. Snorre opfordrede til at angribe købmændene, og hertil var Sighvat straks villig, men Tord

[1] Således kaldet efter gården Lund i Borgarfjord.

Digitized by Google

noget utilböjelig. De lod dog hente to færger, som nogle folk fra Rosmhvalanæs havde oppe i Hvitå, og flere andre fartöjer fik de fat i, og samlede mandskab. Købmændene lå ude ved Seløre, de havde alt gods ombord og lagde skibet ud i strömmen, hvor de lå fortöjede. Sturlasönnerne lagde til ved forstavnen og vilde hugge tovene, men købmændene havde beviklet tovene med jærn og værgede sig mandelig med skud og stenkast, så at Sturlasönnerne intet kunde udrette og således måtte trække sig tilbage. Torkel og hans folk stak i søen, men dreves om høsten tilbage til Eyrar[1]. Da de havde nået land, red Torkel fra skibet østpå til Odde og bad Sæmund tage imod dem; han tog også Torkel til sig, mest på grund af venskabet med hans farbroder biskop Bjarne[2]. Snorre udsendte tre snigmordere i følge, men de udrettede intet, og næste sommer forlod Torkel landet.

På samme tid som Snorre boede på Borg, boede i Reykjaholt præsten Magnus, som var gift med Hallfrid, datter af Torgils præst fra Stad. Deres sönner var præsterne Brand og Are. Magnus præst var sön af præsten Povl Sölveson[3], men Povl var ikke ægtefødt, og derfor anså Tord Bödvarsson sig for nærmest arveberettiget til bestyrelsen af Reykjaholt præstegård, da han var en sön af Helga Tordsdatter fra Reykjaholt[4]; men desuden var der to lige så nær berettigede som Tord. Magnus præst satte sin formue til, efterhånden som han ældedes, og hans sönner ansås for uskikkede til at overtage gården. Snorre Sturlason havde megen lyst til gården og fik hjemmel dertil af Tord og de andre nærmest arveberettigede. Derpå foreslog han Magnus præst, at han skulde opgive gården. De blev enige om, at Snorre skulde overtage gården og forsørge Magnus og hans hustru, samt skaffe

[1] En havn på sydlandet; den foran skildrede tildragelse foregik i den sydvestlige del af landet. [2] Biskop Bjarne Kolbeinsson af Orknøerne († 1222) stod i venskabsforhold til forskellige ansete Islændere og var en bekendt skjald. [3] Præsten Povl Sölveson i Reykjaholt er en af hovedpersonerne i den foran s. 103 ff. fortalte Deildartunge-arvetvist. [4] Den her nævnte Tord Bödvarsson er den forud omtalte T. B. fra Gardar. Hans moder Helga var en datter af Tord Magnusson fra Reykjaholt, Povl Sölvesons farbroder.

Digitized by Google

deres sönner en sådan livsstilling, som han formåede. Der var en mand ved navn Egil Halldorsson af Myremændenes slægt; han hørte til Snorres husstand på den tid, da han pønsede på disse forandringer. Egil drömte, at Egil Skallagrimsson[1] kom til ham og var meget uvenlig. Han sagde: »agter vor frænde Snorre sig nu bort herfra«? »Det siger man«, svarede Egil. »Ja, han agter sig bort«, sagde drömmesynet, »men heri gör han ilde, ti lidet har folk kunnet foreskrive os Myremænd vilkår, da vi havde fremgang, og ikke burde han se ned på denne gård«. Egil Skallagrimsson kvad denne vise:

26. Nødig nu sværd man svinger, Kamp vi kendte; sværdet
snehvidt er blodet at se til. klang og land betvang det,
klang og land betvang mig.

Derefter forsvandt han, og Egil vågnede. Herdis og Snorre havde to börn, som nåede den voksne alder, Hallbera, som var Snorres ældste barn, og Jon, som var 4 år yngre end Sturla Sighvatsson. Jon var som barn lille, derfor kaldtes han murte[2]. Snorre Sturlason flyttede efter overenskomsten med Magnus præst til Reykjaholt. Han blev nu en mægtig hövding, da der ikke manglede penge. Snorre var en udmærket forretningsmand; han var løsagtig og havde börn med flere kvinder end Herdis. Han havde en sön, som hed Urøkja, med Turid, datter af Hall Urøkjason; han havde også börn med Gudrun, datter af Rein Hermundsson, men af dem nåede alene Ingebjörg voksen alder. En datter af Snorre var Tordis, hendes moder hed Oddny.

Oddaverjernes slægt.

Sæmund ansås for den fornemste mand på Island på den tid[3]. Han førte i Odde en prægtig husholdning og drev mange andre gårde. Sæmund havde ingen ægtehustru; der

[1] Den bekendte saga-helt E. Sk.s. på Borg var stamfader til Myremændene („myre", mose; Borg lå i landskabet *Mýrar*). [2] Småfisk. [3] Sæmund, sön af Jon Loftsson, havde til farmoder den norske konge Magnus barfods datter Tora. Hans æt „Oddaverjerne" (d. v. s. Odde-mændene, efter hovedgården O.) benævnes i nærv. overs. sædvanlig Odde-slægten.

Digitized by Google

førtes forhandlinger mellem ham og jarlen Harald Maddadsson om, at han skulde bortgifte sin datter Langliv til ham, men det var til hinder, at Sæmund vilde ikke rejse til Orkneerne for at holde bryllup der, og jarlen vilde ikke sende hende herud. Sæmunds ældste börn var Margret, som var gift med Kolbein koldelys[1], og Povl; de var Torgrim foderkarls søsterbörn. Sæmund havde en datter, som hed Solveig, med Valgerd, en datter af Jon Lodmundsson, hun styrede gården Keldur, hvor der ligeledes førtes en prægtig husholdning. Vilhjalm, Harald, Andreas og Filippus var sönner af Sæmund og Yngvild Eindridedatter; Halvdan, Björn og Helga havde en moder for sig ved navn Torbjörg. Alle hans börn var smukke og vel oplærte. Sæmunds broder Orm Jonsson boede på Bredebolstad i Fljotshlid; han var en ypperlig og meget forstandig mand. Han havde en frille, som hed Tora Eriksdatter, en søster til Kolskegg den rige i Dal; de havde sönnen Jon og datteren Hallveig. Orm havde fuldt op af penge, han kunde nemlig få af Kolskeggs gods hvad han vilde, da Tora var hans arving og hendes börn efter hende. Desuden havde Orm som frille Borghild, deres sönner var Sigurd og Andreas, og de havde mange døtre, hvoraf nogle senere skal nævnes. I Vestre Skard boede biskop Povls sön Loft, han var en meget smuk mand og skikket til hövding; yngre end han var biskoppens anden sön Ketil, som var mere afholdt. Torvald Gissursson sagde, at biskoppens sönner var meget forskellige, Ketil vilde göre folk alt det gode han kunde, men Loft sige folk alt muligt godt.

Sighvat Sturlason og forholdene på nordlandet.

Sighvat Sturlason boede i Hjardarholt nogle år. Derefter købte han Saudafell, hvortil han flyttede i Oksefaldsvinteren, og boede der; han blev en stor hövding og afholdt af sine undergivne. Mellem Kolbein Tumeson og ham fulgte med svogerskabet stort venskab[2]. Kolbein havde da mest

[1] En fætter til den i forbindelse med biskop Gudmund så ofte omtalte Kolbein Tumeson; hele denne slægt tilhører Skagafjorden på nordlandet. [2] Sighvat var gift med Kolbeins søster.

Digitized by Google

at sige på nordlandet. Han indehavde alle godedömmerne vest for Øxnadalshede indtil Eyvellinge-godedömmet; Torstein Ivarsson gav Snorre Sturlason den del af Eyvellinge-godedömmet, som han havde, men Mel-folkene havde deres del[1]. Nordfor Øxnadalshede besad Ögmund sneis og Hall Kleppjarnsson godedömmer. Gudmund dyres sön Torvald overdrog Sigurd Ormsson de godedömmer, som han havde besiddet, men Sigurd gav dem til Tume Sighvatsson, og således kom Sighvat senere i besiddelse af dem.

Uenighed mellem biskop Gudmund og Kolbein Tumeson.

1203-7. Da biskop Gudmund kom tilbage og overtog gejstlighedens ledelse og kirkens styrelse på nordlandet, var der mange punkter, hvori Kolbein og han havde hver sin mening, og der opstod mellem dem stor uenighed. Biskoppen viste sig i alle henseender mindre medgörlig og mere herskesyg, end de havde formodet. Sigurd Ormsson havde kun været kort tid på Tværå, da biskop Gudmund overdrog ham præstegården Mödruvellir; forholdet mellem dem var da i begyndelsen tåleligt, men det blev snart værre. Tume Sighvatsson og to af Arnor Tumesons døtre opholdt sig sædvanlig hos Sigurd[2].

Årsagen til biskop Gudmunds strid med Kolbein og hans pårørende var følgende. En præst ved navn Asbjörn sagsøgte Kolbein angående en gammel gældsfordring, som nogle mente ikke var berettiget. Præsten bad biskoppen om hjælp i sin sag, og biskoppen mente, at det tilkom ham at dömme i præstens sag, men at han var fredhellig for Kolbein. Kolbein sagsøgte præsten til død og fredløshed, ti det var endnu den gang ikke forbudt, hvis de unddrog sig deres lovlige forpligtelser[3]. Men da de syslede med dommen på tinget,

[1] Betydningen af benævnelsen „Eyvellinge"-godedömmet er usikker; man har heri villet se en forvanskning af „Æverlinga", af mandsnavnet Ævar. Det må henføres til nordlandets vestligste del; den i forbindelse hermed nævnte gård Mel ligger i Midfjord i det nuværende Hunavatns syssel. [2] Arnor var Kolbeins broder. [3] D. v. s. gejstlighedens uafhængighed af den verdslige domsmagt — overensstemmende med den kanoniske rets fordringer — var endnu ikke gennemført på Island.

Digitized by Google

gik biskop Gudmund til domstolen med stav og kåbe og forbød dem dömme præsten. De dömte ham dog ikke des mindre. Næste dag forbød biskoppen Kolbein og alle dem, som havde deltaget i denne dom og dêr aflagt ed eller vidnesbyrd, al gudstjæneste; han tog præsten til sig, men dennes hustru betalte Kolbein for at deres husholdning kunde være i fred. Om høsten hjemsøger Kolbein biskoppen og stævner hans huskarle til skovgangsstraf for at have haft omgang med præsten[1]. Herover blev biskoppen så forbitret, at han bansatte Kolbein. Nu kom deres venner til og forsøgte at forlige dem; de forligedes på de vilkår, at Kolbein tilstod biskoppen ret til at pålægge bod og bøder, men bønderne tilsagde Kolbein at udrede de bøder, som biskoppen vilde pålægge. Næste sommer på tinget afsagde biskoppen følgende kendelse efter rådførsel med biskop Povl og Sæmund fra Odde: 12 hundred vadmel for Kolbein at betale. Halvdelen af denne sum betaltes, men den anden halvdel ikke; Kolbein vilde nemlig, at biskoppen skulde indkræve godset hos de bønder, som havde forpligtet sig til at betale, men biskoppen krævede det af Kolbein selv, som havde givet ham selv håndslag.

Samme sommer bansatte biskop Gudmund de to høvdinger Sigurd Ormsson og Hall Kleppjarnsson, fordi de havde taget en mand ud af et munkekloster til lemlæstelse og lemmers afhugning. De havde også aftvunget en bonde meget gods, idet de sagde, at dette skulde være hans livsløsning, og dette gods beholdt de selv alt; Hall kom til overenskomst med præsten[2], men vilde ikke, at biskoppen dömte i denne sag. Kolbein vogtede sig først for omgang med dem, men senere omgikkes både han og menigmand med dem, og de forbød alt køb og salg med bispegården. Denne sag endte således, at Mauricius messe om høsten[3] forligtes Sigurd og Hall med biskoppen og overlod deres sag til hans dom. Kolbein deltog ikke i dette forlig, da han ingen bøder vilde give,

[1] D. v. s. huskarlene skal sagsøges til fredløshed for mod loven at have haft omgang med en fredløs. [2] D. v. s. den i klostret overfaldne. [3] 22. sept.

Digitized by Google

men biskoppen forlangte de samme forligsvilkår af ham som af de andre. Biskoppen erklærede da Kolbein for at være i ban på grund af omgangen med Sigurd og Hall, men Kolbein og alle egnens folk tog intet hensyn hertil. Om vintren för jul banlyste biskoppen Kolbein for de to årsagers skyld, at han havde haft omgang med bansatte folk og at han tilbageholdt det halve af det beløb, som biskoppen ved sin kendelse havde forpligtet ham til at betale. Om foråret efter påske hjemsøgte Kolbein for anden gang bispegården, med 80 mand, og stævnede til skovgangssag pa Hegranæsting[1] biskoppens husfolk — præster, degne, lægmænd —, de fleste uden synderlig grund. Biskoppen og hans folk var oppe på husene[2], han var i embedsdragt og oplæste banlysningen på norsk[3], så at alle kunde forstå den. Og hvis Kolbein den gang havde været mindre besindig, så var det kommet til kamp. Kolbein drog da bort og kvad denne vise[4]:

27. Holars bisp den bolde
byder, at hvo der yder
bistand til mig, med bannet
brat af ham skal rammes.
Næppe med tomme trusler
trækker det hen; om jeg kender
manden ret, skal mange
mærke han er den stærke.

Og derefter denne:

28. Bispen vil lydes, han lader
længe kirkerne stænge;
alle vide vegne
ve det budskab spreder.
Skönt hans retsind roses,
råder han ej til både;
det er mig dulgt, hvorledes
denne sag skal ende.

Om foråret samlede Kolbein folk fra alle herreder til vårtinget. Sydfra kom Torvald Gissursson, som biskop Gudmund sagde stod bagved al den fjendtlighed, som Kolbein viste mod ham og hans mænd, og de anlagde sag mod biskoppens mænd.

Der gik det ord, at de vilde fra tinget drage mod biskoppen med alle disse skarer og gribe de mænd, som de

[1] Vårtinget i Skagafjord. [2] De lave jordhuses græstørvstage lod sig uden vanskelighed bestige og ydede til en vis grad værn. [3] Eller nordisk, på „norrønt“ sprog. [4] Kolbein var en begavet skjald, også bekendt som religiøs digter; ligeledes i Gudmund dyres saga (s. 177, 191) anføres vers af ham.

Digitized by Google

havde gjort fredløse. Da kom deres venner til for at forsøge forlig, og de blev forligte på den måde, at alle sagerne skulde henskydes under ærkebispen. Kolbein og hans tilhængere eftergav da alle fredløshedsdommene, men biskoppen løste alle af bannet.

Kolbein falder i kamp mod biskop Gudmund.

Biskoppen påførte jævnlig Kolbeins mænd sag angående forskellige ting, tiende-forhold, tilbageholdelse af kirkeejendom eller underhold af fattige frænder. Bønderne var misfornöjede hermed og opfattede det, som om ingen kunde være i fred for biskoppen. Nu var der en klerk, som hed Skæring, akolitus af vielse[1], lidet nöjeregnende i henseende til klædedragt og våbenbyrd, han var enhåndet, da nogle Nordmænd havde håndhugget ham ved Gåsar, den gang da Gudmund dyre påtalte hans sag[2]. Denne mand fik barn med en kvinde, hvis brødre søgte hjælp hos Kolbein i denne sag. Klerken henvendte sig til biskoppen i sin sag, men Kolbein erklærede dette for ugyldigt og vil ikke, at biskoppen dömmer. Biskoppen tilbød at betale 6 hundred for sagen og sagde, at det var mere end den dobbelte lovbestemte bøde. Kolbein afslog det og svarede, at det ikke nyttede at indgå forlig med biskoppen, da han brød enhver overenskomst. Kolbein lod da klerken sagsøge til fredløshed, men biskoppen udelukker fra gudstjæneste Kolbein og alle dem, der havde deltaget i dommen. En halv måned senere holdt Kolbein og Sigurd eksekutionsdom over klerken og lagde beslag på hans ejendom. Da biskoppen erfarede dette, bansatte han dem bægge, ti godset var ved håndslag ham overdraget. Biskoppen holdt sig hjemme under altinget, men Kolbein og Sigurd besøgte tinget, og folk holdt omgang med dem og de med andre. De sagsøgte 6 af biskoppens mænd for hjælp ydet klerken.

Efter tinget samlede Kolbein folk fra alle herreder og agtede at holde eksekutionsdom på Holar over dem, som var erklærede

[1] Om denne gejstlige grad sml. 125, anm. 6. [2] Se foran s. 203-4.

Digitized by Google

for fredløse, og beslaglægge deres gods. Biskoppen havde kun få folk hos sig på bispegården; man bad ham derfor ride bort og fremhævede, at det var usikkert, om hans mænd vilde få fred. Biskoppen var uvillig hertil, men föjede sig dog efter sine venners bön og drog nordpå i sit stift. Han tog intet hensyn til de mænds fredløshed, som Kolbein havde fået dömt, men lod dem gå i kirke som strafløse mænd. Kolbein og hans tilhængere handlede på lignende måde, så at alle de, som biskoppen havde bansat, gik i kirke. Præsterne begyndte nu på, hvad de længe vedblev med, at have samkvem med dem, som biskoppen bansatte, både med hensyn til gudstjæneste og andre ting. De sang også lige fuldt messe, skönt biskoppen forbød dem det og bansatte dem for slig ulydighed. Da det led ud på somren og biskoppen vendte tilbage, flokkedes mange mænd omkring ham. Først og fremmest var blandt dem hans frænde Ögmund sneis, og mange andre raske mænd sluttede sig til biskoppen: Vigfus Önundsson lærefader[1], Konal Sokkeson og mange andre. Han blev da meget mandstærk; hans fjender lod sig forlyde med, at hvis han drog ind på bispegården med fredløse mænd, vilde de dræbe de fredløse, og disse, som ikke kendte anden frelse, turde ikke skilles fra ham. Da biskoppen og hans folk drog nordfra gennem Øfjord, løb nogle voldsmænd fra biskoppens flok til Gåsar og plyndrede nogle udlændinge[2], som biskoppen erklærede for faldne i ban på grund af omgang med Kolbein og Sigurd. Da biskoppen og Ögmund erfarede dette, erstattede de for störste delen ranet. Derpå drog biskoppen med sin flok ind på Mödruvellir og bortførte helgenskrin, relikvier og nogle bøger, ti han mente, at bansatte folk ikke var værdige til at vogte de hellige sager. Hos Sigurd var der til stede Arnor Tumeson og mange folk. Biskoppen red bort, men de sendte bud til Kolbein og sagde, at biskoppen havde begyndt ran og hærfærd.

1207. Fra bægge sider trak man nu skarer sammen, på den ene kant Sigurd, Arnor og Hall Kleppjarnsson, på den anden Kolbein, og alle agtede de sig mod biskoppen, som de gjorde.

[1] *kennimaðr*, d. v. s. præst, her vistnok øgenavn; indehaveren var dog præsteviet, sml. s. 182. [2] D. v. s. norske købmænd.

Digitized by Google

Biskoppen kom tilbage til bispegården tidlig på årsdagen for kirkens indvielse og sang der messe. Dagen efter var det Sidste Mariemesse[1]; den dag vilde biskoppen holde gudstjæneste, da bispesædet var indviet til Jomfru Maria. Samme dag kom Kolbein med mere end 3 hundred mand og omringede bispegården. Folk gik nu imellem og forsøgte forlig. Kolbein var så umedgörlig, at han vilde ikke gå ind på andet, end at de mænd, som var fredløse, udleveredes til ham, men biskoppen vilde ikke give sine mænd til nedhugning, og forlangte, at der tilsikredes dem fred. Ögmund tog ivrig del i at afvende strid, da bægge parter var hans pårørende. Da Kolbein var så vanskelig at overtale, foreslog man, at biskoppen skulde kunne ride bort fra bispegården med sine mænd i fred. Kolbein gik ikke ind herpå, men alligevel besluttede biskoppen og Ögmund sig hertil, da folk mente, at en ulykke således snarest kunde undgås. Mariemesse aften ringedes der med alle bispegårdens klokker til aftensang, og man fortæller, at Kolbein og hans mænd ikke hørte klokkeklangen[2]. Da red biskoppen bort fra bispegården med 3 hundred mand. Med ham var 3 abbeder og 2 munke, henved 40 præster og mange klerke. Der var mange raske mænd i følget, men en del var landstrygere, tiggere og tiggersker. Da Kolbein og hans mænd så, at biskoppen red bort med sine folk, tog præsten Bruse til orde: »Kolbein! der rider biskoppen nu bort både med sin egen og din anseelse«. Kolbein bød da sine mænd tage deres heste og sagde, at han ikke vilde tåle, at biskoppen red bort med hans fredløse. Han red frem foran dem på vejen med 4 hundred mand og fylkede sin trop. Biskoppen drejede af fra vejen og vilde ride videre ad en anden vej. Kolbein og hans folk vendte sig imod dem, og da flokkene mødtes, kom det straks til kamp. Biskoppen sad til hest, og med ham abbederne og nogle præster, og råbte, at man ikke skulde slås, men ingen brød sig herom. Berse Vermundsson fra Moberg gik kraftig frem og spurgte efter Ögmund; da vendte

[1] 8. sept. [2] Dette er selvfølgelig et jærtegn, der skal vidne om deres forbryderske færd.

Digitized by Google

Ögmunds følgesvend Nadd sig imod Berse, og enden på deres kamp blev, at Berse dræbte Nadd. Ögmund sagde: »ivrig trænger du nu frem, Berse«! »Du skal få at mærke, at jeg skal gå dig endnu nærmere«, svarede Berse. Da vendte Ögmund sig mod Berse og huggede ham banehug. Biskops-mændene kæmpede tappert: Konal Sokkeson, Svein Jonsson, Vigfus lærefader og mange andre. Kolbein fik et stenkast i panden, som gav ham banesår; han faldt ved det, men havde dog bevidsthed nok til at forlange en præst at skrifte for, og biskoppen tillod, at han erholdt dette. Kolbein svor forligs-ed[1], fik nadveren og døde derpå. Det blev aldrig afgjort, hvem der havde kastet stenen. Der faldt tillige med Kolbein præsterne Bruse og Tord Einarsson, endvidere Berse, Bödvar Tannsson, Eyjulv Halldorsson, Glum, Styrbjörn, Björn Steindorsson og Starre Sveinsson. På biskoppens side faldt Nadd Torarinsson og Einar Olavsson. Kolbeins øvrige mandskab flyede, for så vidt det kunde på grund af sår. Nogle overgav sig våbenløse til biskoppen og aflagde ed til ham og forpligtede sig til efter hans dom at göre bod og give bøder.

Biskops-mændene så nu, hvor Sigurds og Arnors flok rykkede frem, og vendte sig imod dem, rustede med Kolbeins mænds våben. Sigurd og hans folk vendte om og trak sig tilbage, men biskops-mændene forfulgte dem, dog i begyndelsen temlig langsomt, da nogle frarådede, andre tilskyndede til at ride efter. Næste nat, da Sigurd og Arnor så, at biskoppens flok var kommen dem ganske nær, forlod de hemmelig med to ledsagere flokken og red over Kølen til sydlandet, hvor de opholdt sig den vinter hos deres frænder og besvogrede. Hall Kleppjarnsson og flokken indgik forlig med biskoppen og antog med ed hans dom, hver i sin sag. Kolbein havde ladet Torvald Gissursson kalde til møde med sig og til angreb på biskoppen, men han erfarede på Kølen Kolbeins død og vendte om. Han mødte Snorre Grimsson, en frænde af biskoppen og Ögmund, en forstandig og vennesæl mand, underdegn af vielse. Torvald lod ham gribe og havde udpeget en mand til at anfalde ham, men denne tøvede. Da løb til Tor-

[1] D. v. s. at deres mellemværende skulde afgöres ved forlig.

Digitized by Google

valds sön Kløng, som var messedegn, og huggede ham banehug. Biskoppen sad på sin stol om vinteren og bød ærkebispens dom i alle disse sager; men herpå gik man ikke ind. Ögmund tilbød nu, som han ofte havde gjort, alt hvad han ejede til forlig mellem dem, og ligeså mange andre.

Biskoppen pålagde nu de mænd bøder, som havde deltaget i augrebet på ham, hver mand 3 eller 5 eller 10 hundred vadmel, efter som forseelsen forekom ham, én mand pålagde han 20 hundred. Biskoppen udsendte sine mænd for at indkræve dette gods, og de dristede sig ikke til at færdes fåtallige. De, som det gik ud over, turde ikke andet end betale, hvad de krævede, men erklærede det for ran. Bønderne knurrede lydelig, de havde mistet deres höfding, havde selv høstet skam, mistet frænder og venner, nogle desuden egne lemmer, og måtte tilmed betale bøder; de erklærede alt dette for hærfærd og ran. De, som drog omkring med krigsflokkene, blev så meget mere fjendtlige og rejste nye sager mod bønderne. De bemægtigede sig også Sigurds og Arnors gårde og gjorde meget, som biskoppen ingenlunde havde påbudt, men tvært imod forbød. De brændte en gård og sårede nogle mænd, som de mente at have noget udestående med og som de troede stræbte dem efter livet; én mand dræbte de. Også en præst dræbte de. Al den ufred, som biskops-mændene gjorde, tilskrev bønderne biskoppen. Biskoppen erklærede, at bønderne var lige så fuldt i ban som för de indgik forlig, fordi de ikke vilde betale hvad de havde forpligtet sig til og svoret, men vilde være ham imod i alt, således som erfaringen senere viste. Mange flygtede fra nordlandet til Sighvat Sturlason i Dalene[1] og klagede for ham deres vanskelige stilling.

Gissur Torvaldssons fødsel.

Om vinteren efter jul fødte Torvald i Runes hustru Tora 1209.
Gudmundsdatter et drengebarn; man talte til Torvald om, at han skulde opkalde sönnen efter Kolbein. Torvald svar-

[1] Det nuværende Dala syssel på vestlandet.

Digitized by Google

ede: »min sön vil ikke blive så dygtig en mand som Kolbein; og desuden har forstandige folk sagt, at man ikke skulde opkalde sine sönner efter de mænd, der bortkaldes ved en hastig død. Jeg vil lade min sön hedde Gissur; ti de, som hidtil har heddet således i Haukdøle-ætten, har ingen vanslægtninge været«.

Biskop Gudmund fordrives fra sin stol.

Da det led ud på vinteren, gik der bud mellem høvdingerne med de fordærvelige planer, at de skulde trække krigsflokke sammen mod biskoppen. Det var Torvald Gissursson, Arnor Tumeson, Jon Sigmundsson, Sturlasönnerne Sighvat og Snorre, Magnus Gudmundsson og Torvald Vatnsfjording. Sighvat sendte sin broder Tord bud, og de mødtes i Hitardal. Sighvat bad Tord ledsage sig. Tord spurgte, hvor megen del i afgörelsen han vilde få, hvis han drog med. »Hvad skulde der være i vejen for, at du afgör hvad du vil«, svarede Sighvat, »men hvor mandstærk vil du være«? »Selv femte«, sagde Tord. »Hvad gavn kan jeg have af dig, mere end af enhver anden, hvis du er så fåtallig«? »Der kan du se«, svarede Tord[1]. Sighvat, som da var vred, sprang på sin hest, og således skiltes de. Tord har fortalt, at fra den tid blev deres frændskab aldrig så hjærteligt som för. Om vintren efter kampen i Videnæs[2] drömtes der mange drömme. En mand i Skagafjord drömte, at han kom ind i et stort hus; der sad to blodige kvinder inde og rokkede frem og tilbage; der regnede blod ned gennem taghullerne. Den ene kvinde kvad:

29. Vi rokker, vi rokker,
det regner med blod;
vi er Göndul og Gunn,
snart gælder det liv.

Vi vil ride afsted
til Rafteli,
hilses med hilråb,
hilses med veråb[3].

[1] Tord, som var biskoppens ven, var i virkeligheden stemt imod hele foretagendet. [2] Videnæs er navnet på den slette tæt ved bispegården Holar, hvor Kolbein faldt. [3] Göndul og Gunn er valkyrje-navne; Rafteli er en klippeskrænt syd for Holar.

Digitized by Google

I Vestfjordene drömte en mand, at han var inde i en lille stue, hvor der sad to sortklædte mænd med grå, tætsluttende hætter på hovedet, de sad hver på sin bænk. holdt hinanden i hænderne og rokkede frem og tilbage; de slog hærderne så hårdt mod væggene, at de var nær ved at styrte ned. De kvad denne vise, således at hver af dem kvad sin linje:

30. Mænd brydes med vælde,
væggene hælde;
det gode er omme,
når hætterne komme.

Når levende, døde
til doms skal møde,
kan ingen de fule
gærninger skjule.

Om våren efter påske trak de syv høvdinger, som för er nævnte, krigsflokke sammen og drog mod biskoppen. Torvald Vatnsfjording havde 30 mand, og de var alle gående[1]; han havde en økse i hånden og støttede ikke skaftet mod jorden, hverken på vejen nordpå eller tilbage. Da skarerne mødtes, havde de 7 hundred mand, som hjemsøgte biskoppen på hans gård. Biskoppen havde med undtagelse af sine huskarle kun få folk hos sig, ti næsten alle forlod ham og vilde ikke yde ham nogen hjælp. Ögmund vilde ile til for at hjælpe ham, men nåede det ikke, da en flok udsendtes imod ham. Han slap bort, men de tog hans skjold ud af kirken og hans heste, så at han kunde intetsteds rejse. Sigurd og Hall stod i spidsen for den flok. Da flokkene red ind på bispegården, var biskoppens mænd oppe på husene og havde rustet sig der til værn; der var mange raske mænd. Höv-dingerne gik rundt om gården og undersøgte, hvor det var lettest at angribe. Tord Bödvarsson gav det råd, at de om aftenen skulde opløfte krigsråb, men først angribe næste morgen, og sagde, at da vilde vistnok husene være tyndere besatte end om aftenen. Det gik som han formodede, at mange mænd listede sig bort fra biskoppen, nogle til hans fjender, andre andetsteds bort, så at få folk var tilbage om morgenen. Da søgte de tilflugt i kirken, som ikke væntede at få fred.

[1] På grund af de vanskelige samfærdselsforhold i hans hjem, de fjærne Vestfjorde, havde han sandsynligvis ikke kunnet skaffe heste; at han, som det berettes i det følgende, kan gå den lange vej frem og tilbage uden at løfte øksen fra skulderen, er tegn på hans udholdenhed.

Digitized by Google

Da der kun var få af biskoppens mænd tilbage, løb de imod dem til kamp. Præsten Torkel Bergtorsson, som kaldtes stift, værgede sig tappert, men faldt der oppe på husene; flere andre mænd dræbtes der. Nogle dræbtes inde i husene; én dræbte de i kirkegården, så at blodet sprøjtede hen på kirken. 6 mænd faldt der af biskoppens folk. Arnor mistede også 6 mand. De løb derpå ind i husene, opbrød döre og gemmer, låg og låse for at søge efter folk. Arnor og de andre deltagere satte nu biskoppen to vilkår: enten skulde han løse dem af bannet, mod at de tilstod nogle af dem fred, som var i kirken, og forlade bispegården og aldrig senere komme der, eller de vilde dræbe alle dem, som var i kirken, og intet skåne, og føre biskoppen med skam og skændsel bort fra bispegården. Biskoppen valgte ingen af delene og sagde, at han kunde ikke give dem afløsning. Dog skete det på deres bön, som var bestemte til døden, at biskoppen for at frelse deres liv læste et Miserere over dem[1], men tilföjede, at de desuagtet ikke var mere afløste end för. Snorre Sturlason indbød efter dette biskoppen til sig, og samme dag drog han bort med Snorre.

Da biskoppen var borte, gik Arnor og hans ledsagere bevæbnede ind i kirken og forlangte, at de af de herinde værende, som de anså for de mest brødefulde, skulde gå ud; ellers erklærede de at ville anfalde dem eller udsulte dem i kirken. Da svarede Svein Jonsson: »jeg vil sætte en betingelse for at gå ud«. De spurgte, hvilken det var. »Hvis I vil lemlæste mig på hænder og fødder, för end I halshugger mig«. Dette indrömmede man ham. Han og alle de andre gik da ud, ti de vilde ikke, at kirken besudledes ved dem eller deres blod. Alle gik våbenløse ud. Svein blev da lemlæstet, og imedens sang han Ave Maria; derefter rakte han halsen frem under hugget. Hans standhaftighed beundredes meget, og for den hjælpe gud ham. Der halshuggedes også klerken Skæring og en tredje fredløs mand. Af biskoppens folk var forud faldne Torkel præst, Leiv Tor-

[1] Ved „dem" forstås selvfølgelig her biskoppens modstandere; „Miserere", d. v. s. forbarm dig, begyndelsen af en salme.

Digitized by Google

geirsson, Bård, Steingrim, Hånd-Leiv, Einar Hallvardsson og Torarin — det var den mand, som blev dræbt på kirkegården. Af angriberne faldt Bergtor, Gissur, Sigmund, Sval, Einar birkebener og Simon. De fredløse førtes ud i et fjældskred, og her lå de i 2 måneder[1]; men deres egne mænd, som faldt dêr uden anger og afløsning, begravede de ved kirken og sagde, at i denne henseende efterlignede de biskoppen, som gav fredløse mænd adgang til kirken; biskoppen havde også i en måned ladet en af Kolbeins mænd, som var faldet angerløs, ligge borte fra kirken. Der blev røvet og stjålet meget af bispegårdens ejendom, og som andre folk ejede, både heste og husgeråd, og det meste af hvad der var udenfor kirken.

Da manddrabene var forbi, tog høvdingerne de mænd til sig, som de fandt for godt, og gav dem fred. Det gjorde til dels hver på trods af de andre. Sighvat gav Konal Sokkeson fred og Snorre Vigfus lærefader. De fleste af de betydeligere mænd tog en eller anden mand til sig. Da biskoppen var borte fra herredet, sendte Arnor og hans ledsagere bud i alle retninger om, at præsterne skulde løse alle folk af bannet og synge messer; de bød dem forrette al tjæneste både der på bispegården og ved alle kirker og sagde, at biskoppen havde tilladt det. Alle de mænd, som havde fulgt biskoppen eller ydet ham hjælp, tvang de til at indrömme dem selvdom, så vel viede som uviede, og de pålagde bøder: 3, 5, 10, 20, 30 eller 60 hundred. Ögmund mistede, för sagen fik en ende, 1 hundred hundreder og ophold inden herredet; han flyttede da til Hovsteig på østlandet. Nogle mænd gjorde de fredløse, så at ingen bøder kunde kræves for deres drab; 4 gode mænd, 2 præster og 2 lægmænd, måtte bære jærn til vidnesbyrd om, at de ikke havde såret Kolbein, men alle blev de fuldt rensede i denne sag.

Arnor og Sigurd gör sig til herrer over bispegården.

Nu tiltog Arnor og Sigurd sig rådighed over bispegården og al bispestolens ejendom og beordrer mænd til at tage bi-

[1] D. v. s. i steden for at give dem en ordenlig begravelse jordede man dem som misdædere i en dynge nedfaldne sten på et uvejsomt sted.

Digitized by Google

skoppens tiender og al hans ejendom. Senere om foråret sendte biskoppen sine breve til bispesædet og bød låse kirken, som han erklærede for besmittet både ved manddrab og bansatte mænds begravelse. Dette skete også. Der rejstes da et tælt udenfor kirkegården, og her blev messerne sungne. Arnor og Sigurd tålte ikke, at kirken var uden gudstjæneste, de begav sig derhen og tvang præsterne til at synge i kirken, dog i førstningen ikke messer, men kort efter blev al gudstjæneste udøvet der og lig jordede. En ynkelig og sørgelig kristendom var der da at skue. Nogle præster opgav af frygt for gud messesang, andre udførte den af frygt for høvdinger, atter andre af egen vilje. Hovedkirken, moderen, sad i sorg og bekymring, og nogle døtre med hende, men andre glædedes ved hendes sorg; hver levede som han lystede, og ingen turde göre indsigelse eller tale sandhed. Biskop Gudmund var i Reykjaholt om vinteren hos Snorre[1]. Om foråret drog han nordpå til Hrutafjord og agtede sig søvejs til bispegården og videre til Østfjordene; men da Arnor og hans tilhængere erfarede det, samlede de folk i den tro, at biskoppen vilde tage fast ophold på bispegården. De satte vagter ud ved de havne, hvor det forekom dem sandsynligst, at biskoppen vilde lande, og agtede at vende sig med deres skare mod biskoppen, så snart de spurgte til ham. Da biskoppen erfarede troppesamlingen, vendte han om og drog til søs til Steingrimsfjord[2]. Han hørte nu om præsternes optræden, og om afholdelse af gudstjæneste både på bispegården og andensteds. Biskoppen bansætter da alle de præster, som uden hans tilladelse havde sunget messer og haft samkvem med bansatte mænd.

Biskoppen gennemrejste om somren Vestfjordene; men næste vinter var han på Bredebolstad i Steingrimsfjord hos

[1] Opholdet hos Snorre har åbenbart fra først af været halvvejs tvunget; men biskop Gudmund havde været besvogret med Sturla-sönnernes fader (sml. s. 133, anm. 1), og forholdet mellem ham og Snorre har rimeligvis været nogenlunde godt, da Snorre senere nævnes som biskoppens ven og endog skal have forfattet et digt til hans ære. [2] På Islands nordvestligste halvø, udenfor nordlandet.

Digitized by Google

Bergtor Jonsson[1]. Der tildrog sig mange ting, som var værd at fortælle, og som ansås for jærtegn, men som ikke her kan skrives, både biskoppens kamp med den djævel, som man kaldte Selkolla, og meget andet[2]. Præsterne fulgte deres egen vilje angående gudstjæneste, hvad så end biskoppen sagde, og søgte i deres vanskelige stilling navnlig råd hos Gunnlaug munk, som ansås for den anseteste gejstlige og retskafneste mand der i egnen[3]. Næste forår holdtes et forligsmøde mellem biskoppen og Arnor; Arnor bød mange hæderlige vilkår, men han vilde ikke tillade, at biskoppen tog ophold på bispesædet, således at han rådede for mere end klerke og gudstjæneste. Om somren rejste biskoppen vestfra selv tyvende og kom uventet til Hall Kleppjarnsson i Øfjord, som tog godt imod biskoppen, da de forud havde indgået forlig. Dette erfarede Arnor og hans tilhængere og trak folk sammen; også Hall og biskoppen samlede folk. De traf sammen, men man vogtede på sig, så at de skiltes uden blodsudgydelse; dog kom det ikke til noget forlig. Biskoppen og Hall vendte da om og vilde undgå strid. Biskoppen drog nordpå i sit stift og sang messer i tælte, men ikke i kirkerne, fordi hovedkirken ikke var renset.

Ærkebiskop Tores formaningsskrivelse.

På denne tid kom til landet ærkebiskop Tores brev, der lød således[4]: »ærkebiskop Tore sender sorgens ord og advarselens til Arnor Tumeson, Sigurd Ormsson, Torvald Gissursson, Jon Sigmundsson, Hall Kleppjarnsson og Snorre Sturlason[5]. Tilbørligt synes os at begynde vort brev og ærinde med beklagelse 1211.

[1] B. J. var beslægtet så vel med Sturlungerne som med biskop Gudmund, og hans familie var ved nøje venskab knyttet til biskoppen (sml. hvad der s. 207 er fortalt om Gudmund Aresons forhold til B. J.s fader Jon Brandsson). [2] Selkolla, egl. kvinden med sæl-hovedet. Om denne genganger- eller besættelses-historie beretter et af biskop Gudmunds jærtegn. [3] Gunnlaug munk på Tingøre — tidligere velvillig stemt mod Gudmund Areson — er nævnt s. 208. [4] Tore Gudmundsson var ærkebiskop i Trondhjem 1206—14. [5] Tre af de forenede høvdinger forbigås her, men derimod medtages to andre af biskoppens modstandere.

Digitized by Google

og gavnlig påmindelse, ti ligesom vi har at glæde os ved eders glæde, således har vi at sørge ved eders ulykke, efter som apostelen Paulus siger *gaudete cum gaudentibus et flete cum flentibus:* glæd dig ved deres glæde, som gör gud glæde, græd over dem, som gör sig til fjender af gud. Men ifølge guds egne ord bliver den guds fjende, som bliver en fjende af hans tjænere, det vil sige biskopperne og præsterne. Han siger sine apostle *qui vos audit, me audit; qui vos spernit, me spernit:* den, som hører eder, han hører mig, men den, som foragter eder, han foragter mig. Disse samme ord angår os, ti de er vore fædre, men vi deres sönner, som profeten siger *pro patribus nati sunt tibi filii.* Den lære prædiker vi, som de lærte os, og med samme lön, hvis vi forkynder den rettelig, med samme straf, hvis vi forkynder den ilde. Overordenligt er vort ansvar, dersom vi tier eller ikke straffer misgærninger, ti om vi handler således, da er synderens sjæl fortabt, men den kræver gud af os, og det er ulige vilkår at pådrage sig menneskers vrede, hvor mægtige eller grumme de end kan være, og göre sig til uven med gud. Herfra[1] spörges nu en bedrøvelig og usædvanlig grumhed, stridende mod gud og alle guds love, som er udvist mod biskop Gudmund, hvis omstændighederne er således som mange siger, at lægmænd har fordömt ham, da dog ingen mand kan dömme ham uden paven og vi på hans vegne, og at han nu er afsat fra sit bispedömme, forfulgt af mange, disses sjæle til et ansvar, samt at nogle mænd af hans er dræbte og deriblandt en præst — hvilken vanskelighed ingen kan løse uden paven selv — og andre til gengæld aflivede. Nu er det kommet dertil, at disse misligheder aldrig ved budskaber vil kunne hæves; vi har forsøgt det, men man har opsat at göre bod; dette voldes af deres vantro, overmod og stivsindethed, som er halsstarrige i ondt. Men når vi har forsøgt at ransage, hvorfra disse stridigheder har deres udspring, eller hvem det er, som med påståelighed søger snarere at øge denne skade end dæmpe den, så viser nogle i én retning, andre i en anden; vi ser derfor ingen anden udvej i denne sag, end at

[1] D. v. s. fra de tiltaltes hjemland, Island.

Digitized by Google

biskoppen opsøger os, og de med ham, som her er udpegede. Det byder vi til efterlevelse — gud til velbehag, til fred for den hellige kirke, til afløsning for eders synder og til gavn for alle landets beboere —, at I opsøger os næste sommer, men vi skal göre os al flid for, at ufred kan svinde, enighed skabes, sjælene hjælpes og mangeårig fred bestå i dette land. Langvarig fordærv vil, efter hvad gud lærer os, følge, hvis det råd foragtes. Men I, Arnor! og de andre, som du har sat over guds og biskoppens ejendom, byder vi alvorlig på guds vegne lydighed, at I giver ham af bispestolens midler så meget gods, at han på anstændig vis kan rejse bort fra landet, og således at han hverken ved sin bortrejse eller tilbagekomst lider nogen krænkelse. Hvis I lader hånt om dette vort bud, så må I for vist vide, at eders ansvar skal mangfoldig øges«. Efter disse breve[1] holdt Arnor og hans tilhængere sig rolige. Biskoppen drog til Holar om høsten og sad der om vinteren i tålelig fred, og den vinter var der ingen strid mellem ham og Arnor. Mange mænd søgte nu forlig med biskoppen. Den vinter, da biskop Gudmund opholdt sig i Steingrimsfjord, døde biskop Povl den 29. november; til biskop valgtes da Teit Berseson, Torvald Gissurssons søstersön, og Torvald fulgte ham til udlandet. Teit døde i Norge og blev ikke biskop. Da døde Gudmund dyre og Jon Sigmundsson[2].

Fjendskab mellem storbønderne Kalv Guttormsson og Hall Kleppjarnsson i Øfjord.

På denne tid boede Kalv Guttormsson på Grund i Øfjord; han var gift med Osk, datter af Torvard den rige, han havde sönnen Guttorm og datteren Jorunn. Kalv ansås for den mægtigste bonde i Øfjord. Den gang boede på Ravnagil Hall Kleppjarnsson; han var gift med Gudmund dyres datter Ingebjörg; deres sönner var Einar og Kleppjarn. Der var

[1] Også biskop Gudmund og flere andre må have modtaget breve; sml. s. 268. anm. 3. [2] I ovenstående opregning er nogen kronologisk forvirring. Biskop Gudmund opholdt sig i Steingrimsfjord vinteren 1210—11, men biskop Povl døde i efteråret 1211. Teit valgtes til biskop 1212, drog udenlands 1213 og døde 1214. Gudmund dyre og Jon Sigmundsson døde 1212.

Digitized by Google

stort uvenskab mellem Hall og Kalv, hertil var mange årsager. Hall havde høvding-dömme i Øfjord, og han mistænkte Kalv for at forulæmpe hans tingmænd. De havde også tvist om en hval-sag[1] og bragte sagen for altinget. Begge kæmpede de ivrig for sin sag; den, som havde ordet i sagen, gjorde altid indtryk af at have retten på sin side; men de kunde ikke blive enige, ti der var mange stridspunkter. Ravngilingerne digtede meget om Kalv og gjorde megen spot over ham. Dette blev der kvædet:

31. Her blev lagt en årskalv til,
arte sig den ikke vil;
tvende fødder fik den blot,
— at den mangler to er godt.

Den har levet altfor længe,
til at slagtes kan den trænge;
den er ej som andre; denne
har ej hale ved sin ende.

32. Spydet, da frem jeg sprængte,
spilled for Kalv at drille,
under de skjulende skjolde
skimtedes sværd, der glimted.

Grimt på Grunde-virket
glammed de alle sammen;
trælle med hyl som hunde
höjlydt hos kalven stöjed.

Og desuden:

33. Fattige får deres gaver,
Fattig-Kalv de halve.

Aldrig så øvre-bygden
end en stodder som denne[2].

Hall Kleppjarnsson dræbes. Nogle af de for ærkebispen indkaldte afrejser.

På denne tid opfordrede Arnor Tumeson og Sigurd Ormsson Sighvat Sturlason til, at han skulde flytte nordpå i bygderne til dem. Sigurd ønskede, at Sighvat skulde overtage de godedömmer, som han havde givet hans sön Tume, og Arnor havde da bebudet sin bortrejse i anledning af sagerne mellem ham og biskoppen. Sigurd boede på Mödruvellir i Hörgådal, og Sighvat med sin hustru Halldora var ofte der på besøg. En gang, da Sighvat var på Mödruvellir, kom Kalv Guttormsson for at træffe ham og beklagede sig over uenigheden med Hall. Sighvat var temlig tilbageholdende

[1] En sag om ejendomsretten til en på forstranden i land dreven hval. [2] Ved „gaver" (i grundteksten „madgaver") forstås den mad, som på grund af den med visse helligdage forbundne faste sparedes, og som efter vedtægt skulde gives til de fattige.

Digitized by Google

og sagde, at han vilde ikke ægge Kalv til mislige handlinger, men dog vilde han hjælpe ham, hvad der end kunde ske, og de tog en venlig afsked med hinanden. Få år efter kampen på Holar hændte det i jule-fasten, at Kalv fik at vide, at Hall Kleppjarnsson havde ærinde til Munke-Tværå. Derhen begav sig samme dag Jon Eyjulvsson, som var gift med Kalvs søster Valgerd og boede i Mödrufell; og nogle vil sige, at Kalv og han i forening havde lagt denne plan. Senere på dagen drog Kalv afsted; med ham fulgte hans morbroder Torbjörn klumpnæse, som boede i Gnupufell, og Steingrims-sönnerne Eldjarn præst og Torgeir, som var Tume Kolbeinssons dattersönner. Da de kom til Tværå, gik Hall Kleppjarnsson selv anden op over hjemmemarken. Kalv og hans ledsagere vendte sig straks imod dem og angreb Hall, men han veg tilbage og værgede sig. Folk på gården var ude, og en Nordmand spurgte, om det ikke var mænd, som sloges der nede på marken. Jon Eyjulvsson svarede: »de fægter sammen der«, og da han ytrede sig således, løb man ikke til. Kalv og hans ledsagere tilföjede alle Hall sår, og der lod han sit liv. De forlod derpå stedet, og om aftenen 1212.
vendte Kalv tilbage til Grund, men tyendet på Tværå sørgede for Halls lig. Kalv samlede sine venner og frænder om sig og havde mange folk på Grund; således gik tiden til henimod jul. Halls sönner var unge, så at det tilkom hans broder Kløng at påtale drabssagen. Da Halls drab spurgtes vestpå til Saudafell i Dalene, fortæller man, at Sighvat Sturlason kvad:

34. Nordfra nys vi spurgte
nyt: at Hall var falden:
folk for lykke fjendskab
får, — ej ravnen savner.
Øfjords stærke støtte
styrtet er, det myrded
manges håb; en herlig
helt det var, der fældtes.

Første juledag erfarede Kalv, at Kløng Kleppjarnsson var ankommen til Espehol med en skare folk og indtog måltid der. Kalv sendte bud til Mödrufell og videre omkring på gårdene for at kalde folk til sig. Jons sön Guttorm løb straks ned til Grund, da budskabet kom. Kløng og hans mænd havde da nået gården. Guttorm løb hen imod forskans-

Digitized by Google

ningen og sprang højt op i voldskrænten, så at øksen nåede op i virket, og halede sig således op. Kalv og hans folk var tilstede i forskansningen og rustede sig til forsvar, både kvinder og mænd. Kløng og hans mænd angreb og havde mellem 1 og 2 hundred mand. Kalv og hans folk var ikke i stand til at forsvare sig mod overmagten og flygtede fra forskansningen ind i husene. Nogle mænd såredes på Kalvs side; én mand løb ind i kirken, ham sårede Kløngs mænd inde ved stolen[1]. Man forsøgte nu at mægle forlig, og hertil lånte Kløng øre; men der var ikke andre vilkår at opnå, end at Kalv måtte overdrage ham selvdom for Halls drab, og således skiltes de. Kløng afsagde om foråret følgende kendelse: 2 hundred hundreder for drabet[2]; Kalv skulde forlade landet i 3 år og være forvist fra Øfjord herred. Kalv udredede hele det fastsatte beløb, forlod landet og drog på pilgrimsfærd, fik afløsning i alle sine sager og holdt i alle henseender forliget vel.

Om somren efter Halls drab beredte biskop Gudmund og Arnor Tumeson sig til at rejse fra landet. Biskoppen lå sejlfærdig i 6 uger og sejlede to gange ud, men blev dreven tilbage af modvind og måtte bæres syg fra borde. To af de mænd, som ærkebispen havde kaldt til sig sammen med Gudmund, rejste ud af landet[3]; men af de seks, som nævntes i forening med Arnor, var han den eneste, som rejste. Da rejste også udenlands Torvald Gissursson og den udvalgte biskop Teit. Biskop Gudmund rejste bort et år senere og tilbragte den første vinter i Vigen, for største delen hos biskop Nikolaus.

Om Ravn Sveinbjörnsson og Torvald Snorreson[4].

Nu må vi begynde igen at fortælle, hvor vi för slap, at da biskop Gudmund og Ravn Sveinbjörnsson kom tilbage efter at

[1] *reiðustóll*, betegner en frit stående (løs) stol. [2] Er bøderne beregnede i alen vadmel, udgör de i vore penge c. 24,000 kr.; skal beløbet derimod forstås som tre alens ører, bliver summen tre gange så stor. I første tilfælde er der for Hall ydet noget over 5 dobbelt mandebod, ellers 16 dobbelt. [3] Disse mænd er ikke nævnte i ærkebispens her anførte brev. [4] De efterfølgende stykker om Ravns og Torvalds mellemværende et indskud fra den også som særligt værk kendte saga om Ravn Sveinbjörnsson og udgör omtrent sagaens sidste halvdel, hist og her noget forkortet, omfattende årene 1203—13.

Digitized by Google

have været én vinter i Norge, rejste Ravn vestpå til sin gård i Arnarfjord. För de skiltes, gav biskop Gudmund Ravn et stod gode heste og en sol-sten[1]. Da Ravn havde været en kort tid hjemme, tog han til gæstebud hos Torvald Snorreson i Vatnsfjord og modtog af ham endnu et stod heste, og de lovede da atter hinanden venskab[2]. Kort efter drog Torvald til gæstebud på Øre og modtog af Ravn gode gaver. Der var en kvinde ved navn Ragnheid, en datter af Aron, som var sön af Bård den sorte[3]; hun boede i Selådal; der drev en rørhval i land, og da Torvald erfarede det, rejste han derhen og bad Ragnheid sælge sig hval. Hun overlod ham 12 vægte[4] på det vilkår, at han skulde overlade hende lige så meget, når der kom drivhval på hans forstrande. Denne hval erstattede Torvald aldrig. Da han drog bort fra Selådal, overnattede han på gården Lokinhamrar. Der blev noget af hvalen stjålet. Om dette tyveri overbevistes senere en af Ravns tingmænd, som boede på Slettanæs. Da Ravn fik dette at vide, tilbød han Torvald at bøde for sin tingmand så meget som Torvald vilde bestemme for borttagningen. Torvald vilde ikke tage imod bøder fra Ravn, men plyndrede den mand, som tog hvalen. Fra nu af trængte Torvald sig af og til ind på Ravns tingmænd.

Hauks sag øger spændingen mellem Ravn og Torvald.

En mand hed Hauk og kaldtes Drabs-Hauk, han var sön af Orm Forneson og stammede fra nordlandet. Han giftede sig vesterpå, på Raudesand, med Markus Gislesons datter Hallbera og flyttede derhen til Loft[5]. Da Gisle Markusson blev voksen, bad han sin broder Loft udrede det gods, som tilhørte ham og hans broder Magnus. Loft afstod

[1] Synes at være en slags brændglas eller linse, som samlede solens stråler, så at dennes plads på himlen i skyet vejr kunde bestemmes. [2] Ravn, som var fjærnt beslægtet med Torvald, havde tidligere optaget ham i sit hus og gjort ham meget godt. [3] Altså en slægtning af Ravn, som var en sönnesön af Bård. [4] En „vægt" *(vætt)* er 80 ℔. [5] Loft var, som det fremgår af Ravns sagas her udeladte begyndelse, en uægte sön af Markus Gisleson, som derimod havde to ægtefødte sönner Gisle og Magnus; disses gods forvaltede Loft efter faderens død.

Digitized by Google

efter Gisles opfordring båder jorder og løsøre, han var nemlig uægtefødt. Da nu Loft ikke havde nogen gård, flyttede han nordpå til Myrar i Dyrafjord. Der boede en af Ravns tingmænd ved navn Måg, og Ravn havde forkøbsret til gården. Loft købte ejendommen uden at adspörge Ravn og flyttede sin husholdning derhen, Drabs-Hauk fulgte sammen med Loft til Myrar. Ravn var misfornöjet med Lofts jordekøb og bosættelse, da Loft var en voldsom og ufredelig mand. Loft brugte nedsættende ord om Ravn og hans tingmænd, og sagde, at han aldrig brød sig om, hvad enten de syntes godt eller dårligt om hans bosættelse. Ravn drog da til Myrar med mange folk; der mødte Torvald Snorreson selv sjette, han tilbød Ravn sin hjælp og sluttede sig til hans skare. Man forhandlede om forlig, men Loft var uvillig. Da gav Ravn og hans mænd sig til at bortlede en bæk, som førte vand til husene på Myrar. Loft frygtede for, at de vilde sætte ild på husene og brænde gården. Hauk søgte da forlig, og man enedes om, at Sighvat Sturlason skulde afgöre sagen imellem dem. Efter dette sammenstød ophidsedes Loft og Hauk mod Torvald, fordi han åbenlyst havde ydet Ravn bistand. Næste sommer på altinget løb Hauk frem imod Torvald og huggede ham mellem skuldrene, men Torvald såredes ikke, da han var i brynje. Derefter huggede Hauk til Torvalds ledsager ved navn Teit, en sön af Arne rødskæg. Hugget ramte hans hånd; såret ansås i begyndelsen for ufarligt, men han mistede den senere ved håndledet. I disse sager kom det til forlig på altinget. Senere kom det for dagen, at Loft og Gisle havde lagt råd op om Torvalds liv og havde lovet at udrede böderne for Hauk, hvis han anfaldt Torvald. Men da Loft fik at vide, at Torvald ingen skade havde taget, vilde han ingen böder udrede, hvorimod Hauk mente, at de skulde böde, da han havde foretaget anfaldet på Torvald. Loft anså det for farligt at forblive i Dyrafjord på grund af fjendskabet med Torvald og rejste til sydlandet, da man kom tilbage fra tinget, til sin måg Eyjulv den rasende, hans hustru Alvdis' fader, og var der om somren og den første del af vinteren.

Om somren begav Torvald sig til höstmøde vestpå i

Digitized by Google

Dyrafjord for at indkræve det beløb, som skulde bødes for Hauk, men pengene blev ikke betalte. Torvald opfordrede da Ravn til at følge med ham til Myrar og plyndre der; dette vilde Ravn ikke, men sagde, at han vilde hjælpe Torvald til sin lovlige ret, og bad ham sagsøge Loft og Gisle på lovlig vis for livsanslag og penges tilbageholdelse, hertil vilde han hjælpe ham. Torvald drog derefter til Myrar og røvede meget der, men Ravn omtalte han nedsættende. Dette blev ved denne lejlighed kvædet:

35. Lystigt det går, en gærning
gæv jeg har erfaret;
Torvald tog til Myrar,
tyve køer bortførtes.
Hist på Myrar mangler
manden nu kvæg og landjord;
dette ved jeg; dårligt
dêr må det siges at være.

Om vinteren efter jul begav Loft sig efter Sighvat Sturlasons og sin svigerfader Eyjulvs tilskyndelse vestpå til Myrar. Da Torvald erfarede det, kom han med en talrig styrke til Myrar. Lofts venner fik nys om Torvalds færd; de samlede folk og kom til Myrar, da Torvald var nylig ankommen, og forsøgte forlig. Da Torvald så, at Loft var mandstærkere end han, forligtes de, hvorefter Torvald drog bort. Loft dristede sig ikke til herefter at være på Myrar; han begav sig til Ravn på Øre og sagde, at Sighvat havde sendt anmodning om hjælp for ham, men på den tid ansås endnu Sighvat for Ravns ven. Ravn tog da imod Loft; dette mishagede Torvald. Derefter sendte Torvald bud til Ravn om, at han skulde møde ham på gården Grande i Dyrafjord. Ravn ankom selv tredje för end Torvald og afvæntede hans komme inde i huset. Torvald kom med mange mænd og bad Ravn gå ud. Da Ravn gik ud, fulgt af sine ledsagere Tomas Ragnheidsson og Sturla Bårdsson, havde Torvald og hans mænd opstillet sig i to rækker udenfor dören, men Torvald stod et stykke fra dören og havde sit sværd halvt uddraget af skeden. Ravn og hans ledsagere gik ud mellem de opstillede rækker, og Ravn hilsede Torvald og kyssede ham. Torvald besvarede hans hilsen, men indledede ingen samtale med Ravn, hvad der forekom ham besynderligt, og Ravn kunde ikke se, at Torvald havde nogen forretning at afgöre

Digitized by Google

med ham ved denne lejlighed. Loft købte senere gården Stakkar på Raudesand og bosatte sig der. Drabs-Hauk og hans hustru Hallbera forlod landet og drog først til Norge og derfra til Grönland, og hvor han kom regnedes han for en dygtig mand; Magnus Markusson drog også til Grönland. Ingen af dem kom senere tilbage.

Gudmund Hallsson hed en mand, han var løs og ledig, og et uroligt hoved; han blev Gisle Markussons følgesvend. Der var en ven af Loft ved navn Galte; han ejede en god hest, som Gisle og Gudmund ønskede at købe; men han nægtede at sælge dem den og gav den til Loft. Da Gudmund erfarede det, forsøgte han at bortføre hesten. Loft så Gudmund tage hesten nærved gården og forfulgte ham selv fjærde, og han og hans ledsagere dræbte Gudmund. Denne drabssag henskødes under Sighvat Sturlason; han fastsatte som erstatning for Gudmunds drab, at Loft og de mænd, som med ham havde deltaget i drabet, skulde forlade Vestfjordinge-fjærdingen, og at desuden meget gods skulde udredes. Loft flyttede da bort fra Vestfjordene til sin svigerfader Eyjulv på sydlandet og levede længe under Oddeslægtens beskyttelse.

Varsler og drömme.

På denne tid voksede uenigheden mellem Ravn og Torvald meget ved de overgreb, som Torvald begyndte mod Ravns tingmænd. Torvald førte et fattiglem til forsørgelse hos en af Ravns tingmænd. Denne mand begav sig til Ravn og bad ham befri sig for fattiglemmet. Ravn samlede folk og drog med 80 mand til Sudavik, hvor han førte fattiglemmet til forsørgelse hos en mand ved navn Josef. Torvald iagttog hans færd[1], han tog en skude der i Sudavik og lagde den i en skjult vig og opholdt sig der, medens Ravn var i Sudavik. Ravn lod fattiglemmet blive tilbage der. Hans ledsagere kvad herom:

36. Vi bringer Josef — Sudaviks konge
en vældig helled; — kaldes han skal.

[1] Torvald må tilfældigvis have opholdt sig i Sudavik, som ligger temlig langt fra hans hjem Vatnsfjord.

Digitized by Google

Ravn drog derpå hjem. Mange undere tildrog sig da i Vestfjordene i henseende til drömme og varsler. En gang da Ravn havde været på besøg i Selådal, rejste han, ledsaget af to mænd, bort tidlig om morgenen. De så et stort lys bevæge sig fra øst hen imod sig fra gården Øre. I lyset så Ravn 3 mænd; han syntes i dem at genkende sig selv og to andre; om dette syn talte han kun til få folk. En mand ved navn Tord, som var huskarl i Selådal, drömte, at en sort og uhyggelig-udseende mand kom til ham. Tord spurgte, hvem han var. Han kvad:

37. Vandreren hedder jeg,
hærger slægterne,
svækker aldrig svig.
Sørgelig død
sender jeg krigerne,
æder deres ådsler.

En mand ved navn Gudmund drömte, at en stor, sort og uhyggelig-udseende mand kom til ham. Han spurgte, hvad for en mand han var. Hin svarede: »her er nu kommen den samme Ingulv, som åbenbarede sig for dig för Markus' drab«[1]. Gudmund spurgte: »bringer du nu lige så onde tidender som den gang«? Han kvad:

38. Fryd jeg føler, hver gang
folket plaget klager,
rædsler råber og alting
raser og trængsler ængster.
Snart jeg vil til syden
sydpå med skaren fare;
nys har jeg voldt i norden
nordpå mandefald store.

En mand ved navn Eyjulv Snorreson drömte, at han gik ud. Han så da så mange måner, som der er stjærner på himlen; nogle var fulde, andre halve, nogle var mere og mindre voksende eller aftagende; han undredes ved dette syn. Da så han en mand stå ved siden af sig. Han kvad:

39. Se, hvor sjæle
syndbetyngede
flakker fra verden
til verden om.
Ånder pines
i ormens gab;
den stærke sol skælver;
skynd dig og vågn!

Denne vise kunde han erindre, da han vågnede. En mand ved navn Jon Torsteinsson var huskarl på gården Kula, hvor der boede en bonde ved navn Kjartan. En anden

[1] Om drabet på den s. 269 nævnte Markus Gisleson fortælles i den her udeladte del af Ravns saga.

Digitized by Google

mand, ved navn Simon Bjarneson, var Ravns huskarl. Simon havde på Kula frille og barn; hende forførte Jon. En helligdag besøgte Simon sin frille og sad og talte med hende, da Jon gik forbi og huggede ham banehug. For dette drab gjorde Ravn Jon fredløs som skovgangsmand. Noget senere bragte Jon Ravn sit hoved, hvorpå Ravn gav ham hovedet. Jon blev glad ved at få det onde hoved som gave og takkede Ravn. Denne udredede desuden bøderne til Simons frænder for drabet og fik Jons fredløshed ophævet[1].

Torvald forsøger at indebrænde Ravn.

1210. Et forår drog Torvald med mange folk til Arnarfjord. Da de kom til fjældhedens rand ved bunden af Arnarfjord[2], blev deres tog iagttaget af en kvinde ved navn Astrid, datter af Bård den sortes sön Gunnar. Hun boede på en lille gård, og da hun så skaren, sendte hun sin sön til Øre for at give Ravn underretning. Da han fik dette at vide, sendte han bud til Ragnheids sönner Eyvind og Tomas i Selådal om at komme til sig med så mange folk de kunde få. De samlede straks folk og satte fartöjer i vandet. Torvald kom kort efter til Øre med en stor skare. Ravn satte væbnede mænd på post i husene, lod dörene være åbne, men anbragte bomme indenfor döråbningerne. Ravn var væbnet med bue og skød med den. Torvald förte ild til husene og tændte op foran den indgang, hvor han troede forsvaret var svagest, så vel som på mange steder i taget. De, som var inde, heldte vand og sur valle på ilden og slukkede den, så vidt de kunde. Ravn spurgte, hvem der påsatte ilden. Torvald svarede, at det var ham, som rådede herfor. Ravn spurgte om grunden til, at han tændte ild på hans gård. Torvald sagde, at Ravn havde stræbt ham efter livet, da han förte fattiglemmet til Sudavik. Ravn benægtede dette; »jeg vidste«, siger han, »hvor du var, og hvor dine fartöjer lå, da jeg var i Sudavik,

[1] Jon, hvem Ravn således skænker livet (sml. s. 123, anm. 1), deltog senere i R.s drab. [2] Vejen fra Torvalds hjem Isafjords-dybet til Arnarfjord fører i sydvest over en mellemliggende jøkel Glåma; efter at være steget ned fra denne når man over en strimmel höjfjældshede ned til en række fjordbunde (Dyrafjord, Arnarfjord med Ravns gård Øre og fl.).

Digitized by Google

og jeg havde en så talrig styrke hos mig, at jeg kunde göre med dig hvad jeg vilde. Jeg vidste også den gang du var i Holt i Önundarfjord, og jeg havde ligeledes da tilstrækkeligt mandskab til göre dig den skade, som jeg vilde. Men nu er tiden kommen til at betænke, hvad du forlanger af os, for ikke at opbrænde gården«. Torvald svarede: »du skal ved håndslag overdrage mig selvdom for alle de sager, som jeg vil rejse imod dig«. Ravn erklærede, at en sådan selvdom vilde han ikke overdrage, da han inden kort tid vilde have folk nok.

De fortsatte angrebet, men Torvald og hans mænd kunde ikke opbrænde gården på grund af forsvaret. Da så de fartöjer sejle ind gennem Arnarfjord fyldte med mænd og våben. Torvald spurgte da Ravn, om han vilde overlade deres mellemværende til nogen mands afgörelse. Ravn var utilböjelig hertil, da han nu havde udsigt til hjælp. Mange mænd søgte at tilvejebringe forlig på de vilkår, at Ravn opnåede et sådant valg i deres sag[1], som han kunde være tilfreds med; Torvald var nu ivrig efter forlig, og enden blev, at Tord Sturlason skulde afgöre hele deres mellemværende. Derefter drog Torvald bort i hast. Nu strömmede undsætning til Ravn, både Seldølerne og mange andre. Nogle opfordrede til, at man skulde ride efter Torvald og hans folk og dræbe ham, da han så åbenlyst havde stræbt Ravn efter livet. Dette vilde Ravn ikke, hvad der pådrog ham store bebrejdelser. Således kvad Gudmund Galteson til Ravns søster Gudrun, da hun spurgte, hvad han hørte sagt om Ravns anliggender:

40. Så der bliver, søster,
sagt, at Ravn foragtes;
fej han findes; hans adfærd
folk dog galt fortolker.

Jeg vil den sikre sandhed
sige om denne kriger:
aldrig uforsigtig
er han i al sin færden.

Da Torvald kom tilbage til Isafjord, gav han en helt anden fremstilling af Ravns og hans sammenstød end den rette.

Næste sommer red både Ravn og Torvald med talrigt følge til altinget. På tinget blev deres sag undersøgt, og

[1] D. v. s. en sådan voldgiftsmand.

Digitized by Google

først faldt alle vidnesbyrd til fordel for Ravn, men alle Torvalds mænd vidnede for ham, med undtagelse af én mand ved navn Vermund, han vidnede for Ravn; på dette ting blev sagen ikke ordnet.

Torvald forsøger for anden gang at overfalde Ravn.

1211. Den følgende vinter drev en hval i land nordpå på Strandene, på en jord, som Ravn ejede; men den mand, som fandt hvalen, underrettede Torvald om hvalens stranding. Torvald udtænkte da den plan, at den mand, som havde fundet hvalen, skulde sige, at den var drevet i land på alminding og at han der havde fortöjet den på lovbefalet måde[1], hvorefter Torvald drog derhen og lod flænse hvalen og kødet bringe hjem. Da Ravn fik dette at vide, sendte han bud til sydlandet til sin svoger lovsigemanden Hall og til dennes broder Torvald Gissursson og spurgte dem til råds om, hvorledes han skulde få oprejsning i denne sag overfor Torvald. De gav det råd, at han skulde anlægge sag på Dyrafjordsting imod Torvald og de mænd, som havde ført sig hvalen til nytte, og forfølge dem efter loven. Sendebudene kom tilbage og bragte Ravn disse forslag.

Næste forår forberedte Ravn søgsmålet mod Torvald og alle de mænd, som havde forbrugt af hvalen; Sturla, en sön af Bård Snorreson og Tordis Sturladatter, førte sagen mod Torvald. På dette ting blev Torvald fredløs skovmand og ligeledes 9 andre mænd, som havde deltaget i tilegnelsen af hvalen. Om somren red Torvald til altinget med et talrigt følge. Den sommer drog Ravn ikke til tinget. Sturla Bårdsson besøgte tinget på Ravns vegne og havde plads i Tord Sturlasons skare[2]. Sturla forkyndte Torvalds og de andre mænds dom, som var blevne fredløse på grund af hvalsagen. Samme sommer drog Ravn nordpå til Isafjord og beslaglagde det forbrudte gods hos de af Torvalds mænd,

[1] På Islands nordvestligste kyst, de såkaldte Strande, var visse strækninger til fælles benyttelse (alminding), så at enhver kunde hente drivtømmer og andet vraggods der. [2] Sturla Bårdsson var en fætter til Sturla-sönnerne og sön af en fætter til Ravn.

Digitized by Google

som var gjorte fredløse. Da Torvald kom hjem fra tinge, samlede han hurtig folk fra hele Isafjord og fik 1 hundred mand. Mange deltog nødig i den færd. Torvald sendte en af sine følgesvende ved navn Kolbein til en fattig bonde, som hed Åmunde og var en af Ravns tingmænd; han havde mange uforsørgede børn. Torvald befalede Kolbein og hans ledsagere, at de skulde opfordre Åmunde til at følge med dem og deltage med Torvald i et angreb på Ravn; hvis han ikke vilde det, skulde de, sagde Torvald, aflive ham. Kolbein og hans ledsagere traf Åmunde på græsmarken i færd med at slå hø, medens hans kone, som på ryggen bar et svøbelsebarn hun gav die, rev høet sammen. Kolbein og hans folk forlangte, at han skulde drage til Øre med dem. Åmunde svarede, at han ikke vilde deltage i nogen færd, som kunde mishage Ravn. De dræbte da Åmunde og vendte tilbage til Torvald, hvem de forkyndte drabet. Da Torvald kom til Dyrafjord, skyndte en kvinde sig til Øre, og fortalte Ravn om Torvalds færd. Ravn sendte straks bud til Eyvind i Selådal og bad ham komme sig til hjælp. Han sendte også bud til præsten Steinulv Ljotsson og Gelle Torsteinsson på Bardastrand. De kom med de folk de fik samlet. Ravn havde bygget en forskansning af sten om sin gård.

Noget efter kom Torvald med 1 hundred mand til Øre, men da han så Ravns forberedelser, forekom han ham vanskelig at angribe. Han satte sig da ned med sin flok på en skrænt kort fra forskansningen. Eyvind Torarinsson havde samlet folk i Talknafjord og Arnarfjords-dalene og kom ad søvejen til Øre. Da Torvald så fartöjerne komme, gik han ned til strandbredden med sin flok. Eyvind så Torvalds folk stå ved landingsstedet og råbte til sine folk, at de ikke skulde lægge til land. Torvald spurgte, hvem der rådede for fartöjerne, og man svarede, at det gjorde Eyvind Torarinsson. Torvald kaldte da på Eyvind og bad dem lande; »jeg vil tale med dig«, sagde han. Eyvind bad ham tale, hvor han stod, hvis han havde noget at sige; »jeg har intet at sige dig«, tilföjede han. Torvald svarede ikke. Da de, som var i forskansningen, så Torvalds flok lige over for mændene på fartöjerne, gik Eyvinds brødre Tomas og Halldor

Digitized by Google

ud af forskansningen med en stor skare for at møde Eyvind. Da Torvald så dem komme, forlod han strandbredden. Eyvind og hans mænd lagde da til land og sluttede sig til deres flok og drog således ind i forskansningen til Ravn, som nu havde 3 hundred mand. Da talte nogle til Ravn om, at de skulde gå løs på Torvald og dræbe ham, lejligheden vilde ikke kunne tænkes bedre. Ravn sagde, at han til ære for den hellige apostel Jakob ikke nu vilde kæmpe med Torvald; det var aftenen för Jakobs messe[1]. Torvald kaldte da på Steinulv præst og bad ham komme til sig. Han begav sig til ham, og de talte længe sagte sammen. Derefter gik Steinulv præst ind i forskansningen og forhandlede om forlig. Næste morgen kom Åle Oddsson den rige og arbejdede nu sammen med Steinulv på forlig. Ravn og Torvald indgik da forlig, og vilkårene var, at i hele deres mellemværende skulde Torvald Gissursson og Tord Sturlason kende. Torvald takkede da alle de mænd, der havde arbejdet på forlig; »jeg er«, sagde han, »glad over, at vi er forligte; når vi to står sammen, vil ingen enkelt høvding kunne få bugt med os«. Torvald og hans folk spiste efter Ravns indbydelse alle davre der, og han skaffede dem heste nordpå over heden til Dyrafjord; ved afskeden kyssede Torvald Ravn. Resten af somren og den påfølgende vinter foretoges intet i sagen.

Ildespående varsler.

1212. Næste forår rejste Ravn sydpå til Reykjaholt i Borgarfjord til det forligs-møde, som Torvald og han havde aftalt; men til dette møde kom Torvald ikke. Der indtraf Torvald Gissursson og Tord Sturlason, som skulde kende i Ravns og Torvalds sag; men de mente, at det var til ingen nytte at fælde nogen kendelse i sagen, når Torvald ikke var til stede, og de anså Torvald for at have brudt forliget, da han ikke kom, således som det havde været aftalt. Om efteråret sendte Tord Sturlason bud til Ravn og Torvald, at de skulde komme til Fagredal på Skardstrand, hvis de ønskede forlig.

[1] J. m. er 25. juli. Hans grav havde Ravn besøgt.

Digitized by Google

Til dette møde kom Ravn, men ikke Torvald. Derfra rejste Ravn til et bryllup på Bardastrand, hvor Hauk Torgilsson blev gift med præsten Steinulvs datter Oddny. Der var også præsten Eyvind Torarinsson til stede. Eyvind rejste fra gæstebudet ud over heden til Arnarfjord; da de drog langs med Forsfjorden, så de en ild flamme op fra strandskrænterne, så stor i omkres som en høstaks-tomt. De så den længe og agtede sig derhen, men den nedre del af åen var ufarbar, da det var flodtid. De drog så op langs åen og så hele tiden ilden. Det var ved aftenstid, det var fygevejr og der var isdrift i åen; men da de var komne over åen, var ilden forsvunden. I Selådal var nogle mænd roede til søs; de så ild ude i havet, og kort efter så de blod på deres klæder, uden at de vidste hvorfra det var kommet. Mange steder så man blod, hvor man ikke kunde vænte det.

I Valtjovsdal boede en mand ved navn Torbjörn Magnusson; han gik ud natten för Ambrosius messe[1], den vinter Ravn døde. Han så i luften en ild bevæge sig fra sydøst til vest; efter ilden red på en hvid hest en mand i stand-sadel[2], han havde hvidt skjold, hjælm på hovedet og i hånden et stort hugspyd, som han fældede frem mellem hestens øren, og Torbjörn så, at spydet nåede længere end hesten både foran og bagtil. Derefter så han en anden mand ride, han havde en rød hest og et tvefarvet skjold, halvt rødt og halvt hvidt, han havde ligeledes hjælm på hovedet, var omgjordet med sværd og havde et stort spyd i hånden; han bar sig ad på samme måde som den forrige. Han så en tredje mand ride, på samme måde som de tidligere, men denne havde en mørk hest, sort skjold og alle klæder kulsorte, på sit hoved havde han noget som lignede en biskops-hue. Denne tildragelse så Torbjörn så tydelig, at han kunde iagttage hestenes hele fodskifte og at rytterne stod i stigbøjlerne. Samme vinter tildrog det sig på Øre aftenen för ottende dag i julen, at en mand ved navn Torarin så en mand stå foran det bord, hvorved Ravn spiste; denne mand var stor, han havde et

[1] A. m. er 4. april. [2] *stand-söðull* synes at måtte betegne en sadel, hvori man rider i en stående stilling.

Digitized by Google

sværd i hånden og støttede spidsen mod bordet foran ham; der stod han en stund og gik så bort. Torarin sad ved siden af Ravn, da han så denne tildragelse.

Hallkatla Einarsdatter[1] så også en gang, da hun var ved kirken, et stort lys under forskansningen hjemme ved gården; samme vinter så også en mand ved navn Jon og flere andre folk lys på dette sted.

Om vinteren efter jul drog Peter og Sturla[2] nordpå til Sudavik og tog til fange der en bonde ved navn Josef og hans sön Einar, som bægge var dömt skyldige i hvalsagen. De førte disse mænd til Ravn, men han gav dem bægge fred og syntes ikke om, at de var bleven bragte derhen.

Torvald overfalder og dræber Ravn.

1213. Ved forårstid i fasten brød Torvald op fra Isafjord med 32 mand. De drog nordfra over Glåma-hede til Arnarfjord. Da de kom ned til bygden i Arnarfjordens bund, bandt de, overalt hvor de kom, alle folk på gårdene, for at der ikke skulde komme underretning om dem til Øre. De således behandlede klagede höjt over deres lidelser, börnene græd og forældrene kunde ikke hjælpe dem, da de selv var bundne. På en af gårdene lovede de, der var bundne, den hellige biskop Torlak nogle kirkesange, og da de havde vedtaget løftet, brast båndene af en af dem, så at han kunde løse de andre; derefter begav han sig til de andre gårde og løste dem, som dêr var bundne. Ravn plejede at lade holde vagt hver nat. Den aften, da Torvald og hans mænd kom ned fra heden, spurgte Ravn sine huskarle, hvem der nu skulde holde vagt. De svarede, at det var unødvendigt at holde vagt, da det var dårligt vejr ude og snefog, så at ingen vilde færdes mellem bygderne i et sådant uvejr, og at desuden vilde folk ikke anfalde dem i fastetiden. Ravn mente alligevel, at det var rettest, at vagten blev holdt. Dog blev der denne nat ikke holdt vagt, men hidtil havde man holdt vagt hver nat. Da Ravn var kommen i sæng, kunde han ikke

[1] Ravns hustru. [2] Sönner af Ravns fætter Bård Snorreson.

Digitized by Google

sove. Han bad en mand ved navn Steingrim om at kvæde Andreas drapa, og efter hvert vers talte Ravn meget om alt hvad der var foregået under den hellige apostel Andreas' pinsler. Samme nat drömte Tomas i Selådal, at han så apostelen Andreas blive pint; dette drömte han hele natten hver gang han faldt i sövn.

Samme nat kom Torvald til Øre. Da de kom til forskansningen, satte de en mand ved navn Bård på et skjold og löftede ved hjælp af spydspidser dette i vejret, så at han kunde klatre fra skjoldet ind i forskansningen. Bård gik da hen til forskansningens döre og skød slåerne fra, og Torvald og hans mænd trængte nu ind i forskansningen. Ravn stod i det samme op, da han ikke kunde sove, og så ud; idet han lukkede dören op, så han, at der var kommet væbnede mænd ind i forskansningen. Han lukkede da dören og sagde til sine folk, at der var kommet mange væbnede mænd i forskansningen, og tilföjede: »I har ikke holdt godt vagt i nat«. Torvald og hans mænd opstablede brænde foran alle döre og antændte dette og tændte ligeledes ild i taget på mange steder. Da Ravns folk havde klædt sig på, gik de til dörene, og Ravn spurgte, hvem der rådede for ilden. Man svarede ham, at de, der havde tændt ilden, rådede for den, men at Torvald var deres hövding. Ravn spurgte, om Torvald vilde tage imod noget forlig af dem, han skulde da selv råde for vilkårene, hvis han vilde tilstå de mænd fred, som var her til stede. Torvalds mænd svarede, at Ravn og hans mænd ikke fortjænte nogen skånsel; Torvald svarede intet, men hans mænd brugte om deres mellemværende mange tåbelige ord. Ravn spurgte, hvor Torvald var og hvorfor han intet svarede; »han er den af eder, jeg vænter mig det bedste af«, sagde han, »ti jeg mener at have gjort mig fortjænt til godt fra ham«. Torvald svarede ikke. Da sagde Ravn til sin præst, som hed Valde, og de klerke, som var hos ham, at de skulde gå ind i stuen og synge ottesang. Derpå sang Ravn ottesang med dem, men da sangen var endt, blev der stærk røg i husene. Da gik Ravn hen til indgangen og bad Torvald tillade alle kvinder og börn frit at gå ud; »jeg vil for min del«, sagde han, »tilbyde dig hvil-

Digitized by Google

ket forlig du vil forlange; jeg vil ved håndslag love dig at forlade landet og gå pilgrimsgang til Rom til bod for os bægge, og aldrig vende tilbage til Island, hvis du mener din hæder derved vil vokse«. Torvald afslog dette. Da tilbød Ravn at overgive sig for at opnå fred for alle de andre folk, som var inde i gården, så at den ikke blev afbrændt. Torvald svarede: »jeg vil tillade alle mænd her udgang, hvis I forud udleverer eders våben og overlader mig hele afgörelsen, så at jeg kan göre med hver af eder, hvad jeg lyster«. Ravn og hans mænd udleverede alle deres våben og gik derpå ud, både mænd og kvinder. Da Ravn kom ud, blev han straks grebet og gjort til fange. Sturla Bårdsson, en søstersön til Sturla-sönnerne, blev også taget til fange og endnu en tredje mand ved navn Tord Vivilsson; men alle andre, både mænd og kvinder, blev førte til kirken og indelukkede der.

Derpå bekendtgjorde Torvald, at Ravn skulde aflives. Da Ravn hørte denne dom, bad han om tilladelse til at gå til skrifte og lade sig berette. Derefter skriftede han for præsten Valde og bekendte for ham sin tro, modtog corpus domini[1], knælede til bön og fældede med stor anger tårer. Torvald opfordrede Kolbein Bergsson til at føre hugget mod Ravn, men han vilde ikke; da sagde Torvald til Bård Bårdsson, at han skulde dræbe Ravn. Ravn lagde sig ned på albuerne og støttede halsen mod et stykke drivtømmer; Bård huggede da hovedet af ham mod tømmerstokken; dette gik for sig under forskansningen, der hvor lyset var bleven set vinteren forud. Endvidere lod Torvald en fod hugge af Sturla Bårdsson og Tord Vivilsson. Disse begivenheder foregik mandagen i langefastens anden uge, 8 dage efter Mattias messe[2], samme vinter som Hall Kleppjarnsson var bleven dræbt i julefasten.

Efter at Ravn var bleven dræbt, plyndrede Torvald og hans folk gården Øre for alt det løsøre, som var indenfor husets vægge, både våben og klæder, husgeråd og fødevarer. Blandt dette rov tog Torvald og hans ledsagere den solsten, som biskop Gudmund havde givet Ravn. De bemægtigede sig et

[1] Herrens legeme, d. v. s. den hellige nadver. [2] M. m. er 24. febr.

Digitized by Google

fartöj, som kirken på Øre ejede, og ladede det med det gods, som de havde røvet. Da de var dragne bort, fandt huskarlene på Øre solstenen i strandbredden, på det sted hvor de havde ladet skibet. Denne hændelse forklarede mange således, at Torvald og hans folk ikke kunde tage solstenen med sig, fordi biskop Gudmund havde ejet den. Om foråret efter påske drog Torvald for anden gang til Arnarfjord og plyndrede da mange af Ravn-sönnernes tingmænd. Peter Bårdsson lod dræbe en af Torvalds tingmænd ved navn Hermund, som ofte havde været i Ravns fjendeskare.

Torvald sendte bud til Kår munk, at han skulde indlede forlig med Ravns frænder. Der blev da efter tilskyndelse af Tord Sturlason og Kår munk holdt et forligsmøde på Tingøre i Dyrafjord, hvor man forligtes angående disse sager på de vilkår, at Tord skulde træffe den afgörelse som han vilde. Tolv mænd gik ved håndslag i borgen for udredelsen af de böder, som Tord vilde pålægge Torvald, og den grad af straffrihed, som Tord vilde indrömme ham. På altinget næste sommer forkyndte Tord kendelsen. Den straf, som Tord Sturlason pålagde Torvald Snorreson, var, at han skulde forlade landet samme sommer og være borte 5 år, med mindre han besøgte paven og nåede forlig med ham, så at han fik afløsning af ham; da kunde han være borte 3 år. Når han kom tilbage efter at have været borte i denne tid, da havde han ret til ophold i Vatnsfjord, med besiddelse af hovedgården dersteds og hövdingskabet over tingmændene; men mellem Vatnsfjord-å i Bredefjord og Stige i Isafjord skulde han være ufredhellig[1]. Alle de, som havde været til stede ved Ravns drab, måtte aldrig komme i dette område, medmindre de mod deres vilje af storm på søen fordreves hertil, og da skulde de så snart som muligt drage bort i fulde dagsrejser uden forstyrrelse. Alle de tingmænd, som Torvald havde haft på dette område, skulde træde ud af hans tingkres. Følgende mænd skulde forlade landet og aldrig vende

[1] Vatnsfjord-å löber ud i en fra Torvalds hjemsted Vatnsfjord forskellig fjord af samme navn; afgörelsen gik ud på, at Torvald frit kunde bevæge sig i den nordlige og østlige del af Vestfjords-halvøen; i den vestlige del, hvor Øre var midtpunktet, måtte han ikke komme.

Digitized by Google

tilbage: Torgils østmand, Steingrim Asgeirsson, Tord Gunnarsson og Bård Bårdsson, og de skulde have forladt Vestfjordinge-fjærdingen i løbet af den første halve måned efter, at budskabet var nåt dem. Bjarne degn skulde være fredløs i hele landet[1]. Orm Skeggeson og Tord Steinsson måtte hverken opholde sig i Arnarfjord eller i Isafjord. Alle de andre mænd skulde rammes af en lignende herredsforvisning som Torvald, dog uden bortrejse fra landet, men der skulde betales bøder for dem alle, 3 hundred for hver mand, for at de kunde få ret til at opholde sig i landet.

I forbindelse med disse fredløshedsbestemmelser fastsatte Tord Sturlason 1 hundred hundreder i bod for Ravns drab. Denne sum skulde betales i varer og guld eller renset sølv; andet gods blot anvendes, når modtageren anså det for lige så godt. For Sturlas lemlæstelse fastsattes 60 hundred, for Tord Vivilssons 30 hundred, for anslag mod Peter Bårdsson 30 hundred. Ravns søstersön Magnus Tordsson, som havde påtale-retten efter Ravn, fik 30 hundred på grund af sit forhold til drabssagen; Ravns sönner var så unge, at de ikke kunde påtale drabet, men om dem bliver der dog senere noget at fortælle. Disse to hundred hundreder betaltes som det var bestemt[2]. Hvad Torvald havde røvet på Øre og andensteds i Arnarfjord, tilbagegaves, således som Tord havde foreskrevet. Torvald drog bort fra landet, gjorde en pilgrimsrejse til Rom og var borte tre år. Medens Torvald var borte, lod Peter Bårdsson dræbe Ime Torkelsson og hugge en fod af Jon Torsteinsson, fordi de havde ledsaget Torvald til Ravns drab og ikke betalt bøder herfor. Da Torvald havde været tre år udenlands, vendte han tilbage og boede i Vatnsfjord.

Sighvat Sturlason flytter til Øfjord.

På denne tid flyttede Sighvat Sturlason til Øfjord på nordlandet og opholdt sig den første vinter på Mödruvellir i

[1] „undtagen i Østfjordene" tilföjer den særlige Ravns saga. [2] Som oftere fremgår det ikke af teksten, hvilke „hundreder" talen er om —

Digitized by Google

Hörgådal hos sin måg Sigurd Ormsson[1]. Næste vinter drev han gården sammen med ham. Derefter købte han gården Grund i Øfjord, på den måde at præsten Runulv, som senere viedes til abbed, påtog sig gælden overfor Kalv Guttormsson og betalte for jorden[2]. Sighvat bosatte sig nu på Grund og boede der hele sit liv. Kalv Guttormsson købte Miklebø i Skagafjord og boede der, så længe han levede. På denne tid var der i Øfjord mange storbønder, og de var temlig fjendske overfor Sighvat; de mente, at han hverken ejede arv eller odel der i herredet. Da boede Jon Örnulvsson på Mödruvellir[3] og hans broder Torvard i Miklegård. Torvard ejede et sværd, som kaldtes Brynjebider; det havde Sigurd græker bragt med sig fra Miklegård[4], Svein Jonsson bygdebod havde det i Videnæs[5] og gav store hug dermed. Sighvats sönner Tume og Sturla gjorde bud på sværdet, men fik det ikke til købs; Torvard betænkte sig på at låne Sturla sværdet, og det blev ikke til noget. Sturla var 18 år gammel, da han en dag begav sig til Miklegård; to mænd fra Øfjord sluttede sig til ham. De red op foran dören, og Sturla gik ind, medens de andre blev siddende til hest udenfor. Sturla gik hen til husbondens plads og tog sværdet; han gik med det ud i forstuen for at se på det og drog det af skeden. Da kom præsten til[6] og greb fat i sværdet; han vilde forhindre, at det blottedes, og kaldte på huskarlene. Da kom Torvard til og sagde, at han skulde lade være at tage sværdet. Sturla bad ham låne sig det. Torvard svarede, at han ikke behandlede det således, at der var udsigt

alen vadmel? eller tre-alens ører? Under den første forudsætning er det samlede beløb 80 mark sølv eller c. 24000 kr. i vore penge, ellers tre gange så meget.

[1] Sml. hvad der foran s. 266 er fortalt om forberedelserne til denne flytning. [2] Den særlige Gudmunds saga tilföjer, at Sighvat til gengæld ved håndslag overdrog R. gården Saudafell, hvor han bosatte sig. [3] Dette Mödruvellir er forskelligt fra det vest for fjorden liggende M. i Hörgådal. [4] Dette Miklegård må være Konstantinopel; Torvards bolig af samme navn er derimod en gård i Øfjord. [5] D. v. s. i kampen mellem Kolbein Tumeson og biskop Gudmund; „bygdebod" er et tilnavn af samme art som „danebod". [6] D. v. præsten ved den på gården værende kirke.

Digitized by Google

dertil, og sagde at han på ingen måde skulde få det. Da strömmede husets folk til, både mænd og kvinder, og forsøgte alle at få sværdet fat, så at stimlen trængtes hen mod udgangen. Sværdet blev da vristet fra ham. Sturla holdt øksen Svedja under sin arm; den greb han og svingede den mod Torvard, uden at bryde sig om enten eggen eller bagsiden vendte frem; øksenakken ramte Torvard i hovedet og tilföjede ham et stort hudsår; hjærneskallen rævnede[1] og Torvard faldt i besvimelse og lå længe som død. Husfolkene tumlede med ham, men Sturla med sine ledsagere red hjem til Grund.

Da Sturla kom hjem, spurgte Sighvat, om der var noget nyt. Sturla svarede, at han kunde ikke berette nogen nyheder, men hans ledsagere fortalte hemmelig Sighvat, hvad der var sket. Da han erfarede dette, spurgte han Sturla, om det var sandt, at han havde dræbt eller såret en af de anseteste bønder i Øfjord. Sturla svarede, at han desværre formodede, at han ikke var død. Da begyndte Sighvat at udskamme Sturla på det stærkeste og truede ham med bortvisning. Tume blandede sig da i sagen og sagde, at flere skulde få den behandling at blive pryglede, og at det havde vist sig, at med det gode kunde man ikke få bønderne pålidelige. Tidlig næste morgen var Sturla oppe og gik over gulvet. Sighvat spurgte, hvem det var. Sturla nævnede sit navn. Sighvat bad ham gå ind i sængekamret til sig. Da han kom derind, tog Sighvat til orde: »jeg er ikke så utilfreds med dette, som jeg lader, og jeg skal udjævne sagen; men lad, som om du intet ved herom«. Derpå sendte Sighvat bud efter Torvard i Saurbø, og han fik bragt et forlig til veje; 30 hundred[2] blev bestemt som erstatning, men denne sums udredelse forhaledes.

Strid mellem Midfjordinger og Viddøler.

Herefter eller lidt för var stridighederne vestpå i bygderne mellem Midfjordingerne og Viddølerne[3]. Den gang

[1] Dette kan dog næppe tages bogstavelig, sml. det fg. [2] Vel 30 hundred alen vadmel. [3] De to bygder hører til de vestligste i Nordlændinge-fjærdingen.

Digitized by Google

boede på Bredebolstad i Vatnsdal Eyjulv Kårsson, en sön af Kår munk og Arnleiv, datter af Jon Hunrødsson; han var en stor og kraftig mand, dygtig til alt. Han havde to halvbrødre på mødrene side Jon og Eyjulv, som var sönner af Ufeig. På den tid boede på Asgeirså deres morbroder Tord, på Torkelshvål Illuge Bergtorsson, på Bredebolstad i Vesterhop deres frænde Torstein Hjalmsson, og i hvert hus sad da Hunrødlinger. På Mel i Midfjord boede Torgils Kalvsson, som var gift med Torunn, datter af Magnus Olavsson og Sturla-sönnernes moster Gudrun; der på gården opholdt sig Torunns brødre Olav, Kodran og Egil, som var store og stærke mænd. På Reykir boede Gisl Bergsson; han havde sönnerne Kalv, Gudmund, Steingrim, Erik, Ulvhedin og døtrene Torhild, som var moder til Björn Sæmundssons frille Gudrun, og Vigdis, som var Sturla Sighvatssons frille. På Os boede Torbjörn Bergsson, fader til Teit og Margret. Der var da fuldt op af raske mænd i Midfjord. Torhild Gislsdatter var da enke, og man sagde, at Eyjulv Kårsson var noget letfærdig i omgang med hende; derover var hendes brødre misfornöjede, og der rådede som følge heraf stort fjendskab mellem bygderne. I Midfjord opholdt sig en mand ved navn Tanne, sön af Bjarne Kalvsson; han satte ondt mellem folk ved ufordelagtig omtale og digtede nidviser. Følgende vise, som var digtet om Gisl-sönnerne, dukkede op i Midfjord:

41. Fem dumklodsede fyre
fødtes på én gård, — såre
kejtede er de i kampen,
kan ikke slå, de tåber.

Bedre burde de været,
bare lyder har de;
tit med liden lykke
. . . . . [1].

Til hævn for denne vise dræbte Gisl-sönnerne en mand. Nu skød på ny bagtalelse og utilbørlige ord op. Viddølerne fandt på den spot, at de sagde de vilde lave en hoppe af Midfjordingerne: Torbjörn Bergsson skulde være ryggen i hoppen, hans broder Gisl hestetöjet, Gisls sönner fødderne, Olav Magnusson låret, men Tanne Bjarneson bagen, da han tilsølede alle, som havde med ham at göre, ved sin bagtal-

[1] Versets sidste linje mangler.

Digitized by Google

else. Denne sladder og meget andet af samme slags, som løb om, bevirkede et så heftigt fjendskab, at der var fare for et sammenstød. Snorre Sturlason havde de fleste tingmænd i bægge herreder, og folk mente, at det tilkom ham at tilvejebringe forlig. Snorre red da derhen, men havde kun få mænd med sig og sendte bud til Videdal om, at de alle — Eyjulv Kårsson, Torstein Hjalmsson, Tord og Illuge Bergtorsson — skulde møde på Mel i Midfjord. De kom til Midfjord i et antal af henved 70 mand. Midfjordingerne mødte mandstærke på Mel. Snorre søgte at bevæge dem til forlig, men de var uvillige.

Da Viddølerne ankom, steg de af hestene og gik ind på hjemmemarken. Midfjordingerne løb imod dem, og det kom straks til kamp; bægge parter var meget ophidsede. Snorre råbte til dem, at de skulde holde op at slås, men ingen brød sig om, hvad han sagde. Torljot fra Bretaløk begav sig til Snorre og opfordrede ham til at skille dem. Snorre svarede, at han ikke havde folk nok dertil, overfor deres uforstand og hidsighed. Torljot brugte hårde ord mod Snorre. Derefter løb Torljot hen til hestene, løste dem og drev dem ind blandt de kæmpende. Viddølerne veg da tilbage langs marken og ned over grusskrænten; de fik der fat i deres heste og red over åen. I kampen faldt Torbjörn Bergsson, som blev dræbt af en mand ved navn Bergtor; Viddølerne sagde, at hoppen slog bag op, fordi ryggen knækkedes på den. Illuge Bergtorsson mistede en fod, og nogle mænd på bægge sider blev sårede. Midfjordingerne kalder det sted for Torsteinssti, hvor Torstein løb ned af grusskrænten, og Girdenevs-gade, hvor Tord løb ned[1]. Midfjordingerne hidsede Snorre til at forfølge dem til hest, og Teit dadlede ham meget, fordi han ikke vilde øge vanskelighederne. Der var nu truende spænding mellem bygderne, men uden noget senere angreb.

[1] Tord på Asgeirså må altså have båret dette tilnavn (girðinefr), som måske kan gengives „gjord-næse“ (af *girði* ɔ: tøndebånd, vidje).

Digitized by Google

Eyjulv Kårsson dræber Torarin i Snoksdal.

En mand ved navn Torarin, en sön af Grim Eldjarnsson, boede i Snoksdal; han var en anset bonde og var gift med Steinunn, datter af Brand fra Fellsende. Torarin var ven og frænde af Gislungerne, han gav dem mange fødevarer til deres vagthold, lånte dem våben og ydede sine frænder åbenlys bistand. Snorre fik Midfjordingerne og Viddølerne forligte og afgjorde alle de sager, som de havde udestående efter sammenstødet på Mel, både drab og sår. Derefter flyttede Eyjulv Kårsson til Vestfjordene og ægtede Ravn Sveinbjörnssons datter Herdis; med hende fik han gården Stakkar på Raudesand. Medens Eyjulv opholdt sig på Øre hos sine svogre, fik han lyst til at rejse til Videdal på nordlandet i sine forretninger; han havde en skare mænd med sig og deriblandt hans svoger Sveinbjörn. På tilbagevejen drog de gennem Haukadalsskard og gjorde et ophold nedenfor gården Snoksdal[1]. Da sendte Eyjulv bud op til gården efter præsten Gelle Höskuldsson, som forrettede tjæneste der. Eyjulv kaldte sin følgesvend Torberg til sig og talte i enrum med ham. Han bad dem[2] derpå begive sig til gården og bede husbonden Torarin om at låne dem heste ud til Holmlater; de havde i sinde at drage til Øre[3] og derfra til søs hjemefter. Sveinbjörn Ravnsson ledsagede Torberg, desuden en nordlænding og endnu en fjærde mand. Da de kom til gården, kaldte de bonden Torarin ud. Han gik ud fulgt af Helge degn, sön af Einar Bjarneson fra Kvennabrekka. Torberg bad Torarin om hestene; han sagde, at de var oppe i halsen[4]. Torberg sprang af hesten og bad ham vise sig hestene. Torarin gik frem foran husvæggen med en økse i hånden, han rakte hånden ud mod hestene. Torberg huggede da armen af ham nedenfor albuen, øksen ramte lysken ovenfor hoften og trængte der ind i legemet. Da løb degnen til og vilde hjælpe husbonden, han bar sværd og et rundskjold.

[1] Haukadalsskard er et pas, som forbinder nordlandet med Dala syssel på vestlandet; i D. er Snoksdal beliggende. [2] „dem" synes efter det følgende ikke at kunne omfatte præsten, hvis stilling er noget uklar. [3] Dette Øre er en gård i Snefjældsnæs syssel, som ved den store Bredefjord er skilt fra Vestfjord-halvøen. [4] Hals betegner höjderyg.

Digitized by Google

Gudmund nordlænding stak efter ham, stødet prellede af mod skjoldet, men trængte ind i brystet ovenfor brystvorten. De angrebne gik ind, men Torberg og hans ledsagere vendte tilbage til Eyjulv og sagde præsten, at husbonden fandt det var på tide, at han vendte hjem. Eyjulv og hans mænd red nu bort. Torarin og Helge blev berettede af præsten og døde bægge i løbet af dagen, Torarin levede længst af dem.

Torarins kone Steinunn bad Tord Sturlason forfølge Torarins drab for domstolene og gav sig under hans beskyttelse, ti Sighvat var den gang på nordlandet og hans sönner Sturla og Tume var unge[1]. Dufgus Torleivsson boede på Saudafell, men forholdet mellem ham og Torarin havde været dårligt[2]. Tord indstævnede sagen for altinget, og både Torberg og Gudmund gjordes fredløse. Sveinbjörn aflagde ed på, at han havde intet vidst om drabet. Eyjulv måtte bøde, fordi han ansås for skyldig i anslag mod deres liv. Sighvat modarbejdede snarest søgsmålet, da han var utilfreds med, at Tord blandede sig i sagen; og han skaffede Torberg ombord på et skib i Østfjordene.

Eyjulv Kårssons strid med Gisle Markusson.

Dette forår bosatte Eyjulv sig på Stakkar på Raudesand. Hans følgesvende var Gudmund den fredløse og en anden mand ved navn Okse, en nordlænding. I Saurbø på Raudesand boede den gang Gisle Markusson, og han og Eyjulv kom ikke godt ud af det sammen; naboskabet gav anledning til megen uenighed, både angående kvæggræsning og andre ting. Gisle beskyldte Eyjulvs følgesvende for at dåre kvinder, hvis forførelse mishagede ham, og der opstod mellem dem heftigt fjendskab. En jul kom folkene fra Stakkar til gudstjæneste. Gisle fik at vide, at de var i kirken. Han sendte en mand for at aflåse kirken; Eyjulv var derinde, men Gudmund opholdt sig i omgangen[3], da han ikke havde ret

[1] Tórarin har formodenlig været Sighvat Sturlasons tingmand. [2] D. T. s. var en søstersön til Sturla-sönnerne. [3] Ved „omgangen" forstås det såkaldte *skot* (udskud), en lavere tilbygning eller overdækket gang, der løb langs væggenes yder- eller inderside.

Digitized by Google

til at betræde nogen kirke. Gisle og hans folk greb til våben og begav sig til kirken; Eyjulv bad dem tilstå sig fred, men det blev afslået. Gudmund gik ud af omgangen og bragte Gisle sit hoved[1], men Gisle svarede, at det vilde han modtage; han opfordrede da en af sine huskarle, som Gudmund tidligere havde mishandlet, og for hvem han havde forført en kvinde, til at dræbe ham. De førte ham op hinsides gærdet og dræbte ham der. Eyjulv slap ud af et glasvindue på østsiden af kirken, og løb ud til Stakkar og ind i et kastel, som han havde der. Gisle og hans folk drog derud og angreb ham i kastellet. Der var hos ham hans tjænestekarl Torstein stam[2] og en tjænestekvinde Torbjörg. Eyjulv forsvarede sig tappert, Torstein derimod spurgte, om han ikke skulde fodre kvæget; Eyjulv svarede, at han kunde gå, hvorhen han vilde, og den tilladelse benyttede han. Derom blev dette kvædet:

42. Haser bort fra sin husbond haren smurte i faren;
hjærtet ved ballerne bævred, bange og rystende hang det.
Taprere end Torstein tyktes hun, den smykte kvinde; — hårdt og heftigt hørte jeg angrebet førtes.

Det lykkedes ikke at overvinde Eyjulv, og Gisle og hans folk trak sig tilbage. De af Eyjulvs mænd, som befandt sig i kirken, tilstod man fred. Eyjulv begav sig efter dette nordpå til sine svogre på Øre, og forholdet imellem dem var meget spændt. Man søgte at forlige dem, og et forligsmøde næste forår i Talknafjord blev bestemt; indtil bægge parter kom hjem, skulde der være stilstand. De blev ikke forligte; Gisle og hans ledsagere sprang op og drog hjem, men Eyjulv og hans mænd forfulgte dem ud på Sand[3]. Da de kom til Saurbø, havde Gisle og hans folk rustet sig til forsvar oppe på husene og indrettet sig et godt værn ved hjælp af tømmer. Eyjulv og hans mænd havde vanskeligt ved at angribe og lejrede sig omkring forskansningen; folk kom da til og søgte at tilvejebringe forlig. Eyjulv og hans ledsagere manglede fødevarer og begav sig til kostalden for at tage et

[1] Sml. s 274, anm. 1. [2] stammende. [3] D. v. s. Raudesand; der ligger Gisles i det følgende nævnte gård Saurbø.

Digitized by Google

kvæghøved. Eyjulvs broder Jon Ufeigsson var den første, der gik ind i stalden; der var til stede Gisles røgter, som stod i okse-båsen. Han huggede efter Jon og ramte kinden, så at den gennemskares og to kindtænder sloges ud og han faldt ud i armene på sine mænd. Røgteren løb ind gennem stalden og ud af ladevinduet og derfra op i forskansningen. Og det er den almindelige mening, at næppe har to mænd opført sig mere forskelligt end Gisles og Eyjulvs røgtere.

Da fik endelig Steinulv præst forligt dem, således at Snorre Sturlason skulde kende i sagen og angående Jons sår. Eyjulv flyttede efter deres forlig bort fra Raudesand og købte Flatø i Bredefjord, hvorhen han flyttede og boede der. Til ham kom Aron, en sön af Hjörleiv og Sigrid, som var datter af Havtor, en sön af Bård den sortes sön Aron. Eyjulvs hustru Herdis var datter af Ravn, som var sön af Bård den sortes sön Sveinbjörn. Aron var bleven opfostret hos den ypperlige mand Torlak Ketilsson i Hitardal[1]; han og Sturla Sighvatsson var fostbrødre, indtil Sturla 15 år gammel forlod Hitardal og rejste til sin fader, men Aron til Eyjulv i Flatø, og inden de skiltes, opstod mellem dem nogen tvedragt. Aron var en broder til Olav, som senere blev abbed på Helgafell.

Snorre Sturlasons strid med Magnus gode.

Kort efter dette hændte det sig en sommer på tinget, at Snorre Sturlasons bod og Alsherjar-boden, som tilhørte Magnus gode, en sön af Gudmund gris og Jon Loftssons datter Solveig, stod nærmest ved hinanden[2]. Snorres følgesvende var Valgard Styrmeson og Herburt, en Tysker, som forstod sig udmærket på fægtning med rundskjold. De gik sammen med nogle andre til Magnus bod, og af en brændestabel huggede de sig køller, som man den gang plejede at bære ved

[1] Torlak Ketilsson er nævnt s. 197, sml. om ham smsteds anm. 1.
[2] Alsherjar-boden tilhørte alsherjar-goden, d. v. s. besidderen af det fra Islands første landnamsmand Ingulv nedarvede Kjalarnæs-godord, hvem indvielsen af altinget tilkom. Magnus' tilnavn gode hentyder snarere til denne værdighed end til egenskaben „god"; *alsherjar* betyder egenlig „fælles", „almindelig" og lign.

Digitized by Google

domstolene. Erlend ryghul, en Hjaltlænding, som var bryg-ger der og passede brændet, løb til og vilde forhindre, at brændet blev trukket bort. Det blev sagt Magnus, at de havde fat på hinanden derude og at der skete overfald. Han bød sine mænd ile til og løb selv først ud. Da han kom ud, havde Herburt draget sit sværd og vilde hugge Hjaltlænd-ingen ned. Magnus greb med de blotte hænder om sværdet og stansede hugget, men fik store skrammer på hænderne. Det blev nu mældt Sæmund, at man havde såret Magnus. Sæmund nølede, indtil hans sön Povl spurgte, om han vilde sidde stille, selv om hans søstersön Magnus blev dræbt uden-for. Da sagde Sæmund, at hans mænd skulde tage deres hærklædning. Det blev ligeledes mældt Snorre, at hans folk blev pryglede derude; alle greb da til våben og løb ud i strædet mellem boderne, hvor de fylkede sig. Snorre sendte bud til sine brødre Tord og Sighvat, som bægge kom med deres mænd; Sighvat syntes, at Snorre kun dårlig havde holdt stand, indtil han kom. Nu strömmede hele tingfor-samlingen til, og hver hjalp sin ven. Bægge parter var meget mandstærke, men dog havde Sæmund langt de fleste folk. Torvald Gissursson optrådte som mægler og mange andre med ham. Povl Sæmundsson og Loft biskopssön hidsede mest til angreb, men Torvald fik dog tilvejebragt stilstand for nogle dage. Alle hövdingerne sendte da bud hjem efter forstærkning. Tord Sturlason sendte Tord Kol-björnsson efter sin sön Bödvar. Om fredagen red han fra Tingvold ud til Stad, og om lördagen ved nôntid[1] var Böd-var på Ø-sandene med halvandet hundred mand; men da kom der bud til ham om, at de var forligte[2]. Afgörelsen lød på, at Sæmund skulde bestemme så store böder som han vilde, men alle arter fredløshed var udelukkede. Bønder fra Akra-næs gik i borgen for Snorre. Da Sæmund vendte tilbage til sin bod, sagde en af hans mænd, at det nu var gået som oftere, at Sæmund alene havde ære af sagen. Sæmund svar-ede: »til hvad nytte er det at sige sligt, disse brødre trænger

[1] Omtr. kl. 3 eftm. [2] Angivelsen skal fremhæve rejsens hastighed. Gården Stad, hvor Tord og Bödvar boede, ligger på sydsiden af Sne-fjældsnæs-halvøen, og Ø-sandene må være en strækning af kysten her.

Digitized by Google

sig således frem, at næsten ingen kan holde dem stangen«. Folk forlod derefter tinget, og Snorre var ilde tilfreds.

En kvinde ved navn Jorunn den rige boede på Guvunæs; hendes gård styrede sammen med hende en mand ved navn Atle, han havde brødrene Svart og Erik, alle tre var de sönner af Eyjulv Ublaudsson. På denne tid døde Jorunn og efterlod sig ingen sikker arving; hun var i ting med Magnus, som agtede at inddrage arven og overlade hendes frænder så meget som han fandt for godt. Da Snorre erfarede dette, sendte han Starkad Snorreson sydpå til Næssene[1]; da Starkad kom tilbage, havde han med sig en mand ved navn Kodran, en landstryger, som Snorre erklærede for Jorunns arving, og fordringen på denne arv lod han sig overdrage af Kodran. Om foråret, da stævningsdagene indtraf, rejste Snorre sydpå til Seltjarnarnæs og havde to færger med sig fra Akranæs, og på hver af dem 40 mand. Der var kun få, som vidste, at de rejste sydpå til næsset, og de kom ganske uventet til Magnus. Snorre stævnede Magnus til Tværå-ting og anlagde skovgangssag[2]. Magnus svarede, at han ikke hørte til dette ting, men Snorre forlangte, at han her skulde føre sit forsvar. Derefter drog Snorre hjem; han gennemførte sin sag på Tværå-ting og Magnus dömtes fredløs skovmand. Bægge parter rustede nu stærkt til altinget. Snorre lod opføre en bod ovenfor lovbjærget, som han kaldte Gryla. Snorre red til tings med 6 hundred mand, og i hans skare var der 80 østmænd, fuldt rustede med skjolde. Bægge hans brødre var der med stort følge; de var alle vest for åen[3]. Der hersk-

[1] Ved „Næssene" (incl. Guvunæs) forstås egnen omkring Reykjavik i det sydvestlige Island; på Seltjarnarnæs (måske på Ingulvs landnamsgård Reykjavik) boede altså Magnus gode. [2] Tingstedet for Tværå ting lå i Borgarfjord på grænsen mellem syd- og vestlandet. [3] Til forståelsen af dette sted må fremhæves, at lovbjærget — i modsætning til hvad man tidligere antog — har ligget på Almannakløftens skråning vest for Øksará; nordfor lovbjærget byggede nu Snorre boden Gryla (ɔ: skræmsel), fordi han ikke som för vilde være nabo til Magnus' øst for åen liggende Allsherjarbod. De 80 østmænd er norske, på Island overvintrende købmænd. Tekstens „østmænd", som fremtidig bibeholdes, er i det foregående adskillige gange (s. 123, 126, 140, 143, 198, 219, 253) gengivet med „Nordmænd".

Digitized by Google

ede under tinget en truende spænding. Biskop Magnus lykkedes det at forlige dem; han indløste jorden Guvunæs til bedste for Atle og lagde da en melafgift på landet. Denne sag skaffede Snorre stor anseelse, og derved fremmedes hans betydning mest her i landet; han blev en god skjald, var knnstfærdig i alt hvad han vilde foretage sig, og kunde give ypperlig anvisning til alt hvad der skulde udføres. Han digtede et kvæde om Håkon galen[1], og jarlen sendte til gengæld herud som gave sværd, skjold og brynje. Derom kvad Måne[2] dette:

43. Fagert fæmon Snorre
fik, som jarlen skikked,
hurtig der undtes den herre
hæder: gode klenoder.
Både fik den bolde
brynje og sværd foræret;
skjold blev ham også skænket;
skjalden[3] har det erfaret.

Jarlen skrev til Snorre, at han skulde rejse udenlands, og lovede at vise ham stor hæder. Det havde Snorre også stor lyst til, men jarlen døde på denne tid, og dette forhalede hans bortrejse i nogle år, men dog havde han bestemt at rejse, når tiden var belejlig.

Sæmund Jonssons overgreb mod de norske købmænd.

På denne tid rejste Povl Sæmundsson udenlands. Da han kom til Bergen, drev bymændene megen spot med ham og sagde, at han vistnok tænkte på at blive konge eller jarl over Norge; nogle lod, som om de truede ham, og sagde, at det ikke var rådeligt at vænte, indtil han rejste en oprørsflok[4]. Pa grund af den forhånelse, som Povl fandt sig ud-

[1] Jarlen Håkon galen var Sverres søstersön, men stammede på fædrene side fra Sverig og var gift med Kristine, en søsterdatter af Sverres svenskfødte dronning Margrete; efter H.s død 1214 ægtede Kristine lagmanden i Vester-Gøtland, den svenske stormand Eskil (Askel). [2] Måne, om hvem for resten intet vides, var skjald hos den norske konge Magnus Erlingsson. [3] „Skjalden", d. v. s. „jeg" (digteren af dette vers). [4] Disse spotterier sigter til, at Odde-slægten roste sig af sit slægtskab med det norske kongehus, som bestod i, at Povls oldefader, Sæmund frodes sön Loft, i Norge var bleven gift med en kvinde, som senere viste sig at være en datter af kong Magnus barfod. Sml. s 52. Povl kunde altså for så vidt optræde som tronprætendent.

Digitized by Google

sat for, tog han plads på et lastskib, som skulde gå nordpå til Trondhjem, til kong Inge. Syv lastskibe i følge sejlede forbi Stad[1], et af disse førtes af Aslak Hauksson, men alle disse skibe forliste og hvert mandsbarn ombord. Da Povls fader Sæmund erfarede dette, blev han meget forbitret og erklærede, at Bergensboerne havde voldet Povls død.
1217. Han samlede en stor skare folk og drog ud til Eyrar[2], hvor han rettede disse beskyldninger mod Bergensboerne og stillede den betingelse, at østmændene skulde forpligte sig til at betale ham så store bøder som han vilde pålægge dem. Mange mænd, og især hans broder Orm, som optrådte bedst af hele Oddeslægten, søgte at berolige ham, men intet hjalp. Sæmund beslaglagde der 3 hundred hundreder[3] for købmændene.

Til Vestmanna-øerne kom der en stor knar[4], som havde sejlet på Grönland; styresmændene hed Grimar og Sörle; Sörle var fra Hardanger. Sæmund pålagde dem, ligesom alle andre, bøder. Sörle havde om vinteren ophold hos Orm og var meget utilfreds over det mistede gods. Grimar og temlig mange østmænd med ham drog om foråret til Odde og indtog en meget truende holdning; man antog det for sikkert, at de havde til hensigt at angribe Sæmund, hvis deres styrke var tilstrækkelig; men der var mange folk til stede. Slemme var de at have med at göre for landets beboere. Orm havde købt tømmer af dem til tag for sin kirke, men tømret var ikke ført til land. To år för kom biskop Magnus tilbage[5]. Om somren, för Grimar og Sörle sejlede bort, begav Orm sig ud til øerne[6] for at hente det tømmer han havde købt. Da han kom derud, spurgte han Sörle, om han vilde låne ham skibsbåden; han svarede, at han vilde låne ham den, hvis det behøvedes, Om dagen, da Orm beredte sig til at drage afsted, løb Grimar imod ham og hug-

[1] Forbjærget Stadtland. [2] Det nuværende *Eyrarbakki* (Ørebakke), sydkystens vigtigste handelsplads. [3] Utvivlsomt 3 h. h. alen vadmel. [4] Handelsskib. [5] Biskop Magnus Gissursson tiltrådte sit embede 1216; denne begivenhed benyttes her, på en noget besynderlig måde, som kronologisk holdepunkt. [6] D. v. s. Vestmanna-øerne, som ligger ud for Islands sydkyst, ikke langt fra Sæmunds gård Odde og Orms gård Bredebolstad.

Digitized by Google

gede ham banehug. Derefter vendte han sig mod hans sön Jon og sagde, at han skulde ikke have lang tid til at begræde sin fader, og dræbte ham; både han og hans fader havde indvielse som messedegn. Skegge præst huggede efter Ivar Sörleson og sprang derefter op på en raftestabel, hvorfra han forsvarede sig. Ivar Sörleson dræbte ham. Her faldt også Torleiv fra Kollabø, han var degn og gift med Gudny, en datter af præsten Endride Steingrimsson. Efter dette tillod østmændene ikke, at noget fartöj forlod øerne, för de selv var sejlede ud.

Da disse begivenheder rygtedes, forekom de vigtige og sørgelige. Sæmund handlede bravt ved at tilstå Orms uægte börn hele arven efter ham. Torvald Gissurssons sön Björn var bleven gift med Orms datter Hallveig; de boede på Stokksøre og havde en sön, som hed Kløng. Næste forår efter Orms drab flyttede Björn til Bredebolstad og overtog den husholdning, som Orm havde haft, og ligeledes Dalverjagodedömmet; han havde nu rådighed over Kolskeggs midler og det meget gods Orm havde ejet[1]. Han førte nu et stort hus, ansås for vel skikket til höving og var fuld af iver og heftig i sindet. Han red nordpå til sine frænder Kalvssönnerne i Midfjord og begav sig derfra til Bjarg, hvor han drog en østmand, som efter hvad der var sagt ham var en frænde af Sörle, ud af kirken og lod ham dræbe. Borghild, som havde været Orms frille, havde gården Vellir og meget andet gods, hun udstyrede Orms datter, men noget fik hans sönner. Orm havde en datter Gudrun, som havde en særlig moder, hun blev gift med Holmstein Grimsson; deres sön var Grim præst. Sæmund behandlede alle Orms börn godt.

Snorre Sturlason rejser udenlands.

Den sommer, da Orm blev dræbt, bestemte Snorre sig 1218.
til at rejse bort; han overdrog ved håndslag sin broder Tord bestyrelsen af al sin ejendom, men husholdningen på Reykjaholt overlod han sin moder Gudny, hun havde tidligere forestået husholdningen på sin sön Tords gårde Stad og Øre.

[1] Kolskegg den rige var Hallveigs morbroder; sml. s. 249.

Digitized by Google

Samme sommer, för bortrejsen, bortgiftede Snorre sin datter Hallbera til Magnus Åmundesons sön Arne; deres bryllup stod i Reykjaholt. Arne fik gården Brautarholt i fællig med hende og meget andet gods. De opholdt sig som oftest det år i Reykjaholt, ti det ægteskabelige samliv afbrød hun, når de ikke var der. Snorre erfarede ikke Orms drab, för han kom til Norge; han sejlede nemlig ud fra Hvitå[1]. Oddeslægtens forhold blev strængt bedömt og den beslaglæggelse af gods, som havde fundet sted på Eyrar, og man svarede de mænd afvisende, som forlangte böder for Orms drab. Da Snorre kom til Norge, var herskere over landet kong Håkon og Skule jarl. Jarlen tog udmærket godt imod Snorre, som tog ophold hos ham, men Ingemund Jonsson og Brand Gunnhvatssons sön Arne, som var rejst fra Island sammen med Snorre, drog på pilgrimsfærd. Snorre forblev om vintren hos jarlen, men næste sommer drog han østpå til Gautland, hvor han besøgte lagmand Askel og fru Kristin, som havde været gift med Håkon galen. Efter Håkon jarls anmodning havde Snorre digtet for ham om hende det kvæde, som hedder Andvaka[2]; hun gav Snorre en ærefuld modtagelse og tildelte ham mange hædrende gaver. Hun gav ham det mærke[3], som Sveakongen Erik Knutsson havde ejet, og som han förte, da han fældede kong Sørkve på Gestilren[4]. Snorre vendte om høsten tilbage til Skule jarl og var næste vinter der, hvor han blev særdeles vel behandlet.

Biskop Gudmund tages til fange, men befries af sine venner.

Samme sommer som Snorre rejste bort, kom biskop Gudmund tilbage og begav sig til sin bispestol. Han indrettede en skole på Holar, med Tord upse[5] som forstander; der strömmede da mange folk til biskoppen og det så ud til at

[1] H. falder i Borgarfjord på vestlandet. [2] D. v. s. „nattevågen". Navnet hentyder rimeligvis til den anstrængelse, som kvadets istandbringelse havde krævet. [3] d. v. s. fane. [4] Slaget på Gestilren (i Vestergøtland) stod år 1210 mellem kong Sverker, som støttedes af de danske, og det rivaliserende, fra Erik den hellige nedstammende kongehus. [5] *Upsi* er navnet på en torskeart (gadus virens).

Digitized by Google

blive bekosteligt. Arnor trak da folk til sig og kom om natten til Holar. De greb biskoppen i hans sæng og slæbte ham ud gennem husene; han satte hænder og fødder mod dörstolperne og bræddevæggene, men de trak så meget des hårdere, så at der var fare for store beskadigelser. De fik ham om morgenen bragt ud af husene, lagde ham da i en slæde og kørte med ham til Arnors gård Ås. De fordrev fra bispegården alle de folk, som var biskoppen velvillige, også skolemesteren og alle skolesvendene[1], og truede med at opbrænde skolen og alle dem, der var derinde. Skolemesteren begav sig da til Valla-Brands sön Eyjulv på Vellir og underviste der mange drenge om vinteren. Den vinter tilbragte biskoppen på Ås, behandlet som en voldsmand og holdt i fængsel. En tjæner var hos ham og aldrig kunde han frit gå bort for at forrette sin nødtørft[2]. Næste sommer bar de ham på en båre til Hvitå. I denne færd led han en så hård medfart, at folk frygtede for ben-brud; hestene, der bar ham, dreves så hurtig frem, at båren brast i stykker og biskoppen slæbtes over sten og slette. uden at nogen hjalp ham. Den sommer skaffede Arnor sig skibslejlighed og havde bestemt, at biskoppen skulde hermed sendes bort fra landet, hvad enten det var med eller mod hans vilje. Arnor sad nu der[3] om somren og biskoppen holdtes under bevogtning der.

Den gang boede, som för er sagt, Eyjulv Kårsson i Flatø. Han tog sig det nær, at biskoppen var tvang underkastet. Han sendte derhen en dreng, som hed Skuma den lille, han var dog ikke så ung som han var lille af vækst. Han opholdt sig på Hvitåvellir om somren og løb ærinder for folk; han var sædvanlig i nordlændingernes bod, hvor biskoppen var. De havde indrettet sig vest for Hvitå under Tjodulvsholt[4], hvor nu husene ligger[5]. Indgangen var midt på boden og vendte op mod holtet; biskoppen var i den

[1] Disciplene. [2] Muligvis har dog dette sted oprindeligt lydt „. . *uden* for at etc.“ [3] D. v. s. ved Hvitåvellir, den havn, hvorfra afrejsen skulde foregå. [4] Holt betegner en nøgen banke. [5] Disse huse må efter deres beliggenhed svare til den nuværende gård Ferjukot; gården Hvitåvellir ligger derimod på den anden side åen; det kort efter nævnte Ferjubakke er en gård sydvest for Ferjukot.

Digitized by Google

ende af boden, som var længst fra åen, og hans skindkoje stod ved gavlen, således at hovedfjælen vendte ned mod Ferjubakke. Om somren efter Marie messe begav Eyjulv Kårsson sig fra Flatø sydpå til sin svigerinde Gudrun på Øre og fik sig der heste[1]; de var 5 eller 6. De red sydpå over heden og videre over Myrerne[2], indtil de kom til Eskeholt. Der boede en mand ved navn Gudmund, han skjulte Eyjulv og hans følge i sit fårehus og underrettede biskoppen om, at Eyjulv var kommen. En nat blev det uvejr med regn og sneslud. Da red Eyjulv og hans mænd til Hvitåvellir og sendte en af deres ledsagere forud til Skuma; han gav dem besked om forholdene, at 6 mænd vågede over biskoppen, men de havde søgt ly i boden. Da Eyjulv og hans folk kom, var de faldne i sövn og snorkede stærkt. Det var regn. Eyjulv løsnede den nedre kant af tæltdækket ved biskoppens hoved og fjærnede de huder, som var ophængt både indvendig og udvendig; han tog biskoppen i sin favn og gik med ham bort fra boden. De iførte ham så de klæder, som de havde haft med til ham, en korkåbe og en hvid kjortel, og red bort med ham ud på Myrerne. De sagde, at de intetsteds traf morads pa Valbjarnarvellir[3], men liglys[4] brændte fra deres spyd, så at de lyste. Skuma den lille lagde sig i biskoppens skindkoje, og om morgenen sagde vogterne, at den skæggede[5] sov længe; andre sagde, at han måtte være syg, da han ikke passede sine andagtstider. Nogle gik da hen og tiltalte ham. Skuma sagde, at biskoppen var borte og at Eyjulv Kårsson havde hentet ham, han antog, at de nu var komne i det mindste hinsides Langevatnsdal[6]. Dette blev mældt Arnor, som blev meget utilfreds

[1] G. var søster til Ravn Sveinbjörnsson og gift med præsten Såm Simonsson; ægteparrets gård Øre må være en af de to således benævnte gårde på Snefjældsnæs, det nuværende Narvøre, den anden gård, det nuværende Hallbjarnarøre, tilhørte Tord Sturlason. [2] Myrerne *(Mýrar)*, d. v. s. moserne, er navnet på et sumpigt landskab på Borgarfjordens nordside. [3] V. er nu en gård på Mýrar, her synes det at betegne en landstrækning. [4] „Liglys" er den ordrette oversættelse af *hrælog*, som betegner en atmosfærisk lysning som „lygtemænd" eller lign. [5] *Kampi*, åbenbart et øgenavn for biskoppen. [6] L. er et pas, som forbinder Mýrar med det nordligere Dala syssel.

Digitized by Google

herover; nogen forfølgelse skete dog ikke, da de ikke vidste, om biskoppen havde taget vejen ud over Myrerne eller vestpå i Dalene. Arnor opgav sin udenlandsfærd og rejste nordpå til Skagafjord, hvor han var om vinteren. Biskoppen og hans ledsagere rejste uden at stanse vestefter til Gudrun Sveinbjörnsdatter på Øre og gik der ombord på et fartöj, som førte dem til Flatø. Der var de kun kort tid og drog så ind til Kerlingarfjord[1], hvor de skjulte sig i skovene, indtil de fik at vide, at Arnor og hans mænd ikke anstillede nogen forfølgelse.

Biskop Gudmund flakker hjemløst om.

För sidste Marie messe sendte biskoppen bud til præsten Oddleiv i Mule på Skalmarnæs, om at han vilde holde gudstjæneste der Marie messe og være der selv niende. Men præsten undslog sig og erklærede ikke at kunne tage imod dem. Da bad biskoppen, för de skiltes, om han kunde være der selv tredje, men præsten undslog sig ikke desmindre[2]. Biskoppen sagde da, at han i det år vilde blive ramt af et större uheld, end om han havde bespist biskoppen selv tredje. Det gik også således, at næste sommer, natten för Marie messe, nedbrændte gården der fuldstændig. Biskop Gudmund opholdt sig en tid i Kerlingarfjord og rådede i höj grad bod på det spøgeri, for hvis skyld folk tidligere ikke havde kunnet være ude, men fra den tid havde ingen mand mên heraf. Biskoppen drog derfra ud til Flatø og var der om vinteren med et talrigt følge; Eyjulv havde heraf megen bekostning og udredede denne på storsindet vis. Næste forår drog biskoppen til de nordlandske bygder ledsaget af Eyjulv Kårsson og Einar Ravnsson, i følge med dem var Ketil Ingjaldsson og Eyjulvs broder Jon Ufeigsson. De kom til Holar og opholdt sig der en tid. Derfra drog de nordpå til Svarvadardal, og biskoppen agtede sig nordefter i sit stift, men Øfjordingerne vilde ikke modtage biskoppen og hans flok på deres gårde. Da satte biskoppen over fjorden til Hövde og drog

[1] K. skærer sig ind i Vestfjord-halvøens sydkyst. [2] Den præst hørte under Skalholts bispedömme, altså ikke til biskop G.s stift.

Digitized by Google

langsomt videre nordefter til Reykjadal. Der opholdt biskoppen sig længe om somren, og mange folk samlede sig om ham. Bergtor Jonsson var hos biskoppen, som havde henved 100 mand om sig; dette trykkede bønderne hårdt, men de fandt sig dog deri en tid.

Biskoppen drog til Mule, Ivar tog forekommende imod ham og gav ham en sömmelig beværtning, men således at man kunde se, at nogen kærlighed viste Ivar ham ikke. De skiltes dog venskabelig og biskoppen tog bort og slog sig ned på Einarsstad for en tid. Ögmund præst flygtede ned til Mule med sit malkekvæg, men Höskuld Gunnarsson, som drev den halve jord, blev tilbage, og han tilbød biskoppen hvad han havde. Kort efter besøgte biskoppen Grenjadarstad; det hed sig da, at han derfra for anden gang agtede sig til Mule. Ivar vilde nu på ingen måde modtage ham og havde 40 mand, rustede som til kamp, som han stillede på vagt. Således var forberedelsen, da biskoppen red ind på tunet. Eyjulv og hans følge spurgte, hvad denne mand-samling skulde betyde. Ivar svarede, at nu skulde de komme til dyrt at betale, för de fik hans ejendom, og at nu skal karl og ko følges ad[1]. Da biskoppen hørte dette, sagde han: »lad os ride bort, svende! og ikke give os af med Ivar, nu er den urene ånd hos ham«. Biskoppen red over til Kinn og tog ind på Stad.

Bønderne begav sig hjem og sendte bud til Sighvat og Arnor, at de skulde befri dem for denne ufred. De satte sig straks i bevægelse, Arnor samlede folk omkring i dalene[2], og Sighvat i Øfjord. Om mandagen, da biskoppen var under Fjall[3], red Ivar ledsaget af Ögmund præst fra Einarsstad og hans sön Odd ned til Valahris; de traf der på vejen Torvard fra Saurbø og steg af hestene og talte sammen. Da kom Höskuld Gunnarsson ridende. Ivar sagde: »hvorfor vil du drille os ved at ride herhen, Höskuld? det er usikkert om vi finder os deri«. »Jeg får lov til at råde min færd«, svar-

[1] Et ordsprog, som betyder, at vedkommende vil ofre livet for sin ejendom. [2] „dalene" betegner vistnok her de store dalstrøg i det nuværende Sønder-Tingø syssel. [3] *Fjall* betyder „fjæld" og anvendes i forbindelse med den forangående præposition som gårdsnavn.

Digitized by Google

ede Höskuld, »I kan råde for eders«. I det samme løb Odd skehoved[1] til og huggede efter Höskulds fod. Höskuld kastede benet op på hestens hals. Hugget ramte hestens side. Höskuld red da bort, men da han kom på marken under Fjall, faldt hesten død om. Han begav sig til biskoppen, men Ivar og hans ledsagere til Mule. Biskoppen drog til Einarsstad og derfra til Helgastad, hvor han vilde indvie kirken på Jons messe om efteråret[2], således som det også skete. Eyjulv Kårsson begav sig til Mule og tilbød Ivar, at biskoppen næste dag skulde indvie kirken der, men Ivar afslog det og sagde, at han vilde göre væbnet modstand, hvis biskoppen kom.

Biskop Gudmund angribes på Helgastad kirkegård.

Biskoppen fik nu nys om, at krigsskarer allevegne fra 1220.
sammendroges. Han afsluttede nu kirkevielsen[3], hvorefter man forberedte sig til forsvar på kirkegården og samlede en mængde sten. Derefter så de, at krigsflokkene kom oppe ved Einarsstad. Biskoppens følge havde plads på kirkegården, men gårdbonden Torljot og hans broder Sigurd med husfolkene var for sig selv. Da sagde Sigurd: »se nu, svende! hvor hövdingernes flok rider frem; der smælder nu dören i lås for Reykdølernes forrådshuse«[4]. En anden flok så de ride frem nedenfra langs Vatnshlid. Bægge flokkene ankom næsten samtidig; det var ved non-tid. Der råbtes hærskrig og angrebet blev ordnet. Arnor med sine mænd rykkede frem fra syd, Sighvat angreb på siden og fra tunet, Ivar nordfra. Biskoppen var i kirken. Nu begyndte en hård kamp med stenkast og stik. Sturla Sighvatsson blev ramt af en sten. Sighvat sagde da: »nu skåner biskopsmændene intet, drengen Sturla slår de som andre folk; men hvor er du Gudmund Gislsson? Ser du intetsteds Eyjulv Kårsson i kirkegården, eller husker du ikke kampen på Mel«? Ved

[1] Tilnavn, *skeiðkollr*. [2] J. m. om efteråret er 29. avgust. [3] D. v. s. på Helgastad. [4] Meningen er, at nu vil forrådshusene ikke længer stå åbne for biskoppens mænd.

Digitized by Google

denne opfordring dreves Sighvats mænd stærkt frem til kamp, og nu faldt mange af biskoppens folk. Der faldt en mand ved navn Gisle, og kort efter fik en af Arnors folk ved navn Håmund Torvardsson et spydstik i öjet; han døde morgenen efter. Da gik biskoppen ud af kirken og til sine mænd, som var meget hidsige og kæmpede tappert, og ivrigst af alle Jon Ufeigsson. Under disse omstændigheder trak angriberne sig tilbage og mente det var bedre at sejre ved kløgt end med fare for mandskabet; de vilde heller ikke kæmpe, således at de udsatte biskoppen for livsfare. De satte mænd til at påse, at ingen af biskoppens følge slap bort uden deres vilje, og derefter gik førerne ned på marken.

Da spurgte Arnor Sighvat: »synes du ikke, svoger! at her har været en hård kamp«? »I sandhed hård«, svarede han. Arnor sagde: »i sommer har jeg skrantet, men da jeg fik bud fra Reykdølerne om, at de trængte til hjælp, svandt al upasselighed, så at jeg nu ikke føler noget ildebefindende«. »Det anser du vist for et jærtegn«, svarede Sighvat. »Jeg kalder det en hændelse, intet jærtegn«, ytrede Arnor. De lejrede sig nu omkring kirkegården. Der blev arbejdet på forlig, men uden virkning. Således gik natten, biskoppen og hans mænd var i kirken, og de andre holdt dem indesluttede. En af biskoppens mænd slap ud af kirken og over på den anden side åen; det var en voldsom mand ved navn Eyjulv storm-æmne; der blev han greben og pryglet, halvdød slæbte de ham til gården og dræbte ham der. Söndag morgen tidlig forfærdigede de et stormtag af rafter og bar det hen til den lund, som stod ved kirkegårdsgærdets sydside; der gennemgravede de gærdet under stormtaget, og så snart der var hul på gærdet, opgav biskoppens mænd forsvaret og søgte ind i kirken. Isleiv Hallsson var kommen til, men ingen af hans mænd havde deltaget i kampen. Han boede den gang på Tværå i Laksådal. Isleiv indbød biskoppen til at følge hjem med sig, og det modtog han. De tilbageblevne bad om skånsel. Arnor tilstod Eyjulv Kårsson fred, Tume Sighvatsson gav Jon Ufeigsson fred. To mænd ved ved navn Torgeir Hålogalænding og Tord Areson blev dræbte. Sighvat red nu bort og Arnor dagen efter. Bi-

Digitized by Google

skoppen drog fra Tværå nordefter over Reykjahede og lige til Saudanæs, hvor han foretog indvielser der i tamperdagene. Derfra drog han tilbage til Øxarfjord og over Reykjahede; da han kom til Reykjadal, fik han at vide, at Øfjordingerne vilde rejse sig imod ham. Han vendte sig da til Bårdardal. drog op gennem Kroksdal og så over Sand og fortsatte rejsen, til han kom til Odde, hvor Sæmund tog godt imod ham og tilbød ham ophold, så længe han vilde[1]. Det modtog biskoppen, og der var han om vinteren med nogle ledsagere, de andre skaffede Sæmund ophold andensteds i nærheden.

Snorre Sturlasons første ophold i Norge.

Snorre Sturlason opholdt sig 2 vintre hos Skule, som foran er skrevet[2]; kong Håkon og Skule gjorde ham til deres skutilsvend[3]; Snorre agtede sig om våren til Island. Nordmændene var meget fjendtlig stemte mod Islænderne, og mest mod Oddeslægten, på grund af de ran, som havde fundet sted på Eyrar, og det kom så vidt, at et hærtog til Island næste sommer var besluttet; skibene var udtagne og det var bestemt, hvilke mænd der skulde drage afsted. Til denne færd var de fleste forstandigere mænd meget uvillige og anførte meget, som talte derimod. Skjalden Gudmund Oddsson var den gang hos Skule jarl. Han kvad denne vise: 1218-20.

44. Sig, hvad vil du i sommer
sætte mig til at bestille,
glade sværdesvinger?
svar — jeg spörger — klarlig.
Höje, gavmilde herre!
hærge sit land med værge
bör man ej; du under
ædel ravnen glæde.

Snorre frarådede meget toget; han tilrådede, at man skulde göre de bedste mænd på Island til sine venner, og sagde, at han hurtig ved sine ord kunde bevirke, at folk

[1] Biskoppen drog fra Bårdardal i Tingø syssel på nordlandet tværs gennem det øde højland ad fjældvejen Sprengesand til sydlandet. [2] Sml. s. 297—98. [3] Skutilsvend. egl. bordsvend (mundskænk), var en titel for den fornemste klasse indenfor den norske hird; skutilsvendene fik under Magnus lagabøter rang med riddere.

Digitized by Google

bevægedes til lydighed overfor Norges overhoveder. Han tilföjede, at der i Island med undtagelse af Sæmund ikke var nogen mægtigere mænd end hans brødre, og at de i höj grad vilde rette sig efter hans ord, når han kom til landet. Ved denne fremstilling fik jarlen mindre lyst til toget, og han rådede til, at Islænderne skulde anmode kongen om, at han vilde bede for dem, så at krigstoget blev opgivet. Kongen var den gang ung, og hans rådgiver var lagmand Dagfinn, som var en stor ven af Islænderne; udfaldet blev da at kongen besluttede, at krigstoget skulde opgives. Kong Håkon og Skule jarl gjorde Snorre til deres lensmand[1]; dette var især efter jarlens og Snorres aftale. Snorre skulde påvirke Islænderne til at de underkastede sig Norges styrere. Snorre skulde sende sin sön Jon fra Island, og han skulde være som gissel hos jarlen; dette udførtes som det var aftalt. Snorre sejlede temlig sent ud og fik en hård rejse; han mistede sin mast udfor Østfjordene, men landede ved Vestmannaøerne. Jarlen havde givet ham det skib, som han rejste på, og 15 store gaver. Snorre havde om jarlen digtet to kvæder, i drapen fandtes helrimede, skilte omkvæd:

45. Skule var hårdmulet[2] overfor guld til fulde,
jarlen for alle jarler.

Snorres forpligtelser i Norge vækker misnöje på Island.

Da Snorre var landet på Vestmannaøerne, spurgtes hans ankomst hurtig inde på landet, og ligeledes med hvilke æresbevisninger han var vendt tilbage. Sydlændingerne blev ham da meget fjendske, og mest Orm Jonssons slægtninge. De troede, at han af Nordmændene var sat til at forhindre, at de gennemførte nogen påtale af Orms drab; det mente især Björn Torvaldsson, som da boede på Bredebolstad og

[1] Lensmænd eller „lendermænd" kaldtes den efter jarlerne höjeste klasse af den norske konges håndgangne mænd; de var hans edelig forpligtede rådgivere, som til lön for deres tjæneste oppebar indtægterne af krongods til et vist beløb. De fik senere hen titel af baroner.
[2] „Hårdmulet", egl. om en hest, der vanskelig kan töjles, her „hård, fjendtlig" — fjendtlig mod guld, d. v. s. gavmild.

Digitized by Google

som ansås for at have ævner som hövding. Sydlændingerne drev megen spot med de kvad, som Snorre havde digtet om jarlen, og fordrejede dem. Torodd i Selvåg gav en bede i betaling til en mand, for at han skulde digte dette:

46. Landets jarl er lidet lystelig at kysse;
hårdt er den herres mundtöj,
— hårdmulet er Skule.
Aldrig med værre våsen vise fyrster pristes;
ledt det lød; ved digtets lyder man her sig fryder.

Snorre overnattede selv tolvte i Skålaholt på vejen fra skibet; de havde mere end en tylvt skjolde, alle smukt udstyrede, og var opfyldte af selvtillid. Der kom Björn Torvaldsson med sine følgesvende, Steingrim skindskræmsel og de andre, som ledsagede ham; de var fulde af spot, og det kom så vidt, at Björn ligefrem spurgte Snorre, om han agtede at hindre dem i at opnå hæderlig oprejsning for Orms drab. Det vilde Snorre ikke vedgå. Björn vilde ikke forstå dette, og man var ikke langt fra gensidige trusler. Biskop Magnus søgte at tale dem til rette, men de skiltes dog uvenlig. Snorre drog hjem til Reykjaholt og var der om vintren.

Strid mellem Björn Torvaldsson og Loft biskopssön.

Denne vinter tilbragte biskop Gudmund i Odde hos Sæ- 1221.
mund efter kampen på Helgastad. Samme vinter blussede et stærkt fjendskab op mellem Björn Torvaldsson og Loft biskopssön[1]. Dertil var mange årsager. Først blev de uenige om Kolskegg den riges og Lofts skove. Kolskegg boede på Leirubakke, og hans og Lofts skove stødte sammen. Loft mente, at Kolskeggs huskarle havde hugget i hans skov, og forlangte böder derfor; men Björn Torvaldsson vilde ingen böder udrede og erklærede, at Loft löj fuldstændig angående skovgrænsen. Bredbölingerne[2] forhånede desuden Loft og gjorde mange danse[3] om ham og mange slags andre spotte-

[1] Loft var sön af den år 1211 afdøde biskop Povl Jonsson i Skalholt, som var en halvbroder til Sæmund i Odde. Loft boede på gården Skard i det nuværende Rangárvalla syssel på sydlandet. [2] Beboerne af Bredebolstad, hvor Björn havde hjemme. [3] Ved „dans" forstås ikke alene selve dansen, men også den vise, hvorefter der danses.

Digitized by Google

rier. Et forligsmøde mellem dem blev holdt i Ånæs, hvor Torvald Gissursson og Sæmund Jonsson skulde dömme. Da Loft fremstillede sin sag, sagde han, at hans fader biskop Povl havde angivet de grænsemærker for skovene, som han nu angav. Kolskegg svarede: »din fader ansås fra først af ikke for nogen retsindig mand og for temlig partisk, selv om han blev en brav mand, da han blev biskop«. Loft sprang da op og udbrød: »det er uhørt! du liderlige karl[1] vil beskylde min fader for uretfærdighed! nu skal her aldrig blive forlig«! Sæmund sagde: »ikke så, ikke så«! Torvald tog da til orde: »nu må alle midler forsøges, hvis det skal hjælpe«. De sendte da bud efter Loft og bad ham overholde det forlig, som de ved håndslag havde forbundet sig til at antage. Det vilde Loft ikke, medmindre Torvald aflagde ed på deres kendelse[2]. De tilkendte Kolskegg skovene. Sæmund bad Loft at eftergive Torvald eden, men han vilde det på ingen måde. Torvald aflagde ed, og da de skiltes, var bægge parter mere forbitrede end för. En vigtig årsag til uenigheden mellem Björn og Loft var også, at Oddeslægten dårlig kunde finde sig i, at Haukdølerne fik herredömme øst for åerne[3]. Sæmunds ældste sönner Harald og Vilhjalm sluttede sig i denne sag nöje til Loft.

Sæmund plejede hver vinter på dagen for Nikolaus messe[4] at holde gilde; han indbød da alle egnens stormænd. Sæmund sad som sædvanlig midt på bænken; ved siden af sig, udefter, anviste han sin frænde Loft plads, men lige overfor Sæmund sad Björn i höjsædet på den anden bænk. Der blev drukket stærkt, og meget kom på tale under drikkelaget. Det kom til ordveksling mellem Loft og Björn og dennes venner, især Steingrim Isfjording. Da kom noget af digtningen[5] for dagen, og de skiltes som erklærede fjender. Derefter sendte Loft bud til Snorre, for hvem han beklagede sig

[1] Egl. sodomit. [2] Torvald Gissursson skulde aflægge ed på, at han dömte retfærdig i sagen; en sådan opfordring ansås for fornærmelig. T. stod som Björns fader modparten nærmest. Kolskegg var besvogret med Björn. [3] Flere store elve, særlig Tjorså, skiller mellem Haukdølernes hjem, det nuværende Árness syssel, og Odde i Rangárvalla syssel. [4] N. m. er 6. december. [5] D. v. s. niddigtningen om Loft.

Digitized by Google

over sin stilling. og nogle vilde sige, at Snorre kun lidet frarådede Loft at rejse sig mod Björn. Om foråret efter flyttedag sendte Snorre sin følgesvend Valgard Styrmeson sydpå til Loft, og der opholdt han sig en tid. Derpå sendte Loft en mand til Bredebolstad for at forkynde Björn, at han vilde komme næste uge, og bad ham være forberedt på, at han agtede at göre en ende på deres strid. Bægge rustede sig nu stærkt med våben og hærklæder. Einar Gilsson var nogle dage på Bredebolstad for at udbedre Björns og hans mænds våben; han var en ven af Loft og sagde, at han til den fastsatte tid vilde komme der med Loft og göre dem den skade han kunde.

Da den aftalte dag nærmede sig, samlede bægge parter folk. Med Loft var tre af Sæmunds sönner, nemlig Harald, Vilhjalm og Andreas, og tre af Torstein Jonssons sönner, Andreas. Åmunde og Gunnar[1]; der var også Gudlaug fra Tingvold, en sön af Eyjulv Jonsson, som var broder til Valgerd fra Keldur, hans broder Ingebjörn og hans frænde Finn Torgeirsson. Gudlaug var af alle Lofts mænd den, som mest deltog i ledelsen; Loft havde udvalgte folk med sig og ikke færre end 100 mand. Björn havde hos sig 70 mand. Der var Markus Mördsson ude fra Nup og Povl fra Steinsholt; og der var kommet på besøg Arne Magnusson[2]. Björn og hans mænd havde indrettet sig syd for kirken; de havde lagt svært tømmer fra stolperne mellem forkirken og hovedkirken og ligeledes fra grænsen mellem koret og kirken sydefter på kirkegærdet og opstillet sig her imellem, således at nogle vendte sig mod øst, andre mod vest. Da Loft red ind på tunet, kvad han dette:

47. Her rider Gryla femten haler
i gården ind; har heksen på[3].

Det ringede til messe, da de kom til gården. Sæmund fra Odde var ankommen der med 2 hundred mand; han og

[1] Torstein Jonsson var Sæmunds halvbroder. [2] Snorres svigersön med tilnavnet „uredé". [3] Dette er et velkendt islandsk barnerim; Gryla er et kvindeligt skræmsel, hvormed börn trues.

Digitized by Google

hans folk blev siddende på deres heste. Han sendte bud ind til kirkegården og lod sige, at alle de mænd, som sluttede sig til hans flok, skulde få fred, hvad enten de kom tidlig eller sent. Han lod også særlig tilbyde Arne fred; men han svarede, at han havde spist Björns mad om aftenen og nu vilde være der om dagen. Loft spurgte, förend de begyndte angrebet, om der var nogen ven eller slægtning af Orm Svinfelling eller af Snorre Sturlason, alle sådanne vilde han tilstå fred. Da svarede Arne urede: »her mærker jeg sigtes til mig, men dog vil jeg nu ikke skilles fra Björn«. Björn sagde, at det var uvist, hvem der den dag kom til at råde for fred givningen.

Nu begyndte slaget, fra bægge sider var der en hård kamp, og de var længe meget ivrige. Loft gik imod dem fra østsiden, Gudlaug vestfra, hvor Björn havde sin plads; Björn var i tykt panser[1] og kæmpede tappert. Forsvarerne havde samlet sten til sig og kastede disse ud på modstanderne. Loft bød sine mænd ikke at kaste stenene tilbage, men vænte til stenene slap op for dem. En af Lofts mænd faldt i begyndelsen af kampen. Björn blev meget træt af forsvaret og sagde til Arne urede, at han skulde værge bægges plads mandig, medens han gik op til kirken og hvilede sig; alle påankede de Arnes forsvar, men Steingrim mest. Björn løsnede sit panser, da han var bleven varm. Da han kom tilbage, så Gudlaug og hans folk, at halsen var ubedækket. Gudlaug løb da frem og stak efter Björn med et spyd, som de kaldte Gråside og sagde havde tilhørt Gisle Sursson[2]. Stødet ramte i kværkhulen, og Björn gik da op mod kirken og satte sig ned. Gudlaug gik til Loft og sagde ham, at Björn var bleven såret. Loft spurgte, hvem der havde tilföjet ham det sår. »Jeg og Gråside«, svarede han. »Hvor hårdt er han såret«? Gudlaug viste ham spydet, som var fedtet höjt op på bladet. De skönnede da, at det var banesår. Man spurgte Loft, om angrebet skulde fortsættes. Loft svarede, at Steingrims-anfaldet endnu var tilbage. Der

[1] Et sådant panser var en tyk fodret hærklædning, forskellig fra brynjen. [2] En bekendt fredløs saga-helt, om hvem en egen saga haves.

Digitized by Google

blev da foretaget et heftigt ångreb; Steingrim forsvarede sig tappert, men faldt der. Derefter løb mange mænd fra kirkegården til Sæmunds flok for at få fred og blandt de første Markus og Povl.

Det gjorde Björns mænd den største skade, at de, der vendte ryggen til, ramtes mellem skuldrene af de sten, som de, der stod overfor Lofts mænd, ikke fik stanset med deres skjolde. Der faldt på Björns side Hedin præst og i alt 7 mænd. Arne urede lagde Björns lig på kirkegærdet og bad Sæmund tage mod sin svoger[1]; »og nu står det værre til end för«, tilföjede han. Kolskegg den rige var der til stede på Björns side. Da han løb til Sæmunds flok for at få fred, slog Andreas Torsteinsson ham med det flade sværd over ryggen og spurgte, hvad en vægt fødevarer nu skulde koste. »Sin fulde pris«, svarede Kolskegg[2]. Alle tilstodes der fred. Loft gik til Sæmund og spurgte hvad hjælp han vilde yde ham. Sæmund spurgte, hvad han forlangte. Loft og hans ledsagere svarede, at de ønskede han skulde ride tilbage til Odde og holde mandskab samlet der; selv vilde de så have et andet vagthold i Skard og således afvænte tinget; de vilde møde mandstærke på tinget og lade det komme an på, hvem af parterne der kunde stille den største styrke. Sæmund kunde ikke beslutte sig hertil og sagde, at det ikke sömmede sig for ham at strides med sin svoger Torvald[3]. Loft og hans tilhængere rettede heftige bebrejdelser mod ham, för de skiltes. Derefter red Loft hjem med sin skare.

Loft ydmyges.

Begivenheden rygtedes straks om natten hinsides åen. Da Torvald erfarede dette i Rune, red han straks til Skålaholt og beredte sig til forsvar der; ti folk troede, at Loft intet vilde lade ugjort, og at Sæmund vilde hjælpe ham

[1] Björn havde været gift med Sæmunds (halv-)broderdatter. [2] Forespörgslen skal vel indeholde en spydighed, sigtende til, at den rige K. har været bekendt for at høkre med sine midler. [3] Björns fader Torvald Gissursson var gift med Sæmunds søsterdatter, den s. 227—29 nævnte yngre Tora.

Digitized by Google

med hele sin magt. Kampen på Bredebolstad fandt sted på Botulvs messe[1]. För tinget red Loft vestpå til Borgarfjord og aflagde besøg på Stavaholt; derhen havde Snorre ført sin husholdning, da han ikke vilde have ophold på Reykjaholt, hvis han skulde få ufred med sydlændingerne. Snorre tog godt imod Loft og lovede ham sin hjælp på tinget, hvis Sæmund og nogle andre höfdinger vilde støtte ham. Loft red da ud til Kolbeinsstad for at træffe sin morbroder Torlak og hans sön Ketil, som da boede i Hitardal. Ketil var gift med Torvald Gissurssons datter Halldora, og det svogerskab svækkede meget faders og söns understøttelse af Loft. Odd Sveinbjörnsson og flere andre af Sæmunds tingmænd begav sig sydpå over heden til ham, i den tro at han vilde hjælpe Loft. Loft rejste også ved tingtid sydpå, men Sæmund var ikke på tinget; Torvald derimod var der temlig mandstærk. Loft dristede sig da ikke til tingridt, men drog sydefter til Øsandene[2] og derfra ud i Vestmannaøerne, hvor han opholdt sig en tid. Torvald var så at sige enerådende på tinget, ti ingen turde åbenlyst yde Loft nogen hjælp. Gissur Torvaldsson, som da var 12 år gammel, sagsøgte Loft til fredløshed. Flere andre, som man kunde have fordel af at få dömte, blev ligeledes sagsøgte.

Da Torvald hørte, at Loft havde begivet sig ud i øerne, frygtede han for, at han derfra skulde forsøge overfald, når der tilbød sig lejlighed, og man troede heller ikke, at Sæmund vilde undlade at hjælpe ham, når det kneb. Han fattede da den plan efter tinget, at han trak folk sammen og sendte bud efter sine venner og frænder; han vilde samle skibe og drage ud til øerne mod Loft. Arnor Tumeson kom ham til hjælp. Sighvat sendte også sine sönner til hjælp for Torvald; af dem var Tume i spidsen for Øfjordingerne, de havde en stor skare og var meget urolige, da de kom til sydlandet; Sturla stod i spidsen for Dalemændene, han havde dette forår overtaget gården Saudafell. Sighvat fulgte Sturla til Borgarfjord og bad ham sige Torvald. at han vilde opsøge Snorre og fra-

[1] B. m. er 17. juni. [2] Ved de her nævnte Øsande forstås Islands sydkyst lige overfor de c. 2 mil fra land liggende Vestmannaøer.

Digitized by Google

råde ham komme Loft til hjælp, således som rygtet gik; men at, hvis han ikke kunde holde ham tilbage, vilde de bægge drage afsted. Snorre var meget opsat på at komme Loft til hjælp, da der havde været uvenskab mellem ham og Björn; desuden var han også vred over den spot, som sydlændingerne havde drevet med hans kvæder. Da blev der i Stavaholt kvædet nogle viser; en af dem var denne:

48. Björn ligger bidt af jærnet; blod der randt — det var mandig gjort —, og Gudlaugs våben gjalded med brag i slaget.
Gråside greb den rigmand grum og lod ham forstumme, hårdt var hendes mundtöj, — hårdmulet var Skule.

Snorre var temlig uvenlig ved Sighvats ankomst til Stavaholt, men det kom dog til en god forståelse mellem de to brødre, og da de skiltes, var det ude med hjælpen til Loft. Da Sighvat kom tilbage til Dalene, spurgte hans venner, hvorledes det var gået mellem ham og hans broder. Sighvat svarede, at da de mødtes, havde Snorre på sin skulder en løftet økse, så hvas, at den syntes ham at kunne bide hvadsomhelst; »men«, sagde han, »siden tog jeg en slibesten op af min pung og gned den mod eggen, indtil øksen var så sløv, at den strålede imod mig[1], för vi skiltes«. Da Sæmund erfarede Torvalds troppe-samling, red han bort fra Odde, så at kun få folk vidste, hvor han var; og det lagdes ham meget til last, at han ikke blev til nogen hjælp for sine frænder. Da blev dette kvædet:

49. Loft gnaver fugleben, på øerne han er;
Sæmund går på hederne og æder ikkun bær.

Da Loft erfarede Torvalds troppesamling og at han agtede sig ud i øerne, frygtede han for der at være kommen i en sækkegyde. Han begav sig derfor ind til land og østpå til egnen under Øfjældene, hvor han først søgte til sin svigerinde Hallgerd i Holt. Da Torvald fik at vide, hvor Loft var, drog han med sin skare østpå under Øfjældene; de fór temlig voldsomt frem, især i Holt. Loft var da redet bort

[1] D. v. s. i steden for egg var der fremkommet en skinnende flade.

Digitized by Google

østefter. Der blev sendt folk efter ham med forligstilbud. Loft var ivrig efter forlig, så snart han hørte, at der var mulighed for dette. Der blev nu givet lejde og fastsat et møde ved Forså vest for Skogar, på samme sted hvor Sæmund og Sigurd Ormsson havde haft deres sammenkomst[1]. Sæmund var på gården Skogar og vilde ikke komme til stede. Orm Svinfelling mødte med 30 mand; han mæglede og søgte ved sin optræden at gavne. Men de, som mest modsatte sig forlig uden manddrab, var Tume Sighvatsson og Arnor Tumeson. Da man forhandlede om forlig, mærkedes det, at Torvald var i denne henseende nöjeregnende. Han sagde, at den sönnebod vilde forekomme ham værst, om han med øksen skulde udrydde sine fjender, men at han ikke vilde spare dem for de pengebøder og fredløshedsstraffe, som han fandt passende. Sagens afslutning blev, at Torvald skulde have ret til selvdom, således at der tilsikredes alle fred på liv og lemmer. Loft forbeholdt sig fra først af sit godedömme og sin bolig og ikke at være længere end tre vintre borte fra landet; Torvald betingede sig straks til gengæld, at Loft og Harald Sæmundsson, Gudlaug og Ingebjörn samt Torsteinssönnerne Åmunde og Andreas nu skulde overgive sig til dem. Arnor tog dem alle i forvaring. Dette forekom Loft meget tungt, men dog var de så hårdt trængte, at man måtte indrömme alt hvad Torvald forlangte. Arnor Tumeson foreslog, at Loft, når håndslags-løfterne gaves, skulde stå i de samme spor, hvor hans svoger Sigurd stod, da de ydmygede sig for Oddeslægten. Derefter gaves der håndslag, og nu opløstes krigsflokkene. Det var den almindelige mening, at ingen flok havde været så voldsom som den, der førtes af Tume Sighvatsson, og ligeså han selv, men ingen flok holdt bedre mandstugt end den, som Sturla førte; han optrådte i denne sag velvillig og godt og blev meget afholdt der sydpå. Det antoges senere hen, at han allerede den gang tænkte på den besvogring med Oddeslægten, som senere blev til virkelighed. I denne færd så Sturla

[1] Se foran s. 220—21.

Digitized by Google

Solveig, men talede lidet eller intet med hende[1]. Torvald afsagde sine kendelser efter de störste udredelser, som havde været idömte her til lands[2].

Loft og flere andre mænd rejser bort.

Denne sommer drog udenlands Loft og Harald Sæmundsson samt brødrene Gudlaug og Ingebjörn. Loft rejste sammen med Arnor Tumeson; han brækkede benet om somren, og da det var vokset sammen, fandt han, at det sad dårlig, han lod det da knække for anden gang og anviste selv, hvorledes det skulde forbindes; da groede det godt sammen, og han blev kun i ringe grad halt. Arnor Tumeson overdrog sit hövdingdömme i Skagafjord til Jon Sigmundssons sön Torarin; han fik bolig på Videmyre og skulde beskytte herredet mod biskop Gudmunds mænd, hvis de kom. Biskop Gudmund havde været i Odde om vinteren, som för blev skrevet. Om somren drog han vestpå til Borgarfjord og berejste dette landskab; men da det led ud på efteråret, fulgte Tord Sturlason ham nordpå til Skagafjord og hjem til bispestolen. Der tog biskoppen sæde, men herredsmændene vilde nu som för udelukke ham fra hans ejendom. I denne sommer, hvorom nu er fortalt, sendte Snorre Sturlason sin sön Jon til udlandet. Hans svoger Arne urede ledsagede ham. De opsøgte Skule jarl, som gav Jon en god modtagelse. Arne begav sig til kong Håkon, ti kongen yndede ham meget. Da Loft biskopssön ankom, drog han og Harald Sæmundsson til kong Håkon. Kong Håkon opholdt sig da i Bergen. En dag, da kongen var ved at gå til bords og stod foran bordet og vaskede sig, sammen med de mænd, som spiste der, løb ind i stuen en mand, som hed Erik den unge, hvis broder havde været på Eyrar, da Sæmund udplyndrede købmændene. Han havde en økse i hånden og drev den mod Haralds hals, så at han faldt om for kongens

[1] Solveig, med hvem Sturla senere blev gift, var en datter af Sæmund Jonsson på Odde. [2] Ved en senere lejlighed (da bod for Kløng Bjørnsson udredes) angives det, at Björn Torvaldssons drab var bleven bødet med 1½ hundred hundreder.

Digitized by Google

fødder. Erik styrtede ud af stuen, men kongen bød at forfølge ham og lade ham dræbe, hvor som helst han blev greben. Erik slap ud af byen, men blev greben langt udenfor Mølledal og blev straks dræbt. Harald var hårdt såret, men blev dog lægt. Gudlaug rejste bort fra landet og døde på pilgrimsfærd. Samme vinter blev Arnor Tumeson syg og døde ved juletid. Hans kone Asdis var der i Norge med hans to börn Kolbein og Arnbjörg, Kolbein var da 13 år, hun 6 år. Arnors død var et stort tab for hans mænd; han ansås for en udmærket brav og pålidelig mand.

Biskop Gudmunds mænd overfalder Tume Sighvatsson på Holar.

Efter at Tord Sturlason var rejst hjem, sad biskop Gudmund stille på Holar; der strömmede da mange folk til ham og hele sommer-forrådet slap op. Bønderne talte meget om, at det tegnede til fuldstændig ødelæggelse; men de manglede en fører, da Torarin var ung og uprøvet som hövding eller til herredsstyrelse. I Øfjord gentog det sig ofte, at Tume Sighvatsson forlangte af sin fader, at han skulde overlade ham en gård og det hövdingdömme, helt eller delvis, som Sighvat var i besiddelse af, men som Sigurd havde givet ham[1]; han sagde, at han var lige så dygtig som broderen Sturla, der da havde overtaget gården Saudafell og hövdingdömme i Dalene; men Sighvat vilde ikke forringe sin stilling der nordpå. Tume red da vestefter til Skagafjord og holdt møde med bønderne. Han forestillede dem, at biskoppens mænd vilde göre forstyrrelse, når forrådene på bispegården slap op, og at de havde en ung og uprøvet fører. Hvad han sagde, syntes bønderne godt om, og de tog den beslutning at sende biskoppen bud om, at de ikke vilde tåle, at bispegårdens ejendom forødedes; de sagde, at de vilde komme og drive folkene bort med magt, hvis han ikke selv vilde drive dem fra sig. Da biskoppen hørte dette og vidste, at nordlændingerne plejede at holde deres løfte med hensyn til hvad ondt de lovede ham, så foretrak biskoppen hellere at drage bort hjemløs end at

[1] Sml. foran s. 250, 266. Tume var bleven opfostret af Sigurd Ormsson.

Digitized by Google

udlevere sine mænd til døden for deres fjenders våben. Biskoppen forlod da sin stol i jule-fasten og begav sig ud i Malmø[1]; der var da mange raske mænd med ham: Einar skemming[2], Peter Bårdsson, Eyjulv Kårsson, Ketil Ingjaldsson, Aron Hjörleivsson og mange andre. Tume tog nu med sin flok ophold på Holar, som om det var hans fædrene-arv; på bægge sider havde man stærke vagthold og udspejden, og således gik tiden til på den anden side jul og lige til kyndelmesse[3].

Blasius messe var vejret tykt og mørkt. Da brød 30 1222.
mænd op fra øen, i toget deltog alle de raskere mænd undtagen Peter Bårdsson, som ikke vilde angribe sin frænde Tume[4]. Biskoppen båd dem om ikke at göre Tume noget, men heller føre ham med til biskoppen, hvis de så syntes; han tilföjede, at han væntede, at ingen underretning vilde gå forud om deres færd. De drog afsted på to fartöjer og kom om natten uvæntet til Holar, da Tumes mænd sagde, at nordost-vinden skulde holde vagt for dem[5]. Angriberne vidste, at Tume sov i biskops-buret[6]; de tændte ild på bræddevæggen i søndergavlen og brød hul på den nordre; derefter opfordrede de alle mænd, som vilde have fred og foretrak dette for at brænde inde, til at gå derhen. De valgte da at gå ud fremfor at lade bispegården opbrænde. Alle blev da trukne op (gennem hullet), de som var derinde. De tumlede længe med Tume, da nogle bad for hans liv; han kom da til at fryse meget og sagde, at de skulde holde op at pine ham således, og at det kunde være, at nogle vilde sige, at det var af rædsel han rystede. Da priste mange hans mod og forlangte, at han ikke skulde dræbes. Einar skemming svarede, at han ikke havde fordelt godedömmerne nord for heden således, at han fortjænte at leve. Og han huggede ham ned, ti ingen anden vilde. Også to andre mænd blev dræbte, nemlig Torgeir Steingrimsson og Bergtor Oddeson,

[1] En ø i Skagafjorden. [2] Navn på en lille sælhund, egl. „den korte". [3] K. m. er 2. februar; den umiddelbart efter nævnte Blasius m. er 3. febr. [4] P. B. s. var en søstersön af Tumes fader Sighvat. [5] De anså det for unødvendigt at holde vagt, da det var fralandsvind. [6] Bur har her betydningen af et mindre hus.

Digitized by Google

og to fodhuggede de, nemlig Jon Tordsson og Halldor Klaseson, men de øvrige fik fred. Derefter drog biskopsmændene bort, og gårdens folk slukkede ilden. Tumes følgevende slog sig sammen og forfulgte biskopsmændene, men disse skyndte sig så hurtig som muligt afsted; de to flokke så hinanden, og det kom til håndgribeligheder imellem dem, för de slap ombord på fartöjerne. En kom for sent og blev dræbt to dage efter, han hed Jon; en anden ved navn Torarin døde af kulde. Da Einar og de andre kom til øen, ytrede biskoppen sin utilfredshed med, at de havde dræbt Tume og ikke bragt ham til biskoppen. De svarede, at dermed var alt sagt om den sag. Biskoppen forblev i Malmø til på den anden side påske; der døde Einar skemming af næseblod. Efter påske drog biskoppen nordpå til Grimsø.

Sighvat Sturlason lader Einar skemmings broder rydde af vejen.

Sighvat Sturlasons bosættelse i Øfjord var fra først af meget forhadt; men de fleste bønder syntes des bedre om ham, jo længer han havde været der. På denne tid boede Gudmund dyres datter Ingebjörg med sine og Halls sönner på Ravnagil; deres gårdbestyrer var en mand ved navn Haver, som var broder til den Einar skemming, som havde dræbt Tume Sighvatsson. Der var et dårligt forhold mellem husene her og på Grund[1]. Ravngilingerne syntes, at Sighvat i höj grad havde tilegnet sig den ansete stilling, som Hall havde haft, medens han levede, og de mænd, som ikke var venner af Sighvat, udtalte, at han i Kalv Guttormssons og Halls mellemværende ikke havde vist noget godt sindelag[2]. En gang, da Sighvat gik på sin mark ovenfor husene, iført kjortel og med en kåbe over sig, så han tre fuldtbevæbnede mænd ride ind mod gærdet og kendte blandt dem Haver; han vendte sig imod dem og viklede kappen om sin arm. Haver og hans ledsagere red hen til tungærdet uden at hilse. Haver spurgte: »hvi er goden så slet forsynet med mand-

[1] Grund var Sighvats gård. [2] Se herom foran s. 266—67.

Digitized by Google

skab«? »Jeg vidste ikke, at jeg trængte til folk nu«, svarede Sighvat. Haver og han betragtede hinanden en stund, för Haver og hans mænd red bort og Sighvat gik hjem. Der var en mand ved navn Gunnar tykkert, han var en dygtig mand, som jævnlig opholdt sig i Grimsø. Han tog tjæneste på Ravnagil, nogle siger, at Haver brød aftalen med ham, andre at han tilbageholdt hans lön. Gunnar søgte bistand hos Sighvat i denne sag; han afviste ham, men bad ham tale med Halldora[1], som var beslægtet med ham; folk vidste ikke, hvad de talte sammen, men Gunnar opholdt sig om vinteren på forskellige steder der i herredet.

Det hændte sig på Ravnagil den sidste dag i goe[2], da der var 3 uger til påske, at der kom på besøg Jon Birnason, han var uden fast tjæneste, men opholdt sig på Stokkalade. Der havde også Höskuld Gunnarsson ophold; det var vinteren efter at han havde dræbt Ögmund præst og hans sön Gunnstein[3]. Jon og han havde fået anvist samme sæng, indenfor sovepladsen, men der lige overfor, i en anden gavlsæng, lå gårdfogeden Haver[4]; han havde en god vagthund, som altid plejede at ligge foran hans sæng, natten forud forsvandt hunden og blev aldrig senere funden. Haver gik hver nat til kirken for at holde bön. Da han kom tilbage og en kort tid havde været stille, hørte Höskuld og hans fælle en rallen fra ham; de gik da derhen og så, at han var bleven såret i brystet med en økse, som lå der, og som havde tilhørt Haver og hængt ved sængen; de sagde, at de havde hørt en mand løbe ud gennem skålen til udgangsdören og sydefter langs væggen[5]. Der blev nu tændt lys og det viste sig, at Haver var død; man ydede da liget den sædvanlige omsorg. Næste morgen holdtes en sammenkomst på Grund, og begiven-

[1] Sighvats hustru. [2] Goe er navnet på den islandske kalenders næstsidste vintermåned, som går fra slutningen af februar til slutn. af marts. [3] Om denne begivenhed vides intet nærmere; det forangående „Der“ må gå på Ravnagil. [4] I „skålen“, den islandske gårds egenlige soverum, fandtes langs sidevæggene til bægge sider et for sængestederne bestemt ophöjet gulv, som dog ikke nåede helt ud til gavlvæggen; mellem sovepladsen og gavlen og op til denne kunde også være anbragt sænge. [5] Også den foregående fremstilling af Havers død må ifølge sammenhængen betragtes som en gengivelse af disse mænds beretning.

Digitized by Google

heden blev fortalt her. Der kom Gunnar tykkert tilstede og vedkendte sig Havers drab. Sighvat drev megen spot med sagen og sagde, at sommerdaglejerne var urolige folk, hvem det ikke var rådeligt at forholde deres lön. Gunnar var under Halldoras omsorg i den øvrige del af fasten, men ud på foråret druknede han, da Sighvat med sine folk vendte tilbage fra Grimsø. Den følgende sommer kom Jon Birnason til Snorre i Stavaholt og sagde, at Sighvat havde sendt ham herhen, og der fastede han bodsfaste[1]. Der dannede sig da den mening, at han havde dræbt Haver, og det rygte holdt sig længe.

Sighvat og Sturla angriber biskop Gudmund i Grimsø[2].

Om foråret efter påskeugen sendte Sighvat bud til Sturla i Dalene på vestlandet og bad ham komme til sig nordpå med talrigt følge, det var nu tid til at søge broderhævnen. Sturla satte sig straks i bevægelse, stævnede folk til sig og drog nordpå med en stor skare mænd. I toget deltog skjalden Gudmund Oddsson, han kvad denne vise:

50. Brynjer vi bandt om brystet,
bærer dem mod hæren
hist mod nord; på heden
hagler det, vogt jer, Bagler[3].
Os skal ingen af jer
undgå, træske hunde!
når vi træffes, tror jeg
tunge slag vil runge.

Sturla drog til Skagafjord, hvor han traf Torarin Jonsson, som trak folk sammen derfra; Sighvat samlede folk fra Øfjord og dalene[4]. Derefter skaffede de sig fartöjer og drog til Grimsø; de havde henved 3 hundred mand. Da biskopsmændene så, at ufred nærmede sig, løb de sammen og tog deres våben; der var 70 mænd, som var våbenføre, men desuden 30 kvinder og tiggere. Biskoppen gik til kirken ledsaget af nogle præster. Eyjulv Kårsson havde mest

[1] En 40 dages faste, som pålagdes for begåede misgærninger. [2] Den flere gange i det foregående nævnte Grimsø er en nordøst for Øfjord syssel, 6 mil fra land, under polarkresen liggende ø, som nu foruden kirke og præstegård tæller 9 gårde. [3] Bagler, af *bagall*, en bispestav, var partinavn for Kong Sverres med kirken forbundne modstandere. [4] Vistnok dalstrøgene i det nuværende Sønder-Tingø syssel.

Digitized by Google

ledelsen af biskopsmændene. Nogle mænd skriftede for biskoppen, för de gik ned til stranden. Aron Hjörleivsson spurgte Eyjulv Kårsson, hvor Tumes våben var. »De hænger på min plads inde i skålen«, svarede han. »Mon vi nu ikke trænger til våbnene«? sagde Aron. »Der er næppe nogen, som har lyst til at bære dem mod Sturla«, svarede Eyjulv. Aron overgav da sine våben til en af sine fæller og gik op efter dem, som havde tilhørt Tume, og rustede sig med dem. Da han kom til kirkegården, gik biskoppen hen imod ham og spurgte, om han vilde tages til skrifte. Aron sagde, at der var ikke tid til det. »Vær god ved de fattige«, svarede biskoppen. »men vi skal ses igen«. Aron sagde, at han havde drömt om natten, at biskoppen lagde sin kappe over ham. Han løb så ned i en vig, hvor der var 11 mænd til værn; i en anden vig stod Eyjulv med 30 mand; desuden var der i en tredje vig nogle folk[1]. Sturla lagde til, hvor Aron stod med sine mænd; han var i rød kjortel over brynjen og havde hæftet fligene op. Sturla og hans mænd sprang over bord, straks da fartöjerne stod på grund, og gik op på øen; der var tang og strandsten ovenfor, på tangdyngernes øverste kant stod biskopsmændene. Sturla tog til orde: »der oppe er djævelen Aron, lad ham nu ikke slippe bort«, og løb nu op på tangdyngen tillige med Sigmund knage. Aron stak efter Sturla og opfordrede ham til at angribe her, hvor mærket fandtes, nemlig hans broder Tumes våben[2]. Sturla gav til gengæld Aron et stød i kinden, så at våbnet trængte gennem munden og ud gennem den anden kind. Aron besvarede stødet og ramte Sturla, så at han faldt om på siden i tanget og brynjen lod låret ubedækket. Aron vilde støde efter dette sted, men Sigmund knage kastede et skjold over ham, og stødet ramte dette. Nu sprang Sturla op, og de angreb Aron; spydene slyngedes i sådan mængde imod ham, at han næppe kunde falde, og han blev på mange steder såret, men dog mindre end de troede. Biskopsmændene løb da op fra strandbredden, og

[1] I disse vige var landingsstederne. [2] A. betegner disse som et slags felttegn eller fane.

Digitized by Google

Sturla og hans folk forfulgte dem, men Aron blev liggende der.

Sturla og hans folk begav sig op til kirkegården; der greb de to præster ved navn Snorre og Knud og gildede dem. Aron lå i tanget, indtil Eyjulv Kårsson kom til ham og spurgte: »lever du svoger«? Han svarede, at han levede, men led ikke vel. Eyjulv tog ham i sine arme og bar ham ned til stranden. Der var et fartöj til rede og Arne præst med tre andre mænd. Eyjulv bar Aron ud på skibet og stødte det fra land. De bad ham følge med sig; han svarede, at han vilde beskadige fartöjerne, så at man ikke kunde ro efter dem, og bad dem ikke gå i land vest for Tjörnæs[1]. Eyjulv løb da til spile-bådhuset, hvori der stod en færge, og huggede løs på den. Det hørte Sighvats mænd, og ni af dem løb til bådhuset og angreb ham. Eyjulv værgede sig med øksen, til de huggede den af skaftet. Så greb han en færgeåre og forsvarede sig med den, og de sønderhuggede 4 årer for ham. Da gav en mand ved navn Brand Eyjulv et stik ind under armen og ud under den anden; derefter løb Eyjulv ud imellem dem. Det var flod, og der var kort til søen. En mand huggede efter ham og ramte den ene fod ved ankelen, så at den afhuggedes og kun hang løst ved; Eyjulv veg da ned til stranden og svömmede ud i et skær 12 favne fra land. Sighvats folk løb i en båd, men da de kom ud til skæret, lå Eyjulv næsegrus og havde strakt hænderne korsvis fra sig. Han blødte ikke, da de stak til ham. Om hans værn blev dette kvædet:

51. Ene mod ni har Eyjulv
ydet blodig modstand;
ry der går af den gæves
Grimsø-strid så vide.

Men tilsidst han såret
svömmed med vunder ömme,
krigeren, den kække
kløver af sværd, til skæret.

På Eyjulvs side faldt der Arne, Ketil præst, Jonssönnerne Svein og Martin, Skegge Snorreson, Einar og Gunnar og endnu to eller tre af biskoppens mænd. Sighvat og hans ledsagere lod biskoppen gribe, og han forlod øen på det far-

[1] T. er en halvø, som skiller det nordøstligste Island fra nordlandets centralbygder omkring Øfjord.

Digitized by Google

töj, hvor Sighvat var ombord. Biskop Gudmund bad gud hævne ham, »ti jeg, stakkel, formår det ikke«. Folk siger, at 32 mænd af dem, som med Sighvat havde deltaget i toget mod biskoppen, forliste, da de sejlede fra Grimsø. Sturla drog efter kampen tilbage til sit hjem. Da kvad Gudmund skjald:

52. Ej så ilde har Sturla
ævnet Tume at hævne;
Kristus råder for ryet;
ravnen stoppes med kroppe.

Han, den hövding, der aldrig
har på goder sparet,
urostifterne straffed
strængt for det svære hærværk.

Samme sommer tvang Sighvat og hans fæller biskop Gudmund til at forlade landet, hårdt medhandlet af sine fjender. Han tilbragte da nogle år i Norge, og der skete mange mærkelige ting angående hans livsførelse og spådomme.

De fleste af de biskopsmænd, som slap bort fra Grimsø, landede nord for Øfjord. Aron var hårdt såret og våbenmærket, han rejste langsomt gennem Østfjordene. Han kom sent om aftenen til Svinafell, ledsaget af én mand. Da Orm fik dette at vide, lod han dem lukke inde i lille-stuen, og det blev sagt, at han vilde lade Aron og hans ledsager dræbe på grund af venskabet med Sturla[1]. Der opholdt sig den gang Orms broder Torarin, som havde deltaget i toget til Grimsø; han forlangte Aron skånet, og stod så bestemt herpå, at han erklærede at ville værge ham, hvis han ikke fik fred på hans anbefaling. Så vidt vilde Orm ikke lade det komme for at få ham taget af dage. Der efterlod Aron Tumes hjælm og brynje, men han beholdt hans saks-sværd, og Orm skaffede ham andre våben. Derfra drog han vestpå i bygderne, og på vestlandet begav han sig til Raudamel, til sin farbroder præsten Sölve og sin moder; herfra drog han til Øre i Arnarfjord, hvor Ravns sönner tog imod ham. Han ledsagedes af Gudmund Olavsson, som senere deltog i mordbranden på Torvald[2].

[1] Orm Jonsson på S. var ved svogerskab og venskab nöje knyttet til Sighvats slægt. [2] Torvald fra Vatnsfjord, Ravns drabsmand.

Digitized by Google

De med Sturlungerne beslægtede Jonssönner og Ravnssönnerne forener sig mod Torvald fra Vatnsfjord.

1222. Torvald Snorreson boede på den tid i Vatnsfjord. Han ansås da for at være forligt med alle og havde temlig få få folk hos sig. Mellem ham og Ravnssönnerne var forholdet tåleligt; de boede på Øre. På Bredebolstad i Steingrimsfjord boede Bergtor Jonsson[1], hans brødre Brand og Ingemund boede på Reykjaholar. Ingemund havde ledsaget Snorre på hans udenlandsrejse, som för blev skrevet; mellem de frænder var der stort venskab. Hos Snorre Sturlason opholdt sig på den tid Sturla Bårdsson, som Torvald lod fodhugge på Øre. Han var en forbitret fjende af Torvald og beklagede sig ofte for Snorre. Det hændte sig på samme tid, at Torvalds broder Bård Snorreson avlede et barn med Bergtors kone Helga Asgrimsdatter, en sön, som hed Jon. Denne barnefødsel kunde Bergtor dårlig finde sig i, og ligeledes hans brødre, og han bad Snorre om bistand. Snorre sagde, at de aldrig vilde kunne komme til deres ret overfor Bård, så længe Torvald levede, som undertrykte hver mand der vestpå, men at de var så dygtige og höjbyrdige, at de måtte kunne stå sig overfor de fleste. Da de hørte sådanne ord, fyldtes de af fjendskab mod Torvald, og ophavsmanden hertil var mest Sturla Bårdsson. De tre Jonssönner Bergtor, Brand og Ingemund samlede nogle mænd om sig; der var Bergtors sön Asgrim, Filippus Kolbeinsson, Einar Gamleson nød, Sigurd og Rögnvald Kårsson; sydfra, fra Snorre, kom Sturla Bårdsson, Erik birkebener, Tavl-Berg, Danse-Berg[2] og Brand Arnorsson. De var i alt 13. Disse mænd red vestefter til Nautøre ved Isafjord og tog der et fartöj, men efterlod deres heste og sadler. De drog over fjorden til Vatnsfjord og gik i land der.

Da de kom ind på tunet, hørte de en hund gø, og kendte at det var Buske, som altid plejede at følge Torvald. De troede da at kunne vide, at Torvald var hjemme. De for-

[1] Hans fader Jon Brandsson havde været gift med en datter af Sturlungernes stamfader Sturla på Hvam. [2] De to mænd af navnet Berg bærer åbenbart tilnavn efter deres særlige færdigheder.

Digitized by Google

delte folk til indgang i husene og nogle holdt vagt ved dörene. Ingemund Jonsson og Asgrim gik ind ad vesterdören med nogle mænd. Brand Jonsson var foran den dör, som var nærmest stuen. Torvald var hjemme og 7 huskarle. Han lå i et sængekammer sammen med sine to friller Halldora, en datter af Svein Helgeson, og Lovnheid. Ingemund og hans ledsagere huggede op i sovepladsen, da de kom ind i skålen, og sårede Tore, en sön af Torbjörg hoppe-ben, og en anden mand. Torvald sprang op, da han blev ufreden vår, og tog en kvindekappe over sig; han løb ud på gulvet og ind gennem skålen til stuen; der kastede han kappen af sig og løb ud ad dören mellem stuen og skålen, hvor Brand og hans mænd holdt vagt. Det var bælgmørke. Da han kom ud på marken, råbte han, at de skulde passe på, at Torvald ikke slap ud. Torvald løb fra tunet til den gård, som hed Tuvur, og fik sig der klæder; derfra begav han sig til Reykjanæs[1] og samlede der nogle folk. Asgrim og hans ledsagere løb ind i sængekamret, men Torvald var da borte; Lovnheid blev såret noget. De søgte efter Torvald omkring i husene, men fandt ham ikke, som rimeligt var. Brand vilde aldrig vedgå, at Torvald var løbet ud ad den dör, hvor han stod.

Jonssönnerne opholdt sig kun kort tid i Vatnsfjord, efter at de vidste, at Torvald var borte. De begav sig til skibet og drog ud gennem fjorden til Skutilsfjord[2], hvor de fik sig heste og red vestefter over heden. Medens Torvald opholdt sig på Reykjanæs, sendte han Hallbjörn Kaleson ud over Glåma[3] til Odd Åleson på Sandar. Torvald bad Odd begive sig til Ravnssönnerne og fraråde dem, at de med Jonssönnerne blandede sig i denne farlige sag. Fra Reykjanæs drog Torvald ud til sin broder Bård på Snefjæld og lagde der den plan, at han lod sin broder og sin sön Tord rejse sydpå til biskop Magnus i Skålaholt og bad dem blive der om vinteren og ingen del tage i deres mellemværende. Derfra begav Torvald sig hjem til Vatnsfjord. Jonssönnerne

[1] Dette Reykjanæs ligger nær ved Vatnsfjord og er forskelligt fra næsset af samme navn, hvorpå Reykjaholar ligger. [2] De sejler nu imod vest, i den modsatte retning af den, hvorfra de kom med fartöjet. [3] Den snedækkede hede af dette navn.

Digitized by Google

fortsatte rejsen, til de kom til Øre i Arnarfjord, hvor de bad Ravnssönnerne om at forene sig med dem; de sagde, at Torvald vilde være let at få bugt med, når de alle vendte sig imod ham. Da nu Ravnssönnerne mente, at den kendelse, som Tord Sturlason havde afsagt angående Ravns drab og fredløshed for Koll-Bård og straffen for flere af de mænd, som var bleven forviste fra herredet, ikke var bleven holdt, og da Jonssönnerne æggede dem stærkt, så gjorde Ravnssönnerne fælles sag med dem i denne fare og ligeledes deres svoger Odd Åleson og de fleste mere ansete mænd fra den ydre del af fjordene.

De brød straks op til Isafjord og drog over Hestfjordshede med 90 mand. De kom til Kalvavik i Skötufjord, hvor de dræbte to mænd; én mand dræbte de i Heydal i Mjovafjord. Tidlig på dagen red de fra Mjovafjord over halsen til Vatnsfjord en helligdag. Torfinn skramme, en sön af Sæle-Erik, holdt hestvagt på halsen, han var en kraftig mand og havde et tykt panser. Ingemund og hans mænd red efter ham, da de så ham. Torfinn sank i en sump med hesten og forlod denne. Ingemund bød sine mænd holde sig tilbage og vilde, at de to skulde måle sig med hinanden. Da Asgrim Bergtorsson kom til, så han, at Ingemund ikke var ham overlegen; han kom ham da til hjælp, men Torfinn forsvarede sig godt mod dem bægge, da intet våben bed på panseret. Da kom Odd Åleson til og angreb ham sammen med de andre; de huggede ham i benene og dræbte ham derefter. De red nu til Torvalds gård. Torvald var gået til messe med sine mænd; de forlod kirken og kom med nød og næppe ombord på et fartöj. Ravnssönnerne og Jonssönnerne red ned på strandbredden, og da manglede det ikke på store ord og ophidselser, som de fra bægge sider udslyngede mod hinanden. Torvald sejlede ud efter fjorden. Jonssönnerne derimod gik ind på gården Vatnsfjord og overlagde hvad der var at göre. Ravnssönnerne vilde, at de skulde begive sig ud til Arnarfjord og samle styrke til et vagthold der, men Jonssönnerne vilde, at de alle skulde drage til Reykjaholar og indrette sig der, de sagde, at derfra var det let at foretage overfald i Isafjord. Herom kunde de ikke blive

Digitized by Google

enige, og det endte med, at Ravnssönnerne drog vestpå til fjordene, men Jonssönnerne til Reykjanæs, og hermed ophørte deres forbund. Torvald begav sig nordpå til Adalvik, og kun få folk vidste, hvor han var bleven af. Jonssönnerne rustede sig på Reykjaholar og havde ført Torvalds skjolde derhen.

Jonssönnerne drives på flugt af Torvald.

Lidt senere om efteråret beredte Jonssönnerne sig til at drage til Isafjord, for at rane, eller forsøge om de kunde få noget at vide om Torvald; de var henved 30 mand, hvoraf de fleste red, men landstrygerne gik. De satte over vadestedet på Torskefjord og red op gennem Torgeirsdal, men da de steg op fra dalen og var komne op på bakkeskrænten ovenfor den fjælddal, som fortsætter Isfjordinge-kløften[1], sprang nogle folk op foran dem. Det var Torvald med omtrent 50 mand; de fleste af dem var gående. Jonssönnerne vendte deres heste, og Ingemund bød dem ride op til fjælds, men de tog vejen ned gennem dalen. To mænd ved navn Rut og Tyrving flygtede til fjælds i vestlig retning; dem forfulgte Torvald først, indtil hans hest udmattedes, så vendte han om ned gennem dalen. Rut og hans ledsager blev bægge dræbte. Halldor, en sön af Eiliv Snorreson, og Skögul-Alv[2] flygtede sydefter på fjældet, men blev grebne og dødelig sårede. Jonssönnerne red så hurtig de kunde. Bergtor kastede sit skjold, hvad der vidt om er bleven bekendt, men Filippus Kolbeinsson tog det op. De red afsted, til de var komne over Torskefjord; der skiltes de. Bergtor og Einar nød begav sig til Reykjaholar, og fik sig her et fartöj, hvormed de sejlede ud til Akerøerne. Brand og Ingemund tog retningen mod Kroksfjord og stansede først i Saurbø; derfra drog de til Sturla Sighvatsson på Saudafell, hvor de opholdt sig en kort tid. Herfra drog de sydefter til Stavaholt, hvor Snorre tog imod Ingemund og hans ledsagere; Brand var störste delen

[1] *Isfirðingagil*, et stednavn. [2] Navnet betyder vel Valkyrje-Alv, d. v. s. Strids-Alv.

Digitized by Google

af vinteren på Saudafell, Bergtor opholdt sig på Øre hos Tord Sturlason. Herom kvædedes dette:

53. Tidlig nok de af Torvald tog sig en latter: den kloge mand formåde at slippe mændene ud af hænde.
Nu at le dem ej lyster længer: en anden gænge sagen har fået, siden selv de med flugt blev tugtet.

Da Sturla Bårdsson hørte dette, kvad han en vise:

54. Langt på flugt vi joges, slet, jeg véd, vi sloges; sent, kan hændes, rygtet spredes: hvi vi flygted.
Vor er ej den störste skam, ti som den første rendte Vatnsfjords gode, helt til havs han röde.

Også dette blev kvædet:

55. Stærkt det om Bergtor braged Brand stod og råbte „Fanden"! Ingemund brugte ofte eder dröje og lede.
Alle de ilte dog sønder-efter af alle kræfter, da de erfôr der kom fjender, for at få hjælp hos Snorre.

Da det var lykkedes Jonssönnerne at undløbe, begav Torvald sig til Reykjaholar, hvor han tog sine skjolde, og drog derfra hjem. Efter at have været kort tid hjemme, begav han sig med et talrigt følge ud i fjordene. Ravnssönnerne fik dette at vide og samlede folk til sig på Øre, så at bægge parter var mandstærke. Torvald kom til Øre, men bønderne søgte at mægle et forlig mellem dem. Man forligtes da om, at biskop Magnus skulde kende i sagen mellem dem sammen med de mænd, som han selv vilde vælge, men Ravnssönnerne skulde opgive at yde Jonssönnerne bistand. Da Ravnssönnerne vedtog forpligtelsen overfor Torvald, stod Odd Åleson og Aron Hjörleivsson oppe under forskansningen og talte sammen, men vilde ikke forpligte sig overfor Torvald. Dette betragtede Torvald senere, som at Odd havde stræbt ham efter livet, således som det skal blive fortalt. Derefter rejste Torvald tilbage og sad på sin gård om vinteren.

Sturla Sighvatsson ægter Solveig Sæmundsdatter.

Den nærmest foregående sommer, hvorom der nu er berettet, blev Sæmund i Odde syg og døde den 7de november.

Digitized by Google

Samme efterår og i begyndelsen af vinteren sås ofte den stjærne, som hedder cometa[1], da viste også solen sig rød som blod. Det var Sæmunds bestemmelse, at hans datter Solveig skulde arve lige så meget som enhver af hans sönner. Solveig begav sig da til sin moder på Keldur, og de bægge anmodede Torvald Gissursson om, at han skulde tale Solveigs sag i skiftet med hendes brødre. Sæmunds sönner blev enige om, at de med hensyn til skiftet skulde underkaste sig den afgörelse, som Snorre traf angående godsets fordeling, og de sendte bud til ham om vinteren, at han skulde komme derhen for at foretage skiftet. Snorre drog da sydpå, ledsaget af Ingemund Jonsson og Asgrim Bergtorsson, og havde med sig et anseligt følge. Han overnattede på Keldur, hvor forholdet mellem ham og Solveig og hendes moder var meget fortroligt, og Solveig fulgte med ham til Odde. Det morede Snorre meget at tale med hende. Da de red fra Keldur, mødte de en kvinde, der kom ridende ifört flige-kåbe og med fligene syede sammen om hovedet; kun én mand fulgte hende. Det var Hallveig Ormsdatter, som den gang var den rigeste kvinde på Island[2]. Snorre fandt hendes optog temlig latterligt og smilte derover. Snorre kom til Odde og ordnede det således, at Solveig af arven fik alle de kostbarheder, som hun strakte hånden ud efter; men af Sæmunds sönner begunstigede han mest Halvdan. Solveig og hendes moder lod deres ejendele føre ud til Rune i Torvald Gissurssons varetægt og gav sig helt under hans værgemål.

I denne vinter gik der bud mellem Torvald Gissursson og Sturla Sighvatsson. Næste forår efter påske kom Sighvat og hans hustru Halldora fra nordlandet til Dalene. Han red over hederne til sydlandet med 8 ledsagere, deriblandt hans sön Sturla og Brand Jonsson. Sighvat ankom til Rune. hvor Kelda-Valgerd[3] og hendes datter Solveig var til stede. Der forhandledes Sturlas frieri, og aftalerne endte med, at Torvald Gissursson holdt hans og Solveigs bryllup. Man

[1] D. v. s. sås en komet; året er 1222. [2] Hun var en datter af Sæmunds broder, den på Vestmannaøerne af de norske købmænd dræbte Orm Jonsson, og var enke efter den i kampen på Bredebolstad faldne Björn Torvaldsson. [3] Således kaldet efter sin gård Keldur.

Digitized by Google

fortæller, at Torvald den dag, da bryllupsgildet fandt sted, kaldte frem for sig og Sighvat sine börn, først börnene med Jora biskopsdatter, og sagde at han lagde megen vægt på, om Sighvat syntes godt om börnene. Sighvat betragtede dem en tid og sagde da, at ikke mange vilde findes dygtigere. Derefter gik Toras börn frem, Gissur stod foran dem og Torvald holdt ham i hænderne, idet han sagde: »her er nu min yndling, Sighvat bonde[1]! og det vilde være mig af störste betydning, om du mener, at lykken vil følge ham«. Sighvat svarede ikke, men betragtede ham i lang tid. Gissur stod rolig og så uforskrækket på Sighvat. Endelig tog Sighvat til orde temlig uvenlig: »jeg holder ikke af de rynkede bryn«. Da Sighvat tog sagen således, opgav Torvald denne samtale.

Gildet forløb heldig, på beværtning var anvendt megen bekostning, og alle skiltes med venskab. Moder og datter rejste med Sturla til vestlandet. Det siges, at Torvald fulgte dem på vej, ledsaget af nogle mænd. För han og Sighvat skiltes, steg de af hestene og talte da meget om deres venskab. Da sagde Sighvat: »det vil jeg bede dig om, Torvald, at vi ser vel til, at vore sönner overholder venskab og frændskab godt«. Torvald så ned for sig noget bekymret og sagde: »så længe vi lever, vil det blive overholdt«. Dette forekom folk at være en mærkelig spådom, efter hvad der senere tildrog sig, ti Torvald var død, da Apavatnsfærden indtraf[2]. Derpå vendte Torvald hjem. Da Solveig kom til Saudafell, overtog hun husholdningen, men Halldora lod føre Vigdis Gislsdatter, som för havde været Sturlas frille, til Midfjord; deres datter var Turid. Sighvat rejste hjem til nordlandet. Snorre blev ilde til mode, da han erfarede Sturlas giftermål, og man antog, at han havde tænkt sig noget andet. Sturla begav sig för ting vestefter til Saurbø og mødtes der med Torvald Vatnsfjording; deres samtale overværede præsterne Snorre Narveson og Torve Gudmundsson. De sluttede der venskab; Torvald lovede, at han skulde hjælpe Sturla

[1] Bonde er i sådanne forbindelser et hædrende tillæg, der betegner vedkommende som en uafhængig mand med egen husstand. [2] Ved denne lejlighed tog Sturla med svig Gissur til fange, hvad der senere medførte hans egen og faderens undergang.

Digitized by Google

mod hvem han fik noget udestående med på Island og aldrig skilles fra ham; Sturla lovede til gengæld at hjælpe Torvald og modsætte sig de sager, som Snorre og hans frænder vilde påføre Torvald. Dette fastslog de, ved at Sturla lod Torve præst ride med bægges godedömmer til tings, og viste på den måde deres forbund[1].

Torvald fra Vatnsfjord går over på Snorres parti.

Denne sommer lod Snorre Sturlason anlægge hærværks- 1223.
sag mod Torvald. Urøkja Snorreson førte sagen, han var 18 år gammel. Torvald blev på tinget fredløs skovmand og alt hans gods og godedömme forbrudt. Dette var en vigtig begivenhed, som ansås for at kunne medføre store farer. Efter tinget kom Sighvat Sturlason til Saudafell, der mødte også Torvald Vatnsfjording; Sturla bad da sin fader om, at han skulde tilvejebringe et sådant forlig mellem Torvald og Snorre, som Torvald kunde være tilfreds med. Sighvat rejste da til Snorre i Stavaholt for at forsøge, hvordan det kunde indrettes således, at denne sag blev til ære for Snorre, men at Torvald dog friedes for straf uden altfor hårde betingelser, og at Sturla høstede den ære af sagen, som han ønskede. Da Sighvat red til Stavaholt, bad han Torvald og Sturla komme dagen efter, men sende en mand til ham, för end de red ind på gården. Dette gjorde de. Da Sturlas sendebud kom til Stavaholt, opfordrede Sighvat dem til at ride derhen og sagde, at Snorre var vel stemt, og at han væntede, at det vilde gå godt. Snorre gik dem i møde og tog imod Sturla som en kær frænde, Torvald modtog han som en mand han for Sturlas skyld betragtede som ven. De tilsikrede nu hverandre fred, således som Snorre ordnede det, og blev der to nætter vel behandlede. Afgörelsen blev, således som Sturla fordrede, at Snorre alene skulde fastsætte betingelserne, men at Torvalds straf skulde fuldstændig ophæves; det var desuden en hemmelig aftale mellem de to brødre, at

[1] De gav Torve fuldmagt til i deres sted at optræde som gode på tinget og udføre de dem som sådanne påhvilende forretninger.

Digitized by Google

hverken gods eller høvdingskab skulde forbrydes. Derefter red Torvald med Sighvat og Sturla tilbage til Dalene. Ved afskeden med Torvald gav de ham gode gaver, og Torvald lovede at vise Sighvat et lige så oprigtigt venskab, som det Sturla og han havde aftalt mellem sig, da de mødtes i Saurbø. Sighvat trængte stærkt ind på Torvald, for at han skulde tilsikre Jonssönnerne fred, så at de kunde sidde i ro på deres gårde. Hertil var Torvald utilbøjelig, men det skete dog, og de skiltes med venskab. Torvald overtog sit godedömme[1] og drog derefter hjem. Sturla red med sin fader til Øfjord, og han og hans kone Solveig tilbragte den vinter hos Sighvat på Grund. Eyjulv Kårssons broder Jon Ufeigsson ægtede Gudrun, en datter af Odd på Alvtanæs, og opholdt sig ofte der sydpå og var hos Snorre, hvor han fandt en god modtagelse.

Den vinter Sturla var på Grund, lod Jon Ufeigsson dræbe to mænd i Videdal, som havde ledsaget Sturla på Grimsø-færden. Dette anså Sturla som gjort af fjendskab mod sig, men Jon støttedes af Snorre hertil, som i andet hvad han foretog sig; disse forhold vakte noget uvenskab mellem frænderne Snorre og Sturla. På denne tid drog Torvald Snorreson mod Odd Åleson og lod ham gribe hjemme på gården; der var tale om, at han vilde lade ham dræbe, han fik dog på sin hustru Steinunns bön beholde livet, men med det vilkår, at han pålagde ham at udrede 1 hundred hundreder. Om vinteren, medens Sturla var på Grund, sendte Torvald venskabelige ord til Snorre med forespörgsel om svogerskab og forbund; Snorre gav ham et agtelsesfuldt svar, som Torvald forstod således, at Snorre vilde unde ham al mulig hæder, når han vilde forpligte sig til at göre hvadsomhelst Snorre forelagde ham, hvem der end var imod. Næste forår drog Torvald til Borgarfjord og friede til Snorres datter Tordis. Snorre optog dette vel og kvinden bortfæstedes til ham; brylluppet skulde stå om efteråret i Stavaholt. Samme forår vendte Sturla tilbage til sin gård, og

[1] Dette havde, som anført, under tingtiden været overdraget til præsten Torve.

Digitized by Google

hans venner ytrede til ham nogen mistanke om, hvorvidt Torvald var ham en så trofast ven som de havde aftalt den foregående sommer.

Snorre Sturlason bortgifter to døtre og hjemfører selv Hallveig Ormsdatter.

Snorre Sturlason rejste dette forår sydpå over heden; 1224.
han mødtes med Torvald Gissursson, og de talte meget med hinanden. Kort i forvejen var Kolskegg den rige død, som var en af de mest formuende mænd på Island; hans eneste arving var Hallveig Ormsdatter. Torvald forebragte for Snorre, at han vilde grunde et kloster, og at Kolskegg havde lovet at skænke gods hertil; nu bad han Snorre at hjælpe sig i denne sag. Kort at berette, Snorre og Torvald sluttede venskab på de betingelser, at Torvalds sön Gissur skulde ægte Snorres datter Ingebjörg, men Torvald skulde bevæge Hallveig Ormsdatter til at indgå fælles-bo med Snorre og flytte til hans gård; Gissurs og Ingebjörgs bryllup skulde holdes om efteråret i Reykjaholt[1]. Derpå købte Torvald Vidø[2], og der indrettedes nu et kloster, som grundedes året efter; Torvald viedes da til kannik.

Den foregående sommer var Loft biskopssön kommet tilbage og landede på Eyrar. Han rejste først østefter over åerne[3]; men da han var fredløs inden herredet der sydpå og desuden kom tilbage en vinter för end det var bestemt, så dristede han sig ikke til at blive der. Han rejste vestpå til Borgarfjord og opsøgte Snorre, som indbød Loft til sig, og han tilbragte den vinter i Stavaholt. Næste forår traf Snorre og Lofts morbroder Torlak samt Torlaks sön Ketil den bestemmelse for Loft, at han skulde overtage præstegården Hitardal, men Ketil købte gården Skard af Loft for betaling.

[1] For Snorres og Hallveigs vedkommende har der næppe kunnet være tale om bryllup, da hans hustru Herdis Bersedatter, fra hvem han ikke vides at være skilt, først døde 1233. [2] En udenfor Reykjavik liggende ø. Augustinerklosteret her angives i almindelighed stiftet 1226; ifølge ovenstående skulde det allerede være sket 1225. [3] D. v. s til sit gamle hjem.

Digitized by Google

Loft bosatte sig da i Hitardal og havde et ret velstående hus; hans ansås for en ivrig ven af Snorre og hans anliggender.

I dette forår, hvorom nu er fortalt, døde Tord Sturlasons frille Tora; han tog da til sig Valgerd, en datter af Arne i Tjaldanæs, og holdt bryllup med hende om somren. På denne tid var der et temlig køligt forhold mellem brødrene Tord og Snorre; de blev uenige om deres mødrene-arv. Gudny var død i Snorres hus, han tog da alle de kostbarheder hun havde ejet, og det var meget gods, men hun havde i forvejen givet alt godset bort til sin fostersön, Tords sön Sturla; Sighvat tog til sig Gleråskogar, som lå ham nærmest. Denne sommer för ting sendte Snorre bud til sin broder Tord og indbød ham til sig ved tingtid: han ønskede, at de skulde göre en ende på alt indbyrdes uvenskab og begynde et kærligt frændskab. Tord kom til Stavaholt, da han rejste til tinget; Snorre var da meget fornöjet og sagde, at de brødre aldrig skulde blive uens om gods. Men da forholdet mellem Sturla Sighvatsson og Snorre begyndte at blive spændt, spurgte Snorre Tord, hvor længe han agtede at lade Sturla forholde dem deres hæder. Dermed sigtede han til Snorrunge godedömmet, som deres fader havde besiddet; Sighvat havde alene forestået dette og givet det som brudkøbssum til Sturla. Tord svarede hertil, at Bödvar[1] havde tilstrækkeligt höydingdömme, og at det var usikkert, om hans andre unge uægtefødte sönner blev i stand til at have höydingdömme. Det kom dog dertil, at Tord bad Snorre sørge for denne fordring; men kravet blev ikke rejst den sommer.

Medens Tord Sturlason var i Stavaholt, kom Ravnssönnerne for at tage deres tilflugt til Snorre. Han tog den bestemmelse, at Sveinbjörn og Grim red til tings med deres godedömme; han overgav dem til sin broder Tord, og de var hos ham i tingtiden tillige med Sveinssönnerne Helge[2] og Torarin; Einar og Kråk vendte tilbage med den flok, som de havde ført med sig vestfra. Denne sommer kom Tord tidlig til tinget og tæltede Hlad-boden, som hørte til Snor-

[1] Hans ældste, ægtefødte sön. [2] En svigersön af Ravn Sveinbjörnsson.

Digitized by Google

runge godedömmet[1]; Sturla tæltede da Saurbøinge boden, og forholdet var den sommer uforstyrret mellem de to frænder. Torvald Snorreson kom meget mandstærk op til domstolene. Samme år efter midsommer landede et skib i Hvitå; med dette kom Snorres sön Jon murt tilbäge, han var da tyve år gammel. Da ankom også Kolbein Arnorsson, som var 15 vintre gammel, Jatgeir skjald, Arne urede, Kygre-Björn og mange andre islandske mænd. Boet mellem Arne og Hallbera Snorredatter blev nu straks skiftet[2]; Snorre vilde ikke finde sig i andet end at hun beholdt Brautarholt, og Arne købte da Saurbø på Kjalarnæs.

Biskop Magnus berejste denne sommer Vestfjordingefjærdingen. Medens han opholdt sig i Dalene, holdt Snorre Gissurs og sin datter Ingebjörgs bryllup i Reykjaholt, ti biskoppen havde lettere ved at overvære det her, og Torvald vilde for enhver pris, at han skulde komme tilstede. I brylluppet deltog Tord Sturlason og de bedste mænd fra Borgarfjorden, nogle kom også med Torvald. Her holdtes et prægtigt gæstebud, med den bedste forplejning som kunde fås på Island. Kort för brylluppet havde Snorre hjemført Hallveig Ormsdatter og indgik med hende fællig til ligeligt eje af det fælles bo, desuden tog han under sit værgemål hendes sönner Kløngs og Orms gods, 8 hundred hundreder. Snorre havde da meget mere gods end nogen anden på Island. Men sin broder Tords råd indhentede han ikke i denne sag, og Tord sagde, at han frygtede for, at dette vilde lede til hans død, hvad enten det blev vand eller mænd, som voldte ham skade.

Senere om høsten rejste Torvald til sit bryllup i Stavaholt, og her holdtes et anseligt gæstebud. Torvald rejste tilbage til Vatnsfjord uden at besøge sin fordums ven Sturla på denne færd. Nær vinternætterne begav Torvald sig ud til Øre i Arnarfjord; Ravnssönnerne flygtede bort og begav

[1] Til hvert hövdingedömme hørte vistnok en fast tingbod med særligt navn; Hladboden, som hørte til det fra den berömte c. 1000 levende Snorre gode nedarvede Snorrunge godedömme (sml. s. 58), synes at have sit navn af det underlag, hvorpå den var opført. Det er den bod, hvorfra Hvam-Sturla talte til tingmændene; sml. foran s. 112. [2] D. v. s. skilsmisse mellem ægtefællerne blev fuldbyrdet.

Digitized by Google

sig først til Mosdal, hvor de holdt sig skjult i skovene. Torvald bortførte alt hvad der fandtes på gården Øre. pålagde alle Ravnssönnernes tingmænd böder og tog under sig mange af deres tingmænd. Da Ravnssönnerne erfarede dette, drog de sydpå over Bredefjord og begav sig først til Tord Sturlason på Øre; han rådede dem til at opsøge abbed Hall på Helgafell, som havde været besvogret med dem[1]. Der opholdt Sveinbjörn sig om vinteren, men Einar var hos deres faster Gudrun på Øre, Grim og Kråk var i Flatø[2].

Aron Hjörleivsson efterstræbes af Sturla Sighvatsson.

Efter Grimsø-færden lod Sturla Sighvatsson Aron Hjörleivsson dömme fredløs. Derefter var han hos sine frænder i Vestfjordene, mest på Øre hos Ravnssönnerne, indtil Sturla lod anlægge sag mod dem for at have givet ham underhold. Bödvar på Stad gav på tinget håndslag for 10 hundred på deres vegne og betalte denne sum[3]. Derefter vogtede folk sig for at give ham husly. Han opholdt sig da her og der i skjul; ofte var han også på Geirtjovsfjords-Øre hos en fattig bonde ved navn Torarin. Da Sturla fik mistanke herom, sendte han Rögnvald Kårsson, Torvald Sveinsson og Danse-Berg til Vestfjordene, de var tre i følge. Det var samme sommer som der nu er fortalt om. Sturla sendte ligeledes Ingemund Jonsson vestpå til Arnarfjord for at lede efter Aron.

Aron opholdt sig ved den tid på Geirtjovsfjords-Øre; han var inde i bådhuset og udbedrede Torarins båd. Han mærkede intet, för to væbnede mænd gik hen imod bådhuset og gik ind, da de så en mand derinde. Aron hilste dem og spurgte dem om deres navn. Den ene nævnte sig Egil digre, han ønskede at træffe Aron: den anden hed Sigurd; de havde bægge hørt til biskoppens følge; de sagde

[1] Hall Gissursson, af den bekendte Haukdøleslægt, broder til Torvald og biskop Magnus, havde været gift med en faster af Ravnssönnerne; han havde tidligere været lovsigemand, men var præsteviet og var nu gået i kloster. [2] De to her nævnte gårde Øre så vel som Helgafell ligger på Snefjældsnæs-halvøen. [3] Bödvar på Stad var Tord Sturlasons sön af dette navn; den pågældende böde er vel 10 h. alen vadmel.

Digitized by Google

at de nu var huskarle i Vatnsfjord. Aron tog til sin økse, ti Torvald var ingen ven af ham. Hans brynje hang på bådstavnen, den tog Sigurd på. Aron var tvivlrådig om, hvor længe han skulde forholde sig afventende. Sigurd spurgte, om han ingen ankomst af fremmede havde erfaret. »Ingen, medmindre I kan fortælle mig nogen«, sagde Aron. »Vi hørte, at Sturlas mænd var her inde i fjordene og spejdede efter dit opholdssted«. »Det kan være«, svarede Aron, ti jeg drömte om biskop Gudmund, og at han lagde sin kappe over mig«. Egil sagde, at nu måtte de rejse videre. Sigurd så ud og sagde: »der rider tre mænd ud langs fjorden, og det er folk, som nok anser sig for fuldt så kampdygtige som vi«. »De er næppe kampdygtigere«, sagde Aron, »hvis vi holder godt sammen, men jeg ved ikke hvad jeg kan vænte mig af eder«. Sigurd svarede: »det er bravt handlet ikke at skilles fra dig, men jeg ved ikke hvad Egil mener«. »Jeg vil ikke løbe fra dig«, svarede Egil. Sigurd vilde nu afføre sig brynjen. Aron sagde: »affør dig ikke brynjen, hvis du vil hjælpe mig«.

De gik nu ud, og Rögnvald og hans ledsagere red da ind på marken; de sprang af hestene og stillede sig mellem dem og husene. De gik så mod hinanden. Egil var störst og stod i midten; Rögnvald vendte sig mod ham. Rögnvald havde brynje uden overklædning og stålhue med halsdække; Egil sårede ham i det ene ben. Sigurd vendte sig mod Danse-Berg; Aron gik mod Torvald, som veg tilbage. Rögnvald sårede Egil. Da kom Aron til og huggede ham med øksehamren bag under stålhuen, så at den gled ned for ansigtet. Halsdækket løftedes da fra brynjen og halsen derimellem blottedes. Aron vendte da øksen i sin hånd og huggede ham på halsen, så at hovedet skiltes fra kroppen. Sigurd var ligeledes såret. Torvald og Berg løb nu til deres heste; Torvald kom op på hesten; Berg lå forover i sadlen på sin hest, og Torvald drev denne frem; således kom de op på höjdedraget. Aron forfulgte dem, men da Torvald så det, råbte han höjt: »op I Sturla og hans mænd! her løber Aron efter os«. Da stansede Aron, og de fjærnede sig. Aron vendte nu tilbage og førte Rögnvald hans klæder og våben; derefter førte han liget ud på havet og nedsænkede det der. Sigurd og Egil

Digitized by Google

blev på Øre, til de var lægte; dernæst vendte de hjem til Vatnsfjord, og Torvald var ikke utilfreds med deres færd[1].

Aron flygtede nu til Bardastrand og var i en hule i Arnarbølesdal, hvor han blev underholdt af en kvinde, som boede i Tungemule. Om efteråret tog Aron et fartöj fra Jon Audunsson på Vadil og sejlede på dette selvanden sydover Bredefjord; derefter stødte han skibet ud i søen, og det drev i land på Øre hos Tord. Dette efterår var Aron der i egnen på forskellige steder, og da sluttede hans morbroder Havtor sig til ham. Om efteråret begav Sturla Sighvatsson sig ud til Helgafell for at besøge abbed Hall; i følge med ham var Vigfus Ivarsson og Korn-Björn, en sön af Jon og Bödvar fra Brunnås datter Torkatla, som den gang opholdt sig på Øre hos Tord. Aron var i skoven vest for Valshamar, da Sturla og hans ledsagere red forbi. Aron vilde angribe dem, da de nu var tre på hver side, men Havtor holdt ham tilbage. Sturla og hans ledsagere mærkede intet; han sendte Björn til Øre for at udspejde, om Aron var der i egnen. Senere om efteråret fik Sturla nys om, at Aron var på Valshamar, underholdt af Vigfus, som boede der. Sturla red da ud på Stranden[2] med et følge af 14 mand. Aron og Havtor opholdt sig på Valshamar og var i et fårehus, som stod på marken. Sturla og hans mænd red hen til gården; de var meget höjrøstede. Det var mørkt. De tog töjet af deres heste og gik ind; der blev da tændt lys i stuen. Erik birkebener var da nylig kommen til Sturla, han var en landstryger og gik nu ud og ind for at se hvad han kunde opdage. Aron og Havtor blev enige om, at Havtor skulde gå hen til gården og udspejde, hvem der var komne. Han gik sagte om bagved husene; der var et vindue[3] på stuens sidevæg, og der lagde han øret til. Da kom Erik birkebener til og gav ham på den ene kind et hug, som blev hans banesår. Derefter løb han ind og sagde, at han havde dræbt en af djævlene. De greb til våben og løb ud. Aron var gået

[1] Torvald havde nemlig på denne tid ikke noget imod at tilföje Arons forfølger Sturla Sighvatsson en krænkelse. [2] Ved Stranden forstås her Skogarstrand, en bygd på grænsen af Dala syssel og Snefjældsnæs syssel. [3] D. v. s. en med en hinde overtrukken lysåbning.

Digitized by Google

hen til gården for at se efter Havtor; han var kommen ud på marken og ganske nær ved husene, da Sturla og hans mænd kom ud. Det lykkedes dem at omringe ham. Sturla sprang på sin hest. Aron søgte fra tunet ned mod åen; Sturlas mænd syntes, at en lysning viste sig på hammeren[1], og de så derhen. Da løb Aron imod Korn-Björn og huggede efter ham med sit saks-sværd uden at drage det; Björn snublede derved, men Aron løb ud af tunet, over åen og forsvandt i mørket. Han løb sydefter over heden og stansede først, da han kom til Raudamel til sin moder, han var da meget udmattet. För Sturla drog bort med sine mænd, forlangte han selvdom af Vigfus og fradömte ham øer til en værdi af 20 hundred[2]; Björn gav ham et øksehammers-hug.

Sturla vendte hjem, men Aron begav sig, som det blev skrevet, sydpå over heden, og der blev han, til han var i stand til at fortsætte rejsen. Han drog da til Øre-bygd og var hos Halldor Arneson på Bersærksøre; der var hans faders frille, og der mødtes ofte fader og sön. Da kom Starkad Björnsson, som kaldtes buk, til Aron; de drog för jul sydpå i bygderne, og opholdt sig hist og her i skjul. Ved juletid sagde Aron, at de skulde søge at rydde Sigmund knage af vejen, »han er sat ud på at tage mit hoved«. Sigmund boede på Ødehus vest for Fåskrudsbakke. Den niende dag i julen befandt Aron og hans ledsager sig i en høstakstomt kort fra et andet stakgærde, hvorfra Sigmund tillige med en anden mand førte hø; denne vilde Aron ikke angribe. Om aftenen, da det var bælgmørke, begav de sig til gården Ødehus. Aron blev udenfor dören og stod henne ved vægkanten. Starkad gik ind og bad om husly. Sigmund var det eneste mandfolk, som var hjemme, han var gået i sæng ved dagslys, da det var fredag[3]. Hans frille Helga sagde, at börnene vilde have noget at drikke, men at der intet vand var i huset; Sigmund bad hende da give sig spandene, så vilde han hente vand. Starkad tilbød at følge med ham, og dette tog han imod. De gik henimod udgangen; Starkad talte

[1] Den klippe, hvorefter gården Valshamar har navn. [2] De til gården hørende Valshamarsøer i Hvamsfjorden, som altså har været vurderede til 20 h. (alen vadmel). [3] Fredagen som fastedag.

Digitized by Google

höjt og bad Sigmund gå foran. Da Sigmund kom ud, jog Aron saks-sværdet Tume-eje igennem ham, og det var banesår. Derefter gik de ind, de drev alle husets folk sammen i stuen, rådede med hvad der forefandtes som de fandt for godt, og blev der, så længe det var mørkt[1]. Da drog de bort, over lavastrækningerne til Raudamel og var der en tid. Derpå begav Aron sig til sydlandet, til Torstein på Hvalsnæs og var der en tid. Derfra drog han sydefter til Harald Sæmundsson på Odde og blev en tid lang holdt skjult der i et rum bag panelet. Harald skaffede Aron bort fra landet. Han begav sig da til kong Håkon. Derefter drog han til Jerusalem og vendte tilbage til Norge; kong Håkon gjorde ham da til sin hirdmand. Så siger Olav hvideskjald:

56. Ry og hæder havde
han som kun få; af lande
fôr han — den færd var
dristig —
for at beskue Jorsal.

Nu har skovmands-navnet
nået Jordan og fået
klang ved hans kraft, så
det kendes
kan ved de herlige vande.

Ravnssönnerne beskyttes af Sturla Sighvatsson.

Tord Sturlason havde købt gården Hvam af Sturla Sighvatsson, Sturla havde overtaget den fra Sverting Torleivsson, men ikke betalt noget for den, derfor skulde Tord forpligte sig for hans gæld. Senere solgte Tord gården til Gunnstein Hallsson, som boede der to vintre, men uden at betale noget; da forlangte Tord at overtage gården, skönt Gunnstein ikke syntes om det. Tord flyttede næste forår til Hvam, Gunnstein flyttede så til Brunnå og boede der, indtil han købte Garpsdal. Dette forår mødtes abbed Hall og Sturla Sighvatsson på Vardefell. Abbeden bad Sturla om, at han skulde tage imod Ravnssönnerne og beskytte dem

[1] Dette mindst tiltalende af Arons foretagender berører den særlige Arons saga kun ganske kort, men fremhæver desuagtet som bevæggrunde til drabet foruden Sigmunds efterstræbelser, at denne havde deltaget i Sturla Sighvatssons tog til Grimsø og her forulæmpet ham, samt at Aron syntes han måtte have hævn for sin morbroder Havtors drab.

Digitized by Google

mod Torvald, men til gengæld have af deres ejendom hvad han lystede. Sturla tog på abbedens bön imod dem, på de vilkår at han overtog deres godedömmer som sin ejendom, men skulde hjælpe dem til et sådant forlig, som abbeden og andre gode mænd fandt passende. Det forår da Tord Sturlason flyttede til Hvam, lod Sturla bygge en forskansning i Dalene, som man endnu ser spor af. Dertil samlede han folk fra Dalene og anvendte herpå meget arbejde og bekostning. Denne sommer red ingen af de to frænder til tings; Tord havde stort arbejde med husbygning i Hvam. Forholdet mellem dem var ikke godt, ti Sturla troede, at Tord og Snorre i forening vilde trænge sig ind på ham, da Snorre nu var kommet frem med godedömme-kravet. Om somren drog Snorre til gæstebud i Hvam med et følge af tyve mænd. Den dag, da han agtede sig hjem, kom Ingemund Skidung[1] ovre fra Dalene, uden at man kunde se han havde noget bestemt ærinde. Man frygtede for, at Sturla vilde drage mod Snorre, når han rejste tilbage, og derfor red Tord med ham, også fulgt af 20 mand, op under Sopandaskard. Sturla sad dog hjemme uden at lade høre fra sig, men havde temlig mange folk hos sig.

Torvald Vatnsfjordings magt var på denne tid så stor, at hverken Ravnssönnerne eller Jonssönnerne turde være vesten for Gilsfjord[2]. Ravnssönnerne var hos Sturla, som för blev skrevet. Ingemund Jonsson var også hos Sturla, Brand derimod i Midfjord eller på Fellsende, stundom dog også på Saudafell. Ingemund havde bejlet til Joreid Hallsdatter, men hun vilde ikke gifte sig, da hun ikke vilde unddrage sin datter formuen[3]. Den første vinter Tord boede i Hvam, drog Sturla afsted med Ingemund og bortførte Joreid fra hendes gård til Saudafell, og forsøgte nu at bevæge hende til at gifte sig med Ingemund. Men da hun var ubevægelig angående dette, og ikke vilde røre nogen mad der, lod Sturla hende bringe tilbage. Herover fortörnedes hendes frænder

[1] D. v. s. den fra Skide nedstammende? [2] Denne fjord begrænser mod syd Vestfjords-halvøen. [3] Joreid havde været gift med et medlem af den rige og ansete Skard-slægt; hendes datter blev senere historieskriveren Sturla Tordsson hustru.

Digitized by Google

meget. Hendes broder præsten Povl boede den gang på Stadarhol, han var en god ven af Tord og bad ham om bistand i denne sag.

Den påfølgende sommer rustede de alle sig stærkt til altinget, både Snorre, Sturla, Tord og hans sön Bödvar, Torvald Vatnsfjording og nordfra Sighvat; da gjorde Snorre og hans broder Tord krav hos Sturla på godedömmet. Snorre overtog Joreids sag, Jon murt forkyndte hærværkssag mod Sturla, og flere mænd blev sagsøgte. Det tegnede til heftig strid mellem dem. Sturla lod da forespörge hos Torvald Vatnsfjording, hvad hjælp han vilde yde ham, efter den aftale som de havde truffet i Dalene. Torvald svarede Torvald Gissursson, som fremförte denne sag, at han vilde hjælpe Sturla på samme måde som Sturla havde hjulpet ham, når han vilde henskyde sin sag til Snorres afgörelse, — »Sturla sagde mig da, at Snorre og han aldrig vilde skilles, hvis jeg ikke forligte mig med Snorre; nu vil jeg heller ikke skilles fra Snorre, hvis Sturla ikke indrömmer ham selvdom«[1]. Dermed vendte Torvald Gissursson tilbage til Sturla og meddelte ham svaret. Sturla sagde: »jeg vil ikke følge Torvalds råd i dette at overdrage Snorre selvdom i denne sag, min fader skal lede denne sag og bestemme mine vilkår, ti han overgav mig deres godedömme, og jeg står til ansvar overfor ham, hvis jeg lider noget tab. Men jeg beder dig opsøge Snorre og anmode ham om at påvirke Torvald, så at vi kan ordne hans og Ravnssönnernes sag og løse den fra vort mellemværende, om de kunde blive forligte; ti denne sag er pinlig«. Da gik Torvald Gissursson efter Sturlas ønske til Snorre. Snorre svarede: »Torvald har ikke midler til at sone alle disse sager; han må nu værge sig mod Ravnssönnerne, så godt han kan«. Dette forlig kom således ikke i stand. Sturla lod sine heste drive sammen og red fra tinget, för domstolene var dannede; han overnattede i Reykjaholt og drog derfra hjem i Dalene. Sighvat Sturlason påtog sig

[1] Således synes indholdet at være af dette temlig vanskelige sted, der åbenbart sigter til forhandlingerne forud for det mellem Torvald og Snorre ved Sturlas hjælp tilvejebragte forlig (sml. s. 331—32), med hvilket Torvald altså ikke har været tilfreds.

Digitized by Google

ved håndslag forpligtelsen i Joreid-sagen, og biskop Magnus bestemte en bøde af 20 hundred[1]. I godedömme-sagen kom det ikke den sommer til nogen overenskomst mellem frænderne.

Kolbein Arnorsson, som senere blev kaldt Kolbein unge, landede i Hvitå, som för blev skrevet[2]. Han drog om efteråret nordpå til Øfjord og var om vinteren hos sin måg Sighvat på Grund[3]. Næste forår begav Sighvat sig til Skagafjord og opfordrede hans tingmænd til, at de skulde hjælpe ham til en husholdning. Det var man også villig til, og han blev bosat på gården Ås i Hegranæs; han viste sig snart som en meget voldsom mand, men velskikket til höving. Sighvat havde mest at sige hos ham, så længe han var ung. Denne sommer var dårlig og regnfuld; der brød ild op af søen udfor Reykjanæs[4]. Da landede et skib i Hrutafjord; der var biskop Gudmund ombord, og han drog nu hjem til sin stol. Frænderne Tord og Sturla mødtes ved skibet; de kom da godt ud af det, spiste og drak sammen. Hver af dem tog en østmand til sig; Bård gærdebryder, en sön af Torstein kuet, fik ophold i Hvam, Bård trælap fulgte med Sturla.

Dufgus Torleivsson forlader efter en uheldig kamp Dalene[5].

I Hjardarholt boede den gang Dufgus Torleivsson, han gjaldt for den mest ansete bonde i Dalene; han var gift med Halla Björnsdatter. Deres sönner var Svarthövde, Björn klods, Køgil-Björn og Kolbein grane[6]. I Skorravik boede Torgils Snorreson; han blev udlagt som barnefader af en

[1] Vel 20 h. alen vadmel. [2] Kolbein unge fulgte 1221 med sin fader Arnor til Norge, hvor denne samme år døde; Kolbein angives da at være 13 år gammel. Ved år 1224 berettes om hans tilbagekomst og han siges da at være 15 år gammel (sml. foran s. 316, 335). I det her følgende går sagaen derimod ud fra, at hjemkomsten er foregået 1225. [3] Sighvat Sturlason var gift med hans faster. [4] Annalerne har optegnet et vulkansk udbrud her 1226. [5] Dufgus (navnet er keltisk) var Hvam-Sturlas dattersön, og hans sönner, de såkaldte „Dufgus-sönner", optræder senere som ivrige partigængere på Sturlungernes side. [6] De to brødre udmærkes hver ved et tilnavn, men betydningen af „Køgil" kendes ikke; Kolbeins tilnavn *grön*, læbeskæg, knebelsbart, gengives „grane".

Digitized by Google

upålidelig kvinde ved navn Gudbjörg, men vedkendte sig ikke barnet; hun søgte da Dufgus' bistand i denne sag. Strandboerne fandt dette latterligt og spottede derover[1]. Næste sommer drog Dufgus til Skorravik ledsaget af sin følgesvend Bjarne Arneson og nogle andre mænd; de greb Torgils i hans sæng og trak ham udenfor huset og truede med at hugge foden af ham, hvis han ikke overlod Dufgus afgörelsen af deres mellemværende. Torgils vilde ikke lade sig tvinge, men østmanden Torkel Fana-kele[2] forestillede ham, at han burde frikøbe sine lemmer. Han besluttede sig da til at tilstå selvdom, og hermed skiltes de. I Asgård boede da Tjostar østmand; han havde solgt Bjarne Arneson varer til en værdi af 2 hundreder, hvoraf intet var betalt, og Bjarne svarede afvisende, da han krævede ham. De var bægge til stede ved gæstebudet i Havn, da Svein Snorreson holdt bryllup. Da krævede Tjostar atter Bjarne for gælden og Bjarne svarede ilde; Tjostar beherskede sig og sagde, at den sag var af ringe betydning. Dufgus spurgte Bjarne, hvorledes det var gået mellem dem. Bjarne svarede: »leve vilde Tjostar nu, derfor krævede han med gode ord og stilfærdig«. Om vinteren mellem jul og faste rejste Dufgus og Bjarne ud i øerne efter törfisk og overnattede i Havn på tilbagevejen. Der kom bonden fra Ketilsstad Torgrim Tordsson og sagde, at han havde truffet fodspor efter folk, som var gået indefter oppe i landet. Konen i huset, Hallbera, sagde det til Dufgus og tilföjede, at det vistnok havde været Torgils. Dufgus svarede, at Torgils vidste, at hans morbroder Tord sad i Hvam og Sturla på Saudafell, så at han næppe turde tænke på noget overfald.

Torgils var brudt op, ledsaget af Erlingssönnerne Gudmund, Bjarne og Hallkel, samt Hunboge Hauksson. De kom til Asgård, og der sluttede Tjostar sig til dem, på det vilkår, at de forpligtede sig til ikke at göre Dufgus noget ondt, men Bjarne kunde de behandle som de vilde. De drog

[1] Ved Strandboerne forstås beboerne af bygden Fells-strand på Hvamsfjordens nordlige bred, hvor Skorravik ligger. [2] D. v. s. „Fane"-Torkel; ordets første led er sandsynligvis *fön*, som betegner den flossede kant på hvalbarder.

Digitized by Google

afsted og lejrede sig i Vikingsgil vest for Skarvsstad. Hallbera husfrue lod alle sine folk følge Dufgus og hans ledsagere på vej; der var hendes sönner Torgils og Odd, huskarlene Torkel og Hunboge, samt Asbjörn den blinde og kvinderne. Netop da Havn-folkene vendte om, sprang Torgils og hans mænd op imod dem[1]. Dufgus og hans folk løb for at nå nogle fårehuse, både de og modstanderne skyndte sig så meget de kunde, og efter et omtrent lige langt løb stødte de sammen. Dufgus huggede efter Tjostar og ramte stålhuekanten og ansigtet. Tjostar løb nu ind imod Bjarne og de brødes med hinanden. Dufgus huggede nogle gange til Torgils, men våbnet bed ikke, da han var omviklet med lærred. De løb så ind på hinanden, Torgils snublede over en tue og faldt, og Dufgus oven på ham. Asbjörn den blinde holdt Gudmund Erlingsson fast, og således blev alle Torgils' ledsagere holdt af Hallberas folk. Hendes sön Odd sendtes til Hvam for at give Tord efterretning. Torkel huskarl fra Havn var fri; ham og hans sön tilbød Dufgus underhold, hvis han vilde skaffe ham hans økse, men det vilde han ikke; da bad han Torgils Oddsson[2] derom, men han afslog det også. Gudmund Erlingsson sled sig derhen imod; den blinde mand holdt ham om livet, men hans arme var fri. Det lykkedes ham at drage sværdet, og han huggede to hug mod Dufgus' ene ben, det var store sår; derefter fik Asbjörn ham trukket bort. Torgils og Dufgus var nu nået hen til øksen, Dufgus fik knækket skaftet ved öjet og æggen vendte nu i vejret; da svækkedes Dufgus af blodtab; herved slap Torgils[3] op og trykkede ham mod økseæggen, så at han såredes i ryggen og blev ukampdygtig. Tjostar råbte til Torgils: »dø vilde Bjarne nu, Torgils«! Da sprang han til og drev et spyd ind mellem Bjarnes skuldre, så at det kom ud gennem brystet; han havde flere andre sår, för han faldt. Da kom Tjostars huskarl Torstein Østfjording til og vilde hugge efter Dufgus, men Tjostar forbød det. Da huggede han Bjarne i hovedet,

[1] Ved „dem" må vel her menes Dufgus og de andre modstandere; folkene fra Havn ses dog af det følgende også at være til stede. [2] Torgils Oddsson må vel være Hallberas foran nævnte sön T. [3] Torgils Snorreson, med hvem han brødes.

Digitized by Google

og dette blev hans død. De drog nu bort og ned til søen og derfra indefter langs stranden. Tord Sturlason og hans huskarle fulgte den øvre vej, og således blev de ikke hinanden vår. Tord ankom til kamppladsen og førte Dufgus hjem med sig, og der blev han lægt.

Tjostar og hans fæller begav sig til Asgård og spiste der. Herfra drog over i Dalene otte i alt, da Olav Brynjulvsson og Torstein havde sluttet sig sig til dem[1]. De kom til Saudafell, da Sturla havde spist nadver, og kaldte præsten Torve Gudmundsson ud; ham sendte de ind til Sturla for at bede ham om beskyttelse; men da præsten fortalte, at Dufgus var bleven såret, blev Sturla meget forbitret og sagde, at det var dristigt af dem at komme til ham; han bød dem at drage bort undtagen Tjostar, han kunde blive, hvis han vilde. Dette vilde Tjostar ikke. De drog da alle sydefter langs fjældet og agtede sig til østlandet til Orm Svinfelling på Sida, som var en ven af Tjostar. Torve præst bad imidlertid for dem hos Sturla; han fremhævede, at Torgils' svoger Gudmund på Fells og de andre Strandboeres troskab vilde afhænge heraf, og at de vilde slutte sig til ham eller hans frænde Tord, efter den holdning han nu viste overfor Torgils. Følgen af dette blev, at Torve præst red efter dem, og de kom tilbage om natten. Næste morgen drog Sturla med 13 ledsagere til Asgård og den følgende morgen til Hvam. Der kom Dufgus' sönner og mange Laksdøler[2]. De blev da forligte på de vilkår, at frænderne Tord og Sturla skulde kende imellem dem; de forpligtede Torgils til 40 hundred for Dufgus' sår og bestemte 20 hundred for Bjarnes drab, hvoraf Tjostar skulde betale det halve. Torgils skulde være forvist fra bygden Strand, og næste år opholdt han sig i Øxnø. Efter det købte Dufgus Baugsstad[3] og flyttede derhen, og så tog Torgils intet hensyn til bygde-forvisningen. Åmunde smed kvad:

[1] Af disse to mænd er O. B. ikke för nævnt, Torstein er vel T. Østfjording. [2] Dufgus' gård Hjardarholt ligger i Laksådal. [3] Baugsstad ligger i Árness-syssel i det sydlige Island.

Digitized by Google

57. Flose har solgt sit sandrige land til Dufgus; Flose er dygtig og kløgtig.
Nu bor den gæve glad på Baugsstad, som let for den hårde hals var til fals.

Da disse begivenheder spurgtes i Reykjaholt, Dufgus' sår og forliget, blev denne vise kvædet der:

58. Alt blev ordnet; Sturla ej han ligner, men Skeivas slægt, — han er stiv i sindet sige man må, den kriger!
Bod man bød, han tog den; bare for tid at spare lover man let og nægter længe folk deres penge[1].

Spænding mellem Sturla Sighvatsson og hans frænder; overfaldet på Hvam.

Denne vinter kaldtes Sandvinter[2], meget kvæg omkom, 1227.
og for Snorre Sturlason døde 1 hundred hornkvæg i Svignaskard. Snorre holdt om vinteren jule-drikkelag efter norsk sæd; der var mange folk samlede. Der var Jon og Urøkja, Hallveigs sönner Kløng og Orm, Tords sönner Olav og Sturla, Torvald Vatnsfjordings sön Tord. Hallveigs broder Sigurd Ormsson, Sturla Bårdsson, Styrme Toreson fra Guddalene, hirdmanden Bård den unge, en broder til Dag, som var gift med en datter af Dagfinn lagmand[3], og mange andre ansete mænd. Mellem Sturla og Snorre var der stort uvenskab, og Sturla havde også mange folk om sig.

Det påfølgende forår afholdt Tord Torsnæs ting, således som han og hans broder havde bestemt; Snorre sendte sin

[1] Visen udtaler misfornöjelse med, at Dufgus har taget imod forlig, og tvivl om, at forpligtelserne vil blive overholdte. Om Dufgus siges det, at han ved denne lejlighed ikke har vist sig som ætling af morfaderen Hvam-Sturla, men mere har slægtet sin uanseligere fader Torleiv skeiva på. [2] Således formodenlig kaldet af det med vulkanudbrud følgende sandfald, der bl. a. sandsynligvis har ødelagt græsgangene for kreaturerne, der (bortset fra køerne) kun undtagelsesvis fodredes inde vinteren over. [3] Lagmanden Dagfinn er tidligere nævnt som kong Håkons rådgiver i hans ungdom og som en stor ynder af Islænderne, hvad han under Snorres første ophold i Norge lagde for dagen.

Digitized by Google

sön Jon med et følge af 6 mænd, de havde 1 hest. Da forestod Tord Snorrunge-godedömmet, som var Sturlungernes arve-godedömme; Jon overtog to tredjedele af dette, Tord beholdt én tredjedel[1]. Dette var Sturla Sighvatsson meget utilfreds med, og han sad hjemme under tinget. Således gik tiden til altinget. Snorre red som sædvanlig med et talrigt følge til tinget. Tord tilsagde nogle mænd til tingridt, men agtede ikke at møde ved tingets begyndelse og sendte derfor sin sön Sturla til Snorre med sine godedömmer. Jons messe i tingtiden stævnede Sturla (Sighvatsson) folk til sig, de var mellem 30 og 40. Der var Ravnssönnerne Sveinbjörn og Einar, Arne Audunsson, brødrene Ingemund og Skide, Snorre fra Laugar og hans brødre Asbjörn og Eyjulv, brødrene Torgils og Birning, Vigfus Ivarsson, Erik birkebener og desuden huskarlene og de nærmest boende. Sturla red ned til stranden. Da spurgte Sveinbjörn Ravnsson, hvorhen han agtede sig. Han svarede, at han vilde ind til Hvam. De fleste frarådede dette. Sturla sagde, at det nyttede ikke at holde ham tilbage, »ti jeg vil ikke, at Tord nu skal være enerådende angående Snorrunge-godedömmet som på Torsnæs ting, men jeg tillader ikke, at nogen af mine mænd tilföjer min farbroder Tord, hans sönner eller Ingemund Jonsson skade; derimod vil jeg denne gang råde«. I Hvam var mange folk til stede hos Tord: hans sön Olav, Ingemund Jonsson, Bård gærdebryder, brødrene Povl og Magnus, Hallvard Torkelsson, Einar nød. Povl tillige med en anden mand holdt vagt og sad på forskansningsvæggen foran loft-dören. De så ikke Sturla og hans følge, för de red ind i Hvamdalshegnet. De vækkede folk og lukkede dörene. Sturla og hans mænd råbte op til loftet, at Sturla vilde tale med Tord, men man svarede ikke. Tord talte om, at man skulde gå ud, men Ingemund sagde, at det ikke var rådeligt, da de

[1] At Tord „afholdt" Torsnæs ting lyder noget besynderligt, da dette var et af landets regelmæssige vårting, som skulde afholdes af de 3 til tinglaget hørende goder i forening; et af tinglagets tre godedömmer har Snorrunge-godedömmet været. Når Snorres sön Jon og hans ledsagere kun havde 1 hest, tyder dette på misvækst og kreaturdød vinteren forud.

Digitized by Google

hverken i henseende til folk eller udrustning kunde måle sig med dem. Da Sturla og hans folk ikke fik noget svar, tog de en ladebjælke, som de førte hen til indgangen, og brød dören op. De, som stod i gangen, nemlig Torkel præst, Olav Brynjulvsson og Torstein Finnbogeson, lukkede dören til skålen. Vigfus Ivarsson og Skide Torkelsson trængte først ind, og dernæst den ene efter den anden. Torstein Finnbogeson veg tilbage i gangen, hen foran nødtørftskamrets dör, ham sårede de med mange sår; præsten og Olav Brynjulvsson trak sig tilbage til stuen, Snorre fra Laugar, hans brødre og i alt 6 sammen trængte ind i stuen. Snorre angreb Olav og sårede ham med det sværd, som jarlen Håkon galen havde sendt Snorre Sturlason; han ramte Olav i kværkhulen, så at der gik hul på struben, han gav ham også et hug i ansigtet, som borttog et stykke af stålhuekanten, det ene öje og knuste kæben; han tilföjede ham tillige et stort sår i benet, og Birning gav ham et andet sår. Torvard løber huggede ham i halsen, så at man så rygmarven. De gik derefter ud og fortalte Sturla hvad der var sket og spurgte, om han vilde lade skålen angribe. Sturla svarede, at det vilde han ikke, og at der var udøvet mere end nok. Han sendte da Arne Audunsson til loftet og tilbød Tord og alle hans mænd fred. Arne sagde senere, at forekom ham, at Sturla da straks så, at hans færd havde været et misgreb. Tord og alle de andre, som var inde, gik ud. Der blev nu forkyndt stilstand, og Tords sön Olav fremsagde formularen. Sturla red straks bort, uden at det kom til nogen samtale imellem dem, og der blev ikke talt om forlig.

Tord red næste dag til tinget med 40 mand. Da han mødtes med sin broder Snorre, tilbød denne at møde i Dalene med så stor styrke som Tord ønskede. Tord svarede hertil, at stilstanden varede til midsommer, og at han vilde høre, hvad Sturla svarede, når velsindede mænd mæglede imellem dem. Sturla sendte mænd til sin fader på nordlandet for at sige ham, hvad der var sket. Sighvat gjorde löjer med dette og sagde. da han kom sammen med bønderne i Øfjord, at drengen Sturla var redet til Hvam og i tærningspil havde

Digitized by Google

kastet 1 og 2[1]. Da dette spurgtes i Reykjaholt, kvad Gudmund Galteson:

59. Rygtet vil sige den smykte[2] slog kun ét- og to-kast inde på Hvam; det ender ej uden strid med tiden.
Slemt ser det ud, skal sagen slutte, som nu den truer; ej kan jeg tie; fortalte ting jeg videre bringer.

I denne sommer, hvorom nu er fortalt, kom nordfra til altinget biskop Gudmund med 30 ledsagere, og i tingtiden modtog Snorre ham og hele hans følge. Efter tinget drog han vestpå til Borgarfjord og berejste denne egn om somren; da samledes en stor mængde mennesker omkring ham, alligevel modtog folk ham vel og gav ham meget gods. Han drog ud over Snefjældsnæs og ind til Dalene, men aflagde ingen besøg her. Han begav sig derfra til Hvams-bygden og langs Stranden, så til Reykjanæs og Steingrimsfjord og derfra tilbage til Saurbø; om efteråret för vinterens begyndelse kom han til Stadarhol og havde da hundred mand. Sighvat var da ankommen til Dalene, og han og Sturla havde på Saudafell 60 karle samlede, da det ikke var kommet til noget forlig mellem Tord og Sturla om somren. Tord Sturlason havde om somren været på Øre, men var nu kommen til Hvam; han og hans sön Bödvar havde der 60 mand samlet. Brødrene Tord og Sighvat mødtes i Ljåskogar, Sighvat var glad og fornöjet, medens de talede om heste og dagens begivenheder, men da de skulde til at forhandle om deres anliggender, kunde de ikke tale sammen og skiltes uforligte. Sighvat lod biskoppen vide, at han ikke skulde driste sig til at komme til nordlandets bygder. Biskoppen opholdt sig på Stadarhol, da han erfarede, at omrejsen var ham forbudt. Der blev da sendt bud efter de okser, henved 20, som var bleven biskoppen forærede, og de blev først spiste. Dernæst opsøgte biskoppens folk de mænd, som havde deltaget i angrebet på biskoppen på Holar, og fik der meget gods. Men da det led mod julefasten, blev biskoppen syg, og det kunde

[1] Altså gjort et uheldigt tærningkast. Sandsynligvis sigtes her til spillet „kvotra", hvor det tilsvarende islandske udtryk endnu er i brug.
[2] Den smykte, d. v. s. den guldprydede kriger ɔ: Sturla.

Digitized by Google

ikke længer gå således. Tord drog da derhen og indbød biskoppen til sig. Biskoppen blev glad herover, Bödvar bar ham på båre sydefter til Hvam, og der blev han til fasten. Efter at biskoppen kom, var der i Hvam aldrig mindre end hundred mand. Præsten Torve Gudmundsson og Kolle Torsteinsson rejste ofte om vinteren frem og tilbage mellem frænderne for at tilvejebringe forlig, og ved fastens begyndelse kom man til enighed. Biskoppen skulde begive sig til sin stol med de folk, som havde været i Hvam om vinteren, og Torlak Ketilsson og Bödvar skulde dömme mellem Tord Sturla. Sighvat drog straks til nordlandet og biskoppen kort efter; han traf Sturla i Hjardarholt, og de forligtes da for anden gang.

Tord og Sturla mødtes på Torbergsstad og forligtes der. Resten af vinteren var alt roligt. Det følgende forår afsagde Torlak Ketilsson og Bödvar deres kendelse på Torbergsstad. De fastsatte 60 hundred tre alens ører for anslag mod Tords liv, samt 20 hundred for hver af dem, der var bleven sårede, og 3 hundred at betale for hver af dem, som havde deltaget i toget til Hvam[1]. Sturla svarede til denne kendelse: »det er ikke for meget, som er tilkendt de sårede, og det skal jeg gærne betale, og det kan ligeledes være billigt at bøde for de fleste af de mænd, som deltog i dette tåbelige tog; for anslag mod min farbroder Tords liv mener jeg derimod ikke det tilkommer mig at bøde, ti jeg ønskede ikke hans død, således som jeg bekendtgjorde for mine mænd, men jeg skal for fremtiden ikke tvistes med ham om det gods, som vi hidtil ikke er bleven enige om, nemlig Gleră-skogar og det øvrige gods«. Sturla afstod da til Tord Valshamarsøerne, som han havde tildömt sig af Vigfus for dennes understøttelse af Aron Hjörleivsson.

Kolbein unge bliver Snorres svigersön; Snorre og Torvald Vatnsfjording optræder fjendtlig mod Sturla Sighvatsson.

Den vinter, da biskop Gudmund var i Hvam, kom Kol- 1228.
bein Arnorsson den unge nordfra til Reykjaholt; han kom

[1] De to sidst anførte beløb, 20 h. og 3 h., er sandsynligvis alen vadmel; den for overfaldet på Tord fastsatte bøde er meget stor, men

Digitized by Google

for at fri og bejlede til Snorres datter Hallbera[1]. Deres bryllup blev straks holdt, og hun rejste tilbage med ham; Jon murt fulgte med til nordlandet. De kom til Stad i Hrutafjord, hvor den gang Brand Jonsson boede. Snorre Sturlason havde ladet ham sagsøge til straf for en gammel penge-fordring, som Snorre havde mod sin søster Steinunn, Brands moder[2]. Brand og hans folk havde kampbjælker[3] i dören, så at man ikke kunde gå ind, Kolbein og hans følge trak sig da tilbage og fortsatte vejen hjem. Jon havde ført sagen mod Brand.

Om somren red Snorre til altinget efter sædvane; Tord og Sturla red derimod ikke til tinget. Tord førte hus på Øre, men satte Sigurd Olavsson som bestyrer af gården Hvam og var ikke der. Snorre sendte bud til Torvald Vatnsfjording, at han skulde ride til tings med ham. Torvald kom vestfra med 30 mand, ledsaget af sin sön Tord og Urøkja Snorreson, som var bleven sendt efter ham; han red til tinget og tæltede Valhalsdilken[4]. Sighvat Sturlason kom nordfra til tinget; de to brødre gav sig kun lidet af med hinanden i tingtiden og der var ringe samkvem imellem dem. Den dag tinget opløstes, red Snorre til lovbjærget, som han plejede för han forlod tinget. Sighvat var ved lovbjærget. Torvald spurgte Sighvat, hvad de brødre skulde tale om Snorrungegodedömmet. »Intet vil jeg tale derom«, svarede Sighvat. »Du vil dog høre vidner i sagen«, sagde Torvald. »Ingen vidnesbyrd anser jeg for vægtigere end dem jeg selv afgiver«, svarede Sighvat. »I brødre skulde ikke tvistes om sligt«,

bliver som det synes heller ikke betalt, de nedenfor nævnte Valshamarsøer, som bl. a. gives i erstatning, er tidligere vurderede til 20 h. (al. vadmel).

[1] Hallbera var skilt fra sin første mand Arne urede. [2] Snorres optræden er påfaldende, da han tidligere netop havde beskyttet sine søstersönner efter det dem af Torvald Vatnsfjording tilföjede nederlag, men står rimeligvis i forbindelse med hans forandrede stilling til Torvald. [3] Åbenbart en art bjælker, der brugtes til forskansning af husets indgange. [4] Valhal var navnet på Snorres bod, Valshals-dilken betegnes ved sit navn som et tilbehör til denne. „Dilk" betyder egl. et moderen følgende lam, dernæst en af de mindre til hoved-folden hørende indhegninger for får.

Digitized by Google

sagde Torvald. »Du behøver ikke at blande dig heri«, sagde Sighvat, »ti dine ord vil der ikke blive taget hensyn til«.

Herefter skiltes de, og Snorre med følge red til Reykjaholt; derfra drog Torvalds ledsagere vestpå, men han selv syvende blev tilbage. En aften, da Snorre sad i badet[1], talte man om de forskellige høvdinger; hans mænd sagde, at der var ingen høvding så stor som Snorre, men at desuden ingen kunde kappes med ham i henseende til de mægtige svogerskaber han havde. Snorre indrömmede, at hans svigersönner ikke var ubetydelige folk. Sturla Bårdsson, som havde holdt vagt ved badet, førte Snorre hjem; han henkastede dette halvvers, så at Snorre hørte det:

60. Måge I fik, som den fyndsprogfejre drot i Lejre — fordum; altid uret af sig selv vil straffes[2].

Da Sturla hørte, at der havde været et uvenligt forhold mellem Sighvat og hans broder Snorre på tinget, og at Torvald var bleven tilbage i Reykjaholt, efter at hans følge var rejst til vestlandet, sendte han Torve præst sydpå til Torvald og bad ham søge at tilvejebringe et forlig mellem ham og Snorre. Torvald sagde, at han vilde komme, hvis Snorre ønskede det. Snorre sagde, at han ikke anså det for rådeligt, at Torvald tog derhen, for Ravnssönnernes og Jonssönnernes skyld, og at han desuden ikke stolede på Sturla. Torvald svarede, at en sådan småting vilde ikke afgöre hans skæbne, som at Ravnssönnerne fik hans liv i deres hånd; men dog blev hans rejse ikke til noget. Snorre rejste ud under Hraun til Skule[3] for at møde sin broder Tord og

[1] I nærheden af den varme kilde, som Reykjaholt (d. v. s. Røghöj) skylder sit navn, er indrettet et kresrundt, muret bassin, som modtager sit vand fra den varme kilde, og hvis opførelse traditionen tillægger Snorre. [2] Snorres „måge" (her i betydn. svigersönner) var på denne tid Gissur Torvaldsson, Torvald Vatnsfjording og Kolbein unge. Ved sit vers — der hentyder til Rolv krake og hans svoger Hjartvar — sigter Sturla Bårdsson først og fremmest til Torvald, som samtidig med Ravn Sveinbjörnssons drab havde ladet den ene fod hugge af ham; men verset kom også for de andres vedkommende til at indeholde en spådom, idet bægge lod sig skille fra deres hustruer og blev Sturlungeslægtens værste fjender, ja Gissur endog senere lod Snorre dræbe. [3] Under Hraun (nu Stadarhraun) er en gård nordfor Borgarfjorden på grænsen af Myrerne og Snefjældsnæs, hvor den gang en anset mand Skule Torsteinsson boede.

Digitized by Google

sagde ham, at han vilde drage vestpå i Dalene og kræve hvad der tilkom ham af Sturlas tingmænd; han bad Tord om at ledsage sig med et talrigt følge. Tord svarede, at han vilde følge med for om muligt at stifte fred mellem dem, og at han vilde advare Sturla. Snorre sagde, at han heri kunde göre som han vilde. Derefter sendte Tord bud til Sturla og rådede ham til ikke at være hjemme. Sturla red da nord over heden til Midfjord og lod Snorres og hans ledsageres tog til Dalene udspejde. Snorre og Torleiv Tordsson[1] samlede folk og fik 3 hundred mand. Tord og Bödvar kom vestfra med halvandet hundred mand. Da de red over Vatnahede, fortalte Torgrim Hauksson Tords sönner Olav og Sturla en dröm han havde haft. Han drömte, at han red med skaren ind mod Dalene, og at han så en stor kvinde med grove træk gå imod skaren, han mærkede en styg lugt af hende. Hun kvad:

61. Nu er det tid — vi to det véd,
at tænke på øksen; — vil du vide mér?

Tord og hans mænd red til Hördadal, dèr mødtes flokkene og red derfra til Middale. Snorre og Torvald red til Saudafell, men de øvrige flokke spredtes i Dalene. Alle bønder syd for Fåskrud-elven stævnedes til møde på Saudafell; der aflagde alle ed til Snorre og blev hans tingmænd. Torvald forhørte sig hos Sturlas venner, hvor han var og når han væntedes hjem. De spurgte, om han kunde være sikker, hvis han vendte tilbage. Torvald svarede: »i det bad vil han næppe kunne sidde længe«. Flokkene skiltes om onsdagen i Dalene, torsdag var Sidste Olavs messe[2]. För de skiltes, gik Tord Sturlason til Torvald og bad ham være forsigtig og tage sig i agt for Ravnssönnerne; han sagde, at han ikke vidste hvor de var, og at Torvald havde opholdt sig så længe i disse egne, at hver mand, som vilde, kunde udspejde hans vej. »Gud lönne dig, bonde«! sagde Torvald, »at du varer mig ad, men en sådan ubetydelighed vil ikke volde

[1] Torleiv Tordsson i Gardar var Sturlasönnernes fætter på mødrene side. [2] D. v. s. 3. avgust.

Digitized by Google

mit fald, som at Ravnssönnerne skulde blive mine banemænd«. »Ofte vælter liden tue tungt læs«, svarede Tord.

Ravnssönnerne brænder Torvald inde[1].

Einar Ravnsson var hos sin faster Gudrun på Øre, da han hørte, at Torvald vilde rejse tilbage fra Dalene. Han gik da ombord på et fartöj og begav sig til Flatø. Der gik alle brødrene ombord og med dem tillige Gudmund Olavsson, Olav Vardeson, Kår biskopsmand, Fole-Narve og Torstein. De red ind til Torskefjord[2] og sad på lur i en dalsænkning indenfor Kinnarstad, hvor vejen deler sig til vadestedet over fjorden og ind langs denne. Torvald red[3] til gården Hus om aftenen, Olavs messe spiste han davre i Tunge hos Joreid og fortsatte vejen vestefter til Saurbø, således at han bedede i Holt; han stævnede til sig Arne fra Tjaldanæs og beskyldte ham for at have forbrudt sig ved at have købt Olavsøerne af Jonssönnerne og ofte at have modtaget dem i sit hus. Torvald red om aftenen til Olavsdal. Om fredagen kom han til Bø. Da sendte han sine (fleste) mænd fra sig, sin sön Tord og Tord Henriksson sendte han til Isafjord og to andre mænd ud på den anden side Torskefjord for at opfordre folk til at komme til hestekamp[4] i Torskefjord om söndagen. Ravnssönnerne så og kendte dem, men vendte sig ikke mod dem; de antog nemlig, at Torvald vilde følge efter senere, og brød sig derfor ikke om disse. Torvald tilbragte lördagen i Bø, men om aftenen lod han tage sine heste og erklærede at ville ride hen til Gillastad til sin ven Skegge, hvad han også gjorde. Skegges huskarl ved navn Snorre traf om aftenen to mænd i skoven, som sagde, at de hørte hjemme på gården Vatnsfjord, og spurgte, hvor Torvald var. Huskarlen sagde, at de ikke behøvede at lede længe efter ham, da han var på Gillastad. Derefter gik Snorre hjem og lagde sig ned i et udhus uden at tale om dette.

[1] Overfaldet finder sted, da Torvald på tilbagevejen fra Dalene til sit hjem er nået et kort stykke ind på Vestfjords-halvøen, ved foden af det Reykjanæs, på hvilket gården Reykjaholar ligger. [2] efter at være gået i land på nordsiden af Bredefjord — som meningen forudsætter. [3] efter afskeden med Tord og de andre i Dalene. [4] En folkeforlystelse.

Digitized by Google

I Steinbjarnartunge kom om natten en mand og tog gløder fra arnen. En kvinde spurgte, hvad ilden skulde bruges til. »Den skal til Bø«, svarede han, »for at varme et bad til Torvald«. Torvald var imidlertid, som för er skrevet, på Gillastad, tillige med sin kone Tordis, Guttorm Henriksson og Högne, en sön af Halldor Helgeson, den fjærde tilstedeværende var husbonden Skegge, den femte Snorre. Skegge bonde gik ud ved daggry og så, at kvæget var kommet ind på tunet, han gik da ind og spurgte efter huskarlen; i det samme hørtes larm udenfor husene. Han gik da hen til indgangen og så 5 mænd udenfor; han hørte banden og sværgen, og at forskellige mænd ved navn opfordredes til angreb, Sturla Sighvatsson og flere andre[1]. Skegge sagde Torvald, at der var kommet fjender, men at han troede, at de var kun få. Torvald svarede, at de rimeligvis ikke var så få endda. De mærkede nu røg. Skegge sagde, at der var en væg af løse græstørvsstykker under nødtørfts-kamret, som det var let at bryde ned. Högne opfordrede til at gå ud, men Torvald sagde, at de vilde træffe folk der, og gik bort. Husene begyndte da at lue. Guttorm gik til yderdören og værgede denne, men fik et sår i kværkhulen og et andet i bugen, og faldt der. Torvald gik til køkkenet, da ilden greb om sig og husene luede. Han lagde sig over arnestedet og strakte armene korsvis fra sig, og der fandtes han senere. Skegge bad derefter om udgang for dem, der var derinde. Tordis blev trukken ud gennem væggen; Högne og alle husets folk gik ud. Et pigebarn omkom i køkkenet hos Torvald. Derpå beredte Ravnssönnerne sig til at drage bort og tog de heste, som de fik fat på, to tog de og nogle våben. De red ind til Gilsfjord og videre til Kleivar, hvor de sov om dagen; om aftenen red de til Hvalså, den påfølgende mandag ind langs Hrutafjord. Ved fjordbunden traf de Sturla Sighvatsson; derefter samledes brødrene med Sturla og forhandlede en tid, hvorefter de skiltes. Ravnssönnerne red da nordpå til Øfjord, hvor Sighvat tog imod dem alle. Sturla red hjem og sendte Torve præst til Reykjaholt for at forlange fred for Sturla og hans

[1] Brugen af Sturla Sighvatssons navn har været en krigslist.

Digitized by Google

mænd; Snorre skulde tilsikre freden for sig, sin sön, sin broder Tord og Vatnsfjordingerne. Snorre svarede, at han formodede, at Ravnssönnerne var i Dalene, og at han ingen fred vilde tilsikre, hvis de var der. Men da det spurgtes, at de var hos Sighvat, blev der aftalt et møde i Norderådal, for at de to frænder kunde forhandle om våbenstilstand. Der kom Sturla, men Snorre ikke; han sendte Torleiv Tordsson og præsten Styrme frode for at tage mod fred på hans vegne. Dette mente Sturla ikke at kunne stole på, han vilde derfor ikke tilsikre fred, men han lod Kalv Gislsson tage Torleiv i hånden og Torve præst Styrme præst; Styrme fremsagde fredsformularen, og hermed skiltes man.

Söndagen efter at Torvald var indebrændt, ankom hans sön Tord til Torskefjord og erfarede der hvad der var sket. Han forhørte sig, om det kunde hjælpe at forfølge gærningsmændene; men folk mente, at de måtte være borte, og der blev intet af forfølgelsen. Tord red vestpå i fjordene, og han tilligemed sin broder Snorre blev høvding over faderens rige. Torvald havde en sön Illuge, som var lige gammel med Snorre, og to yngre, Ketil og Povl; desuden var Tordis' og hans sön Einar en vinter gammel. Snorre Sturlason sendte sin sön Jon til Vatnsfjord for at indbyde Tordis til sig, men hun flyttede ud til Myrar, til den gård, som hun og Torvald havde ejet der[1].

Afslutning på striden mellem Brand Jonsson og Snorre Sturlason.

Den vinter, da biskop Gudmund var i Hvam, såredes på Kolbeinsstad Kol Arneson den rige; den, som anfaldt ham, var Dagstyg, sön af en fattig bonde, som var Snorres og Hallveigs fæster; derfor tog Snorre imod Dagstyg efter overfaldet. Dagstyg var en stor og stærk mand, af temlig frastødende ydre. På den tid var hos Snorre en mand ved navn Jon, som ansås for den stærkeste af alle på Island. Han og Dagstyg slog hø om somren. Det var en dag i sommertiden, at Jon murt kaldte alle høstkarlene hjem fra

[1] Det her nævnte Myrar er en gård i Dyrafjord på nordvest-halvøen.

Digitized by Google

arbejdet, og alle tog deres heste. Dette undrede man sig over. Da tog Gudmund Galteson til orde:

62. Ej! hvad nu! med sit arbejd har ej nu mon nogen
op den stærke stopper! nylig hørt om Gryla[1]?

Jon og hans folk red nordpå til Stad i Hrutafjord og hjemsøgte Brand Jonsson. De tog Brands huskarl Vandråd, og Jon stærke afhuggede hans ene fod, hvad der blev hans banesår. De greb Brand og førte ham med tilbage til Reykjaholt, ti han vilde ikke lade sig tvinge. Snorre forligede dem og eftergav Brand det godskrav han havde på ham, så at de skiltes i venskab. Samme høst drog Brand nordefter til Videdal ledsaget af sin svoger Teit Torbjörnsson og brødrene Filippus, Ögmund og Eyvind; de forlangte slagtekvæg til købs af Gunnar Kløngsson, som da boede på Torkelshvål, og andre bønder og optrådte temlig voldsomt. Da kom til Torstein Hjalmsson og Gunnars svogre Rögnvald og Are med ikke få andre. Brand vilde ikke rette sig efter deres ord, og de kom i slagsmål. Fire mænd angreb Brand; han havde et panser, på hvilket intet bed, men der var glat på marken, så at han gled og greb for sig med hånden. Da løb Rögnvald til og huggede ham på armen ved håndleddet, så at kun tommelfingerens sener holdt. Eyvind blev også såret. Brands hånd blev dårlig forbunden, og tilsidst mistede han den. De skiltes uforligte.

Torvaldssönnernes overfald på Saudafell.

1229. Sturla Sighvatsson sendte om høsten mænd til Vatnsfjord og lod tilbyde Torvaldssönnerne forlig på Ravnssönnernes vegne og for branden. Tord tog ikke imod tilbudet, men beskyldte Sturla og Sighvat for anslag mod hans faders liv. Om vinteren sendte Snorre Starkad Snorreson til Vatnsfjord og senere hen Gest Kårsson, og der taltes meget om deres ærinde af de mænd, som ikke var Snorres venner. med hensyn til hvad der senere skete. Om vinteren herskede stærkt fjendskab mellem Reykholtingerne og Saudfellingerne. Om vinteren efter stråle-

[1] Gryla (d. v. s. skræmsel, ildespående varsel), sml. s. 309.

Digitized by Google

dag[1] stævnede Torvaldssönnerne de mænd til sig, som de anså for de raskeste, og drog hjemmefra med 50 mand. De tog vejen til Steingrimsfjord, derfra til Kollafjord og så til Bitra. I Brunngil boede Svart Narveson og Bothild Henriksdatter, en søster til Tord, som var med på toget. De fortalte, at de vilde rejse til Hrutafjord og derfra sydpå til Snorre. De tog til vejviser en mand, som hed Klak-Alv. De drog over Gavlfellshede til Laksådal og kom til gården Hamrar. De greb alle folkene og holdt dem i forvaring, optændte store ilde og törrede sig. Der beredte de mange blus og havde dem med sig. Ved nattens begyndelse brød de op og bandt alle folkene der undtagen Gudmund Torgilsson, en broder til Helge læge, som boede der, ham havde de med sig. De steg op på halsen ved Dönustad og ned over halsen ved Tværdal til en ubebygget hjemmemark, som hedder Einarsteig og ligger ved Tværgil ovenfor Kaldakinn. Dagen i forvejen havde en kvinde ved navn Rakel, hustru til Mår tykkert fra Gnup, sendt bud til Sturla, at han ikke skulde blive hjemme, da ufreds-fylgjer[2] var komne i herredet. Sturla red i løbet af dagen hjemmefra og nordpå til Midfjord, hvor han vilde søge at forlige Torstein Hjalmsson og Brand Jonsson.

Dagen efter at Sturla var reden hjemmefra, kom Vatnsfjordingerne til Saudafell og holdt stille i græsgangene ved tungen[3] og ordnede angrebet. Til Saudafell var der kommet en isfjordsk mand ved navn Svein, som havde taget slåerne fra dörene og var gået ud; Dalemændene siger, at han har været en spejder, men han nægtede det, og det anser vi for sandest, ti han kom ude fra Snefjældsnæs. På Saudafell var der den gang en velindrettet bolig, en helt betrukken skåle, behængt med skjolde uden på vægtæpperne og med brynjer foran sængene[4]. Husets frue Solveig havde kort i forvejen født et barn; hun havde nu forladt barselsængen og lå med

[1] „Stråledag" (geisladagr) kaldtes 13. januar — uvist hvorfor. [2] Sigter til den islandske overtro, at hver mand har sin følge-ånd, en art afspejling af hans eget væsen, som for de synske viser sig forud for hans ankomst. [3] Tunge kaldes et af to sammenflydende vandløb begrænset stykke land. [4] Skålen var det egenlige soverum; ved „betrukken" gengives her tekstens „tæltet", d. v. s. prydet med ophængte tøjtapeter.

Digitized by Google

sin datter Turid, sin moder Valgerd og mange andre folk i stuen. Nu rykkede Vatnsfjordingerne frem mod gården nede fra Grav-gærde. De havde bestemt at angribe, hvad enten Sturla havde mange eller få folk hos sig, og at overvælde gården om muligt ved våben, men ellers ved ild. Denne skare var så hidsig, at den ene æggede den anden og ingen holdt igen. Da de kom ind på gårdspladsen, lød der stort gny af deres fremrykning. En kvinde ved navn Arngerd Torvedatter, som passede Gudny Sturladatter, var gået til nødtørftskamret. Da hun blev ufreden vår, slukkede hun lyset i skålen og løb til den sæng, hvori pigebarnet lå. Hun tog dynen og bredte over sig, lagde barnet op til sængeplanken og under sig, gjorde korsets tegn over det og bad gud vogte det. De ankomne løb til indgangene. Tord Torvaldsson selv tolvte gik til dyrehoved-dören, Snorre og Hjalmssönnerne med følge, i alt 15, gik til stolpe-dören; 5 mænd sattes til at vogte hver af disse döre, én mand, Tord skræv, var oppe på husene, 4 mænd stod foran stræde-dören ud mod kirken. De trængte ind i skålen med huggen og banden; de huggede løs på alt hvad der mødte dem, de ryddede sovepladsen på bægge sider af sængekamret, og ingen steder var der væbnede mænd til forsvar. Den sæng alene, hvori pigebarnet Gudny lå, ramtes ikke af hug. De udenfor stående tændte blussene i køkkenet, og disse blev bårne ind i skålen. Koll-Bård havde haft ild med fra Hamrar, og det lys, som han tændte, var det første, som bragtes ind i skålen. Der var det ynkeligt at høre til kvinderne og de sårede.

Tord og hans mænd gik til sængekamret og huggede løs på det, og råbte, at Dale-Frey[1] ikke skulde ligge i skjul der. Da dören løftedes, gik Tord ind i sængekamret og stak med sit våben i sængen[2]. Han mærkede da, at ingen var i sængen, og det sagde han senere, da der taltes om dette, at han aldrig var bleven så glad som da han kom til

[1] Dale-Frey er en spottende betegnelse for Sturla, med hentydning til hans optræden som den store herre. [2] Dören har været en skydedör på det af brædder opførte sængekammer, der nærmest må sammenlignes med en alkove i selve skålen. På bægge sider af dette har der langs væggen løbet en ophöjet soveplads med åbne sænge, hvis hærgning forud er omtalt

Digitized by Google

sængen og troede, at Sturla var der, og aldrig så skuffet som da han ikke var der. Han gik derefter bort. Præsten Svein Torvaldsson lå nærmest sængekamret; han tog et hynde og dækkede sig med, da de stak og huggede til ham. De troede, at det var en af Sturlas følgesvende, da han værgede sig så tappert. Snorre skarn hed den mand, som lå nærmest ham udefter; han tog til orde: »angrib os ulærde mænd, men lad præsten være i fred«. Da angreb man Snorre og han fik ulivssår. Solveig husfrue og hendes moder Valgerd vågnede i stuen og talede om enten det var stormgny der hørtes ude, eller der var kommet ufred til gården. De sendte en mand ud ved navn Torfinn vælsk, men så snart han kom ud på fortovet, fik han et hug i brystet og såredes dødelig. Da han ikke kom tilbage, sendte Valgerd en kvinde ud, og hun sagde, at der var ufred. Da Tord og hans broder mente at have vished for, at Sturla ikke var i skålen, gik de med blus ind i stuen og ransagede både kamrene og stuen. De gik til Solveigs sæng med dragne og blodige våben og rystede dem mod hende og sagde, at der var de våben, som de havde farvet Dale-Freys lokker med. Både hendes sindsbevægelse og hendes sygelighed gjorde, at disse ord skræmmede hende noget. Valgerd husfrue sagde: »I behøver ikke at lede efter Sturla under forhængene eller stikke efter ham i væggene; jeg formoder, at eders mellemværende, för end det slutter, vil få alvorligere følger end de sår I her har tilføjet kvinder og tjænestefolk«. De svarede, at de ikke vilde stanse, för de havde hans hoved. Hun svarede, at det denne gang var bleven frelst således, at det næppe timedes dem at få hans liv i deres hånd.

Da de havde gennemsøgt stuen og fået vished for, at Sturla ikke var der, søgte de overalt på gården, og man fik da at se, hvad der var udøvet i skålen. Der var mange folk sårede og nogle mishandlede; alle blev nu ført til stuen og indespærrede der. Gemmerne blev opbrudte, og det der var i dem ranet. Sturlas våbenkiste kunde de ikke bryde op, indtil de kløvede bunden. Der tog de økserne Himmelskraber og Krum, samt to guldindlagte spyd; de udtog af den kiste sager til en værdi af 70 hundreder. De opbrød også Sol-

Digitized by Google

veigs smykkekiste. Da kom østmanden Eyvind brat til; han så, at det guldhus[1], hvori Solveigs og hendes moders ringe var, blev revet op, tog det og overgav det til Kristrun tiggerske. Da rakte en mand hånden ud og vilde tage det fra hende. Hun bad ham bønlig ikke at tage dette fra hende, sagde, at de såredes lod var hård nok, selv om hun fik lov til at forbinde dem og gnide salve på, og at den kvinde, af hvem bægge brysterne var hugne, var slemt medtagen, selv om hendes sår fik den salve, som fandtes. Han slap det da, men tilföjede dog, at han ikke vidste, hvad der var sandt i det hun sagde. Kristrun gik ind i stuen og gav Valgerd guldhuset. De ranede alt hvad de fik fat på, bandt skjoldene sammen til hestebyrder og tog alle de heste, som de nåede. Det var næsten helt lyst, da de var færdige. Tord gik da ind i stuen. Han tog til orde: »to ting er gået anderledes end jeg håbede, at jeg ikke traf Sturla og at jeg må lade dig tilbage, Solveig, og det skulde ikke ske, hvis jeg kunde føre dig med mig«. Derefter gik Tord ud, og de skiltes ikke med venne-hilsner. De rejste nu deres vej. Der var stærk tåge i bygden, men klart til fjælds. De tog heste, hvor de traf dem. Så snart de var borte fra Saudafell, sendte Solveig og hendes moder Trase Traseson til Sturla for at berette hvad der var sket. Han drog op gennem Haukadal og stævnede folk sammen på Torbergsstad samme dag, men selv rejste han og Hall Areson til nordlandet. En anden mand sendtes til Hördadal for at samle folk. Ingemund Jonsson kom til Saudafell og Solveig æggede ham til forfølgelse, men Valgerd frarådede det og sagde, at Sturla vilde forbeholde sig hævnen og at det næppe vilde lykkes andre end ham at hævne dette. Ingemund begav sig da til Torbergsstad; der samledes henved 70 mand, Tore jøkel og flere andre tilskyndede til at forfølge dem, men Ingemund formodede, at de var dragne til Saurbø, og man opgav da forfølgelsen. Tord og hans mænd kom om aftenen til Hvam og drog derfra til Saurbø og videre vesterpå hjem; dette togt blev meget omtalt.

[1] Ved guldhus forstås et gemme for guldsmykker.

Digitized by Google

Da Hall Areson og Trase kom til Stad i Hrutafjord, blev Hall der tilbage, men Brand Jonsson, som boede der, medgav Trase en anden mand. De kom tidlig om morgenen til Reykir. Sturla var i bad, da de forkyndte ham tidenden. Sturla spurgte, om de havde gjort Solveig noget; de svarede, at hun var uskadt, derefter spurgte han om intet. Gislungerne og mange andre æggede ham til at samle folk, hvortil han svarede, at han vilde ikke forhaste sig, og enhver af de andre sagde sin mening, efter hvad han følte. Sturla red derefter tilbage og fandt sit hus og hjem helt forstyrret. 15 mennesker var sårede, og deraf 9 så hårdt, at de ikke kunde hjælpe sig selv; 3 døde af deres sår, Torbjörg ysja[1] levede 2 nætter, Bergtor Kollsson noget længer, Snorre skarn levede længst af dem. Kløng Hallsson og Brand Østfjording fik livsvarig legemsskade, Torfinn vælsk havde et stort sår i brystet og flere andre sår, Svein præst, Eyvind brat, Kristrun tiggerske, Helga Asbjörnsdatter og Oddny var let sårede; endvidere var 3 mænd og 2 kvinder sårede[2]. Det blev fremhævet, at der ikke kunde være större forskel på noget hus, end så vel forsynet og godt dette var i henseende til klæder og andet, för end de kom om natten, og så forstyrret og fattigt det var, da de drog bort. Blod flød i alle rum, alle drikkevarer var hældte ud og alt ødelagt, som de ikke kunde føre med sig. På tværtræerne i skålen havde ligget et stort bræt; der op på sprang Gudmund skjald, da han hørte huggene, og lå der uden at blive opdaget. Man spurgte Gudmund, hvor han havde været, så at han undgik at blive såret. Han kvad:

63. Angstbedøvet, ude
af mig selv, jeg skælved,
den gang de dragne våben
duggedes rødt, mens man
hugged.
Sværdene bed og blev badet;
blodet flød; jeg holdt hodet
hårdt mod fjælen; hyttet
har jeg mig i faren.

Sturla forøgede ikke sit mandskab, da han kom hjem, men holdt spejdere ude og mest sydpå ad Reykjaholt til, da

[1] Dette må være den forud nævnte kvinde, af hvem brysterne var afhugne; i versene nævnes hun senere alene Ysja, et tilnavn af nedsættende betydning (rappenskralde). [2] Ved sammenlægning udkommer tallet 16 i steden for som i teksten angivet 15.

Digitized by Google

han havde den mening, at Snorre var ophavsmanden til denne ufred. Snorre gjorde sig også noget lystig over, hvad der var sket, da han spurgte tidenden, og kvad:

64. Ej blot de, der fra Øfjord
er, kan slås for sanden,
ti deres fjender turde
tænke på de var krænket.

Ærle, ved otte-tiden[1],
ind sig mængden trængte;
hurtig gik den igennem
gården; der larmedes såre.

Gudmund Galteson var hos Snorre. Han kvad:

65. Hvordan mon Øfjords vismænd
hværvet led, som den djærve
magthavers modige sønner
mindedes: sorgen i sindet?

Deres sværd har slået
sår, til døden hårde;
freden føles ikke
fast; forvist den brister.

Da disse viser kom til Saudafell, kvad Gudmund Oddsson:

66. Visselig har de vilde
voldsmænd ved røde skjolde,
ved ej at spare de spidse
spyd, hævn faderen ydet.

Sikker sejr har Torvalds
sønners færd ej været;
Snorres hele holdning
hånes, ej folk ham skåner.

Disse tidender rygtedes over det ganske land, anfaldet mod Sturla, og alle folk syntes, at han havde haft lykken med sig ved ikke at være hjemme, og folk dömte hårdt om Snorre, dersom han havde haft kundskab om denne færd. Orm Svinfelling var en ivrig ven af Sturla og hans fader på denne tid; han kvad, da han hørte om overfaldet:

67. Lydelig krigerlarmen
lød, da Ysja døde;
randt på stål den røde
regn, för Torbjörg segned.

Hævn Tord fik for sin faders
fald ved sit sværd, ti alle
faren følte og kæmpen
frygted; ej han spøgte.

Arne Magnusson var ingen ven af Vatnsfjordingerne; han kvad denne vise:

68. Ringe hæder de høstet
har ved at støde det røde
stål i en stodderkærlings
stakkels skidne side.

Buldret der blev; deres faders
bane de kun ved at rane
hævned; med skam deres skjolde
skarerne hjemad bare.

Følgende vise blev også kvædet om vinteren, og nogle vil tillægge Sturla den:

[1] „Otte" benævnedes den tidlige morgenstund c. 3½—5.

Digitized by Google

69. Stolt var det storværk. Ysja, staklen, i spektaklet omkom, mens sværdesværmen svungen i mørket runged.
De mænd den døde fader, dengang freden endte, husket har. Dybt fjendskab hård nød ofte føder.

Sverting Torleivsson[1] boede i Fagredal; han var Vatnsfjordingernes ven, men uven med de fleste af sine frænder undtagen Sighvat; han kvad:

70. Stedse skal stå for mindet stævnet, hvori man hævned høvdingesavnet. Med hårdhed hug man ned i vrede.
Fjenderne for til Bredfjord. Flygtende Sturla søgte bort gennem dulgte dalstrøg, dèr hvor kun få har været.

Da Sverting hørte Snorres vise, kvad han:

71. Snorre har hadet hæget, han er grund til det onde fredsbud; aldrig var Ysja ellers bleven fældet.
Hævn kun med vers den vante vover at tage over måg'en, der mægtig på tinge mødte; skam dig ramme!

Da opholdt Olav Brynjulvsson sig hos Sverting; han hengav sig ofte til at håne folk, der var bedre end han selv; han kvad dette:

72. Snorre hævner sine, svigter ej, — han digted digte om datterens husbonds død i flammer røde.
Ej man ser, at Snorres sang gör nogen bange; ilden vog stormands-ættens ætling på luetinget.

Sturla Sighvatsson søger hævn for overfaldet.

Sturla Sighvatsson forligede Torstein Hjalmsson og Brand Jonsson, og ved deres forlig var det betinget, at Torstein skulde deltage med Sturla i de tog, som denne begærede; dette skulde også brødrene Rögnvald og Are. De og Torstein kom om vinteren nordfra til Saudafell, i alt 20. Sturla stævnede da folk til sig; det kom da til omtale, at man skulde drage mod Snorre, og det blev forkyndt for alle de tilstedeværende i stuen, men folk blev ilde til mode herved.

[1] Sverting var broder til Dufgus Torleivsson og altså søn af Sturlasönnernes søster.

Digitized by Google

Rögnvald Illugeson og Halldor fra Kvennabrekka nægtede først at følge, Torstein rådede også fra, og Ingemund Jonsson vilde intet have med sagen at göre, når Torstein og hans fæller var med; således tilintetgjordes denne plan. Sturla sagde da, at han havde drömt natten för denne sammenkomst, at en mand kom til ham og sagde: ‚vid, at Snorre skal för i kisten end du'; »og dette tydede jeg således, at Snorre skulde ende sine dage för end jeg«; han tilföjede, at han af den grund opgav toget, men at han ikke vilde lade Dalemændene råde helt over hans foretagender. Noget senere red Sturla bort fra Dalene og nordpå til Skagafjord; han besøgte Kolbein unge på Videmyre og blev der om foråret. På Videmyre var der et kastel, som Snorre Sturlason lod bygge, da Arnor Tumeson ved sin udenlandsrejse havde overdraget ham sit rige. Kolbein og Sturla morede sig med at tage tilløb mod kastelsmuren og prøve hvem der kunde løbe höjest op ad denne[1]. Da Sturla løb op ad muren, brast senerne bag i foden, så at han næsten ikke kunde træde på benet. Han lå først til sængs der, men begav sig nordpå til sin fader, da han var i stand til at ride.

Om somren rustede alle hövdinger sig til at møde så mandstærke på tinget som de formåede. Sturla red nordfra med sin fader og sendte bud efter folk til Dalene og Midfjord, men længere vestfra havde han ingen folk. Snorre havde også mange folk fra Videdal og Midfjord, fra Sydnæssene og fra hele Borgarfjord, han havde ikke mindre end 7 hundred mand. Torvaldssönnerne havde om våren begivet sig sydpå til Snorre, 20 mand i alt. De tog vejen til Svinanæs og sejlede derfra til Tord på Øre; der blev Snorre tilbage, men Tord begav sig til Stad, hvorfra Bödvar lod ham følge sydpå til Hitarnæs[2]. De vendte også samme vej til-

[1] Muren eller væggen har vistnok bestået af græstørv, muligvis med iblandet sten. [2] Sejladsen foregår over Bredefjord fra nord til syd, og på tilbagerejsen herover er det, at de i det følgende nævnte okser slagtes; på Øre besøger Vatnsfjord-brødrene (Tord og Snorre) Tord Sturlason; på Stad opsøger den ene af dem Tord Sturlasons søn Bödvar. [3] Hitarnæs er en gård på vejen til Reykjaholt, men muligvis skal her læses Alvtanæs, hvor Snorre ejede gården Bessastad.

Digitized by Google

bage og kom da til Staglø, hvor de slagtede nogle okser, som tilhørte Sturla. De samlede også ledsagere til tinget og havde 2 hundred mand. Tord og Bödvar hjalp Snorre og havde 3 hundred mand. Sighvat og Sturla havde temlig mange folk med sig fra nordlandet, og dem hjalp brødrene Orm og Torarin med alle Østfjordingerne. Kolbein unge var næst efter Snorre en af de mandstærkeste. Med Kolbein fulgte hans kone Hallbera, og det var tydeligt at se, at hendes sundhed svandt bort. Da Snorres flok red ned over lavamarken fra Slæde-ås, red Tord og Bödvar i spidsen med deres skare. Da de kom ned på den øvre slette, drejede de vestpå langs lavaen. Sighvat var da kommen, og hans flok sad syd for sletten på lavaen; han havde sendt Ravnssönnerne til bygden østpå under Øfjældene. Kolbeins flok var nede på lavaen syd for vejen. Sighvat sendte bud til sin broder Tord efter sine fostbrødre præsten Halldor Oddsson og Åmunde Bergsson. Da de mødtes med ham, sendte han dem til Tord for at bede ham om ikke at ride til Hladbod, men lade Sturla tælte denne; han sagde, at det var rådeligst, at hver af parterne var på sin side af åen; han bad ham ligeledes om først at ride ned og sagde, at han selv alene væntede på, at Sturla og Orm kom ned fra lavaen i øst. Tord svarede, at Sighvat kunde ordne det med boden, som han vilde, »men Snorre vil råde for sit ridt, når han kommer til«[1]. Bödvar gik med nogle mænd frem på sletten, men af Sighvats folk gik imod dem Arne, en sön af Gisl Kormaksson, og Gudmund Gislsson. Gudmund spurgte: »er Vatnsfjordingerne her«? »Nej«, svarede Bödvar. »Det vilde også være dristigt af de djævels-

[1] Dette sted indeholder flere træk til en omstændelig beskrivelse af altingsstedet med nærmeste omgivelser. For den, der kommer fra fjældhederne mod nord, er Slædeås det sidste lille höjdedrag man passerer, för man når den smalle slette mellem lavakløften Almannagjå og de østligere lavaströmme. Denne slette deles ved to fremspringende lavapynter i to afdelinger, af hvilke den øvre antages at være den her nævnte „øvre slette" (Efri vellir); med den nedenfor liggende del skulde da selve tingsletten begynde; denne deles ved Øxarå i to dele, det her skildrede optrin foregår øst for åen, og øst for åen ses det, at Snorres parti forblev; vest for åen lå Hladbod (sml. s. 335) nær lovbjærget, og her skulde modpartiet holde til.

Digitized by Google

hunde, hvis de mødte her«, sagde Gudmund. Valgard Styrmeson spurgte. om Ravnssönnerne var her. »Hvad vil du dem«? spurgte Arne. »Det vilde forekomme mig ikke mindre dristigt, om de djævels-mennesker var her«, (svarede Valgard). »Ingen bryder sig om din mening«, sagde Gudmund. Sighvat sendte bud til dem om ikke at veksle hånsord.

I det samme kom Snorre ned fra lavamarken og red straks ned. Bödvar og hans mænd gik da til deres heste og blev sidst færdige. Da de var stegne til hest, red Sturla og Orm ned fra lavaen. Sturla red en lad hest, som kaldtes Svaneben, en ualmindelig stor og smuk hest; han var i rød kappe, og jeg[1] tror få har set en raskere mand. Bödvar hilsede ham, og han besvarede hilsenen. Solveig tog til orde: »se nu efter, hvor oprigtigt dine frænder mener det med hilsnerne til dig«. Gudmund og hans ledsagere var komne derhen, han spurgte, hvorfor man ikke skulde slås nu, og sagde, at nu manglede der ikke lejlighed. Sturla opfordrede begge partier til at gå til deres heste og begive sig til tinget. Der var Gissur Torvaldsson til stede med talrigt mandskab, men ingen vidste hvem han vilde hjælpe. Hans fader Torvald var på tinget og var ven med bægge partier. Vatnsfjordingerne var komne til Reykjaholt, og det var bleven bestemt, at de ikke skulde ride til tinget. Snorre blev syg af rosen under tinget og kunde ikke gå; Sturla red til kirken, alle spyd stod ude ved bodvæggene[2]. Sighvat og Sturla lod ved lovbjærget forkynde søgsmål mod Vatnsfjordingerne for ran, og Snorre lod ved lovretten forkynde Ravnssönnernes fredløshed[3], dette gjorde Jon murt; Hall Kleppjarnssons sönner sagsøgte Vatnsfjordingerne, dette fandt sted i fjærdingsdommen. Fjendtligheder mellem folk blev undgået og man skiltes uden at der var sket nogen ulykke.

[1] „jeg", d. v. s. fortælleren, sandsynligvis Sturla Tordsson. [2] Den på altingsstedet værende kirke stod øst for åen, som Sturla altså på vejen fra sin bod måtte passere; under kirketiden havde alle deres spyd ude for hurtig at kunne gribe dem, men til kirken måtte våben ikke føres. [3] Denne forkyndelse burde vel egentlig også have fundet sted ved lovbjærget, men Snorre og hans parti holdt sig øst for åen, hvor lovretten, men ikke lovbjærget havde sin plads.

Digitized by Google

Eksekutionsdom efter Torvaldssönnerne skulde holdes i Vatnsfjord, efter Ravnssönnerne på Grund, men ingen af dem kom til udførelse.

Jon murt havde bedet sin fader om midler til at gifte sig for, da han vilde bejle til Helga Sæmundsdatter; han vilde have præstegården Stavaholt og dertil gods. Snorre vilde, at han skulde overtage gården Borg og det andet hans moder tilhørende gods, men undslog sig for at give af sin ejendom. Jon fattede da den beslutning at rejse udenlands og anmodede sine venner om varer. Tord Sturlason havde givet ham 1 hundred hundreder for arven efter Rodny Tordsdatter[1], og noget af dette gods anvendte han til udenlandsrejsen. Han fik sig plads på et skib i Hvitå sammen med Markus Tordsson fra Bø, og efter tinget begav han sig til skibet. Da Snorre fik dette at vide, gav han slip på Stavaholt og tilbød godset, men Jon vilde da ikke opgive rejsen og drog afsted om somren. Da rejste også udenlands fra Eyrar Gissur Torvaldsson. Snorres datter Hallbera var i sin faders bod; da Kolbein red fra tinget, bekymrede han sig ikke om hende, og hun drog da til Reykjaholt og var der en tid. Noget senere lod Snorre hende følge til Hvam i Vatnsdal, hvorfra Torstein og Ingunn lod hende følge videre nordpå til Videmyre, men der var hun kun kort tid og kom ikke i Kolbeins sæng. Hun drog da fra nordlandet til Borg og var hos sin moder. Denne sommer drog biskop Magnus udenlands efter ærkebiskop Tores opfordring. Sturla Sighvatsson var i Dalene om somren, og efterhånden bedredes hans fod; han havde forholdsvis få folk hos sig og holdt sig rolig.

Biskop Gudmund fjærnes fra sit embede.

Biskop Gudmund var hjemme på Holar, indtil Skagfjordingerne efter Kolbein unges råd drev ham bort fra bispegården. Han drog da langsomt nordefter gennem bygderne, indtil han kom til Gudmund Husviking i Husavik; han havde da mange folk hos sig og et temlig uroligt følge. Da satte biskoppen

[1] Rodny var Jon murts mormoder, som Tord længe levede sammen med.

Digitized by Google

Ravnssönnerne til at passe på, at der ikke blev stjålet af hans følge; de fulgte på den tid med biskoppen, men havde hjemme hos Kolbein på Grenjadarstad[1]. Om dagen, da de forlod Husavik, stillede brødrene sig i vejen for flokken og lod ingen ride bort, för end de havde ransaget ham, endog biskoppen selv; da fandtes meget, som tilhørte bønderne, og hver ejer fik nu sit tilsendt. Biskoppen drog derfra til Øxarfjord og indkrævede tiende-hval hos mangen mand, og således samledes store forråd, både hval og kød, som bragtes til Skinnastad og ophængtes der. Der boede Gudleiv med sin sön Jon. Biskoppen med sine folk kom der ved julefaste og var der næsten til langefasten; da var forrådene fortærede, og bønderne, som frygtede for, at man nu vilde leve på deres bekostning, knurrede stærkt. Da forlod biskoppen Skinnastad og gik vestpå over Jøkelså. Han overnattede i Keldunæs; da var deres indbyrdes forhold dårligt, med tvedragt og slagsmål. Derfra drog de under Fjæld. Om aftenen da biskoppen var gået til sængs, og de i bad, som havde lyst til det, blev der holdt dans i stuen; Knud præst sad på tværbænken, lyset var trukket til vejrs. Da kom Jon Birnason fra badet, iført linnede underklæder og med en badekåbe over sig; han gik hen imod Knud og sagde: »jeg ønsker, at vi skal opgive den uenighed og det fjendskab, som har hersket mellem os, ti så megen lön i det mindste fortjæner biskoppen for sin velgærning imod os, at vi holder fred i hans følge«. »Jeg er ikke lumskere end du«, svarede Knud, »selv om jeg er hidsig«. I det samme løb Knuds svend frem fra lampeskyggen og tilföjede Jon et stort hug i skulderen, men Jon svingede øksen bag ud og sårede svenden noget. De blev da skilte, og Jon lå til sængs af sit sår. Biskoppen drog fra Fjæld over höjderne med de raskere folk, men de svagere førtes til søs forbi næsset[2].

1229. Biskoppen drog langsomt afsted, til han kom til Hrisø; der stødte Jon til ham, fasten var da forbi. Fra Hrisø be-

[1] Denne sidste sætning, om at Ravnssönnerne allerede nu havde hjemme på Grenjadarstad, er i modsigelse med hvad der s. 382 fortælles.
[2] Det næs med tilhørende höjdedrag, som her er tale om, er Tjörnes i Tingø syssel.

Digitized by Google

gav biskoppen sig til Olavsfjord, fulgt af den største del af folkene; men Knud og nogle andre, som havde ærinde derhen, drog til Svarvadardal, hvorfra Knud over heden agtede sig ud til fjorden. Biskoppen var för Benediktus messe på besøg på Toroddsstad. Om aftenen efter måltidet var biskoppen inde, men mange af hans mænd ude i tunet. De, som var ude, så Knud ride ned fra heden og henimod gården. De beslutter sig nu til en dåd, som dog snarere var en udåd, idet de antog, at han vilde ride mellem kirkegærdet og en snedrive, som lå der, hvor vejen over tunet havde været. Nogle stod på kirkegærdet, andre på snedriven. Det gik nu, som de formodede, at Knud red frem imellem dem og væntede sig intet ondt; han red dog stadig med våben, da han var en voldsom mand og uden gejstligt embede. Jon slog ham da under den bageste kant af stålhuen, så at den sank ned over ansigtet, dernæst huggede han ham under nakken, så at han straks faldt død af hesten og hjærnen lå på øksen. Man løb ind og fortalte biskoppen, at Knud straks ved sin ankomst var bleven anfaldet. Biskoppen, som da var i nødtørftskamret, sendte Ketil præst afsted. Han løb ud og bød de hunde vige bort, ti de vilde hugge fingeren af den døde, for en rings skyld, som han havde på hånden, men fik den dog ikke. Liget blev tvættet og morgenen efter jordet. Samme aften, da drabet var udført, sagde gårdbonden til biskoppen, at bad var beredt, om han vilde gå i det. Biskoppen svarede: »mine mænd har beredt mig bad for denne gang og lönnet mig vinter-underholdet«. Fra fjorden her drog de over heden til Fljot[1] i en talrig flok og ind langs stranden, indtil de skærtorsdag kom til Vidvik; der var Kolbein unge til stede med en stor skare mænd. Han drev hele følget fra biskoppen undtagen to klerke, Torkel, en sön af Ketil Ingjaldsson, og hans brodersön Helge. Kolbein lod biskoppen begive sig hjem til Holar, og der blev han tagen i forvaring, således at han blev holdt i en stue med klerkene hos sig; der sov han, og spiste, og sang alle til gudstjænesten hørende sange undtagen messen med stille-sangene. Han havde ikke

[1] Hermed var biskoppen atter nået tilbage til Skagafjord.

Digitized by Google

rådighed over noget uden sine to fæller og kunde ingen almisse give af denne verdens gods, men blev holdt som en fledføring. Således gik det, til biskop Magnus landede ved Gåsar med ærkebiskop Sigurds breve, som bød Gudmund at vige fra sit embede[1].

1232. Samme sommer tildrog der sig på Holar nær midsommer følgende. Biskoppen sad en dag i smukt vejr ved sydsiden af kirken. Til bispegården var kommet Kolbein unge og Hall Kleppjarnssons sön Kleppjarn; Jon Birnason, som vilde besøge biskoppen, var ligeledes kommen. Jon stod foran kirken, Kolbein var inde i klokke-huset og morede sig med klokkerne, men hans mænd og Kleppjarn var nord for kirken. De fik öje på Jon og løb straks efter ham med våben. Han værgede sig og veg tilbage, nord og øst om kirken og derefter syd om koret, men der faldt han ved stolpen og vilde rejse sig. Kleppjarn huggede ham da mellem skuldrene og gik derefter bort. Jon gik få skridt fra kirken, men faldt da om og levede kort tid. Man fortæller, at han nægtede at have såret Haver[2]. Siden gik de bort, men biskoppen og hans tjænere sang over liget. Der gik nu bud mellem biskoppen og Kolbein om forlig, og udfaldet blev, at Kolbein og Kleppjarn overlod hele denne sag til biskoppens afgörelse; han løste dem da af bannet og bød dem at betale enhver hvad der tilkom ham rettelig, det til den dødes frænder, som de skulde have, og det til biskoppen og kirken, som tilkom dem; derefter skiltes de, og Kolbein og Kleppjarn drog hjem. Ud på sommren rejste biskoppen i sine forretninger nordover heden og videre over fjorden[3], da han agtede sig nordefter i bygderne. Han kom under Lauvås, men hørte her, at Reykdølerne vilde rejse sig mod ham. Han drog da tilbage over fjorden og ind langs stranden, da han vilde ind i Øfjordsbygden. Da han kom til Årskog, erfarede han, at Øfjordingerne ikke vilde tage imod ham. Dette hørte Brand bonde i Hövde[4]; han rejste da til biskoppen og indbød ham til sig. Dette modtog biskoppen venlig og var der to vintre.

[1] Dette skete år 1232. [2] Sml. s. 319—20. [3] D. v. s. Øfjord. [4] Gård på østsiden af Øfjord.

Digitized by Google

Sturla slutter forlig med Torvald fra Vatnsfjords sönner.

På vestlandet i Guvudal boede på denne tid præsten Jon krog, en sön af Torleiv hestesko og Turid Sturladatter; han var gift med Halldora, datter af Torgils Gunnsteinsson. På Brekka i Guvufjord boede en mand ved navn Oddvaker og Helga Tormodsdatter. De havde to sönner, den ene hed Torgils, den anden Are, som var en rask mand. Are avlede et barn med Jons hustru Halldora; det kom til forlig i sagen, men böderne voldte Oddvaker og hans sönner vanskelighed. Gudmund, en sön af Arne Audunsson, var på Brekka hos Are, ham sendte Are nordpå til Broddanæs. Der boede Sigurd Olavsson, hvis fader Jon havde ladet dræbe, og Sigurd fulgte nu tilbage med Gudmund. Da de kom til Brekka, blev der sendt bud efter Jon præst, om at han skulde tage mod udbetalingen. Han mødte, iført en skindkappe. Straks da han kom, jog Are et sværd igennem ham, Sigurd tilföjede ham et stort sår over lænderne, og Gudmund gav ham et hug i den kronragede isse, som blev hans banesår. De red derpå sydefter til Hornstad i Dalene, der boede Arne Audunsson. Arne red da over til Saudafell og bad Sturla om, at han vilde tage imod dem; men Sturla dömte meget hårdt om dem, fandt, at det var dristigt at söge beskyttelse hos ham, og sagde, at Arne kunde være glad, hvis han ikke dræbte dem, eller dersom han tillod, at Arne tog sig af dem[1]. De begav sig da til Helgafell og underkastede sig abbed Hallkels bod, hvorefter de drog til Hornstad og drev om der, Sigurd var hos Olav Brynjulvsson i Ljåskogar indtil alle helgens messe[2]. 1229-30.

Sturla Sighvatsson stævnede folk til sig henimod alle helgens messe og drog vestpå til Saurbø med omtrent 70 mand. Der sluttede Are og hans fæller sig til toget, Are red stadig i spidsen, Sturla skænkede dem ingen opmærksomhed. Sturla red nat og dag, indtil han kom til Guvudal; der red han ind for at spise. Vigfus Ivarsson[3] gjorde sig et ærinde ud på Skålanæs; der var kommet Gudlaug, en sön af Torgrim pragt, sammen med en anden mand.

[1] Jon krog var Sturlas fætter. [2] 1ste november. [3] En af Sturlas stadige følgesvende.

Digitized by Google

Vigfus böjede sig hen imod Gudlaug og sagde: »det vilde nu være bravt handlet af de brødres venner[1] at sende dem underretning om, at Sturla er i Guvudal og agter sig mod dem«. Derefter begav Gudlaug og hans ledsager sig til Klauvastad og fik sig et fartöj til Bø, hvor Einar, en halvbroder til Tord på mødrene side, boede. Han brød op og løb om natten vestover heden til Vogar, herfra drog bondens sön ud til Vatnsfjord, hvor han kom för dag. Tord var med nogle mænd i badstuen; Snorre var rejst nordpå til Adalvik i sine ærinder. Tord og hans mænd løb ombord på et skib, da manden havde fortalt om Sturlas rejse. Men en så heftig storm rejste sig, at de med nød og næppe kunde holde fartöjet liggende mod vinden. Sturla kom til Vatnsfjord, da Tord og hans mænd var borte. Narve den fjollede gik ud imod dem, da ingen huskarle var hjemme. De tog af hestene og gik ind. Da det begyndte at blive lyst, så de fartöjerne, disse lagde til land og folkene gik op. Sturla sendte mænd til dem for at forhandle om forlig. Man tilsikrede hinanden fred og mødtes; deres mellemværende afgjordes således, at Tord overdrog Sturla selvdom i alle deres sager. Da kvad Gudmund Oddsson en vise:

73. Her drog höfdingkæmpen hen for vesten at gæste[2]; vidt skal det spörges; han vilde Vatnsfjord true og kue.
Heldig Hellig-ånden har af hans sag sig taget, støttet den ædle. Sturlas storhed skal ingen forringe[3].

Efter dette drog Sturla hjem. Are Oddvakersson skiltes fra ham i Isafjord, men Sigurd og Gudmund fulgte med tilbage; han modtog på deres vegne fredsløfte af Sverting[4] til på den anden side påske, og den følgende sommer rejste de bort fra landet. Sturla holdt sig rolig om vinteren, og det værste fjendskab mellem ham og Snorre begyndte nu at aftage.

Om foråret rustede Sturla sig til at rejse vestpå i fjordene; han skulde da afsige sin kendelse, således som det var

[1] Ved „de brødre" sigtes til Torvaldssönnerne Tord og Snorre, som havde forøvet overfaldet på Sturlas gård Saudafell. [2] Vesten, d. v. s. de vestlige egne. [3] Den hellige ånd beskytter ifg. digteren Sturla på hans tog! [4] Jon krogs broder. Sml. foran s. 365.

Digitized by Google

aftalt mellem ham og Vatnsfjordingerne. De havde aftalt at mødes på Skálanæs. Sturla red til Saurbø og fik sig der et skib, og drog da vestpå til Skálanæs med 25 mand. Der kom de to brødre fra Vatnsfjord med 35 mand. Sverting Torleivsson med 10 mænd var der til stede; han bragte en sammenkomst imellem dem i stand, ti Sturla mente, at de var temlig mandstærke. Sturla og Torve præst gik ud i et skær; derhen gik også de to brødre. De talede en kort tid sammen og forlagde mødet til Holt i Önundarfjord, der skulde hver af parterne komme med 30 mand. Vatnsfjordingerne rejste tilbage over heden, men Sturla fortsatte vejen, til han kom til Sandar i Dyrafjord, hvor den gang Odd Åleson boede. Bödvar fra Stad opsøgte Sturla og tilbød at følge med ham til mødet; der kom også Gisle fra Sand. På Myrar blev Gisle og alle Dyrfjordingerne tilbage. Steindor præst fra Holt mødte Sturla på Arnkelsbrekka og indbød ham til sig; Sturla red da til Holt. Torvaldssönnerne var i Valtjovsdal og hørte fortalt, at Sturla var i Holt temlig mandstærk, med hundred mand. De dristede sig da ikke til at besøge mødet. Snorre drog nordpå til Bolungarvik, men Tord ledsaget af Gudmund Sigurdsson og en tredje mand begav sig ind til Holt, hvor Tord og hans ledsagere red frem på grusmarkerne kort fra gården. Gudmund red ind på gården og sagde Sturla, hvorledes sagen forholdt sig. Da Sturla fik dette at vide, gik han, ledsaget af Torve præst og Vigfus Ivarsson ud på grusmarkerne, hvor de talte med dem en tid. Derefter vendte Tord tilbage til Valtjovsdal og lovede at møde næste morgen selv femtende. Sturla var om om natten i Holt og lod 18 mænd holde vagt, 9 i hvert hold. Da kvad Olav dette:

74. Vagt om den kyndige kriger
kække mænd står; med bægge
hænder han guld os giver;
gærne vi ham værner.
Selv i sæng ved sin kærests
side han nød ej lider;
let en modig og munter
mand sig kvinder vinder.

Tord kom om morgenen og Sturla afsagde sin kendelse angående manddrab og sårene, og i de fleste andre sager end anslaget mod hans liv. Tord bødede da 90 hundreder, han

Digitized by Google

udbetalte Skibs-stumpen[1] og Ingunnarstad i Kroksfjord, forstrandsret på Reykjanæs og i Skjaldabjarnarvik til en værdi af 18 hundred, og desuden noget i sølv og guld[2]. Der blev ytret, at beløbet var blevet rundelig udbetalt, og at dette vilde medføre megen bekostning. Tord svarede: »det udredede gods er meget, men jeg under modtageren det vel; jeg foretrækker min stilling fremfor at modtage dette gods som erstatning for en sådan behandling, hvis jeg var den mand, som Sturla regner sig for«. Disse ord syntes Sturla ikke om, men dog skiltes de sömmelig. Sturla begav sig til Dyrafjord og derfra til Alvtamyre i Arnarfjord. Sturla ønskede at købe gården for Odd Åleson af Bjarne Sverreson, men han vilde ikke sælge; Sturlas mænd vilde købe en god kappe af Bjarne, men han vilde heller ikke sælge denne. Kappen forsvandt, og Bjarne gav Sturlas mænd skylden; de truede til gengæld ham. Da kappen ikke kunde findes, kom Sturla til og udskammede dem, men nu viste det sig, at Bjarne havde ladet kappen skjule. Sturla blev da så vred, at han vilde lade Bjarne dræbe. Folk lagde sig imellem og bragte det så vidt, at Sturla tog jorden til den værdi han selv bestemte. Sturla vendte derpå hjem, og rejsen havde indbragt ham både penge og anseelse. Denne sommer var alt stille og der var god fred på Island. Tinget var sparsomt besøgt. Snorre red ikke til tings, men lod Styrme præst den frode ride til tinget med lovsigemandshvervet[3]. Nu bedredes forholdet mellem Snorre og Sturla, og Sturla opholdt sig ofte og længe i Reykjaholt, hvor han lagde megen vind på at lade sagabøger afskrive efter de bøger, som Snorre sammensatte. Dette efterår drog biskop Gudmund vestefter til Hrutafjord og videre til Steingrimsfjord, hvor han vendte om og rejste til Saurbø og derfra til Tord i Hvam: han havde da mange folk med sig. Han fik her bud fra Sturla om, at denne ikke vilde tillade, at han fortsatte rejsen. Tord begav sig da til Torbergsstad for at mødes

[1] Synes at måtte være navnet på et skib. [2] Alle beløbene er vistnok i „alen vadmel". [3] D. v. s. Snorre, som på denne tid for anden gang var lovsigemand, overdrog dette år den lærde præst Styrme, som også selv tidligere havde været lovsigemand, at udføre tingforretningerne på hans vegne.

Digitized by Google

med Sturla, og de blev enige om, at biskoppen skulde rejse hjem gennem Laksådal, men Sturla skulde fra Dalene levere får til Dönustad og Hjardarholt, hvor biskoppen skulde overnatte. Biskoppen vendte da tilbage til Holar.

Dette efterår besøgte Vatnsfjordingerne alle fjorde for at få midler til deres husholdning; de tog, hvad de vilde, både fra Sturlas mænd og deres egne. Nogle af Sturlas venner forebragte ham, at de, som var hans venner, vilde aldrig kunne føle sig som fri mænd, så længe Tord var høvding over Isafjord. Sturla lod som han ikke hørte sådan tale.

Jon murts død.

Jon murt var rejst udenlands den foregående sommer, som för var skrevet. Han besøgte Skule jarl, som modtog ham vel, og han gjordes til hirdmand og bordsvend; han var om vinteren hos jarlen. Han udviklede sig godt. Om foråret drog han til Bergen og traf der kong Håkon; han agtede sig hjem om somren, men kongen gav ham ikke orlov. Jon var i stor pengetrang og sendte sin svend Odd til Island efter penge. Biskop Arne bød Jon til sig, han flyttede da til bispegården og havde herberge nord for Krist-kirken, hvor nu præstegården er[2]. Der sov i herberget hos ham hans 1231.
svoger Gissur Torvaldsson og deres tjænere Simon knude og Valgard Gudmundsson; til Jon var også kommet Olav svarteskjald, en sön af præsten Læg, han var pengeløs og spiste hos ham. Svogrene Jon og Gissur var hos kongen i juletiden således som andre bordsvende, men derefter søgte de drikkestuen i kongsgården. En aften nær stråledag[3], da de to svogre kom fra drikkestuen og var meget drukne, var der mørkt i loftskamret og sængene ikke redte. Da lyset blev tændt, var Jon meget ustyrlig og irettesatte tjænerne. Olav lagde et ord ind for dem, men Jon tog et stykke træ og slog til Olav; Gissur greb da Jon og holdt ham. Olav fik fat i en håndøkse[4] og huggede Jon i hovedet, såret var til-

[1] „skutilsvend", sml. s. 305, anm. 3. [2] Ved Krist-kirken forstås domkirken; denne med omliggende bygninger nedbrødes på reformationstiden og grunden inddroges under Bergenhus-slot. [3] Sml. foran s. 359. [4] Sandsynligvis en så langskaftet økse, at man kunde støtte skaftet mod jorden.

Digitized by Google

syneladende ikke stort. Jon drejede sig hastig og spurgte, hvorfor Gissur holdt ham under hug. Olav løb ud af loftskamret og lemmen faldt i[1]. Gissur lod sig først falde ned på lemmen, men da han så, at Jon var såret, løb de bægge efter Olav; han var dog da sluppen bort, og det var bælgmørkt. De vendte da tilbage til loftskamret og forbandt såret. Jon tillagde det ikke nogen betydning og var oppe. De søgte næste morgen efter Olav, men fik ham ikke opspurgt. Jon var uforsigtig, gik i bad og drak i begyndelsen i sit hjem. Der slog sig da værk i såret, han måtte gå til sængs og døde Agnes messe[2]. Han jordedes ved Krist-kirken, hvor nu korvæggen er. Gissur førte med sig tilbage den næste sommer de kostbarheder han havde ejet.

Foråret efter Jons død forefaldt på Island det, at Sighvat Sturlason skilte sig af med Ravnssönnerne og skaffede dem skibslejlighed på Gåsar, hvor de opholdt sig ved skibet om somren. Mellem ham og hans brødre sendtes da venskabelige bud. Sighvat red til tings om somren, hvor han traf sin broder Snorre, og de taltes da atter ved her i venskab. Sturla var kommen til tinget, og mellem ham og Snorre var forholdet meget hjærteligt. Under tinget kom til Reykjaholt en mand ved navn Brand, han var en landstryger, som nu kom fra Østfjordene. Dagstyg[3] tog udmærket imod ham og viste ham den störste venlighed; de handlede indbyrdes om klæder og heste. Næste morgen bad Brand Dagstyg følge sig på vej. Han og Brand tog vejen op forbi Ulvsstad. Brand narrede ham til at afføre sig sine klæder og huggede ham banehug, da Dagstyg trak et klædningsstykke over sit ansigt. Brand drog da sydpå over heden og opsøgte Orm Svinfelling, för han red til tinget; Orm havde sendt Brand for at tage Dagstygs liv. Kol havde betalt Orm for, at han skulde rydde Dagstyg af vejen. Orm red sent om aftenen op på tinget med henved hundred mand, hans broder Torarin var til stede med 60 mand. Orm lod

[1] Nedgangen har været gennem en med en lem eller luge dækket åbning i kamrets gulv. [2] A. m. er 21. januar. [3] Dagstyg er tidligere (s. 357) nævnt som en mand, der havde såret Kol den rige, men som Snorre havde taget under sin beskyttelse.

Digitized by Google

melde Dagstygs drab til Sighvat, denne fortalte det til Sturla. Da gik Sturla til Snorres bod; Snorre var gået til sængs. Sturla bankede på dören og kaldte Snorre ud i ølboden, hvor han fortalte ham drabet og tilbød ham al den hjælp han kunde ønske. Snorre forlangte sin brynje; hans mænd løb til våben i hele Valhal[1], og ligeledes Torleiv[2] og hans mænd. Sighvat kom nu ind i boden og bad Snorre være besindig og ikke forøge vanskelighederne. Snorre svarede, at det var godt de forsøgte, hvem der havde störst magt på tinget, da Orm længe havde misundt ham hans anseelse. Sighvat fremhævede, at han var en så god ven af Orm, at han ikke vilde tillade, at hans stilling ødelagdes på tinget, »for så vidt han gör sådanne tilbud, som jeg finder antagelige«.

Sighvat gik da til Orm. Brødrene Orm og Torarin rustede sig til forsvar i Orms bod-forskansning. Sighvat spurgte, hvad de foretog sig. De svarede, at de agtede at forsvare sig her. Sighvat sagde, at dette ikke var rådeligt, »Snorre har mere end 3 hundred mand; desuden har Sturla og jeg noget mandskab, og vi vil ikke ved denne lejlighed skilles fra Snorre. Jeg ønsker, at du, Orm, skal byde Snorre selvdom; jeg vil da senere støtte din sag«. Brødrene havde da en samtale indbyrdes, og Torarin bad Orm træffe bestemmelse på bægges vegne, således som han vilde. Orm erklærede så: »det finder jeg meget passende, at Snorre selv vurderer sin beskæmmelse, ansætter den höjt, hvis han vil, eller noget lavere, hvis det behager ham; min indkomst vil ikke herved mindskes«. De to brødre opsøgte nu Snorre, som havde fylket på lavamarken mellem Alsherjarboden og Valhal. Snorre stod midt blandt sine folk; han lod dem opstille i to rækker, der hvor Orm og hans broder skulde gå for at afgive forsikringen; Orm og Torarin gik frem mellem rækkerne, og Orm overdrog Snorre ved håndslag selvdom med de ord, at det gjorde han for den beskæmmelses skyld, som Snorre mente var ham tilföjet, men Dagstyg, som var en fredløs mand, vilde han ikke give bøder for. Snorre tilkendte sig 40 hundreder, og det havde Kol lovet at betale.

[1] Bodens navn. [2] Torleiv Tordsson i Gardar, Snorres fætter på mødrene side.

Digitized by Google

Biskop Gudmund var kommet nord fra og havde været i tingtiden hos Snorre med et stort følge. Snorre og Sturla red sammen fra tinget, med dem fulgtes også Kolbein Sighvatsson og Urøkja Snorreson; de skulde bægge have ophold hos Sturla og red med ham til Saudafell. Biskop Gudmund red også vestpå fra tinget. Med ham var en præst ved navn Dalk, som ansås for en god læge og for at kunne råde bod på sygdomme. Da biskop Gudmund besøgte Borg, forhørte man sig, om Dalk kunde göre noget ved Hallberas sygdom, hun var da meget svag. Dalk svarede, at han kunde berede hende et bad, som vilde helbrede hende, hvis hun kunde udholde det. Hun var ivrig efter helbred og vilde vove badet. Præsten gav sig da til at berede badet, og hun gik deri. Derefter bedækkede man hende med klæder, men der slog sig smærter for brystet, og kort efter døde hun. Da Kolbein unge erfarede dette, red han til sydlandet og bejlede til Helga Sæmundsdatter, som bortgiftedes til ham. Kort för havde Halvdan Sæmundsson fået Steinvör Sighvatsdatter til ægte; de boede på Keldur, og alle Åverjer[1] vilde helst have ham til höfding, men Halvdan var tilbageholden og blandede sig lidet i de fleste sager. Björn Sæmundsson boede den gang i Gunnarsholt og var den af brødrene, som stræbte mest efter ydre anseelse. Harald og Vilhjalm boede i Odde. Andreas boede i Eyvindarmule, för han købte Ydre Skard af Ketil Torlaksson. Filippus boede på Hvål. De var alle ansete bønder, men der stilledes store fordringer til dem for deres faders skyld. Ravnssönnerne var om somren ved skibet, som för var skrevet. De stak i søen, men drev tilbage under Grimsø, og da de kom der i nærheden, satte de en båd ud. Ravnssönnerne Grim og Einar med alle deres ledsagere undtagen Gudmund[2] og nogle østmænd sprang i båden. De forliste alle, men skibet holdt, og det blev om efteråret losset.

Denne sommer landede på Eyrar Gissur Torvaldsson og hans fæller, som havde været med ham i Norge om vinteren; de berettede Jons drab og de omstændigheder, hvorunder det

[1] Ved Åverjer (d. v. s. å-folk) forstodes beboerne af den mellem de to Rangåer indesluttede slette i Rangárvalla syssel på sydlandet, hvor Keldur og Odde ligger. [2] G. er sandsynligvis mordbrænderen G. Olavsson.

Digitized by Google

havde fundet sted. Valgard Gudmundsson red til Reykjaholt og sagde Snorre tidenden, men Gissur syntes, at han i sin beretning ikke havde lævnet ham megen ære. Da Torvald Gissursson blev opmærksom på det rygte, som havde spredt sig om Jons drab, bragte han et møde i stand mellem Gissur og Snorre; ved denne sammenkomst svor Gissur femterdomsed[1] på, at han ikke havde været i nogen forståelse med Olav om Jons drab og i alle henseender havde villet skille dem på ret vis. Snorre lod sig også overbevise ved det, som Gissur sagde. Ingebjörg og han flyttede da sammen, men deres samliv var stadig vanskeligt; folk sagde almindelig, at skylden var mere hos hende end hos ham, uagtet hun holdt meget af ham. De fik et barn, en sön, som hed Jon, men levede kun kort tid. Derefter blev deres uenighed lige så stor som för, og dog forsøgte Torvald og Snorre på alle måder at forlige dem, og hver af dem gav dem 20 hundreder for at fremme enigheden, men det havde ingen virkning. Det kom så vidt, at der blev foretaget skilsmisse mellem dem, efter hvad man sagde.

Biskop Gudmund rejste om somren vestefter i bygden. Den kaldtes Sandsommer[2]; der brød ild op af havet udfor Reykjanæs, og der var stor græsmangel. Da biskop Gudmund kom til Tord Sturlasons bygd, satte Tord sin sön Sturla til at følge med biskoppen og skaffe hans folk natteophold, ti biskop Gudmund havde da et talrigt følge med sig. Han førtes fra Øre til Bjarnarhavn på et skib, som hed Langskrog, og på en anden stor færge førtes hans folk; derfra drog han til Helgafell, og så til præsten Povl Hallsson på Øre[3]. Da han var kommen der, ankom Sturla Sighvatsson med sin broder Kolbein og Urøkja Snorreson og drev de fleste folk bort fra ham, men biskoppen lod han rejse ind til Dalene og nordpå gennem Haukadalsskard til hans stift. Om efteråret udbredte sig over hele landet den sygdom, som

[1] Det var en særlig art af stærkere ed, som anvendtes ved den altings-domstol, som kaldtes „den femte ret“ (i modsætning til de 4 fjærdingsdomstole, en art appel-instans). [2] På grund af vulkansk askeregn. [3] Det er de oftere nævnte to gårde Øre i Snefjældsnæs syssel, af hvilke den første tilhørte Tord Sturlason.

Digitized by Google

kaldtes hættesot[1]. Af den døde Ingemund Jonsson og mange andre folk: han boede i Skånø i Nordre Reykjardal og var Snorres følgesvend, med hvem han den gang var på en rejse på sydlandet.

Torvaldssönnernes drab.

Kolbein Sighvatsson og Urøkja Snorreson forlod bægge Saudafell om efteråret. Kolbein drog nordpå til sin fader og var der om vinteren; næste forår skaffede fader og sön sig besiddelsesret til Grenjadarstad af Jon Eyjulvsson i Mödrufell, og Kolbein indrettede sig der en anselig husholdning. Da flyttede Ravnssønnerne til ham[2] og var hos ham nogle vintre derefter. Urøkja Snorreson begav sig til Reykjaholt og var der om vinteren; der herskede megen tvedragt. I spidsen for det ene parti stod Kløng Björnsson, som da var 16 år; til ham sluttede sig Gudmund Asbjörnsson, Kåre, sön af abbed Ketil, Sturla Sveinsson, Tanne Finnbogeson og flere andre. På Urøkjas side stod Valgard Styrmeson, Jatvard Gudlaugsson, Tavl-Berg og flere. Dette efterår drog Vatnsfjordingerne igen vidt omkring i fjordene for at skaffe midler til deres husholdning, og Sturlas venner fandt sig meget forulæmpede herved. Da kom vestfra Tord, en sön af Gudmund Sigridsson[3], og han fortalte Sturla meget om deres adfærd; nogle siger, at han just ikke forringede det skete. Sturla var ilde tilfreds herved. Om vinteren efter jul sendte Snorre bud til sin broder Tord og hans sön Bödvar på Stad og indbød dem til at komme til Reykjaholt til gæstebud; han vilde nemlig nu knytte sine venner til sig, da det så ud til strid mellem ham og Kolbein Arnorsson om Hallberas arv og godedömmerne på nordlandet. Da de kom til Snorre, var Sturla Sighvatsson der tilstede, og der holdtes et prægtigt gæstebud. För de drog bort, talte Snorre med Sturla og bad ham give Vatnsfjordingerne lejde, da han ønskede, at de skulde komme der för faste. Sturla svarede, at Snorre vidste, at de var forligte, så at de intet lejde be-

[1] fåresyge (parotitis). [2] D. v. s. de efter skibbrudet ved Grimsø genlevende brødre Sveinbjörn og Kråk. [3] S 375 nævnt G. Sigurdsson.

Digitized by Google

høvede. Snorre ytrede, at han havde erfaret, at der løb megen ondskabsfuld sladder om mellem dem, og at han ikke var vis på, at Sturla anså alle forpligtelser for overholdte, han vilde derfor ikke lade det komme an på, at de besøgte ham lejdeløse. »Nu ser jeg«, sagde Sturla, »at du ikke synes, at de har overholdt alt, men nu vil jeg lade dig ordne lejdet og række min hånd frem. som du ønsker«. Derefter tog Snorre Sturlas hånd og foresagde fredsformularen. Tord sagde til sin broder Snorre: »vor frænde Sturla forekom mig ikke at have det udtryk, som jeg kunde ønske, medens du fastsatte lejdet«. »Det forholder sig ikke således«, svarede Snorre, »den tilsikrede fred vil Sturla holde vel«. Derefter sendte Snorre bud til Vatnsfjord og indbød de to brødre til sig för faste; hensigten var, at han vilde binde dem til at hjælpe sig somren efter; man sagde også, at de skulde giftes med Hallveigs søstre Turid og Valgerd, som da opholdt sig hos Snorre. Ved den tid Snorre væntede dem vestfra, sendte han sin sön Urøkja for at møde dem; han nåede til Sælingsdalstunge og væntede der nogle dage på dem, men da de ikke kom, red han tilbage.

Torvaldssönnerne rejste hjemmefra i lange-fasten, den 1232.
første söndag efter tamperdags-ugen spiste de davre i Stadarhol og red om aftenen til Hjardarholt. Der boede den gang præsten Torve Gudmundsson. Han sendte straks om natten Magnus Kollsson til Saudafell for at underrette Sturla om brødrenes rejse, således som han havde lovet. Torve præst bad brødrene om at ride til Saudafell og der træffe Sturla, og fremhævede, at der var opstået uenighed mellem dem, efter at de var bleven forligte; »I rejser nu desuden«, sagde han, »til en mand, som ikke har været Sturlas ven, selv om forholdet nu er godt, og om hvem man siger, at fra ham stammer det, som har bragt ufred mellem eder; det er rimeligt, at han tror, at I ikke er at stole på, når I alle kommer sammen. Jeg vil tilbyde at gå bud mellem eder og opsøge Sturla, og jeg tror, at der da vil kunne tilvejebringes venskab mellem eder; jeg vil da også på ny tage lejde for eder hos Sturla. Jeg beder eder for guds skyld, at I vælger dette, og hvis I besøger ham venskabelig, vil eders mellem-

Digitized by Google

værende få en god udgang. Dette siger jeg eder med fuld fortrøstning, fordi Sturla og jeg har talt om dette, för I drog afsted. Men hvis I ikke vil dette, vend da tilbage, eller rejs nordpå over heden og så til sydlandet over Holtavardehede; men forsøg ikke at ride gennem Dalene, dersom I ikke vil vise Sturla noget venskab; I kan vide, at eders rejse vil krænke ham, så længe sagerne står således«. Tord svarede: »vi vil lade os nöje med det lejde, som Snorre modtog for os; vende tilbage vil vi ikke, og vi vil komme til at høre ilde, om vi ikke fortsætter vor vej; vi vil heller ikke besøge Sturla, hvis han ikke opsøger os«. Da sagde Torve præst: »Sturla ved fuldstændig besked med eders rejse«. »Vi vil ikke snige os igennem Dalene«, svarede Snorre, »ti vi anser os forligte med Sturla«.

Da Sturla havde fået underretning af Magnus om Torvaldssönnernes rejse, sendte han Magnus op i Haukadal og sammenkaldte derfra de mænd han ønskede; han sendte også folk til Hördadal og videre omkring i Dalene og stævnede mandskab til sig om morgenen tidlig. Vatnsfjordingerne red tidlig fra Hjardarholt, og Snorre sagde, at meget havde han set i drömme om natten. Tord svarede, at man ikke skulde lægge vægt på drömme, og opfordrede dem til at ride afsted. Vigfus Ivarsson fulgte dem, han var Sturlas huskarl. De red, til de kom til Midå nedenfor forskansningen[1]; da forlod Vigfus dem og red hjem. Sturla stod i forstuen og nogle mænd hos ham. Han hilsede Vigfus, gik foran ham til stuen og spurgte om nyt; Vigfus berettede hvad han vidste og hængte sine våben op. Derefter blev Vigfus indelukket i stuen sammen med kvinderne og Tjostar østmand, men hans våben tog man[2]. Da han mærkede, hvorledes det forholdt sig, blev han utålmodig og var slem at have at göre med. Sturla kunde vanskelig holde sig rolig, da de red neden for gården, men ingen folk var endnu komne. Isfjord-

[1] Denne forskansning må være den tidligere (s. 341) nævnte af Sturla opførte, der altså her ses, i modsætning til hvad der sædvanlig var tilfældet, ikke at have været umiddelbart forbundet med gårdens huse. [2] Vigfus har allerede tidligere (sml. s. 373) vist sig som en ven af Vatnsfjordingerne.

Digitized by Google

ingerne talede om, da de red nedenfor gården, at alt så ud til at være roligt der og kun få folk hjemme. De red da over åen til en firkantet høstak-tomt, som stod under höjdedraget nedenfor Hundadal og bedede der. Halldor fra Kvennabrekka kom først; han bad Sturla have tålmodighed og oppebie sine mænd, men ikke give sig sine fjender i vold. I det samme kom Hall Areson selv niende med Magnus. Nu brød Sturla op med sit følge, de var i alt 16, men havde kun 8 heste, så at alle red to sammen. Da de kom til Erpstad, sagde Sturla til Halldor og hans ledsagere: »vil I høre min dröm og udtyde den«? »Ja«, svarede Halldor. »Jeg drömte«, sagde Sturla, »at jeg havde et stykke blodpølse i hånden, hvor pølsepinds-enden var skåret af. Jeg rettede den ud og og sled den i stykker med mine hænder og gav eder alle at spise deraf med mig; og det forekom mig, at det netop var den tid, som det nu er«. Halldor svarede: »din dröm er klar; du vil her rette din lod[1]. Det er også nok muligt, at du giver os en mundsmag heraf, för sagen ender«. »Det kan være du har ret«, sagde Sturla og lo.

De ved stakke-tomten talte om, hvorvidt det var mennesker, som bevægede sig oppe langs fjældet. Bonden Torulv fra Hundadal var der ved tomten og svarede: »jeg ved ikke, at man kan vænte sig færdsel af folk her, med mindre Saudfellingerne begiver sig op i dalen til bad«. De to brødre talte meget om de kommende; de så, at mændene tog vejen ned på den øvre del af Kvigansøre og dernæst over åen og op på Hundadalsørerne. De forstod da, at det var fjender. De to brødre overlagde nu med deres mænd, hvad der var rådeligst. Man anbefalede dem at ride bort. Tord foreslog, at Snorre skulde ride bort på den bedste hest, og sagde, at han snarest kunde vænte at få fred, hvis broderen slap bort. Medens de talte herom, kom Sturla og hans mænd i lien ovenfor indhegningen. Det gik nu som sædvanlig, at folk, som er i en vanskelig stilling, har svært ved at fatte en beslutning, medens derimod de, som var ivrige i deres forehavende og skyndte sig afsted, hurtig kom nærmere. Da

[1] D. v. s. skaffe dig oprejsning.

Digitized by Google

Sturla kom op på banken ovenfor indhegningen, sendte Tord Torvaldsson en mand til præsten Torkel og bad ham komme og tale med sig. Da han kom, spurgte Tord, i hvad hensigt Sturla havde foretaget denne rejse. Han svarede: »jeg ved det ikke med vished, men det forekommer mig at være en ufredsfærd«. »Hvad beskylder han os for«? spurgte Tord. »Mange brud på forliget«, svarede præsten. »Da vil jeg«, sagde Tord, »at du begiver dig til Sturla og fremfører vort ærinde, at han ikke skal tro de beskyldninger, som Tord Gudmundsson pålyver os«. Præsten begav sig da til Sturla og forebragte ham de to brødres ord og at Tord fralagde sig alle overgreb mod Sturlas tingmænd. Nu mæglede en tid lang folk imellem dem og forsøgte forlig; således afvæntede Sturla dem, som ikke var komne, desuden vilde han høre, hvad der blev tilbudt. Da han så Hörddølerne komme, sendte han Torkel præst tilbage til de to brødre og opfordrede dem til at skrifte og ruste sig, hvis de vilde forsvare sig, da der ikke vilde blive skænket dem fred. Da de hørte dette, gik de til skrifte. Snorre Magnusson tillige med Snorre Sturlasons huskarl Hallbjörn Kaleson gik ud af tomten, da Tord Grimsson kaldte ham til sig, ti de var fæller. Tord lod, som han vilde arbejde på forlig, og dette troede Snorre; men de fik noget andet at føle, ti Tord greb ham og lod ham holde fast, og Sturla lod Hallbjörn gribe.

Nu var 8 mænd tilbage i indhegningen. Der var først brødrene Snorre og Tord. Snorre var 18 år, han var en smuk mand med lyst og glat hår, velvoksen og høvisk i fremtræden, over middelhöjde efter sin alder, uforfærdet, ordholdende og venlig i tale, kaldte den han talte til jævnlig »sin«[1]; han blandede sig ikke ofte i de forefaldende sager, men hvis han sagde sin mening, vilde han råde, hvem han end havde at göre med, ellers blev han ganske ustyrlig. Tord var höj og hærdebred, velvillig og venlig af sind, havde en styg næse, men ellers et velformet ansigt, store öjne med et fast blik, hans hår var lysebrunt og faldt i lokker; han

[1] D. v. s. brugte sådanne udtryk som „min Torkel", d. v. s. min kære ven Torkel, i tiltale til en T.

Digitized by Google

ansås for at egne sig til hövding; Sturla sagde, at så længe Tord var i Isafjord, kunde ingen, som sad i Dalene, vænte at nå nogen anseelse i Vestfjordene. Den tredje mand var Tord Henriksson; han var stridhåret og stærkt fregnet, havde smukke öjne, fremstående mund og lang næse, han var nærsynet, tætbygget og en rask mand. Den fjærde mand var Snorre, en sön af Loft Markusson; han var en lille og mørk mand, havde store öjne, var en høvisk og dygtig mand. Den femte mand var Torstein, sön af Gelle Höskuldsson; han var lav af vækst og mørk, havde store og vidt åbnede öjne, lokket hår, en kæk mand. Der var to Hjalmssönner. Atle Hjalmsson var lav af vækst og bred over brystet, velskabt og af godt udseende, men dog med en temlig styg næse; Tormod Hjalmsson, som var den 7de, var en stor og kæk mand, firskåren af vækst, med lysebrunt hår. Den 8de var Torkel Magnusson, lav af vækst og svær, en flink mand.

Da de to brødre fik at vide, at de ikke kunde vænte sig fred, og da alle havde skriftet, ordnede de sig til forsvar, ti de vilde på ingen måde overgive sig og sagde, at da vilde der kun være lidet at berette om. Tord Torvaldsson og Tord Henriksson værgede den del af indhegningen, som vendte mod fjældet og var nærmest Sturla og hans folk; der var det lettest at angribe, men vanskeligst at forsvare; i den del af indhegningen, som var til höjre for Tord og hans fælle og som vendte mod gården[1], var Tormod Hjalmsson og Torkel Magnusson; den del, som vendte mod Hundadalen, værgede Torstein Gelleson og Atle Hjalmsson, men i den del, som var ud mod åen, var Snorre Torvaldsson og Snorre Loftsson; her var det vanskeligst at angribe. Da Hörddølerne red op langs åen, tog Snorre Torvaldsson til orde: »hvorfor angriber I nu ikke? vi er beredt, og I skal ikke holde eder borte fra os på denne måde; men hvis I vænter på dem, som kommer her nede langs åen, da viser det sig, som man siger, at Sturla tör ikke møde os med lige styrke«. Sturla svarede smilende: »den fordel vil jeg nu benytte, at

[1] Sandsynligvis gården Hundadal; den i det følgende nævnte å synes at være Midå.

Digitized by Google

jeg har större magt end I; men dog mener jeg om de mænd, som er i tomten, at jeg har mange i min flok, som kunde måle sig med dem, selv om vilkårene var lige. Det skal jeg sørge for, at vi ingen skade lider af eder, men jeg skal af eders folk udvælge mig dem, som jeg har mest udestående med«. Snorre svarede, at det ikke var så sikkert. Da kom Snorre fra Laugar og Hörddølerne. Da gav Sturla ordre til angreb og lod bryde sten op af banken, som de stod på. Snorre fra Laugar og en skare med ham skulde gå løs på indhegningen, der hvor de to af navnet Tord stod. Tord Gudmundsson med en anden skare skulde angribe, hvor Tormod Hjalmsson stod. Halldor fra Kvennabrekka og Hörddølerne rykkede frem, hvor de to af navnet Snorre havde plads. Erik birkebener og en skare med ham gik imod Atle og hans fælle. Torkel præst og nogle med ham vogtede de mænd, som var bleven grebne. Sturla med nogle ledsagere gik fra det ene sted til det andet, og han gav anvisninger, hvor han fandt det nødvendigt. Østmanden Skage hvide fulgte med Sturla, han havde en håndbue, og Sturla opfordrede ham til at skyde på dem i tomten. Han skød da to eller tre pile ind i tomten, men de fejlede alle, skönt han dog var en stor bueskytte. Sturla slog buen ud af hans hånd og sagde, at man kunde ikke vænte sig nytte af sådan en pjalt.

Nu angreb man fra alle sider tomten[1] og gjorde anfald med stenkast, men de gik ikke så nær, at de vekslede hug. Det var heller ikke mange steder på gærdet, hvor man kunde angribe med våben. Sturla gik omkring noget borte; han tog en sten op, han kastede bedre end nogen anden med sten og traf sikkert. Han sagde: »jeg tror, at hvis jeg vilde kaste en sten, skulde jeg bedre end I kunne bestemme, hvor den skulde ramme; men nu vil jeg dog ikke prøve det«, og hermed lod han stenen falde. Det så Snorre Torvaldsson og sagde: »hvorfor angriber du ikke, Sturla? nu tror jeg Dale-Frey sander sit navn og står ikke nær«. Rögnvald Illugeson svarede: »du har ikke nødigt at ægge

[1] Det oftere „tomt“ eller „indhegning“ nævnte stakkegærde, hvorfra forsvaret foregik, var en af græstørvsvolde omgiven firkantet plads, som i høsttiden fyldtes med hø, og som heller ikke nu var tom.

Digitized by Google

så stærkt, man vil nok til fulde göre det af med eder, men det passer bedre, at vi to kæmper sammen«. Hall Areson sagde da til Snorre: »vi to er de yngste her, og vi kan prøve kræfter, hvis du vil«. »Det vilde jeg gærne«, svarede Snorre, »dersom man kunde have nogen tillid til eder; men det har vist sig, at man aldeles ikke kan tro eder, I har narret en af vore folk ud af tomten, og han fik ikke lov til at vende tilbage til os«. Snorre tog en sten op og svingede den. Han sagde: »tag dig i agt, Hall«! men sendte stenen mod Rögnvald, så at han faldt ved hugget. »Der sank én«, udbrød Snorre, »og en anden kan faldet være lige så nær«. Nu blev angrebet heftigere, og de, som var de kraftigste, gik løs på gærdet. Atle Hjalmsson drev sit spyd mod Halldor Jonsson; det ramte brynjen, og han såredes ikke. Da råbte Sturla: »træng ind på dem af alle kræfter«! Halldor vendte sig da ned mod den del af gærdet, hvor man snarest kunde bruge sine våben, ved siden af Snorre fra Laugar. Tord og hans navnefælle søgte da bort fra den del af gærdet, hvor de fra først af havde stået, så at man ikke kunde ramme dem. Tord trak sig langs gærdet derhen, hvor Tord Gudmundsson og Erik birkebener angreb. I dette öjeblik blev Gudmund skjald ramt af ét stenkast, så at han faldt og fødderne slyngedes frem over hovedet. Man vilde løfte ham op. »Lad ham blot ligge, således bærer han sig ad i enhver kamp«, sagde Sturla og opslog en höj latter; »angrib, så stærkt I kan«, tilföjede han. Der var nu en så stærk stenregn mod tomten, at de ikke kunde dække sig. Tord Torvaldsson faldt to gange af stenkast ved høstakkens ende, og sidste gang stod han op med besvær. Da var det kommet så vidt, at de, som stod udenfor tomten, hvilede deres rundskjolde på gærdet og stak under dem med spydene. Da råbte Tord Torvaldsson til Halldor Jonsson og Illuge-sönnerne, at de skulde søge lejde og forlig på hans vegne hos Sturla. Halldor spurgte, hvilket grundlag herfor han vilde give. »Jeg vil tilbyde at forlade landet«, svarede Tord, »og at gå pilgrimsgang til hjælp for os bægge; jeg vil give mig og mit hövdingdömme i hans vold, indtil jeg drager bort, og jeg vil sværge at holde alt dette«. Da gik Halldor og de

Digitized by Google

andre til Sturla og forkyndte ham disse tilbud; mange mænd tog nu del i samtalen og sagde, at det var glædeligt fra slige brave mænd at høre antagelige tilbud, og imidlertid stansede angrebene på tomten. Da svarede Tord Gudmundsson: »tilbudet er godt, men de vil ikke holde det, dersom de nu får noget andet vilkår end døden; det vilde man også nu mindre kunne fortænke dem i end för«. Sturla ytrede intet, medens der ivrigst taltes om tilbudene, og var temlig alvorlig. Derefter vendte han sig til Halldor med disse ord:

75. Troldene tro dig, trold! sagde Höskold.

»Hvorledes skal jeg forstå dette rim«? spurgte Halldor. »Således«, svarede Sturla, »at det ikke er til nogen nytte at bede om fred, ti der vil ingen blive tilstået. Og angrib af fuld kraft«. »Vi vil ikke angribe«, sagde Halldor, »mændene er nu så godt som overvældede«. »Så vil andre göre det, selv om du taber modet ved deres ord«, svarede Sturla og gjorde sig nu vred.

Halldor meddelte Tord, at der var intet vilkår for fred. »Ja, ja«! svarede Tord, »vi vil alligevel ikke overgive os«. Nogle angreb nu mindre ivrig end för, men forsvarerne var mindre kampdygtige end forhen. Hjalmssönnerne stod nu frem, da de var noget mindre trætte; Tormod stillede sig stadig, hvor faren var störst og angrebet hårdest. Da blev der atter et ophold. Tord Torvaldsson sagde: »lad os passe på vore rundskjolde og ikke med dem afbøde de stik og hug, som ikke er farlige for os, det kan være vi endnu får brug for dækvåbnene«. Nu ankom Tore Armodsson til tomten. Sturla sagde: »sen var du Tore sövn og sandede dit navn«. »Tykkes dig så, husbond«? spurgte Tore. »Ja visselig«, svarede Sturla, »men gå nu rask frem«. Tore løb hen mod tomten og tilföjede med sit spyd Torkel Magnusson et stort sår i armen; derefter giorde Tore intet mere under denne kamp. Man forsøgte pány, om Sturla vilde modtage forlig af nogen slags, men det hjalp ikke; han æggede dem ivrig til kamp. Tormod Hjalmsson stak til Tord Gudmundsson, så at brynjen brast ved stødet og han såredes, så at våbnet stod fast i ben; forsvaret førtes nu med stor kraft. Da ramte et

Digitized by Google

stenkast Torodd Mårsson i ansigtet, og der blev ytret, at han måtte være hårdt såret. Han svarede: »vi ter os ikke som rasende, fordi vi bløder i ansigtet«. Derefter fik Hermund Hermundsson et stenkast på hoften, da han vilde springe op på gærdet, og han tumlede ned igen. Snorre Torvaldsson gav ham det slag. Hermund var den gang en ung mand og huskarl på Kvennabrekka. I det samme fik Tord Torvaldsson et stenkast på stålhuen, så at den trykkedes ind mod hjærneskallen; han faldt ved dette, og efter at han var stået op, var hans forsvar kun svagt. Han rakte snart-efter spydskaftet ud over gærdet, der hvor Halldor og Snorre fra Laugar stod, opgav forsvaret og udleverede sine våben. Tord Henriksson gik ud bag efter ham og udleverede sine våben. Tormod og de øvrige fortsatte endnu forsvaret. Halldor gik da pány til Sturla og bad om fred for Vatnsfjordingerne. Sturla svarede, at det var til ingen nytte at bede om fred for de to brødre, men de andre, sagde han, skulde få fred. Halldor meddelte Tord, hvorledes vilkårene var. Derefter opgav alle de, der var i tomten, forsvaret og udleverede våbnene, undtagen Snorre Torvaldsson; han var meget utilfreds med, at de overgav sig.

Sturla lod kalde til sig Torfinn vælsk og Hermund Hermundsson og talte sagte med dem. Hermund gik tavs bort; men Torfinn bad Sturla udse en anden mand til at dræbe Tord. Sturla svarede, at det ikke vilde gå godt for ham at sige nej, og at han lod til at have glemt det sår i brystet, som han fik i Saudafells-færden; han greb tillige sit rundskjold og hævede det[1]. De tilstedeværende opfordrede da Torfinn til ikke at göre indsigelse imod hvad Sturla forlangte. Sturla gik så ned mod tomten, og de mænd fik sig tilsikret fred, hvem dette blev indrömmet. Snorre Torvaldsson satte sig på gærdehjörnet med sine våben. Hermund gik derhen og svingede øksen imod ham; den ramte knæet, så at benet næsten huggedes af. Han styrtede ned fra gærdet; han kom stående ned, men således, at den afhuggede del kom ind under ham. Han greb om stumpen og så på den, idet han smilede og sagde: »hvor er nu mit ben«? Hans broder Tord

[1] D. v. s. hævede det til slag. Ang. Torfinns sår sml. s. 361, 363.

Digitized by Google

så hen til ham og sagde til Tord Henriksson: »gå du hen til svenden og vær hos ham«; Tord sukkede, men gik ikke. Halldor udbrød, idet Hermund huggede: »et stygt og umandigt hug«! Sturla svarede: »det var et godt og bravt hug«. Sturla opfordrede da Tord til at lægge sig ned. Han gjorde så og signede sig. Og i det han lagde sig ned. huggede Torfinn vælsk ham tværs over hærderne og tilföjede ham et stort sår. Sturla sagde: »hug igen«! Han gjorde så og ramte udvendig på halsen. »Hug for tredje gang«, udråbte Sturla, »og her er våbnet dårligt ført mod en tapper mand«. Erik birkebener følte i såret og sagde: »nu behöves ikke mere, det vil være tilstrækkeligt«. Hans broder Snorre så disse begivenheder uden at bevæges derved. Hele forsamlingen stod deromkring, da Tord blev dræbt. Hermund drejede omkring gærdehjörnet med hævet økse og derhen hvor Snorre sad. Han løftede hånden og sagde: »hug mig ikke, jeg vil først sige noget«. Hermund fortsatte i samme retning og huggede ham på halsen, så at hovedet var så nær ved at gå af, at ikke mere end et rebs tykkelse holdt. Han huggede med én hånd. Nu syslede man med ligene. Derefter sagde Sturla til Grim, som boede i Snoksdal, at han skulde tage de to brødres lig til sig, men han undslog sig og sagde, at han var mørkeræd. Sturla svarede, at da var han så meget större usling. Halldor fra Kvennabrekka bad Sturla ikke laste ham for dette og sagde: »jeg skal føre ligene til mit hjem«. »Gör det«, svarede Sturla, »du vil dog snart erklære dem for helgener«. Sturla og hans mænd steg da til hest, men Halldor förte ligene med sig.

Isfjordingerne red til Hundadal, derfra til Bø og om aftenen til Hamraendar. Da Sturla med sit følge red hjem forbi forskansningen, talte man om, hvorledes disse drab vilde behage Snorre, og om han vilde lave viser om dem. Sturla bad Gudmund mindes de viser, som Reykholtingerne havde digtet om Saudafells-færden. Da kvad Gudmund denne vise:

76. Mener i Isafjord mange mon, at Sturla ej kunde handle forvovent? et vældigt våbensus der bruste.
Kendt det blev, at han kunde; kampen gavned ravnen; mægtig de malede skjolde mødtes og sammen stødte.

Digitized by Google

Da Sturla kom hjem, gik han ind i stuen, og hans mænd hængte deres våben op. De blev nu udspurgte om hvad der var sket. Da dette var berettet, sagde Solveig, at Vatnsfjordingerne nu havde fået at føle, hvilken grumhed de havde vist under deres anfald der. Da kvad Gudmund dette:

77. Tienden, som betaltes,
tyktes vesterbygden
altfor stor for egnen, —
enden på legen blev denne:
De fik dêr på samme
dag to höfdinger slagne,
stolte og griske; Sturla
stod sig, den helt var modig.

Derefter gik Sturla og hans mænd til kirken og blev løste af bannet[1]. Efter det begav man sig hjem. Isfjordingerne drog vestefter; de var meget medtagne af stenkast og ilde tilfreds med færden, som rimeligt var. Hallbjörn Kaleson begav sig til Reykjaholt og fortalte Snorre, hvad der var sket; han blev meget forbitret over denne tildragelse. Arv og böder efter de to brødre tilkom deres broder Einar, Snorres dattersön, men deres broder Illuge havde at påtale sagen[2]. Sturla sendte bud til Snorre og tilbød ham forlig, men forlangte derimod sig tilsikret fred. Snorre tilstod fred, på egne og de to brødres arvingers vegne, men sagde, at han ikke kunde modtage noget forlig for Vatnsfjordingerne, för han kendte deres sind. Illuge Torvaldsson drog sydpå til Snorre, så snart han erfarede sine brødres drab, og Snorre tog imod ham. Alle stakgårds-mændene[3] henskød deres sag til Snorres bistand angående forlig, og Tordis overtog efter sin faders råd gården Vatnsfjords drift. Snorre anbefalede et forlig mellem dem, da han ikke vilde undvære Sturlas hjælp på tinget om somren i sin sag mod Kolbein unge. Dette forår drog Kløng Björnsson med sit følge bort fra Reykjaholt; han tog bolig på Vellir, som Snorre havde udbetalt ham; Vigfus Kalvsson, Tanne Finnbogeson og flere andre af hans fæller fulgte da med ham sydpå.

[1] Ifølge den katolske kirkes lære faldt man ved visse synder (f. eks. manddrab) i ban ved selve gærningen. [2] Slægtens hoved, den ægtefødte Einar, sön af den indebrændte Torvald og Tordis Snorredatter, var nemlig umyndig. [3] Således kaldtes efter kampstedet Vatnsfjordingernes ledsagere.

Digitized by Google

Urøkja Snorreson ægter Kolbein unges søster og flytter til Vatnsfjord.

Urøkja Snorreson bosatte sig om foråret i Deildartunge med sin svoger Filippus. Om somren för ting blev der aftalt forlig mellem Sturla og Vestfjordingerne, således at brødrene Snorre og Sighvat skulde kende i sagen. Da det led mod ting, red Snorre til tinget med 8 hundred mand, og desuden støttede mange andre hövdinger ham, bægge hans brødre og Sturla. Orm Svinfelling var nu også kommen i venskab med Snorre, som havde eftergivet hele den pengesum han havde tilkendt sig for Dagstygs drab; men Kol Arneson betalte Orm 40 hundred i levende kvæg[1]. Kolbein unge førte med sig fra nordlandet 6 hundred mand; Torarin Jonsson og flere andre hövdinger hjalp ham. Torvald Gissursson var ivrigst for at mægle forlig, og mange gejstlige sluttede sig til ham. Gissur Torvaldsson var også mødt mandstærk, men folk var ikke sikre på, hvilket parti han vilde støtte, ti han var velvillig overfor bægge. Snorre forlangte halvdelen af gods og godedömmer på nordlandet[2], men Kolbein var uvillig til indrömmelser og lidet tilböjelig til forlig. Tilsidst opgav Torvald Gissursson og Tord Sturlason mæglingen, da de syntes, at deres ord intet agtedes. Men da begyndte Kolbeins og Snorres fortrolige venner at forhandle, og kort efter rygtedes, at forlig mellem Snorre og Kolbein var tilvejebragt. Forligets bestemmelser lød på, at halvdelen af de godedömmer, som Kolbein med rette besad, skulde tilhøre Snorre, men Kolbein skulde bestyre dem og hjælpe Snorre på tinge; Kolbein skulde også udrede en pengesum, hvis Snorre vilde kræve den. Hermed fulgte, at Kolbein skulde bortgifte sin søster Arnbjörg til Snorres sön Urøkja med en medgift af 60 hundred, men Snorre skulde overdrage Urøkja 2 hundred hundreder, samt kirkeejendommen Mel og godedömmet Havlide-eje, og de to besvogrede skulde da i for-

[1] Sml. foran s. 378. Istedenfor „levende kvæg" læser den anden skindbog „gode penge". Ved „hundred" må sikkert forstås h. alen vadmel, som udgjorde en kos værdi. [2] D. v. s. halvdelen af hvad Kolbein her ejede, som arv efter Kolbeins afdøde hustru, Snorres datter Hallbera.

Digitized by Google

ening sysle der nordpå. Folk blev da kaldt til håndslag, og Kolbein og Snorre gav hinanden hånden på dette.

Torvald Gissursson spurgte Tord Sturlason, hvoraf han troede det kom, at forliget så hurtig var bleven sluttet, efter at de havde ophørt at mægle. »Det ved jeg ikke«, svarede Tord, »men jeg er bange for, at min broder Snorre har skiftet venner og solgt Sighvats og Sturlas venskab og fået Kolbeins i stedet, men jeg frygter for, at Kolbein, för enden kommer, vil volde os frænder det störste fordærv«. Torvald sagde da: »det forekommer mig besynderligt, at Kolbein vilde gifte sin ægtefødte søster med Snorres horkone-sön, men sandt er ordsproget, at selv ved man bedst, hvilken vare man har at sælge«. Denne sommer ved tingtid drog Isfjordingerne Tord Henriksson, Högne Halldorsson, Bödvar Steinarsson, Hjalmssönnerne og flere andre stakgårdsmænd vestfra til Dalene og gravede dé to brødres lig op og førte dem med sig til Vatnsfjord, hvor de jordede dem. Det syntes folk var et stort bevis på deres kærlighed til de to Torvaldssönner. Om somren för Olavsmesse[1] drog Snorre vestpå til Vatnsfjord med 20 mand; han ledsagedes af sin sön Urøkja, Arne urede og Asvards-sönnerne og havde udsøgte folk. Han overnattede i Hvam. Olavsmesse var han i Vatnsfjord, og der kom bønderne i Isafjord til ham og forpligtede sig alle til at tjæne Snorre. Da kom til ham Olav Ædøing, som havde avlet barn med Snorres datter Tordis; han tilstod Snorre selvdom, og Snorre fradömte ham da Ædø, men hans frænder skulde kunne indløse den, hvis de vilde. På den tid var Odd Åleson i kærligheds-forståelse med Tordis, og han mødtes ikke med Snorre under denne rejse. Snorre vendte tilbage og besøgte på hjemvejen Sturla; ved den lejlighed gik alt mellem dem godt. Dette efterår forberedte Kolbein Urøkjas bryllup og væntede til dette Snorre, men Snorre vilde ikke rejse og satte Torleiv fra Gardar og Bödvar fra Stad til ledere af færden, uden at der blev truffet nogen bestemmelse om bolig i Midfjord[2]. Da de kom til

[1] O. m. er 29. juli. [2] Gården Mel i Midfjord havde Snorre tidligere lovet at overlade Urøkja ved dennes giftermål.

Digitized by Google

nordlandet og Kolbein erfarede dette, blev han meget vred og sagde, at hele aftalen med ham var brudt; det endte da med, at Torleiv gav Kolbein håndslag på, at Urøkja skulde få 2 hundred hundreder og kirkeejendommen Stavaholt, og erklærede, at Snorre havde indrömmet sig dette, hvis Kolbein ellers ikke anså løftet for holdt. Således fuldbyrdedes ægteskabet mellem Urøkja og Arnbjörg, som fulgte med ham til gården Deildartunge og var der om vinteren.

Samme høst ankom breve fra ærkebiskop Sigurd, som da nylig var kommen til landet[1]; deri taltes der hårde ord til Sturla og Sighvat for Grimsøfærden og den øvrige modstand mod biskop Gudmund. Både fader og sön stævnedes ud af landet[2], og det blev da afgjort, at Sturla skulde rejse for dem bægge og få bægges sager afgjort. Sturla bekendtgjorde om vinteren sin udenlandsrejse; medens han var borte, skulde Solveig med deres börn være på Grund hos Sighvat, og Sighvat skulde have tilsyn med Sturlas herredömme så længe. På denne tid var der ingen hövding i Vestfjordene, men de mest ansete af bønderne var Odd Åleson og Gisle på Sand, og de var Sturlas ivrige venner. Sturla bad Odd tage sig af hans venner og han flyttede da om foråret til Øre i Arnarfjord. Han havde mange raske folk om sig, og hans indflydelse voksede hurtig, da han heller ikke manglede penge; han viste sig som en voldsom og hensynsløs mand.

Denne vinter var hård og slem, og vidt omkring i bygderne havde folk ondt ved at bevare deres kvægbesætning. Tordis boede, som för nævnt, i Vatnsfjord. Om foråret efter påske kom Odd Åleson der, ledsaget af sin frænde Högne Halldorsson og en skare folk. De opholdt sig der en tid, og der var da en stærk kærlighed mellem Odd og Tordis. En morgen tidlig blev folk vår, at gården var omringet af mænd, og de hørte våbenbrag. Högne gik til dören og spurgte, hvem der var komne. Man svarede, at det var svogrene Olav Ædøing og Snorre Magnusson fra Grunnavik, og opfordrede dem til at gå ud. Högne spurgte, om de skulde have fred. Der svar-

[1] D. v. s. tilbage til Norge efter sin indvielse. [2] D. v. s. kaldtes til Norge for at aflægge ærkebiskoppen regnskab.

Digitized by Google

edes, at det vilde man ikke love. Da Odd havde fået sine våben og de mærkede, at der ikke var mange folk udenfor, besluttede de sig til at gå ud; der var kun ringe forskel i styrke, og ingen af parterne angreb den anden. De skiltes således, at Odd forkyndte sag imod dem for livsanslag mod sig, men uden at det kom til slagsmål eller sår. De vendte hjem, og Odd med sin skare drog ud i fjordene.

Om foråret krævede Urøkja af sin fader den sum han havde lovet at udrede ved ægteskabets indgåelse og gården Stavaholt. Snorre svarede, at han skulde flytte til Vatnsfjord og overtage gården og det høvdingdömme, som Einar havde der; når Einar da voksede til, vilde han fordele magten mellem dem som han fandt for godt; Tordis kaldte han til sig. Urøkja vilde for enhver pris have Stavaholt, men dog måtte han föje sig efter Snorre. Urøkja drog da vestpå med sin hustru og en skare mænd. Da han kom til Vatnsfjord, var Tordis meget utilfreds med at skulde flytte og begav sig til Myrar i Dyrafjord. Urøkja overtog gården Vatnsfjord og modtog hos sig enhver fri mand, som vilde træde i hans tjæneste; der samledes da en stor mængde karle, men snart begyndte man med tvang at skaffe forsyning til husholdningen, således som det længe havde været sæd i Vatnsfjord.

Sturla Sighvatssons udenlandsrejse.

Sturla Sighvatsson forberedte sig til at rejse bort om somren og forsynede sig med varer; han syntes ikke om Urøkjas flytning til vestlandet. Han holdt sig som oftest hjemme på Saudafell, og således gik tiden til tinget. Snorre var som sædvanlig på tinge, ti han havde lovsigningen[1]. Sighvat kom ved tingtid fra nordlandet til Dalene og var under tinget på Saudafell. Da Snorre kom fra tinget, sendte han Sturla Tordsson til Sighvat og indbød ham til sig. Sighvat, Tord kakale, Torvard fra Saurbø drog da sydpå, fire i følge. Snorre modtog dem godt, og der var et prægtigt 1233.

[1] D. v. s. var lovsigemand.

Digitized by Google

gæstebud. Brødrene fældede deres kendelse angående Vatnsfjordingernes drab og forligtes vel. Snorre gav Sighvat ved afskeden et guldindlagt spyd og sagde, at de burde ikke skilles uden gaver, da de så sjælden sås.

Medens Sighvat var i Reykjaholt, kom der en østfjordsk mand og krævede ham for nogle penge, og Sighvat betalte ham da med den hest han havde redet på derhen; han anmodede derfor Valgard Styrmeson, som den gang var gårdfoged i Reykjaholt, om at låne sig en hest på rejsen tilbage til Dalene. Valgard lånte ham en gul hest, som både var stor og stærk, og som var skot både på for- og bagben, et ypperligt dyr; men da Sighvat kom til Brattabrekka, var hesten så udmattet, at den ikke kunde stå. Sighvat så på hesten og sagde: »dette, at hesten sprængtes, varsler vistnok Valgards død, ti dette er imod rimelighed«. Samme dag Sighvat red fra Reykjaholt, red Valgard ud på Myrerne for at låne heste til at hente tømmer i Skagafjord; stuen i Reykjaholt blev nemlig den gang opført. Med Valgard fulgte Ingjald Geirmundsson, Tord Tyrvingsson og Tord Grimsson støber. De kom til Eskeholt og anmodede der Halldor, en sön af Gudmund Eskholting, om en hest, men han afslog det. Valgard satte spydstagens spids for struben af ham, så at han sank tilbage mod væggen, og tog hesten, hvorefter de red op til Svignaskard og holdt måltid der. Dernæst gik Valgards ledsagere for at göre hestene i stand, men han blev i stuen og klædte sig på. Da Valgard havde trukket en mørk hætte, som han bar under stålhuen og havde om halsen, for ansigtet, kom Halldor ind i stuen, og huggede ham i hovedet, så at det blev banesår. Halldor løb så ud og Valgards ledsagere forfulgte ham til skoven, men der forsvandt han for dem. Olavsmesse kom Halldor til Vatnsfjord; der var den gang biskop Magnus til gæstebud. Biskoppen talte hans sag hos Urøkja. så at han tog imod ham. Denne sommer dræbtes Kløng Björnssons følgesvend Vigfus, en sön af Kalv Snorreson. Han ledsagede Björn Sæmundsson. Jon, en sön af Kråk fra Hlidarende, boede på Egilsstad; han vilde ikke give dem mad, men de tog den ikke des mindre. Om natten gik Jon ind i skålen og gav Vigfus banesår, hvor-

Digitized by Google

efter han løb til et fartöj, roede syd over åen[1] og skjulte sig. Derefter begav han sig til nordlandet, hvor Sighvat tog imod ham og skaffede ham bort fra landet. Björn overfaldt da hans broder Havlide og lod ham fodhugge for dette[2].

Odd Åleson var hos Sturla om somren, og der gik det rygte, at han vilde rejse udenlands. Men da Sturla hørte, at folk samlede sig om Urøkja i Vatnsfjord, satte han Odd til at vogte på sine tingmænd i Vestfjordene. Han rejste da vestpå; han og Urøkja traf sammen, og der udviklede sig et godt forhold imellem dem, så at de sluttede venskab. Tordis rejste også til Vestfjordene[3], men da hun var nået til Saurbø, fødte hun et barn på Stadarhol; det var en pige, som hun og Odd havde; der lå hun tre dage og drog så videre til sit hjem på Myrar. Om somren kom en mand til Urøkja, som hed Björn, han var en nordlænding og kaldtes Mave-Björn. Han havde været i Grimsø og der tillige med sine frænder, Magnussönnerne Povl og Magnus, kæmpet mod Sighvats huskarle. Med Björn fulgte en mand ved navn Einar koll, som stammede fra sydlandet. Da de kom til Vatnsfjord, blev Björn formand angående gårdens forsyning, han gjorde megen uro og var lidet nöjeregnende overfor bøndernes ejendom.

Sturla Sighvatsson og nogle mænd med ham forlod landet om somren og sejlede ud fra Gåsar. Han kom sent afsted, landede i Norge nord for Stad og begav sig til Borgund, hvor hertug Skules[4] svoger Alv fra Tornberg var til stede; han tog godt imod Sturla og bad ham vænte der, til hertugen kom nordfra, han vilde da skaffe ham hertugens venskab. Alv sagde Sturla, at hertugen vilde tilstå ham de störste udmærkelser, så ypperlig som han var fremfor andre mænd, og at hertugen var en varm ven af alle Islændere, men dog

[1] Den pågældende å må ifølge sammenhængen være Ölveså på sydlandet. [2] „Denne Havlide var fader til Magnus, som boede på Eyvindarmule, og Torgerd på Hlidarende, som var gift med Magnus Andresson, og hvis sönner var Karlamagnus, Vigfus og Benedikt. Havlide var gift med Ingebjörg Loftsdatter fra Gaulverjabø" tilföjer nogle håndskrifter. [3] Denne meddelelse lyder noget underligt, da der ikke tidligere er fortalt at Tordis havde forladt Vestfjordene, men vel at hendes fader Snorre havde kaldt hende til sig. [4] Hertugtitlen tillægges her Skule 4 år for tidlig.

Digitized by Google

mest af Sturlungerne. Sturla var dog fast bestemt på at rejse sydpå til Bergen for at træffe kong Håkon, men på den tid var der stor uenighed mellem kongen og hans svigerfader Skule, og bægge parter samlede folk. De havde et møde i Bergen om efteråret, og hertugen fandt det vanskeligt at opnå forlig. Dette efterår blev kaldt Håkarle-høsten[1]. Sturla var i Bergen da og i begyndelsen af vinteren. Derpå begyndte han sin syd-færd[2]; han rejste til Danmark og traf der kong Valdemar den gamle, som tog godt imod ham, og hvor han opholdt sig en tid. Kong Valdemar gav ham en god hest og flere andre anselige gaver, og de skiltes i stort venskab. Derfra rejste Sturla sydpå til det tyske land; der traf han biskop Povl fra Hamar, de fulgtes da hele vejen til Rom, biskoppen var Sturla en god ledsager og ydede ham den störste hjælp i alle hans anliggender, da de stedtes for paven. Biskop Povl rejste ud til paven, fordi han var uenig med kong Håkon. De stredes om Helge-øen, som ligger i Mjøsen. Sturla fik i Rom afløsning i alle sine og sin faders sager og underkastede sig en stræng bod; han førtes om til alle Roms kirker og piskedes foran de fleste hovedkirker. Han bar dette mandig, som man kunde vænte, men folk flest stod ude og undrede sig, slog sig for brystet, sørgede over, at en så smuk mand skulde medhandles så ilde, og kunde ikke holde tårerne tilbage, både kvinder og mænd. Biskop Povl og Sturla fulgtes tilbage til Norden og skiltes i stor fortrolighed, de gav hinanden gode gaver. Sturla traf kong Håkon i Tunsberg; kongen tog godt imod ham, han opholdt sig den anden vinter han var i Norge længe her, og kongen og han talte ofte sammen.

Urøkja overfalder Odd Åleson.

Urøkja boede nu i Vatnsfjord, som för er skrevet. Han drog om somren sydpå til sin fader og var da ledsaget af Högne Halldorsson, som nu var meget yndet af Urøkja. Da de kom tilbage, begav Högne sig ud på Øre til Odd; der

[1] *Hákarl* er navnet på en slags haj. [2] D. v. s. pilgrimsfærden.

Digitized by Google

var stort venskab mellem dem alle. Om efteråret drog han og Odd med en stor skare mænd nordefter til Grunnavik imod Snorre Magnusson og Olav i Ædø og tvang dem til selvdom for det tog, som de havde foretaget til Vatnsfjord; Odd og Snorre tvistedes også om en kvindes midler, og Odd kom til at råde herfor. Da de vendte tilbage, begav de sig efter Urøkjas indbydelse til Vatnsfjord, hvor der vistes dem megen venlighed. Man vekslede gaver, da bortskænkedes sværdet Støber, som havde tilhørt Peter støber[1], og man skiltes som de bedste venner, efter hvad der blev sagt. Urøkja sendte om efteråret Mave Björn sydefter til Bredefjord, han med sit følge krævede gods af hver mand på næs og i tværfjorde, og røvede i modsat fald. De tog et fartöj fra Torbjörn granes sönner, sejlede ud til øerne og røvede overalt i Vesterøerne[2]; de kom til Svidnur og dræbte Jatgeir bonde, det gjorde Einar koll. De drog derfra ind til Medalfellsstrand[3] og plyndrede der hos Svein på Heinaberg og Torbjörn i Budardal og på Hvalgrav. Man sendte da bud til Hvam efter Tord Sturlason, som også kom vestpå til Saurbø, men da var de dragne bort og begav sig til Vatnsfjord, hvor Urøkja var veltilfreds med deres færd, men i de sydligere bygder rostes den kun lidet.

Asgrim Bergtorsson boede den gang på Bredebolstad i Steingrimsfjord; han var Urøkjas ven og frænde. Der var en mand ved navn Otkel, en sön af Bjarne Toreson, som havde bot på Hausthus i Eyja-bygd; han var en landstryger, som flakkede om med sin kone og bar med sig trækar fra Strandene til salg. Han kom til Asgrim og bragte ham et brev; han angav, at han kom fra Isafjord og var kommen dertil fra fjordene mod vest, og sagde, at Odd Åleson og Tordis Snorredatter havde givet ham brevet. Asgrim læste brevet, der bragte hilsen fra Odd og Tordis til Asgrim; men brevets indhold var, at de alle i forening burde vogte Sturlas herredömme med Sighvats bistand, Odd og Tordis skulde

[1] Peter støber, sön af kong Sverres halvsøster, var en bekendt birkebener-hövding. [2] Den vestlige del af de Bredefjorden opfyldende øer; en gruppe af disse nævnes umiddelbart efter. [3] De tre her nævnte gårde ligger dog ikke i bygden M., men i den vestligere Skardsstrand.

Digitized by Google

göre Urøkja modstand fra vest, men Asgrim fra nord, så at han intet kunde udrette; når de passede på, vilde det være dem en let sag at få bugt med ham.

På samme tid kom til Asgrim Urøkjas huskarle Gunnlaug Rollaugsson og But Tordsson; han gav dem da brevet, som de bragte til Urøkja. Da han så dette brev, forekom det ham at indeholde et anslag mod hans liv, og han viste det til sine venner og fortrolige. Da der herskede et gammelt uvenskab mellem Isfjordingerne og udfjords-mændene, ytrede de fleste, hvem sagen blev betrot, sig fjendtligt desangående. Dernæst mødtes Urøkja med Grunnvikingerne, og de aftalte et angreb på Odd, således at hver af parterne skulde have 45 mand. Urøkja tog vejen over Glåma-hede, de andre over Hestfjordshede. De mødtes i Arnarfjord indenfor Øre og ankom för dag til gården. Det var stråledags morgen.
1234. De omringede gården, da alle döre var låste. Da folkene blev ufreden vår, gik de til indgangen og spurgte, hvem der var derude. Man svarede, at det var Urøkja og Grunnvikingerne. Odd vilde ikke tro, at Urøkja var der. Man bragte ild hen til husene, og kvinder og börn førtes da til kirken. Högne Halldorsson opfordrede til at göre et udfald, ti der var mange raske mænd til stede: Odd og Högne, Bård fra Sandar, Börk Bjarneson, Magnus Gisleson, Hallbjörn Kaleson og mange andre. Odd viste stor mandighed; han og hans ledsagere gik til den dör, som var på bagsiden af husene, og som førte fra køkkenet til badstuen, således at der var et smalt stræde imellem. Der var 5 mænd i strædet og andre oppe på husene.

Hallbjörn Kaleson var den første, der løb ud; han stødte imod i dören, så at stålhuen faldt af hans hoved, og blev straks hugget ned. Dernæst fulgte Högne, med et sværd i hånden; han gennemborede Torbjörn mær, så at såret var dødeligt, og gav derefter Torbjörn et hug i skulderen, så at man så lungerne. Dernæst gik Odd ud, han huggede til Torbjörn Jonsson og tilföjede ham et stort sår i hovedet foran ørene. Torbjörn var iført en filtkofte, som intet sværd bed på, selv om man udbredte den på et stykke træ, den gennemhuggede Högne for og bag. Derpå gik ud Börk

Digitized by Google

Bjarneson, så Bård fra Sandar og så deres frænde Sveinbjörn. I alt var det 8, som gik ud. Magnus Gisleson gav Torbjörn Jonsson et sår bag øret, som blev hans banesår. Alle flygtede for Högne ud af strædet, uagtet der også fra husene blev stukket og hugget efter dem, der kom ud. Odd blev nu hårdt såret, da mange angreb ham, og han trak sig da tilbage til husene. Mave-Björn løb ind i strædet imod Högne, som huggede efter ham, så at Björn ikke så anden udvej end at løbe ind på livet af Högne, hvad der dog overgik de flestes kræfter. Men nu løb 5 mænd ind i strædet, og da blev Högne tagen til fange; Björn tilstod ham livet, og dette gik også Urøkja ind på. De gik ud på marken og satte sig ned. Man indrömmede nu mændene fred. Da kom en mand ud af husene og sagde, at Odd var dødelig såret. Da Högne hørte dette, sprang han op og huggede efter en mand ved navn Sighvat rækel, hvem han tilföjede et stort sår i lænden, og hans buksesnor huggedes over. Sighvat vilde hævne sig, men bukserne faldt ned om ham. Högne blev atter greben, skönt han huggede om sig til bægge sider. Da kom Urøkja til og bød, at han skulde dræbes. Gudmund fold-lam dræbte ham. Derefter begav Urøkja sig ind for at slukke ilden, og alle mænd fik fred og gik ind. Husets folk sad over Odd, som fik den hellige nadver og den sidste olie. Om dagen, efter måltid blev det forebragt Urøkja af hans mænd, at Odd var mindre såret end man lod; han sendte da en isfjordsk mand ved navn Svein derhen og lod ham dræbe Odd, dette værk blev ilde omtalt. Efter disse begivenheder forlod Urøkja Øre og drog hjem til Vatnsfjord. Det er den almindelige mening, at præsten Magnus Grunnviking havde ladet göre det brev, som sendtes til Asgrim.

Kalv Guttormsson og hans sön aflives.

Kolbein unge boede nu på Flugumyre, han var en mægtig hövding og havde en stor skare raske mænd om sig. Venskabet mellem ham og Sighvat var stærkt aftagende, og der var mange mænd, som påvirkede dem mindre godt end de burde. De, som havde forstyrret freden i Øfjord, løb til

Digitized by Google

Kolbein, og fredsforstyrrerne i Kolbeins bygder tog deres tilflugt til Sighvat. På den tid var der i Skagafjord mange storbønder, hvoraf de fleste var Sighvats venner: Kalv Guttormsson på Miklebø, Hall i Glaumbø, Illuge på Bard, Björn i Ås og Jon Markusson på Hjaltastad, som da var præst, en forstandig og brav mand. Der var en mand ved navn Einar skvalder höne, han hørte hjemme der i bygden og viste sig behagelig overfor alle folk, han havde været biskoppens ven, men ligeledes de fleste af hans modstanderes. Denne vinter førtes megen sladder mellem Øfjord og Skagafjord. Det var en gang på Flugumyre, at Einar skvalderhöne gav sig i tale med Kolbein og sagde, at han kunde sige ham noget, som det var ham af vigtighed at vide. Kolbein spurgte, hvad det var. Det var den utroskab, som herredets bønder vilde vise mod ham, dersom han kom i strid med Sighvat. Kolbein bandede og sagde, at han löj. Einar svarede: »dette kan blive prøvet. Jon Markusson har fortalt mig, at Kalv Guttormsson og Önund Torgrimsson har forbundet sig til at drage bønderne bort fra dig, dersom Sighvat kommer i herredet og du trænger til folk. Nu vil jeg sende bud efter Jon Markusson og gentage dette for ham, medens du hører derpå fra et skjult sted«. Herpå gik Kolbein ind, og man aftalte da, at Einar skulde sende bud efter Jon, og at de skulde tale sammen i den lille stue, således at Kolbein var i kælderen nedenunder og hørte på deres samtale. Einar sendte nu bud efter Jon, og da han red ind på gården, red Kolbeins følgesvende ud af gården; Isar Povlsson red iført Kolbeins klæder og våben. Da Jon kom, gik Einar og han ind i den lille stue. Einar gentog sagen og Jon bekræftede den, men syntes, at Einar var altfor höjrøstet; dog gjorde han ingen alvorlig indsigelse mod hvad Einar sagde. Kolbeins mænd vendte straks tilbage, da Jon var gået ind i stuen, og stillede sig udenfor stuedören. Kolbein løb nu bandende op fra kælderen og sagde, at Jon fortjænte at blive dræbt, og hans svende trængte ind i stuen. Og at Jon denne gang slap uskadt bort, skyldte han det, at han var præst.

Efter dette sendte Kolbein sin frænde Einar, en sön af Glum Ormsson, vestpå til Vatnsfjord og bad Urøkja komme

Digitized by Google

til ham på nordlandet så snart som muligt med en skare folk. Noget senere sendte han Hildebrand Grimsson i det samme ærinde, og han traf Urøkja i Hrutafjord; han havde mellem 20 og 30 mand med sig. Urøkja fortsatte vejen, til han kom til Flugumyre, hvor Kolbein modtog ham vel. Efter Jons og Einars samtale red Kolbein til Miklebø og beskyldte Kalv for anslag mod sit liv, efter hvad Jon sagde. Kalv svarede, at det var ikke at stræbe nogen efter livet, fordi man var en ven af Sighvat. Det udjævnedes således imellem dem, at Kalv skulde være pligtig til at følge Kolbein på alle de tog, hvori deltog Illuge Asgrimsson, Hall i Glaumbø, Önund Torgrimsson og Torstein Hjalmsson. Da Urøkja ankom, samlede Kolbein straks folk, så at de havde mellem 2 og 3 hundred mand, og agtede sig mod Sighvat. Kolbein sendte bud til Miklebø og opfordrede Kalv til at deltage i færden; og da han red forbi Miklebø, sendte han for anden gang bud til Kalv og opfordrede ham til deltagelse, og lod ham sige, at nu var Hall og Önund her. Kalv vilde ikke drage afsted. Kolbein og hans mænd red nordefter til Tværbrekka; da erfarede de, at Sighvat havde fået nys om foretagendet; dette bud havde hans svoger Styrme fra Bjarnastadahlid sendt, og manden hed Erik greve. Kolbein og hans følge fandt det da rådeligt at vende om; bønderne drog hver til sit hjem, men Kolbein og Urøkja lagde råd op. De besluttede at sende nogle af deres følgesvende til Kalv for at tage ham og hans sön Guttorm af dage. Af Kolbeins mænd deltog Toralv Bjarneson, Gudmund Asbjörnsson, Tord Halldorsson tommel, Sigurd Eldjarnsson, Simon Ottarsson, Einar Glumsson, Hildebrand Grimsson, Einar skvalderhöne og Ufeig Björnsson, af Urøkjas mænd Jon Ufeigsson, Tord Tyrvingsson, Sigmund Gunnarsson, Jatvard Gudlaugsson, Svart Grimsson og But Tordsson.

De kom til Miklebø i tiden midt mellem middag og non[1] För deres ankomst havde Kalvs hustru Osk spurgt, om han vilde have mælkemad eller tör mad[2]. Kalv svarede: »i dag

[1] Non er ved 3-tiden. [2] Ved tör mad forstås törret fisk, der betragtedes som den egentlige fastespise.

Digitized by Google

vil vi sige os i ting med den hellige apostel Peter, denne verdens høvdinger bliver os nu upålidelige«. Dette var dagen
1234. før Petersmesse om vinteren, og da faldt Petersmesse på den første onsdag i ni ugers fasten. Fader og sön var i den lille stue og havde ladet sig rage og skrabe kronragning; Kalv var akolitus og hans sön Guttorm degn. Gudmund Asbjörnsson gik først ind; Osk hilste ham, men han tav. Da blev det mældt i lille-stuen, at Kalv kaldtes ud. Kalv spurgte, hvem der kaldte på ham. Man svarede, at det var efter Kolbeins vilje. Kalv og hans sön gik da ud af den lille stue, og Kalv vilde tage sin økse og skindkappe, som lå på hans plads i storstuen. Kolbeins mænd var da komne ind i stuen og sagde, at han ingen økse behøvede, og at det var bestemt, at de bægge skulde miste livet. Kalv spurgte, om Styrme Grimsson eller Kleppjarn Hallsson var der til stede. Man svarede, at de var ikke der. »Da tror jeg«, sagde Kalv, »at der ikke er kommet nogen mand her, som jeg har forbrudt mig meget imod; men dog ønsker vi en præst«. Præsten Torstein Reykjarhol tog dem bægge til skrifte og gav dem nadveren. Derefter blev de ført ud; Kalv tog et krucifiks af præstens hånd og holdt det i hånden, medens han gik ud; da de var komne mellem kirkegården og udeburet, stillede Kalv korset ved kirkegærdet og lagde sig ned foran det. Toralv sagde: »du tænker nu ikke på hvad du gör, Kalv; vær ikke så nær ved korset, at blodet spröjter på det«. Kalv svarede: »vanskeligt gör I mig det nu«, og lagde sig ned længere borte fra korset. But Tordsson halshuggede ham. Derpå gik Guttorm tavs frem og lagde sig ned ved siden af sin fader. But gav også ham dødshugget. Efter det red de tilbage til Flugumyre; men husets folk syslede med ligene, som førtes til Holar. Det er den almindelige mening, at Kalv har været den anseteste bonde på nordlandet i sin tid.

Efter drabet på Kalv og Guttorm red Kolbein og Urøkja sydpå til Reykjaholt, 18 mand i alt, for at søge råd hos Snorre og forhøre sig om, hvilken bistand de kunde vænte der. Snorre svarede, at han ikke plejede at blande sig i bygdetrætter, men at han vilde ride til altinget og dêr støtte

Digitized by Google

dem således, at de alle kunde have ære af det. Derefter red de tilbage til nordlandet, og da de kom til Kolbeins bygder, opfordrede de bønderne til vagthold i Skagafjord, således at de selv skulde holde sig med kost; dette skete, og sædvanlig var der tre vagthold.

Om Sighvat er det at fortælle, at Styrmes spejder Erik greve kom med en ledsager sent om aftenen til Grund. Sighvat sad i sit sæde og havde over skuldrene en med bånd forsynet skindkappe og på hovedet en sort lammeskinds hue. Erik og hans ledsager blev udspurgte om tidender; de svarede, at der blev trukket folk sammen i Skagafjord, og at Kolbein og Urøkja vilde komme der om natten med ufred. Sighvat pustede luften fra sig og sagde, at det intet havde at betyde, og var langsom til at fatte nogen beslutning. Hans kone Halldora gik til ham og sagde, at det var selvfølgeligt at samle folk. Sighvat bad hende sende bud, om hun vilde; hun sendte straks mænd ud til Kaupang, derfa gik der bud nordefter til Kolbein på Grenjadarstad[1], og en mand, som sendtes til den nedre del af bygden, samlede folk der. En anden mand sendte Halldora op i bygden, til Saurbø, Torvard[2] samlede da folk i den øvre del af bygden. Torgils Hola-svend kom først med 40 mand, men da det blev lyst, var alle bønder fra den indre del af Øfjord komne. Sighvat var da i blå kjortel, med stålhue på hovedet og sølvbeslagen økse i hånden, og var nu langt mere krigersk at se til end om aftenen, da spejderne kom. Han sendte da mænd på hestvagt op på Skjalgsdalshede og andre ud langs fjorden. Det spurgtes da snart, at Kolbein og hans flok var vendt tilbage; bønderne drog da hjem, men Sighvat havde mange folk om sig og stærke vagter. Da Sighvat erfarede, at der var oprettet vagthold i Skagafjorden, havde han et vagthold på Grund, men bekostede selv alt, så at bønderne intet lagde til af deres. Således gik tiden til ind i fasten.

Forlig mellem Kolbein og Sighvat fremtvinges.

På denne tid opholdt biskop Gudmund sig hos Brand i Hövde. Sighvat sendte bud derhen og indbød biskoppen til

[1] D. v. s. Sighvats søn Kolbein. [2] Bonden på Saurbø.

Digitized by Google

sig, da han ønskede, at han skulde være på hans side i denne sag. Da udsendingene kom til Hövde, var der til stede Kolbeins og Urøkjas sendebud, som havde indbudt biskoppen til at følge med sig, og da nu Urøkja altid havde været biskoppens ven, fra den tid han fik noget at sige, og ligeledes hans fader Snorre, så agtede biskoppen det mere og drog til Flugumyre, hvor han var i fastetiden. Om foråret efter påske sendte Urøkja bud til Vestfjordene efter folk, og Illuge Torvaldsson kom da vestfra med 30 mand; med dem fulgte fra Laksådal Svarthövde Dufgusson og Odd, en sön af Gudlaug fra Höskuldsstad. Kolbein og Urøkja sendte også bud østpå til Torarin Jonsson i Fljotsdalsherred og bad ham om at komme dem til hjælp; han brød da op med 40 mand; deriblandt var Ögmund sneis, han var nu mellem 70 og 80 år, men folk sagde, at han så ud til at være den dygtigste kriger i hele flokken. Da Sighvat hørte om Kolbeins og Urøkjas rustninger både vestfra og østfra, trak han folk til sig og drog til Skagafjord med 4 hundred mand. Med ham fulgte hans sönner Kolbein og Tord kakale, de yngre var endnu ikke våbenføre, og ligeledes Ravnssönnerne Sveinbjörn og Kråk. Da Sighvat red ned gennem Norderådal, fik han at vide, at Kolbein og Urøkja var på Silvrastad med 6 hundred mand; der var også biskop Gudmund. Nogle af Sighvats mænd var redne derhen og var bleven grebne og udplyndrede. Sighvat tog da vejen til Flatatunge og var der om natten med sine folk. Om morgenen efter rustede bægge parter sig til kamp; biskop Gudmund tog Kolbeins mænd til skrifte, men sagde dog, at de ikke vilde komme til at slås den dag, »men Sighvat vil det gå som kong Harald Sigurdssön« [1].

Sighvat og hans folk beredte sig til forsvar i Flatatunge og fylkede hæren ved husene i tunet. Da Kolbein og Urøkja red op til Flatatunge, red Torstein Jonsson fra Hvam hen til Kolbein og spurgte, hvad hans hensigt var angående mellemværendet med Sighvat. Kolbein svarede, at det skulde

[1] Denne spådom sigter til, at Sighvat, ligesom kong Harald hårderåde, skulde falde under angrebet på fremmed land.

Digitized by Google

komme til kamp, så snart de stødte på hinanden. Torstein sagde hertil, at folk vilde hjælpe ham til et hæderligt forlig med Sighvat, men de vilde ikke kæmpe mod ham. Kolbein stødte efter Torstein med sit spyd og bandede, men Torstein afbødede stødet. Nu vilde Kolbein drage sværdet, men da kom Urøkja til og greb ham fat, og mange andre søgte at berolige ham, men Kolbein var meget vred. De red derefter op til Flatatunge og sprang af hestene og skyndte sig hen gården. Da de så Sighvats fylking, forekom styrken dem dog større end de havde formodet, og de tøvede med anfaldet. Da sagde Sighvat: »nu behøver vi ikke at frygte dem, da de fra først af blev betænkelige«. Derefter gik storbønder fra Øfjord af Sighvats flok og ligeledes nogle mænd af Kolbeins flok frem og forhandlede om forlig mellem dem; blandt dem var Olav fra Stein; han var da på sin første rejse og havde ophold hos Halvdan på Keldur, han var da 18 år[1]. Man bragte det så vidt, at bægge parter lånte øre til brave mænds forestillinger og forligtes om, at biskop Magnus skulde kende i alle deres sager. Da kom det også til forlig angående Kalvs og Guttorms drab, Olav fra Mödrufell, Kalvs søstersön, var nemlig sagens forfølger. Sighvat red efter forliget hjem og opløste sin flok. Torarin Jonsson erfarede i Reykjardal forliget og vendte tilbage til østlandet. Vestfjordingerne kom til Skagafjord samme aften som sammenkomsten i Flatatunge var endt, og de var meget utilfredse med at være så sent på færde. Urøkja drog efter dette hjem og havde hos sig mere end 60 mand. De drog med megen voldsomhed gennem bygderne og tog folks heste eller fødevarer, når de mente at behøve det. De red alle til Tord Sturlasons gård Hvam og handlede ilde med hø og andet; de slagtede der en 9 år gammel okse, som tilhørte Tord; men han selv var den gang ude på sin gård Øre. Derfra drog Urøkja til Saurbø, hvor han afkrævede bønderne penge og indrettede en husholdning på Stadarhol, som han og Sverting Torleivsson i forening skulde eje, og som Sverting skulde forestå. Derfra begav Urøkja sig til Reykjanæs og indrettede

[1] Olav var en nordmand, som sejlede på Island.

Digitized by Google

en stor husholdning på Holar; til at bestyre den satte han Snorre Magnusson. Derefter drog han til Isafjord og indrettede i Vatnsfjord en stor husholdning, hvortil han skaffede sig forråd fra alle fjordene. Men da Sighvat erfarede dette, anså han ikke det forlig for overholdt, som der var givet håndslag på i Flatatunge, og beredte sig derfor ikke til at ride til tinget.

Spænding mellem Kolbein og Sighvat.

Kolbein unge drog hjem efter mødet i Flatatunge og var meget utilfreds med de bønder, som der havde mæglet ivrigst. Jon Markussons venner fik at vide, at Kolbein agtede at lade ham dræbe, og advarede ham. Jon og hans sön Svein red da straks bort og svömmede vest over Jøkelså[1] og stansede først, da de kom sydpå til Reykjaholt, hvor Snorre for gammelt venskabs skyld tog imod dem, men Kolbein beslaglagde Jons indbo og besætning og førte det hjem til sig. Da tingtiden nærmede sig, red hövdingerne til tings, de fleste med talrigt følge. Kolbein red nordfra med 5 hundred mand, Snorre Sturlason havde 5 hundred mand, Torleiv fra Gardar havde 1 hundred mand, Arne urede 50 mand, og bægge disse støttede Snorre. Orm Svinfelling havde 100 mand, hans broder Torarin 50 mand, og de var ivrige venner af Kolbein. Gissur Torvaldsson havde 2 hundred mand og optrådte sömmelig overfor alle. Torvald Gissursson var til stede på tinget og ligeledes biskop Magnus, som var kommen tilbage to år i forvejen, og da havde ærkebiskop Sigurd frataget biskop Gudmund hans embede[2]. I tingtiden herskede gensidig mistro blandt folk, ti Kolbein var meget fortrydelig over, at Snorre havde taget imod Jon Markusson og hans sön. Biskop Magnus forbød alle mænd at møde bevæbnede ved domstolene. De mænd, som havde sager at føre, gik da våbenløse til domstolene. Kolbein derimod gik med sin væbnede flok op i brødrene Orms og Torarins forskansning, og de holdt der alle tilsammen deres flokke under våben. Snorre var med sin

[1] D. v. s. lod hestene svömme med sig. [2] Efter at være kaldet til Norge af ærkebispen i Trondhjem var biskop Magnus 1232 vendt tilbage og medbragte da breve, hvorved biskop Gudmund suspenderedes.

Digitized by Google

flok i skrænten ovenfor Valhal og vestpå forbi Dilken; hos ham var Torleiv og Arne Magnusson. Urøkja var med sin flok ovenfor lovretten og morede sig med brydning[1]. Torarin, en sön af Klage-Steingrim, var gået fra Kolbeins flok til Jøkelmændenes bod og stod ved væggen og talte med en anden mand; han havde benene over kors. Da kom præsten Jon Markusson og hans sön Svein gående, og Svein huggede ham over bægge ben, så at det ene gik af og det andet fik en stor skramme. Derefter drejede de op mellem Østfjordinge-boden og Jøkelmændenes bod og begav sig til Snorres flok. Gudmund Asbjörnsson drog sit sværd, sprang op og spurgte, hvem der havde såret manden. Jon vendte sig om og sagde: »Svein Jonsson tilföjede ham såret, men ikke derfor ham, at vi jo heller ønskede, at du var bleven ramt«.

Kolbein og hans mænd sprang straks op og løb til deres bod, tog deres brynjer og pansere, spyd og skjolde og gik derpå sydover åen og op på sletten. Kolbein mødte da Urøkja og bad ham forene sig med ham og hævne manden. Urøkja svarede, at det ikke sömmede sig for ham at kæmpe mod sin fader. Kolbein blev da meget vred og bad nu Orm og Torarin om hjælp. De rustede sig nu alle til kamp og fylkede deres skare på sletten nedenfor lovretten, mellem denne og Østfjordinge-boden. Urøkja forenede sig med sin fader og stillede sine folk forrest i hans fylking. Arne urede var da ved at fylke Snorres folk på norsk vis, og det gik kun dårligt, da han var uvant med det arbejde. Torvald Gissursson gik til sin sön Gissur og bad ham ikke hjælpe nogen af parterne, sagde at der var bedst udsigt til fred, når han ikke gjorde deres styrke ulige; ti hidtil var der kun ringe forskel, dog havde Snorre noget flere folk. Biskop Magnus og Torvald Gissursson gik til Kolbein med et talrige følge, ti biskoppen havde kaldt til sig alle de gejstlige. De arbejdede nu på forlig, og Torvald foreslog, at man skulde nedsætte en domstol og göre Svein fredløs; dette skete også. De bragte det dertil, at man tilsikrede hinanden fred med løfte

[1] Alle disse lokaliteter ligger på tingsletten øst (eller som sagaen udtrykker sig, syd) for åen. Derimod viser det sig af det følgende, at Kolbeins bod må have ligget vest for åen.

Digitized by Google

om, at alle skulde skilles uden blodsudgydelse på dette ting, men det kom ikke til noget forlig. Torarin døde af sine sår.

Kolbein red hjem fra tinget, og biskop Magnus havde ingen kendelse afsagt i sagen mellem Sighvat og Kolbein, da Sighvat ikke kom til tinget. Men for Kalv Guttormssons og hans sön Guttorms drab fastsatte han 100 hundred, og dette udredede Kolbein alt rigtig efter bestemmelserne. Kolbeins venner tilskyndede ham meget til at søge forlig med Sighvat, folk mæglede da igen mellem dem, og et møde af dem blev bestemt i Hörgådal. Da de var komne til mødet og man forhandlede om forlig, blev man enige om, at ên af dem skulde kende i sagen alene, og bestemmelsen skulde træffes ved lodkastning med tærninger. Da de slog første kast, kastede Sighvat 2 og 1; da sagde en af Kolbeins følgesvende: »smått faldt nu fra din hånd, Sighvat bonde«. Men ved de følgende kast kastede Sighvat bedst, og ham tilfaldt det at dömme, dog afsagde han ikke nogen kendelse på dette møde. De blev enige om, at Kolbein Arnorsson[1] og Kolbein Sighvatsson skulde ride til sydlandet med mellem 1 og 2 hundred mand og slå sig ned på Snorres gårde Dal under Øfjældene, Leirubakke og flere andre. De sad i lang tid om somren på Leirubakke og gjorde der megen forstyrrelse.

Urøkjas strid med farbroderen Tord.

Tord Sturlason antog, at Urøkja vilde begå mange voldsomheder mod hans tingmænd, hvis han sad i Saurbø eller på Holar. Han fattede nu den beslutning i forening med sin sön Bödvar at samle folk, og de red så med halvandet hundred mand ind til Dalene, og derfra til Saurbø; men sine yngre sönner Olav og Sturla lod han med 60 mand gå ombord på skibe; de gik med deres folk til Holar og bemægtigede sig forråd og besætning, hvorefter de begav sig til Saurbø og traf der deres fader; her bemægtigede de sig alt hvad der til gårdens drift var bleven samlet. De fik nu folk til drive bægge kvægbesætninger ud til Kross-sund, men de sejlede med fartöjerne ud over fjorden. Tord og Bödvar red med deres flok samme vej tilbage, men de, som drev kvæget,

[1] D. v. s. Kolbein unge.

Digitized by Google

indtog måltid i Budardal, dog sendte de 6 mænd til Hvarvsdal for at spise der. Her boede en mand ved navn Eyjulv Erpsson gaffel, en frænde af Torbjörn i Budardal. Han vilde ingen mad give dem, men de forlangte den ikke des mindre. Deres ordveksling endte med, at han løb ind på en af dem og sårede ham dødelig; det var en mand ved navn Havlide, som stammede fra Snefjældsnæs. Derpå løb Eyjulv til fjælds, og de fik ikke fat i ham. De begav sig da ud langs stranden, hvor de traf brødrene Olav og Sturla og fortalte dem drabet. De to brødre gik ombord på Langskrog med 30 mand og roede om natten ind til Budardal. Brødrene Torbjörn og Bård var draget ud til Skard for at træffe præsten Snorre Narveson. Da Olav og hans broder var kommet til gården, bar de alt løsøre ud. Da Snorre præst ankom, arbejdede han på forlig imellem dem. Olav forlangte selvdom, Snorre tilbød, at hans fader Tord skulde dömme: de blev enige om, at Tord skulde kende i sagen, men Olav betingede sig da, at Sturla skulde deltage i kendelsen, og det gik Snorre villig ind på. Torbjörn forpligtede sig da ved håndslag angående drabet overfor Olav, og de skiltes forligte. Olav begav sig ud til Bjarnarhavn med alt det røvede kvæg og sad der om somren med mange folk om sig. Tord havde også mange folk hos sig på Øre om somren. Da dette rygtedes til Borgarfjord, ankom derfra Jon Markusson og hans sön Svein, samt Berg og Are; Olav tog imod dem alle og de var der.

Ud på somren sendte Snorre Sturlason bud til sin sön Urøkja, at han skulde komme til ham med talrigt mandskab, da Snorre vilde göre et angreb på de nordlændinger, som sad på hans gårde. Urøkja samlede da folk fra alle Vestfjorde, og havde mellem 3 og 4 hundred mand, med hvilke han drog sydpå. Da der blev trukket folk sammen fra Raudesand og Bardastrand, sendte præsten Hauk Torgilsson fra Hage sine sönner Olav og Povl sydpå til Øre; de forkyndte Tord flokkesamlingen og sagde, at man vilde vende sig derhen med styrken. Tord lod da samle folk nordfor næsset[1] og Bödvar syd for dette, og de fik 2 hundred

[1] D. v. s. Snefjældsnæsset.

Digitized by Google

hver. Men de forenede ikke deres styrke, da de ikke vidste, fra hvilken side af næsset Urøkja vilde komme. Da Urøkja var kommen med sin flok til Dalene, indtraf der folk fra Snorre, som sagde, at Kolbein og hans følge nu var borte fra Rangåvellir og var redne til nordlandet, men at de havde gjort så megen skade på Snorres gårde, at det var vurderet til mere end 60 hundred. Snorre opfordrede da Urøkja til ikke at komme til ham, men at vende hjem, om han ikke andensteds havde noget afgöre med folk.

Urøkja drog da med flokken ud over Raudamelshede og kom til Hövde. Der boede en mand, som hed Fjallgeir, med sine sönner. Her spiste de alle og røvede desuden af andre sager til en værdi af over 6 hundred; de drog derfra til Eyja-bygd, så til Miklaholts-bygd og for overalt frem med störste voldsomhed. Tord Sturlason havde sendt sin sön Tord vestefter over bugten med sit følge, og han førte med sig tilbage alle de tiåringer[1], som var på vestsiden af Bredefjord; de havde også med sig en stor tolvåring, som tilhørte biskoppen i Skålaholt, og mange og store fartöjer havde Tord hos sig. De gik ombord og roede ind over fjorden til Akerø; der vilde Tord vænte, til han fik efterretning om flokken, men hans sönner Sturla og Tord drog til Medalfells-strand efter folk og fik der 40 mand; blandt disse var præsten Gudmund fra Fell. Bödvar Tordsson havde 2 hundred mand på Stad. Da han fik nys om Urøkjas færd, red han med 20 mand ud for at spejde; men Urøkjas mænd gennemstrejfede i flyvende fart bygden, og Bödvar og hans mænd vidste af intet, för end nogle af Urøkjas folk var komne forbi dem og havde redet den nedre vej. Disse fik at vide om Bödvars færd og gav Urøkja underretning. Da Bödvar og hans folk erfarede dette, besluttede de at ride til den borg, som står syd for Hörgsholt, og som gården Borg er benævnt efter, og på den begav de sig op[2]. Urøkja red derhen med hele sin flok, men den vår uangribelig. Folk forsøgte da mægling og forlig. Urøkja forlangte selvdom; han vilde høste ære af denne

[1] D. v. s. ti årers fartöjer. [2] Den omtalte „borg" er en borg-formet klippe.

Digitized by Google

sag, men var ikke pengebegærlig. Man forestillede da Bödvar, at han skulde gå ind på det, som Urøkja tilbød, og Urøkja lovede tillige, at Bödvar skulde få meget at sige angående forlig mellem ham og Tord. Bödvar var velvillig og forpligtede sig til denne overenskomst. Derefter red han nordpå over heden og opsøgte sin fader i Akerø og tilskyndede ham meget til forlig; han sagde, at Urøkja vilde vise sig som en brav mand, hvis afgörelsen blev ham overladt. Tord svarede, at Urøkjas ædelmodighed ikke skulde blive sat på nogen prøve ved afgörelsen af hans sag, ti han vilde aldrig overdrage ham selvdom, men at hans sönner kunde bære sig ad i deres sag som de vilde.

Urøkja red med flokken nordover Kerlingarskard og kom til Bjarnarhavn i forrygende vejr. De omringede gården og gjorde sig til herre over alle de folk, som var hjemme; fra fjældet drev de lam ned, som tilhørte bønderne, og som disse havde drevet derop, og havde dem til føde. Olav sendte sin forvalter Orm Starkadsson med en tiåring til Bjarnarhavn for at udspejde, hvorledes det havde sig med Urøkjas styrke og andre ting. Da Urøkja og hans mænd så skibet, begav de sig ned til stranden og kaldte på dem. Orm og hans folk roede da hen for at tale med dem. Da sagde Urøkjas mænd, at Orm var en mand, hvem lykken fulgte, og at folk som han havde bedst udsigt til at forlige disse frænder. Orm syntes godt om denne ros, skönt han mindst af alle fortjænte den, og opfordrede sine folk til at ro til land, da han vilde tale med Urøkja. Men så snart de gik i land, blev de alle grebne og udplyndrede; Urøkjas mænd tog desuden skibet og roede til øerne for at plyndre. Bödvar opfordrede Olav til at opsøge Urøkja og sagde, at Urøkja havde lovet ham sit venskab, hvis de forligtes. Han og Olav drog da til Bjarnarhavn, og Olav overdrog Urøkja selvdom, men Urøkja eftergav da hele sagen og lovede sit venskab til gengæld; de skiltes med de störste venskabsforsikringer. Urøkja drog da med sin flok ind langs Skogarstrand og derfra vestefter hjem. Medens han var i Reykjaholar, lod han mange heste føre ud i Akerøerne, som Tord Sturlason ejede, uden at bede om forlov. Han havde desuden pány indrettet en hus-

Digitized by Google

holdning på Holar, efter at den første var beslaglagt, og ved denne lejlighed røvet 5 hundred får fra Torgrim på Midhus. Torgrims svoger Odd oremus[1] drog da med sine börn Einar og Ingerid til nordlandet til Sighvat. Derpå drog Urøkja hjem; Snorre Magnusson fulgtes med ham og skulde have ophold i Vatnsfjord. Da de kom hjem, lod Urøkja samle det nødvendige til husholdningen, og det temlig hensynsløst.

Da Olav Tordsson kom tilbage til Bjarnarhavn, fandt han der uhyggelige forhold: alt hø var spredt omkring og ødelagt, alle sommerforrådene forødte og alle huse ødelagte. Han førte da alt kvæget til Hvam, der havde været 7 køer om somren og fandtes meget hø. Tord fyrste[2] fulgte først til Hvam med Olav, men red senere vestpå til Vatnsfjord, hvor Urøkja tog godt imod ham og ikke vilde finde sig i andet end at han blev der om vinteren, og dette skete. Urøkja behandlede ham godt, men Tord gjorde til sin bedste ven Snorre Magnusson.

Uroligheder i Vatnsfjord.

En velstående bonde ved navn Einar boede nordpå i Fljot[3], han var en rask og dygtig mand; han havde fundet en drivhval om somren og havde rigelig fastemad, törret helleflynder og torsk; han stod sig ikke godt med præsten Magnus i Adalvik og hans sön Snorre, og Snorre gav Urøkja anvisning på fastemad der. Urøkja sendte da Mave-Björn og Einar koll afsted med en skare mænd. Da de traf Einar, tilbød de at købe fastemad af ham, men han vilde intet sælge, derimod tilbød han dem en vægt[4] hval og en vægt törret helleflynder. De vilde ikke modtage dette, og nogle af dem løb ind i husene; Einar løb da til indgangen, med et spyd i hånden, og hans huskarl Tjörve med ham. Einar sårede en af dem, men da løb de, som var inde, bag på ham og stødte ham ud. De greb ham og lagde ham ned, hvorpå Tann, en sön af Torkel stift, gav ham banehug.

[1] D. v. s. lad os bede (af det latinske verbum *oro*). [2] Tord med tilnavnet fyrste *(tiggi)* er Tord Sturlasons tidligere nævnte sön af dette navn. [3] Forskellig fra bygden Fljot på nordlandet. [4] D. v. s. 80 pund.

Digitized by Google

Derefter lastede de en tiåring med fødevarer og vendte tilbage til Vatnsfjord.

Om vinteren var der stærkt partivæsen i Vatnsfjord; i spidsen for det ene parti stod Snorre, og der opstod hyppig uenighed mellem ham og Urøkja, indtil Snorre rømte bort med sin kone Grima för jul. Han drog da til sin fader i Adalvik, men mange af hans venner var tilbage i Vatnsfjord, hans frænde Illuge Torvaldsson, som flygtede efter jul, Snorre Loftsson, Torstein Gunnarsson, Tord fyrste, Mave-Björn, Gunnlaug Rollaugsson og flere andre. Snorre Magnusson opfyldtes af det stærkeste fjendskab mod Urøkja og inddrog heri mange bønder dêr i Isafjord: Hjalmssönnerne Atle og Tormod, Halldor Ragnheidssons sönner Halldor, Aron og Rögnvald, Valgerd fra Ögers sönner Teit og Povl, og desuden Torgrim brat fra Sudavik, som gav sin gård til pris, for at Urøkja kunde blive indebrændt der, dersom han til foråret drog ud i fjordene. Mange andre deltog i disse planer med Snorre, skönt de ikke her nævnes. Illuge Torvaldsson vidste om denne sag og flere af dem blandt Urøkjas huskarle, som var Snorres nærmeste venner. Snorre rejste ud til Önundarfjord for at træffe Gudmund Sigridsson, som han vilde få til at deltage i dette farlige foretagende, og angav for ham alle dem, som havde givet denne sag deres tilslutning. Gudmund var en klog mand, med talrige frænder, og han forelagde sagen for præsten Steindor i Holt og Steingrim træben. Gudmund fremhævede, at der var mange medvidere, og at det ikke var usandsynligt, at planen vilde blive bekendt, da der var lang tid til at den efter bestemmelsen skulde udføres, og følte sig forvisset om, at hvis planen blev bekendt, vilde alle de, der var Snorres medvidere, blive beskyldt for at have storlig forbrudt sig. De blev da enige om at sende en mand til Urøkja for at advare ham og sige ham dette forehavende, efter hvad de vidste derom. I Vatnsfjord herskede fremdeles stor tvedragt. I spidsen for det ene parti stod Filippus Kolbeinsson, som var gift med Urøkjas søster Vilborg, Jatvard Gudlaugsson, Tord Tyrvingsson, Svein Hemingsson, Hall Egilsson og mange andre; til det andet parti hørte Mave-Björn, Torkel Eyvindsson, Skofte Illugeson og Tord

Digitized by Google

fyrste. Urøkja holdt nærmest med Filippus. Det var i fasten, at bægge flokke hærklædtes. Grunden hertil var, at Skofte savnede en skjorte, som fandtes på Jatvard Gudlaugsson; der blev givet den forklaring, at kvinderne havde glemt den ved vask. Den ene flok var i skålen, den anden i stuen; Urøkja blandede sig i sagen og fik dem for denne gang forligt, men de mente det dog ikke oprigtig. I ugen efter påske-ugen brød Urøkja op fra Vatnsfjord, i et stort fartöj med mange mænd ombord. Da de roede ud langs Mjovafjords-næs, forkyndte Urøkja, at der var 6 eller 7 mænd ombord, som om vinteren havde gjort sig sand-skyldige i forræderi mod ham, men de nægtede alle, hver for sit vedkommende, og tilbød ed, og sagen faldt da hen.

De roede nu ud forbi Jøkelsfjordene, men Hjalmssönnerne og de fleste, som han anså for at have forbrudt sig imod ham, var roede til søs. De roede da til Sletta, og Urøkja bekendtgjorde, at han agtede sig mod Snorre Magnusson. Hertil var mange utilböjelige og bad om tilladelse til ikke at deltage. På Sletta blev tilbage Snorre Loftsson, Torstein Gunnarsson, Tord fyrste og flere andre. Urøkja drog til Adalvik, Snorre flygtede da fra gården og vilde ned mod søen og op på pynten mellem Adalvik og Midvik; der kunde man ikke nå ham. Han var en fodrap mand. Han løb bag om husene, iført linnede underklæder alene. De forfulgte ham og tilbød ham fred; Hall Egilsson fik grebet ham. Urøkja kom da til og fremførte sine beskyldninger imod ham. Snorre nægtede ikke, men tilbød udsoning. Urøkja vilde intet høre herom, og de førte ham hjem til gården. Da kaldte Urøkja Rögnvald Runa-Björns sön til for at dræbe ham, og det gjorde han. Derefter satte Urøkja over til vestsiden af Isafjordsdybet og hjemsøgte dem, som han beskyldte for anslag mod sit liv; dog lod han ingen af dem dræbe, men fik selvdom af mange. Han drog til Bolungarvik og tog gården Hol fra Halldor Ragnheidsson, som da begav sig ud i Otradal, men hans sönner Aron og Rögnvald flygtede sydefter til Bödvar på Stad. Han fratog ligeledes Torgrim brat Sudavik. Illuge Torvaldsson sendte han sydpå til Snorre og lod ham ledsage af Sigmund Gunnarsson. De red til Hvam for at indtage

Digitized by Google

måltid og fortalte brødrene Olav og Sturla drabet på Snorre. De tilföjede, at der var uroligt i fjordene, og at det var ikke godt at vide, om deres broder Tord kunde slippe bort. På denne tid drog Torodd tumler med sit følge vestfra. De tog den bedste tiåring i Bredefjord, som hed Brandagenja[1] og tilhørte Vikar Torkelsson. De begav sig ud i Akerøerne og skulde flytte Urækjas heste i land; her druknede de alle og ligeledes hestene. Dêr omkom Torodd, Lodin Grimsson, Brand slet og Brand, en broder til Jon klerk, Ulv og Hall.

De to brødre Olav og Sturla drog om foråret ved tiden for stævnedagene vestpå til Budardal for at have tilsyn med sagen angående Havlides drab. Tord og Sturla havde da for drabet fastsat 20 hundred[2]. De drog på vejen vestpå op gennem Tværdal, men da de kom ned i enden af Budardal, mødte de Urækjas huskarl Grim Torgilsson, som fortalte de nyheder fra Vatnsfjord, at Mave-Björn og Torkel Eyvindsson havde livsfarlig såret Filippus Kolbeinsson, og at Urækja, da han fik det at vide, blev meget vred og drev dem bort fra Vatnsfjord; de var gået ind til Filippus i badstuen og havde såret ham der. Derefter römte de 6 i alt bort fra Vatnsfjord, »og nu«, sagde fortællerne, »er disse mænd her i Budardal, nemlig Tord fyrste, Mave-Björn, Torkel Eyvindsson, Ketil Gudmundsson, Erik, en broder til biskop Gudmund, og Martin Midfjording«. Olav spurgte, hvor disse mænd agtede sig hen. Grim svarede, at de vilde opsøge Tord Sturlason, da de antog, at han vilde skaffe Tord en bolig; derefter agtede Mave-Björn at forsyne husholdningen på vestfjordsk vis. Blandt Olavs ledsagere var der folk, som sagde, at de straks vilde dræbe Björn, når de traf ham, det var Gudmund hvide Arneson, hvem Björn om efteråret i Haukadal havde udplyndret for alle hans klæder og alt andet, som han havde bragt med sig til landet, og Hjalm Ufeigsson, fra hvem han havde ranet i Svevnøerne om efteråret, da Björn røvede på Medalfellsstrand. Olav vilde dog ikke, at de an-

[1] Stolpekvinden? [2] Hvis dette er „alen vadmel", hvad der synes rimeligst, da gården Hvarvsdal, hvormed sagen afgöres, nu kun vurderes til ti hundred, er beløbet ingenlunde fuld mandebod, men dette kan forklares af de med drabet forbundne omstændigheder. Sml. s. 413.

Digitized by Google

faldt ham der, da han var sammen med hans broder Tord, og der blev forhandlet længe, för Olav fik løfte af dem om at forholde sig rolige ved denne lejlighed. Derefter drog Olav og hans folk til Budardal; der var Björn og hans ledsagere til stede; de havde da tilbudt Torbjörn at antage sig hele hans sag[1]; men Torbjörn drog ud til Snorre på Skard, og han og Snorre præst aftalte, at Torbjörn påtog sig drabsbøderne, hvorimod Eyjulv overdrog ham sin gård Hvarvsdal, og således kom det til forlig med Olav og Sturla. Olav begav sig tilbage til Hvam, men Sturla drog til Saurbø og aftalte fællesbo med Sverting på Stadarhol. Tord fyrste og de andre drog ud i øerne og agtede sig til Tord Sturlason.

Dette samme forår ved fastetid havde Sighvat fra nordlandet sendt Magnus den store og Odd oremus til sin broder Tord med venskabelige hilsner til ham; han lod sige, at han ved fardagstid agtede sig til Dalene, han ønskede, at de da kunde mødes og overlægge midler mod det hærværk, som Urøkja udøvede mod deres mænd og venner. Tord brød op fra Øre lørdagen i somrens sjette uge, på den tid han plejede at drage til vårting i Torsnæs; men nu vilde han ikke besøge tinget, da han vilde mødes med Sighvat. Han drog om aftenen til Fagerø med en skare folk. Der kom til ham præsten Snorre Narveson, Atle Basseson og flere andre bønder; da de var mætte, gik de til sovehuset og vilde lægge sig til hvile. Da ankom Mave-Björn med sine ledsagere; de gik ind i stuen, og der blev fremsat mad for dem. Tord lod kalde sine følgesvende til sig og sagde, at han vilde lade Björn og Torkel dræbe, men tillod, at de forinden fik besøg af en præst. Han befalede, at Torarin stav, en sön af Eldjarn Grimsson, skulde dræbe Björn, men Torkel brodd, en sön af Vermund pig, skulde dræbe sin navne. De havde først i sinde at vælte bordet over dem, men så blev det sagt dem, at de havde spist og var gåede til sængs. Tords mænd gik da ind i skålen. Björn og Torkel lå bægge i den indre del af skålen, i samme sæng, og imellem dem lå Björns frille

[1] Torbjörn var den mand, som havde påtaget sig forpligtelserne i anledning af Eyjulvs drab på Havlide.

Digitized by Google

Joreid Konalsdatter. Tord fyrste blev kaldet til sin fader, og angrebet ordnede man således, at Torgils Arneson fra Tjaldanæs og Bård, en sön af Snorre Skard-præst, skulde gribe Björn, den derværende bonde Olav Sigurdsson og Olav Hauksson skulde gribe Torkel, og Tords øvrige følgesvende skulde tage sig af deres mænd. De blev derefter førte ud og skriftede for en præst, som hed Torgeir og kaldtes Strandesvin. Da de havde skriftet, gik Torgeir præst til Tord Sturlason og sagde ham, at Torkel bekendte sådanne ting om sig selv, at det ikke gik an at dræbe ham[1]. Tord svarede: »da kan han ikke leve, man skal dömme ham for dette og derpå hænge ham«, og dette skete. Torarin stav, sön af Eldjarn Grimsson, førte hugget mod Björn; han viste megen fatning, men talte lidet. Tord lod ligene føre vestefter til Gisleskær.

Sturla Tordsson og Hall fra Tjaldanæs red tilbage fra Saurbø om natten. Da de kom ud forbi Tregund[2], trængte Sturla til at sove og lagde hovedet i Halls skød. Da han vågnede, sagde han: »jeg drömte, at min fader har handlet noget hårdt med Björn og hans følge, da de kom til Fagerø«. Da Sturla og Hall kom derhen, var Björn og Torkel dræbte. Tord Sturlason drog fra Fagerø ind til Hvam. Tord fyrste og Ketil Gudmundsson i følge med ham begav sig sydpå til Stad; Erik og Martin drog til Hvam, der blev Erik tilbage hos Olav, men Martin drog til Midfjord på nordlandet. Da Tord kom til Hvam, var Sighvat ikke indtruffen, og han kom ikke det forår.

Skide Torkelsson dræbes.

I Kvennahvål på Medalfellsstrand boede Skide Torkelsson. Jon, en sön af Torgeir grunder, og den kvinde han levede sammen med benyttede en del af gårdens land, og der var dårligt naboskab mellem dem; Skide og hans broder Ingemund havde frataget ham en hest, og Skide havde på flere måder forulæmpet ham; tilsidst løb Jon bort og søgte tilflugt hos Gudmund under Fell. Frænderne Gudmund og

[1] Meningen må vel være, at brøden var af en sådan art, at synderen måtte have frist til at göre bod. [2] Muligvis rettere Kross-sund.

Digitized by Google

Skard-Snorre præst havde kun i ringe grad fælles venner, men Skide var en god ven af præsten Snorre Narveson og kunde få af hans ejendom alt hvad han begærede. Medens Tord opholdt sig i Hvam, opfordrede Gudmund Jon til at rejse derhen og søge bistand hos Tord, ti Gudmund vidste, at Tord ikke var nogen ven af Skide, som havde deltaget i Hvam-toget og tilföjet Tords tingmænd megen uret. Jon drog til Hvam, ledsaget af Odd Endrideson, som kaldtes snip. Da de kom til Hvam, vilde Tord ikke låne Jon øre. Jon bad da Olav hjælpe sig, og han fulgte dem på vej. Odd sagde, at han mente at have hørt de ord af Olav, at Jon skulde næste gang komme til Hvam således, at han bragte ham øksen Droplaug, som Skide plejede at have i hånden, og som Olavs broder Sturla havde givet Sigmund Snorreson. Jon kom hjem fredagen för pinse og sov ikke den nat. Om lördagen hvæssede han sin økse, som hed Jarlebane og var fra Orknøerne, et gammelt og spang-beslaget våben. Skides frille Gyrid Aredatter talte om, at Jon havde et stygt udtryk, og bad ham vogte sig. Skide svarede, at en fej karl som Jon ikke kunde være farlig for ham eller hans lige. Lördagnat lå Jon i stuen; da sprang Skide op i vildelse og sagde, at Jon tragtede efter hans liv og at han havde drömt, at han vilde hugge hovedet af ham. Gyrid holdt på ham og beroligede ham, og om söndagen var forholdet da godt imellem dem.

Om mandagen kom nede fra 'Arnarbøle Gunnlaug Endrideson og Gudleiv, en sön af Steingrim tykkert, for at handle om heste med Skide. Da opfordrede Skide Jon til at hjælpe dem med at fange hestene, som var ovenfor gærdet. Hestene løb ind over åen til Stakkaberg; de fulgte efter, men da de kom ind på marken, satte Skide sig ned og holdt øksen foran sig, idet han støttede tænderne mod skaftets øvre ende. De andre sad ved siden af ham, men Jon var bagved dem hos hestene. Skide spurgte, om det ikke var nôn, og sang Pater noster. Gudleiv spurgte, hvad han forlangte for hestene. »En mark«, svarede han. I det samme ramte hugget ham og borttog hovedet, så at det faldt ned på brystet. Jon greb øksen, sprang op på en af Skides heste og red ind

Digitized by Google

på Stranden. Arne Audunsson, som boede under Ydre Fjæld, red op langs Stranden; de red forbi hinanden neden for Vigulvsstad, og da sagde Arnes sön Torkel, som sad bagved sin fader, at Jon red en af Skides heste. Arne mødte Gunnlaug og Gudleiv, og de fortalte ham drabet. Arne vendte da om og forfulgte Jon, som løb til fjælds ind forbi Barkarstad, hvorefter Arne tog Skides hest og vendte tilbage. Jon kom til Hvam og var der hemmelig en tid. Derpå sendte Olav Jon til Øre og gav ham til ledsager Asgeir, en frænde af Valgerd. De mødte Hall fra Jörve og Skides sön Kolbrand ved Bard. Jon flygtede ind i skoven og mistede sin hest, men Hall sårede Asgeir i armen. Asgeir vendte tilbage til Hvam, men Jon begav sig ud til Øre, hvor han var om somren; derefter var han hos Halvdan på Keldur og andre steder på sydlandet.

Brødrene Tord Sturlason og Snorre mødes.

Dette forår drog Urøkja om i alle fjorde og udpressede 1235.
penge af folk. Han fratog Hauk præst ejendommen Hage med dens besætning; Hauk med sine sönner Olav. Povl, Odd og datteren Halldora begav sig til Tord på Øre, Torgils og en pige til Tjaldanæs, Steinulv til Budardal. Mange andre mænd fordrev han fra deres gårde. Det forår bosatte Tord fyrste sig i Langedal og boede der et år; næste forår flyttede han til Midgardar og boede der.

Om foråret skete det på nordlandet, at Kolbein unge forberedte sig til at rejse udenlands, og sit herredömme og husvæsen overdrog han Sighvat til bestyrelse. Sighvat bosatte sin sön Tord kakale på Flugumyre og overlod ham styrelsen af hele Kolbeins hövdingdömme. Tords følgesvend var da Mörd Eriksson og ligeledes Snorre Toralvsson, som havde været hos biskop Gudmund. Kolbein ledsagedes af Toralv Bjarneson, Tord tommel og Sigurd Eldjarnsson; de bestemte sig alle om vinteren til en Rom-færd, og red alle både frem og tilbage. Kolbein traf i Bergen kong Håkon, som modtog Kolbein vel, men han blev ikke håndgangen[1]. Om somren

[1] D. v. s. gik ikke i hans tjæneste.

Digitized by Google

efter ting aftaltes et møde mellem brødrene Tord og Snorre ved Sandbrekka. Tord tog ind på Kolbeinsstad på vejen til mødet, og Torlak og hans sön Ketil ledsagede med bygdens mænd Tord til mødet, da det var helligdag. Snorre og hans ledsagere var i alt 7, og da de kom til Hitará og så en mængde mennesker under skrænten, vendte de deres heste og red hurtig sydefter til lavastrækningerne. Torlak og nogle med ham red efter dem og nåede dem ved Svarvhol; men det varede længe, för Snorre vilde ride tilbage. De mødtes dog udenfor Hraun, og da gik alt på bedste måde mellem de to brødre. Tord var om natten på gården under Hraun, men Snorre i Hitardal. Der beredtes da et gilde for ham; næste morgen bar man mjød i trædunke til Hraun. De talede hele dagen sammen. De vekslede da hjærtelige ord og sagde, at deres frændskab og venskab aldrig skulde ophøre, så længe de bægge levede. Til forbindelse mellem dem blev det bestemt, at Tords sön Sturla skulde følge med Snorre og være hos ham. Da fulgte også Lofts sön Povl med Snorre, og de var bægge hos Snorre om somren.

Urøkja søger forlig med Sighvat Sturlason.

Denne sommer sendte Urøkja præsten Snorre Narveson, Gudmund under Fell og Sverting Torleivsson til Sighvat på nordlandet for at forhandle om forlig; han tilbød for sit vedkommende at forholde sig i alle henseender som Sighvat ønskede. Sighvat erklærede, at Urøkja skulde begive sig sydpå til Borgarfjord og der leve på sin faders bekostning; derefter kunde man så forhandle om forlig mellem frænderne indbyrdes. Da sendebudene kom tilbage, samlede Urøkja folk og drog til Borgarfjord med 80 mand. Snorre var denne sommer på sin gård Bessastad på sydlandet, men da han hørte om Urøkjas færd, drog han til søs til Stavaholt og red derfra til Reykjaholt, hvor han trak mandskab sammen fra hele herredet. Urøkja opholdt sig på Seljaøre, medens Andreas, en sön af Ravn lagmand fra Katanæs, og Andreas, sön af Gunne og sönnesön af Andreas, som igen var en sön af Svein Asleivsson, forberedte deres afrejse[1]. Fra dem

[1] De har åbenbart været styresmænd på et skib fra Orknøerne.

Digitized by Google

havde Urøkja om vinteren ladet tage 60 vægte mel; Filippus og Sigmund Gunnarsson udførte dette, og de begik i denne færd mange voldsomheder. Andreas Ravnsson havde et godt sværd, som han kaldte Fredspilder. Det havde om vinteren både Bödvar fra Stad, Torleiv fra Gardar og Gissur anmodet om; Andreas gav nu Urøkja sværdet, men han gav det straks til Markus på Melar[1]. Urøkja red fra Seljaøre op til Reykjaholt med 80 mand. Med ham var Markus fra Melar, Asgrim Bergtorsson, Gudmund Sigridsson og de fleste mere ansete bønder fra Vestfjordene. I Reykjaholt var 2 hundred mand til stede; der var Loft biskopssön og Olav Tordsson, og der kom også Torleiv fra Gardar. Mandskab blev da fordelt i forskansningen omkring hele gården; Urøkjas mænd gik omkring forskansningen og kunde ikke angribe; Torleiv og Loft gik mellem fader og sön og arbejdede på forlig. För end de, som var i forskansningen, mærkede det, var alle Urøkjas mænd komne ind i husene; de var gået op gennem den dækkede gang fra den varme kilde; på samme tid havde Loft og Torleiv bragt en overenskomst i stand mellem Snorre og Urøkja, og de blev der alle om natten. Næste morgen blev det bestemt, at Urøkja skulde overtage Stavaholt. Han red da derhen og tog imod gården, men alle bønderne fra Vestfjordene vendte tilbage. Urøkja sad nu i Stavaholt om efteråret og havde der en talrig skare mænd.

Folk, som var Sighvats venner, forestillede Urøkja, at han skulde give sig Sighvat i vold, og at således vilde hans anliggender bedst få fremgang. Urøkja lånte øre hertil og red nordpå til Øfjord om efteråret, de var ni i alt, deriblandt Sverting Torleivsson, Markus Tordsson, Jatvard og Torstein Gelleson. Da de kom til Grund, tog Sighvat udmærket godt imod dem; der holdtes et prægtigt gæstebud, hvor der ikke manglede god mjød. Da de forhandlede om deres anliggender, sagde Urøkja, at han var kommen der, fordi han vilde, at Sighvat ene ordnede deres mellemværende angående alle de ting, hvorover han førte klage mod ham; han tilföjede, at

[1] Urøkja må vel altså under sit ophold på Seljaøre have givet oprejsning for sit tidligere overgreb mod Orknøingerne.

Digitized by Google

han ikke var påholdende, men at han håbede, at Sighvat ikke vilde forringe hans anseelse, og at dette lagde han mest vægt på. Men efter disse ord af Urøkja var Sighvat ikke rede til håndslag, skönt de var der to nætter. Næste dag lod Urøkja deres heste drive hjem, og de gik ind i skålen for at tale sammen. Urøkja mindede da om, hvilket udfald hans ærinde skulde have, og gjorde de samme tilbud som för. Sighvat svarede, at der ikke var andet mellem dem, end hvad de kunde blive forligte om, »men angående hvad du har forbrudt mod Sturla, må det forudsættes, at han får den voldgift og sikkerhed, som han forlanger«. »Det er dig jeg gör tilbud, og med dig vil jeg forliges«, sagde Urøkja, »men om mit og Sturlas mellemværende træffer jeg ingen bestemmelse, för han er ankommen«.

Medens de forhandlede dette, kom en mand ind i skålen og talte i enrum med Sighvat. Derefter spurgte Sighvat Urøkja, hvad vej han vilde ride. Han svarede, at han agtede sig til Gåsar for at købe hvad han trængte til. Sighvat tog da til orde: »du skal ikke ride til Gåsar; jeg ønsker, at du skal ride vestover Skjalgsdalshede eller Villingadalshede og bryde op nu straks, ti nu bliver vi ikke enige om det vi ikke hidtil har klaret«. Urøkja gik da til sine heste og red bort. Afskeden var sömmelig. Nu sadledes også Sighvats heste, og han red ud gennem herredet. Da han var kommen forbi Eyrarland, kom der imod ham hans sön Sturla; han var redet fra skibet, så snart han var landet. Sturla sagde, at man straks skulde ride efter Urøkja og hans følge, men dette vilde Sighvat på ingen måde, og de red hjem til Grund. Urøkja red vestover heden; da han nåede Videmyre, var Tord kakale kommen der til leg, og han med mange andre stod ude. Urøkja og hans ledsagere red tæt forbi dem, men ingen af parterne talte til den anden. Urøkja vendte hjem og sad der om efteråret, men kort för vinter red han vestpå til fjordene. På vejen overnattede han i Hvam, og der var Sturla Tordsson og Povl Loftsson til stede. Urøkja bad dem bægge om at følge med vesterpå og anmodede dem indstændig, så at de tilsidst rejste med. Da drog også Svarthövde Dufgusson med og Andreas Ravnsson, han var af storm

Digitized by Google

bleven drevet tilbage til Eyrar om efteråret. Der var om vinteren mange folk samlede i Vatnsfjord og opholdet godt; der foregik ingen åbenbare ran, men blev krævet bidrag af bønderne i alle fjorde. Fra Alvtamyre dreves nogle får ind til Øre til det bryllup, som holdtes, da Sigmund Gunnarsson ægtede Herdis Ravnsdatter.

Sighvat og Sturla mod Snorre og Urøkja.

Snorre sendte om efteråret bud til Bödvar på Stad og bad ham være i Reykjaholt om vinteren. Han drog derhen selv tolvte; hans frænde Einar fulgte med ham. Snorre havde også mange folk. Om vinteren efter jul kom mænd fra Sighvat og Sturla vestpå til Videdal med det budskab, at bønderne skulde sko deres heste og holde sig rede til når de blev opbudte; men Snorre havde i Videdal mange venner og tingmænd, og de lod Snorre dette vide. Han fattede da den beslutning at sende mænd vestpå til Urøkja med den underretning, at Sighvat og Sturla trak folk sammen på nordlandet, og at det ikke var rådeligt, at de hver for sig lod sig omringe. Urøkja sendte da mænd omkring i alle fjorde og opbød hver mand han kunde få; han havde hos sig 6 hundred mand, da han kom til Saudafell i Dalene. Urøkja red da fra hovedstyrken med sine følgesvende sydpå til sin fader. Da var Tord Sturlason og Torleiv fra Gardar komne til Reykjaholt, og der holdtes nu ivrig rådslagning. Urøkja tilrådede, at man vendte sig mod nord med hele den styrke man kunde skaffe til veje. Dette støttede mange af de djærveste, men Snorre kunde ikke bekvemme sig til at gå mod sin broder under de höjtider, som nu forestod[1]. De besluttede sig da til at sende Snorres svoger Sölmund og Orm Kløngsson nordpå for at søge forlig, men Urøkja vendte tilbage til Dalene for at sende mandskabet hjem. Da fandt man på Saudafell denne vise ristet[2] på et stykke træ:

[1] Herved må vel sigtes til lange-fasten. [2] d. v. s. skåret med runer.

Digitized by Google

78. Seks hundred mand han samled
snart til krigerfarten;
at han sligt så ilsomt
ævned, vidt skal nævnes.

Sén var ej Urøkja, sagde:
„søg jer pris at øge“!
Snorre har det hindret,
hæderen de begræder.

Urøkja drog med sine huskarle til Stavaholt og sad der i fastetiden. Bödvar vendte hjem til Stad, men Tord blev i Reykjaholt. Urøkja drog under fasten sydpå til Kjalarnæs og fik der store forråd: mel, törfisk, smör og honning, som Arne i Saurbø gav ham.

I ugen för palmesöndag kom spejderne nordfra og sagde, at der blev samlet mandskab i alle bygder nordpå. Snorre vilde ikke samle folk, men forlod Reykjaholt og drog med alle sine husfolk sydpå til Bessastad; Reykjaholt overdrog han til sin broder Tord og gjorde ham til ejer af besætningen og alt andet, som blev tilbage. Urøkja tog den beslutning selv tolvte at ride til Vestfjordene; Sturla[1] selv femtende drog ud på Myrerne og læssede mel og andre fornødenheder på 12 heste. De brød sent op fra Stavaholt og drog ud til Alvtåtunge. Om natten sneg sig bort fra dem Hjalm Ufeigsson på en brunbroget hest, som hed Sprog[2], og fortsatte vejen til han traf Sturla[3] oppe ved jøklerne. Da blev dette kvædet:

79. Pludselig kujonen —
ussel er personen —
sås i hast at ride
sent ved nattetide.

Ej jeg frem kan kalde
Hjalm den skuldersmalle;
sydpå gennem dette
krat han Sprog lod sætte.

Da Urøkja kom til Isafjord, førte han alle sine forråd ud i Ædø og sad der om foråret. Sturla Tordsson begav sig til Bjarnarhavn og derfra til Øre efter skibet Langskrog. Han og hans ledsagere kom til Fagerø palmesöndag og sad der til langfredag; da ophørte nordøstvinden. De kom til Vatnsfjord påskedag under messen og roede til Ædø for at spise. Urøkja lod Langskrog hente, og skibet kom vestfra til Ædø. Urøkja fik om foråret en sygdom i den ene arm og lå længe. Der var knap tid, da våren var hård, hvorimod vinteren havde været ret god. Fjorten heste døde i Ædø Kristi him-

[1] D. v. s. Sturla Tordsson, som på denne tid var Urøkjas ledsager.
[2] D. v. s. traveren. [3] Dette må være Sturla Sighvatsson.

Digitized by Google

melfartsdag, medens folk sad ved måltidet. Det så ud til affolkning i Isafjord, indtil fisken gik ind på Kviarmed[1]. Urøkja lod i Ædø samle alle skibe af nogen betydeligere störrelse i Vestfjordene, og desuden kom nogle fra Hrutafjord.

Sighvat og Sturla hjemsøger Borgarfjord og Vestfjordene.

Sighvat og hans sönner Sturla, Kolbein og Tord kakale kom palmesöndag til Borgarfjord med 10 hundred mand; da Tord Sturlason erfarede dette, red han dem imøde og traf sin broder Sighvat i Hvitåside. Han gjorde Sighvat stærke bebrejdelser, fordi han drog mod sin broder under höjtiderne, og sagde, at han, en gammel mand som han var, vilde få stor straf af gud for sligt. Sighvat svarede i spøg og dog med nogen spot: »ingen af os behøver nu at lade den anden høre sin alder, og vil du nu göre dig til spåmand, broder«? Tord sagde: »jeg er ingen spåmand, men dog kan jeg spå dig, at hvor stor du nu end anser dig for og hvor meget du end tror på din og dine sönners magt, da vil få vintre være ledne, för der siges, at dette er gået i höjeste grad tilbage«. »Nu er du vred, broder«! svarede Sighvat, »og vred mands ord skal man ikke agte. Muligvis kan vi bedre tale sammen en anden gang, når vi bægge er i en god stemning, og det skal afvæntes«. Tord red derefter bort. Sighvat red til Sidumule, men Sturla til Reykjaholt og lod, som om alt der tilhørte ham alene. Han inddrog under sig al Snorres ejendom i Borgarfjord og sendte mænd til Stavaholt, som tog fødevarer ud af kirken og bar dem bort en fredag under knæfaldet; de sagde, at kirken kunde ikke beskytte bansatte mænds gods[2]. Sturla underlagde sig også hele herredet og mødtes med Torleiv fra Gardar, som gik ind på alt hvad Sturla forlangte. Derefter opløste de deres skarer; Sighvats yngre sönner drog til nordlandet, men Sighvat red til Dalene og var i påsken hos Joreid på Tunge, hvorefter han rejste til nordlandet. Da Snorre hørte, at Sturla havde underlagt sig hele herredet, drog han bort fra Sydnæssene til sine gårde 1236.

[1] En fiskegrund. [2] Om denne bansættelse kendes intet nærmere.

Digitized by Google

på sydlandet og derfra østpå til Orm Svinfelling i Skål, hvor han var om somren. Urøkja udrustede i Ædø mange fartöjer, og da altingstiden nærmede sig, lod han bære alle sine sager ombord og sejlede ud gennem Isafjord med hele sit følge. Det hed sig, at han vilde stævne med alle fartöjerne sydefter til Bredefjord eller lige til Borgarfjord, hvad som så senere kunde ske. Da de kom ud for Dyrafjord, drejede alle skibene ind til Alvidra med undtagelse af én færge, som hed Stok, den sejlede forbi og lagde ikke til för end i Kopavik; der var ombord Jon Halldorsson fra Øre-bygd, som kaldtes halvpræst, og Audun skytte fra Isafjord. Der rejste sig nu langvarige storme. Det var en dag, da Urøkja var rot over fjorden[1] til Haukadal for at more sig, at Jon Ufeigsson havde begivet sig til Arnarfjord[2] til sin frænde Isleiv på Kula; med ham fulgte en hvid jagthund, som han ejede. Medens han var på Kula, kom Sturlas folk til Øre. De fik at vide, at Jon var på Kula, og begav sig derhen. Isleiv sagde, at han var ikke der. De så hunden ligge ved bedehuset og kendte den. De forstod nu, at han var derinde, og truede med at bryde huset op. Jon gav sig da til kende, og de gik ind på at love ham fred, indtil de traf Sturla. Jon fulgte nu med dem ud i Otradal til Sturla, som talte Jon meget hårdt til, dog fik han ved folks forbön fred[3]. Urøkja fik nys om dette i Haukadal og vendte da tilbage til Alvidra. Bønderne knurrede stærkt og førte megen tale om at de vilde forlig.

Sturla hørte, da han var i Otradal, om Urøkjas mænd i Kopavik[4] og sendte derhen 15 mand, hvoriblandt Tord Gudmundsson, østmanden Eyvind brat, Skard-Snorres sön Sigmund, Gudlaug Gilsson, Erik birkebener, Tore jøkel og Tord straf. De ankom i vigen, medens hine sov i deres tælte. De huggede løs på det tælt, som var dem nærmest, deri var Jon halvpræst og Audun skytte. Jon blev dræbt, men Audun fik et hug over kinden, så at håret faldt af, men kinden næppe blev blodig. Der

[1] D. v. s. Dyrafjord. [2] Nabofjorden mod syd til Dyrafjord. [3] Jon Ufeigsson, en halvbroder af den i Grimsø faldne heltemodige Eyjulv Kårsson, var ligesom denne en tilhænger af biskop Gudmund og modstander af Sturla. [4] Bægge disse steder ligger i Arnarfjord.

Digitized by Google

dræbtes også Styr Hallsson, Torgils Saurbøing og Filt-Finn. De huggede det andet tælt om; deri var Jatvards broder Dag den store, Torarin bolle og Tanne Bjarnesons sön Rögnvald, og de blev alle trukne ud. Drabet på dem udførtes af en mand, som hed Gamle, deres egen ledsager. Erik birkebener gav fred til Hall Egilsson, Eyvind brat til østmanden Arne brat, Gudlaug til Orm hvide. De bemægtigede sig alle deres ejendele og drog derpå til Sturla.

Sturla førte alle sine folk over Arnarfjord; han havde haft med sydfra omtrent 40 mand, men nu havde han mere end hundred, da han kom til Dyrafjord. Der gik da bud mellem ham og Urøkja, og et møde blev afholdt på Sandar og lejde tilsikret. Urøkja satte over Dyrafjord med 70 mand, men Sturla sad i skrænten ovenfor Sandar med hele sin skare; de mødtes i lige stor afstand fra bægge flokke og med lige mange mænd. Der taltes nu om forlig, og det er ikke nødvendigt at anføre omstændelig de faldne ord, men forliget sluttedes uden vanskelighed. Det blev afgjort, at Sighvat skulde fælde dom i sagen og forkynde denne ved midsommer på Keldur. Urøkja skulde nu straks følge sydpå med Sturla og flytte alt sit bort fra Vestfjordene. Han skulde bosætte sig i Stavaholt, men Sturla skulde have Reykjaholt og beholde Snorres gods i fred for Urøkja. Det blev udtalt, at forholdet mellem de to frænder nu skulde være godt, og at man således skulde afvænte, hvorledes afgörelsen blev mellem Sturla og Snorre, når man nåede ham. Urøkja drog fra sammenkomsten til Alvidra og sendte folk til Isafjord efter sine ejendele og heste for at bringe dem sydpå; han og hans folk fulgte derpå efter Sturla til Arnarfjord og traf ham på Øre. De fulgtes nu alle til Saurbø, og Sturla indrettede det således, at hvert parti altid spiste i sit hus.

Sturla lemlæster Urøkja.

Sturlas mandskab og Urøkja med hans følge skiltes i Tjaldanæs; Sturla red da til tinget, men Urøkja med sine folk drog til Stavaholt og opholdt sig her kort tid, för de drog sydpå. De traf Sturla på Blåskogahede; de aftalte, at

Digitized by Google

de skulde mødes ved midsommer, og at Sighvat da skulde komme fra nordlandet og afsige sin kendelse. Urøkja red østpå til Skål for at træffe sin fader og derfra tilbage til Rangåvellir, hvor han opholdt sig i Klove hos sin broder Torstein præst for at vænte på Sturla; de mødtes efter aftale, men Sighvat kom ikke, og det kom således ikke til noget forlig med dem denne gang. Torlaksmesse[1] drog de alle ud til Skålaholt, og Urøkja og hans folk spiste altid i et hus for sig alene, når Sturla var til stede. Fra Skålaholt rejste alle i forening op i Laugardal og derfra vestefter på Blåskogahede, indtil de kom til Hallbjörnsvarder. Da sagde Urøkja, at han vilde ride ad den søndre dal til Stavaholt, men Sturla bad ham ride til Reykjaholt og sagde, at om mangt var der end ikke talt[2]. Nogle af Urøkjas mænd red nu gennem den søndre dal, nemlig Markus fra Melar, Grim Torgilsson og hans sön Eyjulv, samt Jon Arneson fra Tjaldanæs, men Urøkja red til Reykjaholt tillige med Sturla Tordsson, Svarthövde Dufgusson, Egil hændig, Svart Einarsson, Asbjörn Sveinbjörnsson, Torgeir stavsende og Sverting Torleivsson. Urøkja og hans mænd spiste om aftenen i den lille stue, men om morgenen, da de gik fra messe, begav de sig til stuen. Da blev Urøkja og Sturla Tordsson kaldte ind i den lille stue. Lidt efter viste Sturla Sighvatsson sig i indgangen, som er fra småhusene, og kaldte Sturla til sig, hvorefter de gik til et loftværelse, som var der. Da tog Sturla Sighvatsson til orde: »du ved, navne! hvorledes det forholder sig med vort forlig i Dyrafjord, men min fader er ikke senere kommen; det var bestemt, at Urøkja skulde have Stavaholt og bo der, men jeg her; det synes dog ikke velbetænkt, at han sidder så nær i små kår, medens jeg svælger i Snorres midler. Nu har jeg grebet til en anden udvej og mener, at han skal

[1] D. v. s. T. om somren, 20. juli. [2] Hallbjörnsvarderne ligger på fjældheden nordfor altingsstedet. Herfra forgrener vejene sig ned til Borgarfjord, en går gennem den søndre (Reykja-)dal eller Lundarreykjadal, en anden gennem den nordre eller Reykholtsdalen. Man kan også fortsætte ad fjældvejen ovenfor bygderne og kommer da forbi de vestligste af jøklerne på Islands indre höjland samt den i det følgende nævnte Surtshule, hvorefter vejen fører videre til nordlandet.

Digitized by Google

drage nordpå til Skagafjord og derfra ud af landet, så nu må eders samvær ophøre«. Han greb da efter sværdet Killing, som lå ved siden af dem og som Sturla Tordsson havde haft i hånden. De gik derefter til stuen, og i indgangen mødte de Urøkjas mænd, som alle blev berøvede deres våben og klæder; de blev fulgt til loftet, og der blev sat folk til at vogte dem. Nu kom Torleiv med sit følge, han havde været i Bø om natten og var redet ned gennem Flokadal, han havde nemlig også været sydpå med Sturla. Torleiv blev sat til at vogte Urøkjas mænd. Sturla red bort med Urøkja op til jøklerne, og Sverting fulgte Urøkja som den eneste af hans mænd. De red op på Arnarvatnshede, til de kom på Hellisfitjar; der gik de ind i Surtshulen og op på værnet[1]. De lagde nu hånd på Urøkja, og Sturla opfordrede Torstein langben til at lemlæste ham. De skar et stykke af et spydskaft og dannede heraf en krog, og Sturla bød ham hermed stikke hans öjne ud, men Torstein sagde, at han forstod ikke at bruge dette redskab. Man tog da en kniv og omviklede den på en fingersbredde nær. Urøkja anråbte biskop Torlak[2] om hjælp og sang under lemlæstelsen *Sancta Maria domini nostri Jesu Christi.* Torstein stak kniven i öjnene op til omviklingen. Da dette var gjort, bød Sturla ham tænke på Arnbjörg[3] og gilde ham. Han tog da den ene testikel bort. Derefter satte Sturla mænd til at vogte ham, og Sverting blev hos Urøkja. Sturla med sine folk red bort og ned til Reykjaholt; han lod Urøkjas mænd drage bort, og de fleste beholdt deres ejendele, men Urøkjas heste og våben blev tagne.

Da Sturla[4] og Svarthövde kom til Hvitå, kom der imod dem Jatvard Gudlaugsson; da de fortalte ham disse tidender,

[1] Den mærkelige Surtshule ligger i en lavaström, som har sit udspring fra en af höjlandets jøkelvulkaner; vest for lavaströmmen findes engdraget Hellisfitjar. Selve Surtshulen er c. 5000 fod lang, 50 f. bred, 35 f. höj, dog med flere åbninger i loftet. Der udgår fra hulen flere tværhuler; en af disse, hvortil adgangen er vanskelig, er det her omtalte værn *(vígi)*. Hulen, som i oldtiden har tjænt til opholdssted for fredløse, er udførlig beskrevet i nærv. forf.s „Bidrag til en hist.-topogr. Beskrivelse af Island, I, s. 338—43. [2] Islands national-helgen. [3] Urøkjas hustru. [4] D. v. s. Sturla Tordsson.

Digitized by Google

sagde han, at han vilde op i hulen for at træffe Urøkja. De frarådede dette, men han vilde ikke desmindre afsted og sagde, at der var ingen fare for ham, da hans morbroder Tore jøkel var der. Sturla bad ham da skynde sig tilbage fra fjældet og ud til Stad for at bringe dem de tidender han fik at vide. Arnbjörg var i Stavaholt, og Sturla Tordsson sendte bud til hende om, at hun også skulde komme til Stad efter sine ejendele, som var komne med skibene vestfra. Svarthövde red derpå vestefter til Hjardarholt, men Sturla med sine ledsagere ud til Stad og derfra til Helgafell for at underkaste sig skriftemål; derpå drog de til Tord på Øre, men den Sturla pålagte bod forekom Tord for stor, og han rådede ham til at opsøge biskoppen i Skálaholt[1]. De begav sig så til Stad, hvor da Arnbjörg og Jatvard var ankomne, og han fortalte i hemmelighed, at Urøkja havde sit syn og var rask, og at han bad dem ride sig i møde, hvis de på nogen måde kunde, ti Sturla var da reden til nordlandet. Sturla Tordsson og Arnbjörg samt Jatvard, Ingjald Geirmundsson, Ravn Einarsson og og Asbjörn Sveinbjörnsson red da sydpå. Da de kom i Borgarfjord, var Urøkja borte fra hulen. Han var redet syd i landet selv tredje. De red da til Skálaholt, hvor Urøkja kom til dem øster fra Klove og var i bedste velgående. Biskop Magnus modtog dem vel og afløste dem miskundelig. Han gav Urøkja 10 hundred vadmel og tilrådede ham at rejse bort fra landet, da han her ikke vilde få nogen forbedring af sine vilkår. Urøkja og hans følge red da ned til Eyrar, hvor han fik sig skibslejlighed med Andreas Ravnsson. Da sejlede også bort fra Eyrar Gudmund gris' sön Magnus, som var valgt til biskop i Skálaholt[2], og Kygre-Björn, som nordlændingerne havde valgt til biskop.

Mariemesse-dag[3], medens Urøkja var på Eyrar, sejlede ind fra havet et lille handelsskib, hvor Kolbein unge med sine fæller var ombord, og Urøkja og hans svoger hilste hinanden hjærtelig. Kolbein modtog da sin søster Arnbjörg, og

[1] Hvad Sturla (d. v. s. Sturla Tordsson) med sine ledsagere har forbrudt, som krævede pålæggelsen af særlige bodsøvelser, fortier sagaen. [2] Han valgtes, medens formanden af samme navn endnu levede. [3] Sandsynligvis 1ste Mariemesse, d. 15. avgust.

Digitized by Google

hun rejste nordpå med ham. Sighvat og hans sönner afstod ham hans gård og hövdingdömme og viste sig i denne henseende bedre end man havde væntet. Urøkja rejste ud af landet fra Eyrar og foretog om vinteren en pilgrimsfærd. Han traf i Danmark kong Valdemar den gamle og digtede et vers om ham; kongen gav ham en så god hest, at den bar ham frem og tilbage. Han og Kygre-Björn fulgtes ad både sydpå og tilbage, indtil Björn døde. Urøkjas mænd drog fra Eyrar hjem; Sturla begav sig til Øre og var der om vinteren tillige med Ingjald og Ravn Einarsson. Denne vinter boede Olav Tordsson på Borg; han var om foråret flyttet derhen fra Hvam efter Snorres råd.

Denne vinter var alle Bödvars brødre jævnlig hos ham på Stad. Mellem Sturla Sighvatsson og Torleiv i Gardar aftog venskabet stærkt efter Urøkjas lemlæstelse. Torleiv var uvillig til at påtage sig førsel for Sturla, men han behøvede megen hjælp, da der fra Engø tilførtes både mel og törfisk og desuden noget købtes på Akranæs. Da det rygtede sig til Snorre østpå i Skål, at forholdet imellem dem var uvenligt, sendte Snorre mænd til Torleiv, medens andre drog helt ud til til Stad og Øre. Om vinteren efter jul forlod Snorre Skål og drog først til sin gård Dal, derfra vestpå til Gissur Torvaldsson i Ölves og så til Bessastad. Da Sturla Sighvatsson erfarede dette, sendte han bud til vesterbygderne efter folk, og vestfra kom en stor styrke til Borgarfjord. Derpå samlede han folk fra alle herreder og drog ud forbi Havnefjæld. Torleiv samlede folk ude omkring på næsset og syd for fjorden[1], så mange han kunde få, og agtede sig imod ham. Der gik sendebud imellem dem og et møde berammedes, de traf sammen på Melar. Sammenkomsten forløb venskabelig ved Bödvars og Torleivs andre venners forestillinger[2]; men efter at de skiltes, gav hver af dem en forskellig beretning om deres samtale; dog opløste de deres skarer. Men kort efter var forholdet meget værre end för.

[1] Torleiv boede på Akranæs syd for Borgarfjord. [2] Den her nævnte Bödvar er Torleivs broder Bödvar i Bø.

Digitized by Google

Torleivs følgesvende Torkel fakse og Gudlaug øseglam spottede stærkt over Reykholtingerne[1]. Snorre drog fra næssene til Reykir og var under fasten hos Gissur, og der var da et godt forhold mellem Snorre og hans svigersön[2]. Der udvekstedes også venskabelige forsikringer mellem Gissur og Sturla.

Biskop Gudmunds død.

Kolbein unge boede på Flugumyre; han havde mange raske mænd hos sig. Gudmund Asbjörnsson var hos ham efter drabet på Kalv og hans sön Guttorm. Der var da også Toralv Bjarneson. Mellem Gudmund og Toralv herskede uvenskab. Gudmund kvad denne vise:

80. Snylteren må snærtes snarlig, ser jeg klarlig;
knokler hans kæber i Østfjord knække måtte og flække[3].
Hid over Mödrudalshede hånet han joges; skånes
skal han ej, ti skæbnen skaffed os ham i gramhed.

Det tildrog sig på Flugumyre to vintre efter Kalvs og Guttorms drab, at Kolbein unge og Gudmund sad ved tavlspil; de spillede kvotra[4] på gulvet i stuen tre nætter efter jul. Da det ringede til aftensang, gik Kolbein til kirken og mange mænd med ham, men Gudmund blev siddende og bandt brætspillet sammen. Toralv og husfruen Helga Sæmundsdatter kom da ind i stuen. Der var på Flugumyre to mænd ved navn Skvalder-Bjarne og Bödvar; de var brødre, og der var fjendskab mellem dem og Gudmund. Da Kolbein var gået ud, huggede Bjarne til Gudmund og ramte ovenfor knæet, så at han tilföjede ham et stort sår. Gudmund vilde stå op og holdt tavlbrættet foran sig. Bödvar huggede ham da i hovedet, og det blev hans banesår; bægge sårede de ham. Helga og Toralv hjalp dem bort. Kolbein fik intet at vide herom, för de var så

[1] Ved Reykholtingerne må her forstås Sturla Sighvatssons parti, som for öjeblikket indehavde Reykjaholt. [2] Det er besynderligt, at Gissur her kaldes Snorres måg, da han dog for flere år siden var bleven skilt fra Snorres datter Ingebjörg. [3] D. v. s. Toralv har forud levet som en stodder i Østfjordene af törret fiskeaffald (de knuste ben af törfisk). [4] Kvotra er et brætspil med brikker og tærningkast. Det er beskrevet hos Ó. Davíðsson, Ísl. skemtanir s. 306 ff.

Digitized by Google

langt borte, at de ikke kunde gribes. De drog til Østfjordene, hvor Torarin Jonsson skaffede dem ud af landet. Kolbein blev meget forbitret, men dog opnåedes hverken hævn eller bøder for Gudmund.

Da det i Flatatunge var kommet til forlig mellem Sighvat og Kolbein og Urøkja, fulgte biskop Gudmund med Kolbein til Flugumyre, men senere drog han ud til Holar og var fra nu af ikke i længere tid borte fra Holar, så længe han levede. Han var sædvanlig i den lille stue og to klerke hos ham, hans brodersön Helge og Torkel, en sön af Ketil Ingjaldsson. Han levede da snarere som en stilfærdig og sagtmodig eneboer end som en hårdsindet og herskesyg under-biskop[1], hvad hans fjender vilde göre ham til. To fulde vintre var han der, og så meget af den tredje som han levede. Som oftest var han ikke rask; da han forlod Hövde, kunde han ikke se at læse, og den sidste vinter han levede, var han helt blind. Han havde en ansigtsskade, så at der lå værk i den höjre kind fra öjet og nedefter. Han sang ofte eller lod læse hellige mænds sagaer for sig på Latin, når han var vågen. I denne vinter, som der nu blev fortalt om, og da Sturla gav møde på Melar[2], kom fra Holar lidt för faste Magnus talesvend til Tord på Øre; han var munk, men upålidelig og lidet sanddru. Han sagde, at biskop Gudmund havde sendt ham til Tord. De talte sammen på tværbænken, og Tord tilkaldte sin sön Sturla for at høre på deres samtale. Tord spurgte om hans ærinde. Han svarede, at biskoppen sendte Tord en kærlig hilsen, »og han bad mig sige dig, at du ikke skulde tvivle om, at I vilde mødes til vår«. »Det forekommer mig ikke rimeligt«, sagde Tord, »da ingen af os er i stand til lange rejser«. »Dette sagde han dog«, svarede Magnus. »Hvad sagde han om sine modstandere«? »Noget talte han om dem«, svarede Magnus. »Hvad da«? spurgte Tord. »Han sagde, at der vilde gå få vintre, för hans modstandere og deres afkom vilde lægge hånd på hinanden og ombringe hinanden som ulve, og at dêr vilde den störste tilbagegang blive, hvor an-

[1] Således benævnt som underordnet ærkebispen. [2] Der sigtes til Sturla Sighvatssons kort foran omtalte møde med Torleiv i Gardar.

Digitized by Google

seelsen var vokset stærkest«. Meget andet sagde Magnus, skönt det ikke skrives her i denne saga.

1237. I denne samme vinter blev biskop Gudmund kort för langefasten angreben af en tung og snigende sygdom. I denne sygdom lå han til på den anden side Gregoriusmesse[1], som indfaldt mellem tamperdagene. Om fredagen lod han præsten Jon lårdyb salve sig med bistand af hans klerke og de andre gejstlige der på bispegården. Derefter vilde han kun tale det nødvendige. Han anordnede kun lidet, inden han blev salvet, med undtagelse af at han fordelte bøger blandt nogle af sine klerke. Længe för havde han truffet bestemmelse om sit gravsted i kapellet på sydsiden af kirken imellem to præster, som han havde ladet jorde der. Han sagde, at hver mand burde dø på den bare jord. Nu gik tiden til frem over söndagen, og hans kræfter aftog for hver time, så at på ugens anden morgen så de, som var tilstede, at der kun var kort tilbage, således som det viste sig. På denne dags fjærde time døde han i sin alders 76. år. I dødsstunden løftede Helge og Torkel ham af sængeklæderne op på en askestrøt fjæl, og der i deres arme skiltes sjælen fra legemet, og der på fjælen kyssede de ham. Og den sorg gik dem nær til hjærte, at de for så lang tid skiltes fra deres fader, ti de havde fra barnealderen af ham modtaget faderlig kærlighed og venlighed. Der findes også næppe i vort land og videre omkring nogen mand, som har været mere afholdt af sine venner end denne velsignede biskop, således som ærkebiskop Tores og ærkebiskop Guttorms og den udmærkede kong Håkons og mange andre ypperlige mænds breve fra Norge vidner om, at de elskede ham som deres broder og bad ham om hjælp ved sine bönner som deres fader. Biskop Gudmunds lig stod natten over der i stuen, men om tirsdagen blev det båret til kirken og prydet. Der kom præsten Eyjulv fra Vellir og gav den guld-fingering, som han havde med i graven. Alle, som så dette lig, undrede sig og sagde, at de aldrig havde set nogen død mands legeme så lyst eller smukt som dette. Jon præst sang ligsangen og Kolbein

[1] 12. marts.

Digitized by Google

koldelys takkede for ligbegængelsen og holdt en smuk tale over graven.

Da herre biskop Gudmunds lig blev båret til kirken for at begraves, bad kirkens forstandere om at ringe med så mange klokker som muligt. Man ringede da med to, og kirken rystede stærkt, fordi den var gammel. Så bad Jon præst om at ringe med to til, og det blev gjort, og man mærkede da forskel, så at kirken stod fastere end för. Da bød han ringe med alle klokkerne, og det skete, og det beretter de mænd, som var tilstede, at da rystede kirken ikke, hvilket ansås for en mærkelig tildragelse, værd at ihukommes. Mange betydningsfulde ting tildrog sig på den dag biskop Gudmund blev begravet, hvorvel de ikke her nedskrives, som trøstede dem, der var sorgfulde. På denne måde plejede biskop Gudmund at forrette sine bönner, medens han levede. Hver morgen, når han vågnede, signede han sig først og sang dette: *Adesto Deus unus omnipotens pater et filius et spiritus sanctus etc.,* derefter *Credo in Deum,* derefter *Confiteor,* da denne bön *Omnipotens sempiterne Deus, qvi est ternus et unus etc.,* så *Assidue nobis etc.,* så *Pater noster,* derefter nogle Davids-salmer, så *Domine exaudi orationen meam* og meget mere, som ikke her nævnes. Vi håber han har modtaget himmerige og den evige glæde med alle guds hellige udvalgte mænd, amen.

Tord Sturlason blev syg i fasten, da en del af denne var gået. Der blev da sendt bud efter hans sön Bödvar, og da var tilstede alle hans sönner og mange venner. Åmunde Bergsson var nærmest omkring ham og talte mest med ham, og da sygdommen tiltog, bad Åmunde ham træffe bestemmelse angående sine ejendele. Tord bad da præsten Hauk Audunsson forhøre sig hos Bödvar, om han vilde være tilfreds med hans anordning, »ti han er min arving«[1], men Bödvar bad ham ordne det for dem alle som han vilde. Derefter lod Tord Olav og Sturla få 1 hundred hundrede hver, men Tord og Guttorm 80 hundrede hver; Valgerd fik ligeledes 1 hundred hundrede, men hans andre døtre 40 hund-

[1] Bödvar var Tords eneste ægtefödte sön.

Digitized by Google

rede, hver[1]. Bödvar erholdt da alligevel 5 hundred hundrede[2]. Sturla fik Øre og skulde straks overtage gården. Efter at have truffet sine bestemmelser blev han salvet; han døde fredagen för palmesöndag ved middagstid og sang i dødsstunden *Pater in manus tuas commendo spiritum meum* efter præsten Hauks vejledning. Tords lig jordedes der på Øre, således som han havde bestemt, foran kirken. Han var 72 år, da han døde. Biskop Magnus døde den påfølgende sommer, dagen för den første Mariemesse[3]. Torvald Gissursson kannik var død to år för sin broder biskop Magnus og Tord Sturlason; hans dødsdag er Ægidiusmesse[4]. Samme år som Torvald døde også munken Flose Bjarneson, Sigurd Ormsson og Diger-Helge.

Kampen i Bø.

Gissur Torvaldsson boede på Reykir i Ölves det år, da biskopperne Magnus og Gudmund døde. Han var en mægtig hövding, og en klog og vennesæl mand; han var nu 28 år gammel, da var ledet fra vor herre Jesu Kristi fødsel 1237 år. Gissur var bleven sin frænde Kong Håkons bordsvend, da han manglede én vinter i 20[5]. På denne tid var Sturla Sighvatssons overmod så stort, at næsten ingen mænd her i landet kunde holde sig oprejst overfor ham, og således har nogle folk senere gengivet hans ord, at han mente at have lagt hele landet under sig, hvis han kunde få Gissur betvunget. Gissur var af middelhöjde og ypperlig udstyret, smuk af lemmer, med skarpe og bestemte öjne, og et klogt udtryk, mere veltalende end de fleste andre her til lands, venlig i tale og med en kraftig røst; han var ingen voldsom mand, men kraftig i sine beslutninger; dog hændte det ofte, når han stod overfor stridigheder mellem hövdinger eller sine på-

[1] Disse „andre" døtre var 2, hvoriblandt mærkelig nok Tords eneste ægtefødte datter. [2] Når hvert hundred efter sin købeævne regnes til 100 kr., skulde Tord Sturlason ifg. denne opgörelse have efterladt sig en formue på 84,000 kr. [3] altså 14. avgust. [4] 1. september. [5] Når kong Håkon betragtede Gissur som sin frænde, var det ifølge et meget fjærnt slægtskab, som indskrænkede sig til, at Gissurs farmoder tilhørte Oddeslægten, i hvilken en datter af kong Magnus barfod var indgiftet.

Digitized by Google

rørende, at han holdt sig tilbage og det ansås for usikkert, hvem han vilde støtte. Han havde mægtige frænder, og de fleste ansete bønder på sydlandet og videre omkring var hans venner. Da var også forholdet mellem ham og Snorre Sturlason godt.

Olav Tordsson havde digtet en drape om biskop Torlak den nærmeste vinter för biskop Magnus død. Han drog i fastetiden sydpå til Skålaholt og gjorde sig til ærinde at fremføre drapen, men vilde i virkeligheden træffe Snorre Sturlason. hvad han også gjorde, da han vendte tilbage. Snorre var da på Reykir hos Gissur. Han sagde til Olav, at han efter påsken agtede sig til Borgarfjorden og ønskede, at de af hans venner, som vilde yde ham hjælp. da skulde mødes med ham. Olav rejste hjem henimod påske. I fasten, da Olav var kommen tilbage, kom der en mand til Borg, som udgav sig for Snorres sendebud; Askel Olavsson og Olav Tordsson skjulte ham nogle nætter der i laden og førte mange samtaler med ham om Snorres anliggender og rejser, men denne mand havde Sturla Sighvatsson sendt, og han åbenbarede ham alt hvad de havde talt om.

En mand ved navn Havlide Höskuldsson, en broder til Sighvat den rige, drömte om vinteren efter jul, da mødet på Melar var, at han stod ude på Kolbeinsstad; der havde han hjemme i Haugatunge. Han så, at der holdtes en leg kort fra gærdet, og at der alene var mandfolk tilstede, det var en boldleg. Da gik en stor gråklædt mand ned fra Mydal, og de, der var ved legen, afvæntede hans komme. De spurgte ham om navn. Han kvad:

81. Kår jeg kaldes, for borge at bryde.
kommen jeg er buer at svinge,
for verden at skrække ilde at øge
og skræmme mænd, og avind tænde.

»Men hvorfor leger I ikke«? De sagde, at de ingen bold havde. »Her er en«, sagde han og tog en sten frem under sin kofte og slog en mand ihjel. Derpå tog den ene efter den anden denne sten og med den sloges de, men alle, som ramtes, faldt. Han drömte også en anden dröm kort

Digitized by Google

efter. Det forekom ham, at han var i Fagreskog og så op gennem Hitardal. Han så en flok mænd ride ned gennem dalen. I spidsen for flokken red en stor og af udseende grum kvinde; hun havde en dug i hånden, hvorfra der hang hullede trævler, som blodet dryppede af. En anden flok drog dem i møde fra Svarvhol, de mødtes vest for Hraun og kæmpede der. Denne kvinde svingede dugen over deres hoveder, og når hullerne kom om halsen, rykkede hun hovedet af hver af dem. Hun kvad:

82. Dugen, med dugen, der blodig hil! for de faldne holdes
damper, jeg myrder i kampen; hede steder rede.

Da Sturla fik mistanke om Snorres og Torleivs forståelse, sendte han bud til Vestfjordene efter mandskab og nordpå til Reykjardal efter sin broder Kolbein og Ravnssönnerne, så at en stor styrke samlede sig om ham. I påskeugen kom vestfra Gisle fra Sand, Asgrim Bergtorsson og talrigt mandskab fra alle vesterbygderne. Han trak også folk til sig fra Borgarfjord og havde ikke mindre end 5 hundred mand. Snorre kom i påskeugen sydfra, og han og Torleiv trak da tropper sammen fra Rosmhvalanæs og alle næssene syd for Borgarfjord, så at de havde næsten 4 hundred mand, da de drog ind over Skardshede. De gjorde holdt på Midfitjar og gik til rådslagning. Snorre vilde ride frem straks om natten og lade det komme til en afgörelse mellem dem, han sagde, at det kunde være, at modstanderne var uforberedte eller ikke kunde blive enige, hvis de hurtig kom over dem, men Torleiv fandt det ugörligt at vove sig imod så stor en overmagt som han mente de havde. Da foreslog Snorre, at de skulde vende om, men Torleiv vilde ikke dette og svarede, at så vilde de andre hærge udefter i den retning og intet skåne. Snorre spurgte da, hvilken plan han havde. Torleiv opfordrede dem til at ride op i herredet og vælge sig et forsvarssted, hvorfra de kunde forhandle om et sådant forlig, som kunde erholdes, og sagde, at deres mellemværende da muligvis vilde ordne sig som om vinteren på Melar. Snorre svarede, at det vilde han vogte sig for nogensinde at give sig i Sturlas eller sine andre fjenders vold, hvad der

Digitized by Google

end ellers kunde hænde ham. Herom talte de videre, indtil Snorre selvanden red bort og begav sig til Sydnæssene, men Torleiv drog med flokken op i herredet, hvor han om aftenen besatte borgen[1] ved Vatnshamrar. I Borgarfjord stødte Odd Sveinbjörnsson og Olav fra Borg til Torleiv med en skare mænd. · Torleivs folk var vel rustede med våben, og han havde mange raske mænd hos sig.

Tirsdagen efter påskeugen brød Sturla op fra Reykjaholt, 1237.
men da han kom til Kalvanæs, mødte han Torleiv og hans flok; han havde fylket på grusbankerne, så at man så rækkerne mod himlen. Sturla og hans mænd så, at fylkingen var lang og tyndt besat, da man så himlen mellem mændene. Man forsøgte forlig og Bödvar mæglede. Sturla vilde intet forlig uden selvdom og sagde, at han nu skulde gendrive beskyldningen for dorskhed. Bödvar anmodede indtrængende Sturla om at indgå forlig; det stod således, at Sturla blev skarpere i sine udtalelser, medens Torleiv nægtede selvdom; Sturla tilstod da intet andet vilkår, end at Torleiv og hans mænd nedlagde alle deres våben på åben mark og forlod dem, så at Sturlas mænd kunde tage dem alle for at indrömme forlig, men dette kunde Torleiv ikke bekvemme sig til. De gik da til deres heste og red til gården Bø, hvor Torleiv ordnede sit mandskab til forsvar på husene og om kirkegården. Torleiv var på de huse, som ligger nordvest for kirken, han havde hos sig en håndbue[2] og ligeledes hans østmand Jostein fjas. Øst for kirken var Kløng Björnsson fra Brautarholt og Kjalnæsingerne, men foran kirken Markus Tordsson og Akernæsingerne, der var også Olav Tordsson. De fleste af Næsmændene var oppe på husene. Jörund den store fra Hvam var på den dækkede gang mellem husene og kirken. Sturla bød sine mænd ride efter dem. På vejen til Bø red Bödvar ved siden af Sturla og søgte stadig at bevæge ham til forlig. Da Sturla så forberedelserne på husene, lod han Bödvar[3] gribe der ved gården og satte til at vogte ham sin huskarl Einar, sön af Jon Loftsson, præsten Torarin Vandrådsson og flere

[1] D. v. s. klippen. [2] modsat armbrøst eller flitsbue. [3] Bödvar, som var ejer af gården Bø, var broder til Torleiv og den ligeledes foran nævnte Markus Tordsson; de var fættere af Sturla-sönnerne.

Digitized by Google

andre mænd; derefter red han hen til gården og ordnede sine mænd til angreb. Hans følgesvende gik frem mod kirken; Asgrim Bergtorsson og Gisle med deres folk angreb østfra; Kolbein Sighvatsson var i spidsen for Reyknæsingerne og Kroksfjordingerne og kæmpede ivrig; Vestfjordingerne angreb husene. Torleiv skød med sin bue og sårede mange, men Josteins skud gjorde ingen skade, og Torleiv ytrede sin utilfredshed til ham; degnen Tord Simonsson holdt skjold for Torleiv. Der var en hård kamp, og i begyndelsen mest med stenkastning. Kort efter sammenstødet gennemborede Erik birkebener Måne Ivarsson foran kirken, men den første, som nåede op på husene, siger man var Aron, sön af Halldor Ragnheidsson. Andre fulgte ham, og da flygtede Næsmændene, men dog stod en stund en hård strid, för de flyede fra husene nordpå til kirkegården. Jörund den store vilde ikke fly; han forsvarede sig tappert, men blev livsfarlig såret på den overdækkede gang. Tord degn, som holdt skjold for Torleiv, blev skadet ved en sten, som ramte skjoldet og slog det mod ansigtet, så at tandgærdet knustes, hvorefter han ikke kunde göre meget. De flygtende var nu nåt til kirkegården.

Torleiv så, at det vilde være vanskeligt at slippe ind i kirken, og at det var afgjort, hvem sejren skulde tilhøre; han begav sig da til kirken og slap ind, let såret. Alle, som var i stand dertil, flygtede da til kirken; men der var en sådan trængsel ved kirken, at ikke halvdelen kom ind af dem, som vilde, og de faldne lå hobevis foran kirkens dör. Sturlas mænd gik løs på de sammenstimlede og stak og huggede alt hvad de kunde. Således omkom mange og en mængde blev såret, för Sturla gav befaling til, at man skulde stanse angrebene. På Torleivs side faldt Helge Jonsson, en broder til Björn i Kviguvågar, Sveinbjörn Styrkårsson, Sigurd Trygveson og Atle — alle fra Rosmhvalanæs, Torulv fra Vidø, Gudmund Bårdsson, Atle fra Valdastad, Oddleiv fra Hækingsdal og degnen Gudmund Endrideson, hvilke var fra Kjos, endvidere Tore Egilsson og Torbjörn Gunnarsson fra Svinadal; fra Akranæs var Sörle Sveinsson, Sigurd Sölveson, Olav Bödvarsson, Torkel Jonsson, Gudlaug Halldorsson øseglam, Mår

Digitized by Google

og Odd fra Leirågardar, Sigurd Illugeson, Steindor, Vigfus Tordsson, Gudlaug Jonsson fra Melar. Skegge Gudlaugsson fra Ås, Torstein Gilsson fra Narvastad, Gunnar Bårdsson, Måne Ivarsson, Illuge Jodhildsson, Sölve höjben og Eyjulv Gunnarsson. På Sturlas side faldt Arnor Bergsson og Kodran Sörleson. Ögmund Gudmundsson blev livsfarlig såret og druknede i Hvitå på vejen hjem. Man siger, at 23 af Sturlas mænd såredes. En mængde af Torleivs folk såredes og deriblandt de anseteste bønder, således Haverbjörn Styrkårsson, hans broder Runulv, som senere blev abbed i Vidø, Jörund den store og Kodran Svarthövdeson. Næste morgen gik Torleiv og hans folk ud af kirken for at få fred og overdrog Sturla selvdom. Det blev da bestemt, at Torleiv skulde forlade landet og ligeledes Olav Tordsson og flere andre af dem, som dêr havde været tilstede.

Sturla drog efter kampen ud til Gardar, hvor meget blev røvet, henved 30 okser blev drevet bort, og 1 hundred beder lod han om høsten drive til Saudafell. Fra Gardar blev også borttaget et godt forrådshus og flyttet ud i Geirsholm. Mange andre steder røvedes der, i Saurbø, i Hvam og der i egnen[1]. Sturla overdrog Reykjaholt til Torlak Ketilsson og begav sig om foråret til Saudafell, hvor han bosatte sig. Ravnssönnerne sendte han til Vestfjordene, hvor de overtog deres gård.

Sighvat advarer Sturla.

Sturla drog om foråret til Øfjord for at træffe sin fader Sighvat, som modtog ham vel og talte meget om kampen i Bø, dog med nogen spydighed. Han spurgte Sturla: »har der igen været kamp hos eder, min sön«? »Således kaldte vi det«, svarede Sturla. »Det har været en kortvarig byge«, sagde Sighvat. »Os forekom den ikke så kort«, svarede Sturla. »Meget anser du nu din anseelse for at være vokset«, sagde Sighvat, »og det er også tydeligt«. »Hvorfor skulde det ikke være«? bemærkede Sturla smilende, »men ikke har jeg dog ytret mig derom«. Nu tog Sighvat til orde: »du tænker vistnok nu på at indrette dig en gård, min sön; jeg

[1] Saurbø og Hvam er gårde på sydlandet, forskellige fra de lige lydende lokaliteter på vestlandet.

Digitized by Google

hører du har opgivet Reykjaholt, og du ser vel nu også ned på de fleste jorder, men hvor skal man finde en bolig, som du anser for passende«? »Det overlader jeg ganske til dig«, sagde Sturla. »Når man undtager bispestolene«, fortsatte Sighvat, »kan der kun være tale om to, det er kirkeejendommene Odde og Mödruvellir i Hörgådal: det er ypperlige jorder, og de vil på ingen måde forekomme dig for store«. »Jeg synes godt om dem bægge«, svarede Sturla, »men jeg antager ikke de er lette at få fat i«. »Driften kræver meget«, vedblev Sighvat, »du behøver en husfoged og en husholderske, sådanne folk må være forsynlige og forstå sig vel på godsets forvaltning; disse folk har jeg let ved at finde, det er din svoger Halvdan på Keldur[1] og din søster Steinvör, dette arbejde passer dem fortrinlig«. Sturla svarede: »det er visselig godt valgt«. »Så må du også først og fremmest skaffe dig en fårehyrde«, sagde Sighvat, »sådan en mand bör være lille og let at bære for en hest, kvindekær og med lyst til ligge længe og ofte på fårefoldsvæggen; som en sådan mand kan jeg udpege Björn Sæmundsson. Så skal jeg skaffe dig følgesvende, som går efter dig ud og ind; det skal dine brødre Tord krog og Markus være«. Sturla svarede, at det vilde passe godt for hans brødre. »Husholdningen kræver meget, min sön«, sagde Sighvat, »du trænger til folk, som kan tage sig af fiskeriet og som er nævenyttige, så at de kan udbedre fartöjer og gårdens redskaber. Dertil vil jeg anvise dig dine frænder Bödvar på Stad og Torleiv i Gardar«. Sturla svarede temlig kort, men erklærede dog, at bægge var hændige mænd. »Endvidere, min sön«, sagde Sighvat, »behøver du folk, som forstår sig vel på at passe heste og kan beregne, hvorledes enhver rejse skal anordnes; sådanne folk er Loft biskopssön og Bödvar i Bø«. »Jeg kan ikke vænte, at alle folk skal tjæne mig«, svarede Sturla, »og dette er unødig tale». »Nu er der også kun få stillinger tilbage«, sagde Sturla, »som det er nødvendigt at besætte, men du behøver folk til at hidføre gårdens fornødenheder og rejse til markeder og handels-

[1] Halvdan og den i det følgende nævnte Björn var sönner af stormanden Sæmund på Odde, og alle her anførte er ved deres stand langt hævede over den dem tillagte stilling.

Digitized by Google

skibe, det må være pålidelige og raske mænd, som kan sætte folk i arbejde og lede en rejse; hertil egner sig Gissur Torvaldsson og Kolbein unge«. Da sprang Sturla op og gik ud. Da han kom ind igen, henvendte Sighvat spøgende ord til Sturla, og de begyndte at tale om noget andet. Sturla opholdt sig der kun kort tid og red tilbage til Saudafell. Da man gentog Sighvats og Sturlas samtale for Loft biskopssön, svarede han: »dette er meget morsomt og udmærket truffet; det passer aldeles på enhver, hvad han har angivet«; men da man fortalte, at han og Bödvar skulde passe hestene, udbrød han: »djævlen have deres spot og gid de må få en ulykke; dem skal times noget andet end at alle mænd søger deres gunst«.

Sturla Sighvatssons krav på Kol den riges gods.

Snorre Sturlason drog om somren udenlands fra Eyrar og med ham Tord kakale, Torleiv og Olav; de landede i det nordlige Norge og var i Nidaros om vinteren. Snorre var hos hertug Skules sön Peter, men hertugen opholdt sig den vinter i Oslo sammen med kong Håkon; mellem Skule og hans svigerfader var forholdet da upåklageligt. Urøkja var på den tid hos hertugen. Om foråret efter påske drog hertugen nordpå til Nidaros, men kongen begav sig ud til Tunsberg med fru Ragnhild[1] og hendes datter dronningen. Dronning Margrete födte da om foråret på Bægge apostles messe[2] Magnus, som senere blev konge; han döbtes korsmesse-dag[3].

Sturla sad om somren på Saudafell og var temlig uvenlig mod Bödvar fra Stad og Tords andre sönner; han syntes, at de i höj grad hældede til Snorres side i hans strid med denne. Bödvar og Sturla traf hinanden på Veggir om efteråret, og det gik da ret godt mellem dem; senere om efteråret kom Bödvar til Saudafell, da han rejste til sin svoger Kolbein på nordlandet, og da blev forholdet mellem dem godt. I julefasten drog Sturla og Tord[4] til Saudafell med Povl Hallsson efter dennes opfordring; Sturla tog meget godt imod dem og lovede at göre dem til ansete mænd, hvis de vilde indrette deres opförsel derefter. Da de red ud langs

[1] Hertug Skules hustru. [2] 1. maj. [3] 3. maj. [4] St. og Tord må være de to brödre Sturla Tordsson og Tord fyrste.

Digitized by Google

Skogarstrand, kom en kvinde ridende imod dem, som hed Alvheid, hun var en datter af Eyjulv Jonsson, broder til Valgerd på Keldur. Hun kom fra Helgafell, hvor hun havde renset sig og ført sig i sin fædrene æt[1]; hun var i virkeligheden ægtehustrus datter og Eyjulvs eneste barn, men Solveig vilde ikke anerkende slægtskabet med hende, medmindre hun førte renselses-bevis, fordi hun i sind og adfærd syntes ulig sine frænder. Da hun nu havde ført bevis, sagde Sturla, at hun var arving til halvdelen af kirkeejendommen Odde, som præsten Loft og Lodmund, fader til Jon, farfader til Alvheids fader Eyjulv, havde overtaget efter præsten Eyjulv Sæmundsson. Sturla lod sig da af hende overdrage hendes ret til gården.

På denne tid gjorde Orm Svinfelling krav på Kol den riges gods og sagde, at Kol havde givet sig 1 hundred hundreder, for at han skulde lade dræbe Dagstyg Jonsson[1], men Kol vilde nu ikke give slip på godset. Orm søgte Sturlas bistand i denne sag; der gik mange bud imellem dem, og det sagdes, at de bægge til sammen vilde give møde og fordele Kols gods mellem sig. Kol var Andreas Sæmundssons fostbroder, og han anså ham for pligtig til at stå sig bi, så vidt han formåede. Samme efterår indtraf Björn Sæmundsson til gæstebud på Saudafell. Man talte da meget om Kols gods; Björn mente at have nogen hjemmel til det halve gods og udtalte sig imødekommende om at overdrage Sturla denne, hvis han ønskede det; men de gav ikke hinanden håndslag på dette. Sturla talte også om, at han vilde komme til foråret for at dele godset mellem Kol, Orm og dem alle. Da Björn forlod Saudafell, gav Sturla ham gode gaver, og de skiltes i venskab. Björn fortalte Orm, at Sturla tiltænkte sig halvdelen af Kols gods eller det hele. Da Kol hørte dette, opsøgte han sin fostbroder Andreas og bad ham om råd og bistand; men Andreas mente ikke at kunne føre strid med Sturla om hans sag. Kol begav sig da til Björn og bad ham om hjælp. Björn påtog sig sagen og lovede at føre den. Han lod sendebud afgå til Sturla og sendte ham

[1] Hun havde altså ved ed eller gudsdomme i klostret på Helgafell ført bevis for sin nedstamning. [2] Sml. foran s. 378.

Digitized by Google

en tyk guldring og tillige andre kostbarheder; han bad dem sige Sturla, hvorledes sagen nu stod mellem ham og Kol, og bad ham for sin skyld at fare med læmpe i sagen eller eftergive denne. Sturla blev meget vred og vilde på ingen måde modtage gaverne, han svarede, at Kols stilling skulde blive des hårdere, jo flere der blandede sig i sagen.

Om foråret sendte Sturla ved fastetid Ketil Torlaksson 1238.
og Svarthövde Dufgusson til Ölves på sydlandet til Gissur Torvaldsson og lod ham sige, at han i løbet af foråret agtede sig til sydlandet for sammen med Orm at kræve Kols gods. Gissur billigede dette. Det blev bestemt, at Gissur skulde følge med Sturla, hvis han havde lyst, øst over åerne, og at de skulde mødes, når Sturla var kommet over hederne sydpå. Gissur skulde holde spejdere hinsides åerne og få at vide, hvilke planer de havde i denne sag. Mange budskaber sendtes i den følgende tid mellem Sighvat og Sturla.

Om foråret efter påske drog Sturla til Vestfjordene og opbød de mænd, som han vilde have til ledsagelse, først Ravnssönnerne og mange andre raske mænd, som den gang fandtes overalt i fjordene. Sighvat kom fra nordlandet til Dalene, medens Sturla var vestpå; han overnattede i Jörve og var meget optaget af Sturlas vesterfærd og spurgte, hvorfor han var rejst, men herpå kunde ingen svare, og de fleste mente, at han selv bedre måtte vide dette end de, som han spurgte derom. Da Sighvat red ned gennem Haukadal, red Mår tykkert, en gammel ven af Sturlungerne, ham imøde, og de talte længe sammen. Sighvat spurgte om Sturlas rejse og skænkede den megen opmærksomhed, men Mår svarede, at han måtte vide bedst besked selv. Da tog Sighvat til orde: »hvor længe vil den store voldsomhed, som Sturla viser mere end alle vore frænder, kunne holde sig«? Mår svarede: »sandsynligvis vil den kunne holde sig længe ved den støtte han har i dig og eder andre ypperlige frænder; men du kan bedst dömme herom, bonde! og jeg vil gærne høre, hvad du formoder eller hvad din anelse er«. Sighvat svarede: »dette kan jeg ikke forudse, men hovmod står for fald; muligvis vil dog dette vare længe, hvis han ikke

Digitized by Google

snubler, men snubler han, vil hans fald blive stort«. Således talte Sighvat og Mår.

Sighvat kom ved middagstid til Saudafell; man lagde et hynde under hans hoved i hjörnet af tværbænken, og Solveig talte med ham. Sighvat spurgte hende om Sturlas rejser og forretninger i Vestfjordene. Solveig svarede, at han kendte dette lige så godt som hun. Da blev det mældt, at to mænd kom ridende hurtig nede fra Leidarholm; man formodede, at det var Sturla, og således forholdt det sig. Da han kom til gården, gik han til sin fader, bød ham velkommen og satte sig ved hans fødder. Sighvat spurgte om hans rejser og forretninger i fjordene, men Sturla var ordknap herom. Sighvat var vred i sin tale og sagde, at hans ærinde vistnok havde været således, at det bedre var ugjort. Sturla sagde, at det kunde han ikke vide. Han sprang da op og gik ud, men kom ind igen og satte sig på samme sted. Sighvat tog til orde: »agter du dig til sydlandet«? Sturla svarede: »det har jeg bebudet«. »Der har du et slet formål, nar du vil strides om Kols gods«, sagde Sighvat, »det er penge, som vil forvolde megen ulykke, ti de er erhvervede på en dårlig måde«. Sturla svarede: »jeg kender andet gods, som vil medføre lige så slemme følger«. »Hvad gods er det«? spurgte Sighvat. »Din broder Snorres gods«, sagde Sturla. »Du vil dog erfare det andet för dette«, sagde Sighvat.

Derefter red fader og sön ud til Øre til præsten Povl og traf der Bödvar fra Stad. Sighvat vilde af ham erholde jorden Hvam til brug for Sverting Torleivsson, men Sturla[1] frarådede det snarest og Sighvat fik det ikke af Bödvar. Sturla anmodede ham om at følge sig til sydlandet, og det lovede både han og hans broder Sturla. Sighvat vendte nu tilbage til nordlandet, men Sturla samlede mandskab. Da Vestfjords-mændene var ankomne, drog han først til Borgartjord og trak her folk sammen. Der mødte Bödvar ham med en stor skare folk. De red sydefter over Blåskogahede med 3 hundred mand. Da de var komne ned under Ravnebjærgene[2],

[1] Sturla Tordsson? [2] Syd for fjældheden, i nærheden af altingsstedet.

Digitized by Google

kom et sendebud fra Gissur dem imøde og sagde, at nu var Kol, Björn og Orm forligte, så at Sturla ikke behøvede at komme; de bad ham derfor vende om. hvis han så syntes. Sturla sammenkaldte sine fortrolige og spurgte, hvad man skulde göre, men de fleste henskød dette til ham. Sturla svarede, at sydlændingene ikke skulde drive omkring med ham som en hjord på en græsgang, hvor megen upålidelighed de end viste. Han forkyndte derefter for sine mænd, at de skulde have mere med hinanden at göre, för han vendte om. Han sendte derpå bud til Gissur, at han skulde møde ham ved søen Apavatn.

Sturla Sighvatsson tager ved svig Gissur til fange.

Sturla red tidlig om dagen med hele flokken til Apavatn. De satte deres heste på græs, ti der var rigelig græsning, skönt det var för pinseugen; det var en ualmindelig god vår. Gissur kom ud på dagen med 40 mand. Han havde udvalgte folk hos sig; der var hans frænde Kløng Björnsson, som havde hjemme på Bredebolstad hos sin broder Orm. Sturla og Gissur indlod sig i samtale, og også de andre samtalte, hver med sin fælle. Sturla Tordsson og Kløng var fostbrødre og de talte sammen. Kløng spurgte Sturla: »I vil dog vel ikke svige os? I var mageløse mænd, om I lod være«. »Hvi spörger du således«? svarede Sturla, »og det er langtfra«. »Vi talte om sligt indbyrdes«, sagde Kløng. Om det samme havde næsten enhver spurgt sin kammerat. Da Sturla og Gissur talte sammen, spurgte Sturla, hvorledes det stod til øst for åerne. Gissur svarede, at der var alt roligt og ingen rustninger. Sturla spurgte, om han vilde behøve mere mandskab med sig sydpå, end det som han havde her. Gissur svarede, at han ikke behøvede at have ham med sig, da der ikke var nogen styrke samlet imod ham. Sturla vilde dog, at han drog med, men Gissur undslog sig og sagde, at han vilde göre, hvad han havde lyst til. Derefter spurgte Gissur om Klængs sværd og brynje, som var blevne tagne i Bø, og vilde, at de nu krævedes tilbage. Sturla sagde, at Snorre fra Laugar vidste besked

Digitized by Google

med brynjen og Tord Gudmundsson med sværdet, »og jeg vil nu«, tilföjede han, »kalde dem hid med våbnene«. Sturla gik da til Tord og Snorre og bød dem gå til Gissur og vogte ham, hvad der end skete. Derpå gik han til sine fortrolige og sagde dem, at han ikke vidste, hvad sydlændingerne havde for, og at Gissur undslog sig for at ledsage dem; det var også vel muligt, at der var en styrke samlet på Rangåvellir, og at man havde den plan at bringe dem i klemme, »således«, fortsatte han, »at Gissur følger efter os, når vi drager sydpå, men denne fare vil jeg ikke underkaste mig. Nu skal vi bemægtige os Gissur og berøve dem deres våben«. Bödvar gik til sin broder Sturla og sagde ham i hemmelighed hvad der gik for sig. Kløng spurgte da Sturla, hvad Bödvar sagde. Han svarede, at det havde intet at betyde, men at de skulde holde sammen, hvad der end skete. Kløng sagde, at det vilde han gærne.

Nu gik Sturla Sighvatsson hen til Gissurs mænd og og råbte höjt, at de skulde lægge deres våben fra sig, og at det var bedst at undgå, at nogen mand fandt døden her. Gissurs mænd sprang hastig op, så at nogle af deres spydskafter knækkede. Björn køgil og Teit Åleson slap ud af trængselen, men Björn blev greben af sine brødre[1]. Gissur råbte til dem, at de skulde lægge deres våben fra sig og ikke udsætte deres liv for fare. De overgav da våbnene. Gissur spurgte Sturla, hvorfor han lod lægge hånd på ham. Sturla svarede, at han måtte være forsikret om, at han havde bestemt sig en höjere stilling end andre mænd på Island, »og jeg tror«, sagde han, »at alle er betvungne, når du er bleven det, ti du er den eneste mand på Island, som jeg frygter, hvis vi bliver uenige«. Derpå hentede man en bog[2] og overgav den til Gissur; Sturla opfordrede ham til at sværge at forlade landet og holde sit troskabsløfte til ham. Gissur spurgte, om han skulde aflægge norsk ed eller islandsk. Sturla sagde, at det kunde han selv afgöre. »Da vil jeg

[1] Björn køgil (tilnavn af usikker betydning) var en af de med Sturlungerne beslægtede Dufgussönner; han selv fulgtes ved denne lejlighed med Gissur, medens nogle af hans brødre hørte til Sturla Sighvatssons ledsagere. [2] D. v. s. en evangeliebog, på hvilken ed aflagdes.

Digitized by Google

aflægge norsk ed«, sagde Gissur. »da jeg skal rejse derhen, og ved min ed bekræfte, at jeg aldrig udrukken skal tale noget fjendtligt ord til dig«[1]. Gissur aflagde da ed, og de var alle der om natten, men næste dag førte Sturla flokken ud i Grimsnæs og derfra til Ölves. Gissur red foran hele dagen[2]. De red gennem søen Alptavatn og fik temlig dybt vand. Sturla var temlig barsk, men Gissur var overmåde munter og red om aftenen til Reykir. Der blev sendt folk omkring i Grimsnæs og Ölves efter kvæg, som blev drevet til Reykir og spist i helligdagene. Der ankom Orm Svinfelling med en skare mænd; der indtraf også Gissurs frænder, hans broder Teit, biskop Magnus' sön Hjalte og Magnus Hallsson. Der blev forhandlet om, hvem der vilde overtage Gissurs herredömme og have det i afhængighed af Sturla, således at han var skyldig til at yde ham hjælp mod hvemsomhelst; og ingen gik så villig ind på at love alt hvad Sturla forlangte som Hjalte biskopssön. Gissur har selv fortalt, at da de stansede i lavaen ovenfor Alptavatn og sad til hest, tav Sturla en tid, indtil han sagde »lad os ride videre«, og da formodede Gissur snarest, at Sturla var tvivlrådig om, hvad han skulde göre med ham og flere andre mænd.

Sturla og hans folk begav sig efter helligdagene syd på i Floe, Gissur var i Bödvars flok. De tilbragte nogle nætter i Villingaholt. Derpå holdt Sturla et møde ved Tjorså. Hjalte overtog da alle Gissurs godedömmer og lovede at hjælpe Sturla mod enhver mand, som han fik sag imod. De drog dernæst østpå over åerne. Sturla red til Odde med sin skare, Bödvar og Gissur drog til Bredebolstad i Fljotshlid. Sturla rettede anklage mod Harald Sæmundsson for at have hjulpet Aron Hjörleivsson og han bødede derfor to gårde i Skagafjord, Halldorsstad i Langaholt og Torbrandsstad i Norderådal. Derefter erklærede han det halve af kirkeejendommen Odde for Alvheids arv og forkyndte, at han ikke vilde indgå på nogen anden overenskomst end at han overtog gården. Derpå blev der sendt bud efter Kol,

[1] Gissur tager åbenbart så vel ved sine ord som ved valget af „norsk" ed et forbehold; hvori den norske eds ejendommelighed har bestået, ses ikke. [2] formodenlig for at vise vej.

Digitized by Google

som indtraf hos Sturla; der var ingen anden udvej, end at Kol måtte betale Orm 1 hundred hundrede og ved håndslag overdrage Sturla sit gods til bestyrelse, således at Sturla desuden heraf fik 30 hundred. Orm tog imod Gissur og skulde vogte ham, til han rejste fra landet. Björn[1] red nordefter op på Kølen og var ikke tilstede, medens Sturla var på Rangåvellir. Sturla sendte Svarthövde Dufgusson ned i øerne[2] efter Kols øksne, men medens de var ved øksnefolden, kom Björn der og hjalp Kol med udleveringen[3]. Svarthövde og hans folk vilde have en plov-okse, som var der i folden, men Björn vilde have den undtaget, og de tilbød en anden okse oppe i Landøerne. Da løb Gudmund hutler[4] ind i folden og drev alle okserne ud. Svarthövde og hans folk steg til hest og drog deres vej, og således skiltes de. Sturla drog med sin flok ud til Skálaholt. Der traf han i et kirkekapel Einar Torvaldsson. Einar var så forbitret, at de ikke kunde tale sammen. Efter dette drog Einar og hans frænder op på Kølen, hvor de traf Kolbein unge og med ham fattede deres beslutninger, men Sturla drog til vesterbygderne.

Kolbein og Gissur forener sig.

Kolbein og hans frænder[5] aftalte på Kølen, at de skulde rejse flokke og ikke opløse dem, för enten Sturla eller de var farne til hel. Hjalte forenede sig med dem til dette farlige foretagende, og de fastsatte indbyrdes, når de skulde mødes på Beitevoldene med alle deres flokke[6]. Gissur opholdt sig hos Orm, som för er skrevet. Han fik bragt brev østfra, hvor han var, til sine fortrolige, om at de skulde møde hos ham, hvis hans frænder fik samlet en styrke.

Kolbein unge trak folk sammen fra Skagafjord og alle herreder vestpå indtil Midfjord. Da han kom syd over Kølen,

[1] Björn Sæmundsson. [2] Herved forstås en flad kystbygd i Rangárvalla syssel ved navn Landøerne. [3] Björns tilstedeværelse her, umiddelbart, som det synes, efter hans bortrejse, er besynderlig. [4] Nævnes kun her; må vel snarest have været en af Kols folk. [5] Kolbein unges farmoder var Gissurs og hans brødres faster. [6] Beitevoldene er nogle som bedested benyttede sletter øst for altingsstedet.

Digitized by Google

red han fra sine folk med 1 hundred mand sydpå til Keldur og bad Halvdan yde sig hjælp med hele sin styrke. Da denne ikke vilde vilde det, lod han ham gribe og tog fat på en økse han holdt på, men kunde ikke vriste den fra ham, för flere tog fat. Halvdan holdt armen ud fra sig og de sagde, at örnens klo greb hårdt[1]. Han og hans broder Vilhjalm blev med alle gårdens folk drevne ind i stuen; Kolbein opholdt sig der om natten med hele flokken og lod tage brødrenes hele forråd af våben og heste; han tog også sværdet Rostung[2], som tilhørte Vilhjalm, og som deres fader Sæmund Jonsson havde plejet at ride med. Derefter sendte han bud til Halvdans brødre, at de skulde rejse sig for at følge ham, ellers truede han med at hjemsøge hele herredet og göre dem skade. Fire af brødrene, nemlig Björn, Andreas, Harald og Filippus, rejste sig med hele den styrke de kunde få. På denne tid red 18 af Gissurs mænd i forening østpå. det var Gissur glade og andre af hans venner. De kom østpå til Skål, bandt deres heste ved gærdet og gik ind på gården til Orm og Gissur. De forlangte, at Gissur skulde følge med dem. Orm var uvillig hertil, men dog forbød han det ikke, da han så, at Gissur var bestemt på at følge med. Men forinden mødtes de på Skard i Medalland med præsten Brand Jonsson og Ögmund Helgeson, og efter deres råd blev Gissur løsladt. De red da vestpå og traf flokkene på Beitevoldene; man besluttede at sende Hjalte biskopssön op på tinget; han og hans ledsagere sprængte tinget og udplyndrede vestlændingerne for deres våben, klæder og heste, så at Gudmund Tordsson, som var den øverste af alle vestlændingerne, måtte forlade tinget gående. På denne tid drömte en kvinde på Munke-Tværå, at en mand kom til hende og kvad denne vise:

83. Man samles, man samles.
sindene gærer;
jeg aner, jeg aner
alt véd Sturla.

Hævnes man vil,
skönt det hemmelig går
— svig straffer svig —,
for hver svig han øved.

[1] Halvdan var Sighvat Sturlasons svigersön. [2] Rostung betyder hvalros.

Digitized by Google

Mange stor-drömme forefaldt i landet, både på nordlandet og sydlandet.

Forskellige sammenstød mellem Sturla og modstanderne.

Da Sturla Sighvatsson erfarede troppesamlingen på sydlandet, trak han folk sammen fra alle herreder vest for Blåskogahede; han sendte bud til Bödvar fra Stad og stævnede ham til at møde i Dalene, og derhen kaldtes også alt mandskabet fra Borgarfjord. Loft biskopssön förte Myremændene, de var i alt 60. Bödvar havde mellem 1 og 2 hundred mand, hans broder Sturla 50 mand. Vestfra tilkaldtes Ravnssönnerne og alle Vestfjordingerne. Gissur og Kolbein förte flokkene over Blåskogahede og havde 13 hundred mand. Da de kom til Borgarfjord, hörte de, at Sturla var i Dalene. De red da vestpå over Brattabrekka. Sturla havde hestvagt på höjden, og vagtmændene så, at flokken red op gennem Bjarnardal. Da Sturla fik dette at vide, trak han sig tilbage og red til Sælingsdal, hvorhen Bödvar fulgte efter. Derfra red de til Saurbø og blev der, indtil sydlændingerne var redne gennem Svinadal. Da trak Sturla og hans mænd sig tilbage til Kleivar, hvor Gisle fra Sand og andre Vestfjordinger stødte til dem, nogle var komne til søs, men de fleste på heste. Fra hele bygden blev der drevet får nordefter til Kollafjord. Snævringen ved Kleivar havde Sturla besluttet at forsvare, hvis fjenden var redet så langt. Sydlændingerne red til Saurbø, hovedhæren gjorde holdt under Melrakkahol, og derfra hjemsøgtes de gårde, som de vilde gæste. Der förtes ingen forhandlinger, som der kom noget ud af. De blev nogle dage i Saurbø og vendte så tilbage.

I Bitra havde Arne-sönnerne hjemme, fire i tallet var de redne sydpå for at spejde, nemlig to brødre af navnet Gudmund, samt Jon og Olav. Da de kom til Glerådal, traf de tre mænd, som havde dræbt en okse og var ved at hugge ribbenene fra ryggen. Jon sagde: »her skal hugges store hug og det ene oven på det andet«. Dermed huggede han en mand ved navn Tjodulv tværs over skulderbladene og tilföjede ham et stort sår; derefter dræbte de den anden mand,

Digitized by Google

som hed Torkel; den tredje ved navn Kristrød, som havde gejstlig vielse og var sön af Jon Loftssons sön Einar, sårede de dødelig. De to andre døde bægge der på stedet; Kristrød bragtes til Saudafell, hvor han døde. Arne-sönnerne så, at en flok mænd kom ridende imod dem; de red da op på heden og derfra vestpå til Kleivar, hvor Sturla var vel tilfreds med deres færd. Sydlændingerne tog sig af de dræbte, de hørte til Sæmundssönnernes folk. Senere lykkedes det dem[1] at fange en mand fra Laksådal, som hed Kåre Gunnsteinsson, ham fodhuggede de; det gjorde en mand ude fra Stranden ved navn Björn Arneson. Sydlændingerne drog nu til Dalene og vogtede sig mere end tidligere for at ride bort fra hovedstyrken. Da Sturla fik at vide, at flokkene havde trukket sig tilbage, spredte han sit mandskab og red selv hurtig sydefter for at prøve, om han kunde fange nogle af dem, som var længst tilbage, men det lykkedes ikke. I Dalene skiltes flokkene, Kolbein red mod nord, Gissur mod syd med alle sydlændingerne. Forinden var der sluttet stilstand til ud over midsommer. Sturla sad herefter en stund hjemme.

På denne tid drömte en mand i Borgarfjord, at en stor og uhyggelig mand kom til ham og kvad dette:

84. Stille svinder
ej somren bort,
flokke skal farves
af friske sår.
De mødes ovenfor
marken af lava,
blod skal der rinde
rigelig nok.

Sighvat sad hjemme på Grund om somren. Han drömte, at han sad paa sin plads i sin stue, som var fuldt besat; der stod borde med mad hele stuen over og på gulvet et skænkebord med drikkekumme. Da forekom det Sighvat, at en rød hest, som han ejede, ved navn Fölske[2], gik frem for ham og spurgte, hvorfor han ikke bød den øl og mad, da den var hungrig og tørstig. Derefter begyndte den at æde og åd fadet og maden, og det ene efter det andet, hvad der var på bordet. Herom kvad Sighvat denne vise:

[1] D. v. s. Sturlas mænd. Den overfaldne har sandsynligvis været fra Laksådal i Árness syssel. [2] Ordet betyder glødende aske.

Digitized by Google

85. „Ej han har, den ædle,
ypperlige kriger" —
om de ord jeg digter —
„øl mig budt", kvad Følske.

„Fra den gavmilde, gode
gik jeg, intet fik jeg;
nu skal af Hels det hårde
hungerfad jeg mades.

Sturla sad som oftest hjemme på Saudafell indtil Jakobsmesse[1]; den faldt på en söndag. Ved den tid sendte han Svarthövde Dufgusson og sine fleste andre følgesvende til Hvalfjord. De begav sig til Geirsholm[2] og samlede der forråd, som tilvejebragtes på temlig voldsom vis. Man red da hurtig sydpå til Reykir og mældte Gissur, at Sturlas mænd befandt sig i Geirsholm og derfra vilde plyndre i hele den omliggende bygd. Gissur brød straks op og red ned over heden. Bønderne tilskyndede ham til at samle skibe og lægge ud imod dem i holmen. Gissur svarede, at det vilde være vanskeligt at indtage holmen, »og«, sagde han, »de fleste, som er der, anser jeg ikke for så betydelige, at jeg vil vove mit eller mine venners liv for at få dem i min magt; men hvis Sturla var i holmen, skulde jeg forsøge at lægge ud imod dem. Nu må I passe på eder selv og eders gods, så godt I kan; og hold sammen på bedste måde overfor dem som mest trænger«. Om somren lod Gissur borttage Dufgus Torleivssons besætning og indbo i Selvåg på Strand og røve alt kvæget; husstanden var uforsørget tilbage og egnens bønder tog sig af den[3].

Da Sturla havde sendt Svarthövde og hans ledsagere til Geirsholm, red han selv vestpå til sin husholdning på Reykjaholar og sendte derfra sine mænd omkring i Vestfjordene til Ravnssönnerne og sine andre venner; han stævnede mandskab til sig vestfra og bestemte, at alle skulde møde på Saudafell lördagen för Laurentiusmesse[4], som faldt på en tirsdag. Han sendte da også bud til Asgrim Bergtorsson, at han skulde samle folk fra Steingrimsfjord og Strandene. Han sendte endvidere bud til Bödvar på Stad om at han skulde sende ham nogle folk. Halldor Gudmundsson sendte han til Sturla Tordsson på Øre og bad ham komme til sig;

[1] 25. juli. [2] En klippeholm i Hvalfjorden, i det sydvestlige Island (syd for Borgarfjord). [3] Dufgus var, som det vil erindres, fader bl. a. til Svarthövde, som havde slået sig ned på Geirsholm. [4] L. m. er 10. avgust.

Digitized by Google

de kom 20 i alt. Einar usæd var i spidsen for Bödvars mænd. For alle folkene bestemte Sturla den samme mødetid. Borgfjordingerne drog over Arnarvatnshede og ankom i Vatnsdal sent om söndagen. Da mandskab samledes på Strandene, opholdt sig der en mand fra nordsiden af Floe ved navn Halldor, sön af Håmund Bergsson, og desuden Snorre blåhat, en sön af præsten Torarin og Torarna, en datter af Torgils Gunnsteinsson. Da de fik nys om troppesamlingen, satte de over til nordsiden af Floe, fik sig så heste og red videre til Skagafjord. De traf Kolbein om söndagen ved en hestekamp og fortalte ham troppesamlingen vestpå. Han holdt råd med sine mænd, og udfaldet blev, at Kolbein valgte til at ledsage sig de raskeste folk og bekendtgjorde, at han foreløbig vilde ride bort fra herredet, skæbnen rådede da for, når han kom tilbage. Om lördagen kom det mandskab til Saudafell, som Sturla havde stævnet did. Da var også hans broder Markus kommen fra Grund på nordlandet; med ham fulgte Vigfus smed, Kolle af Espehol og Bagal-Mår[1]. Svarthövde med sine folk kom sydfra. Om söndagen red Sturla hjemmefra nordefter til Midfjord; nogle af folkene red ned over Laksådalshede. Sturla sendte Kalv Gilsson med Midfjordingerne om natten nordefter for at spejde. og de red uden afbrydelse lige til Bolstadarhlid. Sturla red også om natten og dagen efter med sin flok nordpå og indtraf i Bolstadarhlid sent om mandagen; der spiste man nadver. Man erfarede da fra herredet[2], at Kolbein var redet bort. Syv mænd fra Midfjord red nordover gennem Vatnsskard[3], de kom om aftenen för Laurentiusmesse til Valadal, hvor de brød ind og tog alt hvad ikke var nagelfast. Da ankom nogle af Kolbeins folk, som var blevne forsinkede, og udplyndrede dem alle; én ved navn Torkel berkling[4] sårede de hårdt, de andre førte de med sig op på höjfjældet syd for bygderne, indtil de traf Kolbein i Vinverjadal[5]; da tilstod han dem fred, og de vendte våbenløse tilbage.

Sturla red til Skagafjord Laurentiusmesse tidlig med alle

[1] Bagal betyder en bispestav. [2] D. v. s. Skagafjord. [3] Skard (d. v. s. skår) betyder pas. [4] skryder (?). [5] Vin- eller Hvin-verjadal er et bedested på den mellem nord- og sydlandet over Kølen førende fjældvej.

Digitized by Google

flokkene; de spiste på Reykjarhol, og derhen blev maden båret. Derefter red Sturla til Flugumyre med sit følge, men flokkene spredtes over herredet; man tog fødevarer og slagtede kvæg til føde for folkene. Det gjordes efter Sturlas anvisning, men desuden stjal slette folk næsten alt hvad de fik fat på og som ikke var bragt ind i kirkerne. Medens flokkene var i Skagafjord, drömte en mand der i herredet, at en stor og frygtelig mand kom til ham, og at han spurgte ham: »hvorledes vil det gå med denne store ufred, som nu er her i herredet«? Den store mand svarede: »det vil gå ilde, meget ilde; Sturla vil falde og Kolbein ikke slippe bort«. Han blev meget forskrækket og troede, at dette gjaldt Kolbein unge. Steinvör Sighvatsdatter på Keldur drömte også på denne tid, at hun stod ude og var kommen til en ødefold; hun syntes at se Torgrim fra Gunnarsholt sidde på fold-væggen; han stirrede på et menneskehoved, som lå på gærdet, og kvad:

86 Jeg sidder og vænter — „hvad skal det hoved
du sige vil, Steinvör: — på væggen i sandfolden“?

Mange andre drömme fortaltes på denne tid, om de end ikke her nedskrives, sådanne som forekom at tyde på vigtige begivenheder, og andre varsler.

Sturla var nogle nætter på Flugumyre; derfra red han ud til Holar, hvor Kolbein fra Stad stod for styret. Sturla og han kunde ikke komme ud af det med hinanden, og Kolbein opholdt sig i forkirken og talte derfra med ham[1]. Derfra red Sturla ud til Kolbeinså-mundingen, hvor to skibe var ved at göre sig klare til afrejse. Han sendte derfra en skare mænd ud i Fljot efter heste. De for meget ufredelig afsted, og Svein Asgeirsson fra Kroksfjord dræbte en mand ved navn Eyjulv. Sturla red derpå til Hegranæs og opholdt sig med sine folk fredagen og lördagen för Mariemesse[2] i Ås, hvor han bægge dage vandfastede[3]. Efter messedagen red han med flokkene op i Sæmundarhlid og derfra til Langa-

[1] Forkirken, d. v. s. våbenhuset (forstuen). Kolbein fra Stad er den tidligere nævnte K. koldelys, en slægtning af Kolbein unge. [2] M. m. (den første) er 15. avgust. [3] D. v. s. levede af vand og brød.

Digitized by Google

holt. Han erfarede her, at hans fader Sighvat var kommen nordfra til herredet med 4 hundred mand; med ham var alle dem af hans sönner, som den gang var her i landet. Sturla begav sig da over på østsiden af vandene, og de mødtes ved Vallalaug[1]. Man aftalte at ruste sig på bedste måde og at drage sydpå, hvis ikke Kolbein og hans fæller kom fra sydlandet. Sturla sendte stadig bønder fra herredet op ovenfor bygden eller sydefter på Kølen eller ad andre veje for at spejde, men ingen kom tilbage. Således led det frem på ugen indtil fredag. Da var Sturla ved Vallalaug, man talte om mange ting og mest om, hvorvidt Kolbein og hans tilhængere vilde komme sydfra. Da folk talte herom, tog Sturla til orde: »stor forskel tror jeg der er på hvad vi har i sinde, jeg og mine frænder; hvis mine frænder får mig i deres magt, da er mig vistnok døden sikker; men gud skal vide, at selv om jeg får magt over dem, da vil jeg ikke udgyde nogen af deres blod«[2]. De fik ingen underretninger i løbet af aftenen fra deres mænd, men det rygtede sig, at man formodede, at flokkene[3] var i nærheden. Man besluttede da, at alle flokkene skulde ligge ude om natten med våbnene hos sig. De var kort fra den varme kilde, og de fleste folk sov kun lidt. Om morgenen spurgte Sturla sin navnefælle Sturla Tordsson: »hvad mener du, tror du de kommer fra sydlandet«? Sturla svarede: »nu tror jeg, at de kommer«. »Hvad har du drömt«? spurgte Sturla Sighvatsson. »Jeg drömte«, svarede Sturla, »at jeg var i Hvam på min fædrene-gård, og at vi alle var der hinsides åen oven for Aker. Der stod et höjt og stort kors ved siden af os på bakke-åsen. Da løb der et skred ned fra fjældet; det bestod af småsten med undtagelse af én sten, den var så stor som en klippe og løb imod os; under den begravedes mange

[1] Ved „vandene" forstås her Skagafjordens hovedelv Herredsvandene eller Jøkelså; Vallalaug (et i ældre tider til offenlige møder benyttet sted ved en herværende varm kilde) ligger nn vest for Herredsvandene, men elvens forgreninger har senere forandret deres løb. [2] Da de fleste islandske stormands-ætter var indbyrdes beslægtede, kunde Sturla vel regne sig i slægt med sine modstandere, nærmest dog med Kolbein unge, som var hans fætter. [3] D. v. s. de fjendtlige skarer.

Digitized by Google

af vore folk, men mange andre slap bort; jeg kunde kende, at Vigfus Ivarsson var en af dem, der ramtes, men da vågnede jeg«. »Ofte skræmmes man under sövnen«, svarede Sturla. Fredag-aften red Sturla med sin skare til Miklebø, hans broder Kolbein tog ophold på Videvellir, Sighvat på Solheimar, Markus med Skard-Snorres sönner og folkene fra Medalfellstrand var på Midskytja. Flokkene var spredte over næsten hele Blönduhlid og hestene nedenfor lien.

Kolbein unge red, som för var skrevet, bort fra herredet, og havde halvandet hundred mand med sig. Han red sydpå over Kølen, efter at han havde frigivet de af Sturlas folk, som var blevne grebne i Valadal. Da han kom ned fra fjældet, red han til Gissur, som denne sommer sad i Hroarsholt, hvorhen han havde ladet føre den kreaturbesætning, som han havde frataget Dufgus. Da de to frænder mødtes, tog de straks den beslutning at sende folk ned over heden[1] og omkring i hele Gissurs bygd, og man var så nöjeregnende med opbudet, at alle, som ansås for krigsføre, fulgte med; der samledes da hurtig et talrigt mandskab. De sendte bud til Rangåvellir efter folk, men af brødrene[2] vilde da ingen rejse sig undtagen Björn, han mødte selv femte. De holdt rast i Tunge Mariemesse, og da samlede flokkene sig om dem. Efter messedagen drog de til fjælds; Kolbein sendte mænd forud til bygderne i nord, til sine venner, og stævnede alle dem, som vilde yde ham hjælp, til at møde sig på fjældet. Gissur og han rykkede frem, til de kom til Kidjaskard; der stødte Vatnsdølerne og flere mænd vestfra til dem, i spidsen for dem stod Torstein fra Hvam og Torstein Hjalmsson. De ordnede ridtet sydfra således, at Gissur red til sidst og skulde passe på, at ingen blev tilbage, hvorimod Kolbein red forrest og styrede sine spejdere; budskaberne gik også således, at der stadig kom et nyt til Kolbein, når de, der havde bragt det forrige, var hos Gissur. De red derefter til Skidastada-laug. Der forlod Brand Kolbeinsson med nogle mænd dem; han havde fulgt sin frænde Kolbein til

[1] Ved „heden" må forstås det höjland i det sydvestlige Island, som skiller egnen omkring Reykjavik fra det østligere lavland. [2] D. v. s. Sæmundssönnerne.

Digitized by Google

sydlandet. Han red ned i herredet og samlede folk fra Sæmundarhlid, Langaholt, Hegranæs og østfor vandene til op mod Flugumyre. Han fik mange folk. De havde 9 hundred mand med sig sydfra, men da de kom til Reykjalaug, var de hen mod 13 hundred. De kom der fredag-aften; lördagmorgen tidlig var Brand kommen med 1 hundred mand.

Varsler.

For de tidender, som her følger efter, indtraf mange varsler, om end kun få er skrevne her. En mand på Kjalarnæs ved navn Brynjulv drömte, at han så en stor mand, med afhugget nakke og et hug i halsen. Han kvad denne vise:

87. Verden törres og visner,
vide stormen skrider;
slægten var hård; på heden
hugne vi ligger og stukne.
Ene ej jeg døde,
andre med med mig vandred;
grå spyd suste, — såret
sank på vang så mangen,
sank på vang så mangen.

Præsten Havlide Ljotsson hørte kvædet i Halleyjarhol:

88. Så sadler vi op,
du Sigerlads sön[1]!
og rider til kampen
de kække holder,
kamp de holder.

Torarin Gilsson drömte, at en kvinde kvad dette:

89. Jeg vil straks afsted
for sten at slynge,
hvor Sighvat og Björn[2]
sammen stride.

Einar kar drömte, at dette blev kvædet:

90. Hersen er død,
hövdingen falden,
ætten lagt øde,
ildverdenen rede,
ildverdenen rede.

En mand hed Snebjörn, som boede i Sandvik uden for Hövdahverve. Han gik ud en nat för jul vinteren för Örlygstad-slaget. Da gik en kvinde ind på tunet, stor og før, rød

[1] Sigerlad synest nærmest at være et valkyrjenavn. [2] Hvem „Björn" betegner, er ikke klart.

Digitized by Google

af farve og sørgmodig, hun var i mørkeblå kjortel og havde et spangebælte om sig; hun kvad dette og vendte sig imod ham:

91. Alt vil her jeg øde,
ondt har jeg landet fundet;
hævn skal jeg få, for fode
fælde jer med vælde.
Ingen går fri; vore fjender
får, når igen det vårer,
skade og skam; på de døde
skal der med dødsrøst kaldes,
skal der med dødsrøst kaldes.

Endvidere kvad hun dette:

92. Over bjærge og bakker
brusende jeg suser,
farer som fuglen den sorte
frem, af intet hæmmet.
Atter ud til dødens
ager jeg tror jeg drager,
dèr jeg mig dølger, sorgfuld
døden jeg går i møde.

En kvinde ved navn Halldora Tordsdatter i Fljot drömte somren för Örlygstad-slaget, at en mand kom til hende og kvad dette:

93. Det mørknes, det ruger,
det regner med blod,
af kroppen det hårde
hoved ryger.

Denne vise blev kvædet i drömme for præsten Ormstein også för Örlygstad-slaget:

94. Det hvirvler med støv,
verden formørkes;
der skydes med edder-
skæftede pile.
Det larmer, det larmer,
der leges med jærn;
man siger, at mænd
. . . . . [1].

Denne vise blev kvædet for en kvinde vestpå i Svartådal, idet der kom en stor og ondt udseende mand til hende:

95. Stille svinder ej somren . . . [2].

En mand ved navn Jon Gretteson drömte, at en mand kom til ham og kvad dette:

96. Vogt jer, vogt jer!
det hviner i luft,
det skal regne med blod
på blottede isser.
Odd og ægg skal
arven skifte;
nu er den sviende
sværdtid kommen.

[1] Originalens sidste linje er uforståelig. [2] Mere af visen gives ikke her, men den er forud anført s. 457.

Digitized by Google

Dette blev kvædet for Sturla Sighvatsson hjemme på Saudafell om somren för han drog til Örlygstad-slaget. En kvinde kom til ham og kvad:

97. Ej må vi Eder, ej heller
andre krigere sige,
hvem der stum i den store
strid skal i græsset bide.

Og det forekom Sturla, at hun kvad hulkende. Også om somren för Örlygstad-slaget drömte en kvinde ved navn Turid på Fellsende i Dalene, at Sturla Sighvatsson kom til hende og kvad dette:

98. Hvem har vakt mig
det varme blod?
sig mig det, sig mig det!
sårt jeg mig græmmed.
Nu man tænker,
Tume det véd,
— jeg er glad, jeg er glad —
på Gissur at dræbe.

Dette lille vers blev også kvædet for Sturla Tordsson för slaget:

99. Skarer mødes, mænd vil bløde,
mange skal i kampen falde;
høg slider glad i hede brade,
hen jeg går, hvor dybt der sårer.

Denne vise blev kvædet for en mand ved navn Berg:

100. Mod nord vil man sige,
at nød der er
for Sighvats sönner,
sligt eller mere.
Blodige går vi
med banesår,
men raske til kamp,
for at rødne sværd;
vi vil rødne sværd.

Dette blev kvædet for en kvinde kort fra Tingøre kloster ved höjlys dag, men hun så ikke manden; höjt blev der kvædet:

101. Lystigt det går
med legen i nord,
gennembore
Gissur man vil;
ej kan de Gissur
gennembore.

En præst ved navn Torgeir drömte, at en kvinde kom til ham og kvad dette:

102. Væk fra jer' verdens mørke
vandrer jeg til andre;
krigerne hævner med hården
hånd hver grusom vånde.
Sår med sår, der gives,
sones skal på valplads;
strænge stunder skal følge
strænge inden længe.

Digitized by Google

Sigurd Styrbjörnsson drömte för Örlygstad-slaget, at han så to ravne, som kvad sin verslinje hver:

103. Hvem skal björnen bede? Kampgny er i anmarsj,
hvem har bedst sig rustet? ægge lemmer knækked;
hvem af de kække skal kløves? de, der flest har fældet.
Kolbeins fa'r eller Sturla[1]? falder på denne valplads.

Eyjulv gammeldags drömte, da han sov ved Skytja i Skagafjord, at en kvinde kvad dette:

104. Ude du sover, der er ildsluer om dig[2].

Slaget på Örlygstad.

1238. Da Sturla kom til Miklebø sent om fredagen, red han op til Solheimar for at træffe sin fader, og de samtalede da en tid; på tilbagevejen besøgte han Videvellir. Hans broder Kolbein med sin skare gik da ud; det var et smukt og vel rustet mandskab. Sturla talte herom og sagde: »du har godt mandskab, broder«! »Det mener jeg«, svarede Kolbein. »Ja, således er det«, sagde Sturla, »og det vil også göres behov, ti her vil de først ride frem, når de kommer derovre fra tungen; jeg vil råde eder til da at bestige husene, ti fra dem kan man forsvare sig, og vi skal hurtig komme eder til hjælp«. »Det skal ske, som I anordner det«, svarede Kolbein. »Da er det godt«, sagde Sturla og red bort til Miklebø. Han udstillede som sædvanlig vagtposter. Sturla lå om natten i et sængekammer sammen med præsten Illuge Torarinsson; i et andet sængekammer lå Sturla Tordsson og Einar usæd. Skålen var helt optaget af folk. Samme nat var Gissur og hans fæller ved Reykjalaug; han og Kolbein stod tidlig op om morgenen og vækkede deres folk. Gissur fortalte Kolbein og Brand, som var ankommen, för de var påklædte, sin dröm. »Jeg drömte«, sagde han, »at min farbroder biskop Magnus kom til mig og sagde ‚stå op frænde, jeg skal følge eder'; da vågnede jeg«. »Dette er godt drömt«,

[1] Kolbeins fader er Sighvat, så at altså „eller" sammenknytter to mænd af samme parti (fader og søn). [2] Herefter har håndskrifterne åben plads for resten af verset.

Digitized by Google

sagde Kolbein, »hvad mener du«? »Bedre forekommer dette mig drömt end udrömt«, svarede Gissur. Kolbein gik til skrifte på Reykir hos præsten Tord og overgav ham i forvaring et godt spyd, som han ejede, men tog i hånden en kesje[1]. Gissur holdt da en tale til mandskabet og æggede folkene til kamp. »Jeg vil ikke«, sagde han, »at I bruger mig til at dække eder mod fjendernes spyd, som Skagfjordingerne gjorde med min frænde Kolbein Tumeson, da han faldt på Videnæs[2], medens de selv løb straks ved kampens begyndelse, så rædde, at de vidste ikke af, at de løb over Jøkelså, og at de troede at have deres skjolde på ryggen, medens det var deres sadler de bar. Efterlign hellere de tapre mænd, som trofast fulgte kong Sverre og andre høvdinger, og hvis ry og raskhed bestandig vil mindes. Tvivl heller ikke om, at jeg vil være eder nær, hvis I gör eders bedste, som jeg vænter af eder alle, og sandt at sige kan den mand aldrig kaldes modig, som ikke vil befri sig for disse røverbander. Gud bevare os alle«. Denne tale fandt almindeligt bifald. Derefter red de mod øst over tungen og havde nu hele deres styrke samlet. De stævnede mod åen lige overfor Videvellir.

Sturla vågnede kort efter solopgang, han rejste sig over ende og var svedig i ansigtet. Han strøg sig med hånden stærkt over kinden og sagde: »drömme har intet at betyde«. Han forlod sængen fulgt af Illuge præst[3]. Da han kom tilbage og havde ligget en kort tid, kom en mand ind i skålen og råbte: »nu kommer sydlændingernes flok ridende og det er en hel hær«. Folk sprang da straks op og greb deres våben. Da Sturla kom ud i dören og så Gissurs styrke, sagde han: »der er ikke så få som de er små; lad os samle vore folk, og lad hestesvendene drive hestene bort«. Hestene var spredte over alle moserne helt ned mod åen. Sturla gik ind i kirken og fremtog en rulle af sin pung og sang deraf sine bönner, og medens folkene rustede sig, sang han Augustinus bön. Derefter gik de op fra gården og stævnede mod Vide-

[1] Kesja er en art spyd (hugspyd?) af uvis beskaffenhed. [2] Sml. foran s. 253 ff. [3] „for at forrette sin nødtørft", tilföjer nogle håndskrifter.

Digitized by Google

vellir ad den øvre vej. Da sydlændingerne red ned mod Jøkelså, faldt en af deres mænd ved navn Torleiv spade, som boede sydpå på Hrutsstad, af hesten, og folk råbte ad ham. Gissur opfordrede dem til ikke at stanse dette råb, og det blev til krigsråb. Sturla og hans mænd tav, indtil Kolbein stødte til dem med sin skare; da råbte de alle, og tog vejen op til den indhegning, som hedder Örlygstad. Der stod et fårehus i indhegningen, men gærdet var lavt, så at stedet aldeles ikke var egnet til forsvar. Sturla gjorde holdt, da han kom om på sydsiden af huset mellem dette og gærdet; han var i blå kutte, indtil Hall Areson kastede over ham en brunstribet kittel med ærmer på, og en lille brynje. Nogle af Sturlas mænd gik frem til gærdet og stillede sig der; her imellem og der hvor Sturla stod var der flad mark. Skjoldene var sammenbundne i kløvbyrder, som man ikke fik løst. Et skjold var frit. på hvilket et krucifix var afbildet; det var bestemt for Sturla, men han tog ikke imod det. Gissur med sit følge red til Videvellir, hvor de steg af hestene og fortsatte vejen til fods. Kolbein unge og den største del af mandskabet red, og de drog frem nærmere ved lien. Sighvat red da ned langs fjældet med sine folk. Gissur og hans mænd gjorde holdt sydvest for indhegningen, men Kolbein unge med sine folk red næsten helt hen til indhegningen, för de sprang af hestene. Da sagde en mand, som stod ved gærdet, til Sturla: »skal vi nu ikke løbe imod dem, medens de er ved at stige af hestene«. »Nej«, sagde Sturla, »her skal vi blive og ikke løbe herfra«. Dog løb nogle fra indhegningen ud imod dem, i alt 7, deriblandt Svarthövde Dufgusson, Skard-Snorres sönner Bård og Sigmund, Orm kiste og Hall fra Jörve, men vendte hurtig tilbage; Kolbeins mænd gik modig løs på dem, og først af alle løb Mörd Eriksson mod gærdet; efter ham fulgte mange andre, og de opmuntrede hinanden ivrig til at drive de fåtallige modstandere på flugt.

På denne tid red Sighvat ned i indhegningen, men forinden dræbte Kolbeins folk to af hans mænd til hest, nemlig de som red bagest, deriblandt hans huskarl Tord Kolbeinsson, som Sigurd Eldjarnsson dræbte. Nu vendte Kolbein og

Digitized by Google

hans mænd sig op langs gærdet, først og fremmest sammen med ham hans følgesvende Einar Illugeson byrde, hans broder Torstein galt, Jon buk, Olav Höskuldsson chaim, Sigurd Eldjarnsson og Toralv Bjarneson, dernæst mange andre, og gjorde et heftigt anfald. Kolbein udbrød, da han første gang gik frem mod gærdet: »gid det nu må gå efter guds vilje og sagens beskaffenhed«. Kolbein og hans folk rykkede ikke frem langs gærdet, så længe nogen var tilbage, der hvor de først havde angrebet og hvor der var ydet taprest modstand. Gissur gik frem fra sydvest mod gærdet, Sturlas mænd vendte sig da imod dem, og der blev en hård kamp. Sturla greb en sten, som Kolbeins mænd havde kastet ind i indhegningen, og slyngede den mod Gissurs folk, den ramte Narve Svartsson og traf stålhuen ovenfor hovedskallen; han faldt bag over så hastig, at han næsten slog fødderne over hovedet. Han sprang hurtig op, da hjærneskallen ikke var beskadiget, og kæmpede nu med störste heftighed. En af Gissurs folk sagde: »nu skal Borgfjordingerne få at føle, för solen går ned i aften, om sydlændingerne er feje eller ej«. Erik birkebener. som var i hvidt panser, slyngede en sten efter denne mand; han afbødede kastet med sit rundskjold, men faldt bag over; han stod dog hurtig op og vendte sig mod Sturlas mænd, men da såredes han af mange og faldt der. Gissurs mænd begyndte med at kaste sten mod Sturlas folk. Da sagde Gissur: »kast ikke sten blandt deres mandskab, ti I vil få store hug af de samme stene, når de slynger dem tilbage«. Skegge Arnesons sön Askel havde fulgt med Sturla og om morgenen begivet sig til hestene; han kom i en så vanskelig stilling, at han måtte løbe i sydlændingernes flok og følge med dem til kampen, men da skarerne stødte sammen, slap han bort til sine egne og traf der sin fælle Torkel; til ham sagde han: »her er et kneb lykkedes; jeg har været i sydlændingernes flok uden at de har mærket det«. »Det skal du ikke længe komme til at prale af overfor os«, svarede en sydlænding. Askels stålhue sad skævt, kind-dækkerne var lose. Da sagde Torkel: »sæt din hue bedre fast, jeg skal beskytte dig så længe«. I det samme ramtes Torkel af en sten og vendte sig mod sine fjender. Da stak en

Digitized by Google

mand efter ham med et spyd, men han overhuggede skaftet, modstanderen drog sit sværd, men Torkel huggede ham over armen og flere andre sårede ham, så at Torkel slap uskadt bort. Derimod faldt Askel der.

På denne tid blev det råbt til Sturlas mænd, at deres fjender faldt dem i ryggen, det var Kolbein og hans folk. Sturlas mænd vendte sig imod dem, men blev indesluttede fra bægge sider og trak sig nordefter i indhegningen. Der faldt Ögmund Kolbeinsson i trængslen. Da var Kolbein Sighvatsson og hans mænd ved at flygte opefter ud af indhegningen, Øfjordingerne var på samme tid komne ind i indhegningen[1]. Gudmund Gilsson drev et spyd mod Hall Torsteinsson fra Glaumbø, så at han faldt. Sighvat gik sydefter i indhegningen imod Skagfjordingerne. Han var i blå kjortel, med stålhue på hovedet og havde i hånden en gammel, indlagt økse, som kaldtes Stjærne; han holdt om skaftet nedenfor øksehullet, vendte æggen fra sig og svingede skaftet. En mand, som kom ud fra trængselen, sagde til ham: »gå ikke frem her, Sighvat! der er fjender til stede«. Han svarede ikke, men fortsatte vejen. Med ham fulgte Torvard fra Saurbø, Sighvat Runulvsson og Torvards huskarl Såm. Arne Audunsson gik frem ved siden af Sighvat og huggede til bægge sider. Kolbeins mænd spurgte, hvorfor han opførte sig således, lille og gammel som han var. »Jeg agter mig ikke bort herfra«, svarede han. Sighvat med sine tre ledsagere faldt syd for indhegningen. Da kom Björn Leivsson fra Ås til og skød et skjold over Sighvat og støttede hans hoved med sine hænder, ti han var udmattet af mødighed, men lidet eller ikke såret. Da kom Kolbein unge til og spurgte: »hvem kryber sammen der under gærdet«? »Sighvat«, svarede de. »Hvorfor dræber I ham ikke«? sagde Kolbein. »Fordi Björn dækker ham«, svarede de. »Dræb da ham først«, sagde Kolbein. Da skyndte Björn sig bort derfra. Kolbein stak med et spyd til Sighvat, der hvor hals og hærder mødes, men såret var ubetydeligt, da spidsen var af spydet. Sighvat sagde: »lad os tale om sagen, i vort

[1] Sighvat Sturlasons og hans følges ankomst er dog allerede tidligere nævnt.

Digitized by Google

mellemværende råder I nu«. Da løb Einar byrde til og huggede Sighvat i hovedet, så at det var tilstrækkeligt banesår, men også flere andre sårede ham. Da Sighvat degn så dette, lagde han sig over sin navnefælle og blev dræbt der. Sighvat Sturlason havde 17 sår. Han var i sit 68. år. Der faldt Arne Audunsson med megen hæder. Torvard fra Saurbø var i en brynje, som kaldtes Fuldtro, og gennem hvilken spydstik ikke trængte; dette frelste hans liv, indtil Kolbein kom til og gav ham fred. Såm mistede livet der. Arne var op mod 80 år. Sighvat førte man alle klæderne undtagen kortbrogene[1].

Om Sturla er samtidig at fortælle, at han blev heftig angrebet og værgede sig mandig. En ung mand ved navn Markus Torgilsson løb kort efter kampens begyndelse fra Sturlas flok ned på gærdet. Han gennemboredes af et spyd, men værgede sig alligevel på det bedste; da fik han et andet stik igennem sig, så at indvoldene væltede ud; da faldt han. Sturla veg ud af indhegningen nedenfor huset og derpå vestefter. Snorre fra Laugar gik foran Sturla og dækkede ham med et rundskjold; han havde sit sværd under skjoldet, som når folk fægter. Sturla bar sit rundskjold over hans hoved. Sturla blev hårdt angreben, og da Snorre dækkede ham, men ikke sig sig selv, fik han mange og store sår, för han faldt. Sturla værgede sig med det spyd, som kaldtes Gråside, et gammelt og ikke synderlig stift mærkespyd[2]; han stak så hårdt med det, at folk faldt ved stødet, men spydbladet böjedes, og han rettede det da nogle gange under sin fod. Hunrød, en sön af Magnus Hunrødsson, stødte med et spyd efter Sturla; han gengældte stødet, så at Hunrød faldt, men han, som var en lille mand og havde en god brynje, blev ikke såret. Da angreb Kodran Svarthövdeson Sturla og stak til ham med sit spyd. Sturla tilråbte ham: »er du igen der, din djævel«! Kodran svarede: »hvor skulde man snarere vænte ham«? De fleste mener, at Sturla ikke fik noget sår af det stød. Da stod Hunrød op og stak sit spyd i Sturlas höjre kind, så at det

[1] Disse har vistnok tjænt som underbeklædning til de hele benet dækkende hoser. [2] D. v. s. spyd med indhamrede tegn eller figurer.

Digitized by Google

stod fast i benet. Sturla udbrød: »nu overfalder også smådjævlene mig«. Da stak to mænd samtidig efter Sturla; Hjalte biskopssön ramte ham i den venstre kind, så at spydet skar sig gennem tungen og stod fast i benet; Bödvar bart, en sön af Einar fra Nautabu, stødte et spyd i Sturlas kværk, og det trængte ind i munden. Sturla drev sit spyd mod Hjalm fra Videvellir, så at han faldt derved. Da Sturla havde fået 7 sår, sagde han til Hjalte: »fred, frænde«! »Fred skal du have, hvad mig angår«, svarede Hjalte. Sturla var da udmattet af træthed og blodtab; han støttede sine arme på Hjaltes skuldre, og således gik de ud af indhegningen. Hjalte greb med sin ene arm Sturla om ryggen og og støttede ham således. Sturla kastede sig ned, da han var kommen kort fra indhegningen; hans mæle var utydeligt, men Hjalte syntes, at han bad om at hente en præst. Hjalte gik da bort, men hos ham stod præsten Floses svigersön Olav tott; han dækkede Sturla med et skjold, og Gissurs måg Jatgeir Teitsson kastede et rundskjold over ham. Da kom Gissur til og kastede dækvåbnene af ham og ligeledes stålhuen. Han sagde: »her skal jeg føre våben«; derefter tog han en bredøkse ud af hånden på Tord Valdeson og tilföjede Sturla et stort sår på den venstre side af hovedet bag ved øret, men der blev dog ikke noget stort hul. Folk, som overværede dette, fortæller, at Gissur sprang med bægge fødder i vejret, da han huggede til Sturla, så at man så luften mellem fødderne og jorden[1]. Derpå stak Kløng Björnsson Sturla i kværken, i det sår, som var der i forvejen, og op i munden; det hele sår var så stort, at man kunde stikke tre fingre i det. Da kom Einar Torvaldsson til og forkyndte Sighvats død. »Det beklager jeg ikke«, svarede Gissur. Önund biskopsfrænde skar Sturlas pung af og gav den til Gissur. En anden mand trak af hans finger en guldring, som Sæmund i Odde havde ejet, der var i den en mørk sten med indgravet signet. Gissur tog ringen og Sturlas våben. Markus Mördsson stødte et spyd i Sturlas bug på

[1] Gissur kan vel i det höjeste have løftet sig på tåspidserne for at give hugget större vægt; skildringen giver således et overdrevent udtryk for hans forbitrelse.

Digitized by Google

højre side ovenfor navlen. Han havde tre sår i brystet på venstre side. En mand ved navn Nadd huggede Sturla i struben. Ingen af de sår blødte, som Sturla fik, efter at Gissur havde såret ham.

Torarin Sveinsson havde stadig holdt sig nær ved Sturla og viste sig som en tapper mand. Gissur gav ham fred, da han så hvem han var, på grund af hans slægtskab med Gissurs hustru Groa. Torarin tvættede Sturlas lig og syede det ind[1], men i forvejen havde man plyndret liget, så at det var nøgent. Martin Torkelsson faldt kort fra Sturla. Kolbein Sighvatsson og hovedmassen af de flygtende gjorde holdt under lien på en stenhöjde. Der kom Gisle fra Sand til med sit følge; de var til hest, og man opfordrede ham til at drage ned og hjælpe dem i indhegningen; han bad da Vestfjordingerne opmuntre deres folk. Da kom Måne fra Gnupufell dernede fra og sagde, at både Sighvat sg Sturla var faldne, og han bad Kolbein søge tilflugt, hvor han bedst kunde. Kolbein, fulgt af hele flokken, løb da til kirken på Miklebø, nogle søgte ind i kirken, andre i husene. Gissur og hans mænd kom kort efter til kirken. Gisle fra Raudesand og Tume Sighvatsson og mange andre mænd med dem flyede til fjælds og videre til Øfjord. Markus Sighvatsson havde fået ulivssår i indhegningen. Han blev så ført til Videvellir, lagde sig næsegrus og blev salvet. Da sendte Gissur Simon knude og Gissur glade for at dræbe ham; Börk, en sön af Torbjörn Gudmundsson, tog ham af dage. Tord Gudmundsson forsvarede sig i forstuen på Miklebø, indtil man trængte frem ad en löndör bagved ham; da veg han ind i stuen og værgede sig der længe og mandig, indtil han blev overvunden. Gissur glade huggede bægge hænderne af ham og gav ham således banesår. Da Gissur kom til kirken, blev der tilbudt folk fred, og da først Øfjordingerne. Gissur og Kløng tilbød Sturla Tordsson fred, men han betingede sig, at der skulde tilstås Asgrim Bergtorsson fred tillige med ham selv, og det blev hurtig indrömmet. Dufgussönnerne fik fred ved Olav Svartssons forbön, de, nemlig Svarthövde Dufgusson og Kol-

[1] I steden for at lægges i kiste er liget rimeligvis blevet indsyet i vadmel.

Digitized by Google

bein grane, var oppe på kirken. Det endte med, at der tilstodes alle mænd liv og fred med undtagelse af seks.

Sturla spurgte Kolbein Sighvatsson, om han ønskede, at de skulde gå ud; han bad dem gå ud og sagde, at det vilde hjælpe mest, at der blev bedre rum i kirken, ti folk var ved at kvæles. Kolbein bad dem om at skaffe ham fred, når de kom ud, de kunde tilbyde på hans vegne alt hvad han med ære kunde tilstå for at vinde livet; han tilbød at forlade landet og aldrig vende tilbage. Man tog intet hensyn til tilbudet og truede med at opbrænde kirken, som de sagde ikke var indviet, hvis de ikke gik ud. De var derinde til solnedgang om aftenen. Da bad Kolbein, at man vilde tillade, at de gik til et nødtørftshus, og det blev indrömmet. Det var tusmørke, da de gik ud af kirken. De gik igennem skålen, som var fuld af sårede og af folk, som havde fået fred. De glædede sig over, at Kolbein og hans ledsagere var ankomne uskadte. Kolbein svarede: »vist er det glædeligt nok, men nogen fred er os ikke tilstået«. Da de havde siddet en tid, gik de ud. Kolbein sagde til dem, som var der inde: »vil I gå ud og se store hug«? De vidste ikke hvad de skulde svare hertil. Kolbein sagde til Gissur, da han kom ud: »jeg beder dig at lade mig blive slået ihjel för min broder Tord«. Gissur svarede, at dette skulde ske. Einar koll huggede Kolbein. Derefter ledtes Tord til hug. Da sagde en mand til Kolbein unge: »vil du ikke udvirke fred for din frænde, svenden Tord«? Kolbein svarede: »nu gik den bort, hvis død er et större tab«; Brand Torleivsson dræbte Tord[1]. Dernæst blev Ravns-sönnerne Kråk og Sveinbjörn dræbte; Herstein, en sön af præsten Berg, førte våbnet mod dem. Tore jøkel blev dræbt af en mand, som havde sin broder at hævne, hvem Tore havde dræbt i kampen på Bø. Tore kvad denne vise, för han lagde sig under hugget:

105. Bjærg dig op på båden, bittert sprøjter fråden;
gör dig frejdig færdig, vis dit mod dig værdig.
Er du end i knibe, ej skal, far! du pibe;
kys har mø'r dig givet, hver skal af med livet.

[1] Dette er Sighvats sön Tord med tilnavnet krok.

Digitized by Google

Da blev Hermund Hermundsson ledet til hug. Han havde et ualmindelig langt og smukt hår og sagde, at han vilde binde håret op, så at det ikke blev blodigt; dette gjorde han, og så op i luften, medens Geirmund tyv førte hugget imod ham; Kløng satte ham til det. Alle blev de dræbte med Sighvats økse Stjærne. Ligene af Sighvat, Markus, Sturla og Tord blev førte til Tværå. men Kolbeins lig til Grenjadarstad. Følgende mænd faldt i slaget på Örlygstad, når de medregnes, som døde af sårene: vestfra Sturla Sighvatsson, Arne Audunsson, Snorre Tordsson, Vigfus Ivarsson, Orm Halldorsson, Martin Torkelsson, Markus Torgilsson, Gissur Torarinsson, Hermund Hermundsson, Tore Steinfinnsson, Skegge-sönnerne Valde og Askel samt Berse Torsteinsson; fra Vestfjordene Ravns-sönnerne Kråk og Sveinbjörn, Markus Magnusson, Helge Sveinsson, Tord Gudmundsson, Endride smed, Tord Hallkelsson, Åmunde, Ögmund Kolbeinsson, Jon daglejer og Dalk Torgilsson; nordfra Sighvat Sturlason og hans sönner Tord og Markus, Sighvat Runulvsson, Ingjald stammende, Tord døve, Einar Ingjaldsson, Björn Gissursson, Björn Torarinsson, Eyjulv, Gudmund Halldorsson, Såm, Tord Eysteinsson, Erik Torsteinsson og Björn Torgrimsson; længere nordfra Kolbein Sighvatsson, Povl Magnusson, Torgeir Björnsson, Odd Kåreson, Skegge Hallsson, Sigurd Gudmundsson, Brand Torkelsson, Brand Einarsson, Ljot og Lodin Helgeson. På Gissurs side faldt Jatgeir Torarinsson, Sigfus Toveson. Torlak Börksson, Torgils Steineson, Tord Snorreson, Torbjörn og Teit Torvaldssons huskarl Torodd.

Kolbein får eneherredömmet på nordlandet.

Om söndagen drog de fleste mænd bort fra Skagafjord, for så vidt de var i stand til at rejse for sår. Da blev igen vestlændingerne plyndrede ved bredden af Jøkelså af Kolbeins følgesvende, og nogle blev pryglede. De vilde have lidt den störste overlast, hvis ikke Torstein Jonsson og Vatnsdølerne havde hjulpet dem. Kolbein var i alle henseender voldsommere efter kampen end Gissur. Mange mænd lå til-

Digitized by Google

bage i Skagafjord på grund af deres sår, deriblandt Skard-Snorres sönner Sigmund og Bård, som bægge var sårede til varig legemsskade og som lå hele vinteren på Silvrastad; Stolungerne[1] havde tilföjet dem disse sår, og Bård faldt syd for indhegningen, Sigmund i nordvest. Da slaget var endt, var handelsskibene endnu ikke sejlede fra Island, og således erfaredes disse tidender i Norge om høsten. Teit, en sön af Styrme og Sigrid Sighvatsdatter havde deltaget i kampen, men slap bort, og Sigrid lod ham om efteråret rejse bort fra landet med et skib i Øfjord; han landede i Orknøerne, hvor han var om vinteren, og derfra vendte han tilbage til Island. Da disse tidender nåede Norge om efteråret, følte Sighvats og hans sönners død her som et stort tab, da de var meget afholdte af købmændene og andre af landets folk. Kong Håkon var også meget venlig sindet mod Sturla, og det blev almindelig sagt, at han og Sturla havde aftalt, at Sturla skulde vinde landet for kong Håkon og kongen da göre ham til höving over landet; kong Håkon havde mest af alt advaret Sturla for at øge manddrabene i landet, men tilrådede hellere at drive folk i landflygtighed. Da Snorre Sturlason spurgte sin broder Sighvats og hans sönners fald, kvad han denne vise, som han sendte til Tord kakale:

106. Tryggere, Tord! I brødre
trådte i høst, för I måtte
se af jer seks de fire
segne; for ran fik de bane.

Sammen vi skulde os slutte
som en flok svin, når der kommer
ulve; vor æt kan vænte
onde kår og hårde.

Han betragtede sin broder Sighvats fald som et stort tab, således som det også var, om de end ikke altid havde haft held til at bevare enigheden imellem sig.

Efter de begivenheder, som nu er fortalte, underlagde Kolbein sig hele Nordlændingefjærdingen og lod sig give hjemmel til alle godedömmer af de mænd, som fordum havde ejet dem; og det blev da erklæret for tvang og uret, når Sighvat havde skaffet sig herredömme over godedömmer af folk der nordpå. Næste vår lod Kolbein afholde skifteret efter Sig-

[1] Synes at være en slægtbetegnelse, hvorom intet nærmere vides.

Digitized by Google

hvat i Øfjord; man fradömte da arvingerne alt det gods, som Sighvat havde ejet, både jorder og løsøre, ja endog gården Grund. Denne ejendom solgtes til Styrme og Sighvats datter Sigrid, men til gengæld fratoges dem Bjarnastadahlid. Halldora og Tume Sighvatsson overdrog man Grund i Svarvadardal, og der boede de i den første tid. Da Kolbein drog bort fra skifteretten, aflagde han besøg på en gård i Hörgådal. Han var ualmindelig behændig og meget oplagt til leg; han morede sig med at springe over en tue eller lav gærdestump, men faldt, så at hovedet kom underst. Faldet medførte smærter, især i brystet; der slog sig hævelse til og fremkom et hul, denne skade havde han så længe han levede, og den medførte hans død.

Næste sommer på altinget rejste Gissur hærværkssag mod alle de mænd, som havde deltaget i Apavatns-færden, og for denne måtte folk fra alle bygder vestpå forpligte sig; der betaltes af mange i bod store summer, som droges til sydlandet, og denne udbetaling vakte megen misfornöjelse, som rimeligt var.

Vermund Tumeson, en frænde af Kolbein unge, boede på denne tid på Akrar; han var gift med Oddny, en datter af Hall Torsteinsson i Glaumbø. Oddnys moder Alov Benediktsdatter var der på Akrar og havde om vinteren en ko og egen husholdning. Torstein galt hed en mand, som passede Vermunds køer; hans sön Brand, som var en rask mand, vogtede Vermunds får. Brand havde ophold hos Vermund, men hans fader Torstein fik betaling for sit arbejde. Dette var nogle vintre efter Örlygstadslaget. En gang talte Vermund med sin røgter Torstein og sagde, at han ikke vilde have, at han stjal hans hø til svigermoderen Alovs ko. Torstein svarede, at det havde han ikke gjort, og at Hall i Glaumbø og hendes halvbroder på mødrene side Skide Bjarneson, som den gang boede på Frostastad, gav så rigeligt foder for hendes ko, at han ikke behøvede at stjæle til den. Vermund viste ham bort og sagde, at han skulde ikke være der længer. Dette skete mellem jul og faste. Torstein begav sig bort samme dag, men hans sön Brand var gået til fårene og vidste ikke noget om dette. En mand ved navn Gud-

Digitized by Google

mund Gunnarsson, som kaldtes gud-kær og havde hjemme på Asgrimsstad i Hegranæs, gik dagen för jul, som indfaldt på en fredag, til Miklavatn for at fange fisk. Om aftenen, da han begav sig hjem, mørknede det stærkt. Da gik imod ham en stor og meget sværlemmet mand, som var i kutte og lod hætten være nede[1]. Gudmund spurgte, hvem han var; han svarede, at han hed Jærngrim. »Hvorhen skal du«? spurgte Gudmund. »Op i Hornskarp«, svarede han, »derfra til Akrar og derfra vestpå til Linakradal«. Siden gik han bort. Gudmund så efter ham og bemærkede, at en sort lap var mellem hans skuldre. Gudmund gik hjem og var fra sans og samling, da han så lys og mænd. Samme aften dræbtes på Hornskarp en mand ved navn Geir; han blev dræbt af sin søstersön Glåm sortmanke.

Nu er at fortælle om, hvor der för blev stanset, at lördagen efter red Vermund Tumeson til bad tillige med sin følgesvend Asgeir øre-præst; han[2] holdt af at gå prægtig klædt, var en smuk mand og havde en god sangstemme. Vermund og hans ledsager kom sent hjem; de gik ind i stuen; der brændte lys, men det var trukket til vejrs og der var mørkt nedentil. Stuen var tjældet; de så ingen folk der. Vermund bad sin ledsager sørge for deres heste, og Asgeir gik da ud af stuen, men Vermund hængte sine våben op. Brand var kommen hjem noget för; han sad i lampe-skyggen og havde en skarp økse i hånden. Han vidste nu, at hans fader var jaget bort, og nogle siger, at Vermund noget forud om vinteren havde slået ham. Da Vermund trak sit yderste overklædnings-stykke af sig, løb Brand frem mod ham og huggede ham på akslen, så at armen næsten gik fra; det var banesår. Brand løb ud og flygtede bort i nattemørket. Han kom til Hage og traf der sin fader. De begav sig til Flugumyre, hvor Kolbein og hans mænd var i sæng, da de ankom. Brand gik til Einar Illugeson byrdes skindkoje, da han var ham venlig sindet, fortalte ham om det Vermund tilföjede sår og spurgte ham til råds, om han skulde give sig

[1] D. v. s. så at ansigtet skjultes. [2] Ved „han“ må vel forstås Vermund.

Digitized by Google

i Kolbeins vold. Einar bød ham skynde sig bort og sagde, at han ikke kunde bekvemme sig til at gribe ham, men at han vel havde fortjænt det. Han og hans fader drog da bort og tog ophold i en kvæglade på Dyrfinnustad. Der boede da Kollsvein Karp-Helgeson[1]. Kolbein erfarede straks om natten såret, og om söndagen døde Vermund. Man sendte bud vesterpå til Moberg efter hans broder Berse; han ankom til Flugumyre og fik vished for, hvor Brand og hans fader var. Brand blev greben der i laden, efter at have forsvaret sig tappert og fået mange sår. De førte ham ud og han gik med ro døden i møde, Berse dræbte ham. Brands fader Torstein fulgte med dem, og ham tilstod Kolbein fred; han fastede 40 dages bodsfaste for sin sön på Vellir i Svarvadardal. Vermund førtes til Stad, og Kolbein unge og hans mænd bragte liget til kirken.

Toralv Bjarneson hed en mand, som stammede fra Østfjordene, men dog tilhørte Torgils Oddesons slægt. Han havde i Østfjordene dræbt en mand ved navn Halla-Geir; derefter sendte Torarin Jonsson ham til Kolbein unge, og han blev Kolbeins følgesvend; han var temlig hovmodig og herskesyg, men dette mishagede Kolbeins andre følgesvende, og de syntes, at han var misundelig på dem. Hos Kolbein var Brand Kolbeinsson og Povl Sæmundssons sön Isar; de fandt Toralv temlig nærgående mod sig, han gav dem øgenavne og kaldte dem dunvanter, og Brand var dog den af sine frænder, som Kolbein viste mest agtelse. Kolbein havde skaffet Toralv Arnrid Björnsdatter til ægte, og de boede på Osland; Toralv havde også ledsaget Kolbein til udlandet. Toralv var kun lidet afholdt af sine naboer; de betydeligste mænd i bygden var den gang Brodde Torleivsson og Alv Gudmundsson i Gröv, mellem dem og Toralv var der stort uvenskab. Om vinteren to år efter Örlygstad-slaget drog Alv til Stad og mindede Brand om, at Toralv havde deltaget ivrig i Kalvs og hans sön Guttorms drab[2]; Brands Hustru Jorunn, som var Kalv Guttormssons datter, vilde ikke blande sig i sagen, og man mente også, at hun ikke havde tilskyndet Brand, men enden

[1] Karp-H. betyder måske Skryder-H. [2] Se s. 403 ff.

Digitized by Google

blev, at Brand, Brodde og Alv besluttede at anfalde Toralv. Brand stillede 10 eller 12 mand. Der var foruden ham selv Einar rigmand fra Vik, Bödvar bund, Sigurd Tjodulvsson, Torstein Ormsson, Torvard Tormodsson, Helge Skafteson, Torgils pave, Torleiv Grimsson, Torstein Mårsson, Oddgeir Tordsson og Björn melkarl. Med Alv fulgte en mand ved navn Skofte samt Torkel briking og Ravn Olavsson. Med Brodde var Gudmund fra Brimnæs, Nadd, Torkel svale, som den gang boede i Hövde, og hans sön Hlenne.

De omringede Toralv og hans folk i huset og gik ind; der var 12 karle til stede. Toralv nåede at iføre sig brynje og sprang op på sængekamrets bræddevæg og spurgte om Brand var der. De svarede, at han var der. »Imod det sted, hvor Brand står, vil jeg ned fra væggen«, sagde han, og så gjorde han. Man greb ham og førte ham ud; han skriftede for deres ledsager, degnen Sigurd Tjodulvsson, hvorefter Helge Skafteson dræbte ham. Derefter red de til Holar og fik afløsning af biskop Botulv, hvorpå de red til Stad og holdt der mandskab samlet. Kolbein fra Stad begav sig nu op til Flugumyre for at tilvejebringe forlig og fik sluttet en stilstand; derefter red de alle til Flugumyre. Kolbein havde mange folk om sig og var gram i hu; han sad i stuen, som var helt optaget, så at der kun var en åben gang efter midten af gulvet. Brand gik først ind og så den ene efter den anden. Kolbein spurgte, hvorfor Brand havde ladet Toralv dræbe. Brand svarede, at der var mange grunde hertil, og at han længe havde vist sig fjendsk mod ham, »men«, sagde han, »jeg gjorde det ikke som hævn for Kalv, skönt dette bliver Eder forebragt«. Derefter spurgte han Brodde, hvorfor han havde anfaldet hans ven Toralv. Brodde svarede: »fordi jeg var den nærmeste til at hævne din beskæmmelse, og han har længe været dig utro og tjænt dig uærligt både her i landet og udenlands«. Med Alv vilde Kolbein ikke indgå forlig, för Brand sagde, at enten skulde de alle forliges eller ingen, og at han da vilde forlange sin del af herredömmet. Alle mænd arbejdede da på, at det ikke skulde komme til nogen tvist imellem dem, og de forligtes da på det vilkår, at Kolbein fastsatte 18 hundred tre

Digitized by Google

alens ører for Toralvs drab. Brand gav i bod gården Torleivsstad i Blönduhlid, og den afstod Jorunns moder Osk. Derefter skiltes de forligte[1].

Snorre Sturlason og Torleiv fra Gardar vender tilbage.

Om vinteren efter slaget på Örlygstad var Snorre Sturlason, hans sön Urøkja og Torleiv Tordsson hos hertug Skule i Nidaros, men Tord kakale var i Bergen hos kong Håkon. Om våren efter fik de et skib, som Snorres ven Gudleik på 1239.
Skartastad[2] ejede, og rustede det til afsejling med hertugens indvilligelse. Da de var færdige og havde lagt sig ud under holmen[3], kom der mænd sydfra med breve fra kongen, hvori stod, at kongen forbød alle Islænderne at rejse tilbage den sommer. De viste Snorre brevene, men han svarede: »hjem vil jeg«. Da de var sejlklare, holdt hertugen et gæstebud for dem, för de tog orlov. Hertugens og Snorres samtale overværedes da af få mænd; til stede hos hertugen var Arnfinn Tjovsson og Olav hvideskjald, hos Snorre Urøkja og Torleiv. Arnfinn fortalte herom, at hertugen gav Snorre jarls-navn, og Styrme den frode har nedskrevet dette udtryk »Snorre löndoms-jarls dødsdag[4], men ingen af de tilstedeværende Islændere vilde indrömme dette. Derefter stak Snorre og hans ledsagere i søen og landede ved Vestmannaøerne. Der slog Rane Kodransson en østmand. Rane og Ufeig Björnsson, som da bægge var hos Snorre, gik sammen med ham fra borde i øerne, og Snorre drog til Bredebolstad i Fljotshlid, hvor den gang Hallveig opholdt sig. Urøkja for-

[1] 18 h. tre-alens ører svarer til 54 h. alen vadmel; hermed stemmer godt, at gården Torleivsstad er vurderet til 60 hundred. [2] Denne mand, som også benævnes Gudrik, var en Nordmand. [3] Munkholmen i Trondhjemsfjorden. [4] Denne notits må antages at være nedskrevet i et en kirke tilhørende kalendarium, for at dødsdagen kunde mindes ved en messe. Nedskriveren er den allerede tidligere (s. 357, 376) nævnte, bekendte lærde Styrme Kåreson, som i en årrække hørte til Snorres husstand. Betydningen af udtrykket er, at Snorre var jarl i löndom eller dølgsmål, idet hans titel foreløbig skulde hemmeligholdes. — Arnfinn Tjovsson var en Nordmand.

Digitized by Google

lod også skibet der og tillige med ham Egil Sölmundsson og Håkon Botulvsson, som kaldtes galen.

Torleiv havde del i skibet, og han førte det til Eyrar. Urøkja og hans ledsagere red vestpå til Borgarfjord; han traf Gissur på rejsen vestpå, og mødet imellem dem forløb godt. Urøkja forlangte af ham sværdet Killing, som var bleven Urøkja frataget, da han lemlæstedes. Urøkja drog til Stavaholt, og Torarin Vandrådsson afstod gården til ham. Der samlede sig hurtig mænd om ham. Snorre og Hallveig flyttede til Reykjaholt, der opholdt Kløng Björnsson sig. Torleiv drog hjem til Gardar og med ham brødrene Runulv og Haverbjörn samt Halldor Asvardsson.

Den sommer ankom til landet biskop Sigvard, som var viet til Skålaholt og som havde været abbed i Selja, og biskop Botulv, som tidligere havde været munk i Helgesæter. De drog bægge hjem til deres stole. Samme sommer havde Olav fra Stein et skib liggende på nordlandet og rustede det til afrejse. Med ham skulde rejse Svarthövde Dufgusson, Arne Audunssons sön Jon og Gudmund Olavsson, som da var den eneste efterlevende af de mænd, som havde deltaget i Torvalds indebrænding[1]. De lagde ud, men blev drevne tilbage til Hlöduvik ved Horn, hvor de led skibbrud. På den tid boede Illuge Torvaldsson i Ædø. Da han erfarede dette, drog han hjemmefra selv syvende. Hans broder Einar, som den gang var 13 år gammel, og Grim Hedinsson, som var landet der, fulgte med ham. De drog ind gennem Nordfjord[2] og derfra til Kjaransvik. En af deres folk blev såret, da han skulde stige til hest, ved at øksen Tæltspærre ramte ham, og han blev tilbage; Illuge benyttede da øksen. Med Illuge var Saurbøingen Olav Markusson, og han var udset til at anfalde Gudmund, da han var den eneste, som havde set ham. Da de kom til Hlöduvik, törrede østmændene deres varer, og Gudmund og Svarthövde var hos dem. Da de så mændene komme, gik de til boden, og Gudmund tog en økse. Svarthövde kaldte ham ud af boden, da han kendte Illuge, og de søgte nu op til deres folk. Illuge og hans ledsagere

[1] Se s. 355—57. [2] nu Hesteyrarfjord.

Digitized by Google

løb efter dem. Gudmund bevægede sig langsomt, og Svarthövde spurgte, om hærlænke[1] var falden på ham. Han svarede nej. Da nærmede Illuge sig, og Gudmund vendte sig imod ham; de huggede til hinanden, og hver af økserne ramte den andens skaft. Svarthövde vilde gribe Illuge, men da huggede Illuge Gudmund i hovedet og gav ham banesår. Nu kom østmændene til og var temlig ophidsede, men da Illuge forklarede sagens sammenhæng, faldt de til föje. Illuge og hans mænd drog bort, men Svarthövde var vred over, at drabet var sket, hvor han var så nær, og var herefter ingen ven af Illuge.

Torleiv Tordsson rejste sag mod alle dem, som havde deltaget i kampen på Bø sammen med Sturla, og truede dem med hård behandling, hvor han kunde komme til. Snorre og Urøkja lovede ham deres bistand i denne sag. De sendte bud til vestbygderne og stævnede alle de mænd, som ønskede forlig med dem, vestfra til Dalene. Da boede Solveig på Saudafell, og hun vilde gærne hjælpe disse mænd, hvis hun kunde. Snorre, sammen med Torleiv, Urøkja og Kløng Björnsson, drog om efteråret vestpå til Dalene med en talrig skare. Vestfra kom Sturla Tordsson; han og Gudmund fra Fell var i spidsen for Saurbøingerne og Strandboerne; Asgrim Bergtorsson var i spidsen for Steingrimsfjordingerne. Fra de fleste vestbygder kom der folk, undtagen fra Raudesand, og de, der havde fulgt Gisle[2], mødte ikke. Men bøndernes ledere var de, som nu er nævnte, sammen med Solveig. Sagen afgjordes med, at Snorre skulde afsige kendelse i denne alene og forkynde den næste forår. Dette forlig kunde alle, som ønskede det, tiltræde, selv om de ikke havde været til stede der, og alle gik ind herpå undtagen Gisle og hans fæller. Om foråret forkyndte Snorre følgende kendelse. Han fastsatte, at hver mand, som havde begået drab i Bø, skulde bøde 10 hundred, men de, som havde tilföjet sår, 5 hundred, de, som havde kastet med sten, halvtredje hundred; de, som havde ydet bistand ved angrebet, skulde betale

[1] „Hærlænke" *(herfjöturr)* var et billedligt udtryk for en under strid påkommen lammende skræk. [2] Den her nævnte mand er Gisle Markusson på Raudesand.

Digitized by Google

1 hundred og 5 ører[1]. Denne udbetaling nåede over alle bygderne vestpå undtagen Raudesand. Urøkja besøgte om efteråret alle fjordene og lagde dem under sig, således som han för havde haft dem. Da han kom til Isafjord, kom Olav fra Stein og hans kone Gudrun til ham; da sluttede også Svarthövde Dufgusson sig til ham, og mange folk strömmede til ham. Han sad den vinter i Stavaholt, og Torleiv og han kom ikke godt ud af det sammen; Urøkja havde om efteråret i höj grad antaget sig Gisles sag. — Om somren efter gjorde Snorre og Torleiv Gisle til fredløs skovmand og nogle andre mænd foruden ham. Efter tinget drog Snorre vestpå under Fell og afholdt der eksekutionsdom over Gisle og hans fæller. Da han kom tilbage til Saudafell, forkyndte Solveig, at hun med bægge sine døtre agtede at rejse fra landet samme sommer, men hendes sön Jon var somren forud rejst bort og med ham Torarin Sveinsson. Solveig overdrog Snorre husholdningen på Saudafell, men han overlod den til sin frænde Sturla Tordsson; han overtog da gården med dens kvægbesætning, Bjarnøerne, Skåløerne, Drange-forstranden og 14 almisselemmer. Snorre overlod da Sturla en tredjedel af Snorrunge-godedömmet, og Bödvar havde overdraget ham sin del. Urøkja var meget utilfreds med, at han ikke havde fået det hele.

Uenighed mellem Sturla Tordsson og Urøkja.

1240. I denne sommer kom Eyvind brat og Arne urede til landet med kong Håkons breve, men disses indhold bragtes kun til fås kundskab. De berettede også om den ufred, der havde været om vinteren i Norge, og hertug Skules fald. Urøkja sad om vinteren i Stavaholt, og Snorre var meget misfornöjet med de bekostninger han forårsagede egnens folk. Også mellem Torleiv og Urøkja var forholdet spændt. Våren forud var Svarthövde bleven gift med Odd Ålesons datter Herdis, og han opholdt sig på Øre hos Steinunn og hendes

[1] Disse beløb er vistnok beregnede i „alen vadmel". Ved 5 ører skal sandsynligvis forstås 5 af de såkaldte „lovører", hvoraf hver gjaldt 6 alen; 1 hundred og 5 ører bliver da = 150 al. vadmel.

Digitized by Google

sön Ravn, som den gang var 15 år[1]. Denne vinter Sturla boede på Saudafell, ankom Tume Sighvatsson fra nordlandet først til Saudafell og derfra til Reykjaholt, hvor Snorre tog imod ham og hans ledsagere Torkel sömhammer og Hjalm Ufeigsson, og de var i Reykjaholt om vinteren. Efter jul fæstede Tume sig Hallveigs søster Turid Ormsdatter. Brylluppet skulde stå om foråret i Reykjaholt, og ved dette 1241.
gilde var både Urøkja, Sturla og Torleiv til stede; Snorre var venlig mod dem alle, han bad Sturla om, at han vilde afstå Saudafell til Tume, og dette blev aftalt. Snorre og Urøkja forhandlede meget, men Urøkja var ved denne lejlighed kold overfor sin frænde Sturla og mod Torleiv. Urøkja drog kort efter til Vestfjordene og besøgte på vejen Saudafell; han og Sturla med et følge af op mod 40 mand blev af uvejr tre dage opholdte i Sælingsdals-tunge, söndagen ved sommerens begyndelse; forholdet mellem dem var koldt. Herfra begav Urøkja sig vestpå til Flatø og Sturla til Stadarhol. Urøkja købte Flatø af Tord fyrste og indrettede sig der en husholdning, men overdrog Tord Laugardal i Talknafjord.

Derefter begav Urøkja sig til Vestfjordene og traf her sin frænde Einar Torvaldsson; ham indstævnede han til prøvelse af, om han havde nogen hjemmel til gårdene Stadarhol, Hvitedal, Mule, Tværfell, Tværdal, Eysteinsstad og Saurhol. Urøkja lod sig overdrage hjemmel til disse, hvis den viste sig at tilkomme Einar. Han stævnede sagen til Torskefjord-ting, når fem uger af somren var forløbne. Han sendte ligeledes bud rundt omkring i alle fjorde og stævnede folk til Torskefjord-ting på den angivne tid. Der mødte Urøkja og Asgrim Bergtorsson samt mænd fra alle fjordene. Der kom Illuge Torvaldsson selv 18de, men han holdt sig for sig selv, og han og Urøkja talte ikke sammen på tinget. Urøkja lod her jordindløsnings-sagen foretage; Starkad Snorreson førte sagen for retten — han var sendt af Snorre sydfra —; sagens hovedindhold gentoges af en gammel Isfjording

[1] Steinunn var enke efter Odd og datter af den af Torvald fra Vatnsfjord dræbte Ravn Sveinbjörnsson; hun boede nu på sin faders gård.

Digitized by Google

ved navn Brand Sigmundsson[1]. Der tildömte man Urøkja alle jorderne, men kun én mand sad i dommen fra Saurbø, nemlig Jon, sön af Torbjörn smed fra Holt. Urøkjas og Illuges holdning vidnede om gensidig uvilje, men Asgrim talte meget med dem bægge. Man mente, at Urøkja havde mistanke til Illuge, ti mellem ham og Kolbein unge gik der mange bud, og Urøkja troede, at Illuge vilde hæve sig til hövding i Isafjord og dertil benytte Kolbeins hjælp. Jon Ufeigsson, som var til stede på tinget og havde sluttet sig til Urøkjas flok, sagde til sine bodfæller: »nu vilde jeg flygte fra tinget, hvis jeg var i Illuges sted, ti jeg tror det er farligt for ham at opholde sig her«. Dog skiltes alle her uden ufred. Urøkja gik ombord på Langskrog og begav sig vestpå til Flatø og derfra vestefter i fjordene.

På denne tid kom Mörd Eriksson fra Kolbein på nordlandet og var hos Illuge om foråret. Illuge havde mange venner, da de gamle Isfjordinger, som havde været hans faders venner, sluttede sig nöje til ham. Medens Urøkja opholdt sig i fjordene, stævnede han Illuge til sig fra Isafjord; de skulde mødes på Holt i Önundarfjord. Derhen begav Illuge sig med nogle ledsagere, deriblandt Mörd, de var ni i alt. Da de kom til Holt, spurgte Illuge præsten Steindor, hvad Urøkja vilde ham; »vi traf hinanden«, sagde han, »på Torskefjord-ting, men han talte ikke til mig, så jeg kan ikke vide, hvad han nu vil«. Præsten svarede: »han ønsker vistnok nu, at I skal have mere med hinanden at göre«. »Det kan være«, sagde Illuge. Nu kom der folk til, som sagde, at Urøkja var ankommen vestfra over heden. Illuge spurgte, hvem der fulgte med ham. »Hans følgesvende«, svarede de, »og tillige svogrene Svarthövde, Ravn og Gisle«. »Nu forstår jeg«, sagde Illuge, »hvad han vil, da jeg hører, hvad for folk han har med sig«, og han bad Steindor præst være til stede ved deres samtale. De stod ude, da Urøkja kom, og der var mange mennesker til stede. Urøkja bad Illuge om en samtale, da han kom, og de gik alle østpå langs

[1] Forud for enhver sags pådömmelse gaves for hver af parternes vedkommende ved en af dommerne en oversigt over det under rettergangen fremførte.

Digitized by Google

kirkegården og derefter nord om. Urøkja bad forsamlingen ikke at følge efter. Steindor præst og Gisle fra Sand blev tilbage på kirkegården, men Urøkja og Illuge gik bort fra de andre og sammen med dem Torarin stavre og Asgrim kofod; de havde forud om dagen talt med Urøkja i enrum. Urøkja greb fat på Illuge og sagde: »nu skal du få anslagene mod mit liv betalt« og spændte ben for ham og kastede ham om, hvorefter Torarin aflivede ham. Illuges mænd drog nu bort, nedslagne over udfaldet, og Urøkja med sine fæller lod sig give afløsning. Præsten sørgede for Illuges lig, men Urøkja drog i sine forretninger omkring i fjordene der.

Da Sturla erfarede, at Stadarhol var bleven ham fradömt, drog han ud til Gudmund under Fell og traf der præsten Povl, som ejede gården, med hvem han overvejede sagen[1]. Povl spurgte, om Sturla ønskede, at de skulde opsøge Urøkja og forlige sig med ham, hvis han ydede nogen oprejsning. Sturla vilde på ingen måde dette, så fremt Povl anså indragningen for ulovlig, og Povl svarede, at den visselig var mod lov og ret, hvis modparten ikke var overmægtig; Sturla vilde da, at de skulde vove forsøget. Povl angav, hvorledes sagen skulde føres, og Sturla overtog nu denne til søgsmål og forlig. Han begav sig til Saurbø og indstævnede Jon Torbjörnsson til altinget, fordi han havde afsagt en ulovlig dom på Torskefjord-ting, og stævnede dommen til underkendelse. Derefter red Sturla til tinget, i alt 12 i følge hjemmefra. Såm Povlsson sluttede sig til ham selv tredje, og ham sendte Povl præst til Gissur med anmodning om, at han skulde støtte deres sag, da hans fader Torvald havde ugyldiggjort den gave, som Einar Torgilsson havde givet sin uægtefødte datter Kolfinna til skade for hendes søstre, som skulde arve; det var på sin svigermoder Yngvild Torgilsdatters vegne, at Torvald havde kuldkastet gaven[2]. Ketil

[1] Sturla Tordsson havde nylig bosat sig på Stadarhol, men var, som det sés, ikke gårdens ejer. [2] De fordringer, som Urøkja havde ladet sig overdrage af Einar Torvaldsson, beroede på, at Einars fader Torvald i Vatnsfjord først havde været gift med Kolfinna, en datter af Sturla på Hvams medbejler Einar Torgilsson (se „Hvam-Sturlas saga"), og gennem hende — som det af ovenstående fremgår — mente at have

Digitized by Google

Torlaksson hjalp Sturla i denne sag. ti mellem ham og Urøkja var det kommet til en heftig ordstrid, da de om foråret traf sammen på Kolbeinsstad. Sturla lod sagen foretage, og dommen kuldkastedes, men Jons sag blev taget ud af dommen, da Sturla ikke vilde sagsøge ham. Stadarhols-land blev da tildömt Sturla, og alle andre fik ved dom, hvad der tilkom enhver. I tingtiden gik der bud mellem Snorre Sturlason og Gissur, og det blev foreslået, at Snorre skulde ride til tings og have Tume med sig og skaffe ham forlig og böder for faderen. Snorre kom til tinget, medens domstolene var i virksomhed, med 1 hundred mand, men dagen efter red Kolbein unge op på tinget med 5 hundred mand. Snorre og hans folk var ikke forberedte på sligt; han og Tume gik derfor ind i kirken og forhandlede derfra, men Snorres mænd var udenfor kirken, og til dem begav Sturla sig. Kolbeins mænd strejfede i flyvende fart omkring på tingsletten og viste den störste heftighed; Gissur og Kolbein talte længe ene sammen, men noget forsøg på forlig blev der ikke gjort. Kolbein og hans mænd tog ikke sadlerne af deres heste og red om aftenen bort fra tinget. Da begav Gissur sig til kirken og talte længe med Snorre, alt forløb da godt mellem dem.

På denne tid led Hallveig husfrue af en stor svaghed og lå under hele tingtiden til sængs. Da Snorre red fra tinget, traf Sturla og han hinanden i Videkjörr; Snorre dadlede ham og sagde, at han uden grund stredes med sine frænder angående andre folks sager. Da Sturla kom vestpå til Grisartunga, mødte han to af sine huskarle, Snorre Steinsson og Halldor Tordsson gedehams, som fortalte ham, at Urøkja var kommen vestfra til Saurbø med 80 mand og vilde slå sig ned på Stadarhol. Sturla red da ud over fjældet til Hraundal og derfra til Kolbeinsstad. Ketil og han sendte nu bud til Stad, hvorefter de mødtes med Bödvar i Skogarnæs. De besluttede at samle mandskab og at mødes på Raudamel to dage senere; der kom da mellem 2 og 3 hund-

ret til de omstridte gårde, som lå i hendes faders bygd. Hövdingen Torvald Gissursson († 1235), som havde bestridt Kolfinnas arveret, var i første ægteskab gift med Einars søsterdatter Jora.

Digitized by Google

red mand sammen. Fra Urøkja ankom Asgrim Bergtorsson selv tredje for at søge forlig. Men Snorre fra Skogarnæs og de andre bønder, som var blevne ilde medhandlede under Bjarnarhavns-færden, var så ophidsede, at de ikke vilde høre om andet end at drage mod Urøkja, og Asgrim og hans ledsagere kunde ikke få deres ærinde udført, men måtte ride tilbage med uforrettet sag til Urøkja og fortalte ham, hvorledes det stod og hvor ophidsede bønderne var. Bödvar og hans fæller red ind i Dalene og til banken syd for Haukadalså neden for Harrastad. Urøkja var da kommen vestfra til Hvam-bygden, der gik nu bud imellem dem, og man tilsikrede hinanden fred. De mødtes på Kambsnæs, 30 fra hver side. Da de mødtes, sagde Urøkja til Sturla: »er det sandt, frænde, at du ikke vil forliges med mig, hvis jeg gör fordring på Stadarhol«? »Ja det er sandt«, svarede Sturla, »at den gård vil jeg ikke opgive«. »Så vil jeg nu overdrage dig al den hjemmel, som jeg har dertil«, sagde Urøkja, »og jeg vil bede dig være mig en så god ven, som da venskabet mellem os var bedst; det er også soleklart, at min fader har ingen grund til at anvise mig andre boliger end den, som fra begyndelsen var mig tiltænkt. Nu ønsker jeg Eders hjælp til at hævde min stilling i Borgarfjord, hvem der end sætter sig derimod«. Derefter overdrog Urøkja ved håndslag Sturla al den hjemmel, som han mente at have på Stadarhol. Præsten Snorre Narveson, med hvis broderdatter Sturla var gift, havde sendt sin måg Sturla det bud, at han det år kunde råde for Reykjaholar, hvad enten han selv vilde bo der eller overdrage gården til Urøkja, hvis dette kunde hjælpe dem til enighed; derfor gav nu Sturla Urøkja gården Holar[1] til beboelse i dette år, og de to frænder skiltes med venskab, hvorefter Urøkja indrettede sig en husholdning på Holar. Bödvar og Sturla skiltes i Dalene, og Sturla begav sig hjem til Stadarhol; der havde Urøkja og hans folk slagtet to køer, men ikke gjort nogen anden forstyrrelse.

[1] D. v. s. Reykjaholar.

Digitized by Google

Snorre Sturlason overfaldes og dræbes.

Jakobsmesse[1] om somren døde Hallveig Ormsdatter i Reykjaholt, og Snorre følte det som et stort tab, hvad det også var. I Hrutafjord kom der henimod Olavsmesse[2] et skib, hvis styresmænd var Torfinn virvar og Arnbjörn saltøde; de havde en meget værdifuld ladning ombord. Da brødrene Kløng og Orm erfarede deres moders død, red de vestpå til Reykjaholt med en skare folk; de var ledsagede af Torgeir fra Holt og flere bønder. Da de med Snorre forhandlede om skifte af godset, kunde de ikke blive enige; de mente at have ret til halvdelen af alt godset, men Snorre sagde, at Blåskogahede skulde danne grænsen, og at desuden Bessastad var købt for hans egne penge. Han vilde heller ikke lade kirkeejendommene Reykjaholt og Stavaholt komme til skifte. De skiftede da kostbarheder og bøger, men jorderne klaredes ikke, og de var herom meget uenige. De to brødre red derpå bort og efterlod kostbarhederne i Bø. Da de kom sydpå, traf de Gissur, som erklærede det for ubilligt, at de ikke kunde opnå et retfærdigt skifte med Snorre, og sagde, at han i denne sag vilde yde dem sin hjælp.

Urøkja tilbragte somren på Reykjaholar og fik fra Isafjord efterretning om, at de af bønderne, som havde været Illuges venner eller frænder, var meget forbitrede på ham. Som de ivrigste ansås Tord Henriksson, Hjalmssönnerne Atle og Tormod, Valgerd fra Ögers sönner og Gleidungerne Peter Sveinsson og Torbjörn sømand. Urøkja red vestpå med henved 30 mand og agtede at gribe Tord Henriksson. De kom til Reykjarfjord ved daggry. Tord havde kun sovet lidt og var gået ind i laden, da de red op mod gården. De omringede husene og gik ind; Jon sortebuk var oppe på husene; han så, at en mand sprang ud af ladegluggen og løb til fjælds og op på klipperne, men sagde dem det ikke, för manden var forsvunden. Da de så, at manden var borte, antog de, at han vilde advare de andre, som de ønskede at træffe, og red derfor tilbage til Holar. Isfjordingerne forenede sig nu og red 9 sammen til Kolbein unge på nordlandet, som tog imod

[1] 25. juli. [2] 29. juli.

Digitized by Google

dem. Kolbein sendte Urøkja bud og foreslog ham, åt de skulde mødes i Midfjord. Da Urøkja fik denne opfordring, red han til Saurbø og fulgtes derfra med Sturla til handelsskibet i Hrutafjord. De agtede sig derfra til mødet med Kolbein; men da erfarede de Orm Svinfellings død, og der kom en mand med brev fra Kolbein, hvori han bad for Vestfjordingerne, at Urøkja vilde tilstå dem fred, så at de kunde vende tilbage til deres hjem; Kolbein og Urøkja skulde da ordne denne sag, når de traf hinanden, men for öjeblikket erklærede Kolbein ikke at have tid til at mødes med Urøkja. Ligeledes fik Urøkja og Sturla bud fra Saudafell om, at Snorre Sturlason var ankommen dertil og vilde træffe Urøkja. De red da derhen. Snorre var meget munter; han og Urøkja og Sturla talte sammen i den lille stue, og Tume skænkede for dem; der var kommet øl til gården fra skibet. Snorre fortalte om mellemværendet med Hallveigs sönner og viste et brev, som Odd Sveinbjörnsson havde sendt ham fra Alvtanæs; det var skrevet med stavkarle-skrift[1], som de ikke kunde læse, men det forekom dem, at det indeholdt en advarsel. Snorre sagde, at han kun dårlig troede sydlændingerne, »men«, tilföjede han, »jeg vil dog nu først rejse sydpå og se til mine gårde; derefter drager jeg til vestlandet og vil være længere tid på Holar, men af og til i Saurbø«. De talte meget sammen og red alle i forening til Hjardarholt, hvorfra Snorre red sydpå, de andre vestefter.

Kolbein unge og Gissur mødtes på den tid på Kølen og 1241.
lagde de planer, som senere kom til udførelse. Denne sommer blev Kol den rige dræbt af Arne, som kaldtes besk; Arne løb derefter til Gissur, som tog imod ham. Da Gissur kom ned fra Kølen, stævnede han folk til sig; der mødte brødrene Kløng og Orm, Loft biskopssön og Arne urede, og nu bekendtgjorde Gissur de breve, som Eyvind og Arne havde haft med sig[2]. Der stod, at Gissur skulde bringe Snorre til at forlade landet enten med det gode eller med det onde, eller hvis dette ikke kunde ske da dræbe ham,

[1] D. v. s. tiggerskrift, sandsynligvis en art lönruner. [2] Sml. s. 484.

Digitized by Google

fordi han var rejst til Island trods kongens forbud, og kong Håkon erklærede ham for landsforræder overfor sig[1]. Gissur sagde, at han på ingen vis vilde sidde kongens breve overhørig, og at han vidste, at Snorre ikke godvillig vilde forlade landet; han vilde derfor drage hen for at gribe Snorre. Orm vilde ikke deltage i denne beslutning og red hjem til Bredebolstad. Gissur trak mandskab til sig og sendte brødrene Arne besk og Svart vestpå til Borgarfjord for at spejde; selv red Gissur med 70 mand bort fra hovedstyrken, men Loft biskopssön satte han i spidsen for den del, som kom bag efter. Kløng red efter folk til Kjalarnæs og op i herredet.

Gissur kom til Reykjaholt om natten efter Mauritius messe[2]. De opbrød det hus[3], hvori Snorre sov; men han løb ud af huset og ind i småhusene, som var ved dette. Der traf han præsten Arnbjörn og talte med ham[4]. De aftalte, at Snorre skulde gå ned i kælderen, som var under loftrummet der i husene. Gissur og hans mænd gav sig nu til at lede efter Snorre omkring i husene. Gissur traf Arnbjörn præst og spurgte, hvor Snorre var. Han svarede, at det vidste han ikke. Gissur sagde, at de ikke kunde komme til forlig, hvis man ikke fandt ham. Præsten svarede, at man muligvis kunde finde ham, hvis der tilstodes ham fred. Derefter opdagede de, hvor Snorre var, og Markus Mördsson, Simon knude, Arne besk, Torstein Gudineson og Torarin Asgrimsson gik ned i kælderen. Simon knude bød Arne at hugge ham ned. »Lad være at hugge«, udbrød Snorre. »Hug du«! sagde Simon; »lad være at hugge«, gentog Snorre. Derpå gav Arne ham banesår, og også Torstein sårede ham. Dagen efter kom Loft, Kløng og Arne[5] med hovedstyrken. Straks dagen efter nåede underretning herom til Tume i Dalene; han begav sig da straks til Hvam og derpå ud i Hrapsø. Sverting sendte sin sön Steinar vestpå til Sturla,

[1] Efter norsk opfattelse kunde ulydighed mod kongens bud, særlig hvor talen som her var om en håndgangen mand og lensmand, henføres til landsforræderi. [2] M. m er 22. september. [3] Det kaldes i sagaen *skemma*, som sædvanlig betegner et fritstående forrådshus med et øvre og nedre stokværk, af hvilke det øvre oftere anvendtes som sovekammer. [4] Arnbjörn har sandsynligvis været kirkepræst på Reykjaholt. [5] D. v. s. Arne urede.

Digitized by Google

som igen gav Urøkja underretning. Urøkja brød op vestfra og mødtes med Sturla i Tjaldanæs. Her erfarede de, at Kolbein unge var kommen nordfra til Dalene og sad med 4 hundred mand på Kvennabrekka. Urøkja efterlod skibet Langskrog i Saltholmene, på dette skulde Sturla gå ombord, hvis det behøvedes; Sturla skulde ligeledes lade holde hestvagt på bægge heder[1], så længe flokken var i Dalene.

Gissur red med sin flok vestpå, til han mødte Kolbein, og de sendte da i forening bud til Bödvar på Stad, at han skulde mødes med dem[2]. Da han kom, blev det aftalt, at han skulde overtage gården Saudafell og sidde der om vinteren for på Gissurs og Kolbeins vegne at holde öje med Urøkja og de mænd, som vilde hjælpe ham, men hans sön Torgils skarde[3] og hans broder Guttorm skulde være som gisler hos Gissur. Kolbein med sine mænd begav sig derefter til nordlandet og Gissur sydpå. Det blev bestemt, at Kløng skulde bo på Reykjaholt. Gissur sendte bud til Sölmund og Helga[4], at de skulde komme til ham. Da de ankom til Reykjaholt, satte man folk ud på at forestille dem, at de gjorde bedst i at overdrage Gissur ved håndslag arven efter Snorre, da de ikke vilde nå nogen ret hos Urøkja, og da Hallveigs sönner vilde blive vanskelige for dem at forhandle med. Det kom også så vidt, at de ved håndslag overdrog Gissur arven efter Snorre. Egil skulde have af af arven ikke mindre end 2 hundred hundrede og Gyda en sådan medgift, som hun behøvede[5]. De havde i forvejen af forsigtighed givet Sturla Sveinsson håndslag på godset[6]. Gissur drog derpå hjem, men Kløng begav sig ud til Brautarholt og satte folk til at styre gården Reykjaholt. Kolbein drog fra Dalene nordpå.

[1] Herved må vel forstås de to fjældveje, ad hvilke man fra den sydligere del af Dala syssel kunde rykke frem mod det nordvestlige Island. [2] Bödvar (Tordsson) var vel Snorre Sturlasons brodersön, men var gift med Kolbeins søster. [3] D. v. s. „skåret", født med hareskår. [4] Snorres søster Helga var gift med en Nordmand ved navn Sölmund; da Urøkja var uægte født, var hun nærmeste arving. [5] Egil og Gyda var Sölmunds börn med Helga. [6] Sturla Sveinsson var en brodersön af Snorre.

Digitized by Google

Bödvar traf sin broder Sturla i Hjardarholt, og der var ikke noget godt forhold mellem dem; Sturla fandt det besynderligt, at Bödvar havde blandet sig i denne ufred ved at holde vagt for Gissur, men Bödvar undskyldte sig med, at han havde været i en vanskelig stilling, da både Kolbein og Gissur trængte ind på ham og der ingen var til at støtte ham. Urøkja var ret eftermålsmand[1] efter sin fader, efter den lov, som da gjaldt her i landet, men ham blev der ingen bod tilbudt, og således gik tiden til julefaste; da drog Urøkja til Vestfjordene. Han kom tilbage til Saurbø ved Tomasmesse[2]. Dagen efter Tomasmesse brød Urøkja og Sturla op fra Stadarhol, begav sig først til Hjardarholt, hvor Dufgussönnerne sluttede sig til dem, og kom om natten til Saudafell. Bödvar og hans folk havde set skaren, der var forsvarsbjælker i dörene og mange folk til stede. Sturla red hen til indgangen, og han og hans broder talte sammen. Følgen af deres samtale blev, at Bödvar gik ud til Urøkja, og de kom da godt ud af det med hinanden. De gik ind og lagde sig til at sove og rejste først videre, efter at de havde spist. Der i Dalene spiste de nadver Torlaksmesse[3]. De havde henved 3 hundred mand; der var i deres følge Gisle fra Sand, Asgrim Bergtorsson, Vigfus Gunnsteinsson[4] og de fleste mere ansete bønder fra fjordene.

Kløng Björnsson dræbes til hævn for Snorre.

Dagen för jul red de over Brattabrekka og kom i tusmørket til Norderådal. Urøkja og Sturla red da fra med 80 mand, det øvrige mandskab stævnede de til at møde sig ved Bro. De red til Sidumule og fik der vished for, at Kløng var i Reykjaholt; han var kommen dertil för Torlaksmesse og havde haft med sig ude fra mellem 30 og 40 mand, blandt dem var Kodran Svarthövdeson og flere andre bønder fra næssene. Der var også mange folk fra herredet til stede, så at de var i alt 80 mand. Der var en stærk forskansning

[1] Nærmest berettiget til at påtale drabet. [2] 21. dec. [3] 23. dec. [4] Vigfus, som var en fætter til Sturla Tordssons hustru og blev gift med Sturla Sighvatssons datter, nævnes oftere i det følgende på Sturlungernes side.

Digitized by Google

omkring gården Reykjaholt, som Snorre havde ladet göre. Kløng og hans mænd lod holde hestvagt ved Bro og ved alle vadene over Hvitå undtagen ved Steinsvad; det var ikke blevet vogtet, og over dette vadested red Urøkja og hans følge. De havde med sig en stige fra Skåne og en anden fra Grimsstad. Der blev holdt vagt i Reykjaholt, og de fik straks öje på de ridende, da de kunde se dem. De vækkede da alle de tilstedeværende, men Urøkja og hans folk kom hurtig nærmere. De red til kirkegården og satte en stige til den indgang, som var der. Sturla red til den indgang, som vendte ud mod badet, og satte en stige til der; her gik hans ledsagere op, og Ingjald Geirmundsson og de af Kløngs mænd, som vilde ud, kom lige hurtig til opgangen i forskansningen. Ingjald drev sit spyd mod den, som gik forrest, så at han veg tilbage ind i husene, og senere søgte ingen at komme ud. Sturla og hans mænd steg da op på husene og så' ind gennem lyre-åbningerne. Kløng og hans folk havde nu fået deres våben og gik omkring i skålen. Urøkja steg op på skålen, og opfordrede dem til at overgive sig og lægge våbnene fra sig. De bad om fred. Urøkja svarede, at de shulde have fred denne hellige dag, som nu var kommen over dem. De opgav da forsvaret, og herredets folk fik sig tilsikret fred, blandt de ivrigste var Erik birkebener. Urøkjas mænd gik ind, men Kløng og hans folk blev førte op i det loft, som var over den kælder, i hvilken Snorre blev dræbt.

Man gik nu til messe, men hele dagen strömmede Urøkjas mænd til. I løbet af dagen kom også Börk Ormsson fra Tingnæs; Bödvar fra Bø havde sendt ham, for at han skulde bede om fred for Kløng; han sagde tillige, at Torleiv vilde føle sig krænket ved hans drab — for så vidt Urøkja vænted sig nogen hjælp fra Torleivs side[1]. Urøkja blev ilde berørt heraf, men Sturla bad om, at Bödvar selv vilde komme derhen, og sagde, at hvis han vilde stille sig i spidsen, vilde folk sammen med ham bede om fred for Kløng. Men da nu Sturla og Urøkja og hans mænd forhandlede om Kløngs skæbne, voldte det mest hans død, at de frygtede for intet

[1] Her tales om Bödvars broder Torleiv i Gardar.

Digitized by Google

at opnå, hvis Gissur skulde undslippe, så stærkt som de var blevne udæskede. Anden juledag, da ottesangen var sunget, lod Urøkja Kløng kalde ud, og de gik om på sydsiden af husene. Urøkja opfordrede Odd Stareson til at dræbe ham. Da bad man pány om skånsel for Kløng, især Asgrim Bergtorsson, men det nyttede ikke, han mistede livet der og gik mandig døden i møde; Sturla var gået til messe, da man berettede ham Kløngs død. Hans mænd tog sig af liget, og tredje juledag blev han jordet. Urøkja sendte bud rundt om i herredet for at samle folk; de fik ligeledes grebet to af Gissurs spejdere. Urøkja og hans fæller holdt nu på med deres udrustning og agtede sig sydpå mod Gissur. Urøkja tilstod alle Kløngs mænd fred, men de flestes våben blev tagne. Urøkja spurgte Kodran Svarthövdeson, om han vilde følge med dem, men han afslog det. Da anmodede man Tord, en sön af Torstein fra Hvalsnæs, om at drage med, og han indvilligede heri efter sine frænder Dufgussönnernes råd[1]. Asgrim Bergtorsson var meget syg og uvillig til at følge med; han sagde, at Urøkja kun lidet havde agtet hans ord om at skænke Kløng livet, og han og de fleste af hans mænd vendte hjem til vestlandet. Kløngs mænd blev tilbage i Reykjaholt under bevogtning. Urøkja og hans fæller forlod Reykjaholt den sjette dag i julen og begav sig først til Bø, hvor Bödvar lånte dem mange våben; derfra drog de om aftenen op i Reykjardal. Den syvende dag i julen drog de med 5 hundred mand sydpå over Gagnhede. Urøkja og Sturla med deres skarer tog ind på gården Tingvold[2], det øvrige mandskab fordelte sig på gårdene Kårastad og Brusastad. De havde ingen pålidelige efterretninger sydfra om Gissur.

Mislykket forsøg på at dræbe Gissur.

1242. Gissur sad denne vinter i Tunge. Han skulde have et stort julegilde ottende dag jul og indbød til dette sine venner, der

[1] Såvel Kodran som Tord har utvivlsomt tilhørt Dufgussönnernes slægt, men ved bopæl og tradition var de knyttede til Gissur og havde været i Kløngs følge. [2] Den ved altingsstedet liggende gård (præstegård).

Digitized by Google

blandedes mjød og bryggedes mungåt[1]. Her var til stede Olav Svartsson, Torkel, sön af Torstein fra Holar, Berse hvide, Gissur glade og flere andre venner af ham fra Hrunamannabygd og Biskopstunger. Gissur var forsigtig og holdt omhyggelig vagt. Det forekom ham besynderligt, at de spejdere, som han havde sendt til Borgarfjord, ikke kom tilbage. Der var drikkelag, hvori alle deltog, aftenen för julens ottende dag, men man sad kun kort tid sammen. Der var henved 80 våbenføre mænd. Da man kom fra bad om aftenen, lod Gissur bære alle folkenes våben ind i skålen og lægge dem ved hver mands plads. Da han kom fra bad, iførte han sig sine klæder og lod sy håndlinningerne sammen[2], hvorefter han lagde sig ned; han sov i et sængekammer. Da han havde været kort tid i sæng, kom Torstein lang i skålen og gik til sængekamret; han bad om at lukke op, og det skete. Gissur hilste ham og spurgte om tidender. Torstein sagde ham Kløngs drab og de omstændigheder, hvorunder det var foregået, og fortalte, at Urøkja var på vejen vestfra mod Gissur med et stort følge. Gissur forkyndte höjlydt hvad der var sket og bød folkene stå op og skyndsomst klæde sig på og væbne sig. Derefter gik alle ud. Man tog nu den beslutning at lade bære alle kostbarheder og alt løsøre ind i kirken, og at næste morgen skulde Gissurs moder Tora føres til Skålaholt. Gissur selv red straks om natten til Skålaholt med alt det mandskab, som var der; han tog sin ni år gamle sön Hall med sig. Gissur ankom til Skålaholt lidt för midnat. Han opsøgte straks herre Sigvard biskop og lod sine mænd vænte på sig i kirkegården. Biskoppen var faldet i sövn, men vågnede straks, da Gissur gik hen til sængen. Gissur hilste ham, fortalte ham alle de tidender han havde spurgt, og sagde at nu behøvede han hans hjælp og råd. Biskoppen bød ham og alle hans mænd velkommen, og sagde at han skulde yde al den hjælp han kunde. Gissur var der om natten. Straks om morgenen, da morgenandagten var endt, holdt biskoppen, Gissur og Loft biskopssön råd. Man besluttede at

[1] Mungåt (ved en falsk etymologi gengivet „mundgodt") betegner hjemmebrygget øl. [2] Istedenfor at knappe ærmerne brugte man, efter at have stukket armene igennem dem, at lade splitten sy sammen.

Digitized by Google

sende Gissurs søstersön Torleiv klang ud for at samle folk fra Grimsnæs og Ölves; Tjörve præst sendte man ned i Floe for at samle hvad der kunde fås, og omkring i alle bygder sendte man folk for at stævne det mandskab sammen, som man kunde få. Der var en mand ved navn Audun koll, som var opvokset i Skålaholt; han var godt og vel tyve år gammel, lille, men fodrap og uforfærdet. Ham besluttede man at sende vestefter op på heden for at møde Urøkja. Da Urøkja og hans fæller sad ved nadveren på Tingvold, kom fårehyrden ind og sagde, at en flok mænd var kommen sydfra til Gjábakke[1], og at de hurtig vilde være der. Da greb Urøkja og hans folk deres våben og løb ud. De sendte bud til Kårastad og stævnede de folk, som var der, til at møde sig på Almannagjás klippeskrænt[2], og sendte mænd sydefter i lavamarken for at erfare, hvad der var på færde. Nogle var nåede vest over broen[3], da folk løb efter dem og sagde, at man ikke havde kunnet blive nogen færdsel vår; de vendte da tilbage, men vågede störste delen af natten under våben og tog sig således i agt.

Tidlig på julens ottende dag red Urøkja og hans fæller fra Tingvold med deres følge. Da de kom til Budabrekka på Lyngdalshede, mødte de Audun koll; de, der var forrest, greb ham og sagde, at han var spejder, og førte ham til Urøkja. Han kendte straks Audun, som han ofte havde set i Skålaholt, og spurgte, hvorledes det forholdt sig med hans rejse. Audun svarede, at biskoppen havde sendt ham til Vidø[4] med et brev, som han fremviste. Urøkja sagde, at han nok kunde forstå, at han var biskoppens sendebud, og at han skulde rejse i fred, men spurgte, om Gissur var hjemme. Audun svarede: »i går aftes var han hjemme«. Urøkja spurgte, hvor mandstærk han var. Koll[5] svarede, at han plejede altid at have mange folk, »og til ottende dag«, sagde han, »har han indbudt sine venner, og der bryggedes mjød og mungåt for dem«. Nu samlede folk sig om dem, som det plejer at ske, når der indtræffer noget nyt, og Urøkjas mænd råbte:

[1] Gård øst for Tingvold. [2] Den bekendte stejle klippevæg, som begrænser altingsstedet mod vest. [3] Den over Øxarå førende bro. [4] D. v. s. til det derværende kloster. [5] D. v. s. Audun koll.

Digitized by Google

»lad dem drikke, lad dem drikke og således afvænte os«! Sturla Tordsson spurgte da: »mon Gissur er hjemme«? Koll svarede: »i morges kom ingen bud derfra«, og han bad nu om at få sin økse tilbage, som var bleven ham fratagen. Urøkja sagde, at han skulde have sin økse, og tilföjede: »vær os nu tro, Audun«! Mange for op og råbte, at han var en spejder, og at han skulde følge med dem; men tilsidst blev han dog løsladt. Han fortsatte nu sin vej, indtil et höjdedrag skjulte ham for dem. Da vendte han straks om og tog vejen, hvor heden er lavere, men påskyndte aldrig sin gang mere end at han kom ud for dem, der red bagest.

Da de kom lige ud for Røydarmule, begyndte skumringen, og Urøkja og hans mænd tog da vejen til Laugardal. Audun rejste nu så hurtig han kunde; han turde ikke følge vejene, men løb tværs over heden til Lyngdal og østefter ovenfor Svinavatn til Torustad. Der fik han sig en hest og red nu til Eskedalsvad. Åens vandstand var höj og han måtte svömme[1] derover. Derpå løb han hjem til Skålaholt, hvor han kom, da en tredjededel af natten var leden; han begav sig til kirkegården og traf der Gissurs vagter. Gissur sov i klokketårnet, og han og alle hans folk lå sovende i kirken eller i tårnet. Koll gik ind og vækkede Gissur, og han lod straks Auduns komme mælde til biskoppen. De gik da ud i kirkegården. Gissur lod nu alle de mænd, som han vilde rådføre sig med, kalde til sig. Audun berettede om sin rejse og mødet med Urøkja og hans folk, og om hvor talrig en styrke han havde; han formodede, at det var henved 5 hundred mand, »og«, sagde han, »de vil være her, för det er lyst«. Alle takkede ham for, hvorledes den spejderfærd var udført. Gissur spurgte derefter biskoppen og sine frænder, hvad man skulde beslutte sig til. Alle henskød til ham selv at vælge hvad han foretrak. Gissur svarede: »der forekommer mig at være tre udveje. Enten kan vi nu i nat drage ned i Floe for at møde vore folk og lokke dem til at forfølge os, anstrængte af rejsen som de er, og sørge for, at det bliver os, som kommer til at vælge tid og sted til kampen;

[1] D. v. s. lade hesten svömme med sig. Denne å er Bruará.

Digitized by Google

eller vi kan gå over isen ved Ida[1] — der var her en smal isbro, med optøt vand til bægge sider — og hugge våger i isen og prøve at forsvare isflagen; eller endelig kan vi blive her, hvor vi har indrettet os, og sende vore folk en pålidelig mand i møde, som både kan fremskynde og ordne deres ridt, og dette vil være det fornuftigste«. Biskoppen og Loft støttede den plan at ride ned for at mødes med mandskabet: men Jon stykke og Simon knude samt de fleste af følgesvendene vilde holde stand og fremhævede, at her var et godt forsvarssted, dygtige folk, og at talrigt mandskab snart vilde ankomme, så at det var en skam at fly, og ved deres tilskyndelse blev denne beslutning valgt. Loft biskopssön sendtes ned i Floe efter mandskabet, og forsvaret ordnedes nu, så at hver fik sin plads anvist, hvor han skulde værge kirkegården. Ketil Torvaldsson, Olav tott og folkene fra Skeid og Biskopstungerne skulde forsvare østsiden af kirkegården og helt hen til gæstehusene, Olav Svartsson og Grimsnæsingerne strækningen vest herfor indtil Lig-leddet, Gissur glade og folkene fra Hrepperne[2] til det led, ad hvilken man går til kirken nede fra husene. Gissur Torvaldsson og hans følgesvende skulde værge den dækkede gang og husene; der stod forrest i fylkingen Jon stykke, Simon knude, Önund biskopsfrænde, Gudmund Torhildsson og så den ene efter den anden af Gissurs følgesvende. De vågede nu alle under våben den tilbageværende del af natten. Guttorm og Torgils skarde bad Gissur om fritagelse for at deltage i kampen mod deres frænder, og dette tilstod han dem, men uddelte deres våben til sine mænd, og de gik ind i kirken[3].

Kamp mellem Urøkja og Gissur i Skålaholt.

Om Urøkjas fremrykning er det at berette, at han kom til Laugarvatn ved solnedgang. Der boede en mand ved navn Sokke; ham tog de til sig og fik af ham pålidelige op-

[1] D. v. s. „strömhvirvel"; ligger ved Hvitå i Árness syssel, omtrent hvor denne ved foreningen med den vestligere Bruará danner den „tunge", hvori Skálaholt er beliggende. [2] D. v. s. „bygderne", særlig betegnelse for to bygder i Árness syssel. [3] Sturlungerne Guttorm og Torgils opholdt sig, som s. 493 fortalt, som gisler hos Gissur.

Digitized by Google

lysninger. Han fortalte dem. at Gissur var i Skálaholt, og sagde, at han ikke vidste, hvor mandstærk han var, men at der blev trukket folk sammen fra hele herredet. Dette var for Urøkja og hans mænd en dårlig nyhed, dog besluttede de at drage videre. De red om natten østefter over Bruará på Reykjavad og fortsatte vejen til Skálaholt. De ankom hertil tidlig ved daggry og steg af hestene nord for gården i kvægfoldene, hvorefter de skyndsomst rustede sig til angreb. De gik alle i én flok rask, men stille hen til gården langs gærdet. Da de kom til Vejgærde-leddet, blev Gissur og hans mænd dem vår og løb ud på kirkegården, hvor de opløftede et krigsråb og slog med våbnene på skjoldene. De af Urøkjas mænd, som gik bagest, troede nu, at Gissurs mænd løb ud imod dem, svang deres våben og kæmpede indbyrdes. Der såredes Kjartan Helgeson hårdt, og flere andre mænd blev sårede, og alle løb de nu østpå langs gærdet. Da de forstandigere så, hvad der var på færde, løb de til og fik stanset dem, og de gik nu ind på tunet og væntede der, til det var lyst. Gissurs mænd vilde løbe ud efter dem og forfølge de flygtende, men Gissur forbød det og sagde, at dette var en list af dem. En af Urøkjas mænd ved navn Torkel Bredling[1] var gået alene hen under den vestlige del af kirkegården, der hvor Grimsnæsingerne stod, og han spurgte sagte, om Urøkja befandt sig der. De svarede, at han var der, og tilbød ham at komme derop. Han rakte sine hænder i vejret og bad dem trække sig derop. Dette gjorde de, men udplyndrede ham og bandt ham, hvorefter de førte ham op under kirken, hvor han lå om dagen. Biskop Sigvard sendte to præster til Urøkja for at spörge, om det kunde hjælpe at arbejde på forlig eller stilstand. Urøkja og hans parti vilde ikke gå ind på nogen stilstand, men modtog gærne, at biskoppen mæglede mellem dem og forsøgte forlig. Urøkja tilbød, at Gissur biskopssön[2] skulde gå til dem som gissel, hvorimod Svarthövde Dufgusson skulde begive sig ind på kirkegården. Svarthövde kunde således skönne, hvor mange folk der var til stede og hvor hver en-

[1] Betegner ham rimeligvis som hjemmehørende i Breddal. [2] Sön af biskop Magnus Gissursson († 1236).

Digitized by Google

kelt var opstillet til forsvar. Biskoppen mæglede, og Urøkja tilbød at henskyde hele sagen uden forbehold til hans dom, men Gissurs tilbud var, at kong Håkon skulde dömme i sagen, og han vilde da samme sommer rejse udenlands; under disse omstændigheder vendte gislerne tilbage.

Biskoppen kom kort efter og sagde, at man med sikkerhed kunde vænte et angreb; han opfordrede folkene til at vise mod og værge sig mandig, og tillod alle gejstlige at kæmpe på Gissurs side; selv lovede han at kæmpe med de våben, som stod til hans rådighed. Derefter gik han ind i kirken, fulgt af sine klerke, og iførte sig sin embedsdragt. Gissurs skarer opstillede sig nu hvor han havde anvist hver sin plads. Urøkja ordnede sine mænd til angreb. Selv vilde han med sin skare gå frem, hvor Gissur Torvaldsson stod; Sturla og hans skare skulde angribe, hvor Ketil Torvaldsson og Olav tott stod; Svarthövde og hans brødre rykkede imod sadelhuset, hvor Grimsnæsingerne stod. Da Urøkja og hans mænd var komne ud på den vestlige del af marken tæt ved kirkegården, mødtes de af præsterne, som sagde, at nu havde Gissur samtykket i det forlig, som Urøkja tilbød. Urøkja meddelte Sturla, hvorledes sagerne stod. Sturla spurgte, hvad han nu vilde vælge. Urøkja svarede: »vi vil først prøve dem en tid«. Derefter opløftede de krigsråb og gik frem, som det var anordnet for enhver. Det kom først til kamp der hvor Sturla og Svarthövde angreb. Fra kirkegården sendte de en heftig stenregn, og bægge parter nåede modstanderne med deres spyd, så at der på bægge sider blev nogle sårede. På kirkegården befandt sig en uforstandig dreng ved navn Birger, han gik uforsigtig ud på gærdet, hvor han fik et spydstik i kinden og døde straks. En mand ved navn Björn Beineson kæmpede meget tappert, skönt han kun var væbnet med en staver og ingen dækvåben havde; han slog med den spydjærnene af skaftet, men tilsidst fik han mange og store sår og blev ukampdygtig. Svarthövde og hans ledsagere gik tappert løs på sadelhuset, men skjoldene blev for en stor del hugget fra dem ved stenkast. Urøkja gik sydfra op på husene med hovedstyrken og rykkede så nordefter ad den dækkede gang, som fører til kirken.

Digitized by Google

Gissur og hans mænd havde heldt vand på gangbygningen, så at taget var glat. De fleste af Urøkjas mænd var forsynede med skopigge, men kun få kunde gå frem ved siden af hinanden. Forrest gik Sigmund Gunnarsson, Jon Ufeigsson og Jatvard Gudlaugsson; de trængte frem vestfra langs den dækkede gang. Gisle fra Sand gik mod gangbygningen østfra; han var i brynje og grå kutte og havde omgjordet sig med en læderrem. Önund biskopsfrænde stak til ham med et spyd, Gisle gled og faldt på taget. Da rettedes fra alle sider spyd imod ham, men nåede ham næppe; dog kunde han ikke komme op, för hans sön Teit greb efter ham og rejste ham. I det samme kom Jon Ufeigsson til og sagde, at han, som var en gammel stivlemmet mand, bar sig uforsigtig ad. Gisle svarede: »end skal vi aldrig mødes således, at jeg går dårligere frem end du«. Gisle var kun let såret.

Biskop Sigvard kom nu til med sine klerke og sprang straks ud over plankerne[1]. Han var i fuldt skrud, med bispehue på hovedet, stav i den ene hånd, bog og kærte i den anden, og begyndte nu bansætning af Urøkja og alle hans mænd. Dette dæmpede kampen en del, da bægge parter vilde undgå at volde biskoppen og hans klerke mén. Da råbte Urøkja på biskoppen og sagde, at han ikke vilde afslå forlig, hvis et sådant, som han syntes om, blev tilbudt. Nu opfordrede biskoppen til at stanse kampen, og der gik da mænd omkring på hele kirkegården med bud om, at Urøkja ikke vil fortsætte kampen; ingen råbte höjere end Erik birkebener, som løb hen foran kirkegården. Da flöj en sten fra kirkegården og ramte ham under øret, så at fødderne kastedes frem over hovedet og hans råb stansede for denne gang. På samme tid kom biskoppen til sadelhuset og sprang straks op på mönningen; stenene flöj på bægge sider af ham og over hans hoved som en snedrive. Da man kendte ham, ønskede ingen at göre ham mén, og kampen stansede da. Sturla og biskoppen gik til Urøkja; der forhandledes om forlig, og man enedes om, hvad Urøkja tilbød, at biskoppen alene skulde kende i hele sagen ubeskåren. Herpå gik Gissur ind. Hans mænd forlod

[1] Rimeligvis nogle til støtte for forsvaret anbragte planker.

Digitized by Google

da forsvars-stillingen, og Urøkjas mænd gik ind på kirkegården for at træffe Gissur. Han og Urøkja tog hinanden i hånden, gav håndslag på forliget og tilsikrede hinanden fuld og fast fred, hver på alle sine mænds vegne. Derefter gik alle Urøkjas mænd ind i kirken, og biskoppen løste dem alle af bannet. Gissur bragte man derpå et kors, hvori var lignum vitæ[1], og han aflagde ed på at holde dette forlig. De samtalede derefter en tid, og hele ordvekslingen mellem dem forløb sömmelig.

Urøkja bad biskoppen om nogen forsyning, da alle hans folk manglede lævnedsmidler. Biskoppen tilbød dem alle at drage til Miklaholt og Urøkja at forsyne sig der med hvad han ønskede. Af Urøkjas mænd var en mand ved navn Odd brat så hårdt såret, at han ikke kunde rejse, og desuden en mand ved navn Kjartan; for dem bægge sørgede biskoppen. Han pålagde dem alle den bod at faste på vand og brød forud for bægge Torlaks-messer og at give 6 hundred til bispestolen. Efter det steg Urøkja og hans mænd til hest og red bort. Da Gisle fra Sand red langs med kirkegården, spurgte Gissur, hvem det var. Gisle nævnte sit navn. »Langvejs fra kommer sådanne folk«, sagde Gissur. »Nødvendigheden krævede det«, svarede Gisle. »Drag ikke oftere mod mig«, sagde Gissur, »du får ikke mit liv i din hånd«. »Det er sandsynligvis så«, var Gisles svar. Urøkja red bort og kom om aftenen til den øvre del af dalen[2], derfra begav han sig til Borgarfjord og opholdt sig der en tid. Da overdrog Helga og hendes mand ham for anden gang ved håndslag arven efter Snorre, på næsten samme vilkår som Gissur havde haft. Han bortgiftede da Margret Brandsdatter til Tord Björnsson. Urøkja drog så til Vestfjordene og sad stille. Gissur gav Guttorm og Torgils orlov, og de begav sig hjem til Stad på vestlandet; herefter var alt roligt om vinteren.

Gissur og Kolbein tager Urøkja og Sturla til fange.

Om foråret ved påsketid mødtes Gissur med sin brodersön Orm, som bragte sagen angående sin broder Kløngs drab

[1] Livets træ, d. v. s. en splint af det hellige kors. [2] Laugardal?

Digitized by Google

på tale og fremhævede, at han ikke vilde lade biskoppen afgöre den sag, så at drabet forblev ubødet; han sagde, at han var eftermålsmand, og at Gissur ikke kunde slutte forlig i den sag, med mindre han havde fået den overdraget af ham. Gissur svarede, at han heller ikke havde indgået noget forlig i sagen. Frænderne Gissur og Orm blev enige om at ride til Skagafjord på nordlandet for at træffe deres frænde Kolbein unge; de var 30 i alt. Biskop Sigvard red på den tid til nordlandet og tilbød atter sin mægling for at tilvejebringe forlig med Urøkja. Da de kom til nordlandet, red de til Flugumyre, hvor Kolbein modtog dem vel; biskoppen red til Holar for at træffe biskop Botulv. Kolbein sendte bud til Urøkja på vestlandet for at få tilvejebragt forlig eller møde. Sendebudene drog vestpå og frembar deres ærinde, da de traf Urøkja. Han svarede, at han vilde tilbyde Orm et billigt forlig, således at hver af dem valgte en mand til afgörelse af hele deres mellemværende; men han vilde ikke deltage i noget møde, hvor Gissur var til stede, da han ikke troede ham. Sendebudene vendte tilbage og sagde Kolbein Urøkjas svar. Orm vilde ikke slutte noget forlig, når ikke Gissur var til stede, og således brast dette. Biskoppen red hjem til sydlandet, men Gissur og Orm blev tilbage på Flugumyre. Det blev da aftalt, at Orm skulde betale Kolbein 1 hundred hundrede, for at han skulde hjælpe ham til et sådant forlig, som han kunde være tilfreds med, både i henseende til bøder og fredløshed. Dette gods udbetalte Orm samme sommer på Kolbeins vegne til Halvdan Sæmundsson, fordi Kolbein forud for Örlygstad-slaget havde ladet ham gribe og brugt vold imod ham. Derefter red Gissur og Orm hjem. Få dage efter red Orm ledsaget af nogle folk til Borgarfjord og forberedte sagsanlæg for Kløngs drab mod Urøkja, Sturla og flere andre af dem, som havde været til stede. Disse sager indstævnedes til altinget, hvorefter han red hjem. Da tingtiden nærmede sig, trak Gissur og Orm folk sammen og ligeledes Kolbein på nordlandet. Urøkja fik nys herom og samlede også mandskab, men havde få folk fra Vestfjordene i forhold til hvad han plejede. Kolbein red ad den vestre vej til Borgarfjord og kom om fredagen til Reykja-

Digitized by Google

holt med 4 hundred mand. Gissur og Orm red ved tingets begyndelse til tings med det mandskab de havde fået samlet, de kom om torsdagen til tinget og indretter tinget således, at de kan fremføre lovlige søgsmål. Orm gav derpå fra sig sagerne mod Urøkja og hans mænd. Nordlandske mænd, som var Kolbeins venner, overtog dem. Höskuld Gunnarsson sagsøgte Sturla, Orms mænd sagsøgte Urøkja. Derefter red Gissur og Orm til Reykjaholt om fredagen for at mødes med Kolbein, de havde 2 hundred mand. Kolbein havde ophold hjemme på gården, men Gissur og hans fæller opslog tælte i næssene nede ved åen.

Kolbein sendte sin svoger Bödvar fra Bø vestpå til Urøkja i Dalene for at bede ham at komme til ham, da han vilde arbejde på forlig. Urøkja vilde gærne mødes med Kolbein, da han havde tiltro til ham, men spurgte dog Bödvar, om Kolbein vilde tilstå ham et billigt forlig, således som han forlangte. Bödvar svarede: »jeg er bleven sendt for at hente dig, og jeg vil ikke forstyrre eders forlig, men du skal ikke ride til Borgarfjord, hvis du ikke vil forlig, med mindre du får lige så gunstige vilkår som modparten«. Men uagtet Bödvar talte således, vilde Urøkja alligevel ride. Han bad Bödvar om, at han og Kolbein vilde sende bud efter biskoppen og abbed Brand[1], som han ønskede skulde være til stede, hvis det kom til en sammenkomst. Dette skete også straks da Bödvar kom tilbage, og både biskop Sigvard og abbed Brand ankom. Da Urøkja og Bödvar var ankomne, aftaltes et møde ved Hvitå-bro. Der mødtes Kolbein med biskoppen og abbed Brand. Gissur og Orm var på Hurdarbak med deres skare. Først blev man enig om at udveksle gisler; Loft biskopssön begav sig til Urøkja, Sturla til Kolbein. Derefter gik Urøkja over åen hen til Kolbein, og de talte sammen i al fordragelighed. Urøkja holdt fast ved sit

[1] Denne ansete gejstlige (Brand Jonsson) valgtes først fem år senere (1247) til abbed i Tykkebø, hvilken stilling han sine sidste leveår (1262-64) ombyttede med bispestolen på Holar. Den efterfølgende fremstilling forvirres i originalen ved at Brand jævnlig betegnes som biskop, hvad i oversættelsen er berigtiget.

Digitized by Google

forslag, at biskoppen alene skulde kende i sagen, og intet afgjordes den dag.

Om aftenen red Urøkja til Sidumule og med ham Loft, men Kolbein ledsaget af Sturla og to af hans mænd til Reykjaholt; næste morgen red de alle til broen, da fik Sturla ikke lov til at gå over på vestsiden af åen, og man satte folk til at bevogte ham. Gissur og Orm red til broen, og Gissur ønskede da al ulykke over den, som ikke stod ved de andres side. Biskoppen og abbed Brand mæglede og fik det bragt dertil, at Urøkja gik ind på, at biskop Sigvard og Kolbein unge skulde dömme i alle sagerne, dog således at godedömmer og hovedgårde, bortsendelse fra landet og herredsforvisning undtoges. Han forlangte, at biskoppen og abbeden skulde give håndslag på parternes vegne, eller at de skulde møde hinanden på broen, men den var smal. Gissur afslog at gå ud på broen. Biskoppen og abbeden bad Urøkja gå over broen og ikke lade dette være nogen hindring for forliget. Sturla sendte Urøkja det bud, at han havde erfaret, at Urøkja skulde med sin svoger Kolbein til nordlandet, hvis han gik over broen, men at han selv vilde få lov til at drage til vestlandet. Urøkja vil dog efter biskoppens råd vove at gå over broen til sydsiden[1]. Da tog Bödvar til orde: »nu er det ligesom jeg i Dalene sagde dig om din rejse, du skal ikke gå over åen, hvis du ønsker, at forligsvilkårene ikke må blive hårdere end hvad du nu har indrömmet«. Urøkja gik ikke des mindre. För Urøkja gik over broen, talte Gissur og Kolbein længe sammen og gik derefter til deres flokke. Urøkja gik med en skare folk over broen, Svarthövde Dufgusson gik ikke længere end til broens ende og frarådede Urøkja at gå videre. Da de kom over åen og drejede op fra broen, løb Gissur og Orm med hele deres flok for broenden, så at der ingen mulighed var for at komme tilbage over åen. På samme tid sprang hele Kolbeins flok op, og biskoppen og abbeden syntes nu, at det gik underlig til.

Biskop Sigvard sendte Gissur biskopssön til sin navnefælle for at få at vide, hvad dette skulde betyde. Gissur

[1] Syd og vest modsættes her som oftere hinanden.

Digitized by Google

svarede rask hertil, at nu vilde han være med til at råde for betingelserne, og at han kun på det vilkår vilde indgå forlig med Urøkja, at han alene dömte i hele sagen, heri indbefattet Urøkjas og Sturlas bortrejse fra landet, således at de var i Kolbeins og Gissurs vold, indtil de rejste bort; andre vilkår kunde ikke opnås. Biskopssönnen gik nu tilbage og sagde lydelig biskoppen hele samtalen med Gissur. Biskoppen og abbeden blev herover meget forbitrede og sagde, at dette var et groft bedrag mod dem og mod alle, som havde taget del i disse anliggender. Alle Urøkjas mænd stod ovenfor broen. Nogle af Gissurs mænd løb bag ved dem, andre omringede dem. En del bønder af Kolbeins flok gik til Urøkja og tilbød at kæmpe sammen med ham, og sagde, at dette var det værste forræderi; blandt dem var Gudmund Gilsson, Torgils Hola-svend[1], Sakka-Gudmund[2], Torvald fra Vidvik, Kalv Gilsson og flere andre. Da tog Urøkja til orde: »jeg vilde ikke være gået over broen, hvis jeg havde kendt disse hårde vilkår, men efter stillingen nu må man fatte sin beslutning og tage året som det falder; jeg går ind på alle de forligs-betingelser, som er bleven opstillede«. Gissur biskopssön gik til sin navnefælle og sagde, at Urøkja samtykkede i det forlig, som Gissur forlangte. Derefter kom Gissur og Orm til, og de samtalede om forliget, hvorledes overenskomsten skulde være. Gissur, Orm, Urøkja og Sturla tog da hinanden i hånden; Kolbein unge skulde afgöre alle deres sager, heri indbefattet bortrejse fra landet, hvis Kolbein vilde bestemme nogen sådan, godedömmer og hovedgårde. Urøkja gik uden nølen ind på dette forlig. Biskop Sigvard og abbed Brand dadlede Gissur meget for denne afgörelse og sagde, at han havde opført sig dårlig. Gissur svarede, at der forekom ham mindst af alt at være sket nogen skade herved.

Urøkjas mænd gik over broen til vestsiden, og Sturla med dem, da man havde lovet ham tilladelse til at rejse til vestlandet. Da han kom over åen, råbte man til ham, at Kolbein vilde tale med ham, og han vendte da tilbage.

[1–2] Benævnte efter gårdene Holar og Sakka.

Digitized by Google

Svarthövde og de andre greb fat i ham og vilde ikke lade ham gå; men Sturla sled sig fra dem og sagde, at han havde fået tilladelse til at drage til vestlandet. Men da han kom over på sydsiden af åen, fik han ikke lov til at vende tilbage. De red alle til Reykjaholt om aftenen, Urøkja var hos Kolbein, men Sturla i Arne uredes tælt nede i næssene, Simon knude og Ketil Torvaldsson bevogtede ham og fulgte ham, hvor han gik. Således forløb tiden til frem på söndagen. Om mandagen blev Urøkja overgivet til Hall på Mödruvellir og Sturla til Brand Kolbeinsson. De red med dem til Skagafjord og begav sig bægge til Flugumyre. Da kvad Sturla denne vise.

107. Vi to er, véd jeg, i Kolbeins vold; forlig at erholde tör jeg ej tro; jeg slider tiden i angst og kvide.
Siden vi talrig sade sammen til julegammen, ven! har våde skjolde varmt i kampen dampet.

Da de havde været få nætter på Flugumyre, red Kolbein med dem nordpå til Øfjord. Da de red over Skjalgsdalshede, sagde Urøkja til Sturla: »kort er vor hale nu, frænde! og hvad mener du Kolbein har i sinde«? Sturla svarede, at det vidste han ikke, og kvad en vise:

108. Hélt vi halen mistet har; vor glade skare nu vi nærmere ønsked ned på Skjalgsdalshede.
Sikkert vi ingensinde ser vor frihed mere; men mit mod — jeg frydes — mægter man ej at knægte.

De red om aftenen til Miklegård og næste aften til Grenjadarstad, den tredje dag red de til Skinnastad og ankom der ved nôn-tid. Manden på gården, Jon, blev da sendt ud på Melrakkaslette for at skaffe Urøkja og Sturla skibslejlighed hos Rodgeir Avleson, som der rustede skibet Raftebusse til afrejse. Jon ankom til stedet ved natmålstid, men Rodgeir var afsejlet ved nôn-tid[1]. Da Kolbein fik dette at vide, red han samme vej tilbage og kom til Gåsar. Der var

[1] Natmål var tiden omkring kl. 9 aften, nôn som tidligere anført kl. 3.

Digitized by Google

to skibe, og her skaffede han Urøkja overfart, hvorefter han red hjem.

Til Flugumyre var da ankommen abbed Lambkår, som havde hjemme på Stadarhol i Sturlas hus. Han bragte bud vestfra, fra Povl præst og Sturlas andre måge, at de vilde være Kolbeins venner, hvis han lod Sturla drage hjem til sine ejendomme, men foreløbig gav Kolbein intet svar på dette. Olavsmesse holdt Gissur gæstebud i Tunge og indbød hertil Kolbein unge, som da skulde afsige de kendelser, som ved Bro-mødet var overdragne ham. Urøkja vilde ikke rejse derhen og var hos Brodde Torleivsson på Hov, hvorimod Sturla fulgte med Kolbein. Da de kom til sydlandet, var der et prægtigt gæstebud. Da dernæst deres anliggender skulde forhandles, blev Sturla tilkaldt for at foredrage sagen. Han svarede, at han kun vilde göre rede for Snorres drab, da det var dette, hvorfor de anklagede Gissur og Kløng. Der var mange forstandige mænd til stede, deriblandt Gissurs broder, Teit lovsigemand. Kolbein spurgte først Teit, hvem han tilkendte arven efter Snorre, Gissur eller Urøkja. Da indskød Arne urede disse ord: »lad nu, som om du skulde dömme om din sjæl«! og nogle af de tilstedeværende smilede herved. Man fordelte folk i afdelinger til at afsige kendelse; hvad hver af disse dömte, ved jeg ikke, men det var Kolbeins forkyndelse, at han tildömte Urøkja arven efter Snorre. Gissur skulde dog af arven have 2 hundred hundreder for den stedfundne håndslags-overdragelse[1], men for Snorres drab vilde han bestemme 2 hundred hundreder. Endvidere skulde Gissur bøde 1 hundred for hver mand, som han havde haft med sig, da han høsten forud drog med 3 hundred mand vestpå mod Urøkja[2], men Urøkja skulde bøde 1 hundred for hver af de 5 hundred mand, som han havde haft med på toget til Skålaholt, og de 2 hundred hundreder, som udgjorde forskellen, skulde være boden for Snorres drab. De gensidige anslag mod hinandens liv vilde han lade gå lige op mellem Gissur og Urøkja; »vel«, sagde han, »anser jeg ikke de to mænd for at være

[1] Her sigtes vel til, at Snorres søster Helga havde overdraget Gissur sine fordringer. Sml. foran s. 493. [2] Her må sigtes til Gissurs tog til Dalene umiddelbart efter Snorres drab. Sml. foran s. 493.

Digitized by Google

hinandens lige, men det vil jeg ikke vise her«. Og han fortsatte: »for Kløngs drab bestemmer jeg 1½ hundred hundreder, således som det blev fastsat for hans faders drab[1], og at Urøkja, Sturla og Dufgussönnerne skal forlade landet og være borte 3 vintre; her skal komme som bod det halve Reykjaholt, det halve Stavaholt, det halve Bessastad og de godedömmer, som tilhørte Snorre[2]. Da kvad Sturla denne vise, som dog ikke blev gjort almindelig bekendt:

109. Lovlig hårdt forliget
lyder, men jeg skyder
ikke det iltert fra mig,
— eden står til rede.
Død eller det, der er værre,
den skal plage, der jager
mig af land; men i længden
lavhed knuses af bravhed.

Kolbein foreslog derpå Gissur, at Sturla skulde rejse med ham, men Gissur vilde det på ingen måde. Så sagde Kolbein, at han vilde give ham fri; det ønskede Gissur heller ikke. Herefter skiltes de med venskab og gaver, og Kolbein rejste til nordlandet, men Gissur forberedte sin bortrejse. Da Kolbein var kommen hjem, rejste han straks til Øfjord med Urøkja og blev der, til Urøkja var afsejlet. Sturla blev tilbage, da han og Kolbein havde sendt bud vestpå til Sturlas måge, at de skulde komme nordpå efter ham, hvis de vilde udløse ham, således som Kolbein forlangte. På samme tid kom fra vestlandet Skegge fra Alvidra og hans svoger Jorsala-Bjarne for at søge Kolbeins venskab; også Tordis Snorredatter og hendes sön Einar kom vestfra og ønskede at blive Kolbeins venner. Nu kom vestfra Povl præst og hans broder Gunnstein, deres sönner Vigfus og Såm samt Snorre fra Fell; der var ligeledes Ketil Torlaksson og abbed Lambkår tilstede. Sturla og de fleste af disse mænd svor da Kolbein troskabsed, undtagen Ketil, han blev ikke opfordret. Efter hvad her blev afgjort sendte Kolbein nogle mænd vestpå i fjordene — Einar lang, broder til Torstein i Hvam, Einar byrde og flere andre i følge med dem —, som skulde tage ed af alle bønderne i Vestfjordene. De drog først til Asgrim Bergtorsson på Kalladarnæs, derfra til Isafjord og så omkring i

[1] Sml. s. 315. [2] Samtlige bøde-beløb er sandsynligvis angivne i „alen vadmel".

Digitized by Google

Scan 4504.2
1926.20

STURLUNGA SAGA

I DANSK OVERSÆTTELSE

VED

KR. KÅLUND

VERSENE VED **OLAF HANSEN**

UDGIVEN AF

DET KONGELIGE NORDISKE OLDSKRIFTSELSKAB

3. HÆFTE

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL

H. H. THIELES BOGTRYKKERI

1903

Digitized by Google

Digitized by Google

Lauefund
Scan 4504.2
4926.2

STURLUNGA SAGA

I DANSK OVERSÆTTELSE

VED

KR. KÅLUND

VERSENE VED OLAF HANSEN

UDGIVEN AF

DET KONGELIGE NORDISKE OLDSKRIFTSELSKAB

11. HÆFTE

KØBENHAVN

GYLDENDALSKE BOGHANDEL · NORDISK FORLAG

H. H. THIELES BOGTRYKKERI

1904

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

THE BORROWER WILL BE CHARGED AN OVERDUE FEE IF THIS BOOK IS NOT RETURNED TO THE LIBRARY ON OR BEFORE THE LAST DATE STAMPED BELOW. NON-RECEIPT OF OVERDUE NOTICES DOES NOT EXEMPT THE BORROWER FROM OVERDUE FEES.

CANCELLED
JUL 14 1983
JUN 05

CANCELLED
DEC 28 1982
7662118

CANCELLED
JUL 14 1983
7669020

Digitized by Google

Scan 4986.102
Sturlunga saga.
Widener Library
003667887
3 2044 084 743 079

Digitized by Google